

Sven Winnell 17 maj 2021:

Hur ska man kunna förbättra världen? några artiklar i maj 2021. Debattartiklar 9 - 14 maj. Utrikes och inrikes artiklar 8 - 12 maj.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy26.pdf>

Sven Winnell 17 maj 2021:

Hur ska man kunna förbättra världen?

några artiklar i maj 2021. Debattartiklar.

Utrikes och inrikes artiklar 8 - 12 maj.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy26.pdf>

Sida Innehåll

4	<u>Kapitel 1: Samhälls-planeringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Några artiklar i maj 2021.</u>
	<u>Mest utrikes och bistånd.</u>
5	Ledare: Extremisterna är de enda som är nöjda.
8	Kaoset mardröm för Netanyahu motståndare.
12	Upptäckningen av våldet oroar omvärlden.
16	Här är bostadskvarteret som är konfliktens centrum.
19	Dödstalen stiger när attackerna från båda parter trappas upp.
22	Han var författaren som gav det judiska självhatet ett ansikte.
28	USA ligger lågt – men kommer att tvingas engagera sig.
31	Många döda efter Israels luftattacker mot Gaza.
36	Attackerna på gatorna ökar i skuggan av Hamas raketer.
39	Protester i flera länder till stöd för palestinierna.
41	Israelisk polis står hjälplös när våldet ökar.
44	Boende i Gaza: Man väntar bara på att man ska dö.
48	Ledare: Bomberna i Kabul tvingar väst att söka alternativ.
51	Ewa Stenberg: Sveriges insats för fred och rättvisa misslyckades.
54	Den nya migrationspolitiken bygger på faktaresistens.

61	Martin Gelin: Kritiken mot Liz Cheney visar hur hårt Donald Trumps grepp om Republikanerna fortfarande är.
64	En Cheney på rätt sida av historien.
65	Martin Gelin: Utfrysningen en oroväckande signal om Republikanernas framtid.
69	Ökad politisk strid om bistånd – MP öppnar för att öka.
78	<u>Mest inrikes.</u>
78	Det är så märkligt att bara SD förmår kanalisera missnöjet.
85	Sven-Eric Liedman: Mitt liv är snart slut – men ännu är det fullt av must.
91	I debattprogrammen framstår alla som rabiata, onyanserade dårar.
93	Amorteringskraven hindrar 23 000 unga att köpa bostad.
98	Kommentarer.
99	Den ”inkluderande” och teoritunga skolan har misslyckats.
103	Utsläppen i Sverige minskade med nästan 7 procent.
106	Lättnader av restriktioner skjuts fram.
110	FHM: Då kan vi återgå till normalläge.
113	Ewa Stenberg: Därför vill Löfven låta sträng om lättnaderna.
115	Förslag.
117	<u>Kapitel 2: Debattartiklar i DN 10 - 14 maj 2021</u>
146	<u>Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021</u>
147	<u>Utrikes DN-artiklar om USA 8 - 12 maj 2021</u>
164	<u>Utrikes DN-artiklar utom USA 8 - 12 maj 2021</u>

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratrunktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

**Kapitel 1: Samhälls-
planeringens problem.
Hur ska man kunna
förbättra världen?
Några artiklar i maj
2021.**

Mest utrikes och bistånd.

Sveriges bistånd bör vara 1 %.

Regeringen bör medverka till fred inom och mellan stater som nämns i det följande.

Migrationspolitiken bör vara enligt socialdemokraternas förslag.

De krig som nu blossat upp mellan Israel och Palestinier-na berör hela Mellanöstern, som nu är på väg till nya relationer där, något som inte finns plats för i sammanställningen nu.

12^{maj 2021} Ledare: Extremisterna är de enda som är nöjda

Våldsamma tv-bilder rullar än en gång in från Jerusalem och Gaza, av allt från gatukravaller till flygbombningar. I den israelisk-palestinska konflikten finns alltid ett virrvarr av stubintrådar som så lätt kan antändas. Infekterade stridsfrågor från decennier och sekler tillbaka blandas ständigt med nya sår.

Kanske började den senaste upptrappningen när judiska extremister för två veckor sedan marscherade genom palestinska kvarter i

Jerusalem. Palestinier har samtidigt protesterat högljutt mot inskränkningar av deras rörelsefrihet under slutet av den heliga muslimska fastemånaden ramadan.

Parallellt har en rättsprocess gått vidare som kan leda till att ett par hundra palestinska familjer vräks från sina hem i östra Jerusalem. Enligt israelisk lag har judar som bodde där före Israels självständighet 1948, och tvingades bort under kriget som följde, rätt att flytta tillbaka.

Palestiniernas mest omöjliga krav under den numera insomnade fredsprocessen har varit rätten för alla 1948 års flyktingar att återvända. Det kan Israel aldrig gå med på. Men i östra Jerusalem blir orättvisan därför desto mer skriande.

Inget blir lättare av att Tempelberget i gamla Jerusalem är heligt för både judar och muslimer (och kristna). Eller att årsdagen av Israels erövring av stadens arabiska del inföll i måndags. Eller att palestinierna på lördag minns den ”stora katastrofen”, fördrivningen 1948 av hundratusentals människor.

En polisinsats vid al-Aqsamoskén resulterade i stenkastning och tumult. Terrororganisationen Hamas svarade med över 200 missiler från Gaza in i Israel. Vedergållningen kom omedelbart, israeliska flygbombningar mot Hamas. Och så fortsätter kedjan av attacker och repressalier, tills något får dem att tillfälligt bedarra.

I fonden lurar dessutom krångliga politiska förvecklingar. Israel har just hållit sitt fjärde val på två år, återigen utan klar segrare.

Premiärminister Benjamin Netanyahu kämppar desperat för att behålla sin post, enda chansen att ta sig ur den knipa av mutåtal han sitter fast i. Hans motståndare, en salig blandning av partier från yttersta vänstern till nationalishögern, försöker bilda en koalition för att avsätta honom.

Netanyahu har i över ett decennium ignorerat den palestinska frågan. Rivalerna är inte heller intresserade, och skulle knappast kunna enas om de var det. När gummikulor och granater viner tas hur som helst föga notis om de få rösterna för försoning.

Mahmoud Abbas, den palestinske presidenten på Västbanken, har för sin del skjutit upp det val som skulle hållas i maj. Det brukar han göra. Ingen har fått rösta på 15 år, för han och den

korrupta klicken omkring honom är rädd för att förlora.

Hamas har inte en tanke på att släppa sin enpartistat i Gaza eller kravet om att förgöra Israel. Men några dussin missiler mot judiska bostadsområden utgör ingen räddning för palestinierna, utan är bara ett verktyg i fejden med Abbas.

Palestinierna i östra Jerusalem borde inte vräkas. Netanyahu borde inte förbli premiärminister på livstid. Abbas och Hamas borde inte strypa alla demokratiska drömmar på Västbanken och i Gaza. Dessvärre finns det alltför många ”borde” som inte är i närheten av att infrias.

Extremister finns på båda sidor av den israelisk-palestinska konflikten, alltid redo att sabotera

minsta antydning till fredsanspörning. De gamla ledarna blockerar alla nya idéer och initiativ. I väntan på nödvändiga maktskiftet tillåts våldsverkarna regera.

DN 12/5 2021

11 Kaoset mardröm för Netanyahus motståndare

Kaotiska scener utspelade sig i den heliga stadens hjärta under det Israel kallar Jerusalemdagen. Den senaste veckan har präglats av stora spänningar och mycket våld mellan protesterande palestinier och israeliska säkerhetsstyrkor.

KOMMENTAR. DN:S

KORRESPONDENT För andra gången på kort tid har USA riktat en skarp uppmaning till Israel att "lugna ned situationen".

Flera steg i denna riktning har tagits. Högsta domstolen har gått med på att skjuta upp diskussionen om vräkning av palestinier från stadsdelen Sheikh Jarrah, och rikspolischefen förbjöd på måndagsmorgonen judar att beträda Tempelområdet under Jerusalemdagen – årets mest eldfängda datum i staden.

Enligt den judiska kalendern var det på måndagen 54 år sedan israeliska styrkor erövrade Jerusalems arabiska del från Jordanien i juni 1967.

Jerusalemdagen är den israeliska polisens svåraste utmaning, eftersom extremister då håller sin årliga flaggparad. Den passerar genom arabiska östra Jerusalem och sedan via Damaskusporten in i den gamla staden och förbi dess muslimska kvarter på vägen till Klagomuren.

Men strax innan måndagens marsch skulle börja förbjöd regeringen deltagarna att passera de muslimska kvarteren, varpå dessa ställde in marschen.

Två samtidiga dramer, från början helt skilda åt, samverkar för att spetsa till situationen i Jerusalem.

Å ena sidan gäller det den rättsliga striden om bostäder i stadsdelen Sheikh Jarrah, där trehundra palestinier hotas av vräkning.

Å andra sidan det komplicerade politiska läget i Israel, där premiärminister Benjamin Netanyahu fortfarande regerar, men kan tvingas lämna över till en koalition av motståndare redan i nästa vecka.

Denna koalition består av partier och ledare med diametralt motsatta dagordningar:

bosättare och extremnationalister, fredsvänner och socialister, islamister och kommunister.

De har inget annat gemensamt än sin avsky mot Netanyahu och drömmen att befria Israel från hans långa dominans.

Det som händer i Jerusalem är det värsta som kunde hända den brokigt hopsatta anti-Netanyahufrenten.

Arbetarpartiet, vänsterradikala Meretz och de arabiska partierna vill sätta stopp för vräkningsplanerna, medan den tilltänkte premiärministern, nationalreligiöse Naftali Bennett, representerar väljare som vill se hela området kring ”Den rättfärdige Simons grav” bebott av judar.

Flera gånger under de gångna veckornas våldsamheter har israeliska säkerhetsstyrkor

agerat mer aggressivt än vanligt, och flera av åtgärderna har uppfattats som särskilt stötande av stadens muslimer, som firar fastemånaden ramadan.

Detta gäller dels polisaktionerna intill de stora moskéerna, dels det flitiga bruket av ”Skunken”, en vattenkanon som sprutar en illaluktande vätska mot demonstranter.

Det kan inte uteslutas att Netanyahu, väl medveten om att oroligheterna krånglar till det för hans politiska motståndare, givit polisen fria tyglar – polisminister Amir Ohana är hans lydiga verktyg.

Misslyckas rivalerna att bilda regering väntar nya val, det femte val på två år – och Netanyahu sitter kvar i minst ett halvår till.

De omstridda husen kring Den rättfärdige Simons grav ligger i en dalgång mellan det svenska konsulatet och det palestinska överklasskvarteret Sheikh Jarrah. Graven är enligt arkeologer romersk, men under medeltiden uppstod en legend som kopplade den till en biblisk figur, översteprästen Simon.

Under 1800-talet blev graven en judisk vallfartspunkt och på 1880-talet köpte judar mark kring graven och byggde ett eget kvarter, en judisk enklav i en arabisk stadsdel – något vanligt och okontroversiellt på den tiden.

I december 1947, då det första judisk-arabiska kriget börjat, drevs judarna bort från kvarteret och strax efteråt erövrades östra Jerusalem av Jordanien. Samtidigt drevs hundratusentals palestinier från sina hem i det som skulle bli staten Israel.

De jordanska myndigheterna lät husvillor palestinier från västra Jerusalem och från Jaffa flytta in i de bostäder judarna kring Simons grav lämnat. En av dessa palestinier var Muhammad Sabagh, 76. Han säger till DN:

– Vi lämnade ett stort hus i Jaffa och flyttade in i ett litet kyffe här. Under årens lopp har vi byggt till och förbättrat. Om jag är redo att ge upp alltihop? Javisst, om vi får tillbaka vårt hus i Jaffa. Det står fortfarande kvar.

Efter sexdagarskriget 1967, då Israel erövrade Jerusalems jordanska del, stiftade knesset en lag som gav judar rätt att återfå bostäder de övergivit tjugo år tidigare.

Det är denna lag som ett antal enskilda judiska organisationer, alla med öppet eller indirekt

stöd från regeringen, nu använder för att i domstolar söka vräkning av palestinier.

Flera palestinska familjer har de senaste tjugo åren vräkts från sina hem, dels i Sheikh Jarrah, dels i Silwan längre söderut, där jemenistiska judar övergav egendom under kriget 1947–1949.

Men den vräkning som nu, efter ett tingsrättsbeslut, hotar familjerna i Sheikh Jarrah är betydligt mer omfattande och berör trehundra personer.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

11 Upptrappningen av våldet oroar omvärlden

Hamas avfyra på måndagen raketer mot Jerusalem efter att flera hundra palestinier uppges ha skadats i sammandrabbningar med israelisk polis vid al-Aqsa-moskén i Jerusalem.

Senare dödades minst 20 personer i attacker mot Gaza, enligt palestinska myndigheter.

De senaste dagarnas oroligheter i Jerusalem eskalerade på måndagen när israeliska

säkerhetsstyrkor stormade al-Aqsa-moskén, en av stadens heligaste platser, där en stor samling palestinier befann sig. Enligt Al Jazeera använde polisen bland annat gummikulor och tårgas, men polisen menade i sin tur att man besvarat demonstranternas stenkastning.

Flera hundra personer har enligt palestinska Röda halvmånen skadats i sammandrabbningarna och de skadade ska ha förts både till vanliga sjukhus och en provisorisk fältklinik.

Israelisk polis har förbjudit judar att besöka området vid al-Aqsa-moskén för att undvika ytterligare våldsamheter, och beväpnad polis bevakar området som har djup religiös innebörd för judar, muslimer och kristna.

Strax före 17-tiden på måndagen ställde islamiströrelsen Hamas, som kontrollerar Gazaremsan, ett ultimatum till Israel om att dra tillbaka polisstyrkorna från moskén. Ungefär en halvtimme senare, bara minuter efter att tidsfristen gått ut, slog raketer ned nära Jerusalem, en attack som Hamas snabbt tog på sig. Det fanns inga direkta rapporter om skadade, men larmsignaler ljöd och det israeliska parlamentet knesset evakuerades.

Attackerna besvarades strax därefter av Israel, som sköt raketer mot mål i Gaza, enligt den israeliska militären ”två raketkastare, två militära utposter och åtta Hamasmedlemmar på Gazaremsan.”

Enligt palestinska myndigheter dödades minst 20 personer, varav 9 barn, i motattacken,

rapporterar Haaretz, och därutöver ska 65 palestinier ha skadats.

– Vi strider på flera fronter. Jerusalem, Gaza och andra platser i Israel. Vi kommer att svara med kraft. Vi tolererar inga attacker på vårt territorium, mot vår huvudstad, våra medborgare eller våra soldater, sade Israels premiärminister Benjamin Netanyahu, enligt AFP.

Oroligheterna, som pågått i flera dagar, kan spåras till de potentiella vräkningar av palestinska familjer i området Sheikh Jarrah i östra Jerusalem som tidigare aviserats. De boende, palestinska familjer som bott i kvarteret i flera decennier, säger att de har rätt till husen, men enligt judiska bosättare är det de som har äganderätten.

Högsta domstolen i Israel gick på söndagen med på att skjuta upp diskussionen om vräkningarna, men det hindrade inte de våldsamma protesterna.

Flera länder har uttryckt oro över situationen i Israel. Politiker och statschefer uttalade sig under måndagskvällen om den militära upptrappningen.

Såväl USA som Storbritannien fördömde raketattackerna och manade parterna till lugn.

Turkiets president Recep Tayyip Erdogan lovade ett helhjärtat försök att ”mobilisera världen, med start i den islamiska, för att stoppa Israels terror och ockupation” enligt Al Jazeera.

FN-chefen António Guterres framhöll tidigare i ett uttalande att Israel ska ”iaktta maximal

återhållsamhet” mot demonstranter och att ”sluta riva hus och vräka människor”.

Sveriges utrikesminister Ann Linde kommenterade på måndagen upptrappningen i Jerusalem.

– Våldsamheterna är väldigt oroande. Det är viktigt att man vidtar omedelbara åtgärder för att lugna ned situationen. Våldet måste upphöra, säger hon till TT.

Alla parter måste ta ansvar men särskilt Israel, menar hon.

– Men med det sagt ligger ett särskilt ansvar på de israeliska myndigheterna att agera med återhållsamhet och inte spä på de här spänningarna. Samtidigt förekommer både attacker med raketer, ballonger med explosiva

ämnen från Gaza mot Israel, och det måste också omedelbart upphöra.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

12 Här är bostadskvarteret som är konfliktens centrum

Tjugotre byggnader och deras invånare hotas av vräkning i det palestinska området Sheikh Jarrah i östra Jerusalem.

Området står också i centrum för den konflikt som sprider sig över hela regionen och som har komplicerat den israeliska regeringsbildningen.

DN har besökt platsen där poliser har fullt upp med att skilja palestinier och bosättare åt.

Abdulfattah Skafi, 72 år, är kortväxt, trådsml och energisk. Han gör en gest mot den minimala trädgården där några undernärda citron- och olivträd klamrar sig fast vid ett staket.

– De här träden är mycket yngre än jag. Vi planterade ett för vart och ett av våra sex barn. Häromdagen frågade mitt barnbarn ”Om vi måste lämna huset, kan vi ta med träden?”

Kvarteret har plötsligt blivit centrum i en konflikt som hastigt sprider sig över landet och regionen. När tingsrätten i Jerusalem nyligen gav klartecken för vräkning av Abdulfattah Skafi och hans nära femhundra grannar stod det klart

att planerna var ett hot mot den bräckliga judisk-arabiska samlevnaden i den heliga staden. De värsta farhågorna har nu besannats.

När Abdulfattah Skafi var sju år bodde han hopträngd med sina föräldrar och sex syskon i ett rum utan fönster i Jerusalems gamla stad. De hade varit där i sju år, sedan flykten från Baq'a, ett av de burgna kvarteren i västra Jerusalem, där de haft ett stort hus.

– Vi fick allt av FN, ris, mjöl, skolböcker. En dag kom folk från UNRWA (FN:s flyktingorgan) och sa till far: ”Ni ska få ett eget hus, men då måste ni lämna tillbaka era flyktingbevis och försörja er själva.” Min far tackade genast ja.

Men innan fadern gick med på att lämna ifrån sig flyktingbevisen ville han ha papper på att huset de tilldelats verkligen var deras.

Jordanska ämbetsmän lovade att det skulle ordna sig: ”Stanna tre år, sedan ska ni få lagfart.”

Familjen, och ett trettiotal andra, lät sig nöja med löftet och fick nya hem i det judar kallat Nahalat Shimon, i utkanten av det rika palestinska kvarteret Sheikh Jarrah.

Judarna, som köpt marken på 1870-talet, hade drivits bort av Arablegionen vid årsskiftet 1947–1948, under det första israelisk-arabiska kriget. Nästa alla de inflyttade palestinska familjerna kom från Baq'a, som sedan 1948 låg i Israel. Husen de lämnat hade tilldelats judiska flyktingar, de flesta från Marocko.

1967 erövrade Israel östra Jerusalem, och 1970 stiftade knesset den lag som nu ligger till grund för vräkningsprocessen mot Skafi och hans

grannar: Judisk egendom från före 1947 ska återbördas till sina ursprungliga ägare. En annan israelisk lag, stiftad tjugo år tidigare, hade slagit fast att övergiven arabisk egendom är förverkad och tillhör staten Israel.

1972 började två israeliska organisationer processa för att få bort palestinierna från kvarteret. 1984 nådde palestiniernas advokat en uppgörelse med Israel: de fick stanna, men de måste betala hyra och skriva under på att husen inte var deras.

– Advokaten gick bakom ryggen på oss. Inte kunde vi finna oss i sådana villkor! Skulle vi betala hyra i eget hus, och avsäga oss hemortsrätten? Våra barn skulle inte kunna ärva husen!

Aktionen för att få bort palestinierna leds i dag av Regavim, till namnet en privat organisation, som har nära förbindelser med regering och myndigheter. Regavims sponsorer i knesset är bosättarna Itamar Ben Gvir och Bezalel Smotrich.

Under vårt samtal med Abdulfattah Skafi hörs ett stort tumult från gatan.

– Det är Smotrich och Ben Gvir som har kommit, jag måste i väg, utbrister Skafi och störtar ut.

Palestinierna och deras tillresta anhängare gör vad de kan för att stoppa de bägge politikerna. ”Stoppa rasisterna!” skallar ropen från gatan, jämte några andra förbannelser. Smotrich och Ben Gvir är på väg till sitt ”högkvarter”, ett av

tio hus i kvarteret som redan har tömts på palestinier och överlämnats till bosättare.

Tungt utrustade kravallpoliserna har fullt upp med att ledsaga de bägge oskadda genom den fientliga folkmassan. Poliserna står på språng dag och natt för att skilja palestinier och bosättare åt. Det är inget tacksamt jobb, smockan hänger ständigt i luften.

Vi vill träffa och fotografera kvarterets barn. Men där finns inga barn. Noha Atiah berättar:

– Vi har skickat dem till mormor, säger hon. Alla har gjort likadant. Det går inte att ha barn här nu, med tårgas och skrik och sirener nätterna igenom, de blir traumatiserade. Och om de kommer för att kasta ut oss så måste barnen slippa vara med om det.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

12 Dödstalen stiger när attackerna från båda parter trappas upp

Hamas uppger att man avfyra 130 raketer från Gaza mot Tel Aviv på tisdagskvällen.

Minst tre personer ska ha skadats i attacken mot den israeliska staden.

Enligt den palestinska islamiströrelsen var raketerna ett svar på tidigare israeliska flygräder i Gaza.

Tisdagen var den andra dagen i rad med attacker mellan Israel och Hamas, och inget tyder på att läget är nära en avspänning.

Vid 20-tiden avfyrades 130 raketer från Gaza mot Tel Aviv, och minst tre personer uppges vara allvarligt skadade i attacken, rapporterar Reuters. Hamas säger att attacken var ett svar på ett israeliskt anfall tidigare under tisdagskvällen, där ett höghus i Gaza träffades och raserades, rapporterar AFP.

”Vi gör verklighet av vårt löfte genom att avfyra en massiv raketattack mot Tel Aviv och dess förorter, med 130 raketer, som ett svar på fiendens

attack mot bostadshusen”, sa Hamas i ett uttalande.

I den israeliska attacken mot Gaza dog två personer och en skadades allvarligt. Enligt al-Jazira ska alla tre ha varit högt uppsatta inom islamiströrelsen Jihad. Också fem civila har skadats och förts till sjukhus för vård.

USA fördömer Hamas attack mot Israel och skriver att landet har ”rätt att försvara sig”.

”Jerusalem, en stad som är så betydande för troende människor runt om i världen, måste vara en plats för samexistens”, skriver en talesperson för Vita huset.

Bombningarna inleddes i måndags när den av EU terrorstämplade rörelsen Hamas avfytrade raketer mot Jerusalem.

Attacken sades vara ett svar på den israeliska polisens stormning av al-Aqmoskén i Jerusalem, där många palestinier hade samlats för att demonstrera.

De sammanlagda dödstalen steg under tisdagen på båda sidor. Två israeliska kvinnor i 60- respektive 80-årsåldern rapporterade ha dött när raketer från Gaza slog ner i gränsstaden Ashekelon, uppger flera medier. Ytterligare sex personer i staden skadades, varav en allvarligt.

Många fler Gazabor uppges ha dött i de israeliska flygbombningarna. Det palestinska hälsodepartementet har rapporterat att dödstalet på tisdagseftermiddagen var 28 personer, - varav nio barn, med ytterligare drygt 120 personer skadade.

Den israeliska försvarsmakten IDF vidhåller att deras attacker riktat in sig på

Hamasmedlemmar, rapporterar Reuters. IDF uppger vidare att man, tillsammans med säkerhetstjänsten Shin Beit, dödat Samah Abed al-Mamluk, en av ledarna för Islamiska jihad.

Benjamin Netanyahu sade i ett uttalande att svaret från Israel kommer att öka i styrka.

– Slutsatsen efter en bedömning av situationen, är att både kraften och frekvensen på attackerna kommer att öka, sade premiärministern.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

12 Han var författaren som gav det judiska självhatet ett ansikte

Jascha Golowanjuk var länge en av Sveriges mest populära författare – men i är i dag närmast bortglömd. Jessica Haas Forsling påminner om en förebild som visade att kampen *mot* antisemitism också är en kamp *för* en judisk identitet.

För 110 år sedan föddes min mormor i Berlin. Hon lyckades undfly nazismen 1938, strax

innan hennes föräldrar och släkt mördades. Flykten är det yttre narrativet. Den finns dokumenterad i gamla papper och numera i digitala släktträd. Här visar årtal och handlingar hennes öde som röda pins på en Europakarta.

Men det finns också ett för eftervärlden dolt narrativ, en inre och långt mer komplicerad flykt. Den psykologiska mekanismen bakom det judiska självhatet kan liknas vid mobboffret på skolgården som till slut integrerar glåporden i den egna självbilden. Fenomenet har präglat judendomen genom sekler och måste ses som en särskilt sorglig följd av omvärldens fientlighet.

Min mormor växte upp med en närapå hemtam antisemitism. Hennes föräldrar var tysk-judar med betoning på tysk, och hon själv inte vidare religiös. Att hon betraktades av andra som

judinna var ett faktum, men enligt det judiska självhatets logik fanns det judar – och så fanns det *judar*. När min mormor såg någon med särskilt stereotypa drag kunde hon utbrista: ”Han ser ut som hundra judar!”

Det paradoxala judiska självhatet är väldokumenterat. Redan 1930 gav den tysk-judiske filosofen Theodor Lessing ut ”Der jüdische Selbsthass” i vilken han beskriver judars tendens att distansera sig från de egna leden. Boken var tänkt som en varning; Lessing befarade att detta på sikt skulle leda till rotlöshet och slutligen självmord. Jean-Paul Sartre ägnar sig i essän ”Réflexions sur la question juive” (1946) åt att ingående beskriva den kuvade judiska ryggen. Här skildras assimilerade franska judars förhållningssätt som ett svar på ett tärande judehat: ”Detta reflexmässiga beteende är inte nedärvt. Det är

en flyktväg, och det är vi som tvingar juden att fly.”

Historikern Sander L Gilman utforskar fenomenet vidare i nyckelverket ”Jewish self-hatred” från 1986. Han redogör för hur mentaliteten hos de tyska judar som fräntogs möjligheten att assimileras präglades av en rädsla för att hamna i ett ingenmansland – som varken tyskar eller judar. Till slut kom de därmed att acceptera sina egna stereotyper: den böjda näsan och de demoniskt mörka anletsdragen.

Knuten som trycker i bröstet efter generationer av nedtryckt judiskhet är ett mischmasch. Mormors explosiva konflikt insnörd i mammas stolthet och samtidiga rädsla har skapat ett identitetslimbo – jag söker efter klarhet, möjligen försoning. Min innerliga önskan är att

antisemitismen dessa kvinnor fick utstå, med den krökta judiska ryggen som följd, inte ska skapa nackvärk hos mina barn.

I årets första nummer av Judisk Krönika för jag ett samtal med kulturskribenten och kritikern Rebecka Kärde. Vi pratar om det personliga projekt vi föresatt oss, att vända tidigare generationers gömmande och glömmande till en positiv judisk identitet hos oss själva.

Rebecka Kärde säger: ”Jag tycker att jag har rätt till utforskandet. Det har ju tagits ifrån många på grund av förtrycket, och är inte nödvändigtvis något som vuxit bort organiskt.”

Hon sätter här ord på något mycket viktigt, smärtsamt och svårdefinierat: Den enskilda individens process inför beslutet att vända ryggen åt sitt arv. Kampen för assimilering kan liknas vid en kvävningssdöd. Det första steget är

att gömma kippan under kepsen, det andra att lägga den på hyllan. Överslätandet döljer ett inåtvänt ursinne, men den krökta ryggen kräver inga polissirener eller samhällsresurser.

Obemärkt förtorkar tradition och kultur medan nya generationer växer upp i en gråskala. Vi är många ättlingar till överlevande från Förintelsen som söker efter färgerna, uttrycken och sederna som förlorades i assimileringen efter andra världskriget.

Jag har aldrig känt mig så nära roten i en judisk assimileringssprocess som när jag läser den svensk-judiske författaren Jascha Golowanjuk (1905–1974). Det var mamma som gav mig mormors medfarna exemplar av hans roman ”Främmande fågel”, och jag började läsa den förutsättningslöst. Igenkänningen av den judiska identitetsproblematiken slog mig redan i första kapitlet. Den ryske juden Josef

Silberstein bestämmer sig där för att trots ”sin aversion mot sin egen ras” tilltala en man med ”typiskt judisk näsa och svarta, utstickande ögon”.

Att Jascha Golowanjuk har varit bortglömd i så många år är en gåta. Hans liv var inget mindre än en framgångssaga av Hollywood-kaliber. Med sagoberättarna på torget som läromästare och utan en enda dag i en skolbänk, växte han upp i ett judiskt getto i Samarkand. Denna fond kom sedan att prägla hans svenska författarskap, och tjusa kritiker såväl som breda befolkningslager.

Men resan från gettopojke till uppbumen författare och musiker i Skandinavien gick via en lycklig försyn: Ett danskt par valde att adoptera honom som nioåring. Tillsammans med föräldrarna flydde han undan ryska

revolutionen på kamel i öknen, ett actionspackat äventyr som kom att utgöra stoffet till hans kritikerrosade debutroman ”Min gyllene väg från Samarkand” (1937).

Flykten gick till Köpenhamn, varifrån hans framgång som konsertviolinist tog honom till Sverige 1929. Dock gavs han – inte förvånande – svenskt medborgarskap först 1944. I Stockholm kom han snart att ägna sig åt sin verkliga dröm: att skriva böcker. Från debutromanen fram till sin död gav han ut i snitt en bok om året, de flesta bästsäljare; lättlästa och fartfyllda berättelser som toppade både utlåningslistor och försäljningsstatistik. Dåtidens kulturelit, med Karl Gerhard och Albert Engström i spetsen, välkomnade honom in i värmen. Som homosexuell kulturperson med rysk-judiska rötter kom han att ses som ett

pikant och exotiskt inslag på mingel och tillställningar.

Den judiska identitetsdiskussionen lyser som klarast i Golowanjuks författarskap under krigsåren. Då skrev han den självbiografiskt influerade ”Josefsviten”, en trilogi om underbarnet Josef Silberstein som växer upp i Odessas getto i början av seklet. Familjen består av en kuvad mor, våldsam far och flera bröder. I hemmet finns också farmor Miriam, den enda verkligt varma gestalten och judiska kulturbäraren. Som tonåring tvingas han, som en följd av den svåra familjesituationen, i väg på en Europa-odyssé med sin fiol. Trilogin gavs ut vid Wahlström & Widstrand och består av ”Paraplymakarens barn” (1938), ”Josef den lycklige” (1941) och ”Främmande fågel” (1944).

Namndiskussionen rör vid kärnan av den judiska huvudkonflikten. Bröderna ändrar till Josefs dystra begrundan sina namn till förvillande översättningar utan judisk konnotation. Silberstein blir Stein hos den ena, Serebrjanikow hos den andra, och lillebrodern Moses blir till en Max. I ”Främmande fågel” beslutar sig Josef för att göra detsamma: ”Jag ska ändra mitt namn, tänkte han, så är den sorgen ur världen.” I Paris uppgår han i en Pierre, som till skillnad från en Silberstein aldrig stöter på hinder.

Den inre argumentationen för förträngningen av det judiska rör sig mellan ointresset för religion och familjens biologi: ”Ingen i min egen familj tror på Gud eller går i synagogan, alla är vi blåögda, farmor Miriam hade också blå ögon. Fånigt att tala om ras. Det är en helt annan sak med de långnästa och svarta.”. När

omgivningen härleder hans beteende till det arketypiskt judiska blir svaret omedelbar självrensning: ” – Jamen jag har haft det så svårt, klagade Josef och tittade bedjande på sin vän. Grischa brast i skratt. – Nu såg du ut som en riktig jude. – Hu då! Då ska jag skratta jämt.”

I slutet av sviten uppnås dock en judisk försoning. Farmodern uppträder i en vision från andra sidan och ber Josef underkasta sig sin tro. På så vis skänker det judiska arvet sinnesfrid över den viktiga debutkonserten. Processerna av den judiska försoningen och det fulländade konstnärskapet kommer således att tangera varandra.

Med läsningen av Jascha Golowanjuk fick jag äntligen lära känna min mormor. Jag förstod att de delade kontext, att hans judiska självbild berättade något om hennes. Den judiskt kuvade

ryggen skildras med alla dess intrikata motsägelser och tidsenliga självklarheter. Det judiska självhatet omvandlades inför mina ögon till en högst mänsklig självbevarelsedrift.

I Sverige 2021 kan den antisemitiska jargongen bland barn och ungdomar vara tärande. Mirjam Katzin, Malmö stads samordnare mot antisemitism, gav i våras ut rapporten ”Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap”. I den blir det tydligt att hatet mot judar leder till en otrygghet som i en del fall resulterar i att den judiska identiteten hålls tillbaka. En mellanstadieelev som intervjuas uttrycker en tankegång som är svindlande lik den hos Golowanjuks alter ego Josef Silberstein: ”Ibland ångrar jag att jag är jude och undrar varför jag behöver vara det, att det är onödigt och sånt.”

Eftersom det judiska självhatet alltid är en konsekvens av omgivningens fientliga attityder, verkar arbetet *mot* antisemitism samtidigt *för* en positiv judisk identitet. En av de intervjuade förklarar en sådan växelverkan utifrån sin position, men hennes ord skulle lika gärna kunnat beröra judisk assimilering efter andra världskriget: ”De som inte fått möjlighet att ta del av den judiska gemenskapen, de kommer att försvinna allt längre bort från det judiska. Det är ju liksom också en effekt av antisemitismen.”

Trots en effektiv assimileringprocess kan det uråldriga arvet, likt ett rykte som förs vidare genom viskningar, leva kvar genom generationerna. När vi hör någon berätta om ett avlägset judiskt påbrå bör vi alltid ställa frågan: ”Varför dog det judiska ut i din familj?”

Svaren kan mycket väl finnas hos Jascha Golowanjuk.

Jessica Haas Forsling

13 USA ligger lågt – men kommer att tvingas engagera sig

Omvärlden vädjar om nedtrappning av det uppblossande våldet i Israel och Gaza. Från EU och den muslimska världen hörs fördömanden och varningar. Men USA, den internationella aktör som har reell möjlighet att påverka situationen, ligger lågt i en fråga som Joe Biden medvetet har nedprioriterat.

Kommentar

Hamas och Islamiska jihads raketer regnar ner över stora delar av Israel och sätter skräck i befolkningen. Israeliskt stridsflyg svarar med att bomba de plågade människorna som lever instängda i en permanent humanitär kris på Gazaremsan. Dussintals civilpersoner, däribland barn, har dödats.

Den våldsamt uppblossande konflikten kommer både oväntat och olägligt för USA:s president Joe Biden. Hans administration har ärvt en hel rad med ouppklarade problem från Donald Trumps fyra kaotiska år i Vita huset: Relationerna till Kina, Ryssland, Iran och den israelisk-palestinska konflikten. Men den sistnämnda frågan har varit lågprioriterad för Biden.

Ett skäl till det är hans medvetna strategi att USA inte ska vara alltför engagerad i Israel-Palestina-frågan och överhuvud taget inte peta för mycket i Mellanösterns olika getingbon – Biden har inte ens utsett någon ambassadör i Israel. Administrationen har helt enkelt sett det som bäst att USA inte ska dras in i en olöslig historisk schism.

En annan orsak kan vara att han ”inte såg det komma”, alltså vräkningarna av palestinier från deras bostäder i östra Jerusalem och de våldsutbrott som nu har urartat till öppna krigshandlingar.

Ett tredje skäl är att Biden står inför en besvärlig balansakt.

Å ena sidan har han inte för avsikt att följa Trumps underdånighet mot premiärminister

Benjamin Netanyahu och har markerat att han månar om demokrati och mänskliga rättigheter – även för palestinierna. En sådan åtgärd är att Biden har återupptagit biståndet till den palestinska myndigheten och FN:s flyktingorgan UNRWA som Trump drog in.

Å andra sidan är Biden ledare för Demokraterna, som har en traditionellt stark proisraelisk falang, men också en yngre vänsterliberal falang som tar avstånd från den högernationalistiska regeringen i Israel. Denna distansering till vad som förr var ”kärnkonflikten” i Mellanöstern straffar sig nu. Allt fler kritiska röster höjs för att Biden ska överge sin till synes passiva roll och engagera sig mer aktivt i Israel-Palestina-frågan. Många kräver också att USA mer kraftfullt försöker bromsa Israels bosättningspolitik, som i sin

förlängning omöjliggör en fredlig uppgörelse med palestinierna.

En etablerad diplomat som Martin Indyk, som var USA-ambassadör i Israel och särskilt sändebud för president Bill Clinton, konstaterar i New York Times: ”Problemet med Mellanöstern är att du kan försöka vända det ryggen, men det kommer inte att vända ryggen mot dig”.

Verkligheten är helt enkelt den att USA till slut, särskilt om våldet trappas upp ännu mer, kommer att tvingas ingripa för att stabilisera situationen. Hittills har aktiviteten från amerikanskt håll främst bestått av att utrikesminister Antony Blinken och nationella säkerhetsrådgivaren Jake Sullivan har samtalat med sina motsvarigheter i Jerusalem och Ramallah.

Baksidan med denna ”hands-off”-politik från USA:s sida är att det är rådande status quo och Israel - den starka parten i konflikten - som gynnas på palestiniernas bekostnad. Lika lite som under Trump gör Biden något åt Israels ockupation och den fortsatta koloniseringen av palestinsk mark.

Men den senaste veckan har läget förändrats radikalt på marken, och det skulle inte förvåna om Vita huset snart omprövar sin distanserade attityd till konflikten. Det första steget kan vara att Biden utser ett särskilt sändebud till Israel-Palestina.

Michael Winiarski

13 Många döda efter Israels luftattacker mot Gaza

Flera högt uppsatta personer i terrorstämplade Hamas dödades i israeliska flygattacker på onsdagen – och Hamas militära gren svarade med att skicka nya missiler mot Tel Aviv-området. Sent på onsdagskvällen avfärdades en vapenvila av Israels säkerhetsråd. I stället godkändes en intensifiering av - attackerna mot Gaza, rapporterar Haaretz.

Enligt den israeliska försvarsmakten IDF dödades Hamas två högsta underrättelsechefer – bland dem Bassem Issa, befälhavare för Gazabridgaden – i flygräder mot Gaza på onsdagen. ”Det ser ut som att våra underrättelser var bättre”, skriver man triumferande på Twitter.

IDF meddelar också att man "oskadliggjort" ytterligare ett antal ledande personer inom Hamas.

Israels militära operation "Murarnas väktare", som inleddes på måndagskvällen, präglas av flygräder över Gaza och besvaras med ihärdiga raketattacker mot i första hand städer nära gränsen. Efter ett kortare uppehåll på tisdagen lyfte flygplanen igen och det fortsatte under hela natten mot onsdagen – palestinska hälsodepartementet säger att totalt 56

palestinier, varav 14 barn, har dödats, enligt al-Jazira.

Från Hamas och dess allierade har det avfyrats en stor mängd raketer. När en man och hans 16-åriga dotter dött i en attack mot staden Lod ska de israeliska dödstalen ha nått fem – Jerusalem Post skriver att mannen och flickan var israeliska araber. Sju israeler uppges vara allvarligt skadade och fyra är i kritiskt tillstånd, varav en femårig flicka.

Raketattackerna fortsatte på onsdagskvällen. Vid 19.30-tiden slog en Hamasraket ner i ett bostadshus i Sderot, och enligt Haaretz ska en femårig pojke ha dött av skadorna. Därutöver ska sex personer till ha skadats, varav en allvarligt.

Det var det sjunde israeliska dödsoffret. Det sjätte kom tidigare på onsdagen när en israelisk soldat, efter att en pansarvärnsrobot träffat en jeep i de norra utkanterna av Gazaremsan.

IDF säger att totalt omkring 850 raketer har skickats från Gaza, men att uppemot 90 procent har kunnat oskadliggöras med hjälp av luftvärnsrobotsystemet Iron Dome. IDF meddelar samtidigt, enligt Haaretz, att 500 mål i Gazaremsan har attackerats, däribland högt uppsatta Hamaspersoners bostäder.

I en av attackerna kollapsade ett 13-våningshus helt. Huset var lokalt känt för att bland annat ha tjänat som kontor för Hamas underrättelsetjänst och andra avdelningar, enligt Reuters.

Räden hade föregåtts av flera sorters varningar, inklusive ”takknackning” där små projektiler mot taket varslar om en kommande större attack, och boende ska ha hunnit lämna byggnaden.

FN:s säkerhetsråd höll ett krismöte på måndagen, men man har hittills avvaktat att offentliggöra det reviderade uttalandet som ursprungligen formulerats av Norges representation.

USA har i det fallet pekats ut som främsta bromsklossen då man vill säkerställa den täta relationen med Israel och samtidigt klargöra att man inte accepterar vräkningar i Sheikh Jarrah.

USA skickade på onsdagen Hady Amr, biträdande sekreterare för israeliska och palestinska angelägenheter inom det

amerikanska utrikesdepartementet, till Mellanöstern för att försöka medla i konflikten.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Bakgrund. Händelseutvecklingen steg för steg

Bakgrunden till stridigheterna är en bostadskonflikt, där 23 byggnader och deras invånare hotas av vräkning i det palestinska området Sheikh Jarrah i östra Jerusalem. Den rättsliga processen har pågått i 50 år. Från palestinskt håll hävdar man att de inte ska

vräkas från sina hem, bland annat med argumentet att östra Jerusalem är ockuperat, inte israeliskt.

Från israeliskt håll hävdar den judiska bosättningsorganisationen Nahalat Shimon rätten till området som de kallar Shimon Hatzadik, med hänvisning till 1875 då judar inflyttade från Europa ska ha köpt det av arabiska ägare. 10 februari

En appellationsdomstol i Jerusalem fastställer att bostäderna ska lämnas senast den 2 maj. Beslutet överklagas till högsta domstolen. 6 maj

Palestinier och israeler drabbar samman i Sheikh Jarrah.

7 maj

I slutet av fredagsbönen på fastemånaden ramadans sista fredag, juma'atul-wida, uppstår våldsamheter vid al-Aqsamoskén i Jerusalem. Över 200 demonstranter och 17 poliser uppges ha skadats när palestinier hamnar i konflikt med kravallpolisen.

8 maj

Sammandrabbningarna sprids till andra håll i landet. Från omvärlden kommer vädjanden till bägge sidor om att trappa ner på våldet. Det amerikanska utrikesdepartementet motsätter sig Israels planer på att vräka palestinerna i Sheikh Jarrah.

9 maj

Israels justitiedepartement skjuter högsta domstolens förhandlingar om Sheikh Jarrah på framtiden. Förhandlingarna skulle ha börjat på

måndagen, samma dag som israeler firar segern i sexdagarskriget och skulle genomföra en parad genom östra Jerusalem.

10 maj

Hamas hotar med attacker om inte säkerhetsstyrkorna lämnar al-Aqsamoskén senast klockan 18.00. Varningen ignoreras och minuter efter deadline skickas raketer från Gaza. Israel besvarar angreppet. Över 40 palestinier, däribland profiler inom Hamas och Islamiska jihad, dödas.

11 maj

Israels operation "Murarnas väktare" fortsätter och från Gaza fortsätter raketerna att hagla över gränsen. De första israeliska dödsfallen noteras. Israel slår ut flera platser som Hamas opererar från och ytterligare profiler inom Hamas och Palestinas islamiska jihad dödas.

13 Attackerna på gatorna ökar i skuggan av Hamas raketer

På flera håll i Israel har synagogor satts i brand och judar har attackerats eller drivits på flykt av personer från landets arabiska befolkning.

Våldet på marken i Israel, som eskalerar vid sidan om den militära upptrappningen, är för många israeler mer oroande än Hamas raketattacker.

Sexton kompanier med gränspolisier flyttades natten till onsdagen från sina baser på Västbanken för att ta upp positioner i de israeliska städer där judar attackerats. Flera synagogor och hundratals bilar sattes i brand, och i städerna Lod och Akko flydde judar sina hem i fruktan för att angripas.

Polisen, överansträngd av raketattacker och sina många uppdrag i det konflikthärjade Jerusalem, saknade personal för nattens alla tillbud. I en rad städer där judar och araber lever samman, de så kallade ”blandade städerna”, utspelades scener utan motstycke i landets 73-åriga historia. Inte bara i Lod, Ramle, Jaffa och Beersheba, där stämningen tidvis är laddad av misstro, var attackerna många. Också i Haifa, modellen för harmonisk samexistens, drevs kafébesökare på flykten av stenar och flaskor.

Inget eldupphör mellan Israel och Hamas är i sikte. Natthimlen i centrala Israel är ett fyrverkeri av raketer och raketförsvar, och marken skälver av explosioner. Men det mest dramatiska, i de flestas ögon, är något helt annat: känslan av att konfrontationen mellan Israel och palestinierna flyttat från Gaza och Västbanken till det egentliga Israel, och att den vardag alla tagit för given plötsligt är hotad. Bilförare väljer andra vägar, personer med judisk huvudbonad tar av sig den i vissa kvarter, och arabiska bilverkstäder och tandläkare berättar att deras kunder anmält förhinder.

Bilderna av synagogor i brand och judar som flyr sina hem hals över huvud, ingår inte i israelers förväntningar på livet. Men de vållade jubel i Gaza, där Hamas-rörelsens dröm om att sprida muqawama, motståndet, till fiendens hemmaplan tycktes gå i uppfyllelse.

Det är inte första gången rasande våldsverkare angriper fredliga medlemmar av det andra folket, men oftast då detta skett i Israel har offren varit araber. Under upplopp efter terrordåd då uppretade folkhopar kastat sig över första bästa arab, eller då rasistorganisationen Kach sökt konfrontation i arabiska byar.

Ett stort undantag var kravallerna första veckan i oktober år 2000, då Israels araber identifierade sig med det andra palestinska upproret mot Israel, som då just brutit ut. Stenkastning och annat våld riktades den gången framför allt mot polisen. Tretton arabiska demonstranter sköts ihjäl av polis, händelser som fortfarande kastar en skugga över de judisk-arabiska relationerna.

Det som nu utspelat sig kommer att granskas av undersökningskommissioner, experter kommer att lägga fram förslag och fler poliser anställas. Men Israels trettiotusen poliser, av vilka tiotusen är i tjänst under varje pass, kan inte hantera situationer av sådan magnitud som förra nattens. Det är en fråga om rena siffror – även om bara en halv procent av Israels nära två miljoner araber skulle delta i överfall på judar, så är de då lika många som poliserna.

Lösningen måste sökas på annat håll: dagarna innan krisen blossade upp enades det israeliska islamistpartiets ledare Mansur Abbas och ledare för judiska partier om ett brett upplagt program för att bekämpa brottsligheten i den arabiska sektorn och sänka den höga arbetslösheten bland unga araber. Abbas skulle i utbyte mot detta låta en koalition av åtta partier avlösa Benjamin Netanyahus Likud vid makten.

Politiskt samarbete mellan islamister och israeliska nationalister vore en djärv satsning som på lång sikt skulle skapa förtroende. Men just ett sådant samarbete är tabu både för Hamas och för israeliska extremnationalister i rörelserna Kach och Lehava.

Mansur Abbas uppmanade på tisdagen sina anhängare att avstå från våld ”och visa alla människor respekt”. Han sade också att ”då allt detta lugnat sig kommer vi att fortsätta förhandla”.

Det är dock ovisst om det blir vare sig lugn eller koalition. Hamas missilangrepp mot Israel var en gåva till Netanyahu, som redan hade gett upp hoppet om att klamra sig fast vid sitt ämbete.

Men oavsett vem som styr Israel så har landet fått ännu ett glödhett samhällsproblem på

halsen. Utan dyra och resoluta reformer till arabernas förmån kan de inte förväntas visa lojalitet med Israel och dess institutioner.

Å andra sidan är israeliska nationalister mycket oroliga för ett läge där Israel inte kan styra och ställa på Västbanken och i Jerusalem utan att riskera våldsutbrott i de blandade städerna.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

13 Protester i flera länder till stöd för palestinerna

Den eskalerade Israel-Palestinakonflikten har utlöst demonstrationer runt om i världen.

I Sydafrika jämförde demonstranter palestinernas situation med apartheid och i New York deltog ortodoxa judar i de propalestinska protesterna.

Engagemanget för den alltjämt eskalerande konflikten är mycket stort runtom i världen och

flera demonstrationer har genomförts det senaste dygnet.

I New York samlades tusentals människor i närheten av det israeliska konsulatet, för att demonstrera och visa sitt stöd för Palestina, rapporterar Times of Israel. Folksamlingen ska sedan ha tagit sig mot Times Square och skanderat saker som ”Gaza under attack” och ”stoppa ockupationen nu”.

Särskilt anmärkningsvärt var att även ortodoxa judar från antisionistiska rörelsen Neturei Karta gick med i tåget och syntes hålla i palestinska flaggor, till synes för att visa sitt stöd.

I Kapstaden samlades hundratals sydafrikaner på tisdagskvällen för att demonstrera för palestinierna. Slagord som ”Befria Palestina” och ”Ner med Israel” skanderades, rapporterar

AFP, och liknande demonstrationer för Palestina genomfördes i Johannesburg på tisdagskvällen.

Sydafrika är ett av de över hundra länder som erkänner Palestina som en självständig stat, och flera demonstranter som AFP talat med säger att det som händer i Gaza för tankarna till tiden med apartheid i Sydafrika.

– Det påminner oss om polisbrutaliteten under apartheid som vi brukade ha, sade 56-åriga Kashiefa Achmat på tisdagen.

Tusentals människor samlades runtom i London på tisdagseftermiddagen, rapporterar al-Jazira. På flera videoklipp på Twitter syns tidigare Labourledaren Jeremy Corbyn när han talar till demonstranterna.

Även i Sverige har människor demonstrerat, i centrala Göteborg samlades över 200 personer och i Stockholm samlades också hundratals på tisdagen.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

14 Israelisk polis står hjämlös när våldet ökar

Den underbemannade polisen står hjälplös inför det eskalerande våldet på många orter i Israel. Hundratusentals medborgare inser att de får värja sig bäst de kan om de hamnar i vägen för kringdrivande våldsgäng eller kör in i fel kvarter.

Efter en natt av lynchningar, lynchförsök och rasistiska överfall försökte judiska

och arabiska ledare på torsdagen gjuta olja på vågorna.

JERUSALEM. Premiärminister Benjamin Netanyahu ville sätta in militär i de städer som är värst drabbade av våld och sammandrabbningar, under regeringsmötet natten mot torsdag. Försvarsminister Benny Gantz och överbefälhavare Aviv Kokhavi vägrade bestämt. Men om laglösheten fortsätter breda ut torde förslaget dyka upp på nytt. Nyhetsmedier har gett upp försöken att rapportera om varje incident. Endast de svåraste överfallen beskrivs i nyhetsflödet. Efter att våldsamma gäng från den arabiska befolkningen satt skräck i judiska medborgare i staden Lod, natten till onsdagen, började judiska extremister organisera egna attacker. Landets mest fruktade fotbollshuliganer, de högerextrema anhängarna till Jerusalemlaget

Beitar, anlände på onsdagskvällen till den judisk-arabiska staden Jaffa söder om Tel Aviv. Polisen, som läst om deras planer på nätet, spärrade vägen. Ungdomarna vände då söderut, mot strandpromenaden i staden Bat Yam, där de slog sönder arabiskägda matställen. Gruppen fick syn på en arabisk förare och närmade sig hans bil. Under sina försök att fly stötte denne ihop med flera fordon innan han frontalkrockade med en mötande bil. Inga poliser var på plats, men av en händelse ett tv-team från den statliga kanal 11. Hela landet såg i direktsändning hur den skadade föraren slets ur sin bil och misshandlades. Han låg sedan livlös på gatan medan orädda personer försökte hindra lynchmobben att komma åt honom.

Från sjukhuset meddelas att offret, vars namn ej lämnas ut, ser ut att överleva, men behöver nya tänder.

Samtidigt, i den nordliga judisk-arabiska staden Akko, begav sig den 37-årige läraren Elad Cohen hemifrån för att försöka övertala sina elever att inte delta i de etniska slagsmålen. På vägen överrumplades han av arabiska ungdomar som bombarderade honom med stenar, också efter att han fallit hjälplös till marken. Läkaren som opererade honom uppger att han har gott hopp om att överleva, trots svåra skullskador.

På torsdagen, i Lod, knivhöggs en man på väg till synagogan. Arabiska studenter vid universitetet i Beersheba omringades av judiska extremister men undsattes och klarade sig därifrån.

På flera ställen i landet anordnades möten där arabiska och judiska borgmästare diskuterade

läget och utfärdade appeller om lugn och tolerans.

Liknande böner om besinning har hörts från imamer, klanhövdingar, rabbiner och andra dignitärer. Ayman Odeh, ledare för Den gemensamma listan, landets största arabiska parti, vände sig till de arabiska våldsverkarna: – Vill ni tävla med staten i bruket av våld? Vill ni att det här skall sluta med ett inbördeskrig alla mot alla? Araber mot judar?

Nayef Abu Ar'ar, borgmästare i beduinstaden Ar'ara bjöd på torsdagen in kollegerna från alla städer i södra Israel.

– Alla kom. Alla begriper att vi är i samma båt. Vi har inget annat land. Vi tänker inte låta några förblindade galningar tvinga fram ett krig mellan personer som inte har något otalt med varandra, säger han till DN.

Sådana maningar är förstås välkomna och nödvändiga, men traditionella auktoriteter har det senaste decenniet mist mycket av sitt inflytande över den mest våldsbenägna åldersgruppen. Som Tom Friedman skrev häromdagen i New York Times: ”Den som vill följa med i det som sker i Jerusalem just nu måste vara på Tiktok”.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

14 Boende i Gaza: Man väntar bara på att man ska dö

De pågående våldsamheterna drabbar Gazas invånare hårt.

– Det här är tufft, värre än man kan föreställa sig. Man väntar bara på att man ska dö. Och väntan på döden är värre än själva döden i sig, säger Marah Elwadiya.

Det är en trött Marah Elwadiya som svarar i telefon. Hon är 30 år och bor med sin make och 1,5-åriga son i norra delarna av Gaza City.

– De senaste två dagarna har vi knappt sovit något, säger hon och fortsätter:

– Jag försökte sova vid halv sex i mornen (onsdag reds. anm), men väcktes en halvtimme senare av ett flygangrepp. Jag räknade bomberna, fler än 20 inom loppet av en minut.

Hon verkar som journalist för olika medier och har just nu hemmet som tillfällig arbetsplats.

– Jag sitter hemma och jobbar och kraften från flygattackerna gör att hela huset skakar och det känns som att byggnaden ska falla över mig.

Det som också gör det svårt att jobba och få livet att gå ihop är de ständiga elavbrotten. I normala

fall har de el i åtta timmar och därefter är den avstängd lika länge, berättar Marah Elwadiya.

– Men el-situationen har förvärrats nu. Vi är glada om vi har el i två–fyra timmar på ett dygn.

Infrastrukturen på Gazaremsan, med sina omkring två miljoner invånare, har drabbats hårt av bombattackerna med förstörda vatten- och avloppsledningar. På torsdagen avslutades ramadan med högtiden eid al-fitr. Nyligen infördes lättnader vad gäller coronarestriktionerna och folk passade på att köpa kläder och sötsaker inför firandet. I vanliga fall är det stor förväntan i luften. Men de upptrappade oroligheterna gör i stället att butikerna är stängda och gatorna i princip folktomma, berättar Marah Elwadiya.

– Det är en sådan stor förlust, inte bara med tanke på alla människor som dött utan alla förstörda hus och saker, säger hon.

83 palestinier, varav 17 barn, har dött i stridigheterna sedan i måndags, enligt det palestinska hälsodepartementet. Hundratals har skadats. Marah Elwadiya drar en djup suck, hämtar ny kraft och säger:

– Varje gång vi hör ett bombnedslag så ser jag på min son som är 1,5 år. Han varken gråter eller säger något. Jag upplever det som att han är i chock, han bara stirrar ut genom fönstret. Många av våra barn har bara upplevt krig.

Marah Elwadiya har varit med om flera attacker mot Gaza och minns med fasa Gazakriget i 2014 då över 2 000 palestinier dödades. Men hon har aldrig varit med om något så intensivt som de

bombningar som just nu pågår. Hon får medhåll av Fidaa al-Madhon, som är politiker i Gaza Citys kommunfullmäktige.

– Det verkar som att de vill förstöra Gaza, säger Fidaa al-Madhon.

Ljud från bombningar hörs under telefonsamtalet. Fidaa al-Madhon vågar inte närma sig fönstret för att beskriva vad som händer. I början försökte hon och maken få sin sjuåriga dotter och femåriga son att tro att det var fyrverkerier i samband med eid al-fitr som lät. Men de fick snart säga som det var. Föräldrarnas rädsla lyste igenom.

– Här i Gaza har vi inga skyddsrum att ta oss till. Det enda vi kan göra är att vänta, säger hon.

Någon som de senaste dagarna bevittnat flygräderna med egna ögon är fotografen

Hussain Abdul Jawad. I Beit Hanun i norra Gaza – där Israel inledde sin nuvarande offensiv – möttes han av en familj som förlorat flera av sina barn. Barnen hade lekt på gatan och de döda kropparna låg på marken bland all förstörelse.

– Jag hörde skrik fyllda av fasa samtidigt som höga eldslågor slog upp mot himlen och röken spred sig, säger han.

Många hade hunnit fly från platsen i tid. Räden hade föregåtts av flera varningar, inklusive ”takknackning” där små projektiler mot taket varslar om en kommande större attack.

Hussain Abdul Jawad var även på plats och fotograferade attacken mot nio våningsbyggnaden i Gaza City under onsdagskvällen.

– Människor flydde ut ur höghuset i bara sina kläder. De flesta väntade på gatan och stod bara tysta och stirrade mot sina hem. När byggnaden

var förstörd började många av dem gråta intensivt. Jag fotograferade, men bilden kan inte uttrycka hur hopplös hela situationen kändes, säger han.

Den israeliska regeringen gav på torsdagen klartecken för mobilisering av ytterligare 7000 reservister. Israeliska militärtalesmän antydde hela torsdagen att en markoffensiv står för dörren. Mycket tyder dock på att denna uppgift är en del av den psykologiska krigföringen.

På torsdagskvällen kom också uppgifter från den israeliska militären om att tre raketer avfyrats från Libanon.

Hanna Rydén

hanna.ryden@dn.se

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

11 Ledare: Bomberna i Kabul tvingar väst att söka alternativ

Vittnen berättar om söndertrasade små ryggsäckar och brända anteckningsböcker, utspridda över en stor yta invid skolan. Och om döda och skadade, offer för terroristernas bomber i Afghanistans huvudstad Kabul i lördags. Massakern krävde ett 70-tal liv. Nästan alla var unga flickor.

För det mest fruktansvärda med dådet var att det var så utstuderat riktat mot just flickorna i skolan. Pojkarna hade varit där på förmiddagen, men efter lunch byttes eleverna av. Mördarnas måltavla var utan tvekan de flickor som begått brottet att försöka skaffa sig utbildning.

Skolan ligger i en stadsdel dominerad av hazarer, de shiitiska afghaner som ständigt diskriminerats och förföljts. De skyldiga till blodbadet är med all säkerhet sunnitiska extremister som hatar själva tanken på kvinnors och minoriteters rättigheter. Talibanerna förnekar kännedom om dådet, men betraktar hazarer som villebråd. Annars trivs både al-Qaida och IS i omgivningen.

Terrorattacken i Kabul var den värsta under en mycket våldsamt vecka i Afghanistan.

Talibanerna har intensifierat sin militära

offensiv mot regeringsstyrkor i söder och norr. Bomber exploderar med kuslig regelbundenhet. Senast på måndagen dödades elva människor i provinsen Zabol.

Allt sker mot bakgrund av den slutgiltiga amerikanska truppreträtt som president Joe Biden har beslutat om och som ska vara genomförd den 11 september. Det är också 20-årsdagen av al-Qaidas attacker i New York och Washington, som ledde till USA:s militära ingripande i Afghanistan och talibanregimens störtande.

Två decennier av krig har inte skapat någon fred. Den lagliga regeringen är korrupt och inkompetent, demokratin ett skal. Ingen tror att den armé USA och Nato utbildat och utrustat är kapabel att stå emot den islamistiska anstormningen. Talibanerna, med Bidens

slutdatum i minnet, visar inga tecken till kompromissvilja.

Illdådet i Kabul är en föraning om framtiden. Dels väntar en utdragen väpnad kamp om herraväldet, ett inbördeskrig som kan ha flera fronter. Dels riskerar landets flickor att åter stängas ute från skolor och andra livsmöjligheter, om inte med bomber så med talibanernas diktat.

För trots allt har västvärldens intervention inte bara bringat elände. Många av Afghanistankrigets kritiker låtsas inte om de framsteg som skett när det gäller yttrandefrihet och kvinnors rättigheter.

Pierre Schori och andra vänsterdebattörer säger att det inte var ”militären som utbildade kvinnorna” (SvD 8/5), och verkar ha glömt att

det inte hade blivit någon utbildning alls utan soldaternas skydd. Det går inte att ordna bistånd och skolor när extremister skjuter ihjäl hjälparbetare och lärare.

Likväl är det lätt att kalla Afghanistan ett misslyckande för USA och västvärlden. Talibaner och terrorister jagades bort, men är tillbaka med besked. Ambitionerna om nations- bygge klarade inte verkligheten.

USA har haft över 100 000 soldater i Afghanistan utan att kunna vinna. Joe Bidens tillbakadragande är begripligt, men han tar samtidigt stora risker. Drönare och specialstyrkor kan hålla ögonen på al-Qaida och IS, men ett talibanskt kalifat är inget att lita på. Och när väst övergav Afghanistan förra gången, på 90-talet, blev följderna förskräckande både i och utanför landet.

Att lämna Afghanistan åt sitt öde kan inte vara ett alternativ. Hur stödet till dess befolkning ska utformas framöver är dock heller ingen enkel fråga. Säkerhet på gatorna, och i skolan, kan inte trollas fram. DN 11/5 2021

12 Ewa Stenberg: Sveriges insats för fred och rättvisa misslyckades

Sverige gick i krig mot terrorismen och för de afghanska flickornas rättigheter. Men snart drar Sverige och den Natoleda alliansen tillbaka sina soldater från Afghanistan.

Hur mycket har den militära insatsen kostat – och till vilken nytta?

Kommentar. Ewa Stenberg är DN:s politikkommentator

Jag tänker ofta på skolflickorna i Negala, en otillgänglig bergsby i norra Afghanistan. En bild på några av eleverna har suttit över mitt skrivbord ända sedan jag och fotografen Magnus Hallgren kom hem från vår första reportageresa i landet 2006.

Flickskolan i Negala var spartansk, jämfört med pojkskolan. Ett par klasser fick undervisning i tält. Vi tittade in under duken tillsammans med rektorn, byäldsten och ett par svenska militärer. Eleverna drog snabbt och blygt sina sjalar för ansiktet. Bara de modigaste kikade fram bakom fällen med ena ögat när rektorn talade. Men så

snart som de prominenta männen gått ut började flickorna skratta och berätta. Sjalarna drogs av eller fick hänga fritt.

Det fanns en framtidstro i tältet och byarna vi besökte i norra delen av bergskedjan Hindukush. Talibanerna var besegrade. Flickor över 10 år fick åter gå i skolan. Sverige och de andra länderna i den internationella koalitionen hade lovat att hjälpa till och bygga upp en ny nation, där kvinnor fick rättigheter, byborna sjukvård och det skulle råda fred och rättvisa.

Skolorna och sjukvården fortsatte att byggas ut, men freden gick åt motsatt håll. När vi var tillbaka i norra Afghanistan 2013 var det inga vanliga militärer som vågade sig till Negala. I bergen där vi tältade 2006 stred sju år senare tungt beväpnade amerikanska specialförband mot IS och talibaner. Sjukvårdshelikoptrar

hovrade över dem, redo att undsätta sårade soldater.

Det som 2006 sågs som fredbevarande insats i en lugn del av landet hade 2013 övergått till ett inbördeskrig.

Professorn i underrättelseanalys, Wilhelm Agrell, har i sin bok "Ett krig här och nu" pekat på hur strategin för hela den internationella militära operationen lades om 2009, utan några riksdagsbeslut eller någon politisk debatt i Sverige. De Natoleda styrkorna började ägna sig åt upprorsbekämpning, en krigföring som tillämpats bland annat av USA i Vietnam.

Det förde inte Afghanistan närmare fred.

Nu avvecklas den svenska militära styrkan som verkat i norra Afghanistan i samma tysthet som den verkade under. Ingen kan ens svara exakt

på vad den svenska militära insatsen i Afghanistan kostat. En statlig utredning som lades fram 2017 räknade ut att den fram till och med 2014 kostade mellan 11,1 miljarder, och 20,9 miljarder kronor. Anslagen till den mindre styrka som varit där efter 2014 har varit sammanlagt 433 miljoner kronor. Fem svenskar har stupat, och ett okänt antal afghaner har dött av svenska kulor.

Utredningen sammanfattar resultaten så här: ”De svenska militära insatserna har inte lyckats bidra till hållbar säkerhet. Insatserna har dock haft en positiv inverkan på Försvarens utveckling.”

Sverige fortsätter nu att delta i internationella militärinsatser. Men varken den i Afghanistan eller den i Libyen ledde till fred och säkerhet.

Ändå pågår det ingen politisk debatt om vad som gick fel.

Hur har de där förväntansfulla skolflickorna jag mötte 2006 det i dag? Vad händer nu med alla dem som trodde på vad de internationella säkerhetsstyrkorna sade?

Skolflickor och arbetande kvinnor blir nu i allt högre utsträckning måltavlor för talibanerna. Så sent som i lördags mördades minst 60 skolflickor i Kabul.

”Skuldra mot skuldra”, sade de svenska soldaterna till sina afghanska kollegor när de tränade dem i norra Afghanistan.

Det är inte längre sant.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

12 Den nya migrationspolitiken bygger på faktaresistens

Forskning visar att språk- och kunskapsprov försenar integrationen och diskriminerar lågutbildade, icke-vita kvinnor. Vi bör ställa riksdagspolitiker till svars för att de blundar för kunskap och kastar det jämlika medborgarskapet över bord, skriver Stefan Jonsson.

Det gäller integrationen i framtidens Sverige. Här ett scenario. Så här kan det bli:

Egon, 35 år, är från Pakistan eller kanske Italien. Han har universitetsexamen och har i sju år jobbat som fastanställd programmerare. Han har hunnit lära sig god svenska och får bli medborgare därför att han klarar medborgarskapsprovet.

Egar, 57 år, är från Zimbabwe eller kanske Turkiet. Hon kom till Sverige med bara några års skolgång och har under sina tolv år i landet uppfostrat tre barn, skött om en krigstraumatiserad make och de senaste nio åren försörjt familjen som fastanställd städare med nattskift. I kontakter med samhället förlitar hon sig på barnen eftersom hon inte hunnit lära sig språket. Hon klarar inte provet och får inte bli medborgare.

Svensk migrationspolitik är sedan några år inne i en populistisk fas. Att internationell solidaritet

och globalt ansvarstagande är borta är tydligt. Lika anmärkningsvärd är den utbredda faktaresistensen.

Migrationskommitténs betänkande är ett exempel (SOU 2020:54). Titeln är ”En långsiktigt hållbar migrationspolitik”. Avsikten sägs vara att förbättra invandrares integration. Förslagen innebär att kriterierna för uppehållstillstånd av asylskäl skärps. Bara tillfälliga uppehållstillstånd beviljas. För permanent uppehållstillstånd behövs flerårigt fast arbete och goda språkkunskaper. Det blir svårare att återförenas med sin familj.

Förslagen har mött kritik, inte minst från människorättsorganisationer, därför att de gör det svårare för flyktingar att ta sig hit, tvingar ner dem som är här i fattigdom och osäker väntan utan möjlighet att planera sin framtid,

samt minimerar Sveriges internationella åtaganden gentemot den växande del av mänskligheten som flyr från krig och nöd.

Förslagen har också underkänts av forskningen. Det saknas stöd för att någon av åtgärderna skulle bidra till att lösa det så kallade integrationsproblemet. Tvärtom vet vi att tillfälliga uppehållstillstånd försvårar invandrares språktillägnelse och jobsökande och ofta permanentar deras utanförskap.

Ett annat exempel heter ”Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap” (SOU 2021:2). I dag ska utlänningar som vill bli medborgare ha permanent uppehållstillstånd, hemvist i landet sedan åtminstone fem år (två år för folk från Norden, fyra för flyktingar och statslösa, åtta

om man ej kunnat styrka identitet) samt visa att de har ”ett hederligt levnadssätt”.

Enligt det nya lagförslaget från i vintras ska utlännningen därutöver klara prov i svenska språket och samhällskunskap. Han, hen och hon avkrävs en svenska motsvarande ungefär gymnasiebehörighet och samhällskunskaper om allt från Sveriges geografi, historia och ”traditioner” över ”demokratiska värden, principer och processer” till ”världsreligioner och livsåskådningar och hur de har betydelse för människors identitet, grupptillhörighet och livsstil”. Det föreslås att Universitets- och högskolerådet ska samordna, Skolstyrelsen utforma och universiteten genomföra medborgarskapsproven.

Regeringens direktiv till utredningen är att medborgarskapsprov ska införas. Utredarens

uppgift har bara varit att föreslå hur det ska ske, inte om eller varför. Detta beror på förslagets bakgrund i januariavtalet, där det drevs fram av Liberalerna. Sedan Lars Leijonborgs tid har partiet haft prov och krav som käpphästar i diskussionen om invandrares ”integration”. Det har hittills inte blivit något av förslagen, eftersom de visat sig dyra, opraktiska och onödiga. Men på grund av den politiska kohandeln ska de nu pressas igenom. Det har ställt utredaren Mari Andersson inför ett svårt uppdrag när hon ska undersöka hur proven ska verkställas. Oavsett vilken modell hon överväger stöter hon emot idel välgrundade invändningar, överhängande risker och negativa verkningar.

I den avslutande konsekvensanalysen talar hon klartext. Enligt utredaren ”finns ingen forskning som visar att kunskapskrav leder till förbättrad integration”. Tvärtom, skriver hon, ”finns det

stöd för att högre krav på språkkunskaper i stället leder till exkludering och diskriminering, i synnerhet av kvinnor, äldre och grupper med låg eller ingen utbildningsbakgrund, vilket riskerar att leda till segregation i stället för till integration.”

Den forskning Andersson hänvisar till har gjorts av bland andra Pieter Bevelander professor vid Malmö universitet. Han är en av Europas främsta integrationsforskare och har i stora statistiska analyser och uppföljande intervjustudier undersökt följderna i andra europeiska länder, där medborgarskapet villkorats av språk- och kunskapsprov. Bevelander är också fristående expert i utredningen. Hans yttrande är förkrossande: ”Om utvecklingen i Sverige skulle följa det mönster som vi kan se i andra länder skulle de förändrade reglerna innebära att mindre än

hälften av de invandrade som har för avsikt att bosätta sig permanent i Sverige skulle få svenskt medborgarskap och därmed rösträtt vid riksdagsval. Senare och lägre naturaliseringsgrad kommer att vara särskilt tydlig bland lågutbildade migranter. Detta är problematiskt mot bakgrund av vetenskaplig forskning som visar att naturalisering spelar en positiv roll i integrationsprocessen.”

Ett av Bevelanders exempel är Danmark. Av dem som kom dit år 2000 hade efter femton år endast 20 procent naturaliserats. Förklaringen är att kraven och proven gjort det omöjligt för många att bli medborgare. De låses fast i livslångt utanförskap. Utsikterna är sämst för lågutbildade äldre kvinnor med ursprung utanför Europa. Det är alltså inte bara så att språk- och kunskapsprov försenar integrationen för alla. Dessutom diskriminerar de kvinnor,

särskilt lågutbildade icke-vita kvinnor – och detta föreslås alltså samma år som vi firar hundra år av kvinnors rätt att rösta i riksdagsval. ”Effekterna av att införa språkrav”, avslutar Bevelander, ”är något som varken gynnar invandraren eller samhället.”

”En risk med förslaget är att språktestet kommer att fungera som utslagsmekanism”, skriver experten Sofia Tingsell från Institutet för språk och folkminnen i sitt särskilda yttrande. Diskrimineringsombudsmannens remissvar pekar på att kvinnor och lågutbildade stängs ute. Även Delegationen för migrationsstudier, Delmi, anmärker att förslaget är segregande samt hänvisar till forskning som gör att vi i dag vet att de föreslagna språk- och kunskapskraven försenar invandrares integration. Listan på snarlika remissvar är mycket lång.

Det jämlika medborgarskapet är det demokratiska samhällets grund. Det avgör dina fri- och rättigheter, din ställning inför lagen, ofta dina möjligheter till välfärd, utbildning och hälsovård, och det ger dig politisk röst. De flesta är eniga om att din tillgång till detta inte ska bestämmas av ditt kön, din ålder eller härkomst. Här har vattendelaren gått mellan SD och övriga partier – tidigare.

Att partierna i en regeringsuppställning kohandlar om en grundbult i vår demokrati, på samma sätt som de gör upp om statsbidrag till solceller, är i sig förbluffande. Det vittnar om okunnighet och avsaknad av historisk medvetenhet. De mörkaste delarna av Sveriges och andra europeiska länders förflutna handlar om mätningar, prov och krav som myndigheter föreskrivit för etniska och sexuella minoriteter, underklass, kvinnor och icke-medborgare.

Sådana biopolitiska sorteringsinstrument har avgjort människors språk, skolgång, sjukvård, uppehälle, inflytande, hemvist och medborgarstatus, ibland också deras liv eller död och rätt att bilda familj och avla barn.

Instrumenten har framför allt använts när stater velat homogenisera sitt folk, och det första de då gett sig på är medborgarskapet. Principen är enkel: tillgängligheten till det politiska medborgarskapet (demos) beskärs, så att detta i högre grad sammanfaller med tillhörigheten till den etniska gemenskapen (ethnos). Konsekvenserna varierar beroende på situation – från folkmord, inbördeskrig, rasism och apartheid till socialt utanförskap och vad polisen kallar parallella samhällen – men de är alltid ödesdigra eftersom det skapas en klass av människor som saknar lagens skydd och tillgång till samhällets resurser.

Förr hette det att vi förädlade folkstammen. Det föreslagna medborgarskapsprovet är ett glasklart steg i denna riktning. ”Ett paradigmskifte”, skriver Delmi i sitt utlåtande. En giftig mekanism, som ger varje ny regering möjlighet att begränsa medborgarskapet, infogas i lagen. Att detta initieras av ett parti som kallar sig liberalt och läggs fram av en socialdemokratisk och miljöpartistisk regering får en att bli stum.

Sverigedemokraterna å sin sida har redan förberett nästa steg. Åkesson presenterade det häromveckan: hans villkor för att efter nästa val stödja en högerregering är att den snarast - begränsar barnbidrag, bostadsbidrag och garantipension till svenska medborgare. Invandrade invånare som varit här i decennier men inte klarar provet kan räkna med ett liv utan välfärd.

Populismens faktaresistens löser inga av samtidens akuta problem, skrev Björn Wiman i april med anledning av coronapandemin (DN 11/4). På migrationens och integrationens område har vi nått ett läge där de ideologiska kapphästarna och signalpolitiska utspelen förlorat sin oskuld. I vilken annan fråga som helst vore det otänkbart för ministrar och partiledare att blunda för kunskap och flagga för fördomar och lögnen till den grad som de gör när de talar om flyktingar och migranter.

Tänk om Löfven, Sabuni och Kristersson föreslog en satsning på kolkraftverk för att åtgärda klimatkrisen? Tänk om de stod på sig, på trots mot en enig forskarkår? Just så är läget i fråga om migrationen. De flesta partier murar febrilt på integrationspolitikens kolkraftverk.

Vi bör ställa dem till svars. Är det förenligt med demokratiska värderingar att Egon från Pakistan/Italien får medborgarskap medan Egar från Zimbabwe/Turkiet inte får?

Någon invänder, är det inte viktigt att invandraren lär sig svenska? Jo, det är en bister sanning att större delen av arbetsmarknaden och den högre utbildningen är stängda för den som inte kan svenska mycket bra. I allt högre grad använder arbetsgivare krav på svenska som förtäckt etnisk diskriminering. Men de som vet detta allra bäst är just Egon och Egar. När propåer om språkprov för medborgarskap varit uppe förut har de avvisats just med hänvisning till att motivationen och kraven på att lära sig svenska ändå är ytterst starka. Egon och Egar behöver inte fler piskslag. Vad som behövs är i stället stödsystem och språkkurser. Och ett uppmuntrande leende skadar inte.

Sverige har därför byggt upp ett hyfsat system för att hjälpa dem; det heter svenska för invandrare, sfi. Deltagande i sfi är redan krav för olika stöd och ersättningar, och om migrationskommittén får som den vill ska språkkunskaper också vara krav för att få permanent uppehållstillstånd.

De tre viktigaste insatserna för bättre integration av vuxna i första generationen vore därför ökade resurser till sfi och annan vuxenundervisning; krafttag mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden, samt snabbare och tydligare handläggning på Migrationsverket.

Däremot kraschar integrationen, om politikerna framhärdar i sin populism och faktaresistens.

Stefan Jonsson

12 Martin Gelin: Kritiken mot Liz Cheney visar hur hårt Donald Trumps grepp om Republikanerna fortfarande är

Republikanerna i kongressen försöker straffa Liz Cheney efter att hon kritiserat

Donald Trump och stormningen av kongressen. På onsdagen förväntas hon fråntas en viktig ledarskapsroll.

Konflikten visar hur långt Republikanerna är redo att gå i sin auktoritära sväng.

Liz Cheney har länge representerat det republikanska partiets högerkant. Som ledamot i en av USA:s mest konservativa delstater Wyoming förväntades hon gå i sin far, den tidigare vicepresidenten Dick Cheneys, fotspår. Men efter att hon var en av tio republikaner i kongressen som röstade för att fälla Donald Trump i riksrätten i januari har partiledningen gjort allt för att reducera hennes inflytande i partiet.

I veckan förväntas de rösta för att frånta henne en viktig ledarroll i kongressen.

Det visar att alla i partiet som kritiserar Trump riskerar att förlora allt inflytande.

Kevin McCarthy, Republikanernas ledare i representanthuset, har redan krävt att Cheney lämnar ledarskapsrollen.

– Alla ledamöter väljs för att representera sina väljare, så vårt ledarskap har inte råd att distraheras från det viktiga arbete vi röstades in för att utföra, sade McCarthy i kravet på att avsätta Cheney.

När Cheney och nio andra republikaner trotsade partiet och röstade för att fälla Trump i riksrätten i januari var det historiskt. Så många har aldrig tidigare röstat för att avsätta en president från det egna partiet. Men det var ett misstag att

se det som början på Republikanernas sväng bort från Donald Trump. Tvärtom har det under våren varit just dessa tio republikaner som straffats av partiledningen. Flera av dem har fråntagits ledarroller eller utsatts för formell kritik och försök att utestängas av partiet i sina delstater.

En av de tio republikanerna beskriver det som ett ”massivt nederlag” för partiets moderata falang om Cheney skulle fråntas ledarskapet. Det är talande att ledamoten som säger detta, till Washington Post, ber om anonymitet. De få republikaner som kritiserar Trump vet att de får räkna med att förolämpas och hånas av såväl ex-presidenten som hans anhängare i konservativa medier.

I dag, onsdag, ska partiet rösta om Cheneys ledarskapsroll och allt tyder på att hon kommer att förlora den.

Budskapet är i så fall att den som inte hänger med när Republikanerna fortsätter ut på den auktoritära högerkanten utestängs ur partiets toppskikt.

Senatören Lindsey Graham, som de senaste åren varit Trumps mest lojala vapendragare i kongressen, förklarade sin syn på partiets framtid på måndagen.

– Kan vi fortsätta framåt utan president Trump? Svaret är nej. Jag har alltid gillat Liz Cheney, men hon har fattat beslutet att det republikanska partiet inte kan växa med Trump. Mitt beslut är att partiet inte kan växa utan honom. **Martin Gelin**

12 En Cheney på rätt sida av historien

För inte så länge sedan väckte namnet ”Cheney” unison avsky i den amerikanska vänstern.

George W Bushs vicepresident Dick Cheney var inte bara knökkonservativ, han var också Irakkrigets chefsarkitekt och hänsynslös i attackerna på Demokraterna.

I böcker och filmer om Bushåren är han ofta – och välförtjänt – skurken framför andra.

Men amerikansk politik har vänts uppochner. Nu får dottern Liz Cheney många politiska motståndare att känna motvillig respekt. Inte

för att hon är mindre höger än fadern, utan för att hon talar sanning om vad som hände på valdagen 2020 och den 6 januari 2021: Först vann Joe Biden, sedan försökte Donald Trump och hans anhängare stjäla Vita huset när mobben stormade Kapitolium och hundratals republikanska ledamöter röstade för att ta ifrån Biden segern.

För att hon vidhåller detta kommer Liz Cheney på onsdagen sannolikt att röstas bort från sin position som Republikanernas nummer tre i representanthuset.

Anledningen till att hennes partikamrater ger sig på henne är att de är rädda för sina väljare.

DNBland dem är Trump populär, en stor majoritet tror på lögnen om valfusk.

Om Republikanerna utmanar expresidenten och hans lögn skulle det ha ett pris. Kärntrupperna skulle straffa dem – låta bli att skänka pengar, stanna hemma på valdagen eller rösta på någon trumpistisk kandidat.

Partiet skulle förlora. Sannolikt stort, kanske flera gånger.

Samtidigt är det inte gratis heller att låta bli. Då förblir Republikanerna Trumps parti. Och efter 6 januari vet vi vad det betyder: Ett parti som inte är helt och fullt lojalt med den amerikanska demokratin.

Det hedrar Liz Cheney att hon tycker att det är ett pris som det aldrig någonsin är värt att betala. Men det är både sorgligt och farligt att hon är så ensam i sitt parti i den övertygelsen.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

13 Martin Gelin: Utfrysningen en oroväckande signal om Republikanernas framtid

Som väntat röstade Republikanerna på onsdagen för att peta Liz Cheney från en viktig ledarskapsroll i kongressen. Hon straffas för att ha varit otillräckligt lojal gentemot Donald Trump.

Det sänder oroväckande signaler om republikanernas syn på demokratin.

KOMMENTAR. Vi fick inte ens veta vilka republikaner som röstade bort Liz Cheney från ledarskapsrollen i kongressen. Partiledningen såg till att omröstningen genomfördes med en metod som inte avslöjar hur de individuella ledamöterna röstade. Det visar hur mycket rädsla som präglar det republikanska partiet, där alla som kritiserar den tidigare presidenten Donald Trump eller ifrågasätter ex-presidentens grundlösa påståenden om att Joe Biden vann presidentvalet genom fusk, riskerar att frysas ut ur partiet.

Att Liz Cheney nu som väntat petas från sin viktiga ledarskapsroll i kongressen sänder oroväckande signaler om republikanernas syn på demokratin.

Det är värt att minnas vad det var Cheney gjorde som nu anses så oförlåtligt av

ledarskapet: hon kritiserade Trumps lögn om valfusk och påstod att valresultatet förra året var legitimt.

Bråket om Cheney kanske framstår som bara ännu en grötig intrig i ett parti som länge präglats av inre stridigheter, men den verkliga innebörden av omröstningen borde oroa alla som hoppas på en framtid för amerikansk demokrati. Republikanerna har nu fattat ett kollektivt beslut att inte längre godkänna legitima valresultat. Sedan kongressen stormades i januari, av Trump-anhängare som försökte stoppa certifieringen av Bidens valseger, har partiet konsekvent straffat alla som ifrågasätter Trump.

Att Republikanernas ledarskap håller liv i kampanjen för Trumps grundlösa påståenden om valfusk får även en annan bieffekt: det

mildrar effekten av Trumps nederlag, vilket stärker hans chanser för en politisk återkomst. I vanliga fall brukar partier inte samlas bakom en förlorande kandidat i ett presidentval.

Men runtom i USA ser vi fortfarande Trumpflaggor som fladdrar från hustomterna i konservativa områden. Ex-presidenten förblir partiets självklara ledargestalt; solen som allt kretsar kring.

– Varje republikan som vägrar att rätta sig efter partilinjen utmålas nu som kättare, skrev David Atkins i Washington Monthly efter omröstningen.

Enstaka moderata röster i partiet kallade utfrysningen av Cheney för ett utslag av republikansk cancelkultur.

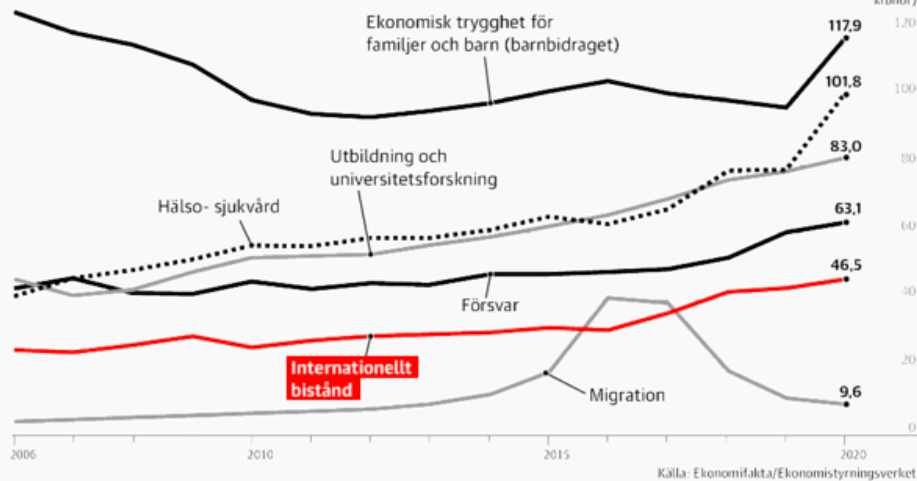
– Hon blev censurerad för att hon vågade säga vad hon tycker, sade Ken Buck, republikan från Colorado.

Cheney lovade själv att göra allt hon kan ”för att försäkra att den tidigare presidenten aldrig kommer i närheten av Vita huset igen”.

Cheney kommer förmodligen att efterträdas av Elise Stefanik, en ung republikan som representerar den norra, lantliga delen av delstaten New York. Stefanik står politiskt närmare mitten än Cheney, men hon har till skillnad från Cheney varit konsekvent i sin lojalitet gentemot Trump. Det verkar vara just nu vara den enskilt viktigaste egenskapen för att få en plats i republikanernas ledarskap.

Martin Gelin

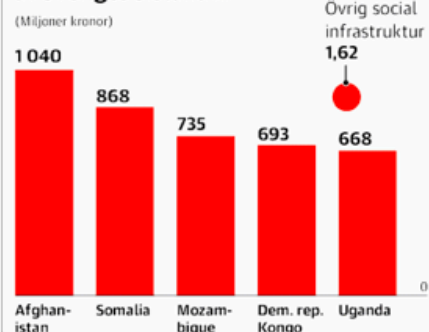
Sveriges bistånd i relation till andra utgiftsposter

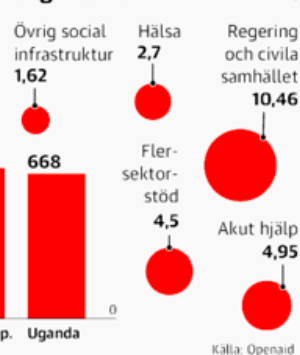
Sveriges bistånd i procent av bni 1960-2020

De största mottagarländerna av Sveriges bistånd ...

... samt största utgiftsområdena

Bistånd 2020 i procent av landets bni

Bistånd 2020 i miljarder dollar*

FN:s mål: 0,70

Källa: OECD **Snittet för dollarkursen 2020 var 9,20 kronor per dollar. **OECD DAC har en annan siffra på Sveriges bistånd för 2020 än ESV då de mäter på olika sätt, bland annat när det gäller tidpunkt för när bistånd betalas ut. Kostnader för asylmottagande ingår också i OECD DAC-statistiken.

14 Ökad politisk strid om bistånd – MP öppnar för att öka

Den globala biståndskartan har ritats om i pandemins spår – och nu ökar striden i även Sverige. M och SD vill kapa biståndet med tiotals miljarder, men får mothugg från KD. Och biståndsminister Per Olsson Fridh (MP) anklagar oppositionen för svek.

– De vill att vi ska backa från vårt ansvar, säger han.

I sponsrade inlägg på Facebook kablade Moderaterna ut sitt budskap, genom flera lokala Facebookgrupper, i mitten av januari i år. Den ekonomiskpolitiska talespersonen Elisabeth Svantesson på bild, med blicken in i kameran.

”Minska biståndet. Vi har stora problem på hemmaplan.”

Sverige bör kapa flera miljarder kronor i biståndsbudgeten varje år, enligt Moderaternas förslag. Det över 50 år gamla målet för Sveriges bistånd – att ge 1 procent av bni, bruttonationalinkomsten – borde överges.

Några veckor senare står Sveriges nya biståndsminister, miljöpartisten Per Olsson Fridh, på sin första utlandsresa som minister i rohingyernas flyktingläger i Bangladesh – ett land som fick runt 500 miljoner kronor av

Sverige 2020 – och tittar in i sin mobilkamera. Omkring honom springer en grupp barn.

– Att gå här och träffa och se de här små barnen, lika stora som de jag har hemma, le och skratta, men veta att deras framtid är väldigt, väldigt mycket svårare – det är tufft. Men vi är här för att vi ska göra vad vi kan. Vi ska inte svika, säger han, i videon som senare publiceras på Instagram.

Ska biståndet minska på grund av pandemin – eller öka? Frågan delar inte bara den svenska debatten, utan hela världen. Flera länder har kapat rejält i sina biståndsbudgetar i pandemins spår. Storbritannien minskar biståndet med motsvarande 47 miljarder kronor, ungefär lika mycket som hela Sveriges biståndsbudget, på grund av krisen. Flera andra länder gör liknande nedskärningar.

Samtidigt larmar biståndsorganisationer om dramatiskt ökade behov av stöd i världens fattiga länder. Världsbanken varnar att den extrema fattigdomen nu ökar för första gången på över 20 år, med runt 120 miljoner människor. Minst 83 miljoner fler drabbas av undernäring, enligt FN:s livsmedelsorganisation FAO.

Larmen fick flera andra länder, bland dem Sverige, Norge, Kanada, Frankrike och Tyskland, att i stället öka sitt bistånd under 2020. Tack vare det nådde biståndet globalt en ny högstanivå förra året, på 161,2 miljarder dollar, enligt en ny sammanställning från OECD. Och allra mest, räknat i andel av ekonomin, gav Sverige – med 1,17 procent av bni.

Men frågan är alltså hur länge Sverige kommer att vara kvar där. DN har frågat alla riksdagspartier hur de ställer sig till 1-procentsmålet – och det är starkt ifrågasatt hos vissa partier.

Tre tydliga läger utkristalliserar sig.

1. De som vill kapa rejält i biståndsbudgeten. Här finns M och SD.
2. De som förespråkar att enprocentsmålet ska ligga fast, som S, L och KD.
3. De som menar att biståndet i kristider rent av kan öka som andel av bni, för att inte en krympande svensk ekonomi ska göra att även biståndsbudgeten krymper alltför plötsligt. Här finns C, MP och V.

MP och V har den generösaste linjen att 1-procentsmålet ska vara ett ”golv”.

Vänsterpartiet vill dessutom skjuta till ytterligare en miljard årligen under två år, för att ”minska smittspridningen, möta akuta sjukvårdsbehov och möta effekterna av pandemin”.

Klimatbiståndet är en annan tydlig skiljelinje. Alla partier utom SD vill öka klimatbiståndet – men långt ifrån alla är beredda att följa överenskommelsen i FN:s klimatförhandlingar att klimatbiståndet ska vara ”additionellt”, alltså utöver det vanliga biståndet.

Endast Vänsterpartiet är tydligt för att klimatbiståndet ska vara additionellt. Partiet vill anslå ytterligare 2,25 miljarder 2021–2023 specifikt för klimat. MP menar att ett ökande bni i sig innebär att klimatbiståndet blir

additionellt, medan S menar att allt bistånd över 0,7 procent kan anses additionellt. L, M, C och KD menar alla att annat bistånd ska prioriteras bort för att öka klimatbiståndet.

Sverigedemokraterna vill inte öka klimatbiståndet alls och är även det parti som vill minska mest i biståndet. Partiet vill sänka nivån till 0,5 procent av bni, klart lägre än den nivå på 0,7 procent som världens länder satte som mål i en FN-resolution från 1970.

– Det är en prioriteringsfråga. Biståndet tränger undan andra satsningar och vi ser enorma problem på hemmaplan. De måste prioriteras högre, säger Oscar Sjöstedt, ekonomiskpolitisk talesperson hos SD.

Ni har tidigare sagt att Sverige borde ”hjälpa där” i stället för att ta emot så många

asylsökande. Hur stämmer det överens med ett halverat bistånd?

– Vi skulle fortfarande ha en ganska hög nivå av bistånd i en internationell jämförelse. Och i en framtid där vi får ordning på migrationspolitiken kan vi tänka oss att återgå till en högre nivå på biståndet.

Kraven från M och SD att sänka biståndet får samtliga januaripartier att reagera starkt i DN:s enkät. Sveriges nyttillträdda biståndsminister, miljöpartisten Per Olsson Fridh, menar att ett sänkt bistånd från Sverige skulle vara ett svek mot omvärlden.

– Vi ser ökad fattigdom, stora hälsoutmaningar, skenande klimatförändringar och ett ekosystem i kris. Det är utmaningar som ingen kan lösa själv, det kan vi bara göra om vi samarbetar

globalt. Att i det läget vilja minska förutsättningarna för Sverige att delta i det samarbetet – det tycker jag är att backa undan från vårt ansvar.

Biståndet är en av de största budgetposterna och summan växer automatiskt år för år. Kan du förstå kritiken mot det?

– Behoven är stora ute i världen. Även om alla länder i världen skulle ge en procent i bistånd skulle det bara täcka en tiondel av behoven. Jag förstår att de som upplever att livet är tufft i Sverige tycker att vi borde lägga mer av resurserna hemma och mindre på andra. Men man ska veta att ett sänkt bistånd skulle få konsekvenser, både för Sveriges roll i världen och för människor som behöver hjälp.

Frågan är nu vad som sker vid ett eventuellt regeringsskifte i valet 2022 – det lär bli en stridsfråga om M och KD vinner valet. Medan M och SD vill minska biståndet, är KD och L starka förespråkare för att ha kvar enprocentsmålet. Frågan är uppenbart känslig hos både M och KD. M vill inte kommentera hur de ska komma överens med den tänkta regeringspartnern i biståndsfrågan – och KD ändrar sitt svar i enkäten. Först öppnar partiet för att tidvis kunna ha bistånd högre än en procent för att undvika ”ryckighet”. Sedan backar partiet från den formuleringen och nöjer sig med att säga att man värnar om den nuvarande modellen. Under våren har också den tidigare partiledaren Alf Svensson öppet kritiserat Moderaternas utspel.

Sverigedemokraterna uppger att partiet kommer att verka för sin linje i eventuella förhandlingar.

– Sedan får vi se var en sådan förhandling slutar, säger Oscar Sjöstedt (SD).

Peter Alestig

peter.alestig@dn.se

Fakta. Så beräknas biståndet

Sverige har som mål att 1 procent av BNI, bruttonationalinkomsten, ska gå till bistånd.

Bni skiljer sig från bnp genom att även intäkter till och från utlandet, men beloppen är ungefär desamma. Storleken på biståndsbudgeten utgår från prognoser för bni, som kommer flera gånger årligen.

Sverige, Norge och Luxemburg är de enda länderna i världen som har som mål att ge 1 procent av bni i bistånd. FN har satt som mål att världens rika länder ska ge 0,7 procent av bni i bistånd, men endast ett fåtal länder lever upp till det åtagandet. Snittet i biståndsländernas samarbetsorgan OECD DAC låg på 0,32 procent av Bni under 2020.

Fakta. Så tycker partierna om biståndet

1. Hur stor andel av Sveriges bni ska gå till bistånd?
2. Om nivån ska sänkas, var ska nedskärningarna ske?
3. Ska klimatbiståndet öka?

4. Ska klimatbiståndet vara additionellt? (att det går utöver det normala biståndet och inte tas från den normala biståndsbudgeten)

Sverigedemokraterna

1. 0,5 procent.

2. Sverige bör minska antalet FN-organisationer som vi skänker pengar till och verka för att antalet FN-organisationer minskar samt minska andelen av bidraget som går till stora internationella fonder, exempelvis Green climate fund.

3. Nej.

4. Nej.

Moderaterna

1. Drygt 0,7 procent.

2. Biståndet bör koncentreras till färre antal FN-organisationer och mottagarländer för att öka Sveriges möjligheter till specialisering, -effektivisering och påverkan. Sverige bör inte vara i topp 3–5 av givarna i mer än ett fåtal organisationer.

3. Ja.

4. Nej*.

* Moderaterna menar att eventuella ytterligare utfästelser eller åtaganden som skulle göras av Sverige under ett regeringsinnehav med Moderaterna ska ”prövas från fall till fall”.

Kristdemokraterna

1. 1 procent.

2. Biståndsmottagare som inte lever upp till de högt ställda kraven på bistånd.

3. Ja.

4. Nej.

Liberalerna

1. 1 procent.

2. Exempel på bistånd som kan behöva prioriteras bort är sådant som i dag går till stater som inte möter krav på demokrati och mänskliga rättigheter.

3. Ja.

4. Nej.

Socialdemokraterna

1. 1 procent.

2. –

3. Nej.

4. Nej*.

* Socialdemokraterna anser att klimatbiståndet redan är additionellt då allt bistånd över FN:s mål om 0,7 procent av BNI kan anses vara additionellt.

Centerpartiet

1. Minst 1 procent.

2. Inom EU-biståndet finns exempel på att bistånd har gått till att stävja migration och till aktörer som gjort sig skyldiga till grova kränkningar av mänskliga rättigheter i stället för att bekämpa fattigdom eller klimatförändringar. Vi kan börja med att dra ner där.

3. Ja.

4. Nej.

Miljöpartiet

1. Minst 1 procent.
2. –
3. Ja.
4. Nej*.

* Miljöpartiet anser att klimatbiståndet redan är additionellt då enprocentsmålet gör att biståndsbudgeten växer när BNI växer

Vänsterpartiet

1. Minst 1 procent.
2. –
3. Ja.
4. Ja.

Mest inrikes

11 Det är så märkligt att bara SD förmår kanalisera missnöjet

Mitt liv har utspelats i en lycklig glänta i historien. Nu har vi en isolerad brottslig underklass och en överklass som brutit sig loss från samhället. Framtiden ter sig ogripbart avlägsen, skriver *Sven-Eric Liedman*.

Jag går långsamt nerför en backe. Längst ner står en liten flicka och väntar otåligt på att jag

ska komma ner. Hon är fem eller sex år gammal och ivrig att få pröva sin sparkcykel i utförslöpan.

När jag kommer mitt för henne säger hon mycket bestämt: ”Du är gammal!”

Jag svarar vänligt att det är jag verkligen, men jag undertrycker den fortsättning som jag har på tungan: ”En gång för länge sedan var jag lika ung som du.”

Det skulle kunna kännas skrämmande för henne och än mer fortsättningen: ”Och en dag är du lika gammal som jag.”

Medan flickan travar uppför backen med sin sparkcykel fortsätter jag med mina tysta funderingar. Jag tänker på den tid när jag själv var liten som hon och det fasansfulla kriget rasade utanför Sveriges gränser, och jag

försöker föreställa mig den epok inemot nästa sekelskifte när flickan är en gammal dam. Men den avlägsna framtiden är helt ogripbar för mig. Inte ens min fantasi räcker till för att fånga något av den.

Nej, jag kan inte föreställa mig hur 2090-talet ska bli för den lilla flickan som just glatt tjutande rutschar nerför backen. Det förflutna vet jag desto mer om, det som utmynnar i det lilla nu som innan det hunnit stelna blir till ett då. Framtiden är för mig som för alla människor obekant, låt vara genomkorsad av stora och små planer, önskningar och farhågor.

För den som inte tar någon notis om det förflutna ter sig allt som händer nytt. Den som sitter alltför fast i det som varit ser bara upprepningar. Konsten är att finna ett slags balans. Inget som händer är utan förhistoria.

Men man kan aldrig stiga ner i samma flod två gånger.

Inför den nära framtiden känner jag oro. Kanske är det en gammal mans oro. Ofta har jag en plågsam föreställning om att mitt liv har utspelats i en lycklig glänta i historien, i ett hörn av världen där livet var ganska gott för många. Nu väntar bistrare tider, om inte för mig så för dem som kommer efter.

Växande klassklyftor, polarisering, hat mot det som framstår som främmande, faktaresistens – de senaste åren har genomkorsats av obehagliga utvecklingslinjer. Inte var folkhemmet alltid en idyll. Nog hade det sina styvbarn, och högern larmade då som alltid om att det inte lönade sig tillräckligt att vara rik. Vänstern ville ha något mer, något bättre – men pekade alltför ofta i riktning mot tyrannier i öster.

I dag är det högern som har det som Lars Gustafsson en gång döpte till problemformuleringsinitiativet. Förnuftet och kunskapen säger att den allt överskuggande utmaningen för världen och Sverige är klimatförändringarna och miljöförstörelsen. Men högern ropar för full hals: Invandringen, invandringen! S, det stora folkhemspartiet, har böjt sig. Justitieministern skryter med att Sveriges politik nu är hårdare än genomsnittet i EU. Högern, anförd av Sverigedemokraterna, vill ha ännu mer.

Jan Eliasson, den erfarne diplomaten, påpekar att det närmar sig rena främlingsfientligheten. De många som nu är omistliga till exempel i vården glöms bort. Man talar bara om gängkriminalitet och klaner som om alla som kommit till Sverige under det här seklet enbart ägnade sig åt sådant.

Visst är gängkriminalitet och det alternativa rättsväsende ett stort problem som måste motarbetas på alla sätt. Det är avskyvärt att unga män hänsynslöst skjuter ihjäl varandra och riskerar att döda också människor som bara råkar befinna sig på brottsplatsen. Minst lika hemskt är våldet mot kvinnor som inte motsvarar vissa förkvävande normer.

Det är också ett faktum att de som invandrat till Sverige är överrepresenterade i brottsstatistiken. Det räcker inte att säga att de som befinner sig underst i samhället alltid är mer benägna för brott än andra.

Högern har rätt i att vi har ett stort integrationsproblem i Sverige i dag. Men dessa högermänniskor vill bara se ena halvan av problemet. De talar om dem där nere men inte om den ekonomiska överklassen som lika

påtagligt lämnar den gemenskap som Sverige åtminstone delvis utgjorde för några årtionden sedan.

Högern gör därtill anspråk på en växande andel av skattepengarna. Visst, man sviker inte sitt vanliga krav på skattesänkningar. Men av det som ändå blir kvar i skatt ska en växande andel gå till skol- och vårdföretag som tar ut praktfulla vinster som hamnar i de förmögna fickor.

Det är också de riktigt rika som utnyttjar rut mest. I Djursholm och på Östermalm kan man kräva staten på ersättning för allt som kräver det minsta arbete i hemmet.

Inte nog med det. Många förmögna ägnar sig åt skatteflykt. Paradisöarna står öppna för dem som har mycket pengar att lägga undan. Mindre

summor än 15 eller 20 miljoner kronor befattar sig inte de flinka mellanhänderna med. Ofta rör det sig om mycket större summor.

Ändå finns så mycket pengar kvar i landet som kan gå till lyxkonsumtion. De superrika tar i anspråk en orimlig andel av jordens resurser med sina vräkiga hus, lyxbilar, lyxbåtar och privatplan.

Så kan vi fortsätta. Vi är, som den franske ekonomen Thomas Piketty visat, på väg tillbaka till den situation som rådde under årtiondena före första världskriget. Det är genom arv som de flesta blir riktigt förmögna. Vi får en liten rik elit högst upp på samhällsstegen.

Då som nu frodas föreställningen bland de lyckosamma att de är en särskild sorts människor, finare än andra. Leif Östling, som är

öppenhjärtigare än de flesta, förklarar frankt att ”vi har olika genetiska förutsättningar och det har naturen utrustat oss med”.

Det är alltså till sist naturen och inte det mänskliga samhället som är anledningen till den ekonomiska överklassens isolering i toppen. Det är samma natur som brukar åberopas av sexister och rasister.

Det är alltid bekvämt att skylla på naturen. Den tiger vad vi än säger om den. Det är värre med människor. Det är bäst att tysta dem med denna oföränderliga natur som gör den ene rik och den andra fattig med samma obarmhärtighet som den utrustar den ene med manliga privilegier och den andre med ett skinn i den ena eller andra kulören.

Naturen är alltid konservatismens sista tillflykt.
Naturen kan man inte göra något åt.

I själva verket har det svenska samhället förändrats i grunden sedan 1980. Då tjänade en vd i de största företagen åtta gånger så mycket som arbetarna på samma företag. I dag är skillnaden ungefär sextio gånger.

Och ändå är det inte löner som orsakar de största ekonomiska klyftorna. Det är förmögenheter. Medan en stor del av befolkningen dignar under sina bolån, håvar den ekonomiska eliten in väldiga summor framför allt från finansmarknaden.

Finansmarknaden är en värld för sig. Under pandemin har mycket i samhället dämpats eller stått stilla – men börserna har stigit till våders, härligt befriad från alla jordiska bekymmer.

Den som har pengar att satsa får snart mycket mer pengar. Det är ingen större konst; datorer kan klara av otaliga köp och försäljningar per sekund. Rätt programmerade kan de sköta finansmarknaden på egen hand.

Nog om detta. Vi har fått en isolerad brottslig underklass men också en överklass som brutit sig loss från samhället i sin jakt på rikedom, makt och lyx. Det är inte märkligt att det väcker ett pyrande missnöje. Det egendomliga är att det framför allt är Sverigedemokraterna som kanaliserar detta missnöje. De har sina syndaböcker, främst invandrarna men också vad de kallar eliterna – journalister och intellektuella av olika slag. De tiger däremot om den ekonomiska överklassen. Med den kan de ingå en omaka pakt.

SD kanaliserar inte bara missnöje utan också en tilltagande omdömeslöshet. När partiet kommer i maktställning, som i ett antal sydsvenska kommuner, är det ingen hejd på dumheterna. SD-politiker gör livet omöjligt för kommunala tjänstemän vilka flyr i panik. Senast var det en pamp i Hörby, Johan Ohlin, som tog kontakt med en lärare som undervisat hans barn om stormningen av Kapitolium på ett sätt som varken Donald Trump eller Jimmie Åkesson skulle ha gillat. SD vill alltså styra lärarna bort från alla rimliga bedömningar.

Vi vet alltså vad som väntar om den allt bredare högeralliansen får makten i hela landet 2022. Den kristna högern i KD och högerflanken i L kommer säkert att foga sig efter SD, liksom de troget följde Trump i USA.

Med sådana hot i den nära framtiden är det inte konstigt att 2090-talet ter sig ogripbart avlägset. Så mycket kan hända till dess. Det finns starka motkrafter till det intellektuella mörker som just nu sänker sig över Sverige och världen. Vetenskapen gör enastående framsteg. Den samlade kunskapen inte bara om materien och om livet utan också om historien och samhället rymmer ljus så det räcker för en tid av storartad upplysning. Om kunskapen inte bara ses i ekonomiska termer utan också som ett sätt att orientera sig i tillvaron så kan de som hellre söker sig till illusionernas milda skymning motarbetas och kanske till sist själva komma på bättre tankar.

Jag uppfylls av ett slags paradoxal hoppfullhet. Så mycket framtida ansvar jag lägger på den lilla flickan med sparkcykeln och hennes jämnåriga.

Allt det som vi gamla misslyckades med ska de klara av.

Och varför inte? Historien är inte bara full av död och förstörelse utan också av mäktiga flöden av ljus.

Det är den möjligheten som jag grubblar över när jag fortsätter min vandring.

Sven-Eric Liedman

Idéhistoriker och författare

UPPDATERAD 2021-03-15 PUBLICERAD 2021-03-15

Sven-Eric Liedman: Mitt liv är snart slut – men ännu är det fullt av must

Uppmärksamheten kring Ebba Buschs husaffär med en 81-årig man har visat hur komplicerad samhällets relation till äldre människor är. Men jag tillhör inte er, jag är min egen, skriver idéhistorikern Sven-Eric Liedman, 81.

81-åringen lämnar mig ingen ro. Även jag är en 81-åring. Jag ser på birthday.se att mannen med huset är tre veckor äldre än jag.

I offentligheten omtalas ”81-åringen” med ett stänk av medlidande. Så gammal och komma i bråk med Sveriges mest hårdföra politiker! Tonen i kommentarerna gör mig lika full av skratt som när man under pandemin talar om vi måste skydda ”våra gamla”.

Jag tillhör inte er, jag är min egen.

I radion hör jag ett program om något som kallas ”ålderism”. Ordet är vidrigt fult men ska beteckna diskrimineringen av gamla människor. Jag försöker tänka efter: har jag själv blivit utsatt för ”ålderism”? Efter en stunds funderande kommer jag fram till det enkla svaret: Knappast, åtminstone inte än.

Visst, åldrandet ser man tydligare i andras ögon än i egna. Folk viker oftare hänsynsfullt undan när jag kommer trottoaren fram än går rakt mot mig. På den tiden som man obehindrat kunde åka buss och spårvagn erbjöds jag inte sällan en sittplats.

Men uppenbarligen finns det gamla människor som behandlas illa eller nonchalant. Det har talats mycket om äldreboenden under det senaste året. Det mest skandalösa är kanske inte att så många där dött i covid-19. Snarare är det att man numera måste vara nära döden för att över huvud få en plats där. Även utan pandemi dör var tionde intagen inom en vecka,

var femte under första månaden. Bara varannan överlever första året.

Med en rysning tänker jag på vilket liv dessa gamla måste ha haft innan boendet gav dem en plats.

Under nästan hela mitt liv har jag hört påståendet att gamla människor behandlades med större respekt ”förr i världen”, alltså i ett avlägset förflutet. Jag har inte reflekterat närmare över hur det verkligen förhöll sig, säkert därför att jag inte fördjupat mig i temat ålderdom tidigare.

Men nu har intresset vaknat, och jag läser ett mäktigt bokverk, ”A history of old age” (2005). På sätt och vis är det en konsthistoria som återger målningar, skulpturer och teckningar som fångar gamlingar i alla tänkbara situationer och positioner, från det groteska till det sublima. Det är en fantastisk samling.

Utgivaren, Pat Thane, har också skrivit inledningen och sammanfattar där på ett utmärkt sätt alla följande kapitel som sträcker sig från antiken till

nutiden. Hon ger inte mycket för påståendet att folk med vitt hår behandlades särskilt respektfullt någon gång i det förflutna. Åtminstone i den västerländska kulturen (och det är bara den hon talar om) är det äldre med makt och pengar och möjligen också med vissa intellektuella företräden som vinner respekt. Då som nu är synen på de gamla i mycket en fråga om samhällsklass. De i toppen kan möta vördnad, de i botten däremot förakt eller i bästa fall likgiltighet.

Åldrade kvinnor råkar ännu värre ut än män. Redan i klimakteriet förlorar de i status. Under århundraden avbildades de ofta som häxor. Först under 1900-talet kunde de tillskrivas ett eget värde – men även då spelar klass in, liksom nu.

Mottot för hela boken är hämtat från den mest klassiska av alla texter om åldrandet, Ciceros ”De senectute” från 40-talet före vår tideräkning. Ålderdomen respekteras bara om den kräver sina rättigheter och behåller kontrollen till sista andetaget, säger Cicero.

Inga små krav! Men sannolikt stämmer påståendet än i dag.

Naturligtvis är det alltid en nackdel att ha hunnit långt på livets väg. Jag har haft många fördelar tidigare i livet. Född man, ”vit” (alltså vagt gulgråbrun i skinnet), med både föräldrar och mor- och farföräldrar födda i det land som jag fortfarande lever i. Därtill lång utbildning. Idel sådant som gör livet mindre komplicerat.

Och, viktigt att tillägga, relativt frisk.

Men för varje dag tilltar den nackdel som det innebär att vara gammal. Jag har artros, särskilt i knäna, säkert en betalning för att jag sprang så många halv- och helmaraton i medelåldern. Går mina 10.000 steg om dagen men allt långsammare.

Att vara gammal innebär först och främst att återstoden av livet är ganska kort. Inte för att döden, utslöckandet, skrämmer mig. Ända sedan barndomen har jag haft ett hobbyintresse för biologin och fascinerats av själva det levande. Det är sant som det

står i Bibeln att människan är ”förgänglig som blomman på ängen”. Det är en fantastisk tillfällighet att man alls finns. En dag finns man inte längre. Det är helt naturligt.

Och samtidigt är tanken att inte längre få följa tillvarons och historiens stora drama längre svår att smälta. En vår i framtiden ska jag inte kunna se förgätmigejen blomma eller höra koltrasten sjunga. Inte följa de närmaste. Inte läsa de nya eller gamla böckerna. Inte ens på avstånd betrakta världens öden.

Och själv vara föremål för den tvära övergången från ”han är” till ”han var”.

Så är det, och så har det alltid varit för alla. Det är existensens grundvillkor. Inte mycket att orda om, och ändå ständigt ett ämne för våra ord.

Men inte än! Ännu är livet fullt av must. Jag har glädjen av att ha sinnena i behåll och minnet intakt. Framtiden är fortfarande liksom ett oskrivet blad. Jo,

jag vet: en dag anmäler sig den slutliga sjukdomen, alltid lika ovälkommen. Men inte än!

En stor nackdel med hög ålder är alltid att fler och fler jämnåriga vänner och bekanta försvinner. Tillvaron får stora revor, som den briljanta historikern Eva Österberg skrev till mig härom året. Det gäller att ha eller skaffa sig nya vänner som är yngre. Barnen, barnbarnen, i mitt fall till och med barnbarnsbarnen, förstås. Men också andra som ännu är mitt i livet. Man har visserligen inte glädjen av ett långt gemensamt förflutet. Men man får ett friskt inflöde av ett yngre liv.

Det finns också en glädje i att kunna minnas ett långt förflutet. Det som varit finns med mig som ett ändlöst blädderblock. Jo, jag vet att ett minne inte är en kopia av tidigare händelser utan en ständig nyskapelse. Men faktum kvarstår att jag varit samtida med så mycket som nu tillhör en värld som är mycket olik den nuvarande. Jag minns statarna och mjölkerskorna i min hemby som hukade under det stora godset. Jag minns krigsslutet med flaggan som hissades på ”torget” och ”Du gamla, du fria”.

Jag minns Lunds universitet från 1957 och framåt. Det första barnet föddes när jag var 25. Jag disputerade på det gamla viset, i frack och stjärkrage 1966. Jag var en något äldre vän till de typiska 1968:orna.

Så kan jag bläddra vidare fram till i dag.

Livets yttre har förändrats många gånger om. I min hemby fanns det, om jag minns rätt, tre bilar men många hästskjutsar. Telefonstationen stängde klockan nio på kvällen. Det fanns en enda radiokanal och ingen tv.

Kvinnor som inte var herrskap var klädda i sjalett. Det passade sig inte att kvinnor vistades utomhus barhuvade. Sverigedemokraterna, som är så förälskade i Sveriges förflutna, har ingen aning om den saken.

Men glädjen över det avlägset förflutna behöver inte dämpa nyfikenheten för det som håller på att ske. Det nya får bara ett djup som en tredimensionell bild. Mycket som händer är ofattbart hemskt och

påminner om det som hände under min barndom i Europa och världen. Den galna nationalismen har kommit tillbaka, bara i ny skepnad. Överallt åter den sig in.

Samtidigt finns det goda tecken på en motrörelse, inte minst i USA.

Miljöförstöringen var påtaglig redan när jag var ung. Nu är den monstruös. Klimatförändringarna accelererar.

Men också där finns en motrörelse. Ack, om den kan få politiker och företagsledare att inte bara prata utan också agera!

Kunskapsföraktet är utbrett runt om i Sverige och världen. Samtidigt gör vetenskapen väldiga framsteg. Vecka efter vecka ser jag "Vetenskapens värld" på SVT och häpnar och gläds.

Min vän fysikern skickar mig artiklar som han skrivit och jag försöker förstå dem så långt jag kan. Han är kritisk mot mer fantastiska teorier i fysiken om många parallella världar och annat liknande.

Hans tankar passar mig förträffligt. Jag är liksom han en inbiten realist.

Läsningen är fortfarande en obruten glädje för mig. Fack och romaner, nytt och gammalt: det blir en försvarlig hög varje månad. Läsningen hänger för mig ihop med skrivandet. Så har det varit sedan jag var fjorton.

Läsa, skriva, promenera – det är min vardag.

Samt då och då ett glas vin med den kära.

Nu märker jag att min beskrivning blir väldigt glättad. Men glädjeämnena avtecknar sig hela tiden mot en mörkare fond. Snart är tiden ute. Jag har haft tur. Men en dag är det slut; och den dagen är av allt att döma inte så avlägsen.

Jag har lite svårt för den professionella optimism som käckt utropar att ”70 är det nya 50”. Det är sant att vi i den privilegierade världen blir allt äldre och allt friskare, och det är underbart. Men krämporna finns där, och ju äldre vi blir, desto mer hjälp behöver vi. Snart kräver berget av åldringar många

nya unga starka händer. De flesta av dagens politiker har som främsta mål att sänka skatterna och begränsa inflödet av människor utifrån till ett minimum.

Bäddar inte dessa politiker för en demografisk katastrof? Födelsetalen ligger för lågt för att befolkningen ska reproduceras.

För egen del hinner jag säkert undan innan de stora problemen kommer. Men vad är det för en tröst? Det kan vara mina barns generation som får det svårt i ett alltför ålderstiget Europa.

Vi 81-åringar slipper snart ut ur vår ålders trånga bur. I varje fall blir mannen från Uppsala snart 82. Jag följer efter tre veckor senare.

Sven-Eric Liedman

Idéhistoriker och författare

12 I debattprogrammen framstår alla som rabiata, onyanserade dårar

Slow tv, alltså långsam tv, har varit ett fenomen i bortåt ett decennium nu. Den främsta favoriten här i Sverige är på sistone ”Den stora älgvandringen”, som löpte oavbrutet på SVT Play från den 18 april och fram till i söndags. Programbeskrivning: ”I flera tusen år har älgarna vandrat samma leder för att komma till sommarens rika betesmarker.” Och ja, det är det hela. Älgarna går sin gilla gång, och fångas i

lunket av kameror som placerats ut längs deras vanliga vägar.

Ibland blir det dramatiskt: Häromveckan gick en älg ned sig i en sjö, men den kom upp till slut. Den sortens händelserikedom är dock ovanlig. Ofta ser man inte ens skymten av någon älg, ibland är tillvaron rent av så långsam att det enda tecknet på liv är evighetens rogivande sus i trädtopparna djupt inne i skogen. Men det är just det som är poängen: Saker får ta den tid de tar. Och för det stackars djuret människan är detta den yttersta lyxen.

Vi har det tryggare och bekvämare än någonsin, ändå har väl aldrig så många varit så konstant stressade. Författaren Douglas Coupland pratade redan 1993 om ett accelererande samhälle – och detta var alltså före internets genomslag. Nu när ”informationseran”

verkligen är över oss går allt fortare än någonsin, och jag fattar inte varför. Till och med i politiken är det så här, trots att den är på största allvar: Det är verkligen viktigt att gå på djupet och se till att allt blir rätt.

Men i Sverige anses det att diskussion ska gå fort och att deltagarna ska fatta sig kort, helst inte alls. Problemet med att i stort sett vartenda svenskt debattprogram är utformat enligt denna uttalade princip är att alla inblandade automatiskt framstår som rabiata dårar.

Ingen hinner med några nyanser, det finns inte tid till någon analys. Resonemang om varför partier tycker på det ena eller andra sättet är inte heller att tänka på. Partiledarna hinner säga en enda sak per ämne, egentligen, ofta inte ens det, så då måste de antingen skrika ut sin talepunkt eller försöka skohorna in den i svaret

på en helt annan fråga. Fördumning, medvetna missförstånd och billiga poänger premieras. Man ska förvisso inte underskatta värdet i den sortens underhållningsvåld – men när det är det enda? Då blir resultatet faktiskt ett direkt fattigt och futtigt offentligt samtal.

Det är inte det att jag tycker att allt måste bli älg-tv. Men vet ni vad jag tror att svensk politik skulle behöva? Mer sävlightet. Debatt där folk får tänka efter ett ögonblick, ta en klunk valfri dryck, klura en smula. Ibland bli svaret skyldiga. Vore inte det att föredra? För jag tror verkligen inte vi är gjorda för den snabbhetskultur vi byggt oss.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

11”Amorteringskraven hindrar 23 000 unga att köpa bostad”

Amorteringskraven stänger ute sammanlagt 23 000 unga vuxna från att kunna köpa en etta i Stockholms- och Göteborgsområdena i jämförelse med bankernas tidigare egna krav. Det visar vi i vår nya rapport. Unga vuxnas möjligheter att låna till en första bostad påverkas betydligt mer negativt av amorteringskraven än den bild Finansinspektionen ger, skriver Robert Boije.

DN. DEBATT 210511

2016 införde Finansinspektionen (FI) ett amorteringskrav som säger att bolån överstigande 50 procent av bostadens värde ska amorteras med 1 procent per år och med 2 procent per år om belåningsgraden i stället är 70 procent eller mer (amorteringskrav 1). Kravet utvidgades 2018. Om bolånet överstiger 4,5 gånger hushållets bruttoinkomst ska ytterligare 1 procent av lånet amorteras per år (amorteringskrav 2). Under coronapandemin har kraven varit tillfälligt borttagna.

I en debattartikel nyligen (DN 24/3) meddelade FI:s generaldirektör Erik Thedéen att det tillfälliga undantaget för amorteringskraven löper ut i augusti. Det var väntat mot bakgrund av dels förbättringen i svensk ekonomi, dels de – trots pandemin – fortsatt ökande bopriserna och bolåneskuldena och givet det syfte som FI angett för kraven. Amorteringskraven har dock

stora bieffekter som FI bortser ifrån. Det senare har vi tittat närmare på i rapporten ”Unga & bolån” som SBAB publicerar i dag. Dessa bieffekter bör ställas mot det av FI angivna syftet, så låt mig börja med några ord om det.

I den beslutspromemoria som låg till grund för införandet av det första amorteringskravet anger FI att syftet är att det ska bidra till att undvika en situation där högt skuldsatta hushåll drar ner sin konsumtion vid stigande räntor eller ökande arbetslöshet, något som kan slå hårt mot svensk ekonomi. Som jag och professorerna John Hassler, Harry Flam och Lars EO Svensson beskrivit (DN 9/11, 2019) finns det inget som helst forskningsstöd för att amorteringskrav uppfyller det syftet. Den slutsatsen har stärkts ytterligare genom två helt nya artiklar på data från Australien respektive Storbritannien av Lars EO Svensson. Alldeles ny

forskning vid Stockholms universitet visar därtill att amorteringskrav som instrument är mycket ineffektiva när det gäller att påverka hushållens konsumtion över tid.

Däremot har amorteringskraven rimligen haft en viss dämpande effekt på belåningsgraderna (bolån/pris) och hushållens skuldkvot (bolån/inkomst) på nytagna bolån. Det har dock skett till priset av att blancolånen med betydligt högre räntor än på bolånen ökat markant och att många fått betydligt svårare att kunna köpa en bostad – framför allt förstagångsköpare. Bolånetaket har också bidragit till detta.

I brist på underbyggda analyser som faktiskt påvisar riskerna med hushållens bolåneskulder hänvisar Thedéen till en allmän försiktighetsprincip. FI:s tillämpning av en försiktighetsprincip får dock rimligtvis inte ersätta

ordentliga analyser som lätt kan göras av FI eller användas för att negligera redan existerande analyser och forskning som talar i annan riktning än den bild FI ”vill” ge. Detta i synnerhet om det finns misstanke om att amorteringskraven har stora negativa bieffekter och dess ursprungliga syfte dessutom inte uppnås. Förekomsten av bieffekter bör dessutom rimligen vägas in inom ramen för en vidare tillämpning av försiktighetsprincipen.

I en debattartikel (DN 18/11, 2018) hävdar Thedéen att amorteringskraven i princip bara formaliserat de krav bankerna själva hade när de infördes och att de bara ökat månadsbetalningen med någon hundralapp för de allra flesta. Thedéen har också hänvisat till en analys gjord av FI som visar att andelen unga låntagare inte minskat bland nya låntagare.

Det intressanta är dock inte att andelen unga bland de som faktiskt beviljats lån inte har sjunkit utan hur många unga vuxna som inte har kunnat köpa en bostad på egen hand. Som jag och medförfattarna beskrev i ovan nämnda artikel visar flera studier att andelen medlåntagare till unga vuxna ökat mycket kraftigt de senaste åren.

I ett inlägg på Ekonomistas har jag dessutom visat att amorteringskraven bidragit till att månadsbetalningen ökat med tusenlappar i både Stockholm och Göteborg i förhållande till kraven bankerna själva hade på amortering innan de myndighetsreglerade kraven infördes (beräknat för en person som antas kunna köpa bostaden både före och efter att amorteringskraven infördes). Svenska bankföreningen rekommenderade då att den del av bolånet som översteg en belåningsgrad om 70 procent skulle

amorteras ned på 10–15 år. En amortering på 15 år, som till exempel SBAB då tillämpade, ger en årlig amortering på 1,2 procent av lånet per år vid 85 procents belåningsgrad, att jämföra med 2 eller 3 procent med dagens reglerade krav.

Amorteringskraven har således lett till en mycket kraftig ökning i den månatliga boendebetalingen (när tvingande amorteringar som egentligen är ett sparande inkluderas) för framför allt unga förstagångsköpare men även flera andra grupper. De har också bredare samhällsekonomiska kostnader i termer av försämrade rörlighet på arbetsmarknaden och negativa effekter för nyproduktionen. De har vidare en tveksam fördelningsprofil då de ger högre månadsbetalningar vid lägre inkomst och förmögenhet. Alla unga vuxna har inte föräldrar som kan eller vill hjälpa till med bostadsköpet.

I den rapport som vi publicerar i dag har vi utifrån inkomstfördelningen för personer i åldern 25–29 år räknat på hur många som stängs ute från att kunna köpa en genomsnittlig etta i våra tre storstadslän runt Stockholm, Göteborg och Malmö efter införandet av amorteringskraven. Vi har modellerat både efterfrågan och utbudet på bolån. Till skillnad från tidigare beräkningar som gjorts antar vi att en ung vuxen själv utgår från att den ska klara en boränta på 4 procent, en ränta som ligger betydligt över dagens nivå. Det är det vi bedömer vara en normalränta på sikt. Detta antagande gör att vi kommer fram till mindre negativa effekter av amorteringskraven än tidigare studier samtidigt som de fortfarande ger en betydligt mer negativ effekt än den bild FI gett.

Belåningsgraden antas vara 85 procent i enlighet med den begränsning som ges av bolånetaket. Vi gör beräkningen med utgångspunkt från att bankerna själva hade krav på 15 års amortering på lånedelar över 70 procent innan amorteringskraven infördes. Vi gör också en alternativ beräkning med ett amorteringsfritt lån eftersom det tidigare var vanligt i Sverige för nya låntagare och det dessutom finns teoretiskt stöd (permanent inkomsthypotesen) för att unga (men också pensionärer) bör amortera mindre än andra.

Våra resultat visar att amorteringskraven stänger ute sammanlagt 23 000 unga vuxna från att kunna köpa en etta i Stockholms- och Göteborgsområdena i jämförelse med bankernas tidigare egna krav. I Stockholmsområdet är det 10 procent av alla i åldern 25–29 år som stängs ute och i

Göteborgsområdet 5 procent. I Malmöområdet utgör inget av de bägge amorteringskraven något hinder till följd av de där betydligt lägre bostadspriserna. Om jämförelsen i stället görs utifrån ett helt amorteringsfritt lån är det 48 000 som stängs ute i våra tre storstadsområden. I det senare fallet utgör även amorteringskraven en restriktion i Malmö.

Resultaten visar tydligt att unga vuxnas möjligheter att låna till en första bostad har påverkats betydligt mer negativt av amorteringskraven än den bild FI ger. Detta måste rimligtvis vägas in i en samlad politisk bedömning av amorteringskraven. Detta inte minst sett även till att det ursprungliga motivet till dem inte håller, de har vidare samhällsekonomiska kostnader och en tveksam fördelningsprofil.

Robert Boije, chefsekonom på SBAB och doktor i nationalekonomi

Kommentarer:

2016 införde Finansinspektionen (FI) ett amorteringskrav som säger att bolån överstigande 50 procent av bostadens värde ska amorteras med 1 procent per år och med 2 procent per år om belåningsgraden i stället är 70 procent eller mer (amorteringskrav 1). Kravet utvidgades 2018. Om bolånet överstiger 4,5 gånger hushållets bruttoinkomst ska ytterligare 1 procent av lånet amorteras per år (amorteringskrav 2). Under coronapandemin har kraven varit tillfälligt borttagna.

Redan när amorteringskraven infördes var det klart att de är olämpliga. De bör avskaffas. Och man kan tillägga att hela Finansinspektionen bör avskaffas. Om den inte kan fås att innehålla fullt kompetenta ledamöter. Den har inte en kompetens som behövs i inspektionen. De förstår inte hur skattesystemet är uppbyggt.

I sammanställningen

Sven Winnell 29 april 2021:

Att tänka fritt är stort. Att tänka rätt är större. Debattartiklar 23-28 april och några artiklar efter 24 april. Utrikes och inrikes artiklar 19-24 april 2021.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzzzy23.pdf> står:

"Regeringen och alla som sysslar med politik måste förstå, att inkomstskattesystemen 1970 och 1990 inte är efter skatteförmåga utan är kompromisser där tonvikten ligger på den vertikala fördelningen.

Den horisonella fördelningen gäller fördelningen mellan dem som har lika stora inkomster men har olika levnadskostnader.

Jag forskade fram ett system för mänskliga verksamheter på 1970-talet Och har kontinuerligt skrivit om samhällsplanering och politik på tusentals sidor under 50 år .

Klas Eklund har gjort ett skatteförslag.

På det hela taget är det ett oskickligt gjort förslag som inte bör genomföras. Ett skattesystem bör formars efter vad skattebetalarna får kvar av inkomsterna sedan skatterna betalats. Och det som blir kvar måste stå i proportion till levnadskostnaderna och vara fördelat på skattebetalarna efter någon fördelningsprincip som ger acceptabel balans mellan höga och låga inkomster, och det finns det inget om i förslaget. "

Finansinspektionen har framfört förslaget. Det visar att inspektionen inte har tillräcklig kompetens.

Den ”inkluderande” och teoritunga skolan har misslyckats

Debatten om de svenska Pisaresultaten är viktig men måste kompletteras. Huvudproblemet med den svenska skolan är inte att för många elever undantas när Pisa jämför kunskapsresultat länderna emellan. Det är att för många slutar med för dåliga resultat.

För ett år sedan gick nästan 115 000 elever ut grundskolan. Av dem hade nästan var fjärde –

23,9 procent – misslyckats med att ha uppnått kunskapsmålen i ett eller flera ämnen, enligt Svensk näringslivs sajt Ekonomifakta.

Mer än 14 procent hade underkänt i minst ett kärnämne, vilket innebär att de inte är behöriga till gymnasiet. En elev som inte har avslutad utbildning från grundskolan eller gymnasiet löper stor risk att hamna i ett svårbrutet utanförskap.

”Hur hjälper vi elever med svaga teoretiska förutsättningar och/eller med betydande koncentrationssvårigheter att gå ut årskurs 9 med godkända betyg och med självkänslan i behåll?” Frågan ställdes nyligen i Svenska Dagbladet av fem barnläkare och psykologer.

Artikelförfattarna konstaterar att skolans ämnen, också de praktiska, blir alltmer

teoritunga. Men elevernas hjärnor har, föga förvånande, inte hängt med. De elever som har mindre fallenhet för teoretiska kunskaper – enligt författarna 13–14 procent – får problem. Särskilt om de också dras med koncentrations-svårigheter.

Lägg ihop detta med skolideologin om inkludering – alla ska undervisas tillsammans – så är det inte märkligt att skolan får problem. Rastlösa unga tappar intresset, skapar otrygghet i klassrummet, skolkar och får underkänt. Mer studiemotiverade hålls tillbaka eller används som ”kuddflickor” för att hålla isär stökiga klasskompisar. Och skolresultaten sjunker.

Samma övertro på teorin syns på gymnasiet. Sverige har haft svårt att få till en vettig lärlingsutbildning av den typ som finns i flera europeiska länder, framför allt Tyskland. Vi behöver ett omtag. Skolan borde mer ta sikte på

arbetsmarknaden. Den behöver fånga upp också de elever som inte vill eller kan ägna dagarna åt att sitta stilla och lära sig namnet på Hallands floder, eller problematisera dem.

En SNS-rapport för några år sedan konstaterade att ett svenskt lärlingssystem måste grundas på samverkan – mellan stat, myndigheter och företag, mellan fack och arbetsgivare. Knepigt, men långt ifrån omöjligt för ett land med bra traditioner på området.

En likvärdig skola borde inte betyda att alla elever ska pressas igenom samma smala tratt. Däremot att alla får så stor chans som möjligt att få ett vettigt jobb. Och det oavsett om de vill nöta universitetsbänk eller få en betald, specialsydd utbildning på ett lönsamt exportföretag.

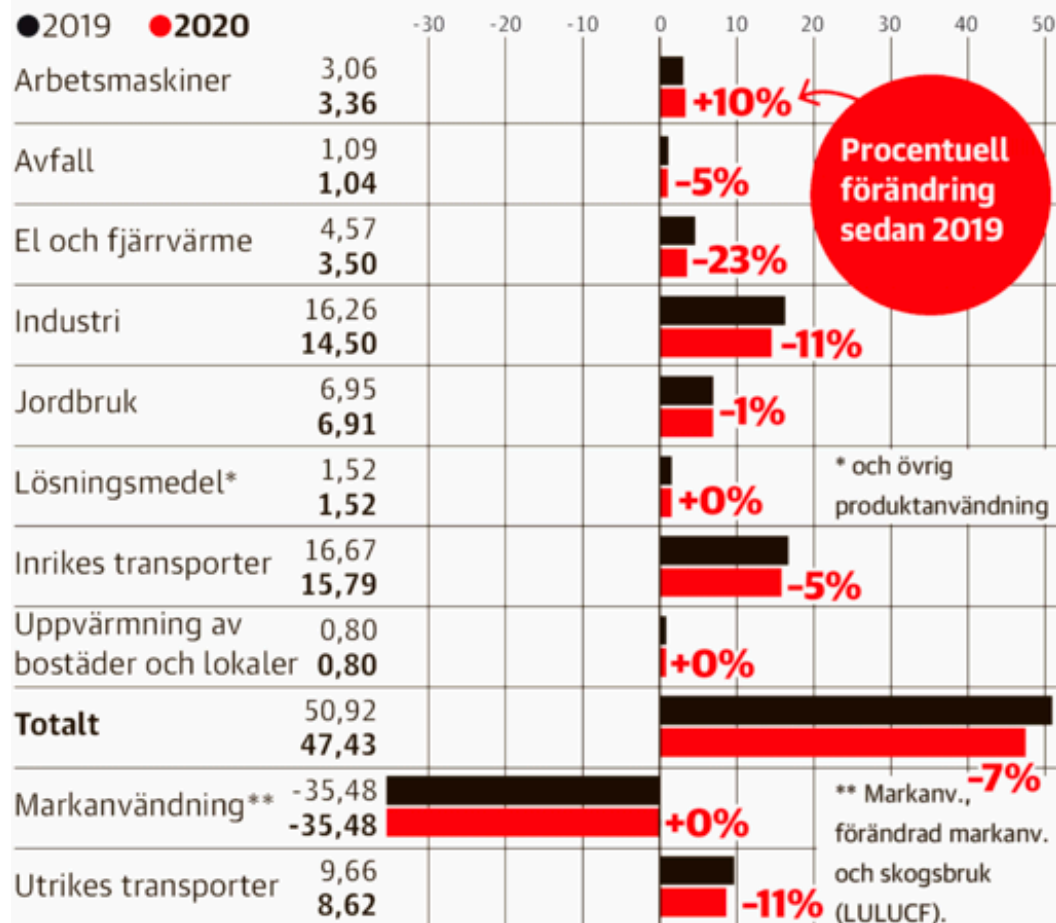
Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

Utsläpp av växthusgaser inom Sveriges gränser

Summa av miljoner ton CO₂-ekvivalenter (preliminära siffror).

Källa: Naturvårdsverket. Grafik: Maria Westholm.

13 Utsläppen i Sverige minskade med nästan 7 procent

De svenska utsläppen av växthusgaser minskade rekordmycket, närmare 7 procent, under 2020. Coronapandemin är den stora förklaringen.

Men samtidigt ökar utsläppen från tunga transporter – troligtvis en konsekvens av ökad e-handel. Ska klimatmålen nås

krävs mer bestående förändringar, enligt Naturvårdsverket.

Aldrig tidigare har de svenska utsläppen minskat så snabbt som under 2020. De totala utsläppen av växthusgaser inom Sveriges gränser var 47,4 miljoner ton koldioxidekvivalenter (alla utsläpp omräknade till koldioxid) enligt Naturvårdsverkets preliminära beräkningar. Det är en minskning med 6,8 procent jämfört med 2019.

– Det är den storleksordningen av minskningar som vi behöver se framåt för klara målet om netto noll-utsläpp till 2045. Men mycket av det är kopplat till pandemin, som industrins minskade utsläpp, säger Anna-Karin Nyström, chef för Klimatmålsenheten.

Järn- och stålindustrin, en sektor med stora utsläpp, minskade exempelvis sin produktion under en stor del av året och där gick utsläppen ned med knappt 13 procent. Även kemiindustrin minskade sina utsläpp kraftigt.

Men något förvånande minskade utsläppen ”bara” 5,3 procent inom inrikes transporter. Personbilstrafiken gick visserligen ner och inrikesflyget minskade med knappt 60 procent – men det kompenseras delvis av en uppgång i tunga vägtransporter.

– Vi hade väntat oss en kraftigare nedgång. Där har vi också ett mål till 2030 (70 procent lägre utsläpp mot 2010, reds anm) som kan bli tufft att nå, säger Anna-Karin Nyström.

Uppgången i tunga vägtransporter beror troligtvis på ökad e-handel under pandemin.

Även den internationella sjöfarten har ökat sin bunkring i Sverige, vilket kan vara ett tecken på samma sak. Och det är något att hålla ögonen på framöver, menar hon.

– Frågan är om det är ett beteende som man vänjer sig vid, att köpa saker och skicka tillbaka när det inte passar, och så vidare. Där handlar det om att sätta in styrmedel för politiken.

Samtidigt är det inte bara pandemieffekter som syns i utsläppssiffrorna. Procentuellt sett var minskningen störst inom el- och fjärrvärmesektorn, som minskade med över 23 procent. Orsaken var delvis att vädret var mildt under 2020 men också att fossila bränslen har fasats ut i högre takt.

Nu är frågan hur utsläppen rör sig framåt – tidigare studier har visat att utsläppen globalt

redan i slutet av 2020 studsade tillbaka till en nivå som är nära den från 2019, trots att pandemin var långt från över. Och Naturvårdsverket har sett liknande tendenser i Sverige, berättar Anna-Karin Nyström.

– Vi har inte gjort egna mätningar, men om man tittar på signaler från industrin är det framför allt under andra och tredje kvartalet 2020 som det gick trögt, sedan lättade det igen. Så mycket talar för att industrin kommer att komma tillbaka till samma nivå igen.

Det visar också att det behövs mer strukturella förändringar för att utsläppen ska minska på längre sikt och Sverige ha en chans att nå målet om netto noll-utsläpp till 2045, menar hon. Naturvårdsverkets egen uppföljning av den svenska klimatpolitiken visade nyligen att Sverige än så länge är långt ifrån att kunna nå

det målet. I ”underlag till klimatredovisning enligt klimatlagen”, som publicerades i april, beräknar myndigheten att Sverige når ungefär halvvägs till målet om netto noll-utsläpp till 2045 med nuvarande politik.

Men enligt Anna-Karin Nyström finns ändå goda möjligheter för Sverige att nå det – inte minst tack vare industrins egna initiativ.

– Ja, jag tror att kombinationen av politik och näringsliv kan göra det möjligt, inte minst tack vare att industrin ställer krav på politiken. Om man tar med den drivkraften, blir bilden mer optimistisk.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Peter Alestig peter.alestig@dn.se

13 Lättnader av restriktioner skjuts fram

Från den 1 juni kommer restaurangerna att få ha öppet längre och en begränsad publik släppas in på arenorna. Samtidigt förbereds en plan för hur samtliga restriktioner kan börja fasas ut under sensommaren.

– Vi kan sannolikt återgå till en mer normal tillvaro i september, säger statsminister Stefan Löfven.

Regeringen har efter samråd med regionerna och Folkhälsomyndigheten nu satt ett datum för

när en del av restriktionerna kan börja lättas. Från och med den 1 juni kommer utomhusarenor att kunna ta emot 500 sittande besökare och restaurangerna kommer att tillåtas att hålla öppet till klockan 22.30.

Regeringens tidigare besked var att förändringarna skulle ske redan från och med den 17 maj men så blir det inte eftersom smittspridningen fortfarande är hög.

– Vi ser ett visst ljus i tunneln men vi är inte där ännu. Därför måste vi fortsätta att hålla i och hålla ut. Om vi slarvar så får vi betala för det senare, säger statsminister Stefan Löfven.

Det nya regelverket innebär att olika evenemang kommer att ha olika begränsningar för hur mycket publik som får delta. Max åtta personer gäller fortfarande för inomhusarrangemang om

det inte går att erbjuda sittplatser. Då tillåts en publik på 50 personer. För utomhusevenemang gäller 100 stående eller 500 sittande.

– Det handlar om deltagartak på låga nivåer som är anpassade för att undvika trängsel och risk för smittspridning. Vi kommer inte att kunna ta nästa steg och höja taken förrän smittspridningen har gått ner ytterligare, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Folkhälsomyndigheten bedömer att smittläget den 1 juni kommer att vara sådant att det då går att ta de första stegen för att lätta på restriktionerna. Generaldirektör Johan Carlson ser i dagsläget inget som skulle ändra på det beslutet.

– Nej, det är inte mycket som jag ser skulle kunna omkullkasta det här. Det skulle i så fall

vara att vi får ett stort utbrott eller en mutation som kommer in. Den typen av oväntade händelser, säger Johan Carlson.

Han varnar samtidigt för att inte övertolka de nya beskedet och tro att faran är över.

– Det finns sådana risker. Det är därför vi är tydliga med att det här ska ses som en omreglering eller justering av åtgärderna på en ganska låg nivå. Öppningarna kommer senare, säger Johan Carlson.

Folkhälsomyndigheten har nu lämnat en plan till regeringen för hur kommande steg i att lätta på restriktionerna ska se ut. Enligt Johan Carlson kan nivå två förhoppningsvis inledas i slutet av juli. Det som styr är hur det går med smittspridningen, vaccinationstäckningen och trycket på vården.

– Risken är att vi får stora utbrott om vi inte har tillräcklig vaccinationstäckning och det kan förskjuta tidsbilden något, säger Johan Carlson.

Enligt planen ska kvarvarande restriktioner kunna lyftas i slutet av september. Då ska det mesta kunna återgå till det normala men det kan fortfarande finnas kvar en del begränsningar.

– Vi sätter lite frågetecken kring de allra största evenemangen. Sen är det resandet och hur vi ska hantera övervakningen av skolmiljöer och socioekonomiskt utsatta områden med låg vaccinationstäckning. Vi kommer inte att kunna tänka bort covid men i det dagliga livet tror jag att man kan leva ganska normalt när vi kommer till hösten, säger Johan Carlson.

Socialminister Lena Hallengren vill inte kalla onsdagens besked för en lättnad av restriktionerna utan ett förtydligande av reglerna.

– Lättnader av andra restriktioner kommer att dröja ytterligare en tid, säger hon.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta.

Beslutet om ändringar i begränsningsförordningen berör allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som omfattas av ordningslagen. Till exempel konserter, teaterföreställningar, idrottsevenemang, demonstrationer och religiösa möten.

I dag får högst åtta personer samlas.

Här är de nya reglerna från 1 juni

Publiktaket höjs: Sittplatser för inomhusarrangemang med fri sittning har kvar taket om åtta personer. Med anvisade sittplatser höjs taket till 50 deltagare. För utomhusarrangemang utan anvisade sittplatser höjs taket till 100 deltagare, vid anvisade sittplatser blir det tillåtet med 500 deltagare.

För tävlingar, som motionslopp, höjs taket till 150 deltagare.

Marknader och nöjesparker ska få öppna den 1 juni.

Cupverksamhet inomhus och utomhus öppnar för barn och det blir möjligt att arrangera kollo och lägerverksamhet för barn.

Restauranger får hålla öppet till 22.30. Regeln om max fyra personer vid samma bord behålls.

13 FHM: Då kan vi återgå till normalläge

Folkhälsomyndigheten har lämnat en plan till regeringen för hur Sverige ska öppna i tre steg.

När smittan är nere på mindre än 50 fall per 100 000 invånare kan de sista restriktionerna lyftas, tror myndigheten.

Myndigheten har fått i uppdrag av regeringen att ge en prognos för när Sverige kan återgå till ett normalläge och hur coronarestriktionerna kan trappas ner.

Hela dokumentet med planen för återöppnandet har nu lämnats in till regeringen. I den går det att läsa i detalj hur smittoläget och belastningen på sjukvården ska se ut för att Sverige gradvis ska öppna i tre steg.

Nivå 3

Den lägsta nivån väntas träda i kraft redan den 1 juni i år.

Den ”innebär ett tillstånd nationellt med hårt belastad sjukvård som manifesteras genom att ett flertal regioner befinner sig i katastrofläge, förstärkningsläge eller stabsläge. Vård som inte är akut måste skjutas upp eftersom ett stort antal individer behöver vård för covid-19. En majoritet av regionerna har antingen en plåtå, är på en hög nivå eller har ett ökande antal fall”, skriver FHM i dokumentet.

Smittotalen förväntas ligga på mer än 200 nya fall per 100 000 invånare under en tvåveckorstid. Just nu ligger smittan på 692 fall per 100 000 invånare, enligt Folkhälsomyndighetens senaste rapport, men det finns stora variationer i de olika länen.

– Åtgärderna som träder i kraft första juni är sådana som inte riskerar att öka smittan nämnvärt utan förhoppningsvis ökar acceptansen för att vi måste hålla ut lite till, säger Johan Carlson.

Nivå 2

Träder i kraft någon gång i juni eller juli, tror Folkhälsomyndigheten, det går dock inte att vara mer specifik än så i nuläget.

Den nivån ”innebär ett tillstånd nationellt där sjukvården i de flesta regionerna har goda

förutsättningar att klara av vård av covid-19-patienter. Det är en platåfas i smittspridningen på en relativt låg nivå eller ett minskande antal fall i flertalet regioner.”

Antalet nya fall måste vara färre än 200 per 100 000 invånare räknat under två veckor.

Utvecklingen i smittspridningen ska ha varit stabilt nedåtgående i minst två veckor.

Totalt antal patienter i slutenvården på grund av covid-19 ska vara färre än 300.

Varav patienter med behov av intensivvård ska vara färre än 70.

Över 50 procent av befolkningen över 18 år ska ha fått minst en vaccindos.

I juni eller juli kommer fler restriktioner att lyftas helt. Det blir då tillåtet att ha privata sammankomster om max 50 personer.

Förbudet mot att servera mat och dryck på restauranger till stående gäster tas bort för verksamhet utomhus.

Här försvinner även kravet på munskydd i kollektivtrafiken och uppmaningen att begränsa sina kontakter.

Nivå 1

Väntas infalla i början av september. Både statsminister Stefan Löfven och Johan Carlson har kallat detta steg för ett läge som är mer normalt.

Då ska det vara ”få patienter som är inlagda med covid-19. Få individer bekräftas smittade med covid-19, och mindre utbrott förekommer.

Antalet nya fall måste vara färre än 50 per 100 000 invånare räknat under två veckor.

Utvecklingen i smittspridningen ska ha varit stabilt nedåtgående i minst två veckor.

Totalt antal patienter i slutenvården på grund av covid-19 ska vara färre än 100.

Varav patienter i behov av intensivvård ska vara färre än 25.

Över 70 procent av befolkningen över 18 år ska ha fått minst en vaccindos.

Här kommer de sista restriktionerna och rekommendationerna så som att undvika trängsel att plockas bort helt.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

13 Ewa Stenberg: Därför vill Löfven låta sträng om lättnaderna

Sverige börjar öppna upp den första juni. Men beslutet lindades in i tjocka lager av varningar från statsministern.

Det är alltför riskfyllt att signalera att faran är över, men Stefan Löfven vill ändå försöka sprida hopp.

KOMMENTAR Sverige har bland den högsta smittspridningen i EU, enligt Folkhälsomyndigheten. I det läget väljer regeringen att besluta om vissa lättnader i

restriktionerna. Restauranger ska få vara öppna längre, nöjesparkerna kan dra i gång karusellerna och sommarlägren sätta fart, för att ta några exempel.

Men det sker först den 1 juni, inte den 17 maj som tidigare diskuterats.

Statsminister Stefan Löfven (S) höll en pressträff där beslutet framställdes närmast som en skärpning av reglerna. Han underströk att Sverige har sådan belastning på sjukvåren och hög smittspridning att det inte går att öppna nu utan först i juni. De nya lättnaderna av restriktionerna kallades inte ens för lättnader, socialminister Lena Hallengren (S) kallade dem för ett förtydligande av reglerna.

Det är ett tecken på att regeringen går en svår balansgång när den börjar öppna upp.

Ministrarna minns nog vad som hände i höstas. Då föreslog regeringen vissa lättnader, och skickade en oavsiktlig signal om att den ökande smittspridningen inte var så allvarlig. Det var fel, den tredje vågen sköljde in med stor kraft.

Lena Hallengren och Stefan Löfven poängterar därför att nationella och regionala restriktioner fortsätter att gälla. De berättade på sin pressträff att många statligt anställda ska fortsätta att arbeta hemma fram till den 15 september.

Men regeringen vill samtidigt sprida hopp nu när vaccineringen skjutit ny fart. Den vill inte heller dra på sig kritik för att begränsa medborgerliga rättigheter länge än nödvändigt. I dagsläget är ju både rätten att demonstrera och att samlas till gudstjänst starkt kringskurna. Det lättas lite i det nya beslutet.

Stefan Löfven försöker peka ut ett nytt politiskt projekt efter pandemin. Sverige och världen kunde förändras på dagar och veckor när coronaviruset började spridas, nu ska förändringskraften användas till att bygga ut välfärden, minska klimatutsläppen och trycka tillbaka arbetslösheten. Alltså de frågor som Socialdemokraterna och Miljöpartiet sedan länge brinner för och gärna vill gå till val på.

Men om onsdagens beslut bidrar till att smittspridningen biter sig kvar på en hög nivå riskerar både välfärd och ekonomi att skadas.

Cirka 16 000 personer har redan fått diagnosen postcovid – eller långtids covid – i Sverige, enligt en kartläggning som Ekot har gjort. En del av dem riskerar mycket långa – och dyra – sjukskrivningar.

En ny analys från Socialstyrelsen visar samtidigt att antalet operationer minskade med en femtedel från mars förra året till januari i år. Det har samtidigt skett 290 000 färre besök hos specialistläkare än vanligt. Under den tredje vågen har vårdköer och ohälsa ökat ytterligare. Och ju längre den tredje vågen pågår, desto större problem i vården.

Det är därför ministrarna rör sig som på nattgammal is när de talar om sitt beslut att ändra restriktionerna, och inte vill ta ordet lättnader i sin mun.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

När det gäller inrikesproblem har tidigare lämnats förslag, här i korthet.

För dem med bostadsbidrag och bostadtillägg: Regeln om att 15% av kapital och taxeringsvärden ska tas upp som inkomst tas bort,

För icke pensionärer med låga inkomster: bostadsbidrag för barnlösa ungdomar förlängs för åldrar över det som gäller för ungdomsbostadsbidrag och upp till pensionsålder. Enligt förslag. Det kompenserar för skattesystemets för höga skatter vid de lägsta inkomsterna och bör inte ses som bidrag

Arvs- och gåvoskatter bör inte införas. För fastigheter och förmögenheter bör tas ut bara skatter på verkliga avkastningar. Skatteverket bör förkasta kryphål som kan minska de verkliga avkastningarna. De med stora förmögenheter bör förmås att göra samhällsnyttiga investeringar.

Artiklar i kapitel 1, 2 och 3 bör beaktas.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldern 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam. 16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar. Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000 kr på året i förhållande till ensam.

Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans $2 \times 39500 \text{kr} = 79000 \text{kr}$ mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: $41000 + 49320 = 90320$ per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till $220000 - 49320 = 170\ 680 = 14223 \text{kr/månad}$ ska underskottet bli noll.

Kontroll: Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802 = 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000

För makarna blir avtrappningsgåsen 164400×2 minus 49320 = 279480. 139740 per make.

Kontroll: Inkomst 164400 minus skatt 29376 = 134664 för varje make = 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomstgräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%: 170 000 för ensam = 14157 kr /månad och 140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka För ensam 18300 kr/ månad För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker

För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.

För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.

Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa marginaleffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar. Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade marginaleffekterna blivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdomsbostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Kapitel 2:
Debattartiklar i DN

10 - 14 maj 2021

10”Legalisering av cannabis ökar konsumtionen och skadorna”

Svensk narkotikapolitik står inför stora utmaningar där såväl narkotika-konsumtion som dödlighet behöver minska. I en ny rapport som undersöker effekterna av legaliseringen av cannabis framför allt i USA kan vi visa att legalisering, utifrån de effekter vi känner till i dag, inte är en modell som löser

problemen, skriver Staffan Hübinette och Peter Moilanen.

DN. DEBATT 210510

De senaste åren har Kanada, Uruguay och ett antal delstater i USA legaliserat cannabis och Mexiko står nu inför samma beslut. Löften om en legalisering har blivit ett sätt att locka väljare och en ny industri och en kommersiell marknad har skapats. En industri som nu har siktet inställt på Europa och Sverige.

Men vad vet vi om effekterna av legalisering?

Narkotikapolitiskt center presenterar i dag en ny rapport som visar hur legaliseringen hittills har påverkat konsumtionen av cannabis och vilka konsekvenser det gett, främst med fokus på de fyra delstater i USA som haft legalisering längst tid.

Med legaliseringen har en ny cannabisindustri snabbt växt fram vars mål, liksom tobaks- och alkoholindustrin, är vidgade marknader, ökad konsumtion och ökad vinst. Nya produkter som godis, drycker och mat spetsade med THC (det huvudsakliga aktiva ämnet i cannabis) och nya tekniker och verktyg för att inta cannabis har utvecklats. Samtidigt har produkternas styrka av THC ökat, det vill säga den cannabinoid som är rusgivande och som ger störst skadeverkningar.

Marknadsföringen och reklamen av cannabis är massiv, med kvinnor och unga som främsta målgrupper. Reklamspråket är detsamma som tobaks- och alkoholindustrin länge använt. Cannabis associeras med hälsa, glädje, välbefinnande och framgång. Reklamen pratar om ”rekreationsbruk” och ”medicinskt” bruk –

inte om beroendeframkallande narkotika och skadeverkningar.

Med en allt större produktion, nya produkter och fler butiker ökar utbud och tillgänglighet. Och med en vinstmaximerande industri på en konkurrensutsatt marknad, där en betydande svart marknad kvarstår, sjunker priset.

Resultatet av detta syns tydligt i drogvaneundersökningar, som visar att såväl nivån på cannabis konsumtionen som ökningstakten är generellt högre i delstater som legaliserat i jämförelse med de som har ett förbud.

Ett exempel är Colorado, där konsumtionen av cannabis sedan legaliseringen ökat stort i åldrarna 18–25 år och 26 år och äldre. Användningen bland unga under 18 år

minskade något de första åren efter legaliseringen, för att sedan plana ut och nu öka. Trots den initiala nedgången är konsumtionen sex gånger högre än bland skolelever i Sverige.

I diagrammet ovan syns ökningen av cannabiskonsumtion i de fyra delstater i USA som genomförde en legalisering under åren 2012–2015, jämfört med delstater som fortfarande 2019 hade ett förbud, samt med Sverige. Legalisering är tänkt att göra en svart marknad vit. Men en illegal marknad har visat sig kvarstå, vilket i stället ger två konkurrerande marknader. Alla under åldersgränsen som använder cannabis, och de är många, måste skaffa den olagligt.

Många vuxna föredrar också billigare olaglig cannabis, särskilt frekventa användare som har

mest att tjäna på detta. Att vuxna har rätt att odla ett antal egna plantor – vilket kan liknas vid den svenska så kallade husbehovsbränningen före 1855 – gör att det i praktiken är omöjligt att kontrollera småskalig, illegal odling.

Trots legaliseringen är den illegala marknaden i Colorado fortfarande större, i förhållande till befolkning, än i Sverige där hela marknaden är illegal. Förklaringen är att användningen är låg i Sverige men cirka sex gånger högre i Colorado. Den illegala marknaden i Colorado omfattar därför betydligt fler användare än i Sverige.

Att åldersgränser skulle skydda barn och unga vid en legalisering, vilket förespråkarna hävdar, är en illusion. Tvärtom har det blivit lättare för minderåriga att skaffa cannabis, tillgängligheten

och exponeringen har ökat och därmed även riskerna.

I rapporten ger vi exempel på hur den ökade tillgängligheten, användningen och styrkan i cannabis lett till att antalet cannabisrelaterade skadeverkningar ökat. Det handlar bland annat om fler samtal till giftinformation sedan små barn exponerats för cannabis i hemmet, fler akutbesök och inläggningar på sjukhus, att fler kvinnor använder cannabis under graviditeten, ett ökat antal dödsfall i trafiken där föraren varit påverkad av cannabis samt en ökning av cannabisrelaterade självmord.

Den normalisering som en legalisering för med sig verkar dessutom förflytta gränsen för vad som anses vara ett problem. Något som lett till att personer med cannabisproblem och

beroende söker vård senare, med allvarligare problematik som följd.

Det går också att dra lärdomar från tobaks- och alkoholindustrin, vilka genererar arbetstillfällen och skatteintäkter, men också bidrar till hälsorisker och skadeverkningar. Att kostnaderna vida överstiger nyttan vad gäller tobak och alkohol är känt sedan länge och de första studier och beräkningar som gjorts för cannabis visar att förhållandet där är detsamma.

Under arbetet med den här rapporten har vi inhämtat och sammanställt information och data från de länder och delstater som genomfört legalisering, men även varit på plats i Colorado och British Columbia. Utifrån rapportens sammanställning är det tydligt att:

Nivån på konsumtionen är högre i delstater som legaliserat och en ökning av konsumtionen sker redan i samband med att diskussionen om en legalisering påbörjas, långt innan ett eventuellt beslut.

Den illegala marknaden är fortfarande stor. Legaliseringen skapar två parallella marknader, vilket ger en större marknad totalt.

Barnperspektivet saknas i debatten kring legalisering, trots att antalet barn som far illa av cannabis ökar.

De långsiktiga konsekvenserna för folkhälsan kommer att visa sig först om några decennier, men redan nu står det klart att en legalisering medför betydande skadeverkningar och negativa konsekvenser.

Svensk narkotikapolitik står inför stora utmaningar där såväl narkotikakonsumtion som dödlighet behöver minska. Rapporten visar dock att legalisering, utifrån de effekter vi känner till i dag, inte är en modell som löser detta.

Vi behöver i stället tala om åtgärder som ryms inom nuvarande lagstiftning men gör stor skillnad för att minska konsumtion, beroende och dödlighet. Det handlar framför allt om att utveckla organiseringen av nuvarande insatser där många vittnar om glapp i systemen kring tidig upptäckt, i samarbetet mellan skola, polis och socialtjänst och i nuvarande vård och behandling. Vi ser också goda resultat på de platser i landet där glappen täppts till och samverkan fungerar.

Vad vi behöver är därmed ett förebyggande arbete värt namnet och en väl fungerande vårdkedja som inte avslutas vid drogfrihet, utan leder vidare till arbete, boende och ett socialt sammanhang. Så utvecklar vi en human, restriktiv narkotikapolitik.

Fakta. Rapporten

Rapporten ”Legalisering och kommersialisering av cannabis” har skrivits av Staffan Hübinette på uppdrag av Narkotikapolitiskt center.

Innehållet bygger på forskning och data från de länder och delstater i USA som infört legalisering.

Rapportförfattaren har besökt Colorado i USA och British Columbia i Kanada och mött forskare, polis, socialtjänst, skolpersonal och

andra personer som följt utvecklingen inför och efter legaliseringen.

Narkotikapolitiskt center är ett narkotikapolitiskt nätverk inom den svenska nykterhetsrörelsen.

Staffan Hübinette, rapportförfattare

Peter Moilanen, chef för Narkotikapolitiskt center

11

”Amorteringskraven hindrar 23 000 unga att köpa bostad”

Amorteringskraven stänger ute sammanlagt 23 000 unga vuxna från att kunna köpa en etta i Stockholms- och Göteborgsområdena i jämförelse med bankernas tidigare egna krav. Det visar vi i vår nya rapport. Unga vuxnas möjligheter att låna till en första bostad påverkas betydligt mer negativt av amorteringskraven än den bild

Finansinspektionen ger, skriver Robert Boije.

DN. DEBATT 210511

2016 införde Finansinspektionen (FI) ett amorteringskrav som säger att bolån överstigande 50 procent av bostadens värde ska amorteras med 1 procent per år och med 2 procent per år om belåningsgraden i stället är 70 procent eller mer (amorteringskrav 1). Kravet utvidgades 2018. Om bolånet överstiger 4,5 gånger hushållets bruttoinkomst ska ytterligare 1 procent av lånet amorteras per år (amorteringskrav 2). Under coronapandemin har kraven varit tillfälligt borttagna.

I en debattartikel nyligen (DN 24/3) meddelade FI:s generaldirektör Erik Thedéen att det tillfälliga undantaget för amorteringskraven

löper ut i augusti. Det var väntat mot bakgrund av dels förbättringen i svensk ekonomi, dels de – trots pandemin – fortsatt ökande bopriserna och bolåneskulderna och givet det syfte som FI angett för kraven. Amorteringskraven har dock stora bieffekter som FI bortser ifrån. Det senare har vi tittat närmare på i rapporten ”Unga & bolån” som SBAB publicerar i dag. Dessa bieffekter bör ställas mot det av FI angivna syftet, så låt mig börja med några ord om det.

I den beslutspromemoria som låg till grund för införandet av det första amorteringskravet anger FI att syftet är att det ska bidra till att undvika en situation där högt skuldsatta hushåll drar ner sin konsumtion vid stigande räntor eller ökande arbetslöshet, något som kan slå hårt mot svensk ekonomi. Som jag och professorerna John Hassler, Harry Flam och Lars EO Svensson beskrivit (DN 9/11, 2019)

finns det inget som helst forskningsstöd för att amorteringskrav uppfyller det syftet. Den slutsatsen har stärkts ytterligare genom två helt nya artiklar på data från Australien respektive Storbritannien av Lars EO Svensson. Alldeles ny forskning vid Stockholms universitet visar därtill att amorteringskrav som instrument är mycket ineffektiva när det gäller att påverka hushållens konsumtion över tid.

Däremot har amorteringskraven rimligen haft en viss dämpande effekt på belåningsgraderna (bolån/pris) och hushållens skuldkvot (bolån/inkomst) på nytagna bolån. Det har dock skett till priset av att blacolånen med betydligt högre räntor än på bolånen ökat markant och att många fått betydligt svårare att kunna köpa en bostad – framför allt förstagångsköpare. Bolånetaket har också bidragit till detta.

I brist på underbyggda analyser som faktiskt påvisar riskerna med hushållens bolåneskulder hänvisar Thedéen till en allmän försiktighetsprincip. FI:s tillämpning av en försiktighetsprincip får dock rimligtvis inte ersätta ordentliga analyser som lätt kan göras av FI eller användas för att negligera redan existerande analyser och forskning som talar i annan riktning än den bild FI ”vill” ge. Detta i synnerhet om det finns misstanke om att amorteringskraven har stora negativa bieffekter och dess ursprungliga syfte dessutom inte uppnås. Förekomsten av bieffekter bör dessutom rimligen vägas in inom ramen för en vidare tillämpning av försiktighetsprincipen.

I en debattartikel (DN 18/11, 2018) hävdar Thedéen att amorteringskraven i princip bara formaliserat de krav bankerna själva hade när de infördes och att de bara ökat

månadsbetalningen med någon hundralapp för de allra flesta. Thedéen har också hänvisat till en analys gjord av FI som visar att andelen unga låntagare inte minskat bland nya låntagare.

Det intressanta är dock inte att andelen unga bland de som faktiskt beviljats lån inte har sjunkit utan hur många unga vuxna som inte har kunnat köpa en bostad på egen hand. Som jag och medförfattarna beskrev i ovan nämnda artikel visar flera studier att andelen medlåntagare till unga vuxna ökat mycket kraftigt de senaste åren.

I ett inlägg på Ekonomistas har jag dessutom visat att amorteringskraven bidragit till att månadsbetalningen ökat med tusenlappar i både Stockholm och Göteborg i förhållande till kraven bankerna själva hade på amortering innan de myndighetsreglerade kraven infördes

(beräknat för en person som antas kunna köpa bostaden både före och efter att amorteringskraven infördes). Svenska bankföreningen rekommenderade då att den del av bolånet som översteg en belåningsgrad om 70 procent skulle amorteras ned på 10–15 år. En amortering på 15 år, som till exempel SBAB då tillämpade, ger en årlig amortering på 1,2 procent av lånet per år vid 85 procents belåningsgrad, att jämföra med 2 eller 3 procent med dagens reglerade krav.

Amorteringskraven har således lett till en mycket kraftig ökning i den månatliga boendebetalingen (när tvingande amorteringar som egentligen är ett sparande inkluderas) för framför allt unga förstagångsköpare men även flera andra grupper. De har också bredare samhällsekonomiska kostnader i termer av försämrad rörlighet på arbetsmarknaden och

negativa effekter för nyproduktionen. De har vidare en tveksam fördelningsprofil då de ger högre månadsbetalningar vid lägre inkomst och förmögenhet. Alla unga vuxna har inte föräldrar som kan eller vill hjälpa till med bostadsköpet.

I den rapport som vi publicerar i dag har vi utifrån inkomstfördelningen för personer i åldern 25–29 år räknat på hur många som stängs ute från att kunna köpa en genomsnittlig etta i våra tre storstadslän runt Stockholm, Göteborg och Malmö efter införandet av amorteringskraven. Vi har modellerat både efterfrågan och utbudet på bolån. Till skillnad från tidigare beräkningar som gjorts antar vi att en ung vuxen själv utgår från att den ska klara en boränta på 4 procent, en ränta som ligger betydligt över dagens nivå. Det är det vi bedömer vara en normalränta på sikt. Detta antagande gör att vi kommer fram till mindre

negativa effekter av amorteringskraven än tidigare studier samtidigt som de fortfarande ger en betydligt mer negativ effekt än den bild FI gett.

Belåningsgraden antas vara 85 procent i enlighet med den begränsning som ges av bolånetaket. Vi gör beräkningen med utgångspunkt från att bankerna själva hade krav på 15 års amortering på lånedelar över 70 procent innan amorteringskraven infördes. Vi gör också en alternativ beräkning med ett amorteringsfritt lån eftersom det tidigare var vanligt i Sverige för nya låntagare och det dessutom finns teoretiskt stöd (permanent inkomsthypotesen) för att unga (men också pensionärer) bör amortera mindre än andra.

Våra resultat visar att amorteringskraven stänger ute sammanlagt 23 000 unga vuxna

från att kunna köpa en etta i Stockholms- och Göteborgsområdena i jämförelse med bankernas tidigare egna krav. I Stockholmsområdet är det 10 procent av alla i åldern 25–29 år som stängs ute och i Göteborgsområdet 5 procent. I Malmöområdet utgör inget av de bägge amorteringskraven något hinder till följd av de där betydligt lägre bostadspriserna. Om jämförelsen i stället görs utifrån ett helt amorteringsfritt lån är det 48 000 som stängs ute i våra tre storstadsområden. I det senare fallet utgör även amorteringskraven en restriktion i Malmö.

Resultaten visar tydligt att unga vuxnas möjligheter att låna till en första bostad har påverkats betydligt mer negativt av amorteringskraven än den bild FI ger. Detta måste rimligtvis vägas in i en samlad politisk bedömning av amorteringskraven. Detta inte

minst sett även till att det ursprungliga motivet till dem inte håller, de har vidare samhällsekonomiska kostnader och en tveksam fördelningsprofil.

Robert Boije, chefsekonom på SBAB och doktor i nationalekonomi

12 ”Allt digitalare arbetsliv kräver ny lag om personlig integritet”

Efter pandemin kommer sannolikt mycket av de digitala arbetsätten att leva vidare. För att vi ska kunna tillägna oss de fördelar som finns med dessa krävs tydliga regler om personlig integritet i arbetslivet. I en skrivelse till

regeringen kräver vi i dag att en utredning om en arbetsrättslig lag tillsätts, skriver Therese Svanström, TCO.

DN. DEBATT 210512

Pandemin har inneburit en snabb utveckling av digitala arbetssätt. Många av TCO-förbundens medlemmar som i vanliga fall arbetar på kontor har under mer än ett år arbetat hemifrån.

Fysiska möten har ersatts med olika videotjänster och än mer av det som sker på en arbetsplats går via it-systemen. När restriktionerna hävts och rekommendationen att de som kan ska jobba hemifrån tagits bort kommer de allra flesta att återgå till kontoret, men mycket av de digitala arbetssätten kommer sannolikt att leva vidare.

Större möjligheter att kunna jobba på distans eller att ersätta jobbresor med digitala möten har fördelar för många arbetstagare. Men precis som i andra situationer måste man även se de risker som finns. En sådan är den personliga integriteten.

Arbetsplatsen är sedan länge en plats där en mängd uppgifter om oss som individer samlas in. Inpasseringar och inloggningar i system registreras liksom uppgifter om sjukfrånvaro och vård av sjuka barn. I samband med rekrytering sker tester och arbetsgivare begär utdrag från belastningsregistret, drogtester genomförs och kameraövervakning blir allt vanligare både i samhället och på våra arbetsplatser. Allt detta sker dessutom i ett sammanhang där det på grund av arbetstagarens beroendeförhållanden till

arbetsgivaren ofta är väldigt svårt eller omöjligt att säga nej.

Samtidigt som digitala verktyg kan underlätta vårt arbete så innebär de också att fler personuppgifter, ibland känsliga sådana, skapas, lagras och behandlas. En statlig utredning uppmärksammade häromåret riskerna med att stora mängder data om arbetstagare hanteras i flera led och lagras i molntjänster utomlands (SOU 2016:41).

Även om den svenska arbetsmarknaden ofta präglas av en stor tillit mellan arbetsgivare och arbetstagare finns möjligheter till nära övervakning ofta inbyggda i it-systemen. Önskan att mäta personalens prestationer finns både i privat och offentlig sektor. Pandemins snabba utveckling av digitala arbetssätt ökar därför riskerna för den personliga integriteten.

Ökningen av e-handeln, vilken är beroende av snabba transporter som ofta kan följas i realtid, har gjort frågan om hur positioneringstjänster ska kunna användas för att övervaka arbetstagare än mer aktuell.

Pandemin har även fört upp frågor som vad en arbetsgivare kan kräva i form av hälsotester eller vaccinationsintyg. Dessa kommer sannolikt inte att försvinna helt när pandemin klingar av och behöver vara lösta innan liknande situationer uppstår igen, till exempel vid lokala utbrott av smittsamma sjukdomar eller en svår influensasäsong.

Mycket av den kontroll och övervakning som sker i arbetslivet är motiverad och ofta önskvärd även ur den anställdes perspektiv. It-system behöver vara driftssäkra och skyddade mot intrång. Alkohol- och drogtester som görs av

säkerhetsskäl i verksamheter där misstag kan få farliga konsekvenser för liv och hälsa är en trygghet både för allmänheten och för de anställda. Den lag som säger att personer som ska arbeta med barn ska kunna visa upp utdrag ur belastningsregistret kom till med stöd från lärarnas fackliga organisationer för att skydda barnen. Men det måste finnas tydliga regler som bestämmer av vilka skäl och på vilket sätt kontroll och övervakning får ske, något som inte finns i dag.

Rättsläget är komplext och bygger på en sparsam rättspraxis från Arbetsdomstolen och en fläckvis reglering av saker som kameraövervakning. För den som jobbar i offentlig sektor har även regeringsformens förbud mot bland annat kroppsliga ingrepp, som till exempel blodprov och hemlig avlyssning betydelse, medan motsvarande

skydd inte finns för privatanställda. Mycket är i stort sett oreglerat, till exempel arbetsgivares möjligheter att av en arbetssökande eller anställd kräva utdrag ur Försäkringskassans eller polisens register, ställa integritetskränkande frågor vid arbetsintervjuer eller genomföra medicinska undersökningar eller alkohol- och drogtestar på privatanställda.

Vad gäller personuppgifter så har allmänna regler om dataskydd (GDPR) betydelse. Ett stort problem i detta sammanhang är att omfattande behandling av känsliga personuppgifter i dag kan baseras på arbetstagarens samtycke, trots att beroendeförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare skapar en maktobalans som gör det mycket svårt för arbetstagaren att säga nej.

Frågan om personlig integritet i arbetslivet har utretts flera gånger på uppdrag av regeringar av olika kulör, bland annat i betänkandena Personlig integritet i arbetslivet (SOU 2002:18) och Integritetsskydd i arbetslivet (SOU 2009:44). Behovet av en samlad lagstiftning om integritet i arbetslivet har senast lyfts av Integritetskommittén i sitt slutbetänkande Så stärker vi den personliga integriteten (SOU 2017:52). Inget har dock hänt.

Arbetslivet efter pandemin kräver en arbetsrättslig lag om personlig integritet i arbetslivet. Bara så kan vi på ett tydligt och rättssäkert sätt skilja motiverade åtgärder som utförs på sätt som minimerar intrånget i den personliga integriteten från integritetskränkande åtgärder.

En sådan lagstiftning måste innehålla regler om:

medicinska undersökningar samt alkohol- och drogtester, inklusive regler för om och när man kan ställa krav på vaccinintyg;

när arbetsgivare får kräva att arbetssökande och anställda lämnar utdrag ur belastningsregistret och andra register;

lämplighets- och personlighetstester vid rekrytering och befordran;

kontroller av arbetstagare inklusive kameraövervakning, gps-positionering, prestationsmätning, biometriska uppgifter samt e-post, sociala medier och internetanvändning.

Flera av dessa kräver regler om insamling, behandling och användning av personuppgifter.

Här måste Sverige utnyttja den uttryckliga möjlighet som GDPR ger att ha särskilda regler för arbetslivet. Personuppgiftsbehandling i arbetslivet ska aldrig kunna grundas enbart på arbetstagarens samtycke, utan måste kunna motiveras av objektiva skäl.

Lagstiftningen måste omfatta såväl privat som offentlig sektor och gå att anpassa till olika branscher genom kollektivavtal. På så vis blir den en del av ett väletablerat regelsystem på arbetsmarknaden.

I en skrivelse till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, justitieminister Morgan Johansson och it-minister Anders Ygeman kräver TCO i dag att en utredning om en lag om personlig integritet i arbetslivet tillsätts. Genom att ta tillvara det arbete som tidigare utredningar på området har gjort kan utredningstiden kortas.

Frågan om samtycke som grund för personuppgiftsbehandling i arbetslivet bör ges förtur och snabbtredas.

Genom tydliga regler om personlig integritet i arbetslivet skyddar vi inte bara arbetstagarnas personliga sfär. Det är också en förutsättning för att skapa den tillit som låter oss fånga fördelarna med digitala arbetssätt och förtroende för den kontroll och övervakning som är nödvändig för att skapa ett säkert arbetsliv och hindra olyckor.

Therese Svanström, TCO:s ordförande

13 ”Världen kunde ha bromsat pandemin i februari 2020”

Med ett snabbt och konsekvent agerande i februari 2020 hade världen kunnat se mycket annorlunda ut i dag. I dag publiceras vår rapport, med en tuff men rättvis granskning av hur en rad misslyckanden orsakade den värsta katastrofen för hälsan, samhällen och ekonomin i modern tid, skriver Ellen

Johnson Sirleaf, Helen Clark och Anders Nordström.

DN. DEBATT 210513

Än en gång ser vi en tragisk ökning av antalet nya fall och dödsfall i covid-19 i världen. Bara den senaste veckan rapporterades över 90 000 covidrelaterade dödsfall. Hur hamnade vi här? Hur kan vissa länder fortfarande genomgå våg efter våg av smittspridning när vi nu vet hur de kan förebyggas?

Under de senaste åtta månaderna har The independent panel on pandemic preparedness and response granskat evidensen kring de händelser som ledde till att covid-19 tog världen i sitt grepp. Panelen har pratat med hundratals experter och människor som dagligen arbetar med att bekämpa pandemin, men också

genomfört omfattande studier och finkammat den vetenskapliga litteraturen.

I dag publiceras vår rapport, med en tuff men rättvis granskning av hur en rad misslyckanden orsakade den värsta katastrofen för hälsan, samhällen och ekonomin i modern tid. Det tog för lång tid för WHO att deklarerera att smittan utgjorde ett internationellt hot mot människors hälsa – från att de första fallen av en okänd lunginflammation rapporterades i december 2019 till WHO:s deklARATION den 30 januari, samma dag som det första fallet rapporterades i Sverige. Månaden efter, februari 2020, blev en förlorad månad i bekämpningen av viruset. Med ett snabbt och konsekvent agerande i detta skede hade världen kunnat se mycket annorlunda ut i dag.

Vår studie över 28 olika länders hantering av pandemin visar att det fanns ledande personer som förkastade vetenskapen, förnekade sjukdomens allvar, försenade åtgärder och främjade misstro bland medborgarna. Men omvänt fanns också ledare som lyckades sätta stopp för viruset och skydda medborgarna genom ett konsekvent och sektorövergripande arbete. Deras exempel visar vad som borde ha gjorts överallt – och vad som fortfarande kan göras.

Vi står nu inför ett virus – och dess mutationer – som sprider sig snabbt genom samhällen som kämpar med otillräckliga folkhälsoåtgärder och en irrationell, ojämlig och långsam vaccinationsutrullning. Situationen i Indien är djupt oroväckande på grund av det ohyggliga lidande som utspelar sig, men också som en

påminnelse om det allvarliga och överhängande hot som covid-19 fortfarande utgör.

För att stoppa denna pandemi måste rika länder som har avtal om tillräckligt med vaccin för sin egen befolkning – som Sverige och EU – omgående dela med sig av totalt minst en miljard vaccindoser till vaccinsamarbetet Covax senast i september i år, med målet att nå över två miljarder doser till mitten av 2022.

De ledande vaccintillverkarna måste komma överens om att frivilligt dela licenser och teknologi för vaccintillverkning med resten av världen inom tre månader.

Världshälsoorganisationen (WHO) och Världshandelsorganisationen (WTO) bör snarast samla ledande aktörer, och om ingen överenskommelse kan nås bör ett undantag från det så kallade Trips-avtalet som reglerar

patentskyddet för läkemedel omedelbart genomföras.

Samtidigt måste alla länders regeringar införa beprövade och evidensbaserade folkhälsoåtgärder för att stoppa spridningen av viruset. En bergochdalbana av fläckvist genomförda åtgärder och restriktioner som lyfts i förtid fungerar inte.

En ny smittsam mikroorganism med potential att orsaka en pandemi kan uppstå när som helst. När det sker finns inga ursäkter för att vänta och se. Vi måste investera i förberedelser nu – inte när nästa kris slår till.

Panelen rekommenderar djärva och strategiska reformer för att förstärka det globala systemet för att förebygga och hantera framtida hälsohot

och undvika att kommande utbrott leder till en global kris.

Panelen uppmanar FN:s generalförsamling att etablera ett nytt råd för globala hälsohot, för stats- och regeringschefer, för att säkerställa ett starkt politiskt stöd för att förebygga och hantera pandemier.

Men vi menar också att det behövs ett förstärkt ansvarsutkrävande och förbättrat genomförande genom en ramkonvention om pandemier, som bör förhandlas fram och antas inom sex månader.

Vi rekommenderar att WHO etablerar ett nytt, transparent globalt system för övervakning. WHO bör ha ett uttalat mandat att publicera information om utbrott med pandemipotential omedelbart, utan att be om tillåtelse från

berörda regeringar. WHO bör också ges mandat att skicka experter för att utreda pandemihot i alla länder inom kortast möjliga tid.

WHO måste förstärkas och ges mer ekonomisk frihet på basen av icke-öronmärkta stöd och ökade avgifter från medlemsstater som Sverige. Vi menar att rollen som generaldirektör bör begränsas till en mandatperiod på sju år, i kombination med andra reformer av organisationen.

Arbetet med att förebygga och hantera hälsohot behöver mer finansiering. En ny internationell mekanism – International pandemic financing facility – skulle kunna mobilisera upp till 10 miljarder dollar varje år, med möjlighet att snabbt betala ut mellan 50 och 100 miljarder dollar vid en pandemi.

Panelen och dess 13 medlemmar med bred kunskap och erfarenhet inom global hälsa, politik, ekonomi – inklusive tre tidigare regeringschefer – har inte för avsikt att beskylla eller peka finger mot något enskilt land eller institution. Men alla måste nu tillämpa det vi lärt oss för att säkerställa att världen aldrig någonsin behöver gå igenom samma lidande igen.

I förråd hos stater och FN-organ världen över finns hyllmeter med rapporter och granskningar av tidigare globala hälsokriser – rapporter som oftast har ignorerats. Covid-19-pandemin har medfört en kris som drabbat alla länder, och denna rapport får inte bli ignorerad. Det är dags att genomföra dess seriösa rekommendationer och förbereda världen för att förhindra nästa utbrott från att bli en pandemi.

Fakta. Pandemipanelen

The Independent panel for pandemic preparedness and response tillsattes av WHO för att ta fram en evidensbaserad väg framåt, baserat på lärdomar från nuet och från historien, för att säkra att länder och globala institutioner (inklusive WHO) på ett effektivt sätt kan hantera hälsohot.

Panelen består av tretton medlemmar. Ellen Johnson Sirleaf och Helen Clark har varit ordförande för panelen.

Anders Nordström har varit chef för panelens sekretariat.

Panelens analys och rekommendationer publiceras i dag, den 12 maj, och rapporten kommer sedan att diskuteras på WHO:s världshälsoförsamling den 25 maj.

Ellen Johnson Sirleaf, Liberias tidigare president och Nobelpristagare

Helen Clark, Nya Zeelands tidigare premiärminister

Anders Nordström, chef för sekretariatet på The independent panel on pandemic preparedness and response

Denna artikel publicera i ett urval av tidningar världen över

14 ”Höghastighetsbanor ger ingen positiv klimateffekt”

Det finns en uppenbar risk att investeringen i höghastighetsbanor inte leder till positiva klimateffekter och att det inte är rimligt att motivera dem med klimatskäl. Inget av Trafikverkets scenarier från mars i år ger någon positiv klimateffekt om man tar hänsyn till uppdaterade antaganden om flygets

teknikutveckling och bränslen, skriver fem KTH-forskare.

DN. DEBATT 210514

De närmaste veckorna kommer höghastighetsbanorna att diskuteras i riksdagens trafikutskott i samband med behandlingen av regeringens infrastrukturproposition. Forskarsamhället är enigt om att det krävs kraftigt minskade utsläpp av växthusgaser de närmaste decennierna om Parisavtalets målsättningar ska kunna nås. Debatten om höghastighetsbanorna har till stor del kommit att handla om deras effekt på just utsläppen av växthusgaser, även om andra skäl till att bygga banorna också förts fram.

Projektet sägs av många av dess förespråkare ge betydande bidrag till att begränsa klimatförändringarna. Men stämmer det? I den

KTH-rapport som publiceras i dag har fyra olika scenarier för höghastighetsbanorna utvärderats ur ett klimatperspektiv.

Banornas klimateffekt beror dels på ökade utsläpp av växthusgaser under byggandet, dels på minskade utsläpp efter banornas färdigställande, när överflyttning kan ske från flyg- och vägtransporter till järnväg. Produktion av betong och stål för banorna väntas orsaka allt lägre koldioxidutsläpp efterhand som produktionsprocesserna utvecklas.

På liknande sätt kommer vägtransporter och flygresande att orsaka allt lägre utsläpp, inte minst genom elektrifiering och ökad användning av alternativa bränslen. Här finns en konflikt. Å ena sidan är det viktigt med tidig trafikstart för att få betydande utsläppsminskningar av överflyttningen. Å

andra sidan innebär en tidig byggstart att teknikutvecklingen för byggmaterial inte kommit så långt.

Ett vanligt mått på en investerings klimatprestanda är när den når koldioxidneutralitet. I fallet med höghastighetsbanan är det när summan av de inbesparade utsläppen genom överflyttning från andra färdmedel har blivit lika stor som utsläppen från byggfasen.

I alla av oss kända tidigare studier av höghastighetsbanorna förbises dock en viktig aspekt. Att man uppnått koldioxidneutralitet betyder inte att man därmed också nått en neutralitet vad gäller påverkan på jordens klimat- och ekosystem. Den uppvärmning som skett när atmosfärens koldioxidhalt varit förhöjd ger långvariga effekter, exempelvis genom att världshaven värms upp och genom

att glaciärer smälter. Det kan också öka risken för att självförstärkande spiraler i klimatsystemet sätts i gång. I stort sett alla investeringar ger initialt ökade utsläpp. Därför är det nödvändigt att användningsfasen leder till att koldioxidneutralitet uppnås snabbt och att den på sikt ger en avsevärt större minskning av utsläppen än den ökning byggandet orsakat.

Två av de scenarier vi analyserat bygger på Trafikverkets rapport ”Nya stambanor för höghastighetståg” som publicerades tidigare i år. Dessa har sedan uppdaterats vad gäller teknisk potential hos de olika transportslagen. I scenarierna antar Trafikverket att transportsektorns klimatmål kommer att uppnås samt att en reduktion av utsläppen i byggfasen kan ske med 80–90 procent jämfört med dagens tekniknivå. Vi har dessutom räknat in något minskade utsläpp från biltillverkning

då behovet av bilar minskar i scenarierna. Inget av de två scenarierna når koldioxidneutralitet, vilket innebär att de kommer att ha en sammantaget negativ klimatpåverkan.

Huvudorsaken är att de inte ger någon överflyttning till järnväg förrän 2050, det vill säga först när alla transportslag ska vara klimatneutrala, enligt Sveriges klimatmål. Inte ens om transportsektorn skulle nå nollutsläpp först 2055 skulle dessa scenarier ge någon positiv klimateffekt. Här har vi dessutom räknat med Trafikverkets högsta nivå av överflyttning till tåg från flyg. Då modellberäkningarna gjordes innan pandemin bröt ut överskattas eventuellt det framtida tjänsteresandet både med tåg och flyg. Om man skulle ta hänsyn till detta skulle klimatkalkylen för höghastighetsbanorna försämrats ytterligare.

EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS) kan också ha en inverkan på analysen.

Verksamheter som omfattas av systemet, däribland stål- och cementproduktion, måste till EU-kommissionen årligen överlämna en utsläppsrätt för varje ton koldioxid de släppt ut. För varje år utfärdas allt färre nya utsläppsrätter och med nuvarande regelverk upphör utgivningen 2057.

Hur stora de totala utsläppen blir är således redan beslutat och man kan därför hävda att ökade utsläpp från enskilda sektorer inom EU ETS efter 2023 (fram till 2023 gäller delvis andra förhållanden) inte har någon klimat-effekt, givet nuvarande regelverk.

Inget av Trafikverkets scenarier från mars i år ger någon positiv klimateffekt, givet uppdaterade antaganden om flygets

teknikutveckling och bränslen. Vi har därför konstruerat ett scenario som kan illustrera vad som skulle krävas för att få en positiv klimateffekt. Detta scenario innebär (1) att banorna planeras och byggs snabbt och står klara redan kring 2035, (2) att full överflyttning från andra transportslag sker redan 2035, (3) att de utsläpp som ligger inom EU ETS räknas som noll. Dessa villkor är synnerligen utmanande att uppnå.

Exempelvis antar Trafikverket i sina scenarier trafikstart tidigast 2045. En stor del av klimatvinsten av överflyttning är tänkt att komma av att lastbilstransporter ersätts av järnvägstransporter, men detta skulle förutsätta en radikal transformation av företagens komplexa transportkedjor, vilket gör att det troligen tar flera år efter trafikstart innan full potential kan uppnås. I ett längre tidsperspektiv

är det inte heller självklart att utsläpp inom EU ETS ska räknas som nettonoll. Det förutsätter att de ökade utsläppen från bygget inte leder till att politiska beslut rörande hur skarpt EU ETS ska vara påverkas, exempelvis av att priserna stiger.

Våra resultat motsäger inte andra järnvägssatsningars stora betydelse för att nå ett hållbart transportsystem, men det finns goda möjligheter att öka kapaciteten i systemet utan investeringar i helt nya stambanor. Kapaciteten kan exempelvis ökas avsevärt genom att köra längre tåg. När SJ fick fullt på tågen mellan Stockholm och Göteborg började man köra med dubbelt så långa tåg, vilket i princip omedelbart fördubblade kapaciteten på befintliga spår. Åtgärderna för att möjliggöra längre tåg kostar bara en bråkdel av vad höghastighetsbanor kostar och kan genomföras betydligt snabbare.

Förbättrade nattågsförbindelser är ett annat alternativ som kan ge ett visst bidrag till utsläppsminskningar och dessutom snabbt.

Satsningar på järnvägen kan vara en central del i klimatarbetet. Vår slutsats är dock att det finns en uppenbar risk att investeringen i höghastighetsbanor inte leder till positiva klimateffekter och att det inte är rimligt att motivera dem med klimatskäl.

Jonas Åkerman, forskningsledare, strategiska hållbarhetsstudier, KTH

Göran Finnveden, professor, miljöstrategisk analys, KTH

Ulrika Gunnarsson Östling, docent, planering och beslutsanalys, KTH

Mattias Höjer, professor, miljöstrategisk analys och framtidsstudier, KTH

Anneli Kamb, doktorand, strategiska hållbarhetsstudier, KTH

**Kapitel 3: Utrikes och
inrikes DN-artiklar
8 - 12 maj 2021.**

Utrikes DN-artiklar
om USA 8 - 12 maj
2021

09 Hård kritik mot Israel efter kravaller – även från USA

Protesterna haglade på lördagen över Israel efter nattens oroligheter på Tempelberget i Jerusalem. Under sammanstötningarna sårades över tvåhundra palestinier och kring tjugo israeliska poliser.

Jerusalem

Egypten, Jordanien, Kuwait, Qatar och Turkiet fördömde polisnärvaron på den heliga platsen

under fastemånaden ramadan, och den palestinske presidenten Mahmoud Abbas vädjade till FN om ”ett internationellt ingripande”.

Mer betydelsefull, för Israels del, är den amerikanska reaktionen. I en kommuniké på lördagsmorgonen uppmanade UD-alesmannen Ned Price bägge parter att trappa ned våldet. ”USA är extremt oroat över våldet” sade Price, och kritiserade skarpt planerna på ”att vräka palestinska familjer från deras hem i stadsdelarna Sheikh Jarrah och Silwan, där de bott i generationer”.

Price fördömde en palestinsk terrorattack, som avstyrades i sista stund på torsdagen, och de israeliska bosättningarna.

Den israeliska ledningen, som vant sig vid att slippa sådana förmaningar under Donald Trumps fyra år, måste nu väga för- och nackdelarna med fortsatt vräkning av palestinier. Å ena sidan ligger det i Israels intresse att gjuta olja på vågorna och värna om relationerna till omvärlden – å andra sidan vore en reträtt ifråga om vräkningarna en viktig seger för stadens palestinier och en prestigeförlust för de israeliska ultranationalisterna.

Efter fredagsbönen lämnade de allra flesta av de sjuttiotusen muslimerna Tempelberget. Men en liten grupp unga radikaler stannade i al-Aqsa-moskén i protest mot vräkningarna i Sheikh Jarrah.

När israelisk polis uppmanade dem att lämna området attackerades de med stenar och andra

tillhyggen, varpå stora kravallstyrkor skickades in på området. Våldet tilltog hastigt i omfattning, och polisen satte in tårgas, chockgranater och gummikulor mot demonstranterna.

Islamistregimen i Gazaremsan återupptog på fredagen sin ”luftkampanj” mot Israel, med sprängämnen och tändvätskor fästa vid pappersdrakar och ballonger som skickas in mot Israel.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

09 Trumpväljare mer skeptiska till att ta vaccin mot covid-19

Fem månader efter att vaccineringen mot covid-19 kom i gång har 45 procent av amerikanerna fått ett första stick i armen. Men vaccinationsviljan varierar stort och är delvis kopplad till faktorer som etnisk bakgrund – och om man röstade på Trump.

Vaccinationsracet har nått sin peak i USA. I dag har 45 procent av befolkningen fått minst en dos av något av de tre vaccinen Pfizer, Moderna och Janssen. Ett massvaccinationsprogram som började med akuta vaccineringsprogram av de mest utsatta grupperna i december förra året, främst sjukhuspersonal, har under vintern och våren gradvis tillgängliggjorts för allt fler.

Sedan slutet av april är samtliga personer över 16 år kvalificerade för att få vaccin. Trots den goda tillgängligheten och skyddet vaccinet ger, är det långt ifrån en självklarhet för alla amerikaner att vaccinera sig. I vilken utsträckning man gör det präglas av ett flertal faktorer, inklusive etnisk bakgrund och var man står politiskt.

Högst är vaccinationsviljan i nordöstra USA och lägst är den i söderns konservativa bibelbälte –

inte olikt en politisk karta över demokratiska och republikanska delstater. Connecticut, där demokratiska presidentkandidater har vunnit sedan 1992, blev i veckan den första delstaten att fullt vaccinera 50 procent av invånarna.

Längst ner på listan ligger Alabama där motsvarande siffra är 30,5 procent. Där vann Trump över Biden med 26 procents marginal.

Karen Landers, läkare och talesperson på Alabamas folkhälsomyndighet, ger sin syn på delstatens låga vaccinationsgrad.

– De allra flesta som vill bli vaccinerade har nu blivit det. Åldersgruppen 16–54 år är fortfarande undervaccinerad och vi fortsätter att propagera för vaccinet. Vi gör det genom att utbilda folk och genom budskap från offentliga och religiösa ledare, förklarar hon.

Behovet av politiska och religiösa förebilder åskådliggörs av en undersökning som visar att 31 procent av republikanerna uppger att de troligen kommer att skippa sprutan. Av dem är oviljan starkast bland vita evangelister, Trumps mest hängivna anhängare.

Alabamas svarta befolkning är – som afroamerikaner i resten av landet – undervaccinerade. 28 procent jämfört med landets snitt på 44. I Alabama pågick under 1930–1970-talen den så kallade Tuskegee-studien där USA:s folkhälsomyndighet lovade hundratals syfilissmittade afroamerikanska män gratis sjukvård. Men i stället gav man dem placebo för att studera sjukdomens naturliga förlopp, i många fall med döden som utgång. Den inhumana studien är en ofta citerad orsak till vaccinationstvivel bland afroamerikaner.

Även i New York, där 47,7 procent av delstatens befolkning fått minst en dos, råder en oro bland den svarta befolkningen. 50-åriga Harlembon och förtidspensionären Juton Robinson är en av dem som inte tänker vaccinera sig.

– De kanske ger oss något helt annat utan att informera oss. Det krävs mer än ord och löften för att jag ska lita på det, säger hon.

Att vicepresident Kamala Harris i livesändning fått vaccinet är inte tillräckligt, menar hon.

– Offentliga personer kanske får en specialdos som är bättre och säkrare. Hur ska vi veta att vi andra får samma sak?

59-åriga Ray Burgess som arbetar som säkerhetsvakt på mataffären Fine Fare i Harlem är dock positiv till vaccinet.

– Det är extra viktigt att vårt samhälle vaccinerar sig, för vi är mer utsatta, förklarar han.

Han finns i den grupp som arbetar i frontlinjen – tillsammans med personal i bland annat vården och livsmedelsindustrierna – och som hållit i gång samhället under pandemin. USA:s minoritetsbefolkning har drabbats oproportionerligt hårt av covid-19 på grund av överrepresentation inom yrken klassade som ”essential workers”, samt högre grad av fattigdom och sämre tillgång till sjukvård.

Trots uppmaningen till andra svarta att vaccinera sig har Ray Burgess själv ännu inte tagit sprutan.

– Jag väntar på att vårdcentralen ska kontakta mig och att det ska bli min tur, förklarar han.

Vid vaccinationspeaken i början av april gavs över 4 miljoner doser runt om i landet varje dag. En månad senare har siffran halverats. Idén om att kunna uppnå flockimmunitet mot ett virus som dyker upp i nya varianter har övergetts. För att hålla vaccinationstakten uppe har president Joe Biden lanserat ett nummer dit man kan skicka ett sms för att snabbt få veta närmaste vaccinationsplats.

Också i Alabama jobbar folkhälsomyndigheten på för att få sina invånare vaccinerade.

– Att ha vaccinationstvivel är inte detsamma som vaccinationsovilja, säger Karen Landers.

– Folks frågor måste fortsätta att besvaras. Man måste göra det enkelt för folk att få vaccinet utan att de ska behöva resa långt eller vara

borta från jobbet. Och det behövs budskap från betrodda förebilder.

Roza Bicer

roza.bicer@dn.se09 En poet på månens baksida

Ensam cirklade han runt i rymden medan Neil Armstrong och Buzz Aldrin vandrade på månen, ihågkomna för alltid. Författaren *Bea Uusma* kan aldrig glömma Michael Collins, den tredje astronauten på Apollo 11.

Nu har astronaut Michael Collins lämnat jorden, för gott. Han blev 90 år gammal. Collins var en av de tre deltagarna på Apollo 11, rymdfärden som satte de första människorna på månen, den 20 juli 1969.

En femtedel av jordens befolkning satt framför sina tv-apparater och tittade på de gryniga bilderna på Neil Armstrong och Buzz Aldrin när de tog de första stegen på månens yta. Det fanns en person som inte hade någon möjlighet att se Neil och Buzz på tv. Han befann sig i en rymdkapsel, i mörkret på månens baksida. När två av astronauterna landade med månlandaren, måste den tredje stanna kvar i den farkost som skulle ta dem tillbaka till jorden. Det blev Michael Collins som fick den platsen.

I 14 varv cirklar Michael Collins ensam runt månen. Vid varje varv bryts radiokontakten med jorden i 48 minuter när han befinner sig på månens baksida, längst bort ifrån jorden av alla. Runt hans hals hänger checklistor i ett snöre, nära till hands, med 18 olika varianter på hur han ska kunna rädda Neil och Buzz på månen,

om det skulle vara så att månlandaren inte skulle starta.

Michael Collins var en mycket ovanlig person för att vara astronaut. Till skillnad från de andra testpiloterna som blev utvalda till astronautprogrammet på 1960-talet kunde han formulera sig. Det finns en scen i sciencefictionfilmen "Contact" när Jodie Foster äntligen får resa ut i rymden och det enda hon hänfört får fram är: ..."they should have sent a poet!" De borde ha skickat en poet till rymden, och inte en ordfattig astronaut.

Jag har alltid tänkt att Michael Collins *är* den poeten.

Han är den enda av alla astronauter som har kommit tillbaka och kunnat berätta hur det var. Han kunde förklara hur det är att titta ut genom

kapselönstret och se att hela jorden får plats i rutan. Hur månen på nära håll ser ut som något helt annat än den gula skivan på himlen han har sett ifrån jorden, oinbjudande och helt i avsaknad av färg. Hur det känns att glida fram, ensam i en rymdkapsel på månens baksida, där färgen på himlen är så mörk att det inte räcker med ordet svart och det enda som skiljer honom från rymden är några centimeter isoleringsmaterial och ett tunt skal av metall.

Jag är ensam nu, ensam på riktigt, och helt bortkopplad från allt liv vi känner till. Det finns bara jag. Om man räknade, skulle man få ihop tre miljarder plus två på andra sidan månen, och en plus Gud-vet-vad på den här sidan. Jag känner det så starkt – inte som rädsla eller ödslighet – utan som medvetenhet, förväntan, tillfredsställelse, självförtroende, nästan lycka. Jag gillar det.

Michael Collins slutade som astronaut efter Apollo 11. Han blev erbjuden att bli befälhavare på Apollo 17, men tackade nej.

Han ville aldrig åka tillbaka till månen.

Efter astronautkarriären arbetade Collins som chef för National Air And Space Museum, där hans rymdkapsel, Columbia, ställs ut. Om man tittar in genom kapselns trekantiga fönster kan man skönja ett minimalt litet klotter på väggen där inne. När astronauterna från Apollo 11 kom tillbaka till jorden blev de satta i karantän tillsammans med rymdkapseln och stenarna de tagit med sig, eftersom ingen visste om de hade fört med sig någon dödlig organism från månen. Den andra kvällen i karantänen klättrar Collins tillbaka in i kapseln. Han skriver på väggen, med kulspetspenna:

Rymdfarkost 107 – alias Apollo 11 – alias Columbia. Det bästa rymdskeppet som någonsin gjorts. Gud vare med henne. / Michael Collins, kommandomodulpilot

De sista decennierna levde Michael Collins som pensionär i Florida. Han ville umgås med sina barn och barnbarn, ta lektioner i akvarellmålning och försökte ständigt hitta den bästa flaskan cabernet för under 10 dollar.

Michael Collins var astronauten som reste hela vägen till månen, men ändå inte fick landa. Nu har han lämnat jorden, för gott.

Far i frid, astronaut Collins.

Bea Uusma, författare

Michael Collins 1930–2021

Pilot, astronaut, författare. Gift med Patricia. Pappa till Kate, Ann och Michael.

Född i Rom, Italien. Testpilot vid USA:s flygvapen 1960. Uttagen till Nasas astronautprogram 1963. Pilot på Gemini 10 1966, där han gjorde två rymdpromenader och en rymd-rendevouz utfördes, då två rymdfarkoster dockar med varandra.

Kommandomodulpilot på Apollo 11 när Neil Armstrong och Buzz Aldrin gjorde den första månlandningen den 20 juli 1969. Michael Collins stannade kvar i rymdkapseln och cirklade runt månen under tiden.

Chef vid National Air and Space Museum 1971–1978. Författare till flera böcker, bland annat ”Carrying the fire; An astronaut’s journeys” och ”Flying to the moon and other strange places”.

10 Cikadornas återkomst – svärmar över USA vart sjuttonde år

New York. När majsolen värmer är det inte bara människor som drabbas av vårkänslor och ger sig ut i hopp om att finna en partner. I år är det nämligen 17 år sedan Brood X-cikador svärmade över USA, och det betyder en sak – nu är miljarder av de kärlekstörstande insekterna redo att stadga sig.

Det är som en scen ur en science-fiction film. Miljarder osmakliga kryp klöser sig upp ur jorden i en massexodus och börjar ömsa sina skal. Fram växer vingar och som ett stort svart moln lyfter de och går till anfall över USA. Men de läskiga varelserna, Brood X-cikadorna, är ofarliga.

Precis som alla andra, är även dessa kackerlacksliknande insekter bara på jakt efter kärleken.

Brood X-arten är så kallade periodiska cikador med en livscykel på 17 år. De lever i mörker under jorden och lever på rötter tills de i sena tonåren ger sig ut på äventyr. Under några korta vårveckor terroriserar de amerikaner i ett dussintal stater mellan Illinois, Georgia och New York medan de minglar och lockar på

varandra med en sång som närmast liknar en symfoni av slagborrar.

Tillsammans kan en kör av cikador nå ljudnivåer på 90 decibel – lika högt som en gräsklippare.

Exakt när dessa högljudda flygfän dyker upp i en delstat beror på marktemperaturen. De finkänsliga varelserna föredrar en precis lagom varm miljö och väntar tills jorden nått behagliga 17,7 grader. Cikada-entusiaster runt om i USA bevakar med spänning både väderlek och tecken på den annalkande kärleksbombningen. 43-åriga naturälskaren Tina Canali i New Jersey är en av de som håller koll.

– Jag har hittat några hål i marken i Plainsboros naturreservat utanför Princeton där de är på väg upp. Det blir som små skorstenar av lera där de

trycker upp jorden. En nymf skymtade där inne när jag lyfte på ett av locken, berättar hon förvåntansfullt för DN.

Hon fick blodad tand vid den senaste öronbedövande uppvisningen år 2004. Då var hon 26 år gammal.

– Vi fick höra att det var en massa cikador i Princeton, så jag, min mamma och syster åkte dit för att titta. Det var en makalös upplevelse att se och höra dem tillsammans, minns hon.

I 17 år har hon nu sett fram emot att få bevittna fenomenet igen.

– Det är förbluffande hur de kan veta hur länge de ska stanna under jorden och när de ska ut igen. Man får ju bara chansen att uppleva det några gånger under sin livstid.

När dessa trånsjuka insekter hittat sitt livs kärlek, parar de sig, lägger ägg och dör. Nästa speed-dating-event sker år 2038.

Roza Bicer

roza.bicer@dn.se

12 En Cheney på rätt sida av historien

För inte så länge sedan väckte namnet ”Cheney” unison avsky i den amerikanska vänstern. George W Bushs vicepresident Dick Cheney var inte bara knökkonservativ, han var också Irakkrigets chefsarkitekt och hänsynslös i attackerna på Demokraterna.

I böcker och filmer om Bushåren är han ofta – och välförtjänt – skurken framför andra.

Men amerikansk politik har vänts uppochner. Nu får dottern Liz Cheney många politiska motståndare att känna motvillig respekt. Inte

för att hon är mindre höger än fadern, utan för att hon talar sanning om vad som hände på valdagen 2020 och den 6 januari 2021: Först vann Joe Biden, sedan försökte Donald Trump och hans anhängare stjäla Vita huset när mobben stormade Kapitolium och hundratals republikanska ledamöter röstade för att ta ifrån Biden segern.

För att hon vidhåller detta kommer Liz Cheney på onsdagen sannolikt att röstas bort från sin position som Republikanernas nummer tre i representanthuset.

Anledningen till att hennes partikamrater ger sig på henne är att de är rädda för sina väljare. DN Bland dem är Trump populär, en stor majoritet tror på lögnen om valfusk.

Om Republikanerna utmanar expresidenten och hans lögn skulle det ha ett pris. Kärntrupperna

skulle straffa dem – låta bli att skänka pengar, stanna hemma på valdagen eller rösta på någon trumpistisk kandidat.

Partiet skulle förlora. Sannolikt stort, kanske flera gånger.

Samtidigt är det inte gratis heller att låta bli. Då förblir Republikanerna Trumps parti. Och efter 6 januari vet vi vad det betyder: Ett parti som inte är helt och fullt lojalt med den amerikanska demokratin.

Det hedrar Liz Cheney att hon tycker att det är ett pris som det aldrig någonsin är värt att betala. Men det är både sorgligt och farligt att hon är så ensam i sitt parti i den övertygelsen.

Martin Liby Troein martin.liby-troein@dn.se

***12 Martin Gelin:
Kritiken mot Liz
Cheney visar
hur hårt Donald
Trumps grepp
om
Republikanerna
fortfarande är***

Republikanerna i kongressen försöker straffa Liz Cheney efter att hon kritiserat

Donald Trump och stormningen av kongressen. På onsdagen förväntas hon fräntas en viktig ledarskapsroll.

Konflikten visar hur långt Republikanerna är redo att gå i sin auktoritära sväng.

Liz Cheney har länge representerat det republikanska partiets högerkant. Som ledamot i en av USA:s mest konservativa delstater Wyoming förväntades hon gå i sin far, den tidigare vicepresidenten Dick Cheneys, fotspår. Men efter att hon var en av tio republikaner i kongressen som röstade för att fälla Donald Trump i riksrätten i januari har partiledningen gjort allt för att reducera hennes inflytande i partiet.

I veckan förväntas de rösta för att frånta henne en viktig ledarroll i kongressen.

Det visar att alla i partiet som kritiserar Trump riskerar att förlora allt inflytande.

Kevin McCarthy, Republikanernas ledare i representanthuset, har redan krävt att Cheney lämnar ledarskapsrollen.

– Alla ledamöter väljs för att representera sina väljare, så vårt ledarskap har inte råd att distraheras från det viktiga arbete vi röstades in för att utföra, sade McCarthy i kravet på att avsätta Cheney.

När Cheney och nio andra republikaner trotsade partiet och röstade för att fälla Trump i riks-rätten i januari var det historiskt. Så många har aldrig tidigare röstat för att avsätta en president från det egna partiet. Men det var ett misstag att

se det som början på Republikanernas sväng bort från Donald Trump. Tvärtom har det under våren varit just dessa tio republikaner som straffats av partiledningen. Flera av dem har fråntagits ledarroller eller utsatts för formell kritik och försök att utestängas av partiet i sina delstater.

En av de tio republikanerna beskriver det som ett ”massivt nederlag” för partiets moderata falang om Cheney skulle fråntas ledarskapet. Det är talande att ledamoten som säger detta, till Washington Post, ber om anonymitet. De få republikaner som kritiserar Trump vet att de får räkna med att förolämpas och hånas av såväl ex-presidenten som hans anhängare i konservativa medier.

I dag, onsdag, ska partiet rösta om Cheneys ledarskapsroll och allt tyder på att hon kommer att förlora den.

Budskapet är i så fall att den som inte hänger med när Republikanerna fortsätter ut på den auktoritära högerkanten utestängs ur partiets toppskikt.

Senatören Lindsey Graham, som de senaste åren varit Trumps mest lojala vapendragare i kongressen, förklarade sin syn på partiets framtid på måndagen.

– Kan vi fortsätta framåt utan president Trump? Svaret är nej. Jag har alltid gillat Liz Cheney, men hon har fattat beslutet att det republikanska partiet inte kan växa med Trump. Mitt beslut är att partiet inte kan växa utan honom. **Martin Gelin**

Utrikes DN-artiklar
utom USA 8 - 12 maj
2021

08 EU- kommissionärer får möta polarnatten i Kiruna

Det första EU-kommissionen ser av Sverige som ordförande i EU:s ministerråd 2023 blir is och mörker. Regeringen har valt Kiruna som plats för det första mötet med kommissionen.

– Statsministern har bestämt att han tänker bjuda in EU-kommissionens ordförande och alla kommissionärerna till Kiruna i början på

januari 2023, säger EU-minister Hans Dahlgren (S).

Dahlgren säger att regeringen vill visa upp den ”fantastiska” miljön men också den kraftiga tillväxt och utveckling som sker i Kiruna, Gällivare, Luleå och andra delar av norra Sverige.

TT

08 WHO godkänner kinesiskt coronavaccin

Världshälsoorganisationen (WHO) har utfärdat ett nödgodkännande för det kinesiska covid-19-vaccinet Sinopharm.

– WHO godkände i eftermiddags Sinopharm Beijings covid-19-vaccin för användning i nödsituationer, vilket gör det till det sjätte vaccinet som valideras av WHO i fråga om säkerhet, effektivitet och kvalitet, säger WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus.

Vaccinet tas därmed in i det internationella vaccinationsprogrammet Covax. Sinopharm ges i två doser, och används redan i ett tiotal länder.

TT-AFP

08 Avtal ska ge bevis mot IS-svenskar

Sverige har ingått ett internationellt avtal för att lättare få fram bevis mot IS-svenskar som begått brott i Irak.

– Ingen kan gå säker om man begått krigsbrott, säger inrikesminister Mikael Damberg (S).

Han tror att avtalet med FN-organet Unitad om samarbete kring bevisinsamling blir en ”kraftfull mekanism” för att få IS-terrorister dömda.

TT

08 Ilska mot stängda bordeller: ”Får inte bli som i Sverige”

Pandemin har satt stopp för den lagliga sexhandeln i Berlin. Sexarbetare kräver att bordellerna får öppna igen medan politiker från flera läger hoppas att sexköp ska förbjudas, enligt det som kallas ”den svenska modellen”.

Ska pandemin bli slutet för laglig prostitution i Tyskland?

BERLIN. – Var ska vi arbeta om bordellerna inte får öppna igen? På en madrass på gatan?

I mars förra året stängde Madame Kali sin lokal i tyska Bielefeld. Här bedriver hon sin verksamhet som så kallad tantrisk domina, och säljer sex till personer som bland annat njuter av underkastelse och smärta.

– Jag erbjuder alltså inte bara sex, jag svingar även piskan, säger Madame Kali.

Beslutet att stänga var hennes eget, risken för spridning av det nya coronaviruset gjorde att det inte kändes tryggt att ta emot kunder. Någon vecka senare gjorde den tyska regeringen samma bedömning, och meddelade att landets bordeller, liksom restauranger, butiker och skolor, skulle stängas.

Ett år senare har de flesta skolor och butiker hunnit öppna och stänga flera gånger i delstaten Nordrhein-Westfalen, där Madame Kali bor. Det har inte bordellerna.

– Jag har yrkesförbud. Det är självklart tufft, på samma sätt som det är för teatrar och klubbar som inte får öppna, säger hon.

Men medan teatrar och klubbar arbetar för att kunna öppna på ett så smittsäkert sätt som möjligt kämpar sexarbetare i Tyskland mot ett förbud som kan komma att vara längre än pandemin. Under året som gått, när bordeller varit stängda och sexhandel förbjuden i flera delstater, har politiker från flera olika partier ställt sig bakom ett förslag om att kriminalisera sexköp, enligt det som i Tyskland blivit känt som den svenska modellen.

En av de som förespråkar ett förbud är den socialdemokratiska parlamentsledamoten Leni Breymaier, som säger att det var fel att legalisera sexhandeln för 20 år sedan.

– Målet var att prostituerade skulle slippa stigmatiseras och vara beroende av hallickar, att de skulle kunna ställa krav på ersättning och få tillgång till välfärdssystemet. Sverige valde en annan väg. Jag menar att Tyskland har misslyckats, eftersom målen inte har uppnåtts, säger Leni Breymaier.

Den som, liksom Madame Kali, registrerar sig som prostituerad i Tyskland betalar skatt, tjänar in pengar till pensionen och kallas regelbundet till hälsosamtal. 2019 var 40 369 personer registrerade. Av dessa var knappt 7 800 tyska medborgare, enligt landets statistikmyndighet.

Den stora majoriteten av de som säljer sex i Tyskland är inte registrerade. Hur stort mörkertalet är går omöjligt att säga, enligt uppskattningar från tyska städer kan det röra sig om flera hundra tusen. Innan coronapandemin bröt ut gjordes 1,2 miljoner sexköp om dagen i landet, enligt det ministerium som ansvarar för frågor som rör prostitution.

Parlamentsledamoten Leni Breymaier säger att många av de som säljer sex, varav en stor andel kommer från Afrika, Syd- och Östeuropa, far otroligt illa.

Kvinnorna har knappt någon möjlighet att få hjälp, de är inte sjukförsäkrade – ofta vet de inte ens i vilken stad de befinner sig, säger hon.

Leni Breymaiers mål är att Tyskland ska välja samma väg som Sverige, och kriminalisera sexköp. Enligt sexarbetaren Madame Kali, och andra företrädare för yrkesförbundet för sexuella och erotiska tjänster, BesD, skulle det vara en katastrof.

– Det får inte bli som i Sverige, säger Madame Kali.

För henne står den svenska modellen för ökad utsatthet och stigmatisering av dem som säljer sex. Till skillnad från Leni Breymaier är Madame Kali övertygad om att de som faller offer för människohandel inte blir hjälpta av ett förbud. Det är hon inte ensam om.

Yrkesförbundet BesD har, tillsammans med flera kvinnoförbund, kristna organisationer och rådgivare till offer för människohandel i

Tyskland skrivit ett utlåtande som varnar för vad en lagändring skulle kunna leda till.

Organisationerna hänvisar bland annat till en studie som publicerats vid universitetet i Belfast, där forskare undersökt sexhandeln på Nordirland före och efter att ett förbud mot sexköp införts.

I studien svarade knappt 12 procent av de drygt 1 200 intervjuade sexköparna att förbudet avskräckt dem från att köpa sex. Samtidigt uppgav flera av de intervjuade personerna som sålt sex att de sedan förbudet trätt i kraft oftare utsatts för hot och våld.

I Sverige minskade gatuprostitutionen i samband med att förbudet mot sexköp infördes år 1999, enligt en statlig offentlig utredning som publicerades 2010. Utredningen beskriver att studier från Norge, Sverige och Danmark tyder

på att sexköp är vanligare där det är lagligt, än där det inte är det.

Hur omfattningen av människohandel påverkas av ett förbud mot sexköp är omstritt. Enligt en studie som genomfördes vid universitetet i Heidelberg 2013 upptäcktes fler fall av människohandel i länder där prostitution var lagligt än i länder där det inte var det.

Forskarna bakom studien skriver dock att det är svårt att dra tydliga slutsatser om människohandelns omfattning, eftersom mörkertalet är stort.

Medan bordellerna är stängda fortsätter sexhandeln på andra platser i Berlin. En tidig tisdagskväll på Kurfürstenstraße, känd som centrum för stadens gatuprostitution, rullar bilar fram i låg hastighet. Vid en korsning står tre kvinnor nära varandra. En polisbil svänger

in på gatan och ropar ut ett sprakande budskap från en högtalare på biltaket.

– Kör vidare! Och gå hem tjejer!

I Berlin arbetar föreningen Neustart med att hjälpa personer som vill sluta sälja sex att hitta andra sätt att försörja sig. Ordföranden, Gerhard Schönborn, tycker till skillnad från yrkesförbundet BesD att det är positivt att bordellerna stängt.

– Många ser pandemin som en möjlighet att ta sig ur prostitutionen. Under förra året fick vi betydligt fler förfrågningar än tidigare från personer som vill lämna. Detsamma hör vi från andra organisationer.

Enligt Gerhard Schönborn finns det för få alternativ och för lite hjälp att få för personer som vill sluta sälja sex. Ett av problemen är,

enligt honom, att prostitution är ett tillåtet yrke i Tyskland.

– Det gör det logiskt att det knappt finns någon hjälp att få. Om prostitution är ett arbete – vilket det inte är – då behöver man ju inte erbjuda den här gruppen någon hjälp.

Madame Kali och yrkesförbundet BesD håller inte med. Den lagliga prostitutionen och minskade stigmatiseringen gör hjälpen mer tillgänglig för de som behöver den, säger Madame Kali. Enligt henne kan registrerade sexarbetare upptäcka människohandel och fungera som en länk mellan polis, hjälporganisationer och personer som utsätts för brott.

– Om man verkligen vill hjälpa någon ska man inte kriminalisera personens existens, säger hon.

Något datum för när sexköp blir tillåtna igen i Nordrhein-Westfalen och i Berlin finns ännu inte. Om förbudet kommer att vara längre än pandemin återstår att se. Kristdemokratiska CDU, som regerar tillsammans med socialdemokratiska SPD i Tyskland, vill inom kort utvärdera hur lagen som reglerar prostitution i landet har fungerat.

”Om regleringen inte förbättrat skyddet för prostituerade är vi beredda att föreslå ytterligare åtgärder, som exempelvis ett förbud mot sexköp”, skriver partiet.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Fakta. Sexhandel i Sverige och Tyskland

I Sverige är det, sedan 1999, förbjudet att köpa sexuella tjänster. Det är däremot tillåtet att sälja sex.

Knappt en av tio män och mindre än 1 procent av kvinnorna har betalat för sex, enligt en studie som Folkhälsomyndigheten genomförde 2017. 80 procent av männen som köpt sex uppgav att det hade skett utomlands.

I Tyskland är det tillåtet att köpa och att sälja sex. Sedan 2017 måste personer som säljer sex registrera sig. 2019 var 40 369 personer registrerade.

I Tyskland beräknas 8 procent av alla män ha köpt sex någon gång, enligt en undersökning

som tidningen Deutsche Ärzteblatt publicerade 2017. Andelen kvinnor som köpt sex är okänd.

Källa: Folkhälsomyndigheten, Ärzteblatt.de

08 Tyskland och Schweiz vill ha kvar patenten på vaccin

Berlin. USA:s president Joe Biden vill häva patenten på covid-19-vaccin. Chefen för världshälsoorganisationen WHO kallar beskedet historiskt.

Men alla är inte lika positiva. Tyskland och Schweiz vill stoppa förslaget.

”Det finns olika typer av massmord. Ett kallas patent”.

Texten i den tyska tidningen Taz publicerades i början av april. Då hade EU, Storbritannien och USA ännu en gång stoppat Indiens och Sydafrikas förslag om att upphäva patenträtten på covid-19-vaccin. Artikelförfattaren skrev att den som mitt under en global pandemi säger nej till ett sådant förslag ”har blod på sina händer”.

En månad senare, när smittspridningen i Indien nått nya rekordnivåer, har USA:s president Joe Biden ändrat sig. Landets representant i världshandelsorganisationen WTO, Katherine Tai, säger att ”extraordinära omständigheter kräver extraordinära åtgärder”.

Ursula von der Leyen, ordförande för EU-kommissionen, säger sig vara öppen för att diskutera frågan. Men för att förslaget ska godkännas av WTO krävs att de 164

medlemsländerna är överens. Det är de inte. Åtminstone inte än.

En talesperson för den tyska regeringen säger till tidningen Süddeutsche Zeitung att patenträtten måste bevaras, eftersom den bidrar till nya innovationer.

”Produktionen av vaccin begränsas inte av patenten, utan av produktionskapaciteten och de höga kvalitetskraven”, säger talespersonen.

Det tyska bolaget Biontech har, tillsammans med amerikanska Pfizer, tagit fram det första godkända vaccinet mot covid-19. I slutet av april sa bolagets grundare Ugur Sahin till DN och flera andra medier att det innebär stora risker att slopa patenträtten.

– Det värsta som kan hända är att vi ser en okontrollerad vaccinproduktion, säger han.

Enligt Ugur Sahin är det viktigt att allt vaccin som produceras håller samma höga kvalitet. Han är kritisk till att slopa patenträtten, och säger att Biontech i stället arbetar med att erbjuda licenser till fler tillverkare som har den kompetens som krävs för att framställa vaccinet.

Även Schweiz förbunds-president Guy Parmelin kritiserar Joe Bidens förslag. Till mediebolaget SRF säger han att landet vill skydda patenten.

– Schweiz hållning i denna fråga har alltid varit tydlig. Patentskydd är nödvändigt för utveckling, innovation och för att nya idéer ska uppstå, säger Guy Parmelin.

Både Schweiz och Tyskland har en stark läkemedelsindustri. Det har även Storbritannien, som tidigare sagt nej till Sydafrikas och Indiens förslag. Efter Joe Bidens

besked har företrädare för den brittiska regeringen sagt till BBC att de ”arbetar med WTO-medlemmar för att hitta en lösning”.

När en sådan lösning kan vara på plats är i nuläget oklart. Men det är bråttom. Frågan om hur så många människor som möjligt kan få vaccin så snabbt som möjligt handlar bokstavigt talat om liv och död. Chefen för WTO, Ngozi Okonjo-Iweala, sa tidigare i veckan att frågan om vaccinpolicyn måste behandlas skyndsamt, och tillade att hon var övertygad om att WTO kommer att hitta en lösning.

– Vi ska hitta en pragmatisk väg som är acceptabel för alla parter och som svarar mot utvecklingsländers behov när det gäller vaccin, samtidigt som vi tittar på hur forskning och utveckling ska skyddas, sa hon.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

08 Katrine Marçal: Så länge Boris Johnson vinner står partiet ut med kaos

London. Det konservativa partiet har en krass pakt med Boris Johnson. Partiet står ut med hans skandaler och det privata kaos som tenderar att följa premiärministern vart han än går. Så

länge Boris Johnson fortsätter att vinna val.

KOMMENTAR. DN:S

KORRESPONDENT Den dagen Boris Johnson slutar att vinna val kommer partiet att sluta försöka sopa upp efter hans privata kaos.

Då kommer han att trilla på rumpan i det. Hans karriär kommer att vara över. Det brittiska konservativa partiet är väldigt osentimentalt när det gäller dessa ting.

En del skulle rent av säga: brutalt.

Det är därför som det spelar roll att de konservativa i gårdagens fyllnadsval till det brittiska parlamentet vann valkretsen Hartlepool i norra England. Hartlepool är en gammal varvsstad där man har röstat på det

brittiska socialdemokratiska partiet Labour i decennier.

Vad den konservativa segern innebär är att Boris Johnson har lyckats göra ytterligare inbrytningar i det som brukar kallas för ”Labours röda mur”: traditionella arbetarvalkretsar i norra England.

Hartlepool blir den 11:e av dessa traditionella valkretsar som nu har blivit konservativ. Det är ett stort skifte i det brittiska politiska landskapet och det innebär att Boris Johnson tillfälligt kan andas ut.

Det har nämligen varit nya skandaler runt premiärministern de senaste veckorna. Boris Johnson verkar vara i princip ett enda vandrande kaos när det gäller privata finanser. Premiärministern är känd för att ”aldrig ha

några pengar” och det senaste i frågan har varit hur han för att lösa sina kontantproblem fått rika donatorer till partiet att betala för hans fästmörs renovering av premiärministerbostaden.

Det pågår en utredning om huruvida detta var lagligt.

Men att de konservativa nu vinner Hartlepool kommer många i partiet att ta som bevis för att alla skandalrubrikerna runt Boris Johnson de senaste veckorna mest har varit medialt brus. Ett bevis för teorin att i slutändan bryr sig inte väljarna om vem som betalar för premiärministerns gardiner – så länge det inte är de själva i alla fall.

Den här morgonen är det i stället Labourledaren Keir Starmer som har problem.

Han tog över efter Jeremy Corbyn förra året. Jeremy Corbyn tog Labour långt åt vänster och föll 2019 på hur han lät antisemitism slå rot i Labourpartiet. Och inte minst genom att han förde partiet till dess sämsta valresultat sedan den allmänna rösträtten infördes.

Keir Starmer tog över med ambitionen att städa ut och få breda väljargrupper att lita på Labour igen. Men partivänstern har inte gillat honom och de så omtalade breda väljargrupperna har än så länge mest ignorerat honom. Och nu har Keir Starmer alltså misslyckats med att försvara Hartlepool.

De konservativa hade vunnit Hartlepool redan 2019 om det inte varit för Brexitpartiet. Det fanns redan då en konservativ majoritet i valkretsen, det var bara det att den splittrades

mellan de konservativa och högerpopulisten Nigel Farages Brexitparti.

Nu existerar Brexitpartiet inte längre av uppenbara skäl. Brexit är genomfört. Nigel Farage har startat ett nytt parti, den här gången ett protestparti mot den brittiska pandemipolitiken. Ett parti som likt, tja, svenska beslutsfattare, menar att nedstängningar inte fungerar.

I Storbritannien är detta en högerposition. Men detta parti har inte gått lika bra som Brexitpartiet.

Och det var därför som de konservativa kunde vinna i Hartlepool.

De som stöder Keir Starmer kommer att säga att Labour måste ge honom mer tid trots denna förlust. Det går inte att städa upp från det kaos

som Jeremy Corbyn lämnade eller återvinna väljarnas förtroende på knappt ett år. Som en Labourkälla uttryckte saken till BBC: ”Bara för att vi har slutat pissa i badet betyder det inte att folk omedelbart är beredda att hoppa in i det tillsammans med oss.”

Vi får se om partivänstern köper den analysen.

Katrine Marçal

katrine.marc@dn.se

08 Tyskt hopp om bruten virusvåg

Tyskland. Den tredje virusvågen tycks vara bruten. Det säger hälsominister Jens Spahn sedan antalet nya fall av covid-19 stadigt har minskat de senaste veckorna.

– Smittosiffrorna sjunker igen, men vi befinner oss fortfarande på en hög nivå. De faller inte med samma takt överallt, säger han på en presskonferens.

Från och med lördag slipper dock fullvaccinerade personer, samt de som har haft covid-19, vissa begränsningar.

TT-AFP-Reuters

08 Anhöriga kräver svar efter olyckan

Mexiko. De 25 människor som miste livet i metroolyckan i Mexico City (Ciudad de México) i måndags har börjat begravas, samtidigt som deras förtvivlade anhöriga beskyller myndigheter för oaktsamhet och kräver att rättvisa skipas.

– Vi kommer att lämna in en stämning, men just nu vill vi bara ta oss igenom det här, säger Luis Hernández, vars 61-åriga pappa omkom i en av de två tunnelbanevagnar som störtade ner mot gatan när bron gav vika. **TT-AFP**

08 Vaccin staplas på hög i frysar

Japan. Många miljoner doser vaccin mot covid-19 är oanvända i Japan – där logistiska flaskhalsar och brist på personal bromsar vaccinationskampanjen. Sent i april importerade Japan 28 miljoner doser av Pfizers vaccin. Men hittills har bara 15 procent av dem nått befolkningen medan resterade 24 miljoner förvaras i frys. Samtidigt väntas lagret öka kraftigt eftersom användningen av vaccin från Moderna och Astra Zeneca väntas godkännas den 20 maj, enligt mediebolaget NHK.

Hittills har Japan – som förbereder sig för att stå värd för OS i sommar – bara vaccinerat 2,2 procent av sin befolkning.

TT-Reuters

08 Samåkning på elsparkcykel förbjuds

Norge. Från och med den 18 maj blir det förbjudet för flera personer att åka på samma elsparkcykel i Norge. Den som bryter mot de nya reglerna riskerar böter på 3 000 norska kronor.

”Elsparkcyklarna har blivit väldigt populära. Samtidigt finns ett antal utmaningar i samband med användandet av dem” skriver transportminister Knut Arild Hareide i ett pressmeddelande.

I Oslo får lättakuten ta hand om allt fler människor som skadats i olyckor med elsparkcykel. I april handlade det om 131 personer.

TT

08 Nordkorea varnar för att ballonger kan sprida covid-19

Peking. En halv miljon ballonger fyllda med budskap mot diktaturen i Nordkorea och dollarsedlar skickades in från Sydkorea i förra veckan. Nu varnar enpartistaten för att ”konstiga objekt i luften” kan föra coronaviruset vidare.

Nordkoreas statliga tidning Rodong Sinmun uppmanar i en artikel människor att vara på sin vakt mot ”konstiga objekt” som flyger i luften, enligt den sydkoreanska nyhetsbyrån Yonhap.

Enligt artikeln kan ”objekten” vara en väg för smitta av det ”elaka viruset”.

Och på söndagen kallade Kim Yo-jong, syster till Nordkoreas ledare Kim Jong-un, flygbladen för en ”oacceptabel provokation” och varnade för motåtgärder.

Varningen kommer efter att en grupp avhoppare till Sydkorea i förra veckan via ballonger sände i väg 500 000 flygblad till grannen i norr.

Frågan är känslig och nyligen införde Sydkorea en lag som förbjuder att information sänds över via ballonger. Lagen kom till efter att Nordkorea förra året sprängde ett sambandskontor som landet hade med Sydkorea efter att flygblad hade sänts över till landet via ballonger.

Under torsdagen greps en avhoppad aktivist i Sydkorea efter att han offentligt sagt att han skickat över hundratusentals ballonger och därmed brutit mot lagen, ett brott som kan ge upp till tre års fängelse.

Marianne Björklund

08 Capri vill stoppa tjuvfiskare

Italien. Fiskare utrustade med borr och hammare har olagligt skördat musslor i vattnet utanför Capri. Nu uppmanar lokala politiker den italienska regeringen att inrätta ett marinreservat kring ön – för att skydda ekosystemet mot såväl båtar som tjuvfiske.

Musslorna säljs för omkring 2 000 kronor kilot på svarta marknaden. Polisen har utrett tjuvfisket i tre år och sprängt två organisationer som hamrat loss skaldjuren, bland annat från den berömda klippformationen Faraglioni.

TT-Reuters

08 Vräkning av palestinier kan stå Israel dyrt

Jerusalem. Israels planer på att vräka flera hundra palestinier från sina hem i Jerusalem-kvarteret Sheikh Jarrah, och överlämna bostäderna till judar, vållade kravaller natten till fredagen. Men den eldfångda frågan riskerar också att störa den israeliska regeringsbildningen och Israels relationer till arabvärlden.

Två väpnade palestinska organisationer, Hamas och Islamiska jihad, har lovat ”hämnd” om Israel tvingar palestinier från stadsdelen. Samtidigt har den judiska

extremistorganisationen Lehava (”flamman”) hettat upp stämningen i det omstridda kvarteret med nattliga demonstrationer och krav på ”handling” i stället för ”fjäsk för araberna”.

För tio dagar sedan slog Israel till reträtt och slopade de säkerhetsarrangemang kring den näraliggande Damaskus-porten som väckt palestinska protester. Men situationen i Sheikh Jarrah är långt mer explosiv, och alla inser att tv-bilder på israeliska poliser som släpar palestinier ur deras hem skulle drabba både lugnet i staden och Israels relationer till omvärlden.

Frågan kan också påverka den ömtåliga regeringsbildningen, där bosättare och fredsanhängare med diametralt motsatta åsikter försöker enas om ett program. Premiärminister Benjamin Netanyahu, som kämpar för sin

politiska överlevnad, skulle inte ha något emot att händelserna i Sheikh Jarrah spolierade regeringsbildningen.

Som andra stridsfrågor i staden har den gamla rötter. 1948–49 lämnade förmögna araber sina hem i stadsdelen Talbiye i västra Jerusalem, och judar flyttade in. Araberna tog sin tillflykt till stadens östra del, som erövrats av Jordanien, och fann nya hem som övergivits av judar bosatta i kvarteret Sheikh Jarrah.

1967 erövrade Israel också stadens östra del, och regeringen lät stifta en lag som gav judar som bott där före 1948 rätt att återfå sina bostäder. (Palestinier som lämnade landet 1948–49 har inte rätt att återfå sina bostäder.)

Sedan år 2000 har flera palestinska familjer vräkts eller köpts ut från Sheikh Jarrah, som nu

har en judisk enklav på ett femtiotal familjer. Mitt i denna enklav ligger – enligt en tradition från medeltiden – en judisk överstepräst från biblisk tid begravnen. Graven och valfarten dit av troende judar har gjort sitt för att ge den politiska striden religiösa övertoner.

Tusentals poliser vakade på fredagen över den muslimska veckobönen, den sista under fastemånaden ramadan. På måndag väntas spänningen stiga ytterligare. Då skall Högsta domstolen ta ställning till tingsrättens klartecken för vräkningarna, och då infaller också Jerusalem-dagen, då judiska nationalisterna firar segern 1967 och marscherar genom muslimska kvarter.

I arabvärlden har vräkningarna, som skall ske stegvis fram till i höst, seglat upp som en central nyhet. Flera arabstater med relationer till Israel,

som Egypten, Jordanien, Bahrain, Marocko och Sudan, har breda Israelfientliga opinioner, och regimerna är oroliga. De vet att blotta namnet al-Quds – ”Jerusalem” – är laddat med känslomässigt sprängstoff.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

08

Polisoperationen i Rio fördöms av FN

Rio de Janeiro. Den dödligaste polisoperationen i Rio de Janeiros historia fördöms av FN som kräver en utredning av händelsen där den brasilianska polisen dödade 24 medlemmar ur en knarkkartell. Invånarna i favelan vittnar om övergrepp när operationen spårade ur.

Polisen uppger att deras uppdrag var att gripa 21 efterlysta medlemmar ur knarkkartellen Röda kommandot som anklagas för att ligga bakom mord, rån och kidnappningar av

passagerare på pendeltågen som passerar favelan Jacarezinho. Polisen anklagar även kartellen för att rekrytera barn och ungdomar till sin verksamhet som går ut på att sälja kokain och marijuana till stadens befolkning.

När polisen tog sig in i favelan, som har 38 000 invånare, sköts en 45-årig polis från en specialstyrka i huvudet av knarkkartellen och dog. Inom poliskåren i Rio de Janeiro, och framför allt inom specialförbanden, finns en kultur om att hämnas en dödad kollega. En nio timmar lång eldstrid bröt ut som avslutades först efter att 24 medlemmar ur knarkkartellen dödats.

När människorättsadvokater gav sig in i favelan såg de att de flesta medlemmarna hade släpats in och dödats i andra familjers hem så att

avrättningarna inte skulle kunna filmas på gatan.

– Vi gick in i fem, sex hem och såg samma sak. Omkullvälta möbler, hylsor och avrättningar. Det fanns inga spår av skottlossningar. Det här rör sig om avrättningar, säger Joel Luiz Costa, medlem av advokatsamfundets kommitté för mänskliga rättigheter i Brasilien.

FN:s råd för mänskliga rättigheter, OHCHR, fördömde på fredagen det som hänt och efterlyste en oberoende utredning av polisens agerande. OHCHR konstaterar att operationen ”följer en trend av onödigt och oproportionerligt våld från polisens sida mot Brasiliens fattiga invånare i favelorna”.

– Vi begär att åklagare genomför en oberoende och utförlig utredning av händelsen, enligt

internationell standard. Väpnat våld ska bara användas som en sista åtgärd, och polisen gjorde ingenting för att säkra bevis på brottsplatsen, säger Rupert Colville, talesperson för OHCHR i ett uttalande.

Trots att Högsta domstolen beslutat att polisen inte får genomföra polisoperationer i landets favelor under pandemin beskriver polisen massakern som en framgång. Till sitt stöd har de president Jair Bolsonaro som under sin valkampanj sa att poliser som dödar ”10, 15, 20 kartellmedlemmar inte ska ställas inför rätta utan få en belöning”. Invånarna i favelan Jacarezinho vittnar om att polisen även dödade medlemmar ur kartellen som lagt ned sina vapen och överlämnat sig till polisen.

Borgmästaren i Rio de Janeiro fördömer polisens agerande och menar att de 24

medlemmarna i kartellen borde ha gripits, inte dödats. Han medger också att det inte finns en plan för hur säkerheten i favelorna ska upprätthållas. Under de senaste 23 åren har nästan 21 000 personer dödats av polisen i Rio de Janeiro, vilket gör den till den dödligaste poliskåren i världen. Var tionde timme faller någon offer för polisens kulor i staden.

– Jag känner inte till någon polisoperation som lett till så många döda. Det påminner om en militäroperation i Afghanistan, säger José Vicente da Silva Filho, tidigare chef för säkerheten i Rio de Janeiro.

Henrik Brandão Jönsson

08 Pandemistängt i en vecka

TUNISIEN. Från och med söndag kommer Tunisien att befinna sig i lockdown i en vecka. Det meddelar premiärminister Hichem Mechichi inför nästa veckas högtid id al-fitr, då släkt och vänner traditionsenligt brukar samlas för att fira ramadans slut. Mechichi menar att åtgärden är nödvändig för att inte vården ska kollapsa.

Tunisien kämpar med ett ökande antal fall av covid-19 och överfulla intensivvårdsavdelningar. Landet har redan stoppat klassrumsundervisning, infört

obligatorisk karantän och utökat utegångsförbud – men Mechichi har tidigare sagt att man inte har råd att stänga ner helt.

TT-Reuters

08 Storbritannien tillåter självkörande bilar

Den brittiska regeringen har meddelat att automatisk filkörning bör kunna tillåtas i landet på motorvägar och i hastigheter upp till 60 kilometer i timmen.

Man vill ligga i framkant med att tillåta den nya tekniken och förutspår att 40 procent av de nya bilar som säljs 2035 ska kunna köra mer eller mindre utan förare. Införandet av tekniken

kommer att skapa nya jobb inom bilindustrin och även förbättra trafiksäkerheten, menar man.

DN

09 EU sluter nytt vaccinavtal – gäller 1,8 miljarder doser

EU har kommit överens med vaccintillverkaren Pfizer/Biontech om ett nytt avtal för 1,8 miljarder doser.

Vaccinet ska levereras fram till 2023 och ska ge medlemsländerna kapacitet att vaccinera sina befolkningar på nytt.

– Det här är ett enormt kontrakt som ger 20 miljoner doser per år till Sverige, säger vaccinsamordnare Richard Bergström.

På lördagen meddelade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen att ett nytt vaccinavtal med Pfizer/Biontech godkänts. Kontraktet gäller i ett första läge 900 miljoner doser, med en option på ytterligare 900 miljoner för EU. Doserna ska levereras främst under 2022 och 2023.

Vaccinkontraktet är EU:s hittills största.

– Beroende på hur man räknar med optionerna så ger avtalet nästan hälften av doserna från alla de andra kontrakten, säger Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström.

Med avtalet vill EU ge medlemsländerna kapacitet att omvaccinera sina befolkningar de kommande åren – dels för att förlänga skyddet, dels för att hantera eventuella nya virusvarianter.

– Oavsett hur varianternas utveckling ser ut behöver vi förlänga skyddet. Det behöver man kanske göra vartannat eller vart tredje år. Men att vi tar i så här mycket handlar om att kunna hantera mutationer.

Avtalet innebär drygt 20 miljoner doser till Sverige under både 2022 och 2023, enligt Richard Bergström.

– Nu får vi kapacitet att vaccinera befolkningen två till tre gånger per år med doser från bara det här kontraktet, säger han.

– Vi förbereder oss för värsta tänkbara scenario. Det har pandemin lärt oss att vi måste göra. Man kan kalla det här en försäkring.

Samtidigt som EU tecknar nya vaccinavtal råder brist på doser i stora delar av världen. I ljuset av det globala vaccinfläget räknar Richard

Bergström med att lördagens besked kommer väcka starka reaktioner.

– Det kommer säkert komma kritik om att EU roffar åt sig medan andra länder står utan doser. Men allt som inte används kommer doneras eller säljas. Det arbetet börjar redan efter sommaren med doser från de befintliga kontrakten, säger han.

I fredags meddelade Richard Bergström socialdepartementet om avtalet. Nu har regeringen fem arbetsdagar på sig att besluta om Sverige ska ta del av överenskommelsen.

– Det är inte mitt jobb att tycka till där. Jag lämnar inga rekommendationer, utan det är regeringen som beslutar.

EU närmar sig också ett nytt avtal med vaccintillverkaren Moderna. En

överenskommelse är där några veckor bort, enligt vaccinsamordnaren.

– Även det är ett jätteavtal. Det är inte lika många doser, men volymerna är fortfarande väldigt stora.

Gustav Olsson gustav.olsson@dn.se

09 Skotskt krav på självständighet fortsätter plåga Boris Johnson

Skottlands nationalistparti SNP försvarade sin ställning som största politiska kraft, men lyckades inte få egen majoritet i valet till parlamentet Holyrood.

Dess ledare Nicola Sturgeon vill ändå gå vidare med kravet på en ny folkomröstning om skotsk självständighet. Svaret från Boris Johnson: Oansvarigt och vårdslöst.

För den brittiske premiärministern finns många skäl att fira efter de lokalval och fyllnadsval som hölls i England i torsdags. Boris Johnsons konservativa parti slog flera nya hål i det som förr brukade kallas Labours ”röda mur” i norra England, och som börjar se alltmer blå ut.

Men i valet till parlamentet i Skottland är historien en annan.

Det skotska nationalistpartiet SNP gjorde ett starkt val och behåller sin position som Skottlands i särklass största politiska kraft. SNP tog 64 platser i parlamentet, bara en ifrån att få egen majoritet (för det hade 65 krävts). Men allt tyder på att SNP:s ledare Nicola Sturgeon får behålla makten i Skottland, med stöd av De gröna, som gjorde ett bra val och som också vill ha självständighet.

Valdeltagandet var rekordhøgt: 63,7 procent, enligt Sky News. Det tidigare rekordet för val till Holyrood var 58,8 procent och sattes 1999 då det skotska parlamentet bildades.

Många skottar tycks med andra ord ha hörsammat Nicola Sturgeons maningar om att gå och rösta i det hon beskrivit som ”ett avgörande val för Skottlands framtid”. Omkring hälften röstade på partier som stöder självständighet – och andra hälften på partier som vill stanna i Storbritannien.

På lördagen sa Nicola Sturgeon att hon tänker ta frågan om en ny folkomröstning vidare.

– Jag går nu tillbaka till att styra landet genom covid-19-krisen och leda landet in i återhämtningen. Men sedan, när tiden är rätt,

måste Skottland få en ny möjlighet att välja en bättre framtid, sa hon.

För att utlysa en folkomröstning krävs dock tillstånd från regeringen i London. Och beskedet från Boris Johnson blev tydligt:

– Det här är verkligen inte rätt tid att hålla på och träta om konstitutionen och tala om att slita sönder vårt land, när allt folk faktiskt vill är att läka vår ekonomi och hitta en väg framåt tillsammans. En folkomröstning i den här situationen vore både oansvarigt och vårdslöst, sa Boris Johnson till tidningen The Telegraph.

När han pressades om vad han skulle göra om Skottlands parlament går vidare med en folkomröstning, svarar han:

– Nå, som jag sa, jag tror inte att det går att motivera det alls... Jag tror inte att det är vad vi behöver just nu.

55 procent av skottarna röstade nej till självständighet 2014, och Boris Johnson har sagt att den typen av folkomröstningar bara kan hållas en gång per generation.

Men Nicola Sturgeon och de skotska självständighetsivrarna anser att brexit förändrade allt. I brexitomröstningen 2016 röstade 62 procent av skottarna för att stanna i EU, och många av dem känner sig fortfarande överkörda.

De skotska självständighetssträvandena ser alltså ut att förbli en huvudvärk för Boris Johnson, som kan komma att förvärras när pandemin ebbat ut.

Nicola Sturgeon har ingen brådska. Hon är väl medveten om att stödet för självständighet sjunkit något de senaste veckorna – möjligen för att Boris Johnson hamrat in att brexit underlättat Storbritanniens vaccinationskampanj.

Men framför allt vet hon att separationen måste ske på ett sätt som ses som legitimt och lagligt av alla parter, om Skottland ska ha en chans att bli antaget som EU-medlem. Ett nytt nationalistparti lett av SNP:s tidigare ledare Alex Salmond – Alba – har argumenterat för att strunta i det. Men på lördagen såg det ut som om Alba inte skulle få ett enda mandat.

Det stärker Nicola Sturgeon i övertygelsen om att det gäller att hitta en väg som ses som laglig och legitim även i London och i Europas övriga huvudstäder.

Men just därför vill hon också sätta maximal press på regeringen i London.

Första steget blir sannolikt att be om en så kallad ”section 30 order”, som skulle ge skotska parlamentet laglig rätt att utlysa en folkomröstning. Det var en sådan som David Cameron gav grönt ljus till inför folkomröstningen 2014, vilket då berodde mycket på att SNP vunnit egen majoritet i Holyrood tre år tidigare.

Men nu talar det mesta för att Boris Johnson skulle säga nej. Om det skotska parlamentet då väljer att gå vidare och försöka lagstifta om att utlysa en folkomröstning, lär saken bli en fråga för landets domstolar.

Den brittiska regeringen tror sig kunna stoppa en beslutande folkomröstning. Men det är mer

osäkert hur landets domstolar skulle ställa sig till en rådgivande folkomröstning. Frågan om Skottlands självständighet är med andra ord långtifrån avgjord.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Valresultatet

Mandat av parlamentets 129 platser (förändring jämfört med 2016).

SNP: 64 (+1)

Konservativa partiet: 31 (0)

Labour: 22 (-2)

De gröna: 8 (+2)

Liberaldemokraterna: 4 (-1) **Källa: BBC**

09 Katrine Marçal: Allt fler krav på Labourledarens avgång efter veckans val

**London. Den brittiske
oppositionsledaren Keir Starmer har det
inte lätt just nu. Han är en man som kom
in i politiken först i 50-årsåldern och han
lämnade en oerhört framgångsrik
juridisk karriär bakom sig.**

KOMMENTAR Det sägs att Keir Starmer som ung till och med var förebild för människorättsadvokaten Mark Darcy i Helen Fieldings böcker om Bridget Jones.

Men att gå från stjärnjurist till politiker är inte alltid så enkelt.

Många tänkte sig att Keir Starmer skulle vara Boris Johnsons värsta mardröm. Boris Johnson är ofta politiskt briljant men han är också slarvig och har en historia av att slira på sanningen

För Boris Johnson borde det därför vara extremt svettigt att varje onsdag behöva möta en iskall, före detta statsåklagare, i parlamentet. Hans debatter med Keir Starmer har också ofta liknat korsförhör. Keir Starmer går in i rollen som åklagare och Boris Johnson i den för

honom välbekanta rollen av skolpojke-som-inte-har-gjort- läxan.

Problemet är bara att inget av detta verkar ha översatts i att Keir Starmer har kommit närmare premiärministerposten i Storbritannien.

I torsdags förlorade Labour den symboliskt viktiga valkretsen Hartlepool i nordöstra England. Brexit verkar ha fungerat som en murbräcka för de konservativa i den här regionen.

Det är med brexit som de har lyckats bryta sig igenom det som kallas för Labours ”röda mur”: ett antal traditionella arbetarvalkretsar i norra England som har röstat socialdemokratiskt i decennier. Men eftersom många av dessa

väljare är för brexit och mot invandring har de gått till de konservativa.

Keir Starmer leder nu ett Labourparti som likt många andra socialdemokratiska partier blöder i två riktningar. De förlorar unga väljare till de gröna (en trend som var tydlig i veckans lokalval). Men framför allt förlorar de alltså traditionella arbetarklassväljare.

Många vill just nu i brittisk debatt se det här som en kulturkrigsfråga. Storstadsväljarna i det progressiva London vill att Keir Starmer pratar om klimat och antirasism. Men den vita arbetarklassen i norra England vill att han viftar med brittiska flaggor och sjunger God Save the Queen. Vad ska han göra?

Hittills har han mest gjort varken eller. Och det slutar med att bägge sidor anklagar honom för att vara ”vag och visionslös”.

Efter veckans val hörs alltfler krav på hans avgång.

Samtidigt kan man ifrågasätta om Labours nuvarande situation bara är den gamla vanliga berättelsen om ett socialdemokratiskt parti som slits sönder av olika kulturkrig om invandring, brexit eller huruvida man ska säga ”hen” eller inte.

Det finns ju trots allt andra saker som också spelar roll i politiken.

Det finns till exempel en del av Storbritannien där Labour i veckan vann stort. I valet till parlamentet i Wales har det walesiska Labour triumferat. Och den stora skillnaden mellan

Labour i Wales och Labour i England är att i Wales har Labour suttit vid makten det senaste året.

För man skulle faktiskt kunna se veckans valresultat snarare som ett tecken på att britterna just nu verkar gynna de partier som just sitter vid makten. Partier som de senaste månaderna till exempel har varit ansvariga för en av de snabbaste och mest framgångsrika massvaccinationskampanjerna i hela världen – 51 miljoner briter är i dag vaccinerade mot covid-19 med åtminstone en spruta.

Och den typen av tja, konkreta politiska framgångar, spelar ju rimligen också viss roll.

Katrine Marçal

katrine.marc@dn.se

09 Över 4 000 döda i covid-19 – på ett dygn

INDIEN. Indien noterade ännu ett oönskat rekord på lördagen: Över 4 000 döda i covid-19 de senaste 24 timmarna. Det innebär att totalt över 238 000 människor dött i det virussargade landet. Nästan 22 miljoner har testat positivt för sjukdomen.

Smittosiffrorna har skenat i Indien sedan i mars och sjukvården har gått på knäna. Regeringen har de senaste veckorna vädjat om hjälp från omvärlden och fått sändningar med syrgas och respiratorer. Läget uppges nu ha stabiliserat sig i storstäder som New Delhi och Bombay

(Mumbai), medan smittspridningen ökar i de södra delarna av Indien samt på landsbygden.

TT-Reuters

09 Gammal flygbomb tömde Flensburg

TYSKLAND. 16 500 människor i tyska Flensburg evakuerades på lördagen inför en planerad detonation av en amerikansk flygbomb från andra världskriget, rapporterar public service-kanalen NDR.

Den drygt 200 kilo tunga blindgångaren hittades i anslutning till byggnadsarbete i närheten av en fotbollsplan.

Mer än 70 år efter andra världskrigets slut hittas odetonerade bomber regelbundet i Tyskland – bara i marken runt huvudstaden

Berlin beräknas omkring 3 000 blindgångare ligga begravna och evakueringar som den i Flensburg förekommer med jämna mellanrum.

TT

09 Karin Bojs: Det låg en 3- åring i Afrikas äldsta grav

Barnet i Afrikas äldsta grav – nästan 80 000 år gammal – säger mycket om när och var tidiga människor började tänka sig ett liv efter detta.

Det händer att schimpanser skyler över döda medlemmar i flocken med växter.

Neandertalare ägnade sig definitivt åt att hantera sina döda. Redan för över 400 000 år sedan samlade några av dem ihop döda kroppar

i en skyddad grotta, som numera kallas Sima de los Huesos och ligger i Spanien.

I grottan Shanidar i irakiska Kurdistan har hittats flera neandertalskelett. Några av dem verkar ha dött på platsen av nedfallande stenar. Men andra verkar ha blivit medvetet begravda och vid ett av skeletten, som kallas Shanidar 4, har påträffats ganska stora mängder pollen från olika sorters blommor. Det har av vissa forskare från 1970-talet och framåt tolkats som att den individen blev gravlagd med blomstersmyckning, precis som vi gör vid begravningar nuförtiden. Den tolkningen är dock ifrågasatt. Andra arkeologer påpekar att blommorna lika gärna kan ha flyttats dit av gnagare eller vattenströmmar.

Frågan är en vattendelare i forskningen. Det handlar nämligen om var och när tidiga

människor rent mentalt blev som vi. Det vill säga när vi kunde föreställa oss andra världar och ett liv efter detta och utvecklade vår förmåga till estetik. Sådant som forskare med en sammanfattande term kallar för att ”symboliskt tänkande”. Säkerligen förekom muntligt berättande, dans och teater i det paketet. Men sådana företeelser lämnar inte några bestående spår som dagens arkeologer kan hitta. Handfasta bevis är däremot föreställande konst i form av figuriner och grottmålningar. Och gravar.

Figuriner och grottmålningar har vi gott om i Europa och det finns enastående exempel på tidiga gravar. Till exempel de två små tvillingarna i österrikiska Krems-Wachtberg – den ena dog helt nyfödd, den andra hann bli drygt en månad – som för över 30 000 år sedan

begravdes under en mammut skulderblad, rikligt överströdda med röd ockra.

De senaste åren har forskare hittat flera exempel på föreställande konst i indonesiska grottor, som till och med är äldre än de äldsta europeiska grottmålningarna. Därmed krossas alla gamla föreställningar om att symboliskt tänkande utvecklades först när människan kom till Europa. Vi måste ha haft sådan mental förmåga redan innan vi lämnade vår födelsekontinent Afrika.

Men från Afrika finns inte så många bevis. Därför är treåringen i den kenyanska grottan Panga ya Saidi, som redovisas i Nature denna vecka, ett fynd av stor betydelse.

Det lilla skelettet är minutiöst undersökt, först i ett laboratorium i Kenya och sedan i ett spanskt laboratorium.

Forskarna kan se att barnet var placerat i en grävd grop. Kroppen var hårt lindad i någon form av klädesplagg eller svepning. Huvudet var placerat på en kudde. Direkt efter begravningen fylldes gropen igen.

Det här inträffade för ungefär 78 000 år sedan, och det står utom tvivel att barnet var en Homo sapiens precis som vi, även om vissa drag på tänderna var av mer ålderdomlig karaktär. Och säkert en Homo sapiens precis som vi även mentalt, med förmåga till fantasi och kreativitet.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

09 Därför blir finländarna förfärade när de ser på den svenska skolan

En gång stod svensk skola modell för den finländska. Men det var länge sedan. Mitt i den pågående debatten om skolval och Pisaundersökning frågar sig DN:s - Helsingforskorrespondent *Philip Teir* varför Sverige blev ett avskräckande exempel i hans hemland.

Jag började i första klass i Finland hösten 1987. Men det som är ännu mer intressant är när mina barn började: 2009 respektive 2012. Då märkte jag också hur vardagen skilde sig åt i Sverige.

Svenska vänner frågade febrilt runt på sociala medier om erfarenheter av olika skolor, de ville veta hur de skulle välja.

Här i Finland fyllde vi i en blankett och fick ett brev där barnen tilldelades en skola utifrån var vi bodde. Vi kunde ha valt en annan skola, men då hade vi varit tvungna att flytta nära den skolan, eller sätta barnen i Steinerskola eller musikklass. Det finns inte särskilt många alternativ, ens i Helsingfors.

Mina barns skola låg två hundra meter från vår dörr. Den så kallade ”närskoleprincipen” är hos

oss sträng. Den bygger på en enkel idé: oavsett vilken skola barnen går i, så ska den vara lika bra som de andra. Kommunen tar hand om det. Man *ska* inte behöva välja.

För en nutida svensk läsare, född efter 1990-talet, måste det låta som Nordkorea. Men egentligen är det, ironiskt nog, en tanke som Finland importerat från Sverige.

När jag följt debatten om marknadsskolan, den som startades av Filippa Mannerheim i Expressen, har jag insett att jag aldrig riktigt förstått hur friskolereformen i Sverige gick till.

Så en dag sätter jag mig framför DN:s digitala arkiv för att bläddra. Ganska snabbt blir det tydligt att det sker en språklig förändring i mitten av åttiotalet. Ordet ”privatskola” ersätts med det mera positivt laddade ”friskola”.

Men vem är det som ligger bakom?

Ännu på åttiotalet förekommer ordet ”friskola” framför allt i artiklar om Danmark, där förekomsten av privata skolor är mer utbredd än i Sverige.

Svenska högerpolitiker vill gärna se fler sådana skolor. En artikel i DN 1985 citerar moderaten Per Unckel, som säger att det behövs fler friskolor – partiets benämning på privatskolor – eftersom ”konkurrens är viktig även på skolans område”.

År 1990 finns det cirka 40 friskolor i Sverige. De flesta sysslar med något slags alternativ pedagogik; waldorf, montessori, olika kristna inriktningar eller internationella linjer.

Debatten förs inte bara av högerpolitiker. Inom friskolepedagogiken tycker man att den svenska

skolan är tråkig och begränsar barnens möjligheter till kreativitet och social rörlighet.

Frans Carlgren, en av dem som tagit waldorfpedagogiken till Sverige, skriver i ett debattinlägg 1981 att den svenska skolan, som bygger på en socialdemokratisk tanke om social utjämning, misslyckas katastrofalt med detta. Han menar att den gammaldags undervisningen lämpar sig bäst för elever som är ”läsmänniskor”.

Författaren Agneta Pleijel skriver i DN 1983 om friskolorna: ”Tack vare det ideologiska vaktslåendet kring grundskolan har det i Sverige varit utomordentligt svårt, nästan omöjligt att pröva alternativa pedagogiska modeller. Sverige har i stället fått det kanske mest enhetliga mest centralistiska skolsystemet i världen, vissa diktaturländer undantagna.”

Det som friskolorna vill åt är kommunernas pengar. Fram till nu lever de på bidrag från föräldrar, privata bidragsgivare och stiftelser. Ibland kommer det pengar från kommunen, men väldigt godtyckligt. Agneta Pleijel hänvisar till kulturlivet: ”Inom kulturlivet finns en pluralism som de flesta av oss finner helt nödvändig för ett fritt skapande och ett fritt tänkande. På skolans område är det inte så.”

Det är slutligen Carl Bildts regering som genomför friskolereformen 1992, då det bestäms att vem som helst – som uppfyller vissa kriterier – har rätt att starta en skola som dessutom bekostas av staten med upp till 85 procent.

Intresset är stort. Friskolereformen ska befria eleverna. Jag läser till exempel om en skola som tänker ta in endast 12 elever och samtidigt ha

tre speciallärare, en psykolog, en socionom och en fritidsledare för endast dessa elever. När jag googlar skolan i dag verkar den ha lagts ner.

I den svenska debatten har jag slagits av att även de som inte gillar marknadsskolan verkar tycka att friskolesystemet i sig är rätt bra.

Man minns kanske hur man mobbats i en kommunal skola på åttiotalet, och föredrar den valfrihet som finns i dag. Och det i sin tur leder till att diskussionen står och stampar, eftersom det blir oklart hur en systemförändring skulle se ut.

Så jag börjar fundera: lyckades Finland rädda sig från friskolekatastrofen med blotta förskräckelsen, eller har vi i dag ett hopplöst föråldrat system som borde förnyas?

Jag kontaktar Fritjof Sahlström, professor i pedagogik på Åbo Akademi, för att få en överblick. Sahlström har sjutton års erfarenhet av Sverige, där han jobbade som forskare i Uppsala. Han har sett båda ländernas utveckling på nära håll, både via sina egna barn och via sitt jobb.

Jag ber honom förklara det svenska skolsystemet för en okunnig finländare.

– Det som gör det svenska systemet så unikt är vouchersystemet, säger han.

Du menar skolpengen?

– Exakt. Varje elev är värd ett visst belopp, och det beloppet tar de med sig oavsett vilken skola de väljer. Det här är ju på sätt och vis rationellt och bra. Men det som är det unika är att staten betalar de här pengarna. Så fullt ut genomfört

som det är i Sverige är det inte någon annanstans i världen.

Om det 1990 fanns cirka 500 elever i friskolor i Sverige, finns det i dag upp till 60 000 elever. Nu talar vi inte längre om waldorf och montessori. Utan om bolag som Internationella Engelska skolan (IES), Academedia, Kunskapsskolan, Fridaskolorna och Futuraskolan.

Jag frågar varför Finland inte gick samma väg. Finland brukar ju följa Sverige i mycket. När Anders Borg slutade som finansminister 2014 blev han konsult för Finlands regering.

– Det är en bra fråga, men jag vet inte hur många som har ett heltäckande svar. I hela västvärlden fanns det i slutet av 80-talet en växande nyliberalism, alltså en idé om att

människors valfrihet kan vara motorn i ett fungerande välfärdssamhälle. Det som sedan hände i Finland var att landet drabbades av en ekonomisk recession. Sovjet kollapsade och pengarna tog slut. Och i ett samhälle som är i ekonomisk kris är grogrunden för marknadsliberala idéer ofta sämre. Så var det inte i Sverige.

En annan sak, påpekar Sahlström, är att högern och vänstern alltid tvistat om skolan i Sverige.

– Det har funnits en ideologisk sida av svensk skolpolitik under hela 1900-talet. Det fanns till exempel hos vänstern en idé om att arbetarrörelsen skulle bygga egna skolor där man kunde stärka sina egna värderingar. Det finländska bildningsprojektet bygger på att man under kortare tid behövt bygga upp ett samhälle där krigsperioden och en senare

industrialisering spelat in. Man är mer upptagen av formella titlar och utbildningsnivåer, och det har funnits en konsensus kring det över partigränserna.

Man ser ibland svenskar skämta om att de gått i ”DDR-skolan” på sjuttio- och åttiotalet. Finns det något korn av sanning i det?

– Nej, det är nog faktaförnekande populism. Jag förstår att man vill spetsa till det, men Sverige har aldrig haft någon DDR-skola.

Den finska grundskolan baserar väl sig i princip på en svensk modell?

– Ja, den bygger i stor utsträckning på en modell från Sverige, som i sin tur baserar sig på en mix av olika pedagogiska föregångare, kombinerat med en stark likvärdighetstanke. Man måste komma ihåg att det här med

grundskolan är rätt revolutionärt. Det är verkligen att göra om samhället. Om man tänker två tre hundra år bakåt i tiden så kunde de allra flesta inte bli något annat än vad deras föräldrar var. På riktigt! Att vi satsar gemensamma pengar på att andras ungar ska kunna bli något annat, det är ju en stor förändring. Därifrån kommer det västerländska utbildningssystemet.

Sahlström har upplevt skolshoppingen i Sverige via sina egna barn, men säger att dagens situation knappast var något man planerade 1992.

– När man talade om friskolorna handlade diskussionen om ökad mångfald och variation. Men det som har skett över en längre tid är en klassisk konsolidering: det har utmejslats ett fåtal större aktörer, där man i sina styrelser ofta

har någon känd tidigare skolpolitiker. Man bedriver i dag ganska proffsiga företag. Och att skolan är en lönsam marknad hänger ihop med att man kan vara mycket effektivare än en kommun om man kan få en studerandegrupp som belastningsmässigt är lite lättare än den genomsnittliga belastningen. Då tjänar du pengar, säger han.

Jag påpekar för Sahlström att många i Sverige ändå tycks vara nöjda med sina barns skolor.

Är den svenska skolan bättre än sitt rykte?

– Den svenska skolan är helt okej. Tittar du på Pisaresultaten så är den inte bäst, men den är inte heller sämst. Så man kan inte säga att allt gått åt fanders i Sverige eller att allt är bra i Finland. Men det som jag tror att har hänt i Sverige är att man fått en syn på utbildning som

gått från det som man beskriver som ”public good” till ”private good”.

Du talar om det berömda svenska kundtänkandet?

– Jo, och det är ingen enskilds fel. Det är en systemeffekt. När man inför ett system som bygger på konkurrens mellan alternativ och där varje potentiell kund går omkring med en peng som ska placeras någonstans, ja då får man alla de här sakerna. Och det tror jag är svårt att ändra på. Det är svårt att få människor med på tanken att det finns någon annan än du själv som förälder som vet vad som är bäst för ditt barn.

En negativ effekt med en marknadsskola, menar Sahlström, är att lärarna får en enorm arbetsbelastning.

– Med vouchersystemet följer alla dessa enorma mängder av utvärderingar, nationella prov, olika typer av referensdata som medborgare ska ha tillgång till för att de ska kunna göra ett informerat skolval. Det betyder att lärarens roll som betygssättande, professionell aktör blir mycket mindre.

Men Sahlström säger att föräldrar väljer också i Finland.

– Mina kollegor sätter alla sina barn i musikklass, vilket är ett sätt att styra vilken skola barnen går i. All valfrihet utnyttjas av de privilegierade. Det är inte konstigt. Och när det gäller andra stadiet i Finland, alltså gymnasiet, är det nästan mera konkurrens i Finland. I Sverige har du en förtur om du bor nära skolan, men i Finland kan du bo granne med gymnasiet

och ändå inte komma in eftersom det är någon som söker som har bättre betyg.

Men finns det då politiker i Finland i dag som vill öppna upp skolan för marknaden, eller har diskussionen helt stannat av? Jag mejlar och ber om en intervju med Finlands utbildningsminister Jussi Saramo. Han ringer upp ett par dagar senare.

– Vad jag minns finns det inte någon finsk politiker som talat om att avreglera skolmarknaden. Jag misstänker att Sverige varit ett så avskräckande exempel att inte ens högern föreslagit något sådant, säger han.

Saramo representerar själv Vänsterpartiet. Det säger sig självt att åtminstone han inte kommer att flagga för mera privatisering.

– Däremot har vi ju en långt utvecklad privatisering av äldreården, och där har man också sett en hel del grova missförhållanden på senare tid.

Jussi Saramo säger att principen om kommunala närskolor inte är det enda sättet man kan arbeta för social utjämning.

– Kommunerna försöker i viss mån planera nya skolor så att de ligger på en adress där eleverna kommer från så varierande områden som möjligt. På det sättet får vi ett resultat där vi har den bästa skolan i världen, men där skillnaderna mellan skolorna också är minst i världen, säger Saramo.

Det låter väldigt långt från den svenska diskussionen, där tanken om social utjämning hela tiden tävlar med idén om stor variation.

Medan jag talar med Fritjof Sahlström påpekar han en annan skillnad:

– I Finland har pedagogiken ett större erkännande. Den ses som en resurs i skoldebatten på ett helt annat sätt. Jag var ju själv i Sverige när friskoleidén diskuterades, men många pedagogikforskare uppfattade den nog inte som speciellt intressant.

För att den inte handlade om pedagogik?

– Problemet är att skoldebatten i Sverige inte handlar om pedagogik över huvud taget. Och när den gör det är det på en väldigt populistisk nivå. Politiseringen av debatten gör att man får en ryckig fokus på saker som kan ge stor effekt men vars långsiktiga konsekvenser är svåra att överblicka.

Philip Teir

philip.teir@gmail.com

Den finska skolan: högt utbildade lärare, tidigt stöd och inga vinster.

I första Pisaundersökningen 2001 överraskades Finland av sitt goda resultat. Mycket forskning har sedan dess bedrivits kring landets skolsystem.

I undersökningen mäts 15-åringars nivå i olika ämnen, bland annat läskunnighet.

I senaste Pisa-undersökningen var den finländska läskunnigheten fortfarande bland de bästa i OECD-länderna, tillsammans med Estland, Kanada, Irland och Sydkorea. Finland var bäst i Norden, däremot halkar finländska pojkar klart efter flickorna.

En förklaring till framgången är att det i Finland krävs magisterutbildning för att få lärarbehörighet. Man satsar också resurser på stöd och speciallärare. Upp till en femtedel av alla elever får någon form av stödundervisning under sin skolgång.

Det finns privatskolor i Finland, men det är förbjudet med vinstdrivande grundskolor. Nyligen förlängde regeringen läroplikten till 18 år. Det innebär att ungdomar som slutför sin grundskoleutbildning måste söka sig vidare till yrkesutbildning eller gymnasium.

09 Grattis till 200 år. Den brittiska tidningen The Guardian är global i sin utblick och provinsiell i sin självsyn

Grattis till The Guardian, säger vi, som fyller hela 200 år i veckan. Den brittiska tidningen som satsar internationellt digitalt men förblir ett radikalt lokalt blad för alla som bor i London.

The Guardian fyller tvåhundra år i dagarna. Vi blötliberaler höjer alltså våra glas rättvisemärkt prosecco och utbringar ett lagom högt leve för det betryggande i att ha haft rätt så pass länge, i alla fall om det mesta.

Som få andra tidningar lyckas The Guardian vara på samma gång oantastligt seriös och ett stående skämt. Jämsides med den ambitiösa undersökande journalistiken hittar man rubriker som ”Kan veganer svälja den oaptitliga sanningen om quinoa?”

Detta är sedan länge själva receptet: med det samhällskritiska anslaget får man på köpet en livsstilsrepertoar som på ett nära nog satiriskt sätt speglar det faktum att en så stor del av läsarna bor innanför ringleden runt London, M25.

The Guardian är global i sin utblick och provinsiell i sin självsyn, både beundransvärd och löjlig, nyskapande och förutsägbar. Självt har jag aldrig läst någon annan morgontidning.

Många, både kritiker och missnöjda sympatisörer, betraktar den som en utpräglad ”vänstertidning” och anser att den alltid agerar som sådan, respektive borde göra det. Det stämmer förstås inte.

Den officiella historiken brukar göra ett stort nummer av att den grundades som reaktion mot

Peterloommassakern i Manchester 1819, en av de största protesterna efter Napoleonkrigen, med krav om rösträtt och fria fackliga sammanslutningar, då arton människor dödades under brutala polisinsatser.

Men ”Manchester Guardian” argumenterade inte för att man skulle gå de folkliga kraven till mötes, utan intog den klassiskt liberala inställningen att båda sidor måste acceptera gradvisa reformer inom parlamentarismens ramar, visa respekt för lagen, åstadkomma social harmoni genom att kväva både statligt övervåld och plebejisk ilska, allt i enlighet med de klassiskt liberala ideal som präglade tidningens finansiärer, den lokala textilindustrin.

I dag är tidningen en av ägare oberoende stiftelse, men denna liberala tradition har hållit

i sig under seklerna. Medieprofessorn Des Freedman vid Goldsmiths College i London har kallat The Guardian ett ”kapitalismens samvete”.

Det låter lite väl schematiskt, kanske, men det finns mer än ett korn av sanning där. Inte bara det, man kan nog räkna med att många som känner tidningen väl – både inifrån och utifrån – skulle hålla med om det, handen på hjärtat.

Gunnar Pettersson

10 Kina har ingen rätt att svälja det demokratiska Taiwan

Farligaste platsen på jorden, kallas Taiwan av tidskriften Economist. Och det handlar inte om risk för vulkanutbrott eller gängmord, utan om ett tänkbart krig mellan stormakter.

Kinas snabba ekonomiska tillväxt har skapat både växande geopolitiska ambitioner och utrymme för en kraftig militär upprustning. Taiwan har betraktats som en utbrytarprovins

ända sedan 1949, när nationalisterna flydde till ön efter att ha förlorat inbördeskriget mot Mao Zedongs kommunister. Och enligt Peking måste en utbrytare till slut fångas in.

USA har under tiden upprätthållit ”strategisk tvetydighet”. Pekings princip om ett Kina erkänns, men den innebär ingen rättighet att invadera och ta över Taiwan. Tvärtom finns det en åtminstone underförstådd amerikansk säkerhetsgaranti.

Men skulle USA rycka ut till Taiwans försvar? Och riskera ett förödande slag mellan kärnvapenstater? Kina tycker sig se en rivaliserande supermakt på nedgång, utan att kunna känna tillförsikt i en konflikt. Rådande läge är dock som gjort för felkalkyler.

Charles Glaser, statsvetarprofessor i Washington, argumenterar i Foreign Affairs för att USA borde tagga ned. Att värna allianserna med Japan och Sydkorea är fortfarande ett nödvändigt amerikanskt intresse. Det räcker för att hålla Kina på mattan och bevara trovärdigheten i Östasien, anser han.

Taiwan är däremot inte nog viktigt för USA, enligt Glaser, medan Kina har både motiv och numera medel för att tvinga igenom sin vilja.

Fast det finns många skäl för president Joe Biden att stå kvar vid Taiwans sida. Att landet är en ekonomisk framgångssaga, världsetta på halvledare och avancerade datachips, är väl en sak. Det är framför allt en livaktig demokrati, till skillnad från enpartidiktaturen bredvid, och ett pågående bevis för att asiater inte alls mår bäst under kommunistiska kejsare.

Taiwaneserna har just erfarit att Kinas löften till Hongkong inte var vatten värda.

Om USA övergav Taiwan skulle det skicka en global signal, inte bara om att en del demokratier är dömda att duka under.

Amerikanerna skulle ge upp den dominanta ställning de haft i östra Stilla havet sedan 1945. Världen i övrigt skulle börja tvivla på var och när deras historiska åtaganden gäller.

Det priset är kanske värt att betala för att undvika krig mot Kina? Någon sådan garanti finns inte. I stället skulle Pekings expansionism uppmuntras.

Världens demokratier måste hålla samman, även kring länder som ligger avigt och farligt till. Kina kommer därmed också att tvingas överväga de katastrofala mänskliga kostnaderna

med en militär konflikt. Att en krutdurk exploderar är inte förutbestämt.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

10 EU säger nej till mer vaccin från Astra Zeneca

EU säger nej till att köpa ytterligare 100 miljoner doser av Astra Zenecas coronavaccin. För Sveriges del hade avtalet inneburit drygt två miljoner doser.

– Det här påverkar inte vår vaccinering. Vi håller redan på att fasa ut doserna från Astra, säger vaccinsamordnare Richard Bergström.

Enligt kontraktet med vaccintillverkaren Astra Zeneca har EU utöver de 300 miljoner avtalade doserna också en option att köpa ytterligare 100 miljoner doser.

Men på söndagen meddelade EU-kommissionären Thierry Breton att unionen inte kommer att utnyttja möjligheten att köpa mer vaccin från företaget, rapporterar Reuters.

Tanken var att läkemedelsbolaget skulle leverera de ordinarie doserna fram till halvårsskiftet. Därefter skulle optionen – som för Sverige del innebar drygt två miljoner doser – kunna ta vid.

Men Astra Zenecas försenade leveranser har förändrat läget.

– Som det ser ut nu skulle doserna från optionen inte komma förrän 2022 och det är

alldeles för sent. Då ska man komma ihåg att bolaget redan är skyldiga EU runt 250 miljoner doser från det ursprungliga kontraktet, säger Richard Bergström.

Nästa år kommer vaccinbehovet att ha ändrat karaktär, menar vaccinsamordnaren. Då behövs i stället uppdaterade vaccin som kan hantera eventuella nya virusvarianter.

Att EU säger nej till fler doser kommer inte påverka vaccinationen i Sverige, betonar Richard Bergström. Folkhälsomyndigheten rekommenderar i dag att doserna enbart ges till personer över 65 år. Eftersom många äldre redan har fått vaccin är behovet av Astra Zeneca avtagande i landet.

Innan Folkhälsomyndigheten utfärdade den aktuella åldersgränsen för vaccinet hann flera

personer under 65 år få sin första spruta. De erbjuds nu en andra dos från Pfizer/Biontech eller Moderna – men kan också själva välja att få ännu en spruta från Astra Zeneca.

Hur många som vill få även andra dosen från läkemedelsbolaget är fortfarande oklart, vilket gör det osäkert hur många fler doser av vaccinet som behövs i Sverige.

– Vi räknar preliminärt med att ytterligare 200 000 doser behövs i Sverige. Det handlar om omkring tre veckor till med leveranser innan vi väljer att omfördela doserna till andra länder, säger Richard Bergström.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

10 Johnson vill undvika att prata om skotsk självständighet

I ett telefonsamtal med Boris Johnson på söndagskvällen förklarade SNP-ledaren Nicola Sturgeon att det är en fråga om när, inte om, Skottland ska genomföra en ny folkomröstning om självständighet. Premiärministern vill hellre styra diskussionen mot att få ett enat Storbritannien på fötter efter pandemin.

Nationalistiska SNP segrade men fick inte egen majoritet i valet till det skotska parlamentet i torsdags – ett ynka mandat saknades.

Tillsammans med De gröna har partiet ändå en majoritet för att jobba för en ny omröstning om självständighet, vilket var ett av SNP-ledaren Nicola Sturgeons vallöften.

En folkomröstning om självständighet för Skottland hölls redan 2014. Då sade 55 procent nej. Johnson och hans konservativa parti Tories är starkt emot en andra omröstning, men till premiärministerns förtret har debatten inför valet kretsat kring denna enda fråga.

I ett gratulationsbrev till Sturgeon bjuder Johnson nu in till ett möte om hur ledarna för de olika landsdelarna ska kunna arbeta tillsammans. Ett liknande brev skickades till

Wales försteminister, Labourpolitikern Mark Drakeford, och ska även skickas till Nordirlands ledare.

”Vi kommer alla att ha våra egna perspektiv och idéer – och vi kommer inte alltid att vara överens – men jag är övertygad om att vi genom att lära av varandra kommer att kunna bygga upp något bättre, och ta tillvara intressena för de vi tjänar”, skriver han till Sturgeon.

I sitt segertal i lördags sade Sturgeon att hon kommer att ge folket i Skottland möjlighet att bestämma över sin framtid.

– Det har jag lovat och det kommer jag att hålla.

Hon tillade att valresultatet visar att det inte finns något som ”demokratiskt rättfärdigar” att Boris Johnson eller någon annan försöker stoppa en folkomröstning.

I telefonsamtalet med Boris Johnson på söndagen var budskapet det samma, rapporterar The Guardian.

För att en folkomröstning om självständighet från Storbritannien ska kunna äga rum i Skottland måste det brittiska parlamentet ge de skotska ledarna befogenhet att utlysa en sådan, vilket skedde 2014.

Det har spekulerats om Johnsons regering kommer att försöka förhindra en folkomröstning med juridiska medel.

Biträdande premiärminister Michael Gove verkar inte se det som troligt, enligt en intervju i BBC på söndagen, där han snarare försökte få in samtalet på hur samhället ska byggas upp efter coronakrisen.

– Vad folk vill är att våra regeringar samarbetar, sade han.

Sturgeon har tidigare sagt rakt ut att hon drar frågan till domstol om Johnsons regering försöker stoppa en folkomröstning. På söndagen tonade hon dock ned farhågorna om att det kan komma att bli en rättslig strid.

Sofia Tanaka

sofia.tanaka@dn.se

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

10 Katrine Marçal: Sadiq Khan sitter kvar som borgmästare men med färre röster än väntat

London. Sadiq Khan vann i går borgmästarvalet i London för Labours räkning. Det var ett förväntat resultat. London är en röd stad. Men samtidigt

uttrycker Londonborna sitt missnöje över hur lite borgmästaren har åstadkommit. Inte minst gällande att bekämpa kriminaliteten.

KOMMENTAR Att vara borgmästare i London är inte som att vara borgmästare i New York. Visst är titeln densamma. Men inte makten. Bara runt 7 procent av Londons skatteintäkter fördelas av borgmästaren. I New York är samma siffra 50 procent, i Tokyo 70.

Det finns naturligtvis saker som borgmästaren i London kan göra. Ken Livingstone, borgmästare för Labour 2000 till 2008 införde trängselavgifter. Det var det första system av sitt slag och kopierades snart av andra städer, däribland Stockholm.

Boris Johnson som var borgmästare i London 2008 till 2016 lyckades i sin tur väl med att bygga många nya bostäder för folk med lägre inkomster.

På lördagen blev Sadiq Khan återvald som borgmästare i London. Han kommer att sitta tre år i stället för de vanliga fyra. Detta beror på att borgmästarvalet egentligen skulle ha skett förra året men sköts upp på grund av pandemin.

Sadiq Khan vann med god marginal men samtidigt gjorde den konservativa kandidaten Shaun Bailey bättre ifrån sig än förväntat. Eftersom London är en så röd stad lade de konservativa inte särskilt mycket kraft på att ens försöka vinna borgmästarvalet i år.

Shaun Bailey ansågs vara en oerhört svag kandidat som partiet bara slängde fram och

sedan mer eller mindre struntade i att backa upp. Trots det plockade han fler röster från Sadiq Khan än förväntat.

Labours Sadiq Khan är populär men det finns också ett missnöje gällande vad han egentligen har åstadkommit. Sadiq Khan har fått kritik för alla resurser som han har lagt på sitt eget pr-team och på utlandsresor. Han har låtit sig intervjuas för brittiska Vogue, hållit anföranden på trendiga tech-konferenser i Texas och bråkat med Donald Trump på Twitter. Samtidigt har han misslyckats med att bygga de bostäder som han har lovat att bygga.

Men framför allt har gängkriminaliteten ökat i London de senaste åren. För den konservativa kandidaten Shaun Bailey blev just det ökande antalet knivmord en viktig valfråga.

– Folk som ser ut som mig har fyra gånger högre sannolikhet att bli mördade än folk som ser ut som dig, sa han till Sadiq Khan i går när han erkände sig besegrad.

Bailey är svart. Och det är just unga svarta män som i hög grad faller offer för knivvåldet i London.

Sadiq Khan må vara omvald, men att en konservativ kandidat nästan helt utan uppbackning från sitt parti kunde klara sig så bra som Bailey visar att Khan inte sitter så säkert som han hade hoppats.

Eller likt Boris Johnson självklart kommer att kunna vandra vidare till politiska positioner med mer konkret politisk makt. Att Sadiq Khan har den typen av ambitioner är nämligen ganska uppenbart.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Fakta. Besegrade Shaun Bailey i borgmästarvalet

Sadiq Khan fick 55,2 procent av rösterna i borgmästarvalet i London. När han valdes första gången 2016 blev han den första muslimska borgmästaren i huvudstaden. Den konservativa kandidaten Shaun Bailey fick 44,8 procent av rösterna, 228 000 röster färre än Khan.

10 Nu ska Europas invånare få tycka till om unionen

Alla invånare i 27 EU-länder ska få chansen att säga sitt om vad EU ska göra. Det är tanken bakom en stor framtidskonferens som nu inleds. Men en del svenska Europaparlamentariker är klart skeptiska till projektet.

Titeln är grandios: Konferensen om Europas framtid. Bakom den döljer sig ett rådslag där

EU:s alla invånare ska få chansen att tycka till om vad EU ska ägna sig åt och hur unionen ska fungera.

Den formella starten skedde under Europadagen i går, den 9 maj. Redan i april öppnade en digital mötesplats där mängder av förslag har publicerats. Till exempel:

”För att skydda demokratin ska ordföranden för Europeiska kommissionen väljas direkt av folket”, skriver Jose.

”Förbjud skattesubventioner eller andra incitament som gör att företag erbjuder sina anställda dyra och kraftfulla företagsbilar”, föreslår Pierluigi.

”Alla tåg, nationella och internationella, måste ha en vagn där man kan transportera cykeln”, skriver Isabelle.

I takt med att pandemin avtar hoppas EU-kommissionen, EU-parlamentet och ministerrådet (institutionerna som står bakom framtidskonferensen) på många fysiska möten.

Dubravka Suica är ansvarig för konferensen i kommissionen. Hon lovar att invånarnas synpunkter ska tas till vara.

– När konferensen kommer fram till sina slutsatser våren 2022 blir det dags för oss tre institutioner att reflektera över vad medborgarna sagt och att agera, säger hon.

EU-minister Hans Dahlgren (S) anser att konferensen är viktig eftersom den ger många chansen att tycka till om vad EU ska göra.

– Ambitionen är att nå nya grupper, de som annars inte deltar i seminarier och diskussioner om EU, säger han.

I mars skrev Sverige och elva andra EU-länder ett brev där de framhöll att konferensen ska fokusera på sakfrågor och inte leda till att avtalet om hur EU fungerar, fördraget, ändras. Hans Dahlgren tycker det är bättre att lägga energin på politiken än på en fördragsändring, som är en mödosam process.

EU-ministern vill tona ned förhoppningar om vad konferensen kan leda till.

– Vi ska inte överdriva förväntningarna, men det är bra om så många som möjligt deltar i diskussionerna. Det berikar de ansvariga politikerna, säger han.

Sara Skyttedal sitter i Europaparlamentet för Kristdemokraterna och tycker att det är oklart vad konferensen ska leda till.

– Det är mycket fokus på medborgardialog. Det är lite naivt. Jag tror inte institutionella frågor ökar engagemanget för EU hos enskilda väljare.

Hon ifrågasätter om de som deltar i en digital dialog har åsikter som är representativa för övriga befolkningen.

– Vi som valts av väljarna representativt kan troligtvis på ett bättre sätt försvara intressena som finns hos svenska befolkningen, säger hon.

Sara Skyttedal befarar att det blir nya diskussioner om att ändra EU:s fördrag.

– Där är det viktigt för oss som vill ha ett mer lagom EU att hålla emot, säger hon.

Även Vänsterpartiets Europaparlamentariker Malin Björk är skeptisk. Hon har inga större förväntningar.

– Det är en uppifrån och ned-process som orkestreras framför allt från Paris.

Hon syftar på att idén till konferensen kläcktes av Frankrikes president Emmanuel Macron.

– Man vill legitimera projekt som man redan har och ha mer centralisering. Från vänstergruppens sida ville vi att de nationella parlamenten skulle delta mycket mer. Då hade man bättre fått med de nationella partierna och civilsamhället, säger Malin Björk.

Hon anser att när ramarna för konferensen sätts av de tre EU-institutionerna leder det till att diskussionerna inte kommer att utgå från den sociala och ekonomiska verklighet som finns i de olika länderna.

Sverigedemokraten Peter Lundgren ser det kommande året som ett tillfälle att

marknadsföra vilket EU som hans partigrupp ECR vill ha.

– Vi har ett annorlunda budskap för ett framtida EU än många andra i parlamentet har. När andra grupper kör i gång sitt blir det väldigt EU-positivt om allt.

Han tycker det är bra om konferensen leder till att fler förstår hur mycket EU påverkar vardagen.

– Det är viktigt att folk får komma till tals. Vi vill visa på vår idé och hoppas engagera vanligt folk mer än bara de fåtal veckor det är valkampanj vart femte år, säger Peter Lundgren.

Karin Karlsbro (L) ser fram mot att få en temperaturmätare av vad Europas invånare förväntar sig av EU när man återstartar efter pandemin.

– Vi är på väg ur den svåraste tiden och har bland annat lärdomar av hur vi blivit mer digitala. Vi ska använda detta till att sikta högre, skapa ett ännu bättre samarbete och bli bättre rustade för framtida kriser.

Hon är öppen för att konferensen kan leda till ett nytt EU-fördrag.

– Man kan inte utesluta att det exempelvis blir en diskussion om att Europaparlamentet borde ha ett säte. Det kräver fördragsändring, säger Karin Karlsbro.

Pia Gripenberg

Fakta. Konferensenen bygger på franskt initiativ

Inför EU-valet 2019 föreslog Frankrikes president Emmanuel Macron en konferens om EU:s framtid.

EU-kommissionen, Europaparlamentet och ministerrådet har enats om formerna för konferensen.

Planen är att nationella och europeiska medborgarpaneler ska komma med rekommendationer inom olika politikområden till en plenarförsamling som sammanträder minst varje halvår.

Församlingen består av företrädare för de tre EU-institutionerna liksom nationella parlament, enskilda medborgare, arbetsmarknadens parter. med flera. Plenarförsamlingen ska sammanfatta konferensen våren 2022.

Mer information om konferensen finns på futureu.europa.eu.

10

Vräkningsförhandlingar i Jerusalem skjuts upp

ISRAEL. Jerusalem skakas av de allvarligaste oroligheterna på många år. Protestesterna har framför allt gällt de potentiella vräkningar av palestinska familjer i området Sheik Jarrah i östra Jerusalem. Vräkningar som en israelisk domstol beslutade om tidigare i år med hänvisning till att marken tillhört judiska familjer före kriget 1948.

Ärendet skulle förhandlas i Israels högsta domstol på måndagen, men justitiedepartementet har meddelat att förhandlingen ”på grund av

rådande omständigheter” skjuts upp och i stället ska hållas inom 30 dagar.

TT-AFP

10 Omkring 1 200 migranter till Lampedusa

ITALIEN. Sammanlagt nio båtar med omkring 1 200 människor ombord anlände under söndagen till den italienska ön Lampedusa. Enligt hjälporganisationer befinner sig också hundratals människor, som vill ta sig från den afrikanska kontinenten till Europa, i båtar i vattnen utanför Malta.

– Migrantankomsterna ökar i takt med att vädret blir bättre, säger Lampedusas borgmästare Toto Martello.

Enligt det italienska inrikesdepartementet har omkring 11 000 migranter kommit till landet hittills i år.

TT-AFP-Reuters

10 25

gänger har nu den nepalesiske bergsbestigningslegendaren Kami Rita Sherpa bestigit Mount Everest. Därmed slog han sitt eget rekord. Kami Rita Sherpa, som har hunnit fylla 51 år, besteg Everest första gången 1994. Senaste besöket på toppen var 2019, då han besteg berget två gånger på en vecka.

”Jag har uppfyllt min livslånga dröm om att bestiga Everest för 25:e gången men det finns mycket mer att göra. Det här markerar början på en ny era”, skriver han på Instagram.

TT-Reuters

10 Hälsonödläge lyfts: ”Som nyårsafton”

SPANIEN. För första gången sedan oktober är det fritt fram att resa mellan Spaniens regioner. Detta sedan landets hälsonödläge lyftes på söndagen. I Barcelona möttes det efterlängtade beskedet av applåder och musik.

I samband med att det nationella nödläget hävs minskar också regionernas mandat att införa egna restriktioner.

De får fortfarande besluta om begränsade öppettider och maxtak för gäster på barer och restauranger. Däremot kan de inte längre införa

utgångsförbud eller på annat sätt begränsa rörelsefriheten utan att först få ett domstolsgodkännande.

TT-AFP

10 Grannsämjan mellan Tanzania och Kenya förbättrad med ny president

Kenya och Tanzania är som två syskon som aldrig kan hålla sams. Förhållandet mellan grannländerna har var varit riktigt frostigt på senare år – men ett oväntat maktskifte har öppnat för en nystart. I veckan reste Tanzanias nya

president Samia Suluhu till grannlandet och besöket beskrivs som en succé på båda sidor av gränsen.

Kommentar

”Maktskifte” kanske är att ta i när man talar om ett land där samma parti styrt i 60 år. Men bara en dryg månad efter att Samia Suluhu blev Tanzanias president, sedan hennes företrädare John Magufuli hastigt avlidit (i förmodad covid-19), har hon satt sin prägel på politiken.

I veckan gjorde hon sitt första besök som president i grannlandet Kenya och det beskrivs som en succé. Hon höll ett tal till Kenyas parlament där hon talade om vikten av att ta bort handelshinder och oroade sig över att delar av hennes delegation skulle dröja sig kvar i Kenya för att kunna njuta av den lokala

kötträtten nyama choma (grillat kött) när covidrestriktionerna hävts.

Men att hon ens gjorde resan var gott nog för kenyanerna. För det var något som tog företrädaren Magufuli ett år att företa sig och under hans fem år vid makten blev det bara ett enda besök i grannlandet.

Relationen mellan Kenya och Tanzania är som en urartad variant av rivaliteten mellan Sverige och Danmark. Jag ringer upp en vän, Godfrey Mwampembwa, som under sin pseudonym ”Gado” kommenterat politiken med sina karikatyrer sedan han för nästan 30 år sedan flyttade från Tanzania till Kenya.

– Det är ju som två tvillingbröder som alltid haft syskons rivalitet, säger ”Gado” som själv betraktar sig som ”östafrikan”.

Vid självständigheten från Storbritannien på tidigt 1960-tal var länderna, genom Östafrikanska samfundet, mer integrerade än dagens EU-länder och hade bland annat gemensam valuta, skatteindrivning och högre utbildning. Men under kalla krigets ideologiska polarisering drev de i olika riktningar. I Tanzania slog landsfadern Julius Nyerere in på en socialistisk bana medan Kenyas dito Jomo Kenyatta blickade västerut. Efter bara ett par år kollapsade samarbetet.

I Tanzania svor Nyerere att hans land aldrig skulle bli som det kapitalistiska Kenya där ”människor äter människor”. Kenyas chefsjurist Charles Njonjo svarade syrligt att ”det är bättre med ett samhälle där människor äter människor än där människor inte äter någonting”, med referens till den utbredda fattigdomen som följde på det socialistiska projektet i Tanzania.

Den finländska forskaren Johan Strang beskriver Norden som ”en samling länder med ett komplicerat förhållande till Sverige” och på samma sätt har det varit i Östafrika. Redan i mitten av 1970-talet skrev forskaren Agrippah Mugomba att östafrikanskt samarbete bromsades av en ”långvarig rädsla för dominans av en part (läs: Kenya) över en annan”.

– I Tanzania har man sett kenyanerna som roffare som tar över all business om de tillåts komma in, förklarar Gado.

Men på senare år har förhållandet förändrats. Kenyaner som chockades av det etniska våldet efter 2007 års kenyanska presidentval började inse att Tanzanias Nyerere må ha varit en usel ekonom men en betydligt skickligare nationsbyggare än Kenyatta. I Kenya delas politiken upp längs strikta etniska skiljelinjer

medan många tanzanier inte ens visste vilken stam John Magufuli tillhörde när han blev president.

Tanzanias ekonomi har dessutom fått en revansch genom stora fynd av guld och naturgas och under ett decennium av återkommande terrorattacker i Kenya har allt fler turister valt att resa till Tanzania. Vilket börjat oroa kenyaner för framtida dominans av Tanzania, vars redan större befolkning växer 30 procent snabbare.

Länderna har bråkade om vem som ska få transportera Ugandas nyfunna olja till kusten (Tanzania vann) och inom turistsektorn bröt ett regelrätt handelskrig ut för några år sedan.

Under det senaste året har gränsen i princip varit stängd då alla länder införde lockdowns

mot covid-19, utom Tanzania som knappt hade några restriktioner alls.

”Gado” menar att länderna måste sluta se ekonomin som ett nollsummespel och verka för att turister enkelt ska kunna resa till och mellan båda länderna.

President Suluhu manade i sitt tal till Kenyas parlament till ökad integration. Hon tog de miljontals gnuerna, som turisterna betraktar under den årliga migrationen mellan nationalparkerna Maasai Mara i Kenya och Serengeti i Tanzania, som exempel på hur integrationen kan förbättras.

– Gnuerna blir dräktiga i Kenya och föder ungar i Tanzania. Om de hade medborgarskap, vilken nationalitet skulle de då ha?

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

10 30-tal länder stoppar resor till Indien

Ytterligare två delstater i Indien stängs ned på måndagen i ett försök att stoppa den explosionsartade spridningen av covid-19. I huvudstaden New Delhi förlängs utgångsförbudet till den 17 maj. Mer än 30 länder har infört reseförbud från Indien.

De senaste fyra dagarna har Indien rapporterat mer än 400 000 nya fall – de högsta dygnsnoteringarna i något land under pandemin.

I Karnataka och Tamil Nadu med mångmiljonstaden Chennai kommer det i princip att råda utgångsförbud de kommande två veckorna. Människor tillåts bara lämna sina hem för att göra nödvändiga inköp mellan klockan sex och tio på förmiddagarna. I huvudstaden New Delhi förlängs utgångsförbudet ytterligare en vecka.

Drygt hälften av delstaterna har helt eller delvis stängt. Det finns inga tecken på att smittspridningen är på väg att mattas av och pressen ökar på premiärminister Narendra Modi att stänga hela landet med drygt 1,3 miljarder invånare en gång till.

I ett brev till Modi skriver oppositionsledaren Rahul Gandhi att Indien har ett globalt ansvar och att man måste se till att den kraftiga

smittspridningen inte spiller över på andra länder.

”Att tillåta den okontrollerade spridningen av viruset i vårt land kommer att bli förödande inte bara för vår befolkning, utan också för resten av världen”, skriver Gandhi.

Flera grannländer har stängt gränsen till Indien och 32 länder, däribland Tyskland, Frankrike, Storbritannien och USA, har stoppat flighter till och från Indien. Fler länder väntas införa samma åtgärd den här veckan.

Kritiken mot Narendra Modis sätt att hantera coronapandemin har de senaste veckorna växt långt utanför den politiska oppositionen. Både inhemska och nationella medier skriver analyser om huruvida skadorna på den

hindunationalistiska premiärministerns anseende är för stora att för att repareras.

Indien togs på sängen av den andra vågen av coronasmitta sedan Modi förklarat att landet besekrat viruset tidigare i våras. När smittspridningen tog fart i början av april anklagas Modi för att ha lagt ned större kraft på att försöka vinna delstatsvalet i Västbengalen än att bekämpa pandemin. Han höll själv massmöten med tiotusentals deltagare inför valet (som Modis parti BJP förlorade stort). Det fick en läkarorganisation att kalla Modi för ”superspridare”.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

10 Sorg i Kabul efter attacken mot flickskolan

AFGHANISTAN. Dödssiffran för lördagens attack mot en flickskola i Kabul har stigit till närmare 60. Sörjande anhöriga samlades på söndagen för att begrava offren för det blodiga bombdådet. Ett stort antal skadade vårdas på sjukhus.

Explosionerna ägde rum runt klockan 14 på lördagen, lokal tid, i distriktet Dasht-e-Barchi i västra Kabul. Många boende i området var ute och handlade inför den muslimska fastemånaden ramadans avslutningshögtid nästa vecka.

Enligt en källa var det en bilbomb som detonerade, tillsammans med projektiler från granatkastare.

Området bebos till stor del av hazarer, en shiamuslimsk minoritet som flera gånger tidigare varit måltavla för attacker från den sunnifundamentalistiska terrorgruppen IS.

– Hela natten har vi burit unga flickors och pojkars kroppar till begravningsplatsen och bett för de skadade, berättade Mohammed Reza Al.

Nästan alla offer var elever på flickskolan. De flesta av dem var mellan elva och 15 år gamla.

TT-AFP-Reuters

10 Tysk tågjätte ny utmanare på mest trafikerade sträckan

I veckan kom en ny spelare in på den mest trafikerade tågsträckan i landet. Det tyska företaget Flixbus kör nu sina nya Flixtrain mellan Stockholm och Göteborg.

– Det är MTR Express, inte SJ, som riskerar att ta mest skada av att ännu en till spelare kommer in, säger Oskar

Fröidh, järnvägsforskare och universitetslektor i järnvägssystem på KTH.

Med två till tre avgångar om dagen åt vardera håll, plats åt ett fåtal cyklar och låga priser hoppas Flixtrain att man få fler att resa med tåg mellan Stockholm och Göteborg.

– Det är inte SJ och MTR Express som är våra största konkurrenter utan det är bilen. Vi vill göra det möjligt för fler att resa miljövänligt för ett billigt pris, säger Peter Ahlgren, vd för Flixbus Norden och Flixtrain.

Företagets förhoppning är att etableringen på sträckan Stockholm–Göteborg ska vara början på en framtida expansion.

– Vi vill utöka med fler avgångar på samma resa men det finns bara ett visst antal avgångar att

samsas om. Vi vill starta fler linjer över hela landet. Stockholm–Malmö är dit vi blickar först, säger Peter Ahlgren.

Förutom marknadsförning, biljettköp, priser och kundservice så sköts allt det fysiska av Hector rail som äger tågloken, leasar vagnarna, och anställer lokförare och ombordpersonalen.

– Vi ser det här som en spännande satsning att komma in på persontrafiken som växer mer än godstrafiken där vi redan är etablerade. Att de erbjuder ett lägre pris och på så sett något lite annorlunda var det vi fastnade för, säger Hector rails vd Claes Scheibe.

Loken är från Siemens av modell Vectron. De drivs på el och har en topphastighet på 200 kilometer i timmen.

Det mest anmärkningsvärda med de nya Flix-tågen är priset, från 129 kronor kan man ta sig från Stockholm till Göteborg. Hos MTR Express startar priserna från 185 kronor och hos SJ 195 kronor, men alla tre bolag har en dynamisk prissättning så priserna höjs med högre efterfrågan är. Flixtrain säger att man har som mål att vara cirka 50 procent billigare än SJ.

Likt MTR Express så har Flixtrain velat att SJ ska sälja deras biljetter på sin hemsida men fått nej.

– Eftersom de ägs av staten tycker vi att de borde främja andra billigare alternativ.

Dessutom har de haft monopol i flera år och fått ett försprång de fortfarande drar nytta av. De hindrar folk från att åka tåg med sina priser, säger Peter Ahlgren.

1988 inleddes det som skulle bli avregleringen av järnvägen när infrastrukturen separerades från järnvägsföretagen. 1990 började nya bolag slå sig in i länstrafiken och 2009 upphörde SJ:s monopol helt på järnvägen för persontrafik och det blev fritt fram för andra företag att konkurrera överallt. 2015 började MTR köra tåg på sträckan mellan Stockholm och Göteborg.

– Vi har kunnat se under åren efter MTR Express kom in att priserna har pressats till fördel för konsumenterna. Det är dock MTR och inte SJ som riskerar att ta mest skada av att ännu en till spelare kommer in, säger Oskar Fröidh, järnvägsforskare och universitetslektor i järnvägssystem på KTH.

Enligt Oskar Fröidh är det inte på de billigare biljetterna, alltså vanliga andraklassbiljetter på mindre populära avgångstider, som SJ tjänar

pengar på utan de dyrare biljetterna och på personer som reser i tjänsten.

– Deras kostnad ligger någonstans emellan de billigaste och dyraste biljetterna. Eftersom MTR Express inte konkurrerar om de resenärerna så är det också de som kan få det tuffast mot Flixtrain.

Enligt Fröidh är det ett nybygge av stambanan som skulle vara det mest effektiva för att få in fler avgångar på sträckan så att snabbtåg inte behöver anpassa sig efter långsammare regionaltåg på samma spår.

– Den frågan har dock debatterats i årtionden och frågan är om det skulle vara värt kostnaden.

En priskoll som DN gjort för vecka 20 visar att Flixtrain var mer än hälften så billigt som både SJ och MTR Express. Priserna som undersöktes

var två avgångar om dagen under fyra veckodagar. Vid tre av åtta avgångar kunde man få en biljett hos Flixtrain för 129 kronor.

Biljetter för 129 kronor, det kan ni väl knappast gå med vinst på?

– Vi har fler platser per vagn vilket gör att vi kan ha lägre priser. Sen har vi också dynamisk prissättning så vill man ha det priset får man vara ute i god tid, säger Peter Ahlgren.

Finns det någon tanke med att pressa priserna till en början och gå med förlust för att ni är ett stort bolag som har råd med det?

– Nej, jag förstår poängen men vi har inga planer på att höja startpriset från 129 kronor. Vi räknar med att kunna gå med vinst ganska snart men det tar ett tag att bygga upp sin business.

Vad tycker de första resenärerna då? Vagnarna är långt ifrån fullbokade men en handfull passagerare har hittat till det nya tåget på den första turen från Stockholm.

– Jag såg deras reklam på Instagram så jag tänkte att jag bokar en resa ned till Göteborg för skojs skull. Jag tycker det har varit trevligt, personalen bjöd på kaffe och frågade om man behövde något, säger Andrei Manchev.

Med på premiärturen är också Anna Borgenstierna:

– Jag ska ned till Göteborg för att hämta en tavla på auktion och träffa en vän. Jag behövde en billig resa och började titta bussresor och då såg jag att det fanns en tågresor på Flixbus hemsida också. Det är lite trångt tycker jag men

jag hörde någon säga att det är lite utav tågens
motsvarighet till Ryan Air, säger hon.

Markus Botsjö

markus.botsjo@dn.se

11 Ledare: Bomberna i Kabul tvingar väst att söka alternativ

Vittnen berättar om söndertrasade små ryggsäckar och brända anteckningsböcker, utspridda över en stor yta invid skolan. Och om döda och skadade, offer för terroristernas bomber i Afghanistans huvudstad Kabul i lördags. Massakern krävde ett 70-tal liv. Nästan alla var unga flickor.

För det mest fruktansvärda med dådet var att det var så utstuderat riktat mot just flickorna i skolan. Pojkarna hade varit där på förmiddagen, men efter lunch byttes eleverna av. Mördarnas måltavla var utan tvekan de flickor som begått brottet att försöka skaffa sig utbildning.

Skolan ligger i en stadsdel dominerad av hazarer, de shiitiska afghaner som ständigt diskriminerats och förföljts. De skyldiga till blodbadet är med all säkerhet sunnitiska extremister som hatar själva tanken på kvinnors och minoriteters rättigheter. Talibanerna förnekar kännedom om dådet, men betraktar hazarer som villebråd. Annars trivs både al-Qaida och IS i omgivningen.

Terrorattacken i Kabul var den värsta under en mycket våldsamt vecka i Afghanistan. Talibanerna har intensifierat sin militära

offensiv mot regeringsstyrkor i söder och norr. Bomber exploderar med kuslig regelbundenhet. Senast på måndagen dödades elva människor i provinsen Zabol.

Allt sker mot bakgrund av den slutgiltiga amerikanska truppreträtt som president Joe Biden har beslutat om och som ska vara genomförd den 11 september. Det är också 20-årsdagen av al-Qaidas attacker i New York och Washington, som ledde till USA:s militära ingripande i Afghanistan och talibanregimens störtande.

Två decennier av krig har inte skapat någon fred. Den lagliga regeringen är korrupt och inkompetent, demokratin ett skal. Ingen tror att den armé USA och Nato utbildat och utrustat är kapabel att stå emot den islamistiska anstormningen. Talibanerna, med Bidens

slutdatum i minnet, visar inga tecken till kompromissvilja.

Illdådet i Kabul är en föraning om framtiden. Dels väntar en utdragen väpnad kamp om herraväldet, ett inbördeskrig som kan ha flera fronter. Dels riskerar landets flickor att åter stängas ute från skolor och andra livsmöjligheter, om inte med bomber så med talibanernas diktat.

För trots allt har västvärldens intervention inte bara bringat elände. Många av Afghanistankrigets kritiker låtsas inte om de framsteg som skett när det gäller yttrandefrihet och kvinnors rättigheter.

Pierre Schori och andra vänsterdebattörer säger att det inte var ”militären som utbildade kvinnorna” (SvD 8/5), och verkar ha glömt att

det inte hade blivit någon utbildning alls utan soldaternas skydd. Det går inte att ordna bistånd och skolor när extremister skjuter ihjäl hjälparbetare och lärare.

Likväl är det lätt att kalla Afghanistan ett misslyckande för USA och västvärlden. Talibaner och terrorister jagades bort, men är tillbaka med besked. Ambitionerna om nations- bygge klarade inte verkligheten.

USA har haft över 100 000 soldater i Afghanistan utan att kunna vinna. Joe Bidens tillbakadragande är begripligt, men han tar samtidigt stora risker. Drönare och specialstyrkor kan hålla ögonen på al-Qaida och IS, men ett talibanskt kalifat är inget att lita på. Och när väst övergav Afghanistan förra gången, på 90-talet, blev följderna förskräckande både i och utanför landet.

Att lämna Afghanistan åt sitt öde kan inte vara ett alternativ. Hur stödet till dess befolkning ska utformas framöver är dock heller ingen enkel fråga. Säkerhet på gatorna, och i skolan, kan inte trollas fram. **DN 11/5 2021**

11 Ska vi ge EU-ledarna mer makt måste vi också kunna ställa dem till svars

Bryssel har radat upp bakslag under våren. Men vem bär egentligen ansvaret?

Det var exakt vad EU inte behövde. Först hela havet stormar runt den misslyckade vaccinupphandlingen. Sedan en förödmjukande reträtt från det illa genomtänkta förslaget att

använda brexitavtalet för att införa exportförbud till Nordirland. Och på det ett katastrofalt toppmöte i Ankara. Vad är det som händer på EU-kommissionen egentligen?

Den som söker på Ursula von der Leyen och ”harkling” kommer hitta ett rikt material, under hashtaggen ”sofagate”. Där stod Turkiets president Recep Tayyip Erdogan, Europeiska rådets ordförande Charles Michel och kommissionens ordförande von der Leyen, redo för en diskussion inte bara om den känsliga migrationsfrågan. Även Erdogans kritiserade beslut att dra tillbaka Turkiets ratificering av Istanbulkonventionen, som förbinder undertecknarna att motverka mäns våld mot kvinnor, stod på dagordningen.

Kruxet var bara att där fanns två stolar på tre ledare. EU-kommissionens ordförande

förpassades till en soffa. Det var här, när Ursula von der Leyen vanmäktigt slog ut med händerna och harklade sig, som hon gick till internethistorien.

Gränsdragningen mellan medial plakatpolitik och effektiv diplomati är inte alltid solklar. Ingen vet vad som hade hänt om von der Leyen – och Charles Michel – hade rest sig och lämnat mötet i protest. Kanske hade de redan ansträngda relationerna med det land som EU anlitat som flyktingmur brutit samman. Kanske hade de båda åkt hem, stärkta av den gemensamma markeringen, utan större konsekvenser.

Men nu valde ledarna för var sin europeisk institution att sitta kvar. Hon i sin soffa, han bredvid Erdogan. Efter hemkomsten till Bryssel bröts tystnaden dem emellan bara av

presskonferenser där deras talespersoner offentligt bråkade om vem som hade högst rang, och därför borde lämnat plats åt den andra.

Händelsen ägde rum för ett par veckor sedan, och medierna har redan gått vidare. Kritiken mot von der Leyen tystnade efter att hon höll ett flammande anförande i Europaparlamentet där hon uttryckte sin bestörtning över att ha förödmjukats offentligt på grund av sitt kön. Det är synd.

Synd, inte för att hon skulle ha fel om att misogynia motiv låg bakom incidenten – det måste hållas för högst troligt. Inte heller för att hon menade att det inte kunde finnas något annat skäl än sexism givet den rangordning som stadfästs av fördragen, även om hennes företrädare Jean-Claude Juncker delvis motsade henne på den punkten.

Ursula von der Leyen har all anledning att vara förbannad. Det förändrar inte det faktum att hela hanteringen av sofgate bara utgör kulmen på en rad misslyckanden som säger något tämligen osmickrande om dels ledarskapet för de europeiska institutionerna, dels vilsheten kring vad som är unionens faktiska uppdrag.

Hur ska man kunna uppnå det man vill, om man inte är överens om vad man är?

Det senaste året har EU-kommissionen spänt bågen för att kunna visa både på det praktiska mervärde medlemskapet erbjuder och på den moraliska bas som förenar efter brexit. Facit är så där.

EU är inte en hälsounion, men von der Leyen bad om, och fick, ett mandat för kommissionen att leda processen för medlemsländernas

räkning. Hur goda argumenten för detta än var, kvarstår facit. EU ligger långt efter USA och Storbritannien.

Samma von der Leyen som instiftade en särskild portfölj för ”främjande av vår europeiska livsstil” åkte sedan till Ankara för att försvara Istanbulkonventionen – som aldrig blivit juridiskt bindande i EU. Sex medlemsländer, däribland Ungern, Bulgarien och Tjeckien, har nämligen vägrat att ratificera den, och Polen har redan tillkännagivit att de överväger att följa Erdogans exempel. Med vilken trovärdighet kan hon begära att Turkiet ska rätta sig i ledet?

Som grundmurad vän av europeiskt samarbete drog jag mig för att skriva den här texten. Internationalismens försvarare har blivit ynkligt få, trots att pandemin är ett enda skolboksexempel på hur bokstavligt talat

livsfarligt det är med nationell populism och egoism. Se bara på hur ledare som Emmanuel Macron har spätt på vaccinationsmotståndet, eller hur hot om exportförbud riskerar att stoppa nödvändiga komponenter för att kunna tillverka det enda långsiktigt hållbara vapnet mot viruset.

Poängen är inte att EU inte behövs. Poängen är att det EU som både finns och behövs måste börja sälla bland sina uppdrag och organisera sig därefter. Som medborgare måste vi kunna kräva att de institutioner som finns till för att försvara viktiga gemensamma åtaganden presterar bättre. Och det börjar bli bråttom.

Med nya befogenheter till gemensam upplåning har en union, så oklart definierad att två europeiska ledare kan åka på ett statsbesök utan att vara överens om sina egna mandat, fått ett

mycket stort förtroende. Rimligen skulle det kompletteras med ett förbättrat ansvarsutkrävande.

På nationalstatsnivå hade de senaste månadernas sammantagna misslyckanden lett till avgångskrav. Men eftersom EU-kommissionen bara kan avsättas i sin helhet är det mycket osannolikt att någon kommer att behöva gå.

Den ordningen är inte långsiktigt hållbar. Eftermälet till sofagate förtjänar mer än en harkling.

Karin Svanborg-Sjövall är skribent och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

Karin Svanborg-Sjövall

11 Experter avråder från två vaccin

En expertgrupp har undersökt om de båda vektorvaccinen från Astra Zeneca och Janssen ska ingå i det norska vaccinprogrammet. Slutsatsen: de båda vaccinen bör inte ingå.

I Sverige är vaccinationen med Janssen fortsatt pausad tills vidare. Biverkningarna liknar de som rapporterats om Astra Zenecas. Eftersom Janssens vaccin inte heller rekommenderas till personer under 65 år – och att tillgången till Astravaccinet är god – har Folkhälsomyndigheten valt att lämna de 31 000

doserna av Janssen-accinet, som finns i Sverige, orörda.

Den norska expertgruppen tillsattes av grannlandets regering tidigare i våras efter larm om den allvarliga men sällsynta biverkningen med blodproppar efter vaccin med såväl Astra Zeneca som Janssen, vilka båda är så kallade vektorvaccin.

Hälsominister Bent Høie beslutade även att den 15 april pausa vaccineringen med Astra Zeneca som då hade pågått i en månad. Också Janssens vaccin, som ännu inte hade tagits i bruk, blev satt på paus.

I går lade expertgruppen fram sin rapport. Där avråder man från användning av de båda vaccinen.

– Vi anser att vektorvacciner inte ska användas i det allmänna vaccinationsprogrammet, säger expertgruppens projektledare Lars Voland på en pressträff.

Enligt Voland finns det mindre dokumentation gällande Janssens vilket troligen innebär en underrapportering av antalet fall av biverkningar från det vaccinet.

Expertgruppen har inte hittat några indikationer på vem som kan drabbas av den allvarliga biverkningen, varken före eller efter att personen har fått dosen. Det går heller inte att se någon ökad risk vad gäller ålder eller kön.

Tyskland går däremot i motsatt riktning. På måndagen meddelade hälsominister Jens Spahn att landet kommer erbjuda alla vuxna Janssens vaccin, skriver Reuters.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

11 ”100 ton narkotika smugglas årligen”

Narkotikasmugglingen till Sverige kan vara betydligt större än vad man tidigare räknat med, enligt en ny studie från polisen. Mellan 100 och 150 ton narkotika smugglas årligen till Sverige, uppskattar polisen i en ny rapport från den nationella operativa avdelningen, Noa.

I rapporten har polisen identifierat 84 centrala aktörer för den internationella narkotikasmugglingen till Sverige. Drygt hälften av narkotikan de hanterar utgörs av hasch, knappt

en fjärdedel utgörs av marijuana, och drygt 10 procent vardera utgörs av kokain och amfetamin.

– Polisens tillgång till krypterad kommunikation mellan kriminella skulle öka våra möjligheter att förebygga, upptäcka och förhindra grov organiserad brottslighet, säger Linda H Staaf, chef för underrättelseenheten vid Noa.

TT

11 Kaoset mardröm för Netanyahus motståndare

Kaotiska scener utspelade sig i den heliga stadens hjärta under det Israel kallar Jerusalemdagen. Den senaste veckan har präglats av stora spänningar och mycket våld mellan protesterande palestinier och israeliska säkerhetsstyrkor.

KOMMENTAR. DN:S

KORRESPONDENT För andra gången på kort tid har USA riktat en skarp uppmaning till Israel att ”lugna ned situationen”.

Flera steg i denna riktning har tagits. Högsta domstolen har gått med på att skjuta upp diskussionen om vräkning av palestinier från stadsdelen Sheikh Jarrah, och rikspolischefen förbjöd på måndagsmorgonen judar att beträda Tempelområdet under Jerusalemdagen – årets mest eldfångda datum i staden.

Enligt den judiska kalendern var det på måndagen 54 år sedan israeliska styrkor erövrade Jerusalems arabiska del från Jordanien i juni 1967.

Jerusalemdagen är den israeliska polisens svåraste utmaning, eftersom extremister då håller sin årliga flaggparad. Den passerar genom arabiska östra Jerusalem och sedan via Damaskusporten in i den gamla staden och förbi dess muslimska kvarter på vägen till Klagomuren.

Men strax innan måndagens marsch skulle börja förbjöd regeringen deltagarna att passera de muslimska kvarteren, varpå dessa ställde in marschen.

Två samtidiga dramer, från början helt skilda åt, samverkar för att spetsa till situationen i Jerusalem.

Å ena sidan gäller det den rättsliga striden om bostäder i stadsdelen Sheikh Jarrah, där trehundra palestinier hotas av vräkning.

Å andra sidan det komplicerade politiska läget i Israel, där premiärminister Benjamin Netanyahu fortfarande regerar, men kan tvingas lämna över till en koalition av motståndare redan i nästa vecka.

Denna koalition består av partier och ledare med diametralt motsatta dagordningar:

bosättare och extremnationalister, fredsvänner och socialister, islamister och kommunister.

De har inget annat gemensamt än sin avsky mot Netanyahu och drömmen att befria Israel från hans långa dominans.

Det som händer i Jerusalem är det värsta som kunde hända den brokigt hopsatta anti-Netanyahufrenten.

Arbetarpartiet, vänsterradikala Meretz och de arabiska partierna vill sätta stopp för vräkningsplanerna, medan den tilltänkte premiärministern, nationalreligiöse Naftali Bennett, representerar väljare som vill se hela området kring ”Den rättfärdige Simons grav” bebott av judar.

Flera gånger under de gångna veckornas våldsamer har israeliska säkerhetsstyrkor

agerat mer aggressivt än vanligt, och flera av åtgärderna har uppfattats som särskilt stötande av stadens muslimer, som firar fastemånaden ramadan.

Detta gäller dels polisaktionerna intill de stora moskéerna, dels det flitiga bruket av ”Skunken”, en vattenkanon som sprutar en illaluktande vätska mot demonstranter.

Det kan inte uteslutas att Netanyahu, väl medveten om att oroligheterna krånglar till det för hans politiska motståndare, givit polisen fria tyglar – polisminister Amir Ohana är hans lydiga verktyg.

Misslyckas rivalerna att bilda regering väntar nya val, det femte val på två år – och Netanyahu sitter kvar i minst ett halvår till.

De omstridda husen kring Den rättfärdige Simons grav ligger i en dalgång mellan det svenska konsulatet och det palestinska överklasskvarteret Sheikh Jarrah. Graven är enligt arkeologer romersk, men under medeltiden uppstod en legend som kopplade den till en biblisk figur, översteprästen Simon.

Under 1800-talet blev graven en judisk vallfartspunkt och på 1880-talet köpte judar mark kring graven och byggde ett eget kvarter, en judisk enklav i en arabisk stadsdel – något vanligt och okontroversiellt på den tiden.

I december 1947, då det första judisk-arabiska kriget börjat, drevs judarna bort från kvarteret och strax efteråt erövrades östra Jerusalem av Jordanien. Samtidigt drevs hundratusentals palestinier från sina hem i det som skulle bli staten Israel.

De jordanska myndigheterna lät husvillor palestinier från västra Jerusalem och från Jaffa flytta in i de bostäder judarna kring Simons grav lämnat. En av dessa palestinier var Muhammad Sabagh, 76. Han säger till DN:

– Vi lämnade ett stort hus i Jaffa och flyttade in i ett litet kyffe här. Under årens lopp har vi byggt till och förbättrat. Om jag är redo att ge upp alltihop? Javisst, om vi får tillbaka vårt hus i Jaffa. Det står fortfarande kvar.

Efter sexdagarskriget 1967, då Israel erövrade Jerusalems jordanska del, stiftade kneset en lag som gav judar rätt att återfå bostäder de övergivit tjugo år tidigare.

Det är denna lag som ett antal enskilda judiska organisationer, alla med öppet eller indirekt

stöd från regeringen, nu använder för att i domstolar söka vräkning av palestinier.

Flera palestinska familjer har de senaste tjugo åren vräkts från sina hem, dels i Sheikh Jarrah, dels i Silwan längre söderut, där jemenistiska judar övergav egendom under kriget 1947–1949.

Men den vräkning som nu, efter ett tingsrättsbeslut, hotar familjerna i Sheikh Jarrah är betydligt mer omfattande och berör trehundra personer.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

11 Upptrappningen av våldet oroar omvärlden

Hamas avfyrade på måndagen raketer mot Jerusalem efter att flera hundra palestinier uppges ha skadats i sammandrabbningar med israelisk polis vid al-Aqsa-moskén i Jerusalem.

Senare dödades minst 20 personer i attacker mot Gaza, enligt palestinska myndigheter.

De senaste dagarnas oroligheter i Jerusalem eskalerade på måndagen när israeliska säkerhetsstyrkor stormade al-Aqsa-moskén, en av stadens heligaste platser, där en stor samling

palestinier befann sig. Enligt Al Jazeera använde polisen bland annat gummikulor och tårgas, men polisen menade i sin tur att man besvarat demonstranternas stenkastning.

Flera hundra personer har enligt palestinska Röda halvmånen skadats i sammandrabbningarna och de skadade ska ha förts både till vanliga sjukhus och en provisorisk fältklinik.

Israelisk polis har förbjudit judar att besöka området vid al-Aqsa-moskén för att undvika ytterligare våldsamheter, och beväpnad polis bevakar området som har djup religiös innebörd för judar, muslimer och kristna.

Strax före 17-tiden på måndagen ställde islamiströrelsen Hamas, som kontrollerar Gazaremsan, ett ultimatum till Israel om att dra

tillbaka polisstyrkorna från moskén. Ungefär en halvtimme senare, bara minuter efter att tidsfristen gått ut, slog raketer ned nära Jerusalem, en attack som Hamas snabbt tog på sig. Det fanns inga direkta rapporter om skadade, men larmsignaler ljöd och det israeliska parlamentet knesset evakuerades.

Attackerna besvarades strax därefter av Israel, som sköt raketer mot mål i Gaza, enligt den israeliska militären ”två raketkastare, två militära utposter och åtta Hamasmedlemmar på Gazaremsan.”

Enligt palestinska myndigheter dödades minst 20 personer, varav 9 barn, i motattacken, rapporterar Haaretz, och därutöver ska 65 palestinier ha skadats.

– Vi strider på flera fronter. Jerusalem, Gaza och andra platser i Israel. Vi kommer att svara med kraft. Vi tolererar inga attacker på vårt territorium, mot vår huvudstad, våra medborgare eller våra soldater, sade Israels premiärminister Benjamin Netanyahu, enligt AFP.

Oroligheterna, som pågått i flera dagar, kan spåras till de potentiella vräkningar av palestinska familjer i området Sheikh Jarrah i östra Jerusalem som tidigare aviserats. De boende, palestinska familjer som bott i kvarteret i flera decennier, säger att de har rätt till husen, men enligt judiska bosättare är det de som har äganderätten.

Högsta domstolen i Israel gick på söndagen med på att skjuta upp diskussionen om

vräkningarna, men det hindrade inte de våldsamma protesterna.

Flera länder har uttryckt oro över situationen i Israel. Politiker och statschefer uttalade sig under måndagskvällen om den militära upptrappningen.

Såväl USA som Storbritannien fördömde raketattackerna och manade parterna till lugn.

Turkiets president Recep Tayyip Erdogan lovade ett helhjärtat försök att ”mobilisera världen, med start i den islamiska, för att stoppa Israels terror och ockupation” enligt Al Jazeera.

FN-chefen António Guterres framhöll tidigare i ett uttalande att Israel ska ”iaktta maximal återhållsamhet” mot demonstranter och att ”sluta riva hus och vräka människor”.

Sveriges utrikesminister Ann Linde kommenterade på måndagen upptrappningen i Jerusalem.

– Våldsamheterna är väldigt oroande. Det är viktigt att man vidtar omedelbara åtgärder för att lugna ned situationen. Våldet måste upphöra, säger hon till TT.

Alla parter måste ta ansvar men särskilt Israel, menar hon.

– Men med det sagt ligger ett särskilt ansvar på de israeliska myndigheterna att agera med återhållsamhet och inte spä på de här spänningarna. Samtidigt förekommer både attacker med raketer, ballonger med explosiva ämnen från Gaza mot Israel, och det måste också omedelbart upphöra.

Jonas Desai jonas.desai@dn.se

11 Navalnyjs läkare återfunnen – kom ut ur skogen

Den ryske läkare som haft en huvudroll i dramatiken kring Aleksej Navalnyjs förgiftning förra året har dykt upp igen.

Aleksandr Murachovskij hade anmälts försvunnen under en jaktresa.

På måndagen kom han själv ut ur skogen och fördes till sjukhus för vård.

Det var i fredags som läkaren gav sig ut på fyrhjuling i Omskområdet, över 200 mil öster om Moskva. Fordonet hittades under helgen kraschad i en stor björk.

På måndagen kom Murachovskij ut ur de västsibiriska skogarna och tog kontakt med invånare i en närliggande by. Han uppgavs må ”okej” men fick åka ambulans till sjukhus för lättare vård. Det senare tackade han nej till och sade sig vara vid tillräckligt god vigör för att vara tillbaka på jobbet redan på tisdagen. Tidigare har det rapporterats om flera läkare som jobbade med fallet Navalnyj som av olika orsaker slutat sin anställning på sjukhuset där han initialt vårdades.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

11 Många uppges döda efter båtolycka

Nigeria. Trettio personer har omkommit i en båtolycka i delstaten Niger i mellersta Nigeria, uppger den regionala katastrofmyndigheten. Offren ska ha drunknat då den överlastade färjan kapsejsade.

Ombord befann sig ett hundratal handlare som var på väg hem från en marknad.

– Hittills har 30 kroppar hittats, och fem personer saknas fortfarande, säger Ibrahim Audu Hussein, talesperson för katastrofmyndigheten i delstaten.

Sextiofem personer ska ha räddats. **TT-AFP**

11 Tropisk storm för Johnson

Storbritannien. De politiska blåsvädren kring Boris Johnson tilltar. Nu undersöker det brittiska parlamentets etikutskott omständigheterna kring resan som premiärminister Johnson och hans flickvän gjort till den karibiska ön Mustique julen 2019.

Kathryn Stone, som är kommissionens oberoende ombudsman, vill granska resesumman 175 000 kronor som Konservativa partiets ledare Johnson säger sig ha fått av affärsmannen David Ross.

Premiärministern har även andra mygel-
anklagelser emot sig. Bland dem finns en
renovering av lägenheten på Downing Street på
omkring 2,4 miljoner kronor.

TT-AFP

11 Två gripna efter polismord

Frankrike. Två personer har gripits i södra
Frankrike efter mordet på en polisman i staden
Avignon. Den ene ska vara den misstänkte
skytten och den andre en medhjälpare till
denne. Polis mannen Eric Masson, 36 år, sköts
ihjäl i samband med ett drogtillslag i onsdags.

TT-AFP

11 Motståndet mot OS i Tokyo växer

Oroliga för ökad smittspridning anser en majoritet av japanerna att OS i Tokyo i sommar bör ställas in, visar flera opinionsundersökningar.

Nu säger den pressade premiärministern Yoshihide Suga att OS aldrig har varit - första prioritet.

PEKING. Med mindre än två månader kvar till invigningen växer oppositionen mot OS i värdlandet Japan. Landet kämpar fortfarande med att få kontroll över covid-19 och det

nödläge som utlystes i huvudstaden Tokyo för några veckor sedan förlängdes nyligen till slutet av maj.

Sjukvården är hårt trängd och när OS-organisationen efterlyste 500 sjuksköterskor för att arbeta under tävlingarna utlöste det protester.

”Vi måste hindra förslaget om att skicka sjuksköterskor som arbetar med att bekämpa en allvarlig pandemi till att vara volontärer i OS”.

Skrev generalsekreteraren för Japans vårdförbund, Susumu Morita, i ett uttalande.

Samtidigt går det trögt med vaccinationer i Japan. Bara 2 procent hade vaccinerat sig i slutet av förra veckan.

Hittills har Internationella olympiska kommittén och premiärministern Yoshihide

Suga propsat på att spelen kommer att hållas på ett ”säkert och tryggt” sätt. För att försäkra det har bland annat åskådare från utlandet förbjudits och reglerna för de som deltar och journalister på plats är strikta.

Men allmänheten är inte övertygad.

59 procent av japanerna vill att spelen, som redan har skjutits upp ett år, ställs in, visar en opinionsundersökning gjord 7–9 maj av tidningen Yomiuri Shimbun.

Det är i linje med en opinionsundersökning som presenterades av TBS News i helgen. Den visar att 65 procent av de tillfrågade vill att spelen ställs in.

Över 300 000 japaner har skrivit under protestlistor mot att OS hålls och i helgen hölls

demonstrationer mot spelen utanför den nybyggda OS-stadion.

Japans premiärminister Yoshihide Suga är nu pressad. Många i Japan anser att han och hans företrädare Shinzo Abe har prioriterat OS och de ekonomiska intressen som står på spel framför kampen mot covid-19. Det förnekade Suga när han utfrågades i parlamentet på måndagen.

På frågan om spelen kan hållas trots att smittspridningen ökar svarade han att han aldrig har satt OS i främsta rummet.

– Min prioritet har varit att skydda japaners liv och hälsa. Vi måste först hejda spridningen av viruset, sade Suga.

Premiärministern upprepade att det är Internationella olympiska kommittén som har

det slutgiltiga avgörandet om spelen i sin hand och att regeringens uppgift är att se till att tävlingarna blir säkra.

En av de som tvekar om det är möjligt att hålla säkra spel är den japanska tennisstjärnan och hemmahoppet Naomi Osaka. Vid en presskonferens i lördags inför Italian Open sade hon att riskerna med att hålla spelen måste diskuteras ingående.

– Om det innebär att utsätta folk inför risker, måste det definitivt diskuteras. När allt kommer omkring är jag bara en idrottsutövare och det är en pandemi som pågår, sade hon, enligt Reuters.

Marianne Björklund

269

11 Alfa Laval köper norsk vädertjänst

Alfa Laval köper vädertjänsten Stormgeo som blir en del av Alfa Laval's marindivision. Priset landar på 3,7 miljarder kronor.

– Med bättre väderanalys slipper vi att våra maskiner på fartyg tvingas stå stilla och fartygen kan spara in bränsle på att bättre räkna ut de bästa rutterna, säger Alfa Laval's vd Tom Erixon.

Industrikoncernen Alfa Laval meddelade under måndagen att man köper den norska

vädertjänsten Stormgeo för 3,7 miljarder svenska kronor.

Alfa Lavals tillverkar maskiner som pumpar, separatorer och värmeväxlare till kunder inom flera verksamheter så som sjöfart, offshore, energi, livsmedel med mera. Framför allt är det den marina verksamheten som ska gynnas av uppköpet av vädertjänsten. Det kan till exempel handla om att styra om rutten för ett fartyg för att undvika dåliga väderförhållanden, spara bränsle, öka effektiviteten och inte riskera att förlora last.

– För några veckor sedan fick vi se hur sjöfarten påverkas och vilka enorma kostnader det blir när ett fartyg går på grund i Suezkanalen. Liknande händelser sker oftare än man tror fast i mindre skala på grund av väderförhållandena, och det kan ha stor påverkan på kostnader och

ens koldioxidutsläpp, säger Alfa Lavals vd och koncernchef, Tom Erixon till DN.

Alfa Laval hade en omsättning på cirka 41,5 miljarder kronor år 2020. Prislappen för att köpa Stormgeo blir 3,7 miljarder kronor och förvärvet förväntas bli klart under andra kvartalet i år.

Stormgeo är Skandinaviens största privata väderföretag och omsatte 714 miljoner i norska kronor under 2020. Företagets analystjänster används av flera väderkänsliga verksamheter som marinindustrin, olja och gas, förnybar energi och flygindustrin. Även DN köper in Stormgeos tjänster. Huvudkontoret ligger i Bergen och företaget har 515 anställda i 15 olika länder.

– Vi tittade på Stormgeo redan innan de var till salu. Det fanns några liknande bolag men ingen hade samma plattform och storlek som dem. Vi har stor tillit till deras tjänster och digitala kunskaper, säger Tom Erixon.

Markus Botsjö

markus.botsjo@dn.se

11 Biontech bygger ny vaccinfabrik

Vaccintillverkaren Biontech ska börja producera vaccin mot covid-19 i Singapore. Enligt företaget är det ett viktigt steg att ha produktionen spridd globalt. Företaget vill nu producera vaccin i Asien och tillverka flera hundra miljoner doser. Fabriken ska öppnas 2023.

TT-Reuters

12 Ledare: Extremisterna är de enda som är nöjda

Våldsamma tv-bilder rullar än en gång in från Jerusalem och Gaza, av allt från gatukravaller till flygbombningar. I den israelisk-palestinska konflikten finns alltid ett virrvarr av stubintrådar som så lätt kan antändas.

Infekterade stridsfrågor från decennier och sekler tillbaka blandas ständigt med nya sår.

Kanske började den senaste upptrappningen när judiska extremister för två veckor sedan marscherade genom palestinska kvarter i

Jerusalem. Palestinier har samtidigt protesterat högljutt mot inskränkningar av deras rörelsefrihet under slutet av den heliga muslimska fastemånaden ramadan.

Parallellt har en rättsprocess gått vidare som kan leda till att ett par hundra palestinska familjer vräks från sina hem i östra Jerusalem. Enligt israelisk lag har judar som bodde där före Israels självständighet 1948, och tvingades bort under kriget som följde, rätt att flytta tillbaka.

Palestiniernas mest omöjliga krav under den numera insomnade fredsprocessen har varit rätten för alla 1948 års flyktingar att återvända. Det kan Israel aldrig gå med på. Men i östra Jerusalem blir orättvisan därför desto mer skriande.

Inget blir lättare av att Tempelberget i gamla Jerusalem är heligt för både judar och muslimer (och kristna). Eller att årsdagen av Israels erövring av stadens arabiska del inföll i måndags. Eller att palestinierna på lördag minns den ”stora katastrofen”, fördrivningen 1948 av hundratusentals människor.

En polisinsats vid al-Aqmoskén resulterade i stenkastning och tumult. Terrororganisationen Hamas svarade med över 200 missiler från Gaza in i Israel. Vedergållningen kom omedelbart, israeliska flygbombningar mot Hamas. Och så fortsätter kedjan av attacker och repressalier, tills något får dem att tillfälligt bedarra.

I fonden lurar dessutom krångliga politiska förvecklingar. Israel har just hållit sitt fjärde val på två år, återigen utan klar segrare.

Premiärminister Benjamin Netanyahu kämpar desperat för att behålla sin post, enda chansen att ta sig ur den knipa av mutåtal han sitter fast i. Hans motståndare, en salig blandning av partier från yttersta vänstern till nationalisthögern, försöker bilda en koalition för att avsätta honom.

Netanyahu har i över ett decennium ignorerat den palestinska frågan. Rivalerna är inte heller intresserade, och skulle knappast kunna enas om de var det. När gummikulor och granater viner tas hur som helst föga notis om de få rösterna för försoning.

Mahmoud Abbas, den palestinske presidenten på Västbanken, har för sin del skjutit upp det val som skulle hållas i maj. Det brukar han göra. Ingen har fått rösta på 15 år, för han och den

korrupta klicken omkring honom är rädd för att förlora.

Hamas har inte en tanke på att släppa sin enpartistat i Gaza eller kravet om att förgöra Israel. Men några dussin missiler mot judiska bostadsområden utgör ingen räddning för palestinierna, utan är bara ett verktyg i fejden med Abbas.

Palestinierna i östra Jerusalem borde inte vräkas. Netanyahu borde inte förbli premiärminister på livstid. Abbas och Hamas borde inte strypa alla demokratiska drömmar på Västbanken och i Gaza. Dessvärre finns det alltför många "borde" som inte är i närheten av att infrias.

Extremister finns på båda sidor av den israelisk-palestinska konflikten, alltid redo att sabotera

minsta antydning till fredsanssträngning. De gamla ledarna blockerar alla nya idéer och initiativ. I väntan på nödvändiga maktskiften tillåts våldsverkarna regera.

DN 12/5 2021

12 Ryssland ser över vapenlagar

Minst en lärare och sju elever ska ha dött under en skolskjutning i ryska Kazan på tisdagen. Polisen grep en misstänkt 19-åring på platsen.

– Vi har förlorat sju barn i åttonde klass, fyra pojkar och tre flickor. De dog på tredje våningen och ytterligare sexton är på sjukhus, säger Tatarstans president Rustam Minnichanov till pressen utanför skolan där 16 personer också skadades.

Den misstänkte ska nyligen ha blivit relegerad för att inte ha klarat kurserna. Två dagar senare

ska han på laglig väg ha införskaffat ett halvautomatiskt hagelgevär, den 28 april.

Enligt Tatarstans presschef Lilia Galimova är de tidiga uppgifterna om flera gärningsmän felaktiga.

19-åringen ska ha detonerat en sprängladdning i skolan och sagt till polisen att ytterligare en fanns i hans lägenhet. President Vladimir Putin har nu gett myndigheter i uppdrag att se över lagarna för civila vapenlicenser.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

12 Han satt i grävmaskinen: ”Om fartyget rört sig så kunde vi ha dött”

Bilden på den lilla grävmaskinen framför det enorma lastfartyget i Suezkanalen spreds över världen. Men hur var det för föraren inne i grävmaskinen?

– Det var en skrämmande uppgift, nästan ett självmordsuppdrag. Om fartyget rört

sig eller jord glidit under grävmaskinerna hade vi ha dött, säger Abdullah Abdel-Gawad.

– Jag var som en dörrvakt vid en skyskrapa.

Så beskriver grävmaskinföraren Abdullah Abdel-Gawad hur det kändes när han först kom fram till den plats i Suezkanalen där ett av världens största containerfartyg, Ever Given, fastnat på tvären.

Genom åren har han arbetat vid flera stora byggprojekt i Egypten. Men den 23 mars blev han plötsligt kallad till sitt livs mest utmanande uppdrag. Hans grävmaskin stod endast 1,5 kilometer från platsen för grundstötningen. Han var helt enkelt närmast och fick därför rycka ut.

– Jag blev rädd när jag såg det stora fartyget. Många av mina jobb är farliga, men det här var

ett av de värsta. Jag bad till Gud och tog tag i jobbet, säger Abdullah Abdel-Gawad till DN när vi når honom på telefon.

Under en och en halv dag arbetade han ensam vid fartyget. En ingenjör på platsen tog bilden av hans grävmaskin där den ser ut som en liten leksak intill fartyget.

Bilden väckte enormt intresse på sociala medier och blev en källa till många memes på temat om ett meningslöst arbete som inte förväntades leda till riktiga lösningar – vilket irriterade Abdel-Gawad.

– Världen borde ha varit mer stödjande. Vi hade inte tid att vara på sociala medier utan bestämde oss för att det bästa svaret var att slutföra arbetet, förklarar han.

Efter drygt en dag fick Abdullah Abdel-Gawad sällskap av kollegan Hussam Alshalaby och tre andra grävare. Nu var det inte längre en ensam grävmaskinist som försökte få loss det 400 meter långa fartyget. Sedan anlände enorma mudderverk, som tillsammans med ett trettiotal bogserfartyg lyckades frigöra Ever Given.

Men denna förstärkning nådde inte ut med samma kraft på sociala medier, bilden kvarstod av den lilla grävmaskinen i leran.

DN når Abdullah Abdel-Gawad och Hussam Alshalaby i deras by Denjowai, drygt 15 mil norr om Kairo. De har nu en välförtjänt semester efter det oväntade uppdraget.

Grävarna muddrade en stor mängd jord framför fartyget, så att andra skepp kunde dra loss Ever

Given. Fartyget hade borrar sig in 25 meter in i strandkanten.

– Om fartyget hade rört sig eller jord glidit under grävmaskinerna hade vi ha dött, säger Abdel-Gawad.

Hans kollega berättar att de var beredda att göra stora uppoffringar för att få loss fartyget.

– Vi hörde att den globala ekonomin stördes och de stora fartygen övervägde alternativa resvägar i stället för Suezkanalen. Bilden av Egypten stod på spel, och vi ville inte låta Egyptens rykte skadas, säger Hussam Alshalaby.

Under sex dagar arbetade grävorna nära 20 timmar om dagen. De lyssnade ibland på radio: på uppläsningar ur Koranen och på den legendariska egyptiska sångerskan Umm

Kulthum (1904–1975), en av arabvärldens mest hyllade artister.

Mobiltelefonerna hade tagits ifrån dem av armén, vilket militären förklarade med att de måste koncentrera sig på arbetet. Men på nätterna kunde Hussam och Abdullah kontakta sina familjer och se vad världen berättade om deras arbete på sociala medier.

Och så rörde sig plötsligt fartyget.

El-hadduta Khilset ("anekdoten är över"). Så valde Abdel-Gawad att svara världen – via ett inlägg på sitt Facebook-konto.

Men både Abdullah Abdel-Gawad och Hussam Alshalaby känner sig besvikna på kanalmyndigheten.

– De borde belöna oss (med pengar). Det räcker inte att klappa oss på ryggen och säga tack.

De hann inte ens vara med på den ceremoni som anordnades för att fira framgången. De fick inbjudan bara 1,5 timme innan festen skulle börja och hann inte resa från byn som ligger fyra timmars resväg från kanalen.

Abdullah Abdel-Gawad och Hussam Alshalaby berättar att de ännu inte fått betalt för sitt övertidsarbete, något som även rapporterats i Business Insider men förnekats av kanalmyndigheten. Men Abdel-Gawad och Alshalaby betonar för DN: De har inte fått ersättning för övertiden.

De har återvänt för nya uppdrag till Suez-området. Från deras nuvarande arbetsplats kan de se Ever Given – hon ligger fortfarande kvar i

kanalen. Men den här gången kan de inte ingripa för att lösa problemet. Fartyget hålls kvar eftersom Egypten kräver miljardersättning av rederiet efter grundstötningen.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

12 Olycksfartyget tillåts inte lämna Suezkanalen

Det har gått sex veckor sedan containerfartyget Ever Given drogs loss från Suezkanalens sandbankar. Ändå sitter Ever Given fortsatt fast i kanalen, beslagttaget av den egyptiska staten som kräver jättefartygets ägare på miljardbelopp i skadestånd.

Den 23 mars i år var Ever Given på väg till Rotterdam från Kina genom Suezkanalen, med en last av drygt 18 000 containrar. Men där tog det stopp. Fartyget ställde sig högst olyckligt på tvären i kanalens södra del, och stoppade all trafik.

Veckan efter grundstötningen var det 400 meter långa fraktfartyget hett stoff i all världens nyhetsmedier. Det blev besöksrekord för navigationssajter som i realtid visade hur fartyget effektivt proppade igen en av världens viktigaste vattenvägar.

Sociala medier översvämmades med bilder och berättelser om grävmaskinisternas heroiska och till synes omöjliga arbete med att schakta undan sand och jordmassor som fartyget fastnat i.

Sex dagar efter grundstötningen, den 29 mars, meddelades den glada nyheten att fartyget kommit loss och kunde gå norrut för egen maskin. Då hade stoppet påverkat mer än 300 fartyg som hamnat i kö i kanalen, däribland ett tjugotal fartyg med last av levande djur.

En inspektion utförd av dykare visade att skadorna på Ever Givens skrov efter grundstötningen var obetydliga. Leverantörer och kunder som otåligt väntade på den försenade lasten – Ever Givens containrar innehåller alltifrån toalettpapper till kaffe och trädgårdsmöbler – andades ut.

Men i själva verket hade problemen för Ever Given bara börjat. Fartygets ägare och befraktare har nu hamnat i en bitter tvist med Suez Canal Authority (SCA), den statliga

egyptiska myndighet som äger och driver Suezkanalen.

SCA kräver att Ever Givens japanska ägare, shippingföretaget Shoei Kisen Kaisha Limited, ersätter myndigheten och därmed den egyptiska staten med 916 miljoner dollar (motsvarande 7,7 miljarder kronor).

Ersättningsanspråken grundas dels på skadorna som uppstått på kanalen vid grundstötningen, dels på det arbete som lades ned på att få loss fartyget. Men det har också räknats in kompensation för förlorade transportintäkter under den vecka som Ever Given blockerade kanalen.

Enligt Osama Rabie, SCA:s chef, har ägarna hittills vägrat betala. Rabie lägger hela skulden på incidenten på Ever Givens kapten, trots att

det fanns lotsar från kanaladministrationen ombord.

Egyptens har tills vidare tagit fartyget i beslag, enligt ett beslut av en lokal domstol i Ismailia, där SCA har sitt huvudkontor. Varken ägarna eller fartygets kapten har hittills kommenterat skadeståndskravet, eller omständigheterna kring grundstötningen.

Sedan en dryg månad ligger Ever Given för ankar i Stora Bittersjön, en av de två saltvattenssjöar som ingår i Suezkanalen och som med sina 300 kvadratkilometer i storlek är jämförbara med Siljan i Dalarna.

Ever Givens ägare överklagade beslutet, men i tisdags kom ett domstolsutslag där överklagan avslås. Ägarna har nu på sig till den 20 maj att ta fallet vidare till en högre rättsinstans.

Den Panamaflaggade Ever Given bemannas i huvudsak av personal från Indien. 5 av de 26 i besättningen har fått lämna fartyget, av medicinska skäl eller familjeskäl. Men för de kvarvarande kan den påtvingade vistelsen ombord bli betydligt längre än de befarat.

Det är nämligen inte helt ovanligt att fartyg överges, eller fastnar i legala eller politiska dispyter. Den brittiska tidningen The Guardian rapporterade nyligen om ett liknande fall i Suezkanalen.

Mohammed Aisha, överstyrman på fartyget M/S Aman, har suttit fast på sin båt i fyra år sedan rederiet hamnat i tvist med kanalmyndigheten.

M/S Aman ligger helt nära Ever Given. En läkare som nyligen undersökte Mohammed Aisha konstaterar att han är undernärd och att

hans psykiska status påminner om en fånge som hålls i isolering.

En liknande, mer långvarig incident inträffade under det så kallade sexdagarskriget i juni 1967, då 14 fartyg som färdades i konvoj norrut i Suezkanalen spärrades in sedan Egypten stängt vattenvägen i både norr och söder.

Kriget mellan Israel, Egypten och ett antal andra arabländer tog slut efter en knapp vecka. Men fartygen, varav två var svenskflaggade, kom att bli kvar i kanalen i åtta långa år. Dock kunde rederierna som ägde fartygen regelbundet skifta besättning.

Erik Ohlsson

12 Misstänkt covid döda i Ganges

Indien. Ett stort antal döda kroppar har flutit iland från floden Ganges i norra Indien, det tros handla om människor som avlidit i covid-19.

En lokal myndighetsföreträdare i staden Buxar, i delstaten Bihar nära gränsen till Uttar Pradesh i norra Indien, säger att omkring 40 lik har spolats upp. Enligt lokala medier kan det handla om omkring 100 uppspolade kroppar.

Lokalbefolkning berättar för nyhetsbyrån AFP att man tror att de döda dumpats i floden då det varit fullt på kremeringsplatser eller då släktingar inte har haft råd med begravningsbål.

TT-AFP

12 Oppositionsledare fri mot borgen

Georgien. Den georgiske oppositionsledaren Nika Melia släpptes på måndagen ur fängelse efter att borgen betalats av EU.

Landets politiska kris har pågått sedan parlamentsvalet den 31 oktober i fjol, som oppositionen hävdar präglades av valfusk.

När Melia, anklagad för uppvigling, greps i februari utlöste det massprotester och förre premiärministern Giorgi Gakharia avgick i protest mot beslutet om gripandet.

Måndagens frisläppande av Melia, ledare för Förenade nationella rörelsen (UNM), är del av en uppgörelse som tillkommit under EU-medling mellan det styrande partiet Georgisk dröm och oppositionen.

TT-AFP

12 5

procent. Så mycket har Kinas befolkning vuxit de senaste tio åren. Det är den långsammaste folkökningstakten i landet sedan 1960-talet. Kina har 1,41 miljarder invånare, enligt den folkräkning som nu offentliggörs.

TT-AFP

12 Jordskred i Indonesien – flera döda

Indonesien. Minst sju personer har omkommit i ett jordskred i en indonesisk guldgruva, enligt myndigheterna. Ytterligare en har rapporterats saknad.

Måndagens skred utlöstes av kraftiga skyfall, som översvämmade gruvan med lera, stenar och bråte, enligt det lokala katastrofdepartementet. Räddningsmanskapet har lyckats rädda nio personer ur leran, och fortsätter att söka i området efter den saknade gruvarbetaren.

TT-AFP

12 Vädjan för gripna: ”Deras liv i fara”

Thailand. Burmas demokratiska röst (DVB) vädjar till thailändska myndigheter att inte skicka hem tre journalister från bolaget och två aktivister som gripits i Chiang Mai.

Enligt det myanmariska mediehuset fastnade de fem i en rutinkontroll i den nordthailändska staden i söndags. De har flytt från hemlandet efter militärkuppen i februari. ”Deras liv är i allvarlig fara om de åker tillbaka”, skriver DVB-chefen Aye Chan Naing.

Enligt thailändska myndigheter ska de fem till att börja med sitta i karantän i 14 dygn. **TT-AFP**

12 Krökt bro ritar om kartan i södra Afrika

Gränsen mellan Zambia och Botswana är bara 150 meter lång men genom att kröka en kilometerlång bro runt hörnet på grannlandet Zimbabwe har de två länderna nu knutits samman fysiskt vid Zambezifloden.

I måndags invigdes bron som ritar om transportkartan i hela södra Afrika.

Att koloniala gränser skapat en rad problem i Afrika är välkänt. Under uppstyckningen av kontinenten under slutet av 1800-talet försökte

de europeiska stormakterna undvika krig med varandra, men skapade i stället lokala konflikter som i många fall fortfarande lever.

Leo von Caprivi, som efterträdde Otto von Bismarck som tysk kansler, bytte bort det nutida semesterparadiset Zanzibar i en affär med Storbritannien som inte bara gav honom den vindpinade ön Helgoland i Nordsjön i utbyte utan även en lång korridor, den så kallade Capriviremsan, från dagens Namibia till Zambezifloden.

Detta är bakgrunden till den kartografiskt intressanta och världsunika platsen Kazungula där människor av fyra nationaliteter kan stå i sina hemländer och vinka till varandra. På flodens norra strand ligger Zambia, sydsidan delas av Zimbabwe och Botswana och i väster ligger Namibia.

Gränserna möts inte på en punkt utan i två ”treriksros” med 150 meters mellanrum. Det är bara invånare i Zambia och Botswana som kan resa till varandra över floden utan att gå via ett tredje land. Så har de gjort i årtionden, med två vrak till bilfärjor som i snigelfart flyttat lastbilar och människor.

Men i veckan invigdes en snedkabelbro med fem spann som permanent binder samman Botswana och Zambia. Kilometerlånga köer av lastbilar som tvingats vänta på färjetransport i nästan två dygn väntas försvinna i ett slag när bara tullklarering återstår. Bron löper genom den 150 meter breda korridoren och kröker sig runt hörnet på Zimbabwe. Det är inte av estetiska skäl.

För om Namibia inte visat något större intresse för bron vid Kazungula, har varken Robert

Mugabe eller hans efterträdare Emmerson Mnangagwa i Zimbabwe varit särskilt entusiastiska över projektet som de försökte sinka med invändningar under många år.

Zimbabwes regering väntas förlora stora summor i utebliven gränshandel. För att inte tala om alla korrupta poliser som betraktat chaufförer på genomfart som högvilt för indrivning av mutor.

En betydande del av södra Afrikas handel, från Kongos kopparbälte i norr till sydafrikanska hamnstaden Durban i söder, kommer nu att runda hela Zimbabwe.

Det är besvärande för en zimbabwisk president att denna nya rutt hyllas som en revolution för den regionala handeln, och Mnangagwa försökte därför i sista stund göra det till ett

projekt som inte blivit av om inte han hoppat på tåget.

– Zimbabwe gick in i projektet och bron ägs nu av tre länder, sade han i förra veckan.

Botswanas regering gjorde en subtil markering ett par dagar senare, när man i inbjudan till festligheterna slog fast att detta var ett projekt som drivits av Botswana och Zambia och bara nämnde Mnangagwa som en gäst bland alla andra.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

12 Erik de la Reguera: Fem avgörande hinder på vägen mot självständighet för Skottland

I förra veckan vann skotska nationalistpartiet SNP och De gröna en majoritet av platserna i det skotska parlamentet Holyrood. Försteminister

Nicola Sturgeon vill nu gå vidare med sina planer på en ny folkomröstning om självständighet för Skottland.

Minst fem hinder finns på vägen.

1. Boris Johnson

Den brittiske premiärministern är starkt av valframgångarna söder om gränsen till Skottland och har hittills avfärdat Nicola Sturgeons propåer om en ny folkomröstning om självständighet. Boris Johnsons linje är enkel: det vore ”oansvarigt och vårdslöst” att gå in i en diskussion om en sådan folkomröstning nu, när landet precis gått igenom en svår hälsokris.

Skottland höll en folkomröstning om självständighet 2014 – då 55 procent av skottarna röstade nej – och Boris Johnson menar att det får räcka, ty ”den sortens

omröstningar gör man bara en gång per generation”.

Men Nicola Sturgeon och hennes parti SNP framhärdar i att brexit har förändrat allt – och att skottarna därför måste få en andra chans.

2. Domstolarna

För att få till en folkomröstning senast 2023, som Sturgeon sagt att hon vill, krävs rent legalt att den brittiska regeringen ger sitt tillstånd. Det sker i form av en så kallad ”Section 30 Order”, som tillfälligt skulle ge det skotska parlamentet rätt att utlysa en folkomröstning om självständighet.

Om SNP och De gröna då väljer att gå vidare och tar initiativ till en skotsk folkomröstning på egen hand, lär saken hamna i domstol.

Den brittiska regeringen anser sig ha vattentäta belägg för att parlamentet i Holyrood inte har befogenhet att ta sådana beslut. Viss oklarhet råder dock om vad som gäller för rådgivande folkomröstningar, som inte automatiskt leder till ett beslut om självständighet (omröstningen 2014 var beslutande). Så räkna med juridiskt hårklyveri.

3. Folkviljan

Även om skottarna till slut skulle få tillstånd att rösta om självständighet igen är det inte säkert att det skulle bli ett ja. Befolkningen är djupt delad i frågan, enligt opinionsmätningarna. Nästan exakt 50 procent av väljarna röstade i förra veckans val på partier som stöder självständighet (SNP, De gröna, Alba) – och 50 procent på partier som vill tillhöra

Storbritannien (Konservativa, Labour, Liberaldemokraterna).

Men Nicola Sturgeon minns att ja-sidan låg långt efter nej-sidan i starten av kampanjen inför folkomröstningen 2014. I självständighetslägret talar man därför gärna om att utgångsläget är mycket bättre nu än det var då.

4. Ekonomin

Skottland är inte så fattigt som det ibland utmålas – landet har en stor turistindustri, finanssektor och energinäring. Men det har också djupa klyftor, en åldrande befolkning och sociala utgifter som ligger 17 procent högre per capita än i Storbritannien som helhet.

Den skotska exporten går samtidigt i huvudsak till Storbritannien; tre gånger så mycket som exporten till EU.

Att i det läget upprätta tull- och varukontroller vid en ”hård” gräns till England är långtifrån riskfritt. De gas- och oljeinkomster som SNP tidigare hoppades skulle kompensera uppgår i dag inte till mer än omkring 10 miljarder kronor per år – långtifrån de 80–100 miljarder kronor som man talade om i valrörelsen 2014.

Dessutom är frågan om vilken valuta som ska användas känslig. De gröna vill till exempel skapa en ny skotsk valuta – med allt vad det innebär av risk för inflation, ökat budgetunderskott och valutaoro.

5. EU:s krav

EU ställer krav på en stabil ekonomi och ett lågt budgetunderskott, vilket skulle kunna bli ett problem för ett självständigt Skottland vid en EU-ansökan. Men framför allt kommer det att finnas ett politiskt krav: att separationen från Storbritannien gått till på ett sätt som ses som lagligt och legitimt i både London och Edinburgh.

I en rad EU-länder finns regioner som vill bryta sig loss från centralmakten. Regeringarna i exempelvis Frankrike och Spanien vill knappast uppmuntra kaotiska och lagligt tveksamma sätt att tvinga sig till självständighet.

Nicola Sturgeon vet det – och hon spelar det långa spelet. Hennes plan just nu verkar vara att larma om bristande respekt för skotsk demokrati så fort Boris Johnson säger nej till en ny folkomröstning.

Med tiden – och upprepan­dets utnötande kraft – hoppas hon att stödet för en ny folkomröstning ska växa sig så stort att det blir ohållbart för regeringen i London att säga nej.

Om det fungerar? Det återstår att se.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

12 Här är bostadskvarteret som är konfliktens centrum

Tjugotre byggnader och deras invånare hotas av vräkning i det palestinska området Sheikh Jarrah i östra Jerusalem.

Området står också i centrum för den konflikt som sprider sig över hela regionen och som har komplicerat den israeliska regeringsbildningen.

DN har besökt platsen där poliser har fullt upp med att skilja palestinier och bosättare åt.

Abdulfattah Skafi, 72 år, är kortväxt, trådsmal och energisk. Han gör en gest mot den minimala trädgården där några undernärda citron- och olivträd klamrar sig fast vid ett staket.

– De här träden är mycket yngre än jag. Vi planterade ett för vart och ett av våra sex barn. Häromdagen frågade mitt barnbarn ”Om vi måste lämna huset, kan vi ta med träden?”

Kvarteret har plötsligt blivit centrum i en konflikt som hastigt sprider sig över landet och regionen. När tingsrätten i Jerusalem nyligen gav klartecken för vräkning av Abdulfattah Skafi och hans nära femhundra grannar stod det klart

att planerna var ett hot mot den bräckliga judisk-arabiska samlevnaden i den heliga staden. De värsta farhågorna har nu besannats.

När Abdulfattah Skafi var sju år bodde han hopträngd med sina föräldrar och sex syskon i ett rum utan fönster i Jerusalems gamla stad. De hade varit där i sju år, sedan flykten från Baq’a, ett av de burgna kvarteren i västra Jerusalem, där de haft ett stort hus.

– Vi fick allt av FN, ris, mjöl, skolböcker. En dag kom folk från UNRWA (FN:s flyktingorgan) och sa till far: ”Ni ska få ett eget hus, men då måste ni lämna tillbaka era flyktingbevis och försörja er själva.” Min far tackade genast ja.

Men innan fadern gick med på att lämna ifrån sig flyktingbevisen ville han ha papper på att huset de tilldelats verkligen var deras.

Jordanska ämbetsmän lovade att det skulle ordna sig: ”Stanna tre år, sedan ska ni få lagfart.”

Familjen, och ett trettiotal andra, lät sig nöja med löftet och fick nya hem i det judar kallat Nahalat Shimon, i utkanten av det rika palestinska kvarteret Sheikh Jarrah.

Judarna, som köpt marken på 1870-talet, hade drivits bort av Arablegionen vid årsskiftet 1947–1948, under det första israelisk-arabiska kriget. Nästa alla de inflyttade palestinska familjerna kom från Baq’a, som sedan 1948 låg i Israel. Husen de lämnat hade tilldelats judiska flyktingar, de flesta från Marocko.

1967 erövrade Israel östra Jerusalem, och 1970 stiftade knesset den lag som nu ligger till grund för vräkningsprocessen mot Skafi och hans

grannar: Judisk egendom från före 1947 ska återbördas till sina ursprungliga ägare. En annan israelisk lag, stiftad tjugo år tidigare, hade slagit fast att övergiven arabisk egendom är förverkad och tillhör staten Israel.

1972 började två israeliska organisationer processa för att få bort palestinierna från kvarteret. 1984 nådde palestiniernas advokat en uppgörelse med Israel: de fick stanna, men de måste betala hyra och skriva under på att husen inte var deras.

– Advokaten gick bakom ryggen på oss. Inte kunde vi finna oss i sådana villkor! Skulle vi betala hyra i eget hus, och avsäga oss hemortsrätten? Våra barn skulle inte kunna ärva husen!

Aktionen för att få bort palestinierna leds i dag av Regavim, till namnet en privat organisation, som har nära förbindelser med regering och myndigheter. Regavims sponsorer i knesset är bosättarna Itamar Ben Gvir och Bezalel Smotrich.

Under vårt samtal med Abdulfattah Skafi hörs ett stort tumult från gatan.

– Det är Smotrich och Ben Gvir som har kommit, jag måste i väg, utbrister Skafi och störtar ut.

Palestinierna och deras tillresta anhängare gör vad de kan för att stoppa de bägge politikerna. ”Stoppa rasisterna!” skallar ropen från gatan, jämte några andra förbannelser. Smotrich och Ben Gvir är på väg till sitt ”högkvarter”, ett av

tio hus i kvarteret som redan har tömts på palestinier och överlämnats till bosättare.

Tungt utrustade kravallpoliserna har fullt upp med att ledsaga de bägge oskadda genom den fientliga folkmassan. Poliserna står på språng dag och natt för att skilja palestinier och bosättare åt. Det är inget tacksamt jobb, smockan hänger ständigt i luften.

Vi vill träffa och fotografera kvarterets barn. Men där finns inga barn. Noha Atiah berättar:

– Vi har skickat dem till mormor, säger hon. Alla har gjort likadant. Det går inte att ha barn här nu, med tårgas och skrik och sirener nätterna igenom, de blir traumatiserade. Och om de kommer för att kasta ut oss så måste barnen slippa vara med om det.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com

12 Dödstalen stiger när attackerna från båda parter trappas upp

Hamas uppger att man avfyrade 130 raketer från Gaza mot Tel Aviv på tisdagskvällen.

Minst tre personer ska ha skadats i attacken mot den israeliska staden.

Enligt den palestinska islamiströrelsen var raketerna ett svar på tidigare israeliska flygräder i Gaza.

Tisdagen var den andra dagen i rad med attacker mellan Israel och Hamas, och inget tyder på att läget är nära en avspänning.

Vid 20-tiden avfyrades 130 raketer från Gaza mot Tel Aviv, och minst tre personer uppges vara allvarligt skadade i attacken, rapporterar Reuters. Hamas säger att attacken var ett svar på ett israeliskt anfall tidigare under tisdagskvällen, där ett höghus i Gaza träffades och raserades, rapporterar AFP.

”Vi gör verklighet av vårt löfte genom att avfyr en massiv raketattack mot Tel Aviv och dess förorter, med 130 raketer, som ett svar på fiendens

attack mot bostadshusen”, sa Hamas i ett uttalande.

I den israeliska attacken mot Gaza dog två personer och en skadades allvarligt. Enligt al-Jazira ska alla tre ha varit högt uppsatta inom islamiströrelsen Jihad. Också fem civila har skadats och förts till sjukhus för vård.

USA fördömer Hamas attack mot Israel och skriver att landet har ”rätt att försvara sig”.

”Jerusalem, en stad som är så betydande för troende människor runt om i världen, måste vara en plats för samexistens”, skriver en talesperson för Vita huset.

Bombningarna inleddes i måndags när den av EU terrorstämplade rörelsen Hamas avfyrade raketer mot Jerusalem.

Attacken sades vara ett svar på den israeliska polisens stormning av al-Aqsamoskén i

Jerusalem, där många palestinier hade samlats för att demonstrera.

De sammanlagda dödstalen steg under tisdagen på båda sidor. Två israeliska kvinnor i 60- respektive 80-årsåldern rapporterade ha dött när raketer från Gaza slog ner i gränsstaden Ashekelon, uppger flera medier. Ytterligare sex personer i staden skadades, varav en allvarligt.

Många fler Gazabor uppges ha dött i de israeliska flygbombningarna. Det palestinska hälsodepartementet har rapporterat att dödstalet på tisdagseftermiddagen var 28 personer, - varav nio barn, med ytterligare drygt 120 personer skadade.

Den israeliska försvarsmakten IDF vidhåller att deras attacker riktat in sig på Hamasmedlemmar, rapporterar Reuters. IDF uppger vidare att man, tillsammans med säkerhetstjänsten Shin Beit, dödat Samah Abed al-Mamluk, en av ledarna för Islamiska jihad.

Benjamin Netanyahu sade i ett uttalande att svaret från Israel kommer att öka i styrka.

– Slutsatsen efter en bedömning av situationen, är att både kraften och frekvensen på attackerna kommer att öka, sade premiärministern.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021

Här införs också några artiklar 6-7 maj 2021

Riksdagen och de politiska partierna. Och övergripande delar av kulturministrarnas demokrati och kultur

www.riksdagen.se

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratrstruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Revidering har skett 19 februari 2021 bara beträffande utskottens arbetsuppgifter. Enligt brev från riksdagen:

" I bilagan i riksdagsordningen hittar du utskottens ansvarsområden,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801

Vänliga hälsningar
Marianne Moström
Riksdagsinformation
Kommunikationsavdelningen
Riksdagsförvaltningen

020-349 000

riksdagsinformation@riksdagen.se
www.riksdagen.se "

Sveriges riksdag

<https://www.riksdagen.se>

[Start](#)

[Ledamöter & partier](#)

[Utskotten & EU-nämnden](#)

[Debatter & beslut](#)

[Dokument & lagar](#)

[Så funkar riksdagen](#)

[Webb-tv](#)

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden

<http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden>

Arbetsmarknadsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/>

Civilutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/>

Finansutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/>

Försvarsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/>

Justitieutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/>

Konstitutionsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/>

Kulturutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/>

Miljö- och jordbruksutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/>

Näringsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/>

Skatteutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/>

Socialförsäkringsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/>

Socialutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/>

Trafikutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/>

Utbildningsutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/>

Utrikesutskottet <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/>

EU-nämnden <http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/>

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
<http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/>

1. Konstitutionsutskottet ska bereda

ärenden om

- a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
- b) lagstiftning om radio, television och film,
- c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
- d) press- och partistöd,
- e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, skiljande av riksrevisorn respektive riksrevisionsdirektören från uppdraget, åtal mot riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, Riksrevisionens årsredovisning och revision av Riksrevisionen,
- f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
- g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
- h) den kommunala självstyrelsen,
- i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet, samt
- j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/>

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

- a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
- b) kredit- och fondväsendet,
- c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
- d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- e) den kommunala ekonomin,
- f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
- g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
- h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
- i) budgettekniska frågor, samt
- j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/>

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

- a) skatteförfarandet,
- b) folkbokföring,
- c) exekutionsväsendet, samt
- d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/>

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

- a) domstolarna,
- b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
- c) åklagarväsendet,
- d) polisväsendet,
- e) rättsmedicinen,
- f) kriminalvården,
- g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, samt h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/>

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

- a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utsköpningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) försäkringsavtalsrätt,
- c) associationsrätt,
- d) skadeståndsrätt,
- e) transporträtt,
- f) konkursrätt,
- g) konsumentpolitik,
- h) internationell privaträtt,
- i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
- j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
- k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,
- l) vattenrätt,
- m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet, samt
- n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/>

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

- a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
- b) internationellt utvecklingssamarbete,
- c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/>

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden

om

- a) totalförsvar,
- b) samhällets räddningstjänst,
- c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
- d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
- e) sjö- och kustövervakning, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/>

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda

ärenden om

- a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
- b) familjeförmåner,
- c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
- d) förmåner vid ålderdom,
- e) förmåner till efterlevande,
- f) bostadsstöd,
- g) sjuklön,
- h) socialavgifter,
- i) migration,
- j) svenskt medborgarskap, samt
- k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/>

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

- a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
- c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
- d) alkoholpolitiska åtgärder,
- e) hälso- och sjukvård,
- f) sociala ärenden i övrigt, samt
- g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

**[https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/
socialutskottet/](https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/)**

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
- b) kulturarv,
- c) folkbildning,
- d) ungdomsverksamhet,
- e) internationellt kulturellt samarbete,
- f) idrotts- och friluftsvksamhet,
- g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
- h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning, samt
- j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

**[https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/
kulturutskottet/](https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/)**

11. Utbildningsutskottet ska bereda

ärenden om

- a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
- b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
- c) studiestöd, samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

**[https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/
utbildningsutskottet/](https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/)**

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

- a) vägar och vägtrafik,
- b) järnvägar och järnvägstrafik,
- c) hamnar och sjöfart,
- d) flygplatser och luftfart,
- e) post,
- f) elektroniska kommunikationer,
- g) it-politik, samt
- h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

**[https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/
trafikutskottet/](https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/)**

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska

bereda ärenden om

- a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
- b) vädertjänst,
- c) naturvård,
- d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/>

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden

om

- a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
- b) industri och hantverk,
- c) handel,
- d) immaterialrätt,
- e) energipolitik,
- f) regional utvecklingspolitik,
- g) statlig företagsamhet,
- h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, samt
- i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional utveckling, 21 Energi och 24 Näringsliv.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/>

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda

ärenden om

- a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
- b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
- c) integration,
- d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
- f) anslag inom utgiftsområdena 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.
Lag (2020:608).

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/>

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet

Ett utskott kan komma överens med ett eller flera andra utskott om att arbeta med en fråga tillsammans. Då bildas ett tillfälligt, så kallat sammansatt utskott. Ett exempel på ett sådant utskott som har bildats vid flera olika tillfällen är sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/>

EU-nämnden

Vilken linje ska ministrarna i regeringen driva i EU? I riksdagens EU-nämnd förankrar regeringen sin EU-politik. Det gör statsministern och övriga ministrar inför möten och beslut i olika sammansättningar av EU:s råd. EU-nämnden arbetar med alla EU:s samarbetsområden som till exempel utrikespolitik, jordbrukspolitik och polissamarbete.

<https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/>

EU-nämnden (Ej reviderad)

EU-nämnden

9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).

EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton. Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411).*

Tilläggsbestämmelse

10.9.1

Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332).*

Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU-nämnden

10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.

Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.

Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332).*

07 Moderaterna kastar sten i glashus i migrationsdebatten

Moderaterna är upprörda. Centerpartiet tänker inte rösta på deras uppgörelse med Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna om migrationspolitiken. Trots att C har uttryckt stöd för flera av punkterna i den. Det är bara politiskt spel, spinner M-företrädarna.

Nåja. Annie Lööfs parti håller faktiskt inte med om alla punkter – exempelvis inte den om den humanitära ventilen. Dessutom har C-ledaren

varit tydlig med att hon är mån om att få på plats en långsiktig migrationslagstiftning. Och då verkar inte M, SD och de andra vara några att hålla i handen.

I samma andetag som Jimmie Åkesson (SD) betonade hur historisk uppgörelsen är konstaterade han att den måste rivas upp. Ulf Kristersson (M) bekräftade att han tycker att det är rimligt att ta en sådan diskussion i samband med en eventuell regeringsbildning nästa år.

Uppgårelsen mellan de fyra handlar heller inte i första hand om sakinnehåll, utan om signalpolitik. Sverigedemokraterna har velat visa att de är en del av laget. Moderaterna att det går att ena SD och L.

Ulf Kristersson vill dessutom gärna signalera till invandringskritiska högerväljare att

skillnaderna i migrationspolitiken mellan M och SD inte är särskilt stora.

Just det sista har för övrigt präglat hela processen om att få till en ny lagstiftning.

Januariavtalet placerade migrationsfrågan i en parlamentarisk kommitté för att Socialdemokraterna och Moderaterna skulle kunna hitta varandra. I sak är skillnaderna mellan de två statsbärande partierna ganska små, samtidigt som båda måste vara med om lagstiftningen ska bli stabil.

Skulden för att förhandlingarna kraschade läggs ofta på Socialdemokraterna, för att de inte var beredda att stå upp mot Miljöpartiet. Men lika viktigt var att M inte ville tillåta en glipa gentemot SD – även om det hade inneburit en

slutprodukt som innehöll mer av deras egen sakpolitik.

Då är det magstarkt att anklaga andra för politiskt spel.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

08 ”Kvinnor ses inte som lika självklara politiker som män”

En krönika om Ebba Buschs ”sexualiserande” klänning under partiledardebatten har fått starka reaktioner både i medier och av politikerkollegor.

Men vad betyder det att kvinnliga politiker bedöms utifrån vad de har på sig?

Hennes åtsittande, vita klänning är tydligt sexualiserande i stället för att ge bilden av en intellektuell kvinna.”

Så skrev Borås Tidnings Boel Ulfsdotter i en krönika efter partiledardebatten på söndagen. Hon beskrev KD-ledaren Ebba Buschs vita klänning som ”en cocktailklänning” som ”rimmade dåligt med ett arbetsmöte”. Ebba Busch såg ut som att hon egentligen var på fest, skrev Boel Ulfsdotter.

Men hon stod inte oemotsagd. Krönikörer, såväl som politikerkollegor från både regering och opposition, gick ut till Ebba Buschs försvar. Kulturminister Amanda Lind (MP) kallade det för ”objektifiering, misogyni och sexism”.

Jämställdhetsminister Märta Stenevi (MP) menade att det är ”dags att lägga mindre tid på

kvinnliga politikernas utseende och betydligt mer vikt vid vad de säger” och den liberala riksdagsledamoten Robert Hannah skrev på Twitter att artikeln hör hemma i ”historiens soptipp”. När Ebba Busch på Instagram själv skrev om hur hon objektifierats och beskrivits ”på ett sätt som gör mig obekväm och illa till mods” svarade Ulf Kristersson (M) att han blir ”förbannad”.

– Det är inte lätt att vara kvinna.

Det säger Gunilla Jarlbro, professor i medie- och kommunikationsvetenskap, som har tillbringat sin karriär med att forska bland annat på hur kvinnliga politiker porträtteras i media jämfört med manliga.

– Antingen är kvinnor för unga eller för gamla, för snygga eller för fula. Har de ingen makeup

så skiter de i sitt utseende, och har de stajlat upp sig så är de dåliga politiker för de bara bryr sig om sitt utseende. Hur de än gör så duger de kvinnliga politikerna inte, säger Gunilla Jarlbro.

För fallet med Ebba Busch är långt ifrån första gången en kvinnlig politiker blir ansatt på grund av sin klädsel. Gunilla Jarlbro har själv studerat Mona Sahlins karriär i studien ”Från tiara till Toblerone”. Hon säger att det då blev tydligt för henne hur lite man fick veta om Sahlins vision.

– Vad ville Mona Sahlin med Sverige? Vad ville Mona Sahlin med Sveriges demokrati? Det var så mycket fokus på maskor på strumpbyxor och för mycket makeup, så man fick aldrig veta, säger Gunilla Jarlbro.

Danmarks första kvinnliga statsminister Helle Thorning-Schmidt fick snabbt epitetet ”Gucci-

Helle” på grund av väskorna hon bar och hennes exklusiva klädsmak. Och namnet höll sig kvar, trots att hon själv sade att hon hatade det. Margareta Winberg fick som jämställdhetsminister utstå kommentarer om hennes ”rumptyngd” i stället för kvaliteten på hennes beslut.

– Det är så oförskämt, säger Gunilla Jarlbro.

Hon har fler exempel: Hur Anna Kinberg-Batra som moderatledare fick kritik för att hon inte log tillräckligt, hur Gudrun Schymans ben stod i centrum när hon 1993 valdes till partiledare för Vänsterpartiet. MP-språkröret Isabella Lövin borde ha ”borstat håret” innan en tv-intervju. Och Annie Lööf, Centerns partiledare, har själv berättat om när hon inte fick full pott på en debatt för att hon valt fel färg på strumpbyxorna.

– Men det har faktiskt blivit lite bättre. Ju fler kvinnor som kommer in i politiken desto bättre blir det. Men att något sådant här skrivs är ingenting som förvånar mig, säger Gunilla Jarlbro.

Josefina Erikson är docent i statsvetenskap på Uppsala Universitet. Hon har gjort en enkätstudie om jämställdheten i riksdagen som arbetsplats, som sedan följdes upp med en intervjustudie med unga kvinnliga och manliga riksdagsledamöter – eftersom yngre ledamöter var överrepresenterade bland de som uttryckte att det fanns problem.

Hennes bild av riksdagen i dag är att den på många sätt är en ganska jämställd arbetsplats, där kvinnor och män upplever att de har lika stort inflytande.

Men två aspekter sticker ut i undersökningarna, som gjordes 2016:

kvinnor känner högre krav och mer oro att begå misstag – och utsätts i högre grad för kränkande behandling och härskartekniker. Och både män och kvinnor av olika partitillhörigheter var överens om att detta beteende i störst grad drabbade kvinnor.

En av de sakerna som många unga kvinnliga riksdagsledamöter berättade om att de utsatts för var förlöjligande. Ibland i form av att de blir framställda som dummare och ibland i form av ”lilla gumman-kommentarer” eller att man ”blir behandlad som ett barn”.

Och flera berättade också om hur onödiga kommentarer om deras kläder eller utseende kunde fällas.

– En fråga i studien handlar om hur ofta ens kläder och utseende kommenteras, och där sticker kvinnor – och särskilt unga kvinnor – ut. De utsätts betydligt oftare än vad män gör, säger Josefina Erikson.

Josefina Erikson säger att objektifiering kan användas som en medveten strategi för att trycka ner människor. Men hon upplever inte att det är det som skett i de flesta av de fall som tagits upp i hennes studier.

– Här har det mer blivit tydligt att kvinnor får irrelevanta kommentarer om utseende eller klädsel, i stället för om sin prestation. Det är i dessa fall inte taskiga kommentarer, men när kvinnor återkommande får den typen av feedback så skapar det en kultur som underminerar kvinnors kompetens. Som kultur

betraktat blir det problematiskt, säger Josefina Erikson.

Betydligt färre av männen som deltog i studien hade fått kommentarer om utseende eller kläder.

– Systematiken är ett tecken på att det fortsatt finns en kultur där kvinnor inte ses som lika självklara politiker som män.

Efter krönikan om Ebba Busch slöt politiker upp från olika delar av det politiska spektrumet för att fördöma att man kritiserar en partiledare på grund av hennes klädval. Josefina Erikson är inte förvånad över det. I en ny studie som hon gör kring ledarskap i riksdagen har hon sett ett starkt stöd för att jobba med jämställdhet i alla partier.

– Man kan ha lite olika uppfattningar kring hur man ska uppnå det. Men i våra intervjuer har vi sällan stött på att någon sagt att det är trams. Politiker har ju jobbat ganska systematiskt med de här frågorna under en period.

Helgens partiledardebatt var första gången majoriteten av de deltagande var kvinnor, något som uppmärksammades på flera håll. Josefina Erikson säger att Sverige har varit exceptionellt när det gäller kvinnorepresentation i politiken sedan 90-talet.

– Men i ett längre perspektiv så har politiken varit en mansdominerad sfär under väldigt lång tid, och är det fortfarande både i Sverige och utomlands.

Och även om attitydförändringar tar tid så är Josefina Erikson hoppfull.

– Varje gång något sådant här uppmärksammas och kritiserats så kommer man en bit på vägen. Det handlar inte bara om att kommentera på ett klädval, utan om att underminera kvinnor som politiker. Det man nog måste jobba mer med är att få fler att förstå att sådana kommentarer blir ett system som underbygger en makthierarki där kvinnor står lägre, säger Josefina Erikson.

Evelyn Jones

evelyn.jones@dn.se

08 Så har den kvinnliga gotiken skildrat kvinnors utsatthet i flera sekler

Att kvinnor alltid hotas av våld och övergrepp är ett välbekant faktum. Sedan 1700-talet har den litterära gotiken försökt gestalta detta hot. Anna Remmets läser föregångaren Ann Radcliffe och ”female gothic”.

Hemsökta slott, olycksbådande ruiner, ondskefulla adelsmän och oskuldsfulla hjältinnor. Den tidiga engelskspråkiga gotiska litteraturen från sent 1700-tal må ha ett löjets skimmer över sig i dag. Ändå fortsätter den att vara stilbildande i både litteratur och film.

De flesta tycks numera vara ense om att gotisk litteratur varken behöver innehålla övernaturliga inslag eller explicit skräck. Litteraturvetaren Mattias Fyhr föreslår till exempel i sin avhandling "De mörka labyrintherna" (2004) en definition som istället tar fasta på texternas labyrintiska egenskaper och den stämning av förfall och undergång som han menar genomsyrar dem. Men trots detta tänker nog många fortfarande på hemsökta slott när de hör ordet gotik i samband med litteratur.

Och en av gotikens mest välkända pionjärer är utan tvivel den engelska författaren Ann Radcliffe (1764-1823) vars mest berömda roman är "Udolphos mysterier" från 1794. Förlaget Vertigo ger dock i vår ut den tidigare och mindre kända "En siciliansk romans" från 1790 i nyutgåva. Romanen är ett ljuvligt skolboksexempel på tidig gotik, komplett med hemsökta slott, kloster, grottor och labrynter.

Det faktum att Radcliffe parodierades redan av Jane Austen säger något om hennes inflytande. Det fanns visserligen ännu tidigare författare som skrev gotik, som Horace Walpole, men Radcliffe anses ha förfinat och på allvar etablerat de drag som vi i dag ser som typiska för gotisk litteratur. Hon var inte bara mycket populär, utan fick också fin kritik av storheter som Samuel Coleridge och Walter Scott.

Men den gotiska litteraturen har också länge avfärdats. Det är som sagt inte svårt att förstå när man läser en del av de tidiga verken med alla dess stora, melodramatiska gester, grovhuggna personporträtt och hjältar och hjältinnor som ”väter” varandras händer med tårar. Litteraturvetenskaplig forskning i ämnet har dock bidragit till att delvis rehabilitera dem genom att visa hur de kan läsas i sitt eget, av romantiken starkt influerade, sammanhang – och inte på den realistiska eller modernistiska romanens premisser. Även om det är de senares estetik som i modern tid ofta uppfattas som synonym med ”god” litteratur.

Inte minst har forskning som anlagt ett genusperspektiv varit betydelsefull. Till saken hör nämligen att flera av de mest framstående tidiga gotiska författarna var kvinnor som skrev *om* kvinnor och till stor del

lästes *av* kvinnor. Förutom Radcliffe kan nämnas Clara Reeve, Sophia Lee och självfallet Mary Shelley, som litterärt kan sägas ha överlevt dem alla. I forskningen om dem har litteraturvetare studerat dåtidens villkor för skrivande kvinnor och inte minst hur deras teman och motiv kan förstås.

Det är så termen *female gothic* har uppstått. Den anses ha introducerats av litteraturvetaren Ellen Moers och syftade först helt enkelt på gotisk litteratur skriven av kvinnor, men har alltmer kommit att syfta på hur kvinnlig utsatthet gestaltas i dessa romaner.

För även om det kan verka föga subversivt med undersköna hjältinnor som svimmar så fort någon andas på dem, går det också att läsa in en kritik av patriarkatet i berättelserna om kvinnor som jagas, låses in och hotas av tvångsgiften.

Även detta är Ann Radcliffe, och inte minst ”En siciliansk romans”, ett lysande exempel på. Den börjar i en relativt idyllisk miljö, där de två moderlösa systrarna Emilia och Julia lever i en skyddad tillvaro i familjens slott med sin kvinnliga guvernant.

När så den omgifna fadern återvänder gör skräcken entré i systrarnas liv. Parallellt med att den faderliga auktoriteten alltmer kringskär systrarnas liv börjar nämligen mystiska ljud höras i slottets södra, förbjudna del. Men det är också nu ett sexuellt uppvaknande sker för Julias del, när hon introduceras för sin brors vän. Den tyranniska fadern motsätter sig denna förbindelse och försöker gifta bort Julia med en man hon finner både motbjudande och skräckinjagande. Under resten av romanen måste Julia fly både från sin far och från den fästman han tvingat på henne. Samtidigt som

det skrämmande mysteriet med slottets södra del gradvis rullas upp.

”En siciliansk romans” utspelar sig under ett romantiserat 1500-tal, men skildrar flera aspekter av kvinnors verklighet på Radcliffes egen tid, och betydligt senare också för den delen. Att låsas in, giftas bort och våldtas (något som alltid är ett implicit hot bakom alla mer fantasifulla skräckmotiv, men som aldrig kunde skrivas ut) var och är en realitet för många kvinnor i världen. Flera gotiska verk skrivna av kvinnor formulerar detta, men lokaliserar skräcken i gotikens rekvisita bestående av spöken och underjordiska grottor.

Mycket har skrivits om husens roll i både den tidigare och senare gotiken. När det gäller såväl Radcliffes sydeuropeiska slott som moderna skräckfilmers hus där intet ont anande

amerikanska kärnfamiljer flyttar in, visar sig snart hemmet, det vill säga det som representerar det allra mest välbekanta och trygga, vara en hemsökt dödsfälla. Som det ju alltför ofta är för kvinnor i verkliga livet. I "En siciliansk romans" visar sig dessutom hemsökelsen bokstavligen talat vara kopplad till det hemska ödet som Emilias och Julias mor har mött i händerna på sin egen make.

Men till skillnad från i verkligheten går Radcliffes hjältinnor lyckliga slut till mötes. Som belöning för den dygd som utmärker dem får de sin "prins" (berättelsens icke hotfulla, "goda" man), och ett hem som inte (längre) är hemsökt. Den demoniska maskulinitet som förkroppsligades av skurkarna är med andra ord oskadliggjord och hjältinnan kan inträda i en harmonisk heterosexuell tvåsamhet.

Detta skulle kunna tolkas som att även kritiken mot patriarkatet i stort är oskadliggjord, men precis som den amerikanska litteraturvetaren Anna Shajirat påpekar i sin artikel "Bending her gentle head to swift decay" känns ofta den återställda ordningen både artificiell och skör, lika mycket en önskedröm som de tidigare händelserna kändes som en mardröm. Och som hennes kollega Eugenia C DeLamotte skriver i boken "Perils of the night" skulle man kunna säga att det sena 1700-talets kvinnliga författare delvis själva var fångar, men i tidens litterära konventioner som begränsade hur subversivt en respektabel kvinna kunde uttrycka sig i skrift.

Å andra sidan kan det finnas anledning att fundera över om inte female gothic-begreppet, om det tillämpas slentrianmässigt, riskerar att låsa fast litteratur vid en tolkning som redan på förhand bestämt att all gotik skriven av kvinnor

är förtäckt kritik av patriarkatet. På så vis finns en risk att missa andra aspekter av verken, något som bland andra E J Clery resonerar kring i boken ”Women’s gothic”.

Men med denna brasklapp i åtanke är det ändå tydligt att gotik och skräck är effektiva medel för att gestalta kvinnors utsatthet. Något som ju också är logiskt med tanke på att det mest skrämmande ofta är det som bottnar i något verkligt, även om detta uppträder utklätt i ett vitt lakan och rasslandes med kedjor. I dagarna hade exempelvis skräckthrillern ”Things heard & seen” premiär på Netflix. Filmen handlar om ett ungt par bestående av en pompös akademiker och hans bulimiska fru som flyttar in ett hus, som snart visar sig vara hemsökt av kvinnor som mördats av sina män. Och i den hyllade romanen ”Orkansäsong” av Fernanda Melchor gestaltas kvinnors våldsutsatthet i en

fattig delstat i Mexiko med tydliga gotiska drag, bland annat i form av ett ”hemsökt” hus och en utstött häxa.

Mycket har förändrats sedan det sena 1700-talets romantiska och melodramatiska gotik, men dess spår fortsätter att hemsöka vår tids film och litteratur.

Anna Remmets

Litteraturvetare och kritiker

Ann Radcliffe.

Det är mycket svårt att överskatta Ann Radcliffes inflytande på sin tids litteratur, och på den senare gotiken fram till dags datum. Till hennes omedelbara efterföljare hör bland andra Matthew Lewis (”The monk”), och systrarna Brontë, Jane Austen – som parodierade henne i ”Northanger Abbey” – Edgar Allan Poe, Balzac och Baudelaire.

Mer moderna efterföljare är bland andra Mervyn Peake, Ursula K LeGuin, Shirley Jackson, Anne Rice och Poppy Z Brite.

Ann Radcliffe blandade ogärna rollen som författare med sin biografiska, mycket tillbakadragna person. Författaren Christina Rossetti försökte i 1800-talets mitt skriva en biografi över henne, men gav upp på grund av bristen på material.

08 Upp till kvinnokamp i de historiska arkiven

Att kvinnor saknas i den breda historieskrivningen är välkänt. Men risken är stor att det ser lika illa ut om hundra år, om inte fler av dagens kvinnor tar plats i arkiven. Det är utgångspunkten för en ny bok, som vill starta en kvinnohistorisk folkrörelse – arkivismen.

Under 1100-talet växte de så kallade beginerna fram i Nederländerna och spred sig sedan över

Västeuropa. Det handlade om vad som har kallats Europas första stora kvinnorörelse, bestående av kvinnor som levde under klosterliknande förhållanden men var mycket aktiva i samhället, genom att driva olika affärsverksamheter och använda överskottet till att bygga skolor för barn, sjukhus för fattiga och för att hjälpa utsatta kvinnor. Med tiden blev beginerna förföljda av de kyrkliga myndigheterna, men rörelsen fanns ändå kvar ända in på 1900-talet. Trots denna långa och fascinerande historia är relativt lite känt om dem – och det beror på att så lite av beginernas verksamhet under århundradena har sparats i bevarade arkiv.

Berättelsen om de bortglömda beginerna inleder en ny bok, som en gång för alla vill göra upp med den kroniska bristen på kvinnor i de vanliga historieberättelserna – ”Arkivism. En

handbok”, utgiven av Stockholms kvinnohistoriska museum i samarbete med Volante förlag. Boken består av två delar, en som hjälper den som vill använda de befintliga arkiven för att leta efter de kvinnor som trots allt finns där. Den andra delen är framtidsinriktad, och uppmanar dagens kvinnor att se till att deras eller andra kvinnors liv och arbete sparas i arkiv, för framtida bruk. För om inte det sker, skriver bokens redaktörer Helene Larsson Pousette och Lina Thomsgård, är risken stor att historieskrivningen kommer att vara lika skev i framtiden som den är i dag.

Fortfarande är det så att det nya material som arkiveras i betydligt större utsträckning handlar om män än om kvinnor. Och eftersom de dokument som sparas i dag kommer att utgöra det källmaterial som framtidens forskare arbetar med, riskerar många kvinnors liv,

erfarenheter och kamp att saknas även i kommande historieböcker. ”Det är nu, hundra år efter att kvinnor fick rösträtt i Sverige, hög tid för kvinnor att börja bevara sina liv, med sin egen röst”, skriver redaktörerna, som använder sig av ordet ”arkivism” för att mana till kvinnokamp. Det handlar, skriver de, om en aktivism ”som tar sig an arkiven för att hitta, lyfta och synliggöra gårdagens kvinnor – och se till att dagens kvinnor förs in.”

Ett tydligt modernt exempel på detta problem gäller den på 1970-talet inflytelserika feministiska organisationen Grupp 8. När en av de som då var aktiva, Gunilla Thorgren, flera decennier efteråt bestämde sig för att skriva ned gruppens historia, visade det sig vara mycket svårt. Nästan ingen dokumentation av vad de hade ägnat sig åt fanns kvar, varken i text eller i bild. ”Vi hade inte tiden, men framför allt inte

insikten. Vi var så fokuserade på vad vi ville förändra just då att vi glömde bevara det som skulle förklara hur kampen gick till”, berättar Gunilla Thorgren.

Detta alltså om den framtidsinriktade delen, den som manar dagens kvinnor att ”hitta, spara, organisera – och arkivera”. Men i boken berättas också om hur man kan använda de redan befintliga arkiven för att hitta sådana historier som trots allt finns där, även om de inte alltid lyfts fram på det sätt som de borde.

Om det berättar till exempel Katarina Pirak Sikku, som i den kritikerrosade utställningen Nammaláhpán från 2014 bearbetade hur samernas erfarenheter framkommer i olika slags arkiv, som de omfattande handlingar som togs fram av Institutet för rasbiologi och deras ökända skullmätningar. Materialet som hon

hittade i dessa arkiv handlade visserligen om samer, men det var inte producerat av dem utan behandlade dem ofta från ett djupt rasistiskt och kolonialiserande perspektiv.

Därför tvingades hon söka ”i mellanrummen” efter samernas perspektiv och röster. I boken delar också många andra med sig av sina erfarenheter av arkivdykningar, bland andra Augustpristagaren Fatima Bremmer, romanförfattaren Karolina Ramqvist, författaren och dokumentärfilmaren Kristina Lindström, och Anna Götlind, professor i historia som specialiserat sig på så kallad mikrohistoria – den sorts historia som utgår från en enskild person, plats eller händelse för att förstå ett större skeende.

Magnus Västerbro

09 Han var SD:s uppskattade ”islamexpert” i många år – nu kan han kastas ut

I skuggan av SD:s historiska uppgörelse med L, M och KD slåss partiets ”islamexpert”, den gamle sjöofficeren Bertil Malmberg, för sitt politiska liv.

I årtal har han hållit antimuslimska föredrag för nöjda partivänner – men

när han i förra veckan jämförde folkgrupperns IQ fick han rätt kort.

SD:s interna gräns mot rasism är nu viktig även för M, KD och L. Så var går den?

Trosa, Södermanland

Det är den gamle kommendörkaptenen och företagsledaren Bertil Malmbergs sista strid.

I hängslen och vd-mässig ljusblå skjorta öppnar SD Trosas gruppleddare dörren till sin villa.

– Anton ringde mig häromdagen. ”Jag har just fått mitt värsta samtal”, sa han. Så talade han om att partiet uppmanade mig att frånsäga mig mina platser i kommunfullmäktige och regionfullmäktige.

Anton är Anton Berglund, SD:s 35-årige distriktsordförande i Sörmland. Han hade fått ett samtal från högre ort om 81-årige Bertil Malmberg, SD Trosas gruppleddare och Anton Berglunds SD-kollega i regionfullmäktige.

Bertil Malmberg gick med i partiet 2006, och är sedan länge en uppskattad föreläsare om islam för SD-föreningar ute i landet.

– Jag tyckte Anton sa det på ett jökla bra sätt ändå. Han är en god vän. Han var bara budbärare åt partiledningen. ”Väldigt ledsamt”, sa han. Och: ”Dom har sagt.”

De har sagt vad?

– Att det hade öppnats ett uteslutningsärende mot mig. Jag uppmanades lämna mina uppdrag.

Men det gör du inte?

– Jag är smålänning och sjöofficer av den gamla stammen. Jag viker inte ner mig i första taget.

Tisdagen den 27 april stod Bertil Malmberg i talarstolen i Sörmlands regionfullmäktige och jämförde folkgruppers intelligens, när han diskuterade mottagande av kvotflyktingar från Sydsudan. Enligt ledamöter som DN talat med hann han säga att sydsudaneser har ”lägst IQ av alla” innan mötesordförande Tomas Borin, från partiet Vård för pengarna, satte stopp.

– Att jämföra olika grupper av människor, vem som har högre IQ och lägre IQ... då är vi snart tillbaka på skallmätningar och sånt, sa Tomas Borin till SR P4 Sörmland.

I måndags beslutade en åklagare att inleda en förundersökning om hets mot folkgrupp. Abshir

Osman (M), med rötter i Somalia, var en av Sörmlandspolitikerna på fullmäktigesammanträdet.

– Det var grovt, att prata så där om folkgruppers IQ. Men jag tog egentligen inte åt mig. Bertil har sagt grova saker förut, säger Abshir Osman.

Eskilstunamoderaten Abshir Osman har tvingats vänja sig vid hat från skilda håll. Lokala sympatisörer till terrorgruppen IS har dödshotat honom för att han varnat för radikal islamism. Samtidigt blir han som troende muslim misstänkliggjord av Bertil Malmberg och hans parti.

– Som när SD:s partisekreterare Richard Jomshof sa att islam är en avskyvärd religion. Det är inte konstigt om Bertil och andra längre

ner uttrycker sig grovt, när partiledningen gör det, säger Abshir Osman.

Vi ska återkomma till Richard Jomshofs och SD:s syn på muslimer och islam. Nu gällde det IQ-yttrandet – som inte backas upp av vetenskapen, även om Bertil Malmberg hävdar det – och uteslutningsärendet.

Vid sitt köksbord i Trosa suckar Bertil Malmberg. Han säger att det finns krafter inom SD som är ”för politiskt korrekta”.

– Jag tror att partiledningen vill slipa av kanter. Putsa på fasaden, inför ett samarbete med andra partier.

Sveriges riksdag, Stockholm

Utsikten över Citys svarta plåttak är extraordinär, men Henrik Vinge har annat att tänka på.

– Vi vill gå in i en roll där vi kan påverka direkt, genom förhandlingar och förhoppningsvis genom ett regeringssamarbete. Det ställer andra krav på oss. Det är ett nytt ansvar.

Han är gruppleddare i riksdagen, vice partiordförande, ofta utpekad som nästa partiledare. Lugn, lyssnande, tillmötesgående – 32-årige Henrik Vinge från Järfälla personifierar på många sätt det moderna SD som vill vinna förtroende även utanför de egna leden.

Det ska vara enkelt att komma överens med Sverigedemokraterna, är hans målbild. Men vägen dit kräver arbete. En ny uppställning

talespersoner presenteras i höst. Partiet vill anställa fler tjänstemän, nyligen värvades två personer som arbetade under alliansregeringen.

Det är lätt, påpekar Henrik Vinge, att tro att alla partier fattar beslut på samma sätt. Det kan leda till missförstånd.

– Man tror att man pratar med den som fattar beslutet, men sen visar det sig att det inte är så. Om man då inte känner varandra kan man tro att de andra luras.

Delar av det moderata partiet betraktar fortfarande Sverigedemokraterna som ett oerfaret, lite rörigt och ungt parti. Samtidigt konstaterar moderata riksdagsledamöter som DN talat med att relationerna har förbättrats de senaste åren.

Det underlättar att en ny generation med Henrik Vinge i spetsen är på väg in och upp.

– Den generation som tog in SD i riksdagen är på väg bort och ersätts av en ny som ser mer professionellt på riksdagsarbetet, säger en M-företrädare.

Kanske banade det väg för att SD-politikerna bjöds in till bordet på det moderata partikansliet i Gamla stan förra veckan.

Partiledardebatten i SVT, Stockholm

De dramatiska omvälvningarna i svensk politik blev synliga i söndags, under partiledardebatten i SVT:s Agenda. Inför ögonen på tv-tittarna rök samarbetspartierna Centern och Liberalerna ihop om migrationen.

– Du vill att alla människor ska komma hit, sa Nyamko Sabuni.

– Du vill hellre skicka ut dem, kontrade Annie Lööf.

– Ska du ta hit hela världen, är det det du har tänkt? fortsatte L-ledaren.

Svenska Dagbladets politiske kommentator Göran Eriksson beskrev det som kvällen då den svenska politiska mitten kanske dog.

Bakom det skarpa tonläget låg ett välsynkat pressmeddelande som bara några timmar före tv-debatten landade hos landets nyhetsredaktioner.

M, KD, L och SD hade för första gången skrivit under ett gemensamt utskottsinitiativ i riksdagen – om migrationen.

Det avgörande mötet hölls förra veckan på M:s riksdagskansli på Mynttorget 1. SD kom dit för att diskutera dokumentet över en kopp kaffe. Därefter togs kontakten med KD och L. Till slut var partierna överens.

Innehållet är långt ifrån SD:s ambitionsnivå om flyktingpolitiken, där målet är ett ”nettominus”. Förslaget ska betraktas som en ”uppgörelse under galgen”, anser Henrik Vinge.

– För oss är det en självklarhet att det ska rivas upp om vi får majoritet nästa mandatperiod. Då är det helt andra förutsättningar som gäller, säger han.

Trots det ser han de sju punkterna som en milstolpe, ett startskott.

– Det handlar om att använda sig av de här tillfällena för att visa att vi är pålitliga och konstruktiva.

Avståndet mellan Sverigedemokraterna och flera av de andra partierna har krympt stegvis. Synen på SD avgjorde regeringsbildningen 2018 när den forna Alliansen splittrades. Sen kom KD:s svängning vårvintern 2019: Partiet kunde nu tänka sig att förhandla med SD. M hakade på, i slutet av samma år möttes Kristersson och Åkesson enskilt för första gången. I somras öppnade M-ledaren för budgetförhandling med Sverigedemokraterna.

Och till sist, efter en uppslitande debatt inför öppen ridå, kom marsbeskedet från Liberalernas partistyrelse och riksdagsgrupp: partiet ska verka för en borgerlig statsminister,

även om det kräver stöd från och samarbete med Sverigedemokraterna.

De liberala såren är färska. När partiet i söndags gjorde gemensam sak med SD protesterade tunga liberaler högljutt.

Utåt har partiledaren Nyamko Sabuni motiverat beslutet med att det är Liberalerna som håller i taktpinnen, eftersom förslagen ursprungligen kommer från en riksdagsmotion L lade i höstas.

L litade inte på att S skulle stå emot kraven från MP om en mer generös politik och ville förebygga deras reträtt, enligt Liberalernas gruppledare Johan Pehrson:

– Vi hade en stark känsla av att sossarna skulle kunna bli slappa i anden och lösa i köttet. Det visade sig tyvärr stämma.

Uppgårelsen bör dock ses som en symbolhandling, enligt flera liberaler. Särskilt med tanke på att förslaget sannolikt inte får majoritet i riksdagen.

– Det är en signal om att vi menar allvar med skiftet i synen på hur vi hanterar SD, säger en liberal med i insyn i diskussionen.

Närmandet sker i känslig, utforskad terräng. L-ledamöter skissar fram partiets röda linjer. Sitta i regering med SD? Otänkbart. Och liberala grundvärden får inte hotas.

L-företrädare nämner fria medier, aborträtt, oberoende domstolar och alla människors lika värde.

Tidigare var SD:are som avslöjades med rasistiska utfall ett problem enbart för SD. I dag stänker det även på partiets samarbetspartner.

– Jag förutsätter att alla partier tar tag i sådana problem med kraft och ser till att de personerna inte kan fortsätta, oavsett om vi pratar om en nämndeman eller en minister, säger Pehrson.

Trosa, Södermanland

Den 12 oktober 2012 slog Jimmie Åkesson fast den så kallade nolltoleransen i SD. I ett brev till ett tusental partiföreträdare skrev han att ”extremister, rasister och rättshaverister” inte har någon plats i partiet.

När Aftonbladet 2017 gjorde en granskning fann tidningen att 150 sverigedemokrater hade uteslutits under nolltoleransens fem första år.

I dag har siffran stigit till ”omkring 200”, enligt en källa inom SD.

Bertil Malmberg har varit i blåsväder förr, men har hittills befunnit sig på rätt sida om partiets gräns. 2015 förfasade han sig, i rollen som vice distriktsordförande i Sörmland, över en lokal partivän som hävdade att om svenskar och invandrare får barn, så sjunker barnets IQ.

– Så dumt att man smäller av, sa Bertil Malmberg till Expressen då.

För islamologer på svenska universitet är Bertil Malmberg en välkänd person. Han brukar dyka upp vid föredrag och invända mot att forskarna i hans ögon ger en för snäll bild av islam.

”Hans hela idé om islam är en sorts stereotyp som säkert skulle vara många konservativa muslimers våta dröm, men så ser sällan verkligheten ut”, skriver Leif Stenberg, professor vid Aga Khan-universitetet i London

och tidigare chef för Centrum för Mellanösternstudier vid Lunds universitet.

Inom SD har Bertil Malmberg trots detta fungerat som en sorts islamexpert. Han har turnerat runt hos lokalföreningar med budskap om att islam kan jämföras med nazism och att muslimsk invandring är en del av ett smygande maktövertagande.

”Jag är övertygad om att en del av den här invasionen av migranter hit, speciellt från den muslimska världen, är en del av en smygande jihad, Stealth Jihad”, sa Bertil Malmberg i ett föredrag hos Föreningen Fri Folkbildning 2014.

– Jag har föreläst ända fram till dess att pandemin satte stopp för det, säger Bertil Malmberg.

På SD Lunds webbplats finns ett uppskattande referat från Bertil Malmbergs besök den 5 november 2018: ”Han visade hur islams grundfundament helt skiljer sig från vårt västerländska sätt att tänka, och att detta leder till stora motsättningar.”

När DN träffar Bertil Malmberg säger han att det ”enligt muslimsk lag är obligatoriskt för muslimer att ljuga” i vissa situationer – en vanlig föreställning i antimuslimska kretsar som grundas i en hårdragen tolkning av en koranvers.

Betyder det att man aldrig kan lita på en muslim, enligt dig?

– Jag har muslimska vänner som jag så klart kan lita på. Men om muslimer säger något officiellt så kan man inte lita på dem.

Antimuslimska strömningar är starka inom SD. Jimmie Åkesson har uttryckt att han betraktar en ökande muslimsk befolkning i Sverige som ”vårt största utländska hot”. Samtidigt anser vissa SD-företrädare, även inom partitoppen, att retoriken ibland har blivit för hård och svepande.

– En del inom SD är alltför pk. De vill inte att man ska tala sanning. Det märktes efter vad som hände med Richard, säger Bertil Malmberg.

Richard är Richard Jomshof, SD:s partisekreterare. När han tidigare i år intervjuades i SVT:s ”30 minuter” sa han att islam är ”en avskyvärd ideologi och religion”.

M-ledaren Ulf Kristersson reagerade: ”Att kalla världsreligionen islam med 1,8 miljarder

utövare för 'avskывärd' är helt enkelt avskывärt", skrev på M-ledaren på Facebook.

En pressad Jomshof nyanserade sig. Han menade inte att "recensera enskilda individers tro", utan sa att han ville kritisera "den politiska delen av islam – det vill säga islamismen".

I Bertil Malmbergs ögon var det alltför politiskt korrekta krafter inom SD som tvingade Jomshof att backa.

– Det påminner om det som händer mig nu.

Sveriges riksdag, Stockholm

Henrik Vinge är på väg till partiets gruppmöte när han möter Richard Jomshof i den trånga korridoren. Vinge kallar kollegan, som dyker upp framför kameran, för linslus.

Så här säger gruppledaren om partisekreterarens islamuttalande:

– Reaktionen kom ju av att han använde ordet islam och inte ordet islamism. Det är egentligen hela diskussionen.

Henrik Vinge hade inte formulerat sig på samma sätt, men anser att gränsdragningen inte är så lätt.

– Jag tror det handlar om en genuin rädsla för de islamistiska krafter vi har. För hur de når inte minst unga människor som potentiellt kommer att kunna begå väldigt grova brott, och som också har gjort det i många fall.

Här har partiet fortfarande en resa att göra, menar en högt uppsatt moderat, som ser Åkessons markering mot Jomshof som ett steg på vägen. SD-ledaren menade att uttalandet om

islam försvarade för samarbetet med Moderaterna.

– Så hade det inte låtit för några år sedan. Det måste tyda på att partiet förstår att om man ska vara en seriös partner så måste man också uppträda så, säger M-källan.

Men hur blir det med Bertil Malmberg i Trosa? Henrik Vinge vill inte förekomma den interna utredningen.

– De måste titta på vad han sagt och vad som hänt. Mitt intryck är att vi kommer att vara lika hårda som vi alltid varit. Man ska inte uttrycka sig på det sättet. Det tyckte vi ju inte för ett år sedan heller.

Vinge avfärdar idén om att partiet skulle bli striktare i sina bedömningar på grund av chanserna till samarbete med andra partier.

– Vi håller en bra nivå och det har vi gjort en längre tid.

Var går gränsen för vad man kan säga som sverigedemokrat?

– Det går inte att säga generellt. Men det är viktigt med en tydlighet mot sånt som är politiskt relaterat, människor som uttrycker rasistiska uppfattningar.

Vart är svensk politik på väg? Även Socialdemokraterna profilerar sig med en stramare migrationspolitik. I söndags skickades en tweet från S officiella konto: ”Tack vare att vi stramade upp lagstiftningen”, skrev S, så ”har vi nu det lägsta asylmottagandet på 20 år”.

Abshir Osman, M-politikern från Eskilstuna som i regionfullmäktige hörde Bertil Malmbergs IQ-uttalande, är orolig.

– Nästan allt tycks handla om att det är invandrares fel. I rikspolitiken och i medier. Strömningen bara ökar. Den klumpar ihop och skuldbelägger alla.

Abshir Osman talar engagerat om pappor och mammor som kommit till Sverige från Somalia och andra länder, och som kämpar för att hålla sina tonårsbarn borta från gäng och kriminalitet.

– Det är pappor som jobbar natt, kör taxi och buss. De sliter enormt, för sina familjer och för Sverige. Men även om de sköter sig, så pekas de ut. Debatten är sådan. Det går alltmer åt det nationalistiska hållet.

Abshir Osman har bott i Sverige sedan 1991. Han gillar inte ordet invandrare.

– Jag är svensk. Punkt slut. Ändå ses jag inte alltid så. Det är så nationalismen funkar.

Den nationalistiska svenska vågen är större än bara SD, menar Abshir Osman. Han avböjer att tala om sitt eget parti, Moderaterna, och dess roll i utvecklingen. Men en sak är han säker på: lokala politiker som Bertil Malmberg är inte det verkliga problemet, hur grovt de än må uttrycka sig.

– Att nationalismen vinner mark på riksplanet är farligare. Jag har barn. Jag är orolig för var vi är om tio år, om utvecklingen fortsätter.

Trosa, Södermanland

I sitt vardagsrum går Bertil Malmberg fram till vitrinskåpet. Han vill visa avskedsgåvan han fick från de anställda på torpedtillverkaren Bofors underwater systems i Motala, när han

slutade som vd. En putsad mässingskaraff och glas i ett påkostat etui.

– Captain’s carafe. Jag var uppskattad.

Den som läser nationalistiska kommentarsfält på nätet ser att Bertil Malmberg fortfarande får uppskattning, även efter sitt IQ-uttalande.

– Och jag har många som stödjer mig i partiet. Vik inte ner dig, säger de, du har rätt.

På ett sätt ångrar han sig – det var inte så smart att prata om IQ, säger han, ”för det får man inte”.

– Jag borde ha hänvisat till FN:s index, som säger att Sydsudan är ett lågt utvecklat land med stor analfabetism.

Å andra sidan tycker han inte att han har sagt något fel. Han betonar att han har ”djup

sympati för Sydsudans folk”. Han vill bara inte att de ska komma hit, utan vill ”hjälpa på plats”.

Har du blivit en belastning i det läge där SD befinner sig i dag?

– Det tror jag faktiskt inte. I sak har jag rätt.

Utifrån ser det ut som att du i många år har uppskattats inom SD för att du varnar för muslimsk invandring – men nu när du hänvisar till IQ så är det inte okej för partiet. Är det där gränsen går?

– Kanske. IQ verkar vara ett känsligt ämne, även om det inte borde vara så.

Bertil Malmberg tycker att det som håller på att hända i svensk politik är fantastiskt. Förra helgens migrationsutspel är starten på ett

samarbete som är ”just vad Sverige behöver”, menar han.

Den gamle ubåtskaptenen vill gärna vara med i en valrörelse till, när partiet han jobbat för i femton år står vid randen till sitt definitiva genombrott. Partistyrelsen, där Henrik Vinge ingår, kan avgöra hans öde.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Niklas Orrenius

niklas.orrenius@dn.se

Fakta. Henrik Vinge och Bertil Malmberg

Henrik Vinge

Ålder: 32.

Bor: Stockholm.

Utbildning: Juristexamen från Stockholms universitet.

Politisk karriär: Gick på sitt första partimöte med SD 2010, aktiv i ungdomsförbundet först 2012. Anställd på partiets riksdagskansli 2014–2018. Valdes in i riksdagen 2018, vald till gruppledare och vice ordförande 2019.

Har också jobbat som: Kriminalvårdare, tv-reparatör, butiksbiträde och lärarvikarie.

Bertil Malmberg

Ålder: 81.

Bor: Trosa.

Yrkeskarriär: Sjöofficer och ubåtskapten. Lämna flottan 1986 för att året därpå bli vd på torpedtillverkaren Bofors underwater systems.

Politisk karriär: Gick med i SD 2006, var tidigare moderat. Gruppledare i SD Trosa, kommunstyrelseledamot, regionfullmäktigledamot, tidigare vice distriktsordförande i SD Sörmland. Började på egen hand studera islam efter terrorattackerna i USA den 11 september 2001 och har föreläst i många SD-föreningar om hotet från den religion som han jämför med nazism.

Bakgrund. Det hände i söndags.

Ett utskottsinitiativ är ett förslag från flera eller samtliga partier i ett av riksdagens utskott.

Det var det som hände i söndags när M, SD, KD och L meddelade att de enats om sju gemensamma punkter för en skärpt migrationspolitik – syftet är att ställa förslaget mot regeringens migrationspaket som riksdagen ska fatta beslut om i sommar.

M-SD-KD-L-förslaget utgår från en liberal riksdagsmotion från i höstas.

Bland annat vill de skärpa kraven för anhöriginvandring och försörjningskrav, det ska till exempel krävas ”synnerliga krav” för att en anknytningsperson ska frias från försörjningskrav. De vill också att kvotflyktingar ska ansöka om att få ta hit anhöriga först efter att de själva fått uppehållstillstånd.

Både Socialdemokraterna och Centerpartiet har tidigare stått bakom delar av L-förslaget men S

har backat efter förhandlingar med regeringspartnern Miljöpartiet. Och i veckan meddelade Centern att de säger nej till motförslaget. Därmed saknar sannolikt M-SD-KD-L majoritet i riksdagen.

Fakta. Tre andra SD-ärenden

SD:s interna nolltoleranspolicy mot rasism och extremism fastslogs 2012. Sedan dess har runt 200 partiföreträdare tvingats lämna partiet. Tre exempel på ärenden:

Christoffer Dulny var ordförande för SD Stockholm och ansiktet utåt för partiet när Expressen inför valet 2014 avslöjade att han på nätet skrivit ”Invandrare är absolut värst på att ljuga” samt skrivit ”araber har våldsammare

gener” i ett tipsmejl till nyhetssajten Politiskt Inkorrekt. Han lämnade partiet frivilligt.

Dennis Askling var anställd på - Sverigedemokraternas riksdagskansli, var gruppledare för partiet i Haninge och satt i juryn för Region Stockholms antirasistiska pris. I september 2020 avslöjade Expressen att han i en dold chatt skrivit nazistiska hälsningar och uttryckt sig rasistiskt om svarta. Han lämnade sina uppdrag.

Tommy Hansson, SD-profil i Södertälje, dömdes i december 2020 för hets mot folkgrupp efter att i en tweet ha kallat en polis som varken identifierar sig som man eller kvinna för ”mentalsjuk”. I februari i år beslöt SD:s partistyrelse att Hansson, som var chefredaktör för partitidningen SD-Kuriren 2009–2013, får vara kvar i partiet och som fullmäktigeledamot.

10 KD framåt i Svensk väljaropinion

Kristdemokraternas trend av långsamt nedgående opinionssiffror ser ut att ha brutits. I april nådde KD 5,0 procent av väljarna, en uppgång från 4,3 procent enligt Svensk väljaropinion, en sammanvägning av flera partisympatimätningar som Kantar Sifo gör för Sveriges Radio Ekot en gång i månaden.

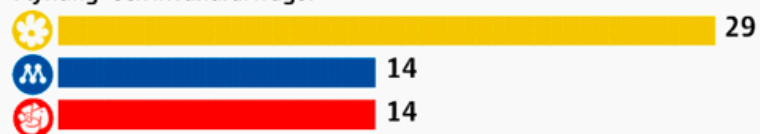
Förändringarna i övrigt är små. I en sammanställning av potentiella partiblock får SD, M, KD och L 48,6 procent av rösterna, medan S, MP, V och C får 50,0 procent. **TT**

Partierna som har bäst politik enligt väljarna

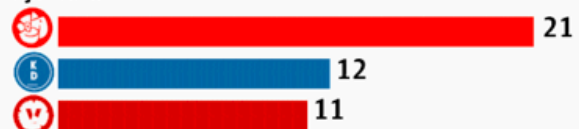
Andel i procent på de fem områden som väljarna anser är viktigast.

Källa: DN/Ipsos

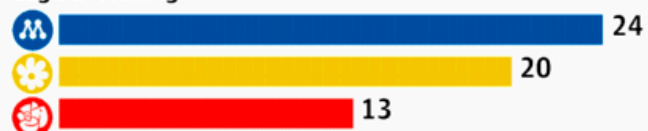
Flykting- och invandrarfrågor

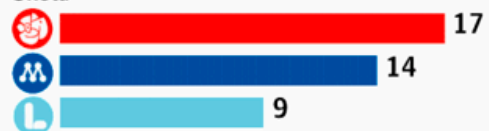
Sjukvård

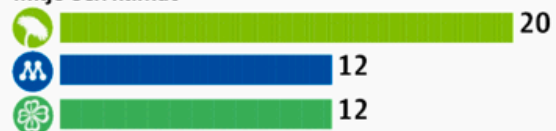
Lag och ordning

Skola

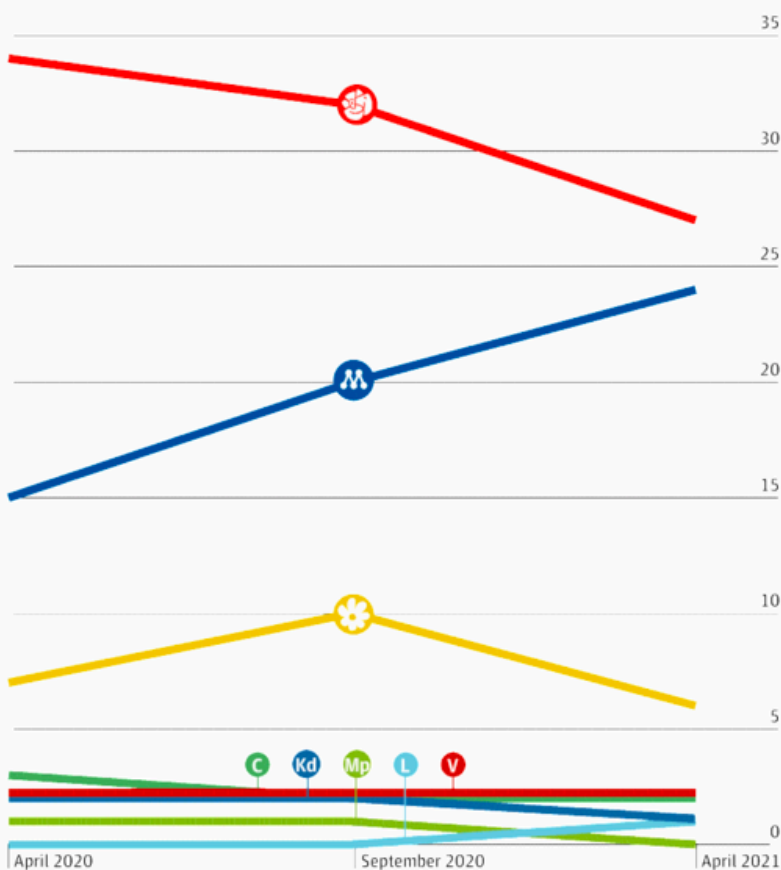
Miljö och klimat

Vilket parti är bäst på att leda Sverige i kris?

(Procent)

Källa: DN/Ipsos

11 Höjt förtroende för M:s förmåga att leda Sverige i kris – S tappar

Pandemin sätter spår i väljarnas bedömning av partiernas politik, visar en mätning från DN/Ipsos.

Socialdemokraterna tappar förtroende inom sjukvård och äldreomsorg.

Samtidigt växer tilltron till Moderaterna när det gäller jobben och förmågan att leda landet i en kris.

DN har tidigare rapporterat om att väljarnas rangordning av de viktigaste samhällsfrågorna inte har förändrats nämnvärt under året med pandemin. Däremot syns förskjutningar i hur väljarna värderar partiernas politik på olika områden.

Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos:

– Det är framför allt två partier som är intressanta, Moderaterna och Socialdemokraterna, och det gäller flera frågor som har en koppling till pandemin. Det är ingen dramatik men ändå tydliga förändringar, säger han.

Väljarnas förtroende för Moderaternas politik har ökat på flera områden, visar DN/Ipsos mätning. Ett är förmågan att leda landet under

en kris, där M har stärkt sin ställning stadigt under pandemin. I dag anser 24 procent att Ulf Kristerssons parti är bäst lämpat, mot 15 procent för ett år sedan. Under samma tid har andelen som föredrar Stefan Löfvens socialdemokrater sjunkit från 34 till 27 procent.

Moderaterna är återigen det parti som flest väljare anser är bäst på jobb och sysselsättning. Andelen är 26 procent för M medan S tappar till 21. Det ska ses mot bakgrund av att arbetslösheten stigit under pandemi, något som kan bli en valfråga nästa år. Sveriges ekonomi är ett annat område där M stärker sin ställning medan S backar.

Socialdemokraterna tappar dessutom inom två andra områden med direkt koppling till pandemin: sjukvården och äldreomsorgen. Det här bekräftar en långsiktig och illavarslande

trend för ett parti som ser som sin uppgift att leverera pålitlig välfärd.

Socialdemokraterna har visserligen fortfarande högst förtroende när det gäller sjukvården, men noteringen i nya DN/Ipsos på 21 procent är en halvering jämfört med för cirka tio år sedan.

När det kommer till äldreomsorgen väger det numera i praktiken jämnt mellan S och Kristdemokraterna om förstaplatsen.

Liberalerna har länge kämpat med ett opinionsstöd klart under riksdagsspärren. Dessutom glider hjärtefrågan partiet ur händerna. I DN/Ipsos nya mätning svarar endast 9 procent att L har den bästa politiken för skolan. Både M och S åtnjuter större förtroende. Under Jan Björklunds tid hade partiet periodvis förstaplatsen.

– Vi har en femtonårig mätserie och för första gången är andelen som anser att Liberalerna har den bästa politiken för skolan ensiffrig, säger Nicklas Källebring.

I den fråga som väljarna rankar allra högst, invandringen, är Sverigedemokraterna fortfarande det parti som flest pekar ut som bäst. Andelen har dock sjunkit något under pandemin som har överskuggat många andra frågor.

Det är en sak hur partiernas politik på olika områden betygsätts av alla väljare. Ännu viktigare kan vara att vinna förtroende hos just de som värderar en fråga högt och kanske till och med ser den som avgörande för hur man röstar.

En analys av DN/Ipsos mätningar visar till exempel att bland de som anser att sjukvården är viktig är det KD och inte S som flest pekar ut som bästa parti. Detsamma gäller äldreomsorgen.

– Ebba Busch har definitivt lyckats med att profilera partiet på de här områdena, säger Nicklas Källebring.

Samma analys av skolfrågan ger en ännu mörkare bild av Liberalernas situation. Bland de som tycker skolan är viktig hamnar L bara på plats 4, omåtkta inte bara av S och M utan även av Vänsterpartiet.

Miljöpartiet har tappat mycket förtroende inom miljö och klimat under åren i regeringen. Inför valet 2014 uppgav 60 procent i DN/Ipsos att MP hade den bästa politiken. I den senaste

mätningen är andelen nere på 20. Bland de som rankar miljö och klimat högt ser det dock betydligt ljusare ut. Där är andelen som pekar ut MP som bäst ungefär dubbelt så stor.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos har genomfört 1 239 digitala intervjuer med röstberättigade väljare under perioden 13–25 april 2021. Utifrån ett slumpmässigt urval svarade 496 personer via sms med svarslänk. 743 intervjuer gjordes med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.

Frågorna som ställdes var:

Vilket parti tycker du har bäst politik när det gäller/.../?

Vilket parti anser du är bäst på att leda Sverige i händelse av en kris?

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se [ipsos.se](https://www.ipsos.se) eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

11 Det är så märkligt att bara SD förmår kanalisera missnöjet

Mitt liv har utspelats i en lycklig glänta i historien. Nu har vi en isolerad brottslig underklass och en överklass som brutit sig loss från samhället. Framtiden ter sig ogripbart avlägsen, skriver *Sven-Eric Liedman*.

Jag går långsamt nerför en backe. Längst ner står en liten flicka och väntar otåligt på att jag

ska komma ner. Hon är fem eller sex år gammal och ivrig att få pröva sin sparkcykel i utförslöpan.

När jag kommer mitt för henne säger hon mycket bestämt: ”Du är gammal!”

Jag svarar vänligt att det är jag verkligen, men jag undertrycker den fortsättning som jag har på tungan: ”En gång för länge sedan var jag lika ung som du.”

Det skulle kunna kännas skrämmande för henne och än mer fortsättningen: ”Och en dag är du lika gammal som jag.”

Medan flickan travar uppför backen med sin sparkcykel fortsätter jag med mina tysta funderingar. Jag tänker på den tid när jag själv var liten som hon och det fasansfulla kriget rasade utanför Sveriges gränser, och jag

försöker föreställa mig den epok inemot nästa sekelskifte när flickan är en gammal dam. Men den avlägsna framtiden är helt ogripbar för mig. Inte ens min fantasi räcker till för att fånga något av den.

Nej, jag kan inte föreställa mig hur 2090-talet ska bli för den lilla flickan som just glatt tjutande rutschar nerför backen. Det förflutna vet jag desto mer om, det som utmynnar i det lilla nu som innan det hunnit stelna blir till ett då. Framtiden är för mig som för alla människor obekant, låt vara genomkorsad av stora och små planer, önskningar och farhågor.

För den som inte tar någon notis om det förflutna ter sig allt som händer nytt. Den som sitter alltför fast i det som varit ser bara upprepningar. Konsten är att finna ett slags balans. Inget som händer är utan förhistoria.

Men man kan aldrig stiga ner i samma flod två gånger.

Inför den nära framtiden känner jag oro. Kanske är det en gammal mans oro. Ofta har jag en plågsam föreställning om att mitt liv har utspelats i en lycklig glänta i historien, i ett hörn av världen där livet var ganska gott för många. Nu väntar bistrare tider, om inte för mig så för dem som kommer efter.

Växande klassklyftor, polarisering, hat mot det som framstår som främmande, faktaresistens – de senaste åren har genomkorsats av obehagliga utvecklingslinjer. Inte var folkhemmet alltid en idyll. Nog hade det sina styvbarn, och högern larmade då som alltid om att det inte lönade sig tillräckligt att vara rik. Vänstern ville ha något mer, något bättre – men pekade alltför ofta i riktning mot tyrannier i öster.

I dag är det högern som har det som Lars Gustafsson en gång döpte till problemformuleringsinitiativet. Förnuftet och kunskapen säger att den allt överskuggande utmaningen för världen och Sverige är klimatförändringarna och miljöförstörelsen. Men högern ropar för full hals: Invandringen, invandringen! S, det stora folkhemspartiet, har böjt sig. Justitieministern skryter med att Sveriges politik nu är hårdare än genomsnittet i EU. Högern, anförd av Sverigedemokraterna, vill ha ännu mer.

Jan Eliasson, den erfarne diplomaten, påpekar att det närmar sig rena främlingsfientligheten. De många som nu är omistliga till exempel i vården glöms bort. Man talar bara om gängkriminalitet och klaner som om alla som kommit till Sverige under det här seklet enbart ägnade sig åt sådant.

Visst är gängkriminalitet och det alternativa rättsväsende ett stort problem som måste motarbetas på alla sätt. Det är avskyvärt att unga män hänsynslöst skjuter ihjäl varandra och riskerar att döda också människor som bara råkar befinna sig på brottsplatsen. Minst lika hemskt är våldet mot kvinnor som inte motsvarar vissa förkvävande normer.

Det är också ett faktum att de som invandrat till Sverige är överrepresenterade i brottsstatistiken. Det räcker inte att säga att de som befinner sig underst i samhället alltid är mer benägna för brott än andra.

Högern har rätt i att vi har ett stort integrationsproblem i Sverige i dag. Men dessa högermänniskor vill bara se ena halvan av problemet. De talar om dem där nere men inte om den ekonomiska överklassen som lika

påtagligt lämnar den gemenskap som Sverige åtminstone delvis utgjorde för några årtionden sedan.

Högern gör därtill anspråk på en växande andel av skattepengarna. Visst, man sviker inte sitt vanliga krav på skattesänkningar. Men av det som ändå blir kvar i skatt ska en växande andel gå till skol- och vårdföretag som tar ut praktfulla vinster som hamnar i de förmögna fickor.

Det är också de riktigt rika som utnyttjar rut mest. I Djursholm och på Östermalm kan man kräva staten på ersättning för allt som kräver det minsta arbete i hemmet.

Inte nog med det. Många förmögna ägnar sig åt skatteflykt. Paradisöarna står öppna för dem som har mycket pengar att lägga undan. Mindre

summor än 15 eller 20 miljoner kronor befattar sig inte de flinka mellanhänderna med. Ofta rör det sig om mycket större summor.

Ändå finns så mycket pengar kvar i landet som kan gå till lyxkonsumtion. De superrika tar i anspråk en orimlig andel av jordens resurser med sina vräkiga hus, lyxbilar, lyxbåtar och privatplan.

Så kan vi fortsätta. Vi är, som den franske ekonomen Thomas Piketty visat, på väg tillbaka till den situation som rådde under årtiondena före första världskriget. Det är genom arv som de flesta blir riktigt förmögna. Vi får en liten rik elit högst upp på samhällsstegen.

Då som nu frodas föreställningen bland de lyckosamma att de är en särskild sorts människor, finare än andra. Leif Östling, som är

öppenhjärtigare än de flesta, förklarar frankt att ”vi har olika genetiska förutsättningar och det har naturen utrustat oss med”.

Det är alltså till sist naturen och inte det mänskliga samhället som är anledningen till den ekonomiska överklassens isolering i toppen. Det är samma natur som brukar åberopas av sexister och rasister.

Det är alltid bekvämt att skylla på naturen. Den tiger vad vi än säger om den. Det är värre med människor. Det är bäst att tysta dem med denna oföränderliga natur som gör den ene rik och den andra fattig med samma obarmhärtighet som den utrustar den ene med manliga privilegier och den andre med ett skinn i den ena eller andra kulören.

Naturen är alltid konservatismens sista tillflykt. Naturen kan man inte göra något åt.

I själva verket har det svenska samhället förändrats i grunden sedan 1980. Då tjänade en vd i de största företagen åtta gånger så mycket som arbetarna på samma företag. I dag är skillnaden ungefär sextio gånger.

Och ändå är det inte löner som orsakar de största ekonomiska klyftorna. Det är förmögenheter. Medan en stor del av befolkningen dignar under sina bolån, håvar den ekonomiska eliten in väldiga summor framför allt från finansmarknaden.

Finansmarknaden är en värld för sig. Under pandemin har mycket i samhället dämpats eller stått stilla – men börserna har stigit till väders, härligt befriad från alla jordiska bekymmer.

Den som har pengar att satsa får snart mycket mer pengar. Det är ingen större konst; datorer kan klara av otaliga köp och försäljningar per sekund. Rätt programmerade kan de sköta finansmarknaden på egen hand.

Nog om detta. Vi har fått en isolerad brottslig underklass men också en överklass som brutit sig loss från samhället i sin jakt på rikedom, makt och lyx. Det är inte märkligt att det väcker ett pyrande missnöje. Det egendomliga är att det framför allt är Sverigedemokraterna som kanaliserar detta missnöje. De har sina syndaböcker, främst invandrarna men också vad de kallar eliterna – journalister och intellektuella av olika slag. De tiger däremot om den ekonomiska överklassen. Med den kan de ingå en omaka pakt.

SD kanaliserar inte bara missnöje utan också en tilltagande omdömeslöshet. När partiet kommer i maktställning, som i ett antal sydsvenska kommuner, är det ingen hejd på dumheterna. SD-politiker gör livet omöjligt för kommunala tjänstemän vilka flyr i panik. Senast var det en pamp i Hörby, Johan Ohlin, som tog kontakt med en lärare som undervisat hans barn om stormningen av Kapitolium på ett sätt som varken Donald Trump eller Jimmie Åkesson skulle ha gillat. SD vill alltså styra lärarna bort från alla rimliga bedömningar.

Vi vet alltså vad som väntar om den allt bredare högeralliansen får makten i hela landet 2022. Den kristna högern i KD och högerflanken i L kommer säkert att foga sig efter SD, liksom de troget följde Trump i USA.

Med sådana hot i den nära framtiden är det inte konstigt att 2090-talet ter sig ogripbart avlägset. Så mycket kan hända till dess. Det finns starka motkrafter till det intellektuella mörker som just nu sänker sig över Sverige och världen. Vetenskapen gör enastående framsteg. Den samlade kunskapen inte bara om materien och om livet utan också om historien och samhället rymmer ljus så det räcker för en tid av storartad upplysning. Om kunskapen inte bara ses i ekonomiska termer utan också som ett sätt att orientera sig i tillvaron så kan de som hellre söker sig till illusionernas milda skymning motarbetas och kanske till sist själva komma på bättre tankar.

Jag uppfylls av ett slags paradoxal hoppfullhet. Så mycket framtida ansvar jag lägger på den lilla flickan med sparkcykeln och hennes jämnåriga.

Allt det som vi gamla misslyckades med ska de klara av.

Och varför inte? Historien är inte bara full av död och förstörelse utan också av mäktiga flöden av ljus.

Det är den möjligheten som jag grubblar över när jag fortsätter min vandring.

Sven-Eric Liedman

Idéhistoriker och författare

12 I debattprogrammen framstår alla som rabiata, onyanserade dårar

Slow tv, alltså långsam tv, har varit ett fenomen i bortåt ett decennium nu. Den främsta favoriten här i Sverige är på sistone ”Den stora älgvandringen”, som löpte oavbrutet på SVT Play från den 18 april och fram till i söndags. Programbeskrivning: ”I flera tusen år har älgarna vandrat samma leder för att komma till sommarens rika betesmarker.” Och ja, det är det hela. Älgarna går sin gilla gång, och fångas i

lunket av kameror som placerats ut längs deras vanliga vägar.

Ibland blir det dramatiskt: Häromveckan gick en älg ned sig i en sjö, men den kom upp till slut. Den sortens händelserikedom är dock ovanlig. Ofta ser man inte ens skymten av någon älg, ibland är tillvaron rent av så långsam att det enda tecknet på liv är evighetens rogivande sus i trädtopparna djupt inne i skogen. Men det är just det som är poängen: Saker får ta den tid de tar. Och för det stackars djuret människan är detta den yttersta lyxen.

Vi har det tryggare och bekvämare än någonsin, ändå har väl aldrig så många varit så konstant stressade. Författaren Douglas Coupland pratade redan 1993 om ett accelererande samhälle – och detta var alltså före internets genomslag. Nu när ”informationseran”

verkligen är över oss går allt fortare än någonsin, och jag fattar inte varför. Till och med i politiken är det så här, trots att den är på största allvar: Det är verkligen viktigt att gå på djupet och se till att allt blir rätt.

Men i Sverige anses det att diskussion ska gå fort och att deltagarna ska fatta sig kort, helst inte alls. Problemet med att i stort sett vartenda svenskt debattprogram är utformat enligt denna uttalade princip är att alla inblandade automatiskt framstår som rabiata dårar.

Ingen hinner med några nyanser, det finns inte tid till någon analys. Resonemang om varför partier tycker på det ena eller andra sättet är inte heller att tänka på. Partiledarna hinner säga en enda sak per ämne, egentligen, ofta inte ens det, så då måste de antingen skrika ut sin talepunkt eller försöka skohorna in den i svaret

på en helt annan fråga. Fördumning, medvetna missförstånd och billiga poänger premieras. Man ska förvisso inte underskatta värdet i den sortens underhållningsvåld – men när det är det enda? Då blir resultatet faktiskt ett direkt fattigt och futtigt offentligt samtal.

Det är inte det att jag tycker att allt måste bli älg-tv. Men vet ni vad jag tror att svensk politik skulle behöva? Mer sävlightet. Debatt där folk får tänka efter ett ögonblick, ta en klunk valfri dryck, klura en smula. Ibland bli svaret skyldiga. Vore inte det att föredra? För jag tror verkligen inte vi är gjorda för den snabbhetskultur vi byggt oss.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

12 Ewa Stenberg: Sveriges insats för fred och rättvisa misslyckades

Sverige gick i krig mot terrorismen och för de afghanska flickornas rättigheter. Men snart drar Sverige och den Natoleda alliansen tillbaka sina soldater från Afghanistan.

Hur mycket har den militära insatsen kostat – och till vilken nytta?

Kommentar. Ewa Stenberg är DN:s politikkommentator

Jag tänker ofta på skolflickorna i Negala, en otillgänglig bergsby i norra Afghanistan. En bild på några av eleverna har suttit över mitt skrivbord ända sedan jag och fotografen Magnus Hallgren kom hem från vår första reportageresa i landet 2006.

Flickskolan i Negala var spartansk, jämfört med pojkskolan. Ett par klasser fick undervisning i tält. Vi tittade in under duken tillsammans med rektorn, byäldsten och ett par svenska militärer. Eleverna drog snabbt och blygt sina sjalar för ansiktet. Bara de modigaste kikade fram bakom fällen med ena ögat när rektorn talade. Men så

snart som de prominenta männen gått ut började flickorna skratta och berätta. Sjalarna drogs av eller fick hänga fritt.

Det fanns en framtidstro i tältet och byarna vi besökte i norra delen av bergskedjan Hindukush. Talibanerna var besegrade. Flickor över 10 år fick åter gå i skolan. Sverige och de andra länderna i den internationella koalitionen hade lovat att hjälpa till och bygga upp en ny nation, där kvinnor fick rättigheter, byborna sjukvård och det skulle råda fred och rättvisa.

Skolorna och sjukvården fortsatte att byggas ut, men freden gick åt motsatt håll. När vi var tillbaka i norra Afghanistan 2013 var det inga vanliga militärer som vågade sig till Negala. I bergen där vi tältade 2006 stred sju år senare tungt beväpnade amerikanska specialförband mot IS och talibaner. Sjukvårdshelikoptrar

hovrade över dem, redo att undsätta sårade soldater.

Det som 2006 sågs som fredbevarande insats i en lugn del av landet hade 2013 övergått till ett inbördeskrig.

Professorn i underrättelseanalys, Wilhelm Agrell, har i sin bok "Ett krig här och nu" pekat på hur strategin för hela den internationella militära operationen lades om 2009, utan några riksdagsbeslut eller någon politisk debatt i Sverige. De Natoleda styrkorna började ägna sig åt upprorsbekämpning, en krigföring som tillämpats bland annat av USA i Vietnam.

Det förde inte Afghanistan närmare fred.

Nu avvecklas den svenska militära styrkan som verkat i norra Afghanistan i samma tysthet som den verkade under. Ingen kan ens svara exakt

på vad den svenska militära insatsen i Afghanistan kostat. En statlig utredning som lades fram 2017 räknade ut att den fram till och med 2014 kostade mellan 11,1 miljarder, och 20,9 miljarder kronor. Anslagen till den mindre styrka som varit där efter 2014 har varit sammanlagt 433 miljoner kronor. Fem svenskar har stupat, och ett okänt antal afghaner har dött av svenska kulor.

Utredningen sammanfattar resultaten så här: ”De svenska militära insatserna har inte lyckats bidra till hållbar säkerhet. Insatserna har dock haft en positiv inverkan på Försvarets utveckling.”

Sverige fortsätter nu att delta i internationella militärinsatser. Men varken den i Afghanistan eller den i Libyen ledde till fred och säkerhet.

Ändå pågår det ingen politisk debatt om vad som gick fel.

Hur har de där förväntansfulla skolflickorna jag mötte 2006 det i dag? Vad händer nu med alla dem som trodde på vad de internationella säkerhetsstyrkorna sade?

Skolflickor och arbetande kvinnor blir nu i allt högre utsträckning måltavlor för talibanerna. Så sent som i lördags mördades minst 60 skolflickor i Kabul.

”Skuldra mot skuldra”, sade de svenska soldaterna till sina afghanska kollegor när de tränade dem i norra Afghanistan.

Det är inte längre sant.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

06 Vad ska Boels blå blus betyda?

Vad betyder det egentligen att Ebba Busch visar sig offentligt i vitt? Det undrar kulturskribenten Boel Ulfsdotter (Borås Tidning 4/5). Frågan är retorisk, Boel Ulfsdotter har själv svaret: Klänningen osar party och sex, Ebba Busch ser ut som om hon just ställt ned champagneglasen. Samtidigt framstår hon som att hon – jag citerar – ska ”stå brud till Sverigedemokraterna”.

Om en rätt ordinär, strikt klänning i vitt kan signalera allt detta för Boel Ulfsdotter så är det ju inte utan att man undrar vad hennes egna

kläder betyder. Vad menar hon egentligen med den skjorta hon bär på sin bylinebild? Jag drar mig till minnes Meryl Streeps monolog i den romantiska komedin ”The devil wears Prada”: Hur en enkel blå tröja aldrig bara är en enkel blå tröja. Så vad vill Boel Ulfsdotter säga med sin marinblå manchester?

Och hur framstår hennes blonderade hår? Blont symboliserar traditionellt ungdom och fruktsamhet, ja sex. Samtidigt är själva frisyren av det kortklippta och lättskötta slag som är så vanligt bland de äldre kvinnor som låter funktion gå före attraktionskraft. Borde hon - förresten inte *le* lite mer? Det är ju så trist med kvinnor som ser otillgängliga ut. Så kan man resonera, i enlighet med Boel Ulfsdotters egen devis.

Ett annat sätt att se saken är att hon borde få vara i fred. För så många kvinnor som visat sig offentligt har varit med om detta: Hur folk tar sig friheten att recensera deras yttre. Tänk om alla i stället kunde enas om att börja behandla dem med den självklara respekt som visas män, vars slipsars sexighet aldrig synas i sömmarna, och som heller aldrig åläggs uppgiften att försöka vara trevliga att vila ögonen på?

Vilken skillnad skulle inte det göra även för en yrkesmänniska som Ebba Busch? Att inte behöva oroa sig för sitt utseende, utan räkna med att vi fokuserar på vad hon faktiskt har att säga.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

Statsrådsberedningen och statsministern

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigheter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartister och liberaler.

Regeringen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Winnell 2 november 2020: <http://winnell.com/omr36-39zzzzzt.pdf>

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:

Statsrådsberedningen

Arbetsmarknadsdepartementet

Finansdepartementet

Försvarsdepartementet

Infrastrukturdepartementet

Justitiedepartementet

Kulturdepartementet

Miljödepartementet

Näringsdepartementet

Socialdepartementet

Utbildningsdepartementet

Utrikesdepartementet

Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken 5 februari 2021
Regeringens ministerområden. <http://www.regeringen.se>

* **Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**

* **Allmänt om regeringens politik.**

Statsminister [Stefan Löfven](#)
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

* **Europapolitik.**

Politik för EU

EU-minister Statsrådsberedningen [Hans Dahlgren](#)
sb.registrator@regeringskansliet.se

* **Utrikespolitik.**

Politik för en utrikesminister. 17 dec 2020 + bistånd o d

Utrikesminister [Ann Linde](#)
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* **Handel.**

Politik för en handelsminister.

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor [Anna Hallberg](#)
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* **Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd. Minister för internationellt utvecklingssamarbete. [Per Olsson Fridh](#)**
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* **Försvar.**

Politik för en försvarsminister.

Försvarsminister [Peter Hultqvist](#)
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* **Miljö och klimat.**

Politik för fysiska och sociala miljöer. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister [Per Bolund](#)
m.registrator@regeringskansliet.se [Miljödepartementet](#)

* **Politik för juridik och migration.**

Politik för en justitie- och migrationsminister.

Justitie- och migrationsminister [Morgan Johansson](#)
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* **Polisen. Brott. Kriminalvård.**

Politik för en inrikesminister för brott och polis o d

Inrikesminister [Mikael Damberg](#)
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* **Transporter och infrastruktur.**

Politik för en infrastrukturminister.

Infrastrukturminister [Tomas Eneroth](#)
i.registrator@regeringskansliet.se

* **Energi- och digitalisering.**

Politik för energi och digitalisering

Energi- och digitaliseringsminister [Anders Ygeman](#)
i.registrator@regeringskansliet.se

* **Sjuk- och hälsovård o d.**

Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.

Socialminister [Lena Hallengren](#)
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* **Hushållet. Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**

Politik för en socialförsäkringsminister.

Socialförsäkringsminister [Ardalan Shekarabi](#)
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Utbildning.

Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik

Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Högre utbildning och forskning.

Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.

Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Jobb.

Politik för en arbetsmarknadsminister.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Jämställdhet. Diskriminering. Segregation

Politik för jämställdhet, diskriminering och segregation

Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Märta Stenevi
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Näringar.

Politik för en näringsminister.

Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Landsbygdspolitik.

Politik för en landsbygdsminister.

Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.

Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister Åsa Lindhagen
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

* Andra aktörer

Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande [Susanna Gideonsson@lo.se](mailto:Susanna.Gideonsson@lo.se)

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar
nooshi.dadgostar@riksdagen.se
F d Sjästedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr. Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.

[Om Statsrådsberedningen](#)

Relaterad navigering

- [Rättsliga dokument](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Stefan Löfven](#)

Statsminister

[Hans Dahlgren](#)

EU-minister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Globala målen och Agenda 2030](#)
- [Innovationsrådet](#)
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Winnell 1 maj 2019:

Människornas verksamheter och grunderna för planering av
framtiden för världen och Sverige.

<http://winnell.com/omr40zp.pdf>

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med
gemensamma problem och privata problem.

Myndigheterna ändras. För att få det senaste, aktuella, använd
adresserna till regeringen.

Statsrådsberedningen

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/>

Myndigheter

- [Svenska institutet för europapolitiska studier \(Sieps\)](#)
18 december 2014 från [Statsrådsberedningen](#)
- [Harpsundsnämnden](#)
18 december 2014 från [Statsrådsberedningen](#)

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.

SW 32 Statsvetenskap.

SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.

SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister

[Statsrådsberedningen](#)

"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

[SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.](#)

[SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.](#)

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes- departementet, för- svarsdeprtementet och miljödepartementet.

- 301 Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för bistånds- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.

[Områden](#)

Områden

- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Handelspolitik och främjande](#)
- [Internationellt utvecklingssamarbete](#)
- [Utrikes- och säkerhetspolitik](#)

[Om Utrikesdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Utrikesdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

- [UD:s reseinformation](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Ann Linde](#)

Utrikesminister

[Anna Hallberg](#)

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor

[Per Olsson Fridh](#). Minister för internationellt utvecklingssamarbete

[Genvägar](#)

Genvägar

[Sveriges ordförandeskap i OSSE](#)

- [Sveriges diplomatiska förbindelser](#)
- [Swedish Foreign Policy Stories](#)
- [Sweden Abroad](#)
- [UD: presstjänst](#)
- [UD:s internationella presscenter](#)
- [UD Legaliseringar](#)
- [Misstanke om brott eller oegentligheter](#)
- [Klagomål mot utrikesförvaltningen](#)
- [UD:s rapporter om mänskliga rättigheter](#)
- [Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation](#)

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet 6 februari 2021

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/>

Myndigheter

- **Business Sweden**
02 september 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Sweden House**
10 augusti 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC**
26 maj 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Nordiska Afrikainstitutet**
09 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Svenska institutet, SI**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Styrelsen för internationellt utvecklingsamarbete, Sida**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Kommerskollegium**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- [Inspektionen för strategiska produkter, ISP](#)
[Utrikesdepartementet](#)
- **Exportkreditnämnden (EKN)**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)
- **Folke Bernadotteakademin**
06 februari 2015 från [Utrikesdepartementet](#)

Ann Linde

Utrikesminister

Utrikesdepartementet

”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Folkrätt
- Utrikes- och säkerhetspolitik

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor

[Utrikesdepartementet](#)

"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- [Handelspolitik och främjande](#)
- [Nordiska frågor](#)

[SW . 653 Handelsverksamheter.](#)

[SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.](#)

[SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.](#)

Per Olsson Fridh

Minister för internationellt
utvecklingssamarbete

[Utrikesdepartementet](#)

”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld.”
(Peter Erikssons förklaring)

Relaterad navigering

- [Presskontakter](#)
- [Pressbilder](#)
- [E-post till registrator](#)
- [Kontakt](#)

[SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.](#)

[SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ \(FN, EU o d\).](#)

[SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:](#)

[SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.](#)

[SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.](#)

Försvars- departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.

[Områden](#)

Områden

- [Försvar](#)
- [Militärt försvar](#)

[Om Försvarsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Försvarsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)

- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)
- [Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Peter Hultqvist](#)
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Försvarsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
07 september 2018 från [Finansdepartementet](#)
- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarsmakten**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)
- **Försvarets materielverk (FMV)**
05 februari 2015 från [Försvarsdepartementet](#)

Peter Hultqvist

Försvarsminister

[Försvarsdepartementet](#)

"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- [Försvar](#)
- [Militärt försvar](#)

[SW . 6525-6529 Militära verksamheter.](#)

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljö kvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

[Områden](#)

Områden

- [Miljö och klimat](#)

[Om Miljödepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Miljödepartementets delar i statens budget](#)

- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Per Bolund](#)

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Aktuella regeländringar](#)

Aktuellt från Miljödepartementet

Miljödepartementet 6 februari 2021

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/>

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
28 april 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
02 februari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Kemikalieinspektionen, KemI**
27 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Statens geotekniska institut (SGI)**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Naturvårdsverket**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Kärnavfallsfonden**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)
- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
26 januari 2015 från [Miljö- och energidepartementet](#)

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

[Miljödepartementet](#)

Per Bolunds områden

[Miljö och klimat](#)

- [Presskontakter](#)
- [Pressbilder](#)
- [E-post till registrator](#)
- [Kontakt](#)

Genvägar

- [Per Bolund på Twitter](#)
- [Per Bolund på Instagram](#)

Aktuellt från Per Bolund

07 Det civila försvaret ska utredas och utökas

Sveriges civila försvar som till stor del monterades ned efter kalla krigets slut ska byggas upp igen. Det förändrade säkerhetsläget har gjort att regeringen ändrade riktning 2015.

Regeringen tillsätter nu en utredning för att se över tillgången på skyddsrum, hur utrymning och inkvartering skulle lösas vid ett väpnat angrepp och vilken organisation som ska skydda civilbefolkningen.

– Det är en del av utbyggnaden av hela det civila försvaret, att vi nu skärper samhällets beredskap för allvarliga händelser men också i värsta fall krig, säger inrikesminister Mikael Damberg (S).

TT

07 Fråga inte vad skogen kan göra för dig, utan vad du kan göra för skogen

Den tyske naturforskaren Alexander von Humboldt var redan för 200 år sedan - banbrytande i sina insikter om skogens roll för klimatförändringarna. Christina Moberg manar till en återupptäckt av en mer fullständig förståelse av relation mellan natur och människa.

Utan våra skogar skulle Sverige vara fattigare. Men de är inte bara en tillgång för skogsägare och skogsbolag. De utgör också en oersättlig kolsänka som skyddar från klimatförändringar genom att absorbera nästan en tredjedel av våra utsläpp av koldioxid. De är avgörande för produktionen av det syre vi behöver för att andas, de bidrar till vattenreglering och motverkar erosion, de är en förutsättning för den biologiska mångfalden genom att utgöra hem för runt fyra femtedelar av alla på land levande arter. De skänker hälsa, vila och rekreation, de ger oss byggmaterial, de förser djur med foder och oss med bär och svampar.

Mycket av detta hotas i dag: runt om i världen skövlas stora arealer skog, 43 miljoner hektar skog förstördes mellan 2004 och 2017. Detta trots att de negativa konsekvenserna av detta varit kända i mer än 200 år.

Den tyske naturforskaren och upptäcktsresanden Alexander von Humboldt gav sig 1799 ut på en fem år lång resa för att utforska vår planet. Han seglade till Sydamerika, utrustad med de bästa mätinstrument som på den tiden fanns att tillgå och med sin reskamrat Aimé Bonpland, en militärläkare och biolog som han råkade stöta på när han passerade Paris.

Det var början på ett äventyr som utvidgade mänsklighetens kunskap och insikt om biologi, geologi och, inte minst, klimatet. De två resenärerna mätte höjder och tryck, samlade växter och korrigerade geografiska data. Med stora ansträngningar klättrade de upp på Chimborazo i dagens Ecuador, på den tiden med sina drygt 6 200 meter ansett som det högsta berget på jorden. Övergivna av sina bärare gick de på smala bergskammar i dimma

och snöstormar, med blödande fötter, tills de till slut, med bara 400 meter kvar till toppen, tvingades återvända på grund av svår höjdsjuka. Trots svårigheterna formade intrycken från det här äventyret Humboldts nyskapande syn på naturen.

Men det var i Venezuela, vid sjön Valencia, som Humboldt insåg de förödande konsekvenserna av människans skövling av skogen. Humboldt var först med att förklara skogens kylande effekt och dess förmåga att berika atmosfären med fukt, liksom dess skydd mot jorderosion. Han varnade för att människors beteende orsakar skadlig påverkan på klimatet och att detta skulle kunna få en oförutsägbar inverkan på framtida generationer. Han började, som Andrea Wulf beskriver i sin bok "Vetenskapens bortglömde hjälte" (Leopard, 2017), utveckla läran om antropogena klimatförändringar.

Det här var något helt nytt. Vid den tiden förväntades mänskligheten ”förbättra” naturen genom odling och genom att förvandla vildmark till behagliga och produktiva landskap, helt enkelt erövra naturen. Humboldt var den första som förstod klimatet som ett system med komplexa samband mellan atmosfären, haven och landmassorna. Det här betydde början på en ny klimatförståelse.

Humboldt var inte främst intresserad av att hitta nya isolerade fakta utan han önskade koppla ihop dem. Han kritiserade Carl von Linné som han ansåg hade förvandlat naturförståelsen till en smal praxis för insamling och klassificering, liksom för att han hävdade att allt var skapat för mänskligheten. Humboldt menade att i stället för att skogen ska tjäna oss, måste vi tjäna skogen.

Sedan Humboldts insikt vid Valenciasjön har närmare en fjärdedel av världens skogsmarksareal försvunnit. Takten på avskogningen har minskat sedan en tid tillbaka, men trots det försvann 10 miljoner hektar skogsmark varje år mellan 2015 och 2020 – med dramatiska konsekvenser för såväl den globala uppvärmningen som för den biologiska mångfalden. Värst utsatt är tropikerna. Men, som Lisa Röstlund berättat i sin reportageserie om skogen i DN, även i Europa försvinner skog. Och i Sverige har under de senaste 20 åren runt 300 000 hektar, ett område ungefär lika stort som Gotland, avverkats i renbetesområden i Norrbotten och Västerbotten.

Kampen mot avskogning har aldrig varit viktigare än i dag. Avskogningen bidrar till den globala uppvärmningen och försvårar, kanske omöjliggör, inte bara 1,5-gradersmålet, utan

också 2-gradersmålet. I stället för att skövla skog behöver vi plantera ny skog. FN:s klimatpanel menar att möjligheterna att nå Parisavtalets mål om 1,5 grads uppvärmning skulle öka om en miljard hektar skog planteras fram till 2050, och World Economic Forum driver en kampanj som syftar till plantering av en biljon (1 000 000 000 000) träd. Trots det avser endast 1 procent av de medel som ges till kampen mot klimatförändringarna naturbaserade lösningar, som återställande av ekosystem – betydligt mindre riskfyllda åtgärder än att pumpa ner och förvara den koldioxid vi producerar under havet.

Men det handlar alltså inte bara om utsläpp av koldioxid och klimatförändringar. Det handlar också om minskad biologisk mångfald, förlorade ekosystemtjänster och förlust av de sociala dimensioner skogen erbjuder.

Vi ser i dag en alarmerande förlust av biodiversitet. Mellan 1970 och 2014 minskade vilda arter i vår planets skogar med 53 procent. Sett till hela världen hotas enligt FN en miljon arter av utrotning. World Economic Forum har i en ny rapport pekat ut riskerna med minskad biologisk mångfald som ett av de största problem mänskligheten står inför.

Världsnaturfonden varnar i en ny rapport för att skogsbruket i Sverige inte tar tillräcklig hänsyn till biodiversiteten, att fler och fler arter som är beroende av skogen rödlistas i Sverige och att vi skördar skogar med höga naturvärden. Detta trots att Sverige antagit FN:s hållbarhetsmål, varav ett handlar om just ekosystem och biologisk mångfald.

Och EU:s första vice ordförande Frans Timmermans uttryckte nyligen i en tv-intervju oro över tillståndet i den svenska skogen och

menade att Sverige måste värna om den biologiska mångfalden och anpassa skogsbruket till de utmaningar temperaturhöjningar innebär.

Förändringen av världens skogsekosystem hotar nu också hela mänsklighetens hälsa.

Avskogning har blivit en drivkraft bakom globala pandemier. Man räknar med att om skövlingen av naturen, och i synnerhet skogen, inte stoppas kommer pandemier att i framtiden inträffa oftare, spridas snabbare, orsaka fler dödsfall och större skador på världsekonomin än covid-19.

I dag ersätts kol med biobränsle i värmekraftverk runt om i Europa. Stora mängder biopellets importeras till Europa från USA, Kanada och Ryssland. I den kanadensiska provinsen British Columbia fälls träd, fraktas till

fabriker, torkas, flisas och komprimeras till träpellets. Detta för att sedan lastas på fartyg som seglar längs den amerikanska västkusten, genom Panamakanalen och vidare över havet till England för att där, ungefär en månad senare, omlastas till järnvägsvagnar och fraktas till biokraftverk och bli till elektricitet. Och det här är lönsamt, tack vare generösa bidrag.

Även Nederländerna och Danmark importerar biopellets som kommer från amerikanska skogar, om än mindre volymer. Men motståndet mot att se förbränning av hela träd som klimatneutralt ökar, och i Nederländerna har beslut fattats om minskade subventioner. Sverige importerar också biopellets, mest från Estland och Ryssland, men producerar allt mer egna. Man uppger här att mest restprodukter från skogen används. Men Lisa Röstlunds granskning visar annorlunda. Alexander /

08 Pålsundet räddas

Pålsundet mellan Södermalm och Långholmen, där strandkanten, bryggorna och grönskan hotades av en betongkaj, kommer även i framtiden att se ut – nästan – som i dag.

– Det blir förändringar men det är ljusår från det tidigare beslutet, säger trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP).

Protestlistor cirkulerade när kommunfullmäktige i februari 2018 bestämde att bryggor och strandkant skulle rivas till förmån för en 130 miljoner kronor dyr betongkaj, lik den vid resten av Söder

Mälärstrand. Daniel Helldén meddelade då att det var hans ”svåraste beslut någonsin”.

Skönhetsrådet rasade över att staden tänkte förstöra ett de finaste relativt oförstörda vattenrummen och fick medhåll av Heleneborgs båtklubb, som ligger i sundet.

– Jag tror verkligen att folk kommer att bli glada för att vi nu kan skona hela området, strandkanten kommer att se ut som i dag, vi kan spara hela båtklubben och alla bryggor, mycket mindre utrymme här nere vid vattnet tas i anspråk och bara elva av 160 träd i området måste tas bort, säger Daniel Helldén.

Stockholms stad har tidigare konstaterat att Pålsundet behöver förstärkas. Strandkanten längs Söder Mälärstrand, mellan Reimersholmsbron och Pålsundsbron, kräver

någon form av åtgärd för att minska risken för skred och garantera säkerheten längs slänten.

Nu kommer den grönbå majoriteten i Stockholm att gå fram med en mer skonsam lösning. Förstärkningen ska göras med hjälp av en så kallad glesspont, stålrör som borrar ned till berget och döljs under markytan.

– Båtklubben kan ha sin verksamhet kvar under hela byggtiden, spontningen sker från land, säger Daniel Helldén.

I projektet ingår fortfarande att bygga en ny gång- och cykelbana längs Söder Mälarstrand. Gång- och cykeltrafiken kommer att separeras och få större ytor och flackare lutningar, vilket innebär bättre framkomlighet och högre trafiksäkerhet. Gångvägen ligger i stort kvar där den ligger, cykelbanan flyttas delvis.

När ska arbetet vara klart?

– Trafikkontoret har tagit fram underlaget till hur vi kan göra men alla analyser är inte klara och själva beslutet är inte fattat, vi räknar med att det tas i kommunfullmäktige först nästa vår. Byggstart är planerad till hösten 2023 och arbetet kommer att vara klart våren 2024, det är kalkylen just nu, säger Daniel Helldén.

Om rörelserna i marken skulle hinna bli för stora före byggstart kommer området att behöva stängas av, som en försiktighetsåtgärd. En möjlighet är att sedan schakta bort jord för att minska trycket på de delar som är instabila och därmed tillfälligt minska risken för skred.

I underlaget till beslutet om en betongkaj i fullmäktige 2018 står att arbetet med spont inte kan utföras från land på grund av den låga

säkerheten mot skred, att sponten i stället skulle installeras från en flotte i sundet och att ”flertalet alternativa lösningar har utretts men ingen annan än den nu föreslagna har visat tillfredsställande stabilitet”.

Det är inte första gången Stockholms stad fattar beslut på bristfälliga underlag. Hur kan det bli så?

– Jag kan inte bedöma vad som var rätt och fel i det gamla förslaget. Det är risk för skred, det sitter mätare här hela tiden och det är förbjudet att leda om tung trafik hit. Men det underlag som fanns, att en betongkaj och fyllnadsmassor var det enda man kunde göra det stämmer ju inte, det är helt uppenbart, säger Daniel Helldén.

Lars Johansson har ansvarat för arbetsutskott på Heleneborgs båtklubb, som nyligen fyllde 100 år, och har drivit frågan. När DN når honom har han precis fått beskedet av Daniel Helldén i ett digitalt möte.

– Jag tackade honom för att vi hade blivit hörsammade. Detta är ett bra exempel på att man kan göra sin röst hörd. Att det lönar sig att samla opinion, säger Lars Johansson.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Fakta. Tull för Mälartrafik

Namnet ”Pålsund” finns redan på Petrus (Petter) Tillæus karta från 1733 under ”Påhl Sundet” och syftar till att det fanns förpålningar

ungefär på Pårsundsbrons nuvarande läge. Denna påspärr för sjötrafik gick tillbaka till Gustav II Adolfs tid. Sedan "lilla tullen" infördes år 1622 var Pårsundet sjötull för trafiken till och från Mälaren och sundet pålades igen för att stoppa smitare. Så sent som 1835 beskrev Drätselkommissionen hur man då reglerade trafiken genom Pårsundet.

Källa: Wikipedia

11 Ja, det verkar vara en vargvalp som man hittat.

Maria Falkevik, rovdjursansvarig på Länsstyrelsen Värmland, om den övergivna "hundvalpen" som en grupp ungdomar tog med sig. Ungdomarna som hittade valpen i skogarna kring värmländska Lesjöfors och kan ha begått miljöbrott av misstag, rapporterar tidningen Svensk Jakt. Vargungen avlivades senare.

TT

11 Därför överlever människan inte utan biologisk mångfald

Det moderna välfärdssamhället vilar på en grund av biologisk mångfald. Det menar Anne Sverdrup-Thygeson, som vill visa hur naturens artrikedom räddar människors liv.

Hur kommer det sig då att hoten mot den biologiska mångfalden ofta hamnar i skuggan av klimatkrisen? Och finns det

något man själv kan göra för att hjälpa artrikedomen på traven?

Flera år före ”Robinson” och ”Big Brother” genomfördes ett experiment i en annan avskild värld. Långt ute i öknen i Arizona, i ett konstgjort ekosystem inkapslat av stål och glas, skulle fyra män och fyra kvinnor under två års tid försöka överleva utan hjälp från omvärlden. Deras minivärld var 13 000 kvadratmeter stor och rymde växter, vilda djur och odlingar.

Byggnaden var finansierad av en oljemiljardär och döptes till Biosphere 2. Tanken med överlevnadsexperimentet var att undersöka möjligheten att skapa en ny biosfär från grunden, oberoende av den vi redan lever i.

Om du aldrig har hört talas om Biosphere 2 beror det förmodligen på att den konstgjorda

biosfären inte blev så lyckad. De flesta ryggradsdjuren och alla pollinerande insekter dog på kort tid. En oinbjuden myrart invaderade anläggningen och spred sig tillsammans med kackerlackor. Slingerväxter blockerade solljuset för livsmedelsväxter. De åtta biosfärborna var konstant hungriga och syrenivån blev så farligt låg att forskningsledningen vid två tillfällen fick bryta förseglingarna och pumpa in mer syre. Experimentet, som pågick 1991–1993, ska ha övertygat forskare inom Nasa att resor till Mars är praktiskt genomförbara.

Norska biologiprofessorn Anne Sverdrup-Thygeson berättar historien om Biosphere 2 i slutet av sin nya bok om biologisk mångfald – kanske som ett varnande exempel för de som tänker att biologisk mångfald mest angår en och annan rödlistad skalbagge.

Experimentet illustrerar vad forskningen redan vet, skriver Anne Sverdrup-Thygeson: ”att intakta, artrika ekosystem är mer robusta och bättre på att leverera nyttor och tjänster än utarmade, artfattiga system”.

– Naturen har testat sig fram till vår nuvarande biosfär i över fyra miljarder år. Prototyper som inte fungerade har förkastats. I dag har vi ett nätverk av miljoner arter med inbördes relationer som är alldeles för komplext för att människan någonsin ska kunna kopiera det, säger Anne Sverdrup-Thygeson på telefon från sin bostad i Lørenskog utanför Oslo.

Hon är professor i bevarandebiologi, vetenskapen som undersöker hot mot den biologiska mångfalden och hur hoten ska bemötas. Med sin nya bok ”På naturens axlar – hur 10 miljoner arter räddar ditt liv” vill hon

visa varför också människan behöver biologisk mångfald. Liksom hennes tidigare bok ”Insekternas planet” är den nya full av populärvetenskapliga exempel på mer eller mindre märkliga företeelser: från självlysande svampar i världskrigens skyttegravar till Amazonas ”flygande floder” av vattenånga ovanför trädtopparna. Men den handlar också om hur en stor del av vår välfärd vilar på en grund av artrikedom i naturen.

– Jag försöker berätta historier som visar hur viktig biologisk mångfald är för dig och mig i vardagen. Även om vi inte tänker på det så har en intakt natur stor betydelse för det liv vi vill leva, med god levnadsstandard och hälsa, mediciner, sund mat och rent dricksvatten, säger hon.

Ett exempel på det senare är New Yorks kranvatten, ibland kallat ”kranvattnets champagne”. Orsaken till att vattnet har så god kvalitet är inte någon högteknologisk reningsanläggning, utan världens största ofiltrerade vattenförsörjningssystem. Staden har sett till att skydda skog och våtmarker i det stora avrinningsområde varifrån New Yorkborna får sitt dricksvatten, så att regn och smältvatten från snö silas och renas naturligt genom vegetation och jord.

Prislappen för att köpa ut berörda markägare var en bråkdel av vad en kemisk reningsanläggning skulle ha kostat.

Det är ett typexempel på vad biologerna kallar en reglerande ekosystemtjänst – ett tråkigt - fackord som får Anne Sverdrup-Thygeson att

sucka lite. Själv talar hon hellre om vaktmästartjänster.

– När vi är på jobbet eller hemma tänker vi inte så mycket på att vaktmästaren ser till att justera värmen eller hindrar att vatten hamnar på ställen där det inte ska vara. Så är det även med naturen, som liksom vaktmästaren tar hand om sådant som städning och återvinning i det fördolda.

Träd i städer sänker värmen, dämpar buller, jämnar ut nederbörd och renar luften från föroreningar. Mangroveskogar skyddar mot översvämningar och flodvågor. Frisk natur med bevarad artrikedom reglerar skadedjur och sjukdomar, vilket kan vara tänkvärt när granbarkborrar grasserar i skogarna och coronavirus i städerna.

Biologer beskriver vår tid som den sjätte massutrotningen – ett kolossalt utdöende av arter som till stor del orsakas av att djurens naturliga livsmiljöer exploateras och försvinner. På bara 16 år, från 1993 till 2009, gick en landyta vildmark större än Indien förlorad.

Ändå hamnar krisen för den biologiska mångfalden ofta i skymundan av klimatkrisen – något som Anne-Sverdrup Thygesen vänder sig emot.

– Bägge kriserna är lika akuta. De går hand i hand och måste lösas samtidigt. En intakt och artrik natur är mer robust mot förändringar. Ju fler arter som kan respondera på förändringar av temperaturen eller nederbörden, desto större chans är det att naturnyttor som pollinering eller skadedjursreglering finns kvar, säger hon.

Varför tror du att den biologiska mångfalden inte får lika mycket uppmärksamhet som klimatkrisen?

– En möjlig förklaring kan vara att företag har lättare att tjäna pengar på klimatomställningen. Skogsindustrin lobbar för att vi måste avverka mer, för klimatets skull. Bilindustrin kan sälja elbilar. Småföretag kan sälja sådant som gröna tak eller regnvattenbäddar. Krisen för biologisk mångfald är svårare att göra affärer av, eftersom lösningen ofta är att lämna mer natur i fred.

Samtidigt kan en bevarad natur vara samhällsekonomiskt lönsam just på grund av alla de ekosystemtjänster den tillhandahåller. IPBES-plattformen, den biologiska mångfaldens motsvarighet till FN:s klimatpanel IPCC, räkar med att världsekonomin tappar 10 procent varje år på grund av förstörd natur.

Anne Sverdrup-Thygeson har följt den svenska debatten om skogsbruk efter DN:s granskning av skogsindustrin. Inte heller i skogspolitiken tycker hon att klimathänsyn behöver stå i motsättning till biologisk mångfald. Skogsindustrin framhåller att växande produktionsskog binder mer kol än gammelskog och att ett effektivt skogsbruk därför bör prioriteras framför äldre skogars biologiska mångfald. Vad skogsindustrin då bortser från, menar Anne Sverdrup-Thygeson, är det kol som gammelskogar lagrar i jorden. Kanske så mycket som 80 procent av kolet i skogarna på norra halvklotet finns nere i jorden, skriver hon i boken.

– Vi vet att om en gammal skog som aldrig har varit kalhuggen får stå kvar så har den ett jättestort lager av kol i skogsjorden. Svampar har hjälpt trädens rötter att binda kol i hundratals

eller tusentals år. Om en sådan skog får stå kvar bevaras jordens kollager, samtidigt som skogen kan fortsätta vara ett levande ekosystem som ger skydd åt hotade arter.

I höst är det tänkt att COP15, det största internationella toppmötet om biologisk mångfald på ett decennium, ska äga rum i Kina (om pandemisituationen tillåter). Finns det i väntan på det något man själv kan göra för den biologiska mångfalden? Anne Sverdrup-Thygesen nämner först och främst att engagera sig politiskt eller ideellt genom olika miljöorganisationer.

– Man kan försöka bevara natur där man har möjlighet att påverka. Det kan vara att kämpa för att behålla den lilla närskogen som håller på att bli bebyggd, eller för att förstörd natur ska restaureras.

Men även handgripliga insatser kan spela roll. Strängt taget räknar Anne Sverdrup-Thygeson även den klassiska gräsmattan som förstörd - natur.

– En minirestauration om du bor i villa kan vara att låta en del av trädgården bli mer vildvuxen. Det ger plats åt olika rovinsekter, kanske till och med en igelkott, och är ett viktigt bidrag till den biologiska mångfalden i städerna.

Balkongblommor då, är det för futtigt för att räknas?

– Jag tror inte att man ska förbise sådana små saker. Det inte bara insatsen i sig som räknas, utan också medvetenheten det väcker i dig och andra. Grannen kanske frågar varför du har så många blommor på din balkong och då har du

öppnat en dörr till något mer än bara några pollinatörvänliga balkongväxter.

Sverker Lenas

sverker.lenas@dn.se

Fakta. Fem exempel där naturen räddar människoliv

1 Dolksvansblod som vaccintest. Sedan 1977 används ett ämne i en särskild blå vätska för att testa efter farliga bakterier i läkemedel, som till exempel vaccinen mot covid-19, eller medicinsk utrustning. Vätskan är blod från dolksvansen (eller hästskokrabban) och tappas från fångade dolksvansar i laboratorier. Blodet värderas till omkring 150 000 kronor per liter. Nu har man lyckats ta fram ett syntetiskt enzym, men när

covidvaccin började tillverkas hade det ännu inte tagits i bruk.

2 Getingen som vinleverantör. För att vindruvor ska jäsa till vin behövs en jästsvamp. Den finns i mogna druvor, men inte i omogna. Så var kommer den ifrån? Ny forskning har visat att jästen bor i getingens mage. Övervintrande getingdrottningar och deras döttrar tar med sig jästen till nästa sommars druvor när de hämtar söt druvsaft. Så det är inte bara jordmånen och druvsorterna som ger vinet dess karaktär. Olika getingar för med sig olika sorters jäst.

3 Idegran som cancermedicin. Efter en insamling av mer än 30 000 växtarter under en 20-årsperiod hittades paklitazel i barken från en åtta meter hög stillhavsidegran i Washington. Ämnet fick cancerceller att sluta dela sig. Upptäckten ledde till cancerläkemedlet Taxol

och omfattande avverkning. Stilla havsidegranen blev rödlistad. I dag kan dock ämnet framställas i laboratorium.

4 Termiter som jordförbättrare. Termiter är fruktade för sin förmåga att äta upp trähus. Men i halvöknen och på savanner är deras roll som nedbrytare livsviktig. De samlar döda växtrester, bryter ner dem och ser till att jorden får näring. De gör också jorden mer porös och fuktig genom sitt grävande. Termiternas arbete motverkar ökenspridning och landskapet blir mer motståndskraftigt för torka. I Brasilien har termiter konstruerat ett nätverk av underjordiska gångar som täcker en yta lika stor som Storbritannien.

5 Sommarmalört som malariamedicin. År 2015 fick Tu Youyou Nobelpriset i medicin för upptäckten av det verksamma ämnet

artemisinin för behandling av malaria. Fyndet gjordes i ett projekt där man under årtionden undersökt mer än 2 000 traditionella kinesiska naturmediciner. Det verksamma ämnet hittades i sommarmalört, en ljusgrön buskig växt med knappt synliga blommor. Artemisinin har sagts vara det viktigaste som hänt för att bekämpa malaria på flera hundra år.

Källa: "På naturens axlar" av Anne Sverdrup-Thygeson

Fakta. Anne Sverdrup-Thygeson

Aktuell: med boken "På naturens axlar – hur 10 miljoner arter räddar ditt liv", utgiven på Volante förlag i översättning av Helena Sjöstrand Svinn och Gösta Svinn.

Känd: för boken ”Insekternas planet” (2018), som blev hennes populärvetenskapliga genombrott och har översatts till över 20 språk. 2019 sommarpratade hon om ämnet i P1.

Verksam: som professor vid Norges miljö- och biovetenskapliga universitet NMBU. Hon har doktorsgrad i bevarandebiologi och undervisar i naturförvaltning och skogsmångfald.

Bor: i Lørenskog utanför Oslo med man. Tre vuxna barn.

12 Det är sorgligt och upprörande.

Åke Widgren på Länsstyrelsen Blekinge om att landskapets enda vilt växande mosippa har blivit uppgrävd. Växten är fridlyst och starkt hotad och nu riskeras artens fortsatta existens i Blekinge, rapporter P4 Blekinge.

12 ”Sverige kan skapa militärt problem för Ryssland”

Riksdagen har beslutat om en historiskt stor satsning på försvaret. Ansvaret för att genomföra upprustningen ligger på cheferna för armén, marinen och flygvapnet.

– Vi har förmågan att skapa ett militärt problem även för en stor motståndare som Ryssland, säger flygvapenchefen Carl-Johan Edström i en DN-intervju med Sveriges tre försvarsgrenschefer.

Försvarsbeslutet för åren 2021–2025 innebär en kraftig ökning av anslagen till det militära försvaret. Det var Rysslands kraftiga upprustning och annekteringen av Krim som började förändra Sveriges försvarspolitik 2015.

Sedan dess har krigföringen i Ukraina fortsatt, relationerna mellan stormakterna försämrats och nya militära kraftmätningar genomförts i vårt närområde.

– Man måste se den totala bilden av vad som händer i Arktis, i Östersjön och i Svarta havet. Det är ett tydligt ökat övningsmönster från rysk sida. Både när det gäller storleken på övningarna och att de är mer kvalificerade, säger flygvapenchefen Carl-Johan Edström.

DN:s intervju med försvarsgrenscheferna görs efter ett seminarium på temat ”Vem

kontrollerar Östersjön?”, anordnat av Saab där de tre deltar (arméchefen på distans).

– Vi kommer aldrig att kunna stå utanför en konflikt i vårt närområde mellan Nato och Ryssland, då kommer vi att bli indragna. Det är vår stora uppgift: att planera, tänka och förbereda oss för det, säger marinchefen Ewa Skoog Haslum.

Försvarsbeslutet 2020 innebär nya krigsförband i alla försvarsgrenarna, främst armén som med återinförd värnplikt ska fördubblas på tio år.

Vilka områden kan armén bli inblandat i under en konflikt?

– Bara det faktum att vi har stridskrafter på Gotland ger ju mycket större problem för en eventuell motståndare. Vår viktigaste uppgift är att vara utgångsgrupperade på strategiskt

viktiga platser i vårt eget land – och öva ihop med Finland för att hjälpa dem också, svarar arméchefen Karl Engelbrektson.

Citaten återspeglar hur kalla krigets formel ”alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig” övergetts. Numera ska försvaret ”enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet”. Detta enligt riksdagens beslut.

Därför övar försvarsgrenarna med USA och våra nordiska Nato-grannar på allt fler nivåer. Så sent som natten till i lördags tilläts en stor amerikanska arméstyrka korsa svenskt luftrum för att undsätta Nato-landet Estland i en övning. Och med Finland finns ett samarbete

för incidenter, kriser och krig reglerat i svensk lag.

Försvaret ska förhindra krig genom att bygga en militär tröskel som får en potentiell angripare, i klartext Ryssland, att avstå. Och här utstrålar cheferna självförtroende:

– Armén, marinen och flygvapnet kan tillsammans sätta upp ett koncept för alla skeden: från ett tänkt väpnat angrepp, ett skede med förbekämpning, överskeppning och överflygning till en strid på svenskt territorium, säger flygvapenchefen Carl-Johan Edström och förklarar:

– Vi har förmågan att skapa ett militärt problem även för en stor motståndare som Ryssland där vi kan utnyttja motståndarens sårbarheter till vår egen fördel. Det är det vi ska bygga vidare på

i övningar, i förmågeutveckling och det vi bygger tillväxt för, säger flygvapenchefen.

För att möjliggöra tillväxten ökar anslagen till det militära försvaret. Från 66 miljarder kronor i år till 89 miljarder år 2025.

Känner ni en hård press att leverera i och med att anslagen höjs?

– Absolut. Och så ska det vara. Det satsas helt fantastiska summor, svarar marinchefen som påpekar att detta också kräver nytänkande:

– För 20 år sedan hade vi tid – och inte så mycket pengar. I dag har vi fått pengar – men vi har absolut inte tiden. Det är en inställning som vi i Försvarsmakten, men även Försvarets materielverk och industrin måste förstå. Nu handlar det om att leverera kvalitet på mycket kortare tid, säger Ewa Skoog Haslum.

– Viktigast är att vi säkerställer att vi får effekt, så det inte går till en ökad administration. Vi ska premiera ett ledarskap som vågar utmana strukturer, regler och metoder som vi byggt upp under perioden när vi inte haft ett riktigt hot mot oss, svarar Carl-Johan Edström.

Efter riksdagsvalet 2023 ska det bli en politisk kontrollstation. Den ska utvärdera upprustningen och om mer pengar behövs – vilket det redan finns signaler om.

– Jag är inte orolig. Historien visar att pengarna inte inte riktigt brukar räcka till det som alla förväntat sig. Men om vi tar tydliga steg i leveranser framåt, talar vad olika saker och ting kostat, och varför, då tror jag vi har en fortsatt hög trovärdighet i vårt arbete, säger Karl Engelbrektson.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Försvargrenarnas chefer får större roll

Sveriges försvar leds av överbefälhavaren Micael Bydén och hans ledningsstab av viceamiral Jonas Haggren.

I högkvarteret finns också en Insatschef, generallöjtnant Michael Claesson och en Produktionschef generallöjtnant Johan Svensson.

De tre försvargrencheferna:

Arméchefen generalmajor Karl Engelbrektson.

Flygvapenchefen generalmajor Carl-Johan Edström

Marinchefen konteramiral Ewa Skoog Haslum.

I och med det sämre omvärldsläget och försvarets upprustning har försvarsgrenscheferna fått en allt viktigare roll.

De tre cheferna har egna, nyinrättade, staber i:

Enköping (armén).

Uppsala (flygvapnet).

Muskö (marinen).

12 Grisar kan bli vapen mot mardrömsväxten

Den svårutrotade invasiva växten parkslide är ett gissel i den svenska naturen. Nu ska grisar testas som bekämpning i ett nytt forskningsprojekt vid Lunds universitet.

Parkslide är en mardrömsväxt som är extremt svår att bli av med när den har slagit rot. Den tar över naturen, tränger ut andra växter och kan förstöra byggnader. Det finns ingen enskild metod för att få bort den utan man får ofta använda en kombination av flera metoder för att få effekt.

Men om det nya forskningsprojektet vid Lunds universitet faller väl ut kan parksliden ha mött sin överman. Metoden som ska undersökas är att låta grisarna böka upp rotstammarna, skriver Vetenskapsradion. Steg två är att se vad som kommer ut i andra änden efter att växten har passerat grisens mage.

– Folk provar får, getter och kor mot parkslide men det är den underjordiska delen som är roten till vår utmaning med den här växten och därför vill vi testa grisarna, säger västekolog Tina D’Hertefeldt till Vetenskapsradion, och fortsätter:

– Det är tydligt att små, små bitar av den ger en ny planta. Vad händer då när en gris äter plantan och vad kommer ut i andra änden: Är det så att den bekämpas eller har grisen bara

fördelat upp växten och dessutom levererat den i en fin gödselhög som den kan växa i.

Trädgårdsväxten parkslide kan bli drygt två meter hög och har ett bambuliknande växtsätt. Rötterna är kraftiga och kan bli 5–6 meter långa – och det krävs bara en minimal rotbit för att bilda ett nytt bestånd. Om den växer intill fastigheter kan rötterna skada grunden eller vattenledningar. Det finns exempel på att parkslide har tagit sig in i hus och trängt upp genom golv och trängt fram under tapeter.

Växten kom till Sverige som en trädgårdsväxt, och har sedan spridit och etablerat sig framför allt i anslutning till trädgårdar och parker. Den förekommer från södra Sverige upp till Dalarna med enstaka fynd längs kusten upp till Umeå.

Om man hittar parkslide i naturen kan man rapportera in det till Artportalen.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Fakta. Invasiva arter

Invasiva främmande arter är växter, djur, svampar och mikroorganismer som flyttats till en ny miljö och som där sprider sig snabbt och orsakar skador på naturen.

I Sverige finns mer än 2 000 främmande arter, cirka 20 procent av dem är invasiva eller potentiellt invasiva.

Länsstyrelsen ansvarar för att bekämpa invasiva främmande arter.

Källa: Naturvårdsverket

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Justitiedepartementet

ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap.

Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

[Områden](#)

Områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
- [Civilt försvar](#)
- [Familjerätt](#)
- [Grundlagar och integritet](#)
- [Krisberedskap](#)
- [Migration och asyl](#)
- [Rättsväsendet](#)

[Om Justitiedepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Justitiedepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)
- [Internationellt rättsligt samarbete](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Morgan Johansson](#)

Justitie- och migrationsminister

[Mikael Damberg](#)

Inrikesminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Justitiedepartementets propositioner](#)
- [34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet](#)
- [Ett tryggare Sverige](#)
- [Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism](#)
- [Information om viseringar \(visum\)](#)
- [Europeisk e-juridikportal](#)
- [Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige](#)
- [Till dig som är student](#)

Aktuellt från Justitiedepartementet

Justitiedepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/>

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
19 april 2017 från [Justitiedepartementet](#)
- **Polismyndigheten**
11 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
06 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
05 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Justitiekanslern (JK)**
05 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Statens haverikommission (SHK)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Sveriges Domstolar**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Rättshjälpsmyndigheten**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Migrationsverket**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Kriminalvården**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Domarnämnden**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Åklagarmyndigheten**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Kustbevakningen (KBV)**
04 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
02 februari 2015 från [Justitiedepartementet](#)

- **Säkerhetspolisen**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)Morgan Johansson
-
- **Gentekniknämnden**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)
- **Datainspektionen**
05 januari 2015 från [Justitiedepartementet](#)

Morgan Johansson

Justitie- och migrationsminister

[Justitiedepartementet](#)

"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

Morgan Johanssons områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
  - [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Familjerätt](#)
- [Grundlagar och integritet](#)

- [Migration och asyl](#)
- [Rättsväsendet](#)

[SW 32 Statsvetenskap.](#)

[SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.](#)

[SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.](#)

[SW .7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.](#)

Mikael Damberg

Inrikesminister

[Justitiedepartementet](#)

Mikael Dambergs områden

- [Bekämpning av terrorism](#)
- [Civilt försvar](#)
- [Försvar](#)
- [Krisberedskap](#)
- [Rättsväsendet](#)

[SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.](#)

[SW .6525-6529 Militära verksamheter.](#) (Civilt)

06 Ekots reporter inledde relation med dömd islamist

En reporter på Ekot inledde en privat relation med islamisten Raad al-Duhan som Säpo betraktar som ett hot mot rikets säkerhet – och som hon själv rapporterat om, avslöjar sajten Doku.

Reporterns mamma och styvpappa skrev under tiden brev till justitieministern för att försöka påverka situationen för islamisterna – och nu är Raad al-Duhan folkbokförd hos mamman.

Reportern lämnade Sveriges Radio efter att hennes chef fick reda på relationen.

Det är sajten Doku, som drivs av en stiftelse och granskar våldsbejakande och radikala islamistiska miljöer, som har avslöjat historien om Ekots reporter. Enligt Dokus granskning har reportern, som återkommande granskat fallen med de islamister som ska utvisas på grund av säkerhetshot, också inlett en privat relation med en av dem, Gävleimamen Abu Raads son, Raad al-Duhan. Al-Duhan är också skriven hemma hos reporterns mamma, som har företrätt honom i kontakten med olika myndigheter.

Så sent som i april i år uppger mamman i ett överklagande att al-Duhan bor hemma hos henne och hos hennes barn och vänner, vilket går i linje med Dokus och Expressens uppgifter

– att al-Duhan även bor eller har bott hemma hos reportern själv.

I maj 2017 dömdes mannen till böter och villkorlig dom för att ha hotat Expressen-journalisten Anna Gullberg som då var chefredaktör för tidningen Gefle Dagblad. Hoten var kopplade till en granskning som Gefle Dagblad gjort av islamisterna.

Enligt Doku är det oklart hur länge journalistens och Raad al-Duhans relation pågått. Reportern säger till Doku att hennes vänskap med al-Duhan började först efter att hennes granskningar var publicerade. Handlingar från Justitieombudsmannen visar att mamman var engagerad i frågan redan tidigare och att hon bland annat skrivit brev till Säkerhetspolisen.

Formellt folkbokfördes Raad al-Duhan hos journalistens mamma den 7 oktober 2020.

– Jag och Raad al-Duhan umgås sedan sommaren 2020 som vänner, och i och med det kom min mamma och hennes man även i kontakt med Raad. De erbjöd honom möjlighet att bo i deras bostad i Stockholm, där de själva vid tillfället inte vistades. Huvudsakligen eftersom Raad ville komma bort från Gävle där han sedan en tid tillbaka saknade en stabil boendesituation.

– Jag informerade då min dåvarande arbetsgivare om min vänskapsrelation med Raad. En tid senare valde jag att sluta på egen begäran, huvudorsaken till det beslutet kommunicerade jag till kollegor och vänner, skriver reportern till Doku.

Sveriges Radio bekräftar att reportern slutade på egen begäran i oktober 2020. Enligt uppgifter till DN var hennes relation till islamisterna inte känd bland kollegorna på redaktionen.

Under onsdagen togs reporterns profilsida ned från Sveriges radios webbsida. Då hade hon inte publicerats på Sveriges radios webbsida sedan den 11 september 2020.

Medarbetarna på Ekots redaktion samlades på onsdagsmorgonen till ett digitalt stormöte, efter att uppgifterna om den tidigare kollegan hade avslöjats. Ekots chef Klas Wolf-Watz intervjuades också om situationen i P1 Morgon, där han meddelade att orsaken till att dessa uppgifter inte har kommit ut förrän nu – trots att de har varit kända av Sveriges Radio sedan i

september förra året – är att det handlar om ett personalärende.

Journalisten gjorde under 2019 en serie reportage som berörde lagen om särskild utlänningskontroll i samband med att sex personer togs i förvar med stöd av den lagen. I ett av reportagen intervjuas Raad al-Duhan som beskrivs som att han ”i många år drivit idrottsverksamheter för unga”. I intervjun nekar han till Säpos anklagelse om att han ska ha rekryterat barn och unga till ett sunnimuslimskt nätverk i Sverige. I reportaget medverkar bland annat en representant från Amnesty som kritiserar vad han menar är Säpos brist på transparens.

Ekots chef Klas Wolf-Watz svarar skriftligt på DN:s frågor:

Är det förenligt med Ekots/SR:s riktlinjer att rapportera om en person som journalisten har en privat relation till?

– Jag kommer inte gå in på detaljer i ärendet eller definiera den situation som uppstått. Men generellt, nej, det är inte förenligt med våra riktlinjer.

Ni säger att hon slutade på egen begäran – har hon fått eller erbjudits avgångsvederlag eller annan ersättning för att sluta?

– Omständigheterna kring att personen lämnade Sveriges Radio kommenterar jag inte.

Hade hon kunnat jobba kvar som journalist på Ekot?

– Det är en hypotetisk fråga som jag inte spekulerar kring. Jag agerade direkt och personen arbetar inte kvar.

Varför har ni hemlighållit situationen och inte bevakat den journalistiskt själva?

– Jag har behövt hantera denna fråga som ett personalärende, vilket förstås varken varit lätt eller okomplicerat. Men jag måste kunna var personens chef utan att något som händer blir offentligt.

Ni uppger att ni står bakom publiceringarna och att de är journalistiskt relevanta men finns det några detaljer eller uppgifter som ni har ändrat eller dragit tillbaka?

– Nej inga ändringar är gjorda.

DN har sökt reportern som avböjer att kommentera.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

06 Ytterligare en gripen för mord

Ytterligare en man har gripits och anhållits, misstänkt för mordet på en 18-årig man vid koloniområdet Ärtholmen i Malmö. Sedan tidigare sitter en 18-åring häktad för dödsskjutningen. Mannen greps i Malmö under tisdagseftermiddagen, misstänkt för inblandning i dödsskjutningen av den 18-åriga man som hittades död tidigt på morgonen den 23 april.

Åklagaren Jenny Olovsson vill inte uppge ålder på den man som greps i tisdags men säger att han är myndig.

Den misstänkte mannens advokat, Viktor Banke, säger att hans klient menar att han inte har något med mordet att göra.

– Han förnekar brott, säger han.

18-åringen sköts vid Ärtholmens koloniområde i Malmö den 23 april.

Tove Hansson

tove.hansson@dn.se

06 MP: Ta hem IS-kvinnor med barn

Miljöpartiet vill att barn till svenska IS-kvinnor i Syrien ska föras hem tillsammans med sina mammor. Men regeringen har inte ändrat linje, enligt inrikesminister Mikael Damberg (S).

– Vi har samma position som förut. Det vill säga att vi inte siktar på att repatriera vuxna människor som rest ner till de här områdena för att delta i IS-aktiviteter, säger Mikael Damberg.

Flera svenska kvinnor med barn sitter fängslade i lägren al-Hoj och Roj i Syrien på grund av misstänkta kopplingar med terroriststämplade IS. **TT**

06 Skadad kvinna hittades i låda

En skadad och medvetslös kvinna hittades i söndags gömd i en låda i en bostad i Göteborg. Nu har hennes sambo häktats för bland annat grov misshandel och olaga frihetsberövande. Polisen fick larm från grannar till paret, som hört rop på hjälp och en man som skrek ”jag ska slå ihjäl dig”.

I bostaden fanns en man i 60-årsåldern, som påstod att hans sambo nyss gått därifrån. Poliserna letade igenom bostaden flera gånger innan de hittade kvinnan. **TT**

06 Jag blir vanmäktig av detta maktmissbruk

Inslaget i radions P1 var droppen. Rösten var så deprimerande allvarlig att det lät som reklam för en massbegravning, men det handlade om en kommande bokintervju. ”Möt författaren XX i ett samtal om MAKT!”

Jag kan tänka mig ett helt Alexandriabibliotek av ämnen som är intressantare att ta upp med författaren än makt. Det hade faktiskt varit mer spännande att höra om vilket bakverk som ger honom mest inspiration, vilken som är den

sämsta mening han skrivit eller varför han aldrig skrivit en roman om tapirer.

Men nej, varför skulle denna intervju inte handla om makt? Precis allt annat gör ju det.

En sökning på frasen ”det handlar om makt” de senaste tre åren i Mediarkivet, som samlar de flesta svenskspråkiga journalistiska källor, ger 1 400 träffar. Det är rent fascinerande hur mycket som visar sig handla om m-ordet.

Ett axplock: smittspårning, vargfrågan, namnet på en bro i Wales, cancer, skolans bildämne, festande Arvikabor, läppförstoringar, den evangelikala rörelsen, en man i kjol samt romanen ”Skymningstid”.

I recensioner är frasen extra användbar. Det är som att svenska kritiker ständigt har den i innerfickan för att kunna hysta fram den så

snart de inte har något originellt att säga. Och de gör det alltid med samma uppfordrande ”jag är döden”-ton som radiorösten: ”Nu ska jag berätta något oerhört viktigt: Ni halvläskunniga inbillar er att ni läst en bok om en bro i Wales, men jag som inte bara skrapar på ytan kan nu meddela att det handlar om MAK. Sug på den, plebejer!”

Exakt varje gång låter det som att recensenten är den första som någonsin fått denna djupt subversiva insikt som verkligen ställer till det i huvudet för alla inskränkta småborgare där ute.

Varje konstnärligt verk som lanseras med orden ”en bok/pjäs/utställning om makt, klass, kön och normer” gör det med en ton som om upphovspersonen har uppfunnit bokstavskonsten, snarare än att haka sin vagn

på ett gråtrist tåg som tuffat i samma riktning sedan Birgit Friggebo (FP) var kulturminister.

”Skaffa en maktanalys”, sa förnumstiga yngre vänsterdebattörer i kör när 2000-talet var yngre. Gissa om samtidigt lydigt följde direktivet.

Visst visst, maktperspektivet är jätteviktigt ibland. Det betyder inte att det måste djuppenetreras i exakt alla sammanhang. I dag är det mer angeläget att uppmana oss i de tjattrande klasserna att skaffa lite fantasi.

Om allt ”handlar om makt” betyder det bara att inget gör det. Rent vanmäktig blir man; det är dags för några års rejält maktvakuum.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

29-årig man som beställde ett mord får livstid

En 29-årig man döms till livstids fängelse för att ha anstiftat mord. Mycket talar för att en 16-årig pojke i Malmö sköts ihjäl på grund av förväxling, när 29-åringen beställt ett mord på en man i Rosengård.

Vid det andra beställda mordet överlevde det tilltänkta offret och även då sköts en annan man till döds av misstag.

Malmö tingsrätt konstaterar att mordet på en 23-årig man i stadsdelen Rosengård i mars 2017

skedde under avrättningsliknande former. Han sköts i huvudet och kroppen med flera skott. Enligt åklagaren var planen att mörda 23-åringen redan i januari 2017, men han ska enligt åklagaren då ha förväxlats med en 16-årig pojke som i stället sköts ihjäl av misstag.

Åklagaren tar fasta på att 23-åringen fanns i närheten när 16-åringen blev skjuten, eftersom en man med koppling till den nu livstidsdömde 29-åringen stämt träff med honom där. Förväxlingen kan ha berott på att 16-åringen och 23-åringen vid tillfället hade liknande klädsel, enligt åklagaren.

Efter mordet på 16-åringen trodde också 23-åringen själv att det var han som var den tilltänkta måltavlan. Malmö tingsrätt konstaterar i domen att ”mycket talar för” att det var så – men anser samtidigt att bevisningen inte räcker för att döma mannen som lockade 23-åringen till platsen.

Den livstidsdömde mannen greps i Spanien i december 2019 och utlämnades sedan till Sverige. Enligt polisen har han funnits i de grovt kriminella miljöerna i Malmö under en längre tid. ”Han har haft tillgång till stora summor pengar och han har haft ett stort kontaktnät i Malmö, Sverige och utlandet”, skriver polisen i ett pressmeddelande.

Domstolen anser det bevisat att 29-åringen hade utlovat 50 000 euro i betalning för mordet på 23-åringen och dessutom gett råd på distans om hur mordet skulle genomföras. Sedan tidigare är tre personer dömda för inblandning i det mordet, bland dem en man som dömts till 18 års fängelse för sin medverkan i och planering av mordet. Uppgifter i en mobiltelefon som hittades då denne man greps har utgjort en viktig del av bevisningen mot 29-åringen.

TT

08 14 års fängelse för överfall på kvinna i tvättstuga

I december 2020 blev en 26-årig kvinna överfallen och brutalt misshandlad i sin tvättstuga på Lidingö i Stockholm. Nu döms en man till 14 års fängelse för försök till mord.

Kvinnans skador var så allvarliga att hon nästan förlorade livet, skriver Stockholms tingsrätt i domen. Mannen, en byggarbetare som arbetade

i området, utdelade ett stort antal kraftiga slag med hammare mot kvinnans huvud.

Enligt tingsrätten kan gärningen ha utlösts av att mannen blev påkommen när han försökte stjäla damunderkläder.

TT

08 Tonåring döms för våldtäkter på barn

En tonårspojke i Skåne döms för flera barnvåldtäkter, som han i några fall har begått då han varit placerad i jourhem. Den yngsta flickan som han utsatte var tolv år, skriver HD/Sydsvenskan.

Pojken nekar till brott och säger att han trodde att flickorna var 15 år och frivilligt ville ha sex med honom, men Lunds tingsrätt tror honom inte.

Den i dag 17-årige pojken döms till ett års sluten ungdomsvård och ska betala 430 000 kronor i skadestånd till flickorna.

TT

08

Våldtäktsdömd frias – lider av sexuell sömnstörning

2018 dömdes en man i 25-årsåldern för våldtäkt efter en utekväll i Göteborg. Men efter en utdragen rättsprocess frias mannen i hovrätten.

Enligt domen lider han av den ovanliga sömnåkomman sexsomnia.

– Min klient är jättebesviken och tycker att det är orättvist, säger målsägandebiträdet Mardin Pakas till DN.

Enligt Pakas har den långa processen, som pågått i omkring fyra år, rivit upp många sår hos hennes klient.

– Att få två fällande domar med upprättelse och avslut för att sen få veta att det ska prövas på nytt i alla instanser. Det är klart att det inte har varit lätt, säger hon.

Händelsen inträffade 2017 när den nu friade mannen var ute och drack öl tillsammans med vänner. Kvällen avslutades med att mannen och två kvinnliga bekanta gick hem till en av kvinnorna för att sova.

Där delade mannen sovplats med en av kvinnorna. I polisförhör berättar kvinnan att hon vaknade till under ett par sekunder och att mannen då hade sex med henne.

Dagen efter kan hon inte minnas om minnesbilderna är sanna eller bara en dröm. Men under morgonen tog hon sig till Sahlgrenska universitetssjukhuset där det konstaterades spår av sperma – som senare skulle visa sig tillhöra den friade mannen.

Både tingsrätten och hovrätten bedömde kvinnans berättelse som trovärdig och mannen dömdes 2018, mot sitt nekande, till två års fängelse.

Men ett år senare beviljades han resning och parallellt har mannen även beställt en utredning av sig själv. I utredningen fastställs att mannen

lider av sexsomnia, en ovanlig åkomma där den drabbade ägnar sig åt sexuell aktivitet i sömnen.

Sexsomnia faller under parasomni, som är ett samlingsnamn för olika typer av sömnstörningar. Enligt egen utsago har mannen en historik av att gå och göra saker i sömnen. Det har även mannens pappa som också uppvisat tecken på parasomnia – och ärftlighet är enligt experter en stark faktor bakom sjukdomen. Mannen frias därför i både tingsrätt och hovrätt.

– Han är väldigt lättad att det är över. Att man ska behöva vänta så länge på att få en dom är beklagligt, säger mannens advokat Magnus Clausson till DN.

Målsägandebiträdet Mardin Pakas är kritisk till att sömndiagnosen, som inte var med i

tingsrättens förhandlingar 2018, kom in så sent i den juridiska processen.

– Varken jag eller min klient har någon synpunkt på diagnosen. Men jag ställer mig frågande till att invändningen kommer så sent och att det som utgör underlaget för diagnosen i princip bara är patientens egen berättelse för läkaren. Det gör att jag känner mig ytterst tveksam till om han agerade i sömnen, säger Pakas.

Advokat Magnus Clausson hävdar i sin tur att mannen inledningsvis inte hade vetskap om att det skulle kunna röra sig om den ovanliga sömnåkomman.

– Han har inte vetat om att han har haft problematiken. Någonstans under tingsrättsförhandlingen kom han på att det

kanske kunde vara så och då gjorde vi en utredning, säger Clausson.

Robin Salomonsson

robin.salomonsson@dn.se

08 Ännu en tonåring häktad för Malmömord

Ytterligare en 18-åring har häktats för misstänkt för inblandning i mordet på en tonåring i ett koloniområde i Malmö.

Efter häktningsförhandlingen under fredagseftermiddagen kom Malmö tingsrätt fram till att han är på sannolika skäl misstänkt för mord.

– Min klient förnekar brottet. Han har ingenting med det här att göra, säger hans försvarsadvokat Viktor Banke till Sydsvenskan.

Sedan tidigare sitter en annan 18-årig man häktad, och under torsdagen stärktes brottsmisstankarna då han omhäktades på sannolika skäl misstänkt för mord, vilket är den starkare misstankegraden.

TT

08 Nadia Jebril: Jag vet inte hur jag ska berätta för mina barn om den skjutne killen

Mina barn trodde att det var fest. Självisste jag vad det var som hade hänt. En ung kille har blivit skjuten. Igen.

Jag hade bilen full med barn när jag körde hem i mörkret på lördagskvällen. Vi passerade plötsligt hundratals människor som stod i

skenet av tända ljus. Både jag och barnen reagerade, vi har inte sett en sådan folksamling sen corona kom.

Flickorna sa exalterat: ”Stanna, mamma stanna! Vad händer där? Har de fest?” Jag blev tyst.

Hur förklarar man för små barn, att alla dessa människor har samlats för att sörja att en ung kille just har blivit skjuten i huvudet?

Veckan innan har vi startat upp vår nya redaktion i Malmö. Jag är glad och stolt. Undrar någon, får de minsann höra: ”Nu finns journalister som skriver för Sveriges största morgontidning också här – i vår stad”. Jag uppmanar dem att tipsa om de hör eller ser något som kan vara intressant för oss att skriva om. Samma meningsutbyte skedde över disken när jag köpte en falafel.

Då svarade killen:

– Positiva saker också?

– Ja! Som journalist har vi ett uppdrag att skildra verkligheten precis som den är. På gott och ont och...

Han hade ställt en retorisk fråga och log åt min idealistiska fånighet. Han tyckte inte att jag talade sanning. För honom är det självklart, att utgångspunkten för all journalistik som görs i Malmö är negativ. Han sa att han blir arg, för att journalister bara skriver om när det skjuts och brinner. Jag sa att jag förstår att det kan kännas så, för det är ju sant att sådant som är uppseendeväckande alltid blir mer uppmärksammat. Men om vi inte skriver om allt som faktiskt händer, hur ska vi få reda på problemen?

– Vet du vad, skriv vad du vill. Jag skiter i, sa han.

Men det gör han inte. Innan jag går ut, hör jag honom säga det alla Malmöbor någon gång säger.

– Ja, här finns skit och problem. Men här finns också jättemycket som är bra.

När Malmöbor pratar om sin stad, är det som att lyssna på en krass men kärleksfull mor som försvarar sitt hopplösa men älskade problembarn. ”Ja, jag vet att han har sina sidor, men han har världens största hjärta.”

Jag har aldrig hört någon annan i detta land beskriva sin hemstad så. Det här är vad jag kallar för Malmö-mantrat. Ett mantra som förmedlar lika många delar självinsikt som försvar och kärlek.

Ett mantra och en brasklapp, i ett. Frasen hoppar ur munnen på en när man minst anar det. Man kanske inte ens själv har upplevt ”skiten” som man syftar på. Det kommer som en tvångsmässig reflex, ett svar man har lärt in för att möta andras förväntningar. De förväntningar man möter från alldeles för många från övriga Skåne, Sverige, världen.

Visst, finns det de som tycker att Malmö verkar härligt trots allt, bohemiskt och billigt – ett slags Sveriges Berlin. En mer olycklig bild, är den av Malmö som Sveriges Bagdad. Varken jag eller falafelkillen, som råkar komma från Iraks Bagdad, känner oss hemma i den. Vi båda delar ju en vardag här, i Sveriges Malmö.

Parkernas, falafelns och lådcyklarnas stad.
Festernas, skejtarnas och alla språkens stad. Så

händer plötsligt något hemskt som återigen befäster bilden av Malmö som våldets stad.

En ung man blir skjuten, och än en gång undrar alla hur det här kunde hända. Varje gång lika ofattbart. Och ironin som blir särskilt tydlig under denna pandemi. Sjukhusen är fulla av människor som kämpar för livet och här tas ett som om det inte vore värt någonting. Han blev bara 18.

Jag önskar att ”skiten” inte existerade, att vi inte behövde skriva om några problem alls.

Jag önskar att det verkligen var en fest den där lördagskvällen och inte en minnestund.

Jag önskar att han fortfarande levde.

Nadia Jebril

Nadia.jebril@dn.se

08 Döms till fängelse efter granat mot villa

Natten den 29 juni 2020 vaknade en tvåbarnspappa av en hög smäll och en enorm tryckvåg. Han hörde hur glas krossades, han såg saker flyga i luften.

En handgranat hade precis kastats in mot familjens villa i Upplands-Bro.

Nu har en 19-åring dömts till två års fängelse för attentatet – som hade kunnat kosta fyra människors liv.

Det hade varit en rörig försommar i Upplands-Bro, med mycket buskörning med

crossmotorcyklar och mopeder. Efter flera incidenter och olyckor – bland annat skadades en 4-åring när han blev påkörd av en smitare på en cross – var stämningen bland Broborna minst sagt upprörd.

Kommunpolisen valde under en period i maj–juni att fokusera på buskörarna. Bland annat togs flera misstänkt stulna crossmotorcyklar i beslag eftersom polisen menade att de använts som ”brottsverktyg vid grov vårdslöshet i trafik”.

De 29 juni fick tvåbarnspappan Magnus (fingerat namn) syn på två av dem. Magnus satt i sin bil när han blev omkörd av de hjälmlösa buskörarna.

Han tog flera bilder av de unga männen eftersom han avsåg att göra en polisanmälan.

Under en millisekund fick han ögonkontakt med en av dem – en i dag 19 år gammal man. Magnus kände en omedelbar rädsla – han visste att flera andra grannar blivit hotade efter att ha försökt agera mot buskörarna. Han visste också att de unga, buskörande killarna, av polisen kopplats till det kriminella så kallade Bronätverket.

– Jag tänkte att nu får jag en yxa eller ett pistolskott genom bilrutan, berättade Magnus för Attunda tingsrätt under rättegången.

Men det blev ingen yxa, inget pistolskott. Det blev en handgranat. Den kastades in mot familjens villa strax efter klockan 23.30 samma kväll.

– En fullständigt oproportionerlig reaktion som visar på de här unga människors omogna

lättkränkthet som i kombination med deras våldsbenägenhet är lika livsfarlig som oacceptabel, säger Magnus Nilsson, kommunpolis i lokalpolisområde Järfälla.

Familjen evakuerades under en tid och levde med polisskydd i tre månader. Oron har kvarstått, även efter att den misstänkte greps och häktades.

Den nu dömda mannen nekar till brott och hävdar att han inte alls varit på plats.

Tingsrätten finner honom dock överbevisad och skriver att straffvärdet för brottet är 4 år, men då den dömda bara var 18 år vid brottstillfället landar straffet på två års fängelse.

Mannen riskerar dock påbackning av sitt straff. I tisdags åtalades han för grovt narkotikabrott och grovt vapenbrott i ett omfattande ärende som

utreds i Norrköping. I det ärendet sitter elva personer häktade – varav flera har kopplingar till Bronätverket. Beslag av såväl narkotika som vapen har gjorts i Norrköping, Sörmland och i Stockholmsområdet.

Ulrika By ulrika.by@dn.se

09 ”Jag känner stor sorg över det som hänt i Malmö”

Peter Wolodarski intervjuar Göran Persson. Göran Persson ser större problem med hat och extremism i dag än när han på 90-talet drog i gång sin upplysningskampanj Levande historia. Han är självkritisk, säger han i ett längre samtal med DN:s chefredaktör.

Som statsminister tog Göran Persson initiativ till ett unikt upplysningsprojekt om Förintelsen. Kunskapsboken ”Om detta må ni berätta...” har

distribuerats i 1,6 miljoner exemplar och översatts till de stora invandrarspråken i Sverige.

Nästan 25 år senare har många av de problem som Göran Persson oroade sig för förvärrats.

I veckan fick jag en möjlighet att samtala med Persson, i samband med att han mottog Gilel Storch-priset för ”ihärdiga insatser och bidrag i kampen mot antisemitism”.

Varifrån kommer ditt engagemang i dessa frågor?

– Jag hade aldrig riktigt förstått hur Förintelsen var möjlig. Jag kommer ihåg hur jag satt på Vingåkers sockenbibliotek, och en generös äldre bibliotekarie lät mig vara där. Jag var bara tio år. Jag läste allt om andra världskriget och om

Förintelsen. Jag fattade inte, kunde inte ta in det riktigt, förstod det inte.

– Det var ju människor som levde under likartade förhållanden som vi. De såg ut som vi. De tillhörde min föräldrageneration. Hade jag bott i Tyskland så hade det varit min mamma och pappa som kanske hade varit med om de här sakerna.

Hur påverkade den insikten 10-åringen Göran Persson?

– Det där var svårt att ta in. Jag kämpade med det där och kämpar fortfarande med det och har burit det med mig genom egentligen hela livet. Och när jag då som statsminister mötte uppgifter om att skolungdomarna inte känner till att detta hänt, okunskapen. Det var ett slag som jag inte riktigt kunde ta till mig 1997.

Du har alla de här frågorna och söker svaren. Men alla barn gör inte så. Varför gjorde du det?

– Jag var lite brådmogen och hade som man sa hemma läshuvud. Men vi hade inga böcker hemma. Vi hade två böcker, det var Bibeln och så var det en bok av Jack London som pappa hade vunnit på ett boklotteri. Böckerna fanns på sockenbiblioteket och dit gick jag därför att huset låg granne med mina farföräldrars kyrkvaktmästarbostad. Där satt jag och fick sitta och läsa. Grubblandet tog jag vidare till något slags politiskt förhållningssätt.

Hur uttänkt var ditt initiativ med - Levande historia?

– Det var inte planerat alls, utan det har ju varit lite av mitt problem – och kanske också styrka i

politiken – att jag ibland gör saker och ting som jag bara känt att det här måste göras, och jag tror på det. Det där var en sån upplevelse.

Vilka slutsatser bar du med dig in i detta projekt?

– Jag tror att det är så att när människan utsätts för olika typer av påfrestningar och olika typer av lockelser så är människan lätt att få att gå i en viss riktning. Vad jag säger är att det kan hända igen. Det är därför det är så viktigt att vi talar om de här sakerna, att vi inte slår dövörat till.

– Den stora skillnaden i dag jämfört med då, under 1990-talets mitt, är att då var man okunnig. I dag är man inte okunnig om Förintelsen.

Men hur kunde vi i Sverige vara okunniga om Förintelsen på 90-talet? Det var ju 50 år efter andra världskriget.

– Det kan man fråga sig. Men vi hade ju inte haft en diskussion om andra världskriget egentligen i Sverige.

– Troligen därför att vi stod utanför och liksom på något sätt så försköts det här. Vi hade inte föräldrar som hade varit ute i kriget, vi hade inga släktingar som hade dött. Det var obehagligt. Det var farligt.

Fanns det en känsla av att vi hade någon form av skuld här?

– Nej, det tror jag inte. Det tror jag inte.

– Jag måste säga också att andra världskriget och Förintelsen inte fanns på dagordningen i de

politiska kretsar som jag rörde mig i. Troligen därför att man hade vänt perspektivet framåt. Vi hade inget ansvar för det som hänt, så tror jag man tänkte.

Kände du att det fanns ett helhjärtat stöd bakom det du gjorde som statsminister?

– Varför ska man gå och känna sånt? Jag var övertygad om att jag hade rätt. Jag var övertygad om att jag hade tillgång till instrumenten. Jag satte i gång projektet och jag drev det med kraft. Det fanns säkert de som tyckte att det var onödigt och fel. Men de tog aldrig debatten med mig. Jag fortsatte.

Vad betydde ditt personliga engagemang för Israel för det du gjorde?

– Det finns nog en koppling. Men även om det inte hade funnits så hade jag gjort det här ändå.

Fast med Israel utmanade du.

– I mitt eget parti? Absolut. Det var inte bara mitt eget parti. Det var en stor del av den svenska intellektuella eliten som fanns i den uppfattningen. Jag tror aldrig jag förlorat en debatt om Israel därför att jag har börjat i frågan om demokrati och öppenhet, och då får man titta på de grannar som finns i regionen och jämföra med dem. Och sen får de dra slutsatsen om var man har sina sympatier någonstans.

Och antisemitismen. När du talar om de här sakerna, när du möter vanliga människor. På vilket sätt har du mött antisemitism?

– Den finns ju där och jämför man med dagens situation är det kanske rent av värre. Då var

man okunnig. Nu är man elak, fräck, hård, föraktfull.

– Saker och ting sägs i dag, som inte skulle kunna ha sagts 1997 och framför allt inte skulle ha tryckts eller publicerats. Nätet har ju betytt att väldigt mycket har blivit hårdare och råare.

Vad är det som har gått fel det senaste kvartsseket?

– Det är svårt att säga. Det gäller inte bara antisemitismen. Populismen har växt också politiskt och den kan ju hämta sina rötter i väldigt mycket av upplevda orättvisor i samhället.

– Jag tror att ett samhälle som är gott och som respekterar enskilda människors karaktärer, ett sånt samhälle ska nog bygga på att alla upplever att de är med. Och troligen är det så att vi de

sista 20–25 åren har gått i en riktning där fler upplever att de inte är med i samhället. Det är farligt.

Du lägger stor vikt vid de ekonomiska betingelserna?

– Absolut. Ekonomiska betingelser och framför allt fördelningen av livets goda är ju en oerhörd kraft för hur vi betar oss i ett samhälle och inte minst mot varandra.

Forskare talar nu om ett dubbelt hot från höger med nynazister och högernationalister men också från radikala islamistiska krafter. Vilket råd ger du dagens politiker?

– Tala om det, lyft fram det. Förintelsen, *holocaust*, är ju kopplat till nazismen och en extrem högeryttring. Men

antisemitismen finns ju också på vänstersidan. Du kan ju gå till franska socialister som av och till har uttryckt sig på ett sätt som jag tycker är vidrigt. Det är inte en höger- vänsterfråga enbart, absolut inte.

Vad säger du om den kritik som riktats mot Socialdemokraterna om vad som pågått i SSU Malmö?

– Jag känner stor sorg. Särskilt gäller det det som hänt i Malmö och händer i Malmö.

– Jag tror att du har fått in i Malmös SSU-grupper en väldigt stark influens från Mellanöstern, där man har haft staten Israel som sin främsta fiende. Och så har motståndet till staten Israel blivit någonting som har övergått i antisemitism, ”de där judarna”. Det finns stor anledning till självkritik. Och det

finns stor anledning att inse att det här inte bara kommer handla om Malmö.

Du tog initiativ till Levande historia 1997. Om du skulle göra ett motsvarande initiativ i dag, vilka skulle bli de viktigaste beståndsdelarna?

– Konstigt nog skulle jag hålla fast vid boken av många skäl. Det är så underskattat detta med att samlas kring en bok. Alla stora rörelser i världen har samlats kring en bok. Boken är ett överlägset instrument tidigt i livet, trots den tid vi lever i med de nya kommunikationsverktygen.

Intervjun med Göran Persson är en nedkortad och bearbetad version av ett längre samtal. [Se intervjun på DN.se](#)

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se

09 Kraftig tromb i Grums

Flygande båtar, blixtnedslag och bortblåsta tak – en plötsligt tromb har orsakat stor förödelse i Grums i Värmland. En person har förts med ambulans till sjukhus efter att ha skadats i det rejäla oväder som drog in över Grums på lördagseftermiddagen. Det är inte känt hur illa skadad personen är.

TT

09 Kvinnojours mobila stödbuss hjälper utsatta på landsbygden

Kvinnor som i vanliga fall är isolerade har blivit ännu mer isolerade under coronapandemin. Det menar kvinnofridssamordnaren Susanna Udvardi som startat Sveriges första mobila kvinnojour.

– I början av pandemin var det tyst i telefonen. Men nu ringer det hela tiden. Ofta handlar det om utsatta kvinnor på

landsbygden som vi kör ut till när de inte kan komma till oss.

YSTAD. En helt vanlig vit skåpbil står parkerad utanför kvinnojouren Freezonens kansli i Ystad. Den som bara passerar skulle nog inte ta den för något annat än just en anonym skåpbil. Men inuti döljer sig ett ombonat samtalsrum med möbler, färgglada prydnadskuddar och gardiner.

– Tanken är att smälta in och väcka så lite uppmärksamhet som möjligt. Oftast möter vi upp kvinnorna på offentliga platser där andra människor rör sig, utanför en mataffär eller en simhall, och så tar vi oss till bilen tillsammans för att kunna sitta ner och samtala i en hemtrevlig miljö i lugn och ro, säger Susanna Udvardi, verksamhetschef på kvinno-, tjej- och brottsofferjouren Freezonen.

Kvinnojourens upptagningsområde sträcker sig över hela Skåne och långt ifrån alla som hör av sig via telefon eller mejl har själva möjlighet att ta sig till lokalen i Ystad för att få hjälp. Många är stenhårt kontrollerade av en anhörig och kan inte lämna hemmet under längre stunder, andra har inte tillgång till bil eller saknar pengar till bussbiljett.

Det var så Susanna Udvardi fick idén om att skaffa en ambulerande stödbuss för snart två år sedan.

Under pandemin har skåpbilen rullat allt oftare ute på de skånska landsvägarna.

– I mars–april förra året slutade personer som vi redan inlett stödkontakt för att höra av sig, förmodligen för att risken för att bli upptäckta ökade – de var fast i hemmet och rädda för att

bli påkomna. Men sedan vände det och i dag rycker vi ut till platser över hela Skåne, någon gång har vi varit ända i Göteborg.

Medan det totala antalet anmälda misshandelsbrott minskade med två procent under 2020, ökade den med tre procent i kategorin kvinnor över 18 år, enligt statistik från Brottsförebyggande rådet, Brå. Merparten av misshandelsbrotten mot kvinnor begicks av närstående eller andra bekanta gärningspersoner. Enligt Brå är det svårt att bedöma om utvecklingen beror på pandemin, men Susanna Udvardi menar att det finns tydliga kopplingar.

– Om det var svårt före pandemin har det blivit ett rent helvete för en del nu. De som var isolerade tidigare har blivit ännu mer isolerade, där ingen upptäcker vad de utsätts för. Vi pratar

om kvinnor – för det är oftast kvinnor – som tvingas vara hemma hela tiden tillsammans med förövaren som utsätter dem för fysiskt eller psykiskt våld, utan andningshål i form av jobb eller skola, säger hon.

När den mobila jouren rycker ut är de alltid två personer i bilen. En har i uppgift att köra och hålla utkik från förarhytten så att ingen följer efter den hjälpsökande, den andra sköter själva samtalet.

– När vi först blir kontaktade hör vi hur svårt kontrollerad personen är och om läget är akut erbjuder vi oss att komma ut och möta dem där de är. Ofta kanske de kan komma loss en stund genom att säga att de ska uträtta ett ärende i affären eller på apoteket.

Hjälpen som erbjuds är i första hand stödsamtal i bilen för att den hjälpsökande ska våga ta steget att lämna den våldsamma relationen.

– Det är mycket som ska ordnas – bostad, ekonomi, en plan för var barnen ska gå i skolan. Den som är våldsutsatt är ofta så nedbruten att alla de här frågorna känns väldigt svåra att lösa.

Via Freezonen kan kvinnorna även få hjälp att söka vård, ta kontakt med advokat eller polis. När jouren startades 1991 var det på initiativ av just lokalpolisen i Ystad och än i dag har de ett tätt samarbete.

– Överhuvudtaget har vi en väldigt stark lokal förankring i de sydöstkånska kommunerna. Vi får ofta samtal av brottsoffersamordnande poliser som hänvisar våldsutsatta till oss.

Under våren har fem uppmärksammade kvinnomord satt fokus på frågan om våld mot kvinnor i nära relationer i Sverige.

Regeringen vill nu skärpa straffen för kvinnofridskränkning för att förhindra nya mord. Bland annat föreslås höjt minimistraff för grov kvinnofridskränkning till ett år och att fotboja ska kunna sättas in direkt vid överträdelse av kontaktförbud.

Susanna Advardi vill gärna se att Sverige inrättar ett slags specialdomstol liknande den som funnits i Spanien sedan 2004.

– Där har man specialutbildade åklagare och domare med befogenhet att vidta omedelbara åtgärder i fall där män har utsatt kvinnor för våld. Med tvångsåtgärder flyttar man bort förövaren från hemmet inom 72 timmar i stället

för att kvinnan och barnen ska behöva lämna. Den modellen med skyndsam hantering borde vi införa här också.

Hanna Grosshög

hanna.grosshog@dn.se

Fakta. Flera kvinnor har dödats på kort tid

Före påskhelgen hittades en 18-årig kvinna död i Höör. En man som hon kände sedan tidigare sitter häktad, misstänkt för att ha mördat henne.

På påskafton dödades en kvinna i Flemingsberg utanför Stockholm. En man häktades senare misstänkt för mord.

Den 15 april mördades en kvinna i en gångtunnel i Linköping. En man har häktats misstänkt för mord.

Den 15 april påträffades en död kvinna i Nacka utanför Stockholm. En man anhölls strax efteråt misstänkt för mord.

Den 17 april dödades en kvinna i Alvesta. En man i 35-årsåldern har erkänt att han utövat våld mot kvinnan.

200 kvinnojourer i Sverige

I Sverige finns omkring 200 kvinnojourer som stöttar och skyddar våldsutsatta kvinnor och barn. Det finns två paraplyförbund för de lokala jourerna: Roks (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige) och Unizon (före detta SKR, Sveriges Kvinnojourers riksförbund).

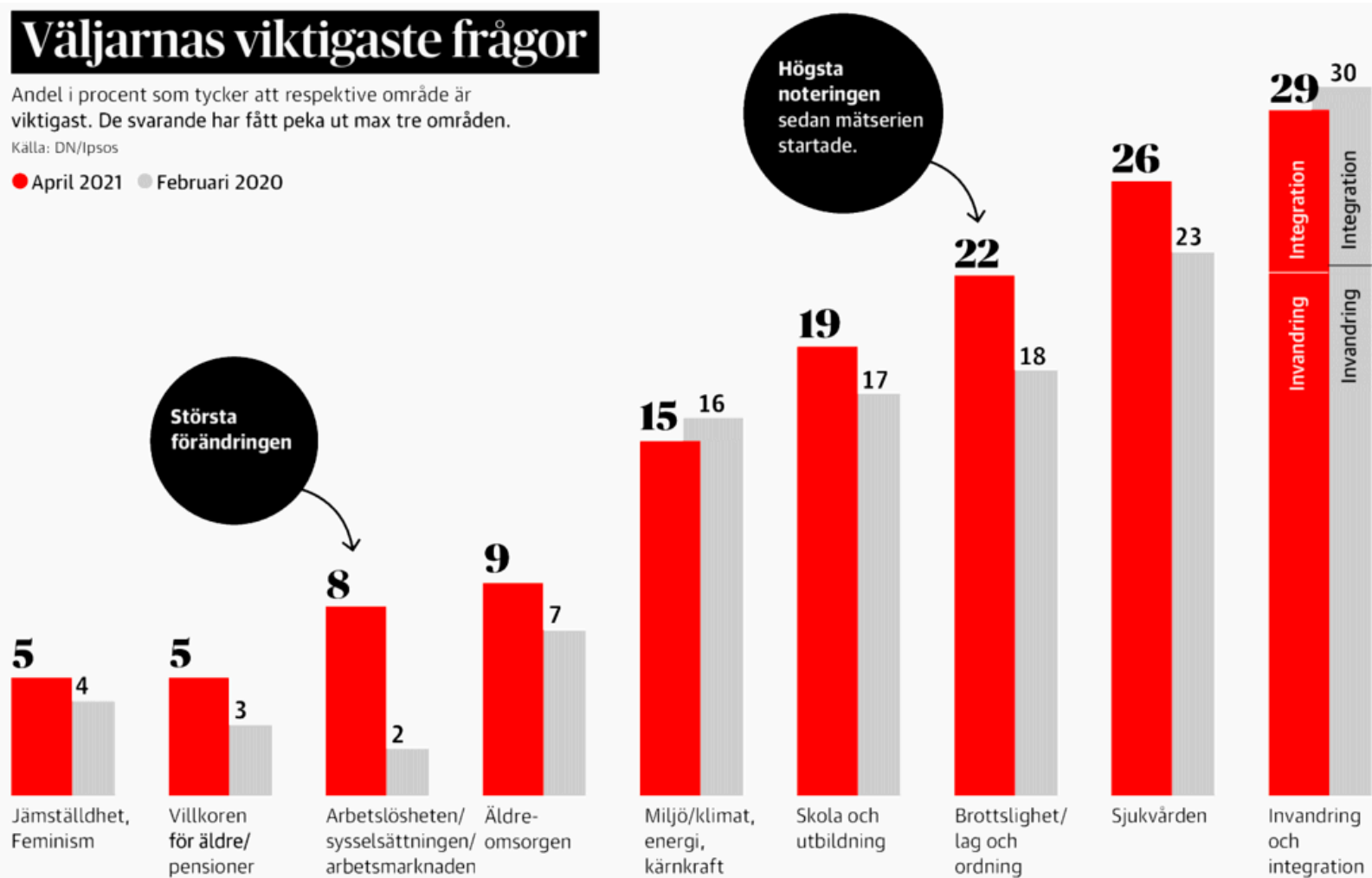

Väljarnas viktigaste frågor

Andel i procent som tycker att respektive område är viktigast. De svarande har fått peka ut max tre områden.

Källa: DN/Ipsos

● April 2021 ● Februari 2020

10 Kriminalpolitik viktigare än någonsin för väljarna

Lag och ordning rankas högre än någonsin när väljarna får peka ut de viktigaste politiska frågorna, enligt en mätning från DN/Ipsos. Invandringen, inklusive både migration och integration, toppar listan. Men undersökningen visar också tydliga skillnader mellan hur män och kvinnor prioriterar.

Brottsligheten var under många år närmast en icke-fråga för de svenska väljarna. 2017 vände det och sedan dess har lag och ordning hört till de politikområden som väljarna prioriterar allra högst. Det stigande engagemanget sammanfaller med att gängkriminaliteten och i synnerhet de blodiga uppgörelserna med skjutvapen blivit ett uppenbart samhällsproblem. Antalet skjutningar har räknats i hundratal och dödstalen överstigit 40 flera år i rad.

Sedan slutet av 2020 kan en minskning av våldet skönjas men för väljarna är frågan fortsatt högt prioriterad. Det är till och med så att andelen som pekar ut lag och ordning som en av de allra viktigaste frågorna är större än någon gång tidigare (22 procent). Uppgången är 4 procentenheter i DN/Ipsos april-mätning

jämfört med februari ifjol. Mätserien i just den här frågan sträcker sig tillbaka till 2014.

Till bilden hör också att brottsligheten har fått mycket uppmärksamhet i den politiska debatten. Regeringen arbetar med ett åtgärdsprogram i 34 punkter, men det kritiseras från höger för att vara otillräckligt. Ulf Kristersson (M) har lovat att ge kriminaliteten högsta prioritet om han blir statsminister efter nästa val.

Fortsatt etta på väljarnas lista är invandringen (29 procent), vilket då inbegriper både migration och integration (21 respektive 9 procent, avrundningseffekter ger summan 29). Det är två sidor av samma mynt, menar Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos.

– Diskussionen om invandringen handlar om vem som ska få komma hit och hur många. Integration handlar om vad vi gör för att de som kommit hit ska bli en del av det svenska samhället, säger han.

Både migration och integration är högst aktuella frågor. Riksdagen behandlar just nu regeringens förslag till en ny migrationslag som ska träda i kraft i sommar. Även här är högerpartierna kritiska och lovar att skärpa lagen ytterligare om det blir en M-ledd regering med stöd av KD och SD 2022. Samtidigt har den stigande arbetslösheten under pandemin gjort det ännu svårare för många utrikes födda att få jobb.

Sjukvården hamnar på plats två på väljarnas lista (26 procent) och brottsligheten är trea (22). Så såg topplistan ut även för ett år sedan,

trots att coronakrisen har dominerat debatten på andra frågors bekostnad.

– I grunden har inte pandemin påverkat dagordningen mer än marginellt. Det handlar över lag om små förändringar, konstaterar Nicklas Källebring.

Väljarnas engagemang i sjukvården har ändå ökat något. Andelen som pekar ut den som viktig har stigit med 3 procentenheter sedan i februari ifjol. Även äldreomsorgen, där smittspridningen fått den mest dramatiska effekten på dödstalen, ökar något, från 7 till 9 procent under samma period.

En annan trolig pandemieffekt är att arbetslösheten har prioriterats upp av väljarna. Här finns den största ökningen sedan februari ifjol, från 2 till 8 procent. Arbetslösheten steg

snabbt under krisens inledning, har sedan sjunkit något men ligger fortfarande betydligt högre än före pandemin.

Bakom de generella siffrorna i DN/Ipsos undersökning finns stora skillnader mellan olika väljargrupper. Det är framför allt män som prioriterar brottsligheten och invandringen. Kvinnor lägger större vikt vid skola och äldreomsorg.

Ännu större skillnader syns mellan olika partiers väljare. DN/Ipsos undersökning är på det sättet en tydlig karta över det politiska landskapet. Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas sympatisörer har alla brottslighet och migration på topp tre. Samma frågor prioriteras lägre än topp tre av samtliga andra partiers väljare. De som uppger att de skulle rösta på Centern, Socialdemokraterna,

Miljöpartiet eller Vänsterpartiet har inte med migrationen ens på topp fem. Det samma gäller brottsligheten om man tittar på V- och MP-sympatisörer.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos har genomfört 1 239 digitala intervjuer med röstberättigade väljare under perioden 13–25 april 2021. Utifrån ett slumpmässigt urval svarade 496 personer via sms med svarslänk. 743 intervjuer gjordes med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.

Frågan som ställdes var:

Vilken samhällsfråga eller politisk fråga är viktigast för dig i dag?

De svarande har kunnat uppge max tre frågor som de fått formulera själva. Svaren har sedan kategoriserats av Ipsos under olika ämnesrubriker.

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se [ipsos.se](https://www.ipsos.se) eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

10 Misstänks ha lurat till sig miljoner i LSS-bluff

Förra året ställde Försäkringskassan återkrav på drygt 460 miljoner kronor som felaktigt betalats ut som ersättning för personlig assistans.

I Göteborg misstänks 22 personer ha lurat till sig minst 43 miljoner kronor.

GÖTEBORG. 22 personer står åtalade för bland annat grovt bidragsfusk och grovt bedrägeri i en stor rättegång som just nu pågår i

Göteborgs tingsrätt. Enligt åklagarna i målet har de misstänkta lurat Försäkringskassan och Göteborgs kommun på minst 43 miljoner kronor.

Bland de åtalade finns företrädare för ett företag i assistansbranschen, personliga assistenter och fyra personer som misstänks ha överdrivit sina sjukdomstillstånd för att få mer hjälp än de behöver.

Flera av de åtalade har nära familjeband till varandra och åklagarna talar i utredningen om kluster av assistenter runt de fyra brukarna.

Dessa ska enligt åtalet på olika sätt ha medverkat till att de pengar som var avsedda för att hjälpa personer med svåra funktionsnedsättningar i stället har hamnat i de misstänkta fickor. Tillgångar på runt 10

miljoner kronor, bland annat tre bostadsrätter och en villa, har beslagtagits av polisen.

Till grund för de beslut om att bevilja assistansersättning som har fattats av Försäkringskassan och kommunen ligger till stor del utlåtanden från läkare som har bedömt de åtalades sjukdomstillstånd.

Från materialet i förundersökningen framgår att en läkare som en av de åtalade träffat på en vårdcentral upplever att hon har blivit grundlurad. Den nu åtalade mannen är rollstolsburen, men har också uppgett att han har neurologiska problem som hindrar honom från att utföra vardagliga sysslor, som att duscha eller laga mat.

När mannen sitter häktad noterar dock kriminalvårdens personal att han klarar att själv

hämta mat, lämna smutsvätt, klä på sig och ta sig till promenadgården.

När de poliser som intervjuar läkaren berättar detta reagerar hon starkt:

– Då har han lurat mig och sagt att han är mycket sämre än han är. Det hade varit bra att få ta del av detta för att föra in detta i journalen. För då är det så att han har lurat mig, det är alltid en risk, säger hon i polisförhøret.

Läkaren är inte misstänkt för något brott, men hennes och andra läkares misstänkt felaktiga bedömningar kan ha spelat stor roll för att de åtalade lyckats med bedrägerierna.

– Om läkaren säger att den här personen har den här diagnosen så väger det tungt, säger Monica Sörensson, avdelningschef på förvaltningen för funktionsstöd i Göteborg.

– Men läkarutlåtandet är en del i vår utredning. När vi gör utredningar så tittar vi inte bara på diagnoser utan på basala saker i vardagen. Kan man äta själv och kan man klä på sig själv, fortsätter hon.

Marina Tuutma är ordförande i Svenska distriktsläkarföreningen och själv praktiserande läkare. Hon säger till DN det inte går att upprätta ett hundra procent säkert system för bedömningar av assistansbehov. I en läkares uppdrag ingår att ha förtroende för och lyssna till patienten. Dessutom är läkare nästan aldrig hemma hos patienten utan bedömningar görs på läkarmottagningar.

– Det är väldigt svårt att avgöra om någon fuskar eller inte. Jag måste samarbeta med patienten och ställa frågor som ”kan du lyfta armarna”. Sådant kan jag inte mäta. Om en

patient är påläst och har för avsikt att lura läkaren är vi mycket sårbara, säger Marina Tuutma.

Neurologiska besvär kan ofta vara svårbedömda, säger hon:

– Som läkare ska jag alltid utgå från en undersökning. Någon kanske säger att ”jag har ingen kraft i händerna”. Jag kan begära att patienten försöker lyfta, men om den säger ”nej, jag orkar inte” så kan jag inte kontrollera det.

Beslut om upp till 20 assistanstimmar i veckan fattas av den kommun där brukaren är skriven. Behövs mer hjälp än så kopplas Försäkringskassan in. Till grund för myndighetens beslut ligger utöver läkares yttranden även ett så kallat ADL-yttrande från en arbetsterapeut.

Linus Nordenskär är nationell försäkringssamordnare och han är väl medveten om att det går att lura systemet.

– Vi ställde återkrav på 460 miljoner kronor förra året. Och vi upprättade säkert flera hundra polisanmälningar. Men vi förstår ju att det inte är efterkontroller som är det bästa att göra här, utan det måste bli säkrare i själva grundbeslutet så att vi har högre rättssäkerhet i vår initiala bedömning av om man har rätt till assistans eller inte.

Försäkringskassan har fått i uppdrag att utreda hur hanteringen av beslut om assistansersättning ska kunnas göras säkrare.

– Vi lägger fram det här förslaget till regeringen i juni och där vi kommer att trycka på att vi behöver få möjlighet till utökade

försäkringsmedicinska bedömningar när vi får in ett läkarintyg som vi tycker är bristfälligt, säger Linus Nordenskär.

– Ett läkarintyg beskriver ofta en diagnos men det är också kanske baserat på anhörigas berättelse om en brukare, eller att bolaget har berättat genom tolk vad brukaren har för behov. Sedan gör man en ADL-utredning som också ofta är baserad på en intervju. Vi måste se till att vårdens specialister får träffa de här personerna och verkligen utreda på djupet för att kunna vara säkra.

Den åtalade brukarens advokat Tommy Petrov säger att vad åklagarna påstår om den rullstolburne mannen är fel.

– Vi delar inte åklagarens uppfattning över huvud taget vad gäller de här besluten. Han har varit med om en väldigt allvarlig olycka och har ett omfattande behov, säger han.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Fakta. Återkrav och skadestånd

Belopp i kontrollutredningar avseende assistansersättning (miljoner kronor).

2016: 47,5

2017: 77,4

2018: 103,6

2019: 133,2

2020: 464,3

Källa: Försäkringskassan

10 84

kilometer i timmen uppmätte gotländsk polis när en man i 40-årsåldern på elcykel stoppades

i mars. I rättslig mening räknas ett så snabbt fordon som motorcykel. Mannen har erkänt att han ”kopplat om några kablar”, och hävdar att fordonet ska klassas som moped. En sådan får dock gå i högst 45 kilometer i timmen. Eftersom mannens körkort dragits in döms han av tingsrätten till dagsböter för grov olovlig körning, skriver Helagotland.

TT

10 Flydde utan stöldgods – och kläder

En man misstänks för stöld och ofredande efter att ha stulit flera kilo kött från en matbutik i Köping på söndagseftermiddagen.

Butikspersonalen misstänkte att mannen fyllt sin barnvagn med kött och dolt det under en filt. Då han konfronterades om detta uppstod tumult.

Mannen lyckades fly, dock utan den köttfyllda barnvagnen som blev kvar. Dessutom blev han av med både jacka och tröja i röran, och sprang i väg med bar överkropp. **TT**

10 84

kilometer i timmen uppmätte gotländsk polis när en man i 40-årsåldern på elcykel stoppades i mars. I rättslig mening räknas ett så snabbt fordon som motorcykel. Mannen har erkänt att han ”kopplat om några kablar”, och hävdar att fordonet ska klassas som moped. En sådan får dock gå i högst 45 kilometer i timmen. Eftersom mannens körkort dragits in döms han av tingsrätten till dagsböter för grov olovlig körning, skriver Helagotland.

TT

10 Fusk på högsta vetenskapliga nivå

I ”Fuskarna” kartlägger Kjell Asplund en rad fall av medicinsk manipulation. Mest aktuell bland alla skandaler är stjärnkirurgen Paolo Macchiarini på Karolinska, men fusket har en lång historia. Carin Ståhlberg läser en upp-lysande men väl försiktig bok.

Kjell Asplund

”Fuskarna. Om Macchiarinis och andras svek mot vetenskapen”

Fri Tanke, 285 sidor

Finns den en särskild typ av människor som blir forskningsfuskare? Människor med gemensamma karaktärsdrag? Kjell Asplund, professor emeritus i internmedicin, vill mena det. De är, skriver han i sin bok ”Fuskarna”, narcissister, charmiga personer, riskbenägna och saknar empati.

Han radar upp 19 internationella fuskare som har avslöjats inom medicinområdet. Inte utan viss förtjusning tycks det mig sätta han spotlight på deras havererade karriärer av manipulerade bilder, förskönande vetenskapliga resultat, påstådda revolutionerande biotekniska modeller och påhittade patientunderlag.

Asplund tar avstamp i historien med astronomen Ptolemaios delvis kopierade stjärnkatalog (år 150 e Kr), avslöjad först 600 år senare! Han berättar om Louis Pasteurs oetiska vaccinationsförsök – människa först, djurförsök sedan – men landar snart hos vår tids bedragare. Som hos den uppburne nederländske psykologiprofessorn Diederik Stapel som fabricerade uppgifter som upptäcktes för att de helt enkelt var för bra för att vara sanna. Eller den japanske läkaren Yoshihiro Sato som hade påhittade patienter i sina studier och här finns också antivaccinrörelsens Andrew Wakefield.

En av de mest intressanta fuskarna är amerikanskan Elizabeth Holmes som 19 år gammal drog i gång start-up-bolaget Theranos, ett blodanalysföretag värderat till 10 miljarder dollar. Med slogan, stenhård marknadsföring och en väl genomarbetad image (svart polo och

röda läppar) utlovade hon att hennes blodanalyssystem skulle revolutionera den amerikanska sjukvården.

Gamla ärrade veteraner som bland andra före detta utrikesministern Henry Kissinger och mediemogulen Rupert Murdoch förfördes av den unga kvinnans entusiastiska pitchar och gick i god för henne. Men humbugen med såväl apparatur som analyser avslöjades och år 2018 lades Theranos ner. Rättsprocesser mot Holmes pågår än och hela den osannolika historien går för övrigt att se i dokumentären ”The inventor. Out of blood in Silicon Valley” på HBO.

Kjell Asplund skriver även om de vetenskapliga tidskrifternas betydelse för en forskares karriär. Vikten av att få sina studier och rön publicerade och bli citerad. Men också tidskriftsredaktörernas ovilja att dra tillbaka

felaktiga studier/artiklar; erkänna att deras egen granskning inte höll. För vilka är det som granskar och hur mycket spelar nyhetshetsen in? Det är bra att Asplund lyfter fram de hajpade tidskrifternas ansvar.

Han uppmärksammar också fuskjägarna som ägnar sina liv åt att avslöja dem som tycks leva efter devisen "Fake it till you make it." Liksom visseblåsare som oftast har jobbat nära fuskarna och därför kunnat avslöja dem. Det är ett modigt men oftast otacksamt uppdrag som inte sällan kantas av misstro, utfrysning och polisanmälningar.

De fyra läkarna som utredde och avslöjade Paolo Macchiarinis oredlighet på Karolinska är ett bra exempel. Kjell Asplund ger dem beröm men exakt varför de inte "fick gehör" för sin 500-sidiga anmälan hos KI:s ledning utelämnar

han. Här hade det varit på sin plats att skriva i klartext om Karolinska institutets stenhårda satsning på Macchiarinis transplantationsidé. Om att ett eventuellt misslyckande inte fanns på kartan. Som läsare anar jag tyvärr en försiktighet här.

Men det är fuskarna som fascinerar Kjell Asplund och då inte minst just Paolo Macchiarini, "stjärnkirurgen" som transplanterade in luftstrupar av plast på tre patienter på Karolinska universitetssjukhuset. Resultatet blev som bekant förödande, samtliga tre avled. Skandalen känner Kjell Asplund till väl efter att 2016 och på uppdrag av Karolinska universitetssjukhuset lett en utredning om vad som egentligen hände på sjukhuset åren 2011–13. Men det är också här som mina understrykningar och kommentarer i bokens marginaler blir tätare. För här anas en distans,

och igen: en försiktighet. Inte mot Macchiarini, hans personlighet försöker Asplund ringa in men lyckats inte riktigt.

Nej, försiktigheten som skymtar är gentemot Karolinska, i vars styrelse han för övrigt satt mellan 2018 och 2019. Inte så att han undviker att berätta om Macchiariniskandalens ärendegång men han håller ett visst avstånd. Till exempel använder han ordval som ”sveptes med” om ett antal chefer som fick eller valde att gå i samband med skandalen. Men kan man tala om att ”svepas med” när man haft ansvar?

Han skriver också om ”högriskmiljöer” som möjliggör fusk när det väl ändå handlar om högriskpersoner? Det är *människor* som skapar miljöer. Människor som vänder bort blicken av lojalitet med ett ledningsbeslut. Eller av rädsla för att tala klartext.

Är detta också en viss typ av människor med gemensamma karaktärsdrag? Den frågan förblir obesvarad men är viktig att ställa.

Det är inte konstigt att Kjell Asplund i egenskap av läkare och forskare anser att forskningsfusk är ett svek mot vetenskapen som undertiteln på boken anger. Men det är inte enbart själva tron på vetenskapen, investerare och kollegor som drabbas av fuskarna. Som läsare tänker jag på ett annat svek, det mot patienterna och deras anhöriga. Dem saknar jag i Kjell Asplunds bok.

Carin Ståhlberg

carin.stahlberg@dn.se

10 Soppteatern går på djupet med Bibliotekstjuvens drift att stjäla

Ensam vid en flygel på Soppteatern ger Fredrik Meyer en annan bild av Bibliotekstjuven är den som tidigare skildrats i bland annat en tv-serie. Under människoföraktet och storhetsvansinnet tränger brottslingens kärlek till konsten fram.

”Bibliotekstjuven”

Regi och manus: Filip Alexanderson

Scenografi: Jonas Karlsson.
Medverkande: Fredrik Meyer. Scen: Stockholms stadsteater, Soppteatern. Speltid: 1 tim.

Herostratiskt ryktbar kan den bli som utfört uppmärksammade illdåd. (Herostratos brände ned Artemistemplet i Efesos år 356 f Kr) För den svenske Bibliotekstjuven passar ordet bra, antagligen hade han inte blivit helt missnöjd med det själv. Han stal och sålde böcker från Kungliga biblioteket för uppåt tio miljoner kronor. Efter avslöjande och dom begick han självmord i sin Stockholmslägenhet. Han hade kapat en gasledning. En gnista från en termostat antände gasen, hela kvarteret skakades av explosionen, flera människor skadades.

Nu får han över 10 000 träffar på nätet, är analyserad i hundratals artiklar, en radiodokumentär och en tv-serie (2011) med Gustaf Skarsgård i huvudrollen.

Och kommer nu också i en Soppteaterföreställning vars premiär dock nog uppmärksammas allra mest för att den alls äger rum, inför en publik på åtta personer.

Det är en lågmäld, resonerande föreställning. Meyer, ensam på scenen med sin flygel, berättar, spelar upp och kommenterar viktiga episoder och glimtar ur Bibliotekstjuvens liv och karriär.

Tv-serien i regi av Daniel Lind Lagerlöf ter sig som en färgglad gobeläng med fokus på klassperspektivet. Den skildrar hur täta banden är mellan huvudstadens kulturella elit och de

finansiella makthavarna (fast de så sällan känns vid varandra). Det är helt enkelt inte lätt, eller rent omöjligt, för en fattig att göra akademisk karriär enbart på meriter. Annat krävs: pengar, stil, självförtroende och inte minst kontakter.

Perspektivet i monologen är annorlunda, närmare personen, och djupare. Utan att bli mångordig låter texten och Meyers återhållna person oss ana att pengarna, cigarrerna och det fina umgänget visst var viktiga när stölderna började, men att det också fanns en annan, mörkare drift undertill, i början okänd också för honom själv. Det blir intressant på scenen.

Jonas Karlsson, som här debuterar som scenograf, skissar med flytande streckteckningar och collage av gulnade boksidor ett på en gång ärevördigt och ytligt, nonchalant, bildat, snobbigt och tillgjort

Stockholm – en värld den dömda Biblioteks-
tjuven aldrig lyckas bli del av.

Och vill han ens bli det? Det är monologens
intressanta frågetecken. Under sin exklusiva
tweedkavaj är han i djupet av sitt hjärta kluven
och föraktar brinnande den elit han försöker
likna. Där inne njuter han av sin brottslighet
och sin förmåga att lura och bedra kollegerna,
och där har hans dubbelliv med älskarinnorna
sina rötter. Där frodas människoförakt och
storhetsvansinne, den försmådde intellektuelles
farligt lättväckta följeslagare. Men i Meyers
gestaltning, och i hans pianospel, anas också
reminiscenser av det som var upphov till hela
livsresan – längtan efter kunskaperna,
historien, konsterna, allt.

Ingegärd Waaranperä

10 Slängde dammsugare på poliser under biljakt

När en misstänkt bilförare vägrade stanna
inleddes en våldsam biljakt genom villaområden
i Nykvarn, väster om Södertälje, i augusti i fjol.
Under färden slängde de två männen i bilen ut
alla möjliga lösa föremål mot den efterföljande
polisbilen, bland annat en dammsugare, en
presenning, en regnjacka och en cykelpump.

– Vi försökte få stopp på vansinnesfärden och
de försökte få stopp på oss genom att kasta

sakerna, uppger en av poliserna i förhör, skriver Länstidningen.

Den vilda färden gick över en refug, på fel sida i en rondell och på cykelvägar. Mannen i passagerarsätet sprutade också med en pulversläckare mot polisbilen. Till slut stannade bilen och mannen kunde gripas efter att ha försökt fly till fots.

Nu åtalas männen i bilen, båda i 40-årsåldern, för bland annat för grov vårdslöshet i trafik respektive sabotage mot blåljusverksamhet och försök till våld mot tjänsteman.

TT

11 Utredning om tvångsgifte lades ner trots varningstecken

Varningstecknen fanns där – ändå lade socialtjänsten ner utredningen om att en pojke i Västsverige misstänktes ha blivit bortgift av sina föräldrar.

Då hade pojken, endast 15 år gammal, redan bytt vigselringar med en ung kvinna han aldrig tidigare träffat.

Nu tvingas båda två leva gömda med skyddade identiteter.

Det är i ett mycket speciellt rättsfall som Uddevalla tingsrätt ska meddela dom i dag, tisdag.

Åtal för brottet äktenskapstvång är ovanliga, rubriceringen tillkom för bara sju år sedan, när Sverige godkände Europarådets konvention om våld mot kvinnor. Men här handlar det alltså inte om misstänkt våld mot en kvinna, utan mot en högstadieskille, född i Sverige, bosatt i en kommun i Västsverige med sina föräldrar, födda på Balkan.

Under de år som lagen har funnits har åtal väckts nio gånger. Sju har lett till fällande domar men i endast fyra fall har det gällt fullbordade äktenskap.

Om det senare ska Uddevalla tingsrätt nu döma efter att kammaråklagare Katarina Olsson åtalat

båda föräldrarna till en i dag 19-årig man. Utöver äktenskapstvång är de också åtalade för olaga hot. Pappan är därtill åtalad för misshandel och olaga frihetsberövande. Straffet för äktenskapstvång är fängelse i högst fyra år.

Att åtalet inte också gäller äktenskapstvång mot kvinnan som pojken ”ingick en äktenskapsliknande förbindelse med”, som det heter i rättens dokument, beror inte på att hon beskriver vad som hänt annorlunda. Men till skillnad från pojken ville hon, enligt förhören, faktiskt gifta sig, trots att hon inte kände honom.

Likväl har hon, genom makens anmälan, bedömts ha försatts i en extremt utsatt situation och efter att pojkens föräldrar greps den 25 januari i år har hon enligt uppgifter till DN placerats i ett skyddat boende.

Att något inte stod rätt till med pojken i samband med det misstänkta äktenskapet vittnar flera anställda på skolorna där pojken gick. Plötsligt var han försvunnen en månad.

– Det fanns funderingar på om han var på väg och skulle gifta sig. Pappan sa att sonen var sjuk men pojken uppdaterade sina sociala medier och var då på något bröllop men det gick inte att bevisa något. Vi gick till rektorn med uppgifterna men vad som hände där vet jag inte, säger pojkens mentor i polisförhör.

Socialtjänsten i hemkommunen har gjort två utredningar, den första inleddes den 11 februari 2019 och gällde uppgifter om att pappan slog pojken. Efter fem månader avslutades utredningen utan vidare åtgärd.

Då hade pojken alltså, enligt åtalet, redan – mot sin vilja – flugits utomlands och genomgått en bröllopsceremoni och bytt ringar, hans tre år äldre hustru hade redan flyttat in hos honom.

Den andra utredningen inledde socialtjänsten i februari i fjol på grund av ”misstanke om hedersrelaterat våld angående att NN misstänks vara gift mot sin vilja”.

Men pojken förnekade då att han var gift och sa att han bodde av egen vilja med sin flickvän och att de skulle gifta sig när han fyllt 18 år. Han hävdade att de träffats i Sverige efter kontakt på sociala medier och för att hans egen pappa och flickvännens pappa ”är kompisar”.

Socialtjänsten skrev visserligen att det fanns oklarheter eftersom han också sagt att han i november 2019 hade förlovat sig med en annan.

Men trots motsägelsen beslöt socialtjänsten att avsluta utredningen utan insats. Beslutet fattades den 15 maj i fjol.

Socialchefen i den aktuella kommunen har valt att lämna ett skriftligt svar på DN:s frågor: ”Jag kan med hänsyn till sekretessen inte kommentera enskilda ärenden. (...) Generellt kan man säga att vi alltid tar misstanke om hedersrelaterat våld/tvång på största allvar och att vi alltid agerar snabbt.”

På frågan om personalens kompetens svarar socialchefen att verksamheten ”har löpande utbildningar/deltar i föreläsningar både kring heder- och våldsproblematik”, att man ”har tillgång till Barnahus och här finns resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck som bidrar med kunskap och stöd”.

Först när pojken, som nu hunnit bli 19 år, i början av det här året själv ringde polisen, sade sig leva under dödshot och vädjade om att bli hämtad, kom samhällets skydd.

På polisstationen berättade han om att pappan vid upprepade tillfällen utsatt honom för våld och hur han gifts bort mot sin vilja.

– Vi blev uppmanade och halvt tvingade att skaffa barn ihop, säger pojken i förhöret.

Föräldrarna har i förhören hållit en enad front: Inget av vad vare sig sonen eller kvinnan berättat om tvångsäktenskap eller misshandel är sant, menar de. Pappans advokat Robert Arrelid säger till DN att hans klient förnekar brott.

– Inget har gjorts mot sonens vilja. Vi menar också att det inte heller handlar om en sådan

äktenskapsförbindelse som träffas av lagens bestämmelse, det är inte en typ av förbindelse som godkänns av någon stat.

För att bemöta argumentet begärde åklagaren in ett sakkunnigutlåtande från doktor Jesper Petersen vid Köpenhamns universitet som skrev att ”muslimer i Sverige kan gifta sig på tre olika sätt:

Registrerat giftermål enligt svensk lag.

Registrerat giftermål enligt familjelagstiftningen i deras eget eller deras föräldrars hemland.

Nikah (muslimskt giftermål).

(Mannens och kvinnans namn) har ingått äktenskap av typ tre.”

Jessica Wenna, kammaråklagare i Västerås och Åklagarmyndighetens ämnesspecialist i

hedersrelaterad brottslighet, tycker att kompetensen kring den här typen av brott skulle kunna höjas både hos socialtjänsten och i rättsväsendet, men även i skolan.

– Särskild kompetens krävs, annars är det lätt att missa signalerna. Man kan till exempel annars ta vissa beteenden för omtanke, men med rätta ögon och kontext handlar det kanske inte om omtanke utan kontroll, säger hon.

Jessica Wenna befarar att mörkertalet är stort eftersom det är ett så stort steg att gå till polisen.

– När man lever i en hederskontext behöver man inte bara skyddas från förövarna utan även en hel släkt. Även om förövarna är häktade kan det ändå finnas en stor säkerhetsrisk för offret, säger hon.

DN har varit i kontakt med 19-åringens målsägarbiträde som inte vill kommentera fallet förrän dom har fallit.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fakta.

Detta är äktenskapstvång

Från 1 juli 2014 infördes i Sverige nya straffrättsliga och civilrättsliga bestämmelser som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Två nya brott lades till i brottsbalken, brottet äktenskapstvång och brottet ”vilsedande till tvångsäktenskapsresa”.

Brottet äktenskapstvång gäller den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse.

Brottet vilsedande till tvångsäktenskapsresa handlar om att lura någon att resa utomlands i syfte att han eller hon ska giftas bort genom tvång eller utnyttjande. Straffet är fängelse i högst två år.

Källa: TT

Vad är hedersförtryck?

Definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck har av regeringen formulerats så här (förkortad version):

Med hedersrelaterat våld och förtryck avses att människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Hedersrelaterat våld och förtryck är kopplat till hedersnormer som bygger på starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar.

Hedersnormerna grundar sig i en föreställning om heder som inte delas av övriga samhället och som strider mot principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Till hedersnormerna hör bland annat uppfattningen att familjens rykte och anseende är avhängigt

kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till dessa ideal.”

Kompetensbrist i svenska kommuner

Tecken på kompetensbrister framträder i en enkät med 192 kommuner som länsstyrelsen i Östergötland, av regeringen utsedd att svara för det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck, publicerade i fjol.

43

av de 192 kommunerna svarade att de hade kännedom om bortförda personer i en hederskontext enbart under 2019. Det gällde 199 personer, varav 86 procent var barn.

På frågan om de har rutiner för att hantera ärenden kring bortförda barn och vuxna svarade bara 21 procent ja. På frågan om socialtjänsten har rutiner för samverkan med skolan för att förebygga bortföranden svarade 64 procent nej.

11 Lämnad på golvet – hade fått en stroke

En person som låg okontaktbar på golvet lämnades av hemtjänstpersonal i fem timmar. Det visade sig senare att personen fått en stroke, skriver GP. Kommunen har utrett och anmält händelsen till Inspektionen för vård och omsorg.

TT

11 Kvinna åtalas för knivmord på man

En kvinna i 45-årsåldern åtalas för att ha knivmördat en man som hon hade ett förhållande med.

Händelsen inträffade i Kungsbacka slutet av januari. Kvinnan medger att hon gjort det som åklagaren påstår, men nekar till brott.

TT

11 Utlänning greps vid skyddsobjekt

En utländsk medborgare greps vid Försvarmaktens stridslednings- och luftbevakningscentral utanför Bålsta under söndagen, rapporterar Aftonbladet. Mannen ska ha närmat sig med båt och soldater och vakter omhändertog honom.

TT

11 Sju elever straffas för förnedrande nollning

Sju elever som stått åtalade för ofredande i samband med en nollning på en gymnasieskola i Lindesberg i höstas döms till ungdomstjänst, enligt SVT Nyheter Örebro.

Förstaårseleverna väcktes mitt i natten och därefter fick pojkarna delta i något som kallas för ”kak-race” och flickorna slicka kvarg från andras kroppar. Allt under hot om straff för den som inte deltog.

De sju döms till 35 timmars ungdomstjänst vardera. Dessutom ska de dömda, var och en, betala de nio målsägarna 5 000 kronor vardera i skadestånd för kränkning.

Samtliga åtalade och målsägande, utom en, är under 18 år.

TT

11 Par drev knarkcentral på skärgårdsö – nu döms de

En man och en kvinna döms till tio års fängelse vardera för att ha drivit en knarkcentral från en skärgårdsö i Östhammars kommun. Narkotikan smugglades in från utlandet för att sedan säljas via darknet.

När tullkriminalen slog till mot parets bostad låg stora mängder narkotika öppet på köksbänken. I huset hittades bland annat över två kilo heroin, nära tre kilo kokain, tre och ett

halvt kilo ecstasy och omkring ett kilo metamfetamin.

Paret har postat en mängd kuvert med narkotika i olika brevlådor i Östhammar, adresserat till köpare över hela Sverige.

TT

11 Misstänkt anhållen för skjutning i Rågsved

En man i 20-årsåldern har anhållits misstänkt för mordförsök och grovt vapenbrott efter skjutningen i Rågsved i södra Stockholm.

På söndagsmorgonen kunde polisen gripa en man i 20-årsåldern misstänkt för fredagens skjutning, där en man i 25-årsåldern skadades.

Den misstänkte gärningsmannen har anhållits och kommer att begäras häktad i nästa vecka,

enligt Lars-Erik Hedberg, utredningsledare på enheten för grova brott i polisområde Stockholm syd.

– Personen i fråga är för oss känd sedan tidigare, säger Hedberg.

Det går inte att utesluta att mannen har kopplingar till något kriminellt nätverk, framhåller han.

Den skottskadade mannen har nu fått lämna sjukhuset dit han fördes med ambulans för vård. Polisen har förhört målsäganden, men vill inte gå in på några detaljer från samtalet.

– Vi har sedan i lördags bedrivit ett offensivt och strukturerat utredningsarbete, vilket har gett bra framgång. Tack vare god samverkan med både åklagaren och övriga enheter inom polisen är vi där vi är i dag.

Huruvida det finns fler misstänkta gärningsmän är enligt Lars-Erik Hedberg för tidigt att kommentera. TT

11 HA-medlem döms till fängelse för vapenbrott

En man i 50-årsåldern döms till ett års fängelse för vapenbrott, rapporterar nyhetsbyrån Siren.

Vid en husrannsakan i en Hells Angels-lokal utanför Stockholm i augusti förra året hittades en obrukbar kulsprutepistol, en pistol och ammunition. Mannen döms dock endast för kulsprutevapnet då de andra fynden inte gick att koppla till någon specifik person.

Att kulsprutepistolen var obrukbar medförde att straffsatsen reducerades till ett års fängelse.

Hells Angels-medlemmen nekar till brott.

DN

dn@dn.se

12 Jägare sköt in i grannes kök av misstag

När jägaren gjorde i ordning sitt vapen inför en jakttag avfytrade han av misstag ett skott som gick rakt igenom köksfönstret hos grannen. Den 55-årige jägaren har nu åtalats för framkallande av fara för annan, rapporterar Skånska Dagbladet.

Skottet, som hördes av många boende i villaområdet i Lunds kommun, ska ha gått rakt igenom fönsterrutan och vidare in i ett köksskåp. Chockad sprang jägaren över till grannen för att försäkra sig om att ingen var

skadad. De boende i huset var oskadda och polis kom till platsen.

TT

12 Polisen får elchockvapen i bältet 2022

Från och med nästa år kommer flera poliser att förses med elchockvapen, detta efter att ett nytt beslut om vapnen har fattats. Elchockvapen är tänkta att användas i så kallade ingripandesituationer, där våld eller hot om våld är överhängande, till exempel när någon hotar med stickvapen.

Syftet är att minska skador på poliser och gärningspersoner.

– Gärningspersonen behöver inte ramla men får svårt att röra sig. Effekten håller i sig så länge

man överför ström, vanligtvis i fem sekunder, säger polisens utvecklingschef Anders Hall.

TT

12 Man åtalas – skrämde och våldtog utsatta

En 29-årig man ska ha kontaktat särskilt utsatta offer, bland annat med intellektuella funktionsnedsättningar, och tvingat dem att skicka nakenbilder eller ställa upp på sexuella handlingar.

Nu åtalas mannen i Linköping för bland annat 16 våldtäkter.

Brotten som mannen åtalats för ska ha begåtts mellan sommaren 2018 och oktober 2020, då mannen greps.

TT

12 Friande dom – föräldrar tvingade inte sonen gifta sig

De båda föräldrarna i Västsverige som åtalats misstänkta för att ha tvingat sin då 15-årige son att ingå äktenskap utomlands med en kvinna han tidigare aldrig träffat, frikänns från att ha begått äktenskapstvång.

Det ovanliga rättsfallet bygger på en sju år gamla lag. Under dessa år har åtal väckts vid nio tillfällen och i endast fyra fall hade de lett till fällande dom för fullbordade äktenskap.

Uddevalla tingsrätt hade att bedöma om kammaråklagare Katarina Olsson hade fog för att hävda att föräldrarna tvingade deras då 15-årige son – själv i Sverige – att resa till ett land på Balkan för att där ingå äktenskap med en några år äldre kvinna som han aldrig tidigare hade träffat.

Men tingsrätten anser att bevisningen inte räcker. Tingsrätten är visserligen överens med åklagaren om att ett giftermål av typen nikah, en del av islamsk lagstiftning, har ingåtts. Men menar att det saknas stödbevisning utöver sonens egen berättelse, som tingsrätten anser ”framstår i delar som överdriven och osannolik”. Bland annat hänvisas till att det dröjt till slutet av förra året innan han ska ha berättat för kvinnan han gifte sig med att det inte skett frivilligt.

Det hålls också emot sonen att han inte sa till socialtjänsten under deras utredning förra våren att äktenskapet inte var frivilligt.

Däremot anser tingsrätten att det genom ett vittnesmål från en granne är bevisat att sonens berättelse stämmer om hur pappan medvetet kört på honom med bilen och orsakat vissa skador på kroppen. Därför fälls pappan för åtalet om olaga hot.

Sonen ringde polisen i början av januari i år för att berätta att han var rädd för att utsättas för mer våld. Då började han också att i detalj beskriva hur han ska ha tvingats gifta sig.

Det ledde till att föräldrarna greps och häktades, samtidigt som pojken, som nu hunnit bli myndig, liksom kvinnan som han alltså bytte ringar med, togs om hand av myndigheterna

och sattes under skydd på grund av en bedömd risk för hämnd från personer i föräldrarnas närhet.

Föräldrarna förnekar att sonen har utsatts för tvång.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

12 Polisen: En otroligt stor omfattning av sexköp under veckan

I en insats mot sexköp i Stockholm har polisen tagit fast 91 män – en ny rekordsiffra. Insatschefen Anders Olofsson berättar att arbetet har bedrivits främst vid lägenheter och hotell under den senaste veckan.

– 28 stycken var det i förra insatsen vi gjorde, så det är en enorm ökning, säger han.

Polisen har precis avslutat en veckolång insats med syfte att avslöja sexköpare i Stockholm. Insatsen innebär ett nytt dystert rekord: Totalt 91 personer bötfälldes för att ha köpt eller försökt köpa sex.

– Det vi har sett under veckan är en otroligt stor omfattning av det här. Vi har kommit upp i den oroväckande siffran av 91 stycken. Det har varit ett drygt 20-tal adresser som detta har skett på, säger insatschefen Anders Olofsson.

Sexköparna har avslöjats på olika platser, främst i Stockholms innerstad, men också på ett fåtal adresser i stadsdelar strax utanför tullarna.

– Det är ju främst mot lägenheter och hotell som vi har slagit till. Det handlar om både försök av köp till sexuell tjänst och fullbordade gärningar, men majoriteten handlar om fullbordade gärningar, säger han.

Vid förra årets uppmärksammade ”Insats torsk”, en insats för att lagföra sexköpare, greps drygt två dussin personer. Den nu avslutade insatsen är en fortsättning på den förra.

Simon Häggström, yttre förundersökningsledare, är både nöjd och förfärad över resultatet.

– Det är ett fantastiskt bedrävligt resultat. Det är givetvis framgångsrikt när vi kan slå mot så många, men bedrävligt att vi har den här problematiken. Här gör vi mer eller mindre ett

stickprov under en veckas tid på ett fåtal adresser och kan ta fast så många, säger han.

Så kallad inre spaning har varit nyckeln till att hitta olika intressanta adresser för poliserna att bevaka och ingripa mot. När det gäller personerna som säljer sex har det varit främst kvinnor, men även ett antal män, berättar Simon Häggström. Samtliga sexköpare har varit män.

Under förra veckan har poliserna siktat in sig på adresser där utländska personer har sålt sexuella tjänster. Personerna i de nu aktuella ärendena har varit från Rumänien, Estland, Ukraina, Ungern, Ryssland, Polen, Moldavien, Brasilien, Belarus och Kina.

Det totala antalet personer som är involverade i prostitution och sexhandel i Stockholm bedöms vara mycket stort.

– Vi har flera hundra kvinnor som ligger ute i olika annonser. Och vi pratar alltså om tusentals män som köper sex. Det här är ett oerhört misslyckande för samhället att vi år 2021 har en sådan här situation där män utnyttjar kvinnor på det här sättet helt samvetslöst, säger Simon Häggström.

Under insatsen har socialtjänsten haft personal på plats för att skapa kontakt med både köparna och säljarna.

Polisens syfte har primärt varit att slå ut en del av efterfrågan på den här typen av brott, berättar Simon Häggström.

Han betonar också att den nu aktuella insatsen har varit begränsad både i tid och omfattning, och att man med en relativt liten personalinsats har kunnat lagföra en stor mängd män för brott. Samtidigt betonar han att de kvinnor som förs till Sverige för prostitution ofta bara är i landet i några få veckor innan de förs vidare någon annanstans.

– Många av männen gråter och är så ledsna och visar sådan oerhörd ånger när man åker dit. Men det är bara för att man åker dit. Det finns inte en enda som har ställt frågan till kvinnorna: ”Varför är ni här?” Det är oerhört provocerande att de här männen får härja fritt, säger Simon Häggström.

Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

12 Den nya migrationspolitiken bygger på faktaresistens

Forskning visar att språk- och kunskapsprov försenar integrationen och -diskriminerar lågutbildade, icke-vita -kvinnor. Vi bör ställa riksdagspolitiker till svars för att de blundar för kunskap och kastar det jämlika medborgarskapet över bord, skriver Stefan Jonsson.

Det gäller integrationen i framtidens Sverige. Här ett scenario. Så här kan det bli:

Egon, 35 år, är från Pakistan eller kanske Italien. Han har universitetsexamen och har i sju år jobbat som fastanställd programmerare. Han har hunnit lära sig god svenska och får bli medborgare därför att han klarar medborgarskapsprovet.

Egar, 57 år, är från Zimbabwe eller kanske Turkiet. Hon kom till Sverige med bara några års skolgång och har under sina tolv år i landet uppfostrat tre barn, skött om en krigstraumatiserad make och de senaste nio åren försörjt familjen som fastanställd städare med nattskift. I kontakter med samhället förlitar hon sig på barnen eftersom hon inte hunnit lära sig språket. Hon klarar inte provet och får inte bli medborgare.

Svensk migrationspolitik är sedan några år inne i en populistisk fas. Att internationell solidaritet

och globalt ansvarstagande är borta är tydligt. Lika anmärkningsvärd är den utbredda faktaresistensen.

Migrationskommitténs betänkande är ett exempel (SOU 2020:54). Titeln är ”En långsiktigt hållbar migrationspolitik”. Avsikten sägs vara att förbättra invandrares integration. Förslagen innebär att kriterierna för uppehållstillstånd av asylskäl skärps. Bara tillfälliga uppehållstillstånd beviljas. För permanent uppehållstillstånd behövs flerårigt fast arbete och goda språkkunskaper. Det blir svårare att återförenas med sin familj.

Förslagen har mött kritik, inte minst från människorättsorganisationer, därför att de gör det svårare för flyktingar att ta sig hit, tvingar ner dem som är här i fattigdom och osäker väntan utan möjlighet att planera sin framtid,

samt minimerar Sveriges internationella åtaganden gentemot den växande del av mänskligheten som flyr från krig och nöd.

Förslagen har också underkänts av forskningen. Det saknas stöd för att någon av åtgärderna skulle bidra till att lösa det så kallade integrationsproblemet. Tvärtom vet vi att tillfälliga uppehållstillstånd försvårar invandrares språktillägnelse och jobsökande och ofta permanentar deras utanförskap.

Ett annat exempel heter ”Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap” (SOU 2021:2). I dag ska utlänningar som vill bli medborgare ha permanent uppehållstillstånd, hemvist i landet sedan åtminstone fem år (två år för folk från Norden, fyra för flyktingar och statslösa, åtta

om man ej kunnat styrka identitet) samt visa att de har ”ett hederligt levnadssätt”.

Enligt det nya lagförslaget från i vintras ska utlänningen därutöver klara prov i svenska språket och samhällskunskap. Han, hen och hon avkrävs en svenska motsvarande ungefär gymnasiebehörighet och samhällskunskaper om allt från Sveriges geografi, historia och ”traditioner” över ”demokratiska värden, principer och processer” till ”världsreligioner och livsåskådningar och hur de har betydelse för människors identitet, grupptillhörighet och livsstil”. Det föreslås att Universitets- och högskolerådet ska samordna, Skolstyrelsen utforma och universiteten genomföra medborgarskapsproven.

Regeringens direktiv till utredningen är att medborgarskapsprov ska införas. Utredarens

uppgift har bara varit att föreslå hur det ska ske, inte om eller varför. Detta beror på förslagets bakgrund i januariavtalet, där det drevs fram av Liberalerna. Sedan Lars Leijonborgs tid har partiet haft prov och krav som käpphästar i diskussionen om invandrades ”integration”. Det har hittills inte blivit något av förslagen, eftersom de visat sig dyra, opraktiska och onödiga. Men på grund av den politiska kohandeln ska de nu pressas igenom. Det har ställt utredaren Mari Andersson inför ett svårt uppdrag när hon ska undersöka hur proven ska verkställas. Oavsett vilken modell hon överväger stöter hon emot idel välgrundade invändningar, överhängande risker och negativa verkningar.

I den avslutande konsekvensanalysen talar hon klartext. Enligt utredaren ”finns ingen forskning som visar att kunskapskrav leder till förbättrad integration”. Tvärtom, skriver hon, ”finns det

stöd för att högre krav på språkkunskaper i stället leder till exkludering och diskriminering, i synnerhet av kvinnor, äldre och grupper med låg eller ingen utbildningsbakgrund, vilket riskerar att leda till segregation i stället för till integration.”

Den forskning Andersson hänvisar till har gjorts av bland andra Pieter Bevelander professor vid Malmö universitet. Han är en av Europas främsta integrationsforskare och har i stora statistiska analyser och uppföljande intervjustudier undersökt följderna i andra europeiska länder, där medborgarskapet villkorats av språk- och kunskapsprov. Bevelander är också fristående expert i utredningen. Hans yttrande är förkrossande: ”Om utvecklingen i Sverige skulle följa det mönster som vi kan se i andra länder skulle de förändrade reglerna innebära att mindre än

hälften av de invandrade som har för avsikt att bosätta sig permanent i Sverige skulle få svenskt medborgarskap och därmed rösträtt vid riksdagsval. Senare och lägre naturaliseringsgrad kommer att vara särskilt tydlig bland lågutbildade migranter. Detta är problematiskt mot bakgrund av vetenskaplig forskning som visar att naturalisering spelar en positiv roll i integrationsprocessen.”

Ett av Bevelanders exempel är Danmark. Av dem som kom dit år 2000 hade efter femton år endast 20 procent naturaliserats. Förklaringen är att kraven och proven gjort det omöjligt för många att bli medborgare. De låses fast i livslångt utanförskap. Utsikterna är sämst för lågutbildade äldre kvinnor med ursprung utanför Europa. Det är alltså inte bara så att språk- och kunskapsprov försenar integrationen för alla. Dessutom diskriminerar de kvinnor,

särskilt lågutbildade icke-vita kvinnor – och detta föreslås alltså samma år som vi firar hundra år av kvinnors rätt att rösta i riksdagsval. ”Effekterna av att införa språkrav”, avslutar Bevelander, ”är något som varken gynnar invandraren eller samhället.”

”En risk med förslaget är att språktestet kommer att fungera som utslagsmekanism”, skriver experten Sofia Tingsell från Institutet för språk och folkminnen i sitt särskilda yttrande. Diskrimineringsombudsmannens remissvar pekar på att kvinnor och lågutbildade stängs ute. Även Delegationen för migrationsstudier, Delmi, anmärker att förslaget är segregande samt hänvisar till forskning som gör att vi i dag vet att de föreslagna språk- och kunskapskraven försenar invandrares integration. Listan på snarlika remissvar är mycket lång.

Det jämlika medborgarskapet är det demokratiska samhällets grund. Det avgör dina fri- och rättigheter, din ställning inför lagen, ofta dina möjligheter till välfärd, utbildning och hälsovård, och det ger dig politisk röst. De flesta är eniga om att din tillgång till detta inte ska bestämmas av ditt kön, din ålder eller härkomst. Här har vattendelaren gått mellan SD och övriga partier – tidigare.

Att partierna i en regeringsuppställning kohandlar om en grundbult i vår demokrati, på samma sätt som de gör upp om statsbidrag till solceller, är i sig förbluffande. Det vittnar om okunnighet och avsaknad av historisk medvetenhet. De mörkaste delarna av Sveriges och andra europeiska länders förflutna handlar om mätningar, prov och krav som myndigheter föreskrivit för etniska och sexuella minoriteter, underklass, kvinnor och icke-medborgare.

Sådana biopolitiska sorteringsinstrument har avgjort människors språk, skolgång, sjukvård, uppehälle, inflytande, hemvist och medborgarstatus, ibland också deras liv eller död och rätt att bilda familj och avla barn.

Instrumenten har framför allt använts när stater velat homogenisera sitt folk, och det första de då gett sig på är medborgarskapet. Principen är enkel: tillgängligheten till det politiska medborgarskapet (demos) beskärs, så att detta i högre grad sammanfaller med tillhörigheten till den etniska gemenskapen (ethnos). Konsekvenserna varierar beroende på situation – från folkmord, inbördeskrig, rasism och apartheid till socialt utanförskap och vad polisen kallar parallella samhällen – men de är alltid ödesdigra eftersom det skapas en klass av människor som saknar lagens skydd och tillgång till samhällets resurser.

Förr hette det att vi förädlade folkstammen. Det föreslagna medborgarskapsprovet är ett glasklart steg i denna riktning. ”Ett paradigmskifte”, skriver Delmi i sitt utlåtande. En giftig mekanism, som ger varje ny regering möjlighet att begränsa medborgarskapet, infogas i lagen. Att detta initieras av ett parti som kallar sig liberalt och läggs fram av en socialdemokratisk och miljöpartistisk regering får en att bli stum.

Sverigedemokraterna å sin sida har redan förberett nästa steg. Åkesson presenterade det häromveckan: hans villkor för att efter nästa val stödja en högerregering är att den snarast - begränsar barnbidrag, bostadsbidrag och garantipension till svenska medborgare. Invandrade invånare som varit här i decennier men inte klarar provet kan räkna med ett liv utan välfärd.

Populismens faktaresistens löser inga av samtidens akuta problem, skrev Björn Wiman i april med anledning av coronapandemin (DN 11/4). På migrationens och integrationens område har vi nått ett läge där de ideologiska käpphästarna och signalpolitiska utspelen förlorat sin oskuld. I vilken annan fråga som helst vore det otänkbart för ministrar och partiledare att blunda för kunskap och flagga för fördomar och lögnen till den grad som de gör när de talar om flyktingar och migranter.

Tänk om Löfven, Sabuni och Kristersson föreslog en satsning på kolkraftverk för att åtgärda klimatkrisen? Tänk om de stod på sig, på trots mot en enig forskarkår? Just så är läget i fråga om migrationen. De flesta partier murar febrilt på integrationspolitikens kolkraftverk.

Vi bör ställa dem till svars. Är det förenligt med demokratiska värderingar att Egon från Pakistan/Italien får medborgarskap medan Egar från Zimbabwe/Turkiet inte får?

Någon invänder, är det inte viktigt att invandraren lär sig svenska? Jo, det är en bister sanning att större delen av arbetsmarknaden och den högre utbildningen är stängda för den som inte kan svenska mycket bra. I allt högre grad använder arbetsgivare krav på svenska som förtäckt etnisk diskriminering. Men de som vet detta allra bäst är just Egon och Egar. När propåer om språkprov för medborgarskap varit uppe förut har de avvisats just med hänvisning till att motivationen och kraven på att lära sig svenska ändå är ytterst starka. Egon och Egar behöver inte fler piskslag. Vad som behövs är i stället stödsystem och språkkurser. Och ett uppmuntrande leende skadar inte.

Sverige har därför byggt upp ett hyfsat system för att hjälpa dem; det heter svenska för invandrare, sfi. Deltagande i sfi är redan krav för olika stöd och ersättningar, och om migrationskommittén får som den vill ska språkkunskaper också vara krav för att få permanent uppehållstillstånd.

De tre viktigaste insatserna för bättre integration av vuxna i första generationen vore därför ökade resurser till sfi och annan vuxenundervisning; krafttag mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden, samt snabbare och tydligare handläggning på Migrationsverket.

Däremot kraschar integrationen, om politikerna framhärdar i sin populism och faktaresistens.

Stefan Jonsson

Infrastruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

- 301 Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Infrastruktur- departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

[Områden](#)

Områden

- [Digitaliseringspolitik](#)
- [Energi](#)
- [Transporter och infrastruktur](#)

[Om Infrastrukturdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Infrastrukturdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Tomas Eneroth](#)

Infrastrukturminister

[Anders Ygeman](#)

Energi- och digitaliseringsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Nationell infrastrukturplan 2018-2029](#)
- [Nationell godstransportstrategi](#)
- [Digitaliseringsstrategin](#)
- [Infrastrukturdepartementet på twitter](#)
- [Transportsektorn elektrifieras](#)
-

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Myndigheter under Infrastrukturdepartementet 5 februari 2021

- **Luftfartsverket (LFV)**
Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
från [Infrastrukturdepartementet](#)
- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
från [Infrastrukturdepartementet](#)
- **Sjöfartsverket**
Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
från [Infrastrukturdepartementet](#)
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
från [Infrastrukturdepartementet](#)
- **Luftfartsverket (LFV)**
Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

Post- och telestyrelsen (PTS)

PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**

VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Trafikanalys**

Trafikanalys är regeringens utvärderings- och analysorgan för frågor inom hela transportområdet. Myndigheten ansvarar för att utvärdera åtgärder och redovisa olika åtgärders effekter inom transportområdet. Trafikanalys ansvarar också för resvane- och transportundersökningar samt för den officiella statistiken inom området transporter och kommunikation. Myndigheten har också till uppgift att sprida kunskap, erfarenheter och resultat från verksamheten till andra myndigheter och intressenter.

från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Trafikverket**

Trafikverket ansvarar bland annat för den samlade trafikslagsövergripande långsiktiga infrastrukturplaneringen för

väg, järnväg, sjö och luft samt för planering, byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna.

Trafikverket ska med utgångspunkt i ett samhällsbyggnadsperspektiv skapa förutsättningar för ett samhällsekonomiskt effektivt, internationellt konkurrenskraftigt och långsiktigt hållbart transportsystem.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Transportstyrelsen**

Transportstyrelsen ansvarar för merparten av regelgivning, tillsyn, tillståndsprovning och registerhållning inom transportområdet. Myndigheten har det samlade ansvaret för att ta fram regler och se till att de följs. Verksamheten omfattar alla trafikslag, dvs. väg, järnväg, luftfart och sjöfart. Dessutom administrerar Transportstyrelsen bland annat fordons- och trängselskatten och supermiljöbilspremien.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Myndigheten för digital förvaltning**

Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) har på övergripande plan i uppgift att:
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Energimyndigheten**

Energimyndigheten verkar inom olika samhällssektorer för att skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Oljekrisnämnden**

Oljekrisnämnden är en domstolsliknande myndighet. Bestämmelser om Oljekrisnämndens uppgifter finns i oljekrislagen (1975:197) och ransoneringslagen (1978:268). Oljekrisnämnden träder i funktion i en krissituation.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

Energimarknadsinspektionen

Energimarknadsinspektionen bedriver tillsyn över energimarknaderna för el, naturgas och fjärrvärme.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Elsäkerhetsverket**

Elsäkerhetsverket arbetar för att förebygga att människor och egendom skadas av el. De arbetar också för att elektriska apparater och elinstallationer är konstruerade och utförda på ett sådant sätt att de inte stör utrustning för radio och telekommunikation och andra apparater.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

- **Svenska kraftnät**

Svenska kraftnäts uppgift är att förvalta Sveriges stamnät för elkraft. Svenska kraftnät har också systemansvaret för den svenska elförsörjningen, ett ansvar som innebär att se till att elsystemet kortsiktigt är i balans och att dess anläggningar samverkar driftsäkert.
från [Infrastrukturdepartementet](#)

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister

[Infrastrukturdepartementet](#)

"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- [Transporter och infrastruktur](#)

[SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#)

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
[Infrastrukturdepartementet](#)

Anders Ygemans områden

- [Digitaliseringspolitik](#)
- [Energi](#)

[SW .651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.](#)

[SW .644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.](#)

[SW .656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#)

[SW 66/68 Tillverkning av varor.](#)

[SW 66 Tillverkning av kemivaror od.](#)

[SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d](#)

[SW 68 Tillverkning av komplexvaror.](#)

[SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.](#)

[SW 62 Ingenjörsvksamheter \(konstruktion o d\)](#)

06 Självklart ska invånarna kunna ringa till SOS Alarm från de här byarna också

Föreställningen på myndigheten Post- och telestyrelsen (PTS) är att 80 hushåll i Sverige saknar grundläggande telefoni och internet på 10 megabit per sekund. Det skriver myndigheten i rapporten "Sveriges

mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2020".

Att Sverige har smått fantastiska 99,9999 procents hushållstäckning har myndigheten kommit fram till genom att begära in utfallet på en teoretisk Sverigekarta från operatörerna. Dessa uppger föga förvånande att de är jättebra.

I serietidningen 91:an Karlsson förekommer ett klassiskt hån mot befäl när det gäller militära övningar i fält. De står och ryar: "Om kartan inte stämmer med verkligheten är det kartan som gäller!" Nu visar DN:s avslöjande (2/5) sig att den hållningen även gäller vid rapportskrivande på PTS.

För vid kontroll med operatörerna själva förklarar Telia Sveriges tekniska chef Staffan Åkesson att täckningen "kan påverkas av

eventuella hinder som bergknallar eller byggnader, om man befinner sig i en sänka dit inte radiosignalerna når så bra, men även typ av telefon och mottagare men även väder och vind”.

Och då blir det problematiskt med den där kartan hos PTS. För väder, sänkor och bergknallar finns inte i den datorberäknade mobiltäckningen operatörerna lämnar in, men i den verkliga verkligheten har ju väder, sänkor och bergknallar den beklagliga egenheten att de gör just det – de finns.

Om det berättar Frida Bylund som behöver uppkoppling till mjölk- och utfodringsrobotarna för 120 kor i Myckelgensjö i Örnsköldsviks kommun, där Telia uppger att det är ”god täckning”. Lätt att ringa och se på tv borde det också vara för byggföretagaren Mats

Webiörn i byns centrum och för pensionären Astrid Börjegren, 83, i byn Sunnersta två mil därifrån. De intygar alla att täckningen är långt ifrån god.

Verkligheten är en annan än vad som framgår av PTS karta. Byborna delar den här erfarenheten med ett mycket stort antal svenskar. Det saknas 53 miljarder för att nå det statliga bredbandsmålet om fyra år, varav staten ska slanta upp 20.

Fibernätet byggs ut och Telia tar bort kopparledningarna; i år i ytterligare 221 byar och orter. Men de fasta uppkopplingarna tas bort snabbare än master reses och fibrer läggs ut. Resultatet är folkbokföringsadresser varifrån det inte ens är tekniskt möjligt att ringa 112 vid akut sjukdom, brand eller pågående grov brottslighet.

Enligt en bindande förordning har fastboende i Sverige rätt till grundläggande telefoni och internet. Samhällsansvaret för postdistribution hamnade på dåvarande Posten AB. För Telia skedde inte motsvarande.

Telia tog en juridisk strid med PTS när myndigheten ville förtydliga Telias uppdrag eftersom PTS såg risken ”att vissa kundgrupper i glesbebyggda områden /.../ inte skulle erbjudas en anslutning till överkomligt pris”. Telia vann den tvisten 2007. Ingen operatör har samhällsansvar.

Det finns en gräns för statens ansvar och det är rimligt. Man ska inte kunna vara bosatt en halvmil i storskogen till närmaste granne, på en fjälltopp eller på skärgårdens yttersta skär och ändå begära komplett statlig infrastruktur ända in i telefonjacket för så kallad fast mobiltelefoni.

Någonstans måste en gräns dras. Givet att Telia vann striden mot PTS om samhällsansvaret är det inte att undra på att Västernorrlands bredbandssamordnare Mathias Sundin inte förväntar sig att återstående byar och samhällen har köpkraft nog för infrastrukturinvesteringen.

Det är rätt att PTS i stället hänvisar till satellittelefoner och beviljar stöd till tekniska lösningar i intervallet 5 000-400 000 kronor.

Problemet utöver en bedräglig karta synes ju vara tågordningen. På många orter tar Telia bort koppartrådens uppkoppling utan att det säkrats ett fungerande mobilnät, vilket i sin tur bollas över till de enskilda privatpersonerna att lösa. Kartan visar ju att allt är frid och fröjd.

Självklart ska det gå att ringa 112 från de här byarna också

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

06 ”Fem avgörande satsningar för fossilfri konkurrenskraft”

Med en historisk grön budget kan Sverige påskynda klimatomställningen i industrin och stärka välfärden och jobben. Vi lämnar i dag förslag till regeringen på fem stora satsningar som är avgörande: en grön investeringsbank, investeringsstöd, ett stort kompetenslyft, tredubblad satsning på elledning och

vätgasledningar, skriver Svante Axelsson.

DN. DEBATT 210506

”Om vi agerar nu kommer människor om 50 år att se tillbaka och säga att det var i det här ögonblicket Amerika vann slaget om framtiden.” Med de orden presenterade Joe Biden sitt infrastrukturpaket på 2 000 miljarder dollar som ska rädda jobben och bromsa klimatförändringarna. Både ordval och storleken på satsningen visar hur vi nu står inför en omställning som världen aldrig sett maken till.

I samma storskaliga anda har Frankrike och Tyskland presenterat satsningar som är 20–30 gånger större än det svenska industriklivet, bara på vätgas. Av Sveriges återstartpaket har, enligt

Klimatpolitiska rådet, endast cirka 10 procent bidragit till att nå klimatmålet.

Sveriges statsskuld på 38 procent av bnp är bland de lägsta i EU. Det öppnar ett unikt möjlighetsfönster när behovet av ekonomiska stimulanspaket i coronapandemins spår sammanfaller med behovet av att snabbt ställa om industrin och infrastrukturen till ett fossilfritt samhälle. De 22 färdplanerna för fossilfri konkurrenskraft som näringslivets olika branscher tagit fram inom Fossilfritt Sverige ligger redan på bordet, så vi vet vad som behöver göras.

Det senaste året har flera företag tagit stora investeringsbeslut som kan accelerera omställningen till fossilfritt. Preem har börjat ställa om raffinaderiet i Lysekil till att producera biodrivmedel i stor skala 2024.

Framgångar i Hybrit-projektet har fått SSAB att tidigarelägga framställning av fossilfritt stål till 2026 och LKAB att planera för export av fossilfritt järn 2030. Nystartade H2 Green Steel har också presenterat planer på fossilfri stålproduktion i Boden och Northvolts batterifabrik i Skellefteå kommer att skalas upp kraftigt efter en stororder från Volkswagen.

Dessa dramatiska beslut bygger inte på välgörenhet utan är en rationell analys av framtida marknader. Men besluten bygger också på att regeringen fört en aktiv näringslivs- och klimatpolitik. Industri- och klimatkiv, nya gröna statliga garantier och en reduktionsplikt för alla flytande drivmedel har skapat förutsättningar för företagen att investera. Denna samverkan mellan politik och näringsliv är nödvändig för att ett litet exportberoende

land som Sverige ska lyckas ställa om. Men tempot måste öka!

Det är alltså hög tid att även vi i Sverige växlar upp och investerar oss ur klimatkrisen.

Fossilfritt Sverige lämnar i dag över de tio viktigaste politiska förslagen för att genomföra färdplanerna till regeringen. Där ingår fem stora satsningar som är avgörande för industrins fossilfria konkurrenskraft:

1 En grön investeringsbank. Statens uppgift är inte i första hand att betala ut olika investeringsstöd utan att minska den ekonomiska risken för grön omställning genom att skapa tydliga spelregler och målbilder.

Vårt förslag är att utveckla statliga Svensk exportkredit (SEK) till en grön investeringsbank med kompetensen att bedöma nya innovativa

projekt samt att ge den nya banken en grundplåt på 20 miljarder fördelat på fyra år. Det skulle undanröja det marknadsmisslyckande som informationsbristen om nya tekniska lösningar utgör för de vanliga affärsbankerna och göra att det privata kapitalet vågar mångdubbla sina insatser i dessa projekt.

Banken bör även starta ett antal gröna industrinischade investeringsfonder som kan investera i små och stora industriprojekt under några år vilket också ökar fondernas värde över tid. Denna utgiftspost är alltså en investering som på sikt ska generera intäkter tillbaka till banken.

2 Minska risken vid uppskalning av tekniksprång. I väntan på högre koldioxidpriser på den globala marknaden kan vissa industrier

som producerar fossilfritt behöva ekonomiskt stöd vid produktionen. Sverige bör utreda vilka olika koncept som kan sänka den finansiella risken och till exempel genomföra en pilot av konceptet ”carbon contract for difference” som nu diskuteras inom EU. Det går ut på att företagen kan investera utifrån ett fast framtida pris på utsläppsrätter och att staten eller EU betalar mellanskillnaden tills det utlovade utsläppspriset uppnåtts. Tyskland har nu avsatt 500 miljoner euro för att pröva systemet nationellt.

3 Storskaligt utbildning- och kompetenslyft. Klimatomställningen kräver ny kunskap och stärkt kompetens inom många branscher och områden. Exempelvis behöver fordonsindustrin 30 000–40 000 personer med ny kompetens, det behövs cirka 30 000 nya elinstallatörer och enbart de nya industrisatsningarna i Norrbotten

och Västerbotten behöver de närmsta fem åren anställa 25 000 personer.

Staten bör nu avsätta cirka 10 miljarder per år under 10 års tid för en historiskt stor nationell satsning på kompetens. Det handlar både om vidareutbildning av redan yrkesverksamma samt att skapa fler gymnasie- och yrkesutbildningar med inriktning mot bland annat elektrifiering och batteri-, vätgas- och processindustrin.

4 Tredubbla investeringarna i elledningar. För att genomföra elektrifieringen av industrin och transporterna behövs det en långsiktig elnätplan som i likhet med infrastrukturplanen för väg och järnväg gör stamledningar till riksintresse. Där bör framgå vilka elledningar som är prioriterade för att industrin och transporterna ska kunna elektrifieras i

tillräckligt hög takt och med vilken tidsplan elledningarna bör dras.

Budgeten för Svenska kraftnäts befintliga nätutvecklingsplan för stamnätet behöver också öka från 3,5 miljarder i år till 10 miljarder 2025 och utgå från målen och behoven i färdplanerna. Enligt tidigare uppskattningar kommer det totalt att krävas investeringar för 500 miljarder i stam- och regionalnät fram till 2045. Siffran är troligen i underkant med tanke på de industrisatsningar i norr som presenterats den senaste tiden.

5 Möjliggör satsningar på vätgasledningar. Det behövs cirka 50 TWh vägas för att genomföra industrins färdplaner. Det kräver utveckling av en vätgasinфраstruktur men det behövs även nya regelverk. Utbyggnad av vätgasledningar bör vara koncessionspliktiga hos

Energimarknadsinspektionen på motsvarande sätt som elledningar. Regeringen bör redan i år ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att skapa en reglering med intäktsram för vätgasledningar, som bör finnas på plats senast 2023.

Med skärpta klimatmål från såväl EU som USA startar nu kapplöpningen ut ur det fossila samhället på allvar. Sverige kan bidra till att öka tempot genom att nu anta en historisk grön budget som påskyndar industriomställningen och stärker välfärden och jobben.

Näringslivet är otåligt eftersom det nu börjar betrakta fossilfrihet som en konkurrensfördel snarare än som ett hot. Det ser hur den stora ekonomiska risken är att vara kvar i det fossila när alla andra ställt om. Det är den nya logiken som väcker uppmärksamhet internationellt och

som kan få andra länder att också våga höja klimatmålen inför FN:s klimatmöte i Glasgow i november.

Kapplöpningen ut ur fossilsamhället, och för den delen slaget om framtiden, vinner vi tillsammans.

Fakta. Fossilfritt Sverige

Fossilfritt Sverige startades av regeringen inför klimatmötet i Paris 2015 för att påskynda omställningen till ett fossilfritt samhälle.

Inom ramen för Fossilfritt Sverige har 22 olika branscher tagit fram färdplaner för att visa hur de kan stärka sin konkurrenskraft genom att bli fossilfria eller klimatneutrala.

Färdplanerna har lämnats över till regeringen och utgör nu en grund för det fortsatta klimatarbetet.

Svante Axelsson, nationell samordnare för Fossilfritt Sverige

06 Vattenfalls omställning riskerar att öka utsläppen och skogsavverkningen

Över 200 000 ton träpellets ska brännas varje år i Vattenfalls planerade kraftverk i nederländska Diemen. Satsningen är en del i bolagets omställning till fossilfritt – men riskerar i stället att leda till ökade utsläpp av koldioxid.

Vattenfall slår tillbaka mot anklagelserna – och hävdar att kritikerna går fossilbolagens intressen.

”Vad händer med vårt klimat? Den frågan definierar allt vi gör på Vattenfall.”

I en omfattande kampanj med sloganen ”Fossilfritt under en generation” satsar Vattenfall just nu på att marknadsföra sig som ett klimatsmart energibolag. Vd Anna Borg har gjort klimatfrågan till en profilfråga. På Joe Bidens klimatmöte i slutet av april lovade hon att Vattenfall ska följa Parisavtalet.

Men samtidigt befinner sig bolaget i en infekterad strid om potentiellt kraftigt ökade utsläpp av växthusgaser – i Nederländerna.

– Vattenfall riskerar hela sitt rykte med den här satsningen, säger Fenna Swart, aktivist i

Nederländerna och en av grundarna av den nederländska organisationen Clean Air Committee som driver en juridisk process mot Vattenfall för att stoppa satsningen.

Som DN har visat i en serie artiklar stormar det just nu kring Europas och Sveriges satsningar på biobränslen från skogen för energiproduktion. Bland annat kritiserar biobränslen för att orsaka stora utsläpp av växthusgaser när de förbränns. Nya träd suger visserligen ner lika mycket koldioxid igen – men det kan ta flera decennier.

Värst är klimateffekten när skog avverkas enbart för att eldas upp. DN har visat att just det sker i bland annat Estland, där träd avverkas för att tillverka träpellets – små, kompakta trätabletter i samma storlek som en cigarettfimp.

Och nu planerar statliga Vattenfall att kraftigt öka sin konsumtion av just sådana träpellets.

Det är i Diemen utanför Amsterdam som Vattenfall vill bygga ett nytt pelletseldat värmeverk. Enligt dokument som Vattenfall skickat in till den nederländska regeringen och som DN har tagit del av skulle värmeverket förbränna 212 000 ton träpellets varje år.

En normal säck med träpellets som säljs på byggvaruhus väger 16 kilo. Vattenfall skulle förbränna motsvarande 36 000 sådana säckar om dagen i Diemen.

Anläggningen i Diemen skulle bli det största av de runt 200 bioeldade värmeverken i Nederländerna – och bidra till att pelletsboomen i landet fortsätter. Mellan 2018 och 2019 dubblerades importen av träpellets till

Nederländerna, till 1,22 miljoner ton, enligt en rapport från amerikanska Foreign Agricultural Service (FAS).

Och boomen sker inte bara i Nederländerna. EU:s konsumtion av pellets har ökat med 146 procent de senaste tio åren, enligt FAS.

Tillväxten väntas fortsätta, enligt analysföretaget Research and Markets med 15 procent varje år till 2025.

I så fall innebär det att konsumtionen dubblas igen – på bara fem år.

– Varje vecka ser vi hur enorma skepp fulla med träpellets kommer till Rotterdams hamn, från USA eller Baltikum. Och så säger de att detta är hållbart, säger Fenna Swart.

Clean Air Committee har överklagat Vattenfalls miljötillstånd med argumentet att satsningen

skulle leda till höga utsläpp av både växthusgaser och kväveoxider – och har dessutom genomfört en omfattande kampanj under parollen ”Stop Vattenfall”, med anklagelser om att Vattenfall förvärrar klimatkrisen.

Men Vattenfall slår tillbaka mot anklagelserna – och hävdar att kritikerna går fossilindustrins intressen.

– Det är klart de gör det. Opinionen i Nederländerna driver mot att man ska hålla kvar vid fossilgas, säger Ulrika Jardfelt, affärschef för värme på Vattenfall.

– Jag tycker inte heller att vi ska elda biobränsle i onödan och det är viktigt att de biobränslen vi använder är hållbara. Men klimatfrågan är det som driver mig, därför är det tråkigt att det

kommer motstånd från dem som säger sig värna miljön, säger hon.

Enligt Ulrika Jardfelt har bolaget inte valt ut någon leverantör till Diemen. Men i bolagets årsrapport framgår att Vattenfall i dag köper majoriteten av sina träpellets (85–90 procent) från Baltikum.

Om man tittar på de pellets som importeras till Nederländerna är bilden liknande – majoriteten kommer från skogar i Baltikum och USA. Båda regionerna domineras av två bolag, Graanul Invest och Enviva, Europas respektive världens största pelletsproducenter.

DN har med egna bilder kunnat visa att Graanul Invest avverkar skog för att tillverka pellets. Enligt bolagets egna siffror är 54 procent av

pelletsproduktionen från så kallad rundved – alltså inte restprodukter.

Amerikanska Enviva skriver på sin hemsida att deras pellets kommer från trä av lågt värde, som toppar, grenar, rester från sågverk och träd från gallring. Men i verkligheten kommer en stor del av pelletsproduktionen från hela träd, något som avslöjats i amerikanska medier.

Bolaget, som räknar med fortsatt ökad efterfrågan i EU framöver, vill inte uppge andelen rundved i deras pellets för DN, då det är ”missvisande”.

– Kvalitet och värde avgör vad träden används till, skriver talespersonen Ruth Heer i ett mejl till DN.

Enligt den nederländska biobränsleforskaren Ric Hoefnagels, vid Utrechts universitet, finns dock hållbarhetsrisker i pelletsboomen.

– Det finns en oro för hållbarheten kring satsningen på pellets, med bristande insyn i värdekedjan. Om du skördar skog bara för att få energi har du ett problem. Det kan skapa en koldioxidskuld eftersom det tar lång tid innan skogen ersätts av nya träd, säger han.

Skog av högre kvalitet, alltså sådant som kan bli till virke, blir sällan pellets, menar han.

Däremot konkurrerar pelletsverken om råvaror med producenter av pappersmassa, spånskivor, plywood eller så kallade OSB-skivor, vilket påverkar klimatkalkylen.

Men beräkningarna kring klimatpåverkan från träpellets är komplexa och i debatten framstår

frågan ofta som svartvit, påpekar Ric Hoefnagels.

– Debatten är så högljudd att det är svårt att ha en faktabaserad diskussion, det måste nyanseras. Men hållbarhetskrav på skogliga biobränslen behöver utvecklas och kontrollen av produktionen måste bli bättre, säger han.

I Nederländerna har regeringen efter den omfattande kritiken dragit i nödbromsen i pelletsexpansionen – subventioner av nya biokraftverk har pausats sedan februari. Stödet till Vattenfall ligger dock kvar.

Men samtidigt har Vattenfalls egna tongångar förändrats – i den senaste årsrapporten uppges att kraftverket ”potentiellt kan bli biobränsleeldat”.

Ulrika Jardfelt säger att de nu tittar på flera andra alternativ och att Vattenfall inte kommer att bygga en bioeldad anläggning om regeringen, stadens politiker eller kunder inte vill det – oavsett om de vinner rättsprocessen mot Clean Air Committee.

– Vi är inte döva för opinionen, säger hon.

Men du tycker fortfarande att planerna rimmar med ert löfte om att sätta klimatfrågan först?

– Ja, utan tvekan.

Peter Alestig

peter.alestig@dn.se

Fakta. En femtedel av EU:s biobränslen från hela träd

När EU:s forskningsråd JRC nyligen gjorde en översikt över de biobränslen från träd som användes inom EU, bedömde rådet att runt en femtedel av råvaran kom från hela träd.

Dessutom saknades ursprungsinformation för 14 procent av råvaran – sannolikt kommer även den direkt från skog, enligt JRC.

2009 klassades biobränslen som klimatneutrala av EU. Det har skapat starka ekonomiska incitament att öka investeringarna på området. Framför allt Storbritannien och Nederländerna har genomfört stora investeringar på området, men även Tyskland, Frankrike, Österrike, Danmark och Sverige hör till stor-konsumenterna av träpellets.

06 Ygeman om bristande täckning: Telias ansvar

Ansvarige ministern för telefoni och internet, Anders Ygeman (S) är självkritisk efter DN:s granskning och säger att regeringen måste jobba hårdare för att inte få ett delat Sverige.

Ygeman tycker inte att Telia ska få släcka fasta telenät där det saknas alternativ. Han ska också läxa upp Post- och telestyrelsen som han menar måste bli bättre på information.

– Vi måste steppa upp vårt arbete, säger energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman efter DN:s granskning av telefonin och internet-tillgången på landsbygden.

DN har fått stort gensvar. Många läsare har mejlat och beskrivit samma situation som hos dem i artikeln: att lagstadgad grundläggande telefoni och internet fallerar där det inte är lönsamt.

– Min bild är att man känner sig bortglömd i glesbygd. Det går inte tillräckligt fort att få den infrastruktur man har rätt till. Där måste samhället möta upp. Det måste vi göra genom Post- och telestyrelsen (PTS) och genom att ställa krav på operatörerna. Vi måste jobba hårdare. Oavsett var du bor i Sverige ska du ha tillgång till bra digitala kommunikationer.

DN berättade nyligen om 87-åriga Gerd Eriksson som hittades nedkyld utanför Sundsvall i ett hus där sonen inte kunde ringa efter ambulans efter att Telia tagit bort kopparnätet.

Ska det få vara så?

– Det är en fruktansvärd händelse för alla inblandade. Det går ju att få reservkraft ut till masten men det verkar inte ha hänt i det här fallet.

– Telia har inte levt upp till de krav som ställs på dem på operatör, säger Anders Ygeman.

Ska det vara okej att det är så?

– Självklart inte. DN:s artikel och även andra visar hur viktig mobiltelefonin är.

Vad vill du göra för att det inte ska hända igen?

– Ytterst måste Telia svara på varför det har hänt, hur det har brustit och hur det inte ska hända igen.

I DN:s reportage beskrivs hur Telia monterar ner det fasta kopparnätet utan att se till att det finns god mobiltäckning i Västernorrlands län.

När DN tidigare i veckan intervjuade Centerpartiets ekonomiskpolitiska talesperson Emil Källström ville han förbjuda Telia att ta bort kopparnäten där det inte finns mobiltäckning.

Ska Telia få ta bort kopparnäten – utan att det finns mobiltäckning?

– Jag tycker inte att Telia ska ta bort kopparledningar så att en kund saknar möjligheter att ringa och ha basal uppkoppling till nätet.

Ygeman säger att för honom är tekniken mindre viktig.

– Men Telia ska inte lämna någon kund i sticket genom att ta bort kablarna.

I dag saknar Telia samhällsansvar – de kan släcka kopparnätet utan att det finns andra lösningar. Samtidigt är de fasta näten en förlustaffär för börsnoterade Telia.

Är det inte naivt att tro att de ska ta ett samhällsansvar?

– Samhällsansvar... de har ett kundansvar. Här är det kunder som de i många fall har haft i decennier. Att lämna dem i sticket är inte bra för ett företag som vill vårda sitt varumärke, säger Anders Ygeman.

Samtidigt svarar han inte ja på frågan om han är beredd att reglera.

I dag gäller enligt en bindande föreskrift fyra timmars krav på backup för telefoni på landsbygden och en timme i städer med över 8 000 invånare – vilket ska jämföras med tidigare när Televerket kunde ha batteribackup för en vecka.

Flera som DN pratat med som bor på landsbygden är rädda för strömavbrott – då de tappar all förbindelse efter fyra timmar. Sverige kan också hamna i ett så kallat gråzonsläge, där främmande makt kan sabotera exempelvis telefonin.

– Vi kan ställa högre krav på operatörerna, säger Anders Ygeman och pekar på att han ska föra en dialog med Försvarsmakten,

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), PTS och operatörerna.

Men han säger samtidigt att det ytterst är kunden som får betala för dyrare telefoni med dyrare och länge batteribackup.

– Ställer vi väldigt höra krav på operatörerna och det finns ett försvarsintresse är det klart att vi kanske måste ersätta dem från samhället.

Många vet inte vart de ska vända sig – trots att Post- och telestyrelsen (PTS) är ansvarig.

– Där finns en förbättringspotential, säger Anders Ygeman och menar att PTS måste förbättra sin information till medborgarna.

– Framför allt gentemot dem som har dålig täckning. Jag ska ta upp detta med PTS.

För att hela landet ska nå regeringens bredbandsmål 2025 krävs 53 miljarder kronor. Men där saknas 20 miljarder kronor, enligt en rapport från PTS som kom 2020.

– Vi kommer att fortsätta med bredbandsuppbyggnad. Om det behöver skjutas till mer medel är jag beredd att kämpa för det i budgetförhandlingar.

Vad säger du om att folk i glesbygd säger att de inte har grundläggande telefoni och internetuppkoppling?

– Det är otillständigt. De ska ha samma tillgång. Alla ska ha tillgång till snabb uppkoppling. Det är speciellt viktigt i glesbygd.

Vad är ditt ansvar?

– Mitt ansvar är att samtliga i Sverige har tillgång till en bra mobiluppkoppling.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

06 Ökat tryck på regeringen om förvar

Statliga Vattenfall ökar pressen på regeringen om att snabbt fatta beslut om förvar för utbränt kärnbränsle. Ett beslut måste till i sommar för att inte riskera kärnkraftsproduktionen om några år, enligt bolaget.

Vattenfall flaggar i ett meddelande till finansmarknaden att ett beslut måste tas före den 31 augusti i år för att återstarten av reaktor 2 i Forsmark 2024, efter den renovering som planeras vara gjord då, ska kunna ske. Mellanlagret i Oskarshamn riskerar nämligen att bli fullt.

Problemet kärnkraftsoperatörerna står inför är att om mellanlagret blir fullt så finns det ingen plats att göra av med utbränt kärnbränsle på. Och regeringen har inte tagit något beslut om slutförvar i Östhammar, dit det som lagras i Oskarshamn ska gå när det står klart.

TT

07 Metanutsläpp har snabbast effekt

Minskade utsläpp av metan är det snabbaste och ett av de mest kostnadseffektiva sätten att bromsa den globala uppvärmningen. Dessutom skulle det ge stora hälsovinster och förhindra 255 000 förtida dödsfall, enligt en ny rapport.

Metan är en kraftig växthusgas som har stått för en knapp tredjedel av den globala uppvärmningen sedan förindustriell tid. Den

har en betydligt större uppvärmande effekt än koldioxid, tiotals gånger större, men kort livstid i atmosfären. Det mesta är borta efter ungefär ett decennium.

Den korta livslängden har gjort metan alltmer intressant i klimatåtgärder eftersom utsläppsminskningar får effekt på kort tid.

En ny rapport visar att metanutsläpp orsakade av människan med enkla metoder kan minska 45 procent, till år 2030. Då skulle 0,3 graders uppvärmning år 2040 undvikas och utvecklingen vara i linje med att nå Parisavtalets mål att hålla uppvärmningen väl under 2 grader med sikte på 1,5 grader.

– Metanutsläppens roll har underskattats. Att få ner dem är det snabbaste och mest effektiva sättet att bromsa uppvärmningen, säger Johan

Kuylenstierna, forskningsledare vid Stockholm environment institutes kontor i York och en av huvudförfattarna till studien som är ett samarbete mellan Climate and clean air coalition och FN:s miljöorgan UNEP.

Utsläpp av metan kommer till viss del från naturen, men mer än hälften, 60 procent, kommer från mänsklig verksamhet. Halten av metan i atmosfären ökar nu snabbare än vad de har gjort sedan mätningarna började på 1980-talet och steg förra året till nya rekordnivåer.

Av de mänskligt orsakade metanutsläppen kommer merparten från tre sektorer; cirka 35 procent från fossilbränslesektorn, 20 procent från avfall och 40 procent från jordbruk.

Enligt rapporten kan en stor del av de utsläppen förhindras med enkla åtgärder till låga

kostnader – mer än hälften skulle till och med löna sig genom att innebära besparingar när de är genomförda.

Inom fossilbränslesektorn kommer en del av utsläppen från metangas som oavsiktligt läcker ut vid såväl produktion som vid transporter av olja och gas. Reparation och underhåll, täcka över oanvända borrhål är några åtgärder som föreslås för att enkelt minska utsläppen.

När det gäller kol föreslås återvinning av metan vid kolbrytning och att nedlagda gruvor vattenfylls för att hindra utsläpp.

– För fossilsektorn kan minskade utsläpp vara lönsamt. Inom olja, gas och kol betalar sig åtgärderna själva. Branschen vet var läckagen finns och de vet vad man måste göra. Det kostar egentligen ingenting, det är bara fråga om vilja.

I jordbrukssektorn står djuruppfödning med utsläpp från idisslande djur och hantering av gödsel, för cirka 32 procent och risodling för cirka 8 procent av metanutsläppen. Förändrad djurhållning och foder, övertäckning av gödsel föreslås som åtgärder. Förbättrat vattenbruk och odling av hybridarter skulle minska utsläppen från risodling.

Även ett allmänt förändrat beteende hos konsumenterna som att minska matsvinn och äta mindre kött skulle minska jordbrukets metanutsläpp.

Sopsortering och återvinning samt att inte gräva ner organiskt avfall skulle minska utsläppen från sophantering.

Minskade metanutsläpp är bra för mer än klimatet. Metan bidrar till att bilda markozon,

som är skadligt för människors hälsa och även skadar växtlighet genom att hindra fotosyntesen.

Om utsläppen sänktes 45 procent till 2030 skulle det förhindra 255 000 förtida dödsfall och 775 000 astmarelaterade sjukhusvistelser varje år, enligt rapporten. Skördeförluster skulle årligen minska med 26 miljoner ton globalt.

– Det är bråttom. Vi måste göra allt vi kan om vi ska försöka nå 1,5 gradersmålet. Det är väldigt viktigt att fortsätta reducera utsläppen av koldioxid, men det räcker inte. Vi måste ta tag i metan samtidigt som man gör andra åtgärder, säger Johan Kuylenstierna.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Metanutsläpp

Rapporten bygger på analyser av man har kommit fram till genom att använda fem olika globala modeller som kan räkna fram både ozon och klimatförändringar från hela världen.

Ungefär 60 procent av metanutsläppen orsakas av mänsklig verksamhet. I fossilbränslesektorn står utvinning och transport av olja och gas för 23 procent och kolutvinning för 12 procent av metanutsläppen.

Avfallssektor, fast avfall och avloppsvatten, står för cirka 20 procent.

I jordbrukssektorn står utsläpp i samband med djuruppfödning, som utsläpp från idisslande djur och hantering av gödsel för cirka 32 procent och risodling för cirka 8 procent av metanutsläppen.

Källa: Climate and clean air coalition, UNEP

07 Baylan riktar hård kritik mot Telia och egna myndigheter

Näringsminister Ibrahim Baylan (S) kallas till näringsutskottet för utfrågning efter DN:s granskning om bristande telefoni på landsbygden.

Baylan sätter nu hård press på både Telia och Post- och telestyrelsen för att ingen i Sverige ska lämnas i sticket när kopparnäten släcks.

Näringsminister Ibrahim Baylan (S) kallas till utfrågning i näringsutskottet på initiativ av Centerpartiet. Det sker som en direkt effekt av DN:s granskning i söndags om att lagstadgad grundläggande telefoni och internet fallerar på landsbygden där det är olönsamt.

Ibrahim Baylan kallas som statligt ägaransvarig i Telia. Staten är överlägset största ägare med 39,5 procent i bolaget som samtidigt är börsnoterat. Telia saknar helt samhällsansvar men äger de gamla fasta kopparnäten som nu monteras ner i snabb takt utan att det finns utbyggt mobilnät på många håll.

– Telia har ansvar för sina kunder och måste försäkra sig om att kunderna har alternativ. Vi kommer att föra upp de här frågorna i en ägardialog med Telia.

Om du svarar ja eller nej – ska Telia få ta bort kopparnätet, som går med förlust, utan att det finns mobiltäckning?

– Vi som samhälle måste se till att det finns ersättning innan kopparnätet stängs. Det är Post- och telestyrelsen (PTS) som har det uppdraget enligt en förordning. Då förutsätter jag att PTS diskuterar med Telia så att de fasta näten släcks först när det finns en färdig lösning.

Är det inte naivt att tro att börsnoterade Telia ska ta den hänsynen?

– En kund är lika mycket kund även utanför storstadsregioner. Telia måste ta ansvar för de kunder de har. Därför kommer vi att lyfta de här frågorna med Telia.

Om alternativen, exempelvis nya mobilmaster i glesbygd, är förlustbringande för Telia, tycker du att Telia ska genomföra det ändå för att ta kundansvar?

– Det är Post- och telestyrelsens ansvar. Så ser det ut med den förordning som finns. Det är viktigt att de tar ansvar där marknaden inte tar det. Men Telias agerande måste gå hand i hand med PTS.

Enligt en färsk regeringsrapport för statliga bolag förväntar sig regeringen en avkastning på 3,23 miljarder kronor från Telia för år 2020.

Vad är viktigare för Telia – utdelning eller samhällsansvar?

– Det är väldigt tydligt. Sedan man börsnoterade Telia så har inte Telia ett samhällsansvar. Men de måste ta ansvar för sina kunder.

Det finns kritik mot att regeringen inte utsett styrelseledamöter i Telia. Ibrahim Baylan säger att det inte låter sig göras i ett börsbolag, utan att kunna ange närmare varför.

Trots att Ibrahim Baylan själv lade en motion att förstatliga Telias nätdel 2008 har han nu bytt fot.

– Vi har inga sådana förslag. Telia är inget verk utan börsnoterat och tjänster och nät går in i varandra numera.

En av dem som var med i DN:s reportage var 83-åriga Astrid Börjegren i byn Sunnersta i västra Ångermanland, där Telia tagit bort kopparnätet. Hennes mobila fasta telefon hackar ofta och hon saknar mobiltäckning. Samtidigt ser hon Telia som den som ska sörja för att hon kan ringa.

Vad vill du säga till henne?

– Vi har ett gemensamt ansvar för att Astrid och alla andra ska kunna kommunicera. Jag förstår verkligen att många tror att Telia är ansvarigt med tanke på historiken med Televerket. Det bästa sättet vi kan göra är att vi via Post- och telestyrelsen bygger ut kommunikationerna i hela landet. Där måste vi, som Anders Ygeman säger, steppa upp.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

08 135

centimeter. Det är den lagliga längden för att få sitta i en bil utan barnskydd. En rapport från försäkringsbolaget Volvia visar att 77 procent av barnen mellan fem och elva år som är kortare än 135 centimeter sitter utan barnskydd, till exempel en bälteskudde. 2018 var siffran 87 procent. Var femte fyraåring sitter vänd framåt i bilen, vilket är fel, enligt rapporten.

DN

08 Forskning visar att laddhybrid kan vara klimatsmartast

Ny forskning visar att laddhybrider kan ha bättre klimatprestanda än elbilar – om de laddas med europeisk el.

Den stora vinsten kommer dock med biobränsle – som än så länge är ovanligt.

Laddhybrider har ett blandat rykte. Många menar att de bara finns för att de ger

bilindustrin en enkel lösning på de nya utsläppskraven. Förespråkare av elbilar framhåller att de goda miljöegenskaperna är en önskedröm, och att laddhybridtekniken tvärtom håller kvar vagnparken i ett fossilbränsleberoende.

Men nu har en ny studie publicerats som lyfter fram laddhybridernas goda miljösidor. Klimatprestandan hos laddhybriderna överträffar i vissa fall elbilarnas enligt den. Men det gäller med europeisk elmix. Här i Sverige med mer klimatvänlig elmix är det klimatsmartare att köra elbil än laddhybrid – såvida du inte har en av de ännu få laddhybrider på marknaden som kan köras på biobränsle.

Bakom studien står Öivind Andersson, professor i förbränningsmotorteknik, och Pål

Börjesson, professor i miljö- och energisystem, båda på Lunds Universitet.

– Det handlar om körprofilen. Kör man längre sträckor tar förbränningsmotorn över, men om man kör merparten på el i hemorten så kan laddhybriden vara bättre än den renodlade elbilen. Kör man oftast på el så används väldigt lite bränsle. Samtidigt är batteriet betydligt mindre än i en elbil, vilket ger ett mindre koldioxidavtryck i tillverkningen, säger Öivind Andersson.

Riktigt bra blir det om man kör förbränningsmotorn på ett biobränsle. Men det finns ännu få exempel på laddhybrider som kan kombineras med biobränsle.

– Om man tankar HVO100 i stället för vanlig diesel får man väldigt fina klimatprestanda, säger Öivind Andersson.

I studien har de dock jämfört tre versioner av Kia Niro; den bensindrivna hybridversionen, laddhybriden och den eldrivna med batteri på 64 kilowattimmar. Enligt officiella utsläppssiffror är det ingen tvekan om vilken version som har bäst klimatprestanda. Bensinversionen har 110 gram i koldioxidutsläpp per kilometer, laddhybriden har 31 gram och den eldrivna har inga utsläpp alls. Men det handlar om utsläppen under körning.

En livscykelanalys ger en annan ordning. Den enbart eldrivna Kia e-Niro har fortfarande ett mindre koldioxidavtryck än den bensindrivna

Kia Niro. Men under vissa förutsättningar presterar laddhybriden allra bäst.

Det beror på att batteriet är mindre i en laddhybrid än i elbil, i detta fall 8,9 jämfört med 64 kilowattimmar. Det ger ett avsevärt mindre koldioxidavtryck i produktionen.

Slutresultatet beror på hur elkraften har producerats samt i vilken utsträckning laddhybriden körs på el.

I studien räknar Öivind Andersson koldioxidutsläppen från genomsnittet av EU-producerad el. Då ger laddhybriden ett mindre koldioxidavtryck än elbilen. I kalkylen körs två tredjedelar av körsträckan på el.

– Jag använder andelen som finns i WLTP-körcykeln, som i sin tur är en konsekvens av bilens räckvidd på el, säger Öivind Andersson.

Jämviktsläget ligger något lägre, på 49 procent elkörning med laddhybriden. Det betyder att om en genomsnittlig europé kör mer än halva körsträckan på el är en laddhybrid klimatmässigt att föredra framför en elbil. Den europeiska elmixen har ett märkbart koldioxidutsläpp, 429 gram per kilowattimme, vilket påverkar resultatet.

Enligt Energimyndigheten ger svensk elblandning upphov till ett koldioxidutsläpp om 47 gram per kilowattimme. Med det i kalkylen ligger jämviktspunkten vid 76 procent elkörning för laddhybriden. Det gör elbilen överlägsen i Sverige förutom de ännu ovanliga biobränsle-laddhybriderna (se grafik).

– Det här med elkraftens koldioxidutsläpp är dock en komplex fråga. Sverige är nettoexportör av elkraft. Skulle vi öka elkonsumtionen

minskar exporten av vind- och vattenkraftel med lågt koldioxidavtryck. Hur kompenserar Litauen och Polen för en minskad tillgång på el från Sverige? frågar Öivind Andersson retoriskt.

I studien finns även kalkyler för laddhybrider om de hade körts med biobränsle, ett i dag sällsynt alternativ. Mercedes laddhybrid med dieselmotor är en av få som kan köras på biobränsle. Kombinationen ger ett mycket lågt klimatavtryck eftersom dieselmotorn är snål samtidigt som det syntetiska HVO100 är ett bränsle som i sig har ett litet klimatavtryck.

Är laddhybrid med HVO100 som bränsle för förbränningsmotorn en optimal lösning?

– I praktiken måste det finnas en mix av olika lösningar. Mitt budskap är snarast att man inte bör glömma bort laddhybrider. Alla tekniker –

vätgas, eldrift, biobränsle – har sina gränser om vi bara satsar på en resurs. Om vi till exempel lägger alla ägg i elbilskorpen måste vi begränsa användandet, resurserna räcker inte till om vi ska nå klimatmålen 2050. Ju fler tekniker vi använder, desto fler transporter kan vi nyttja, summerar Öivind Andersson.

Mikael Stjerna

Fakta. Fyra fördelar med laddhybrid

1. Det lilla batteripaketet gör att de sällsynta batterimineralerna räcker till fler elektrifierade bilar.
2. Små batterier minskar koldioxidavtrycket i produktionen.

3. Om man kör tillräckligt lite med förbränningsmotorn kommer behovet att kunna mötas med produktion av biobränslen.

4. Mindre batterier minskar energiförbrukningen under körning.

08 Tesla siktar på bilförsäkringar

Teslas grundare och vd, Elon Musk, vill bredda företaget. Ägare av märkets elbilar ska erbjudas en skräddarsydd och billig försäkring.

Teslas vd vill starta eget försäkringsbolag. Det ska erbjuda bilförsäkringar som är 20–30 procent billigare än de från dagens etablerade försäkringsbransch. Flera ledande analytiker av försäkringsbranscher ser initiativet som en ny trend där bilföretagen bygger egna försäkringslösningar. Det förekommer redan i dag, men i framtiden ska bilföretagen

konkurrera ut försäkringsbolag tack vare de data som samlas in från bilen och som kan ligga till grund för en försäkring.

Med hjälp av radarsensorer ska Tesla övervaka personer i bilen och läsa av hur en förare beter sig med autopiloten påslagen. Omfattande data om hur bilen används blir sen grund i en individuell försäkringspremie.

DN

08 Lotus blir elbils­märke

Geely-ägda Lotus har bestämt sin strategi och överger förbränningsmotorn. Sportbils­märket ska bara tillverka elbilar i slutet av 2020-talet. Modellen Emira, som lanseras i sommar, kommer att bli den sista med förbränningsmotor.

Lotus första elbil blir Evija, en extrem sportbil med en prislapp på cirka 25 miljoner kronor. En andra elbil, troligen en mellanstor suv, lär följa relativt snabbt efter.

Lotus har också inlett ett samarbete med Renaults sportbils­märke Alpine.

DN

08 Jonas Fröberg: Vinden lärde mig en läxa

Ljudet var dovt, som när ett ägg knäcks.

Jag satt nedsjunken i solstol på balkongen, det var en av höstens sista varma dagar. Ljudet från andra sidan huset skrämde, som om något gick sönder och det isade i mellangärdet.

En vindil ruskade om en poppel invid mig när telefonen ringde. Grannens röst var samlad. Han påpekade att jag borde komma ut till parkeringen.

Jag gick ut.

Lilla Grå, min Saab 96 tvåtaktare från 1962 som är sommarbil skulle egentligen ha körts till sitt vinteride i Dalarna en månad innan detta hände. Lite hade bara kommit i vägen. Övertid, romanläsning i badkaret, att ligga i hammocken och tänka tankarna ut. Så den hade fått stanna på parkeringen hemmavid.

Där rev nu vinden i och min gubbkeps lättade och föll till marken och min blick vågade inte riktigt gå upp mot den cementgrå Saaben utan stannade vid den bruna kepsen.

Varför hade jag inte bara kört upp den till Dalarna? Vad var det i den lilla mörkgrå sommarbilen som gjort att jag fortsatt att köra långt in i oktober?

Blång. Att stänga dörren och sätta sig bakom Lilla Grås vita stora ratt och låta näsans

känslor dra in 59-årig bakelit, plåt och gummi får axlarna att sänka sig i viloläge.

Nu gick min blick från de gula löven upp mot den välbekanta hukande bilsiluetten. Det såg ut som om en femåring hoppat på taket hela eftermiddagen.

Invid låg den tjocka gren som handlöst fallit från trädets topp.

Ångerns ruelse vred blyet i magen. Varför hade jag inte bara kört den till sitt garage?

Saabens två små runda ögon i fronten såg febriga och bedjande ut.

Turerna avlöste sedan varandra. Nu är Lilla Grå hos en kunnig plåtdoktor, skrudad med nytt tak som snart ska få fin mörkgrå Saabfärg.

Med vårsolen kommer drömmen om hur mina fingrar omsluter rattens vita pressade plastmaterial (som vissa förväxlar med bakelit) och den lilla motorn som får själen att vibrera.

Jag lovar mig själv dyrt och heligt att den ska köras till vinteride extra tidigt i år.

Och vet i samma ögonblick att det inte kommer att hända.

Jonas Fröberg

jonas.froberg@dn.se

Regeringens vårändringsbudget ger inte nog mycket styrmedel för att nå trafikens klimatmål. Hur tänker man egentligen?

08 Test avslöjar brister hos året- runt-däcken

Efter Volvo Cars beslut om att utrusta nya elbilen C40 med året-runt-däck är ämnet omdebatterat. Biltidningen Teknikens Värld har testat däcktypen på både sommar- och vinterväg.

Året-runt-däck är godkända att användas just året runt. De ska med andra ord vara avsedda för såväl vinter- som sommarväglag då de är märkta med de av däckbranschen vedertagna vinterdäcksmärkningarna M+S, samt symbolerna alptopp och snöflinga. Det gör dem godkända för vinterbruk i Sverige och eftersom

de är dubbfria är de automatiskt godkända även som sommardäck.

När Volvo nyligen lanserade sin elbil C40 och meddelade att modellen skulle levereras med året-runt-däck var det många som reagerade, inte minst biltidningen Teknikens Värld. Deras tidigare testresultat för året-runt-däck har alltid pekat mot sämre prestanda, året runt, jämfört med sommar- respektive vinterdäck.

Den här däcktypen plockar marknadsandelar. Än så länge mest i Centraleuropa (liksom i USA) men antalet bilar som levereras med året-runt-däck ökar även i Sverige. Däcktypen är på papperet en stor kompromiss, men är de sämre på allt?

Tidningen har testat tre året-runt-däck från tillverkarna Goodyear, Maxxis och Vredestein

mot ett nordiskt dubbfritt vinterdäck från Nokian (Hakkapeliitta R3 SUV) på vinterväglag och mot årets testvinnande sommardäck Michelin Primacy 4 (se DN Motor 27/3) på sommarväglag. Testbilen var en Volvo XC40. Testet visar att året-runt-däcken blandar högt och lågt, med en övervikt åt det låga.

Däckens konstruktion är ungefär densamma som hos mellaneuropeiska dubbfria vinterdäck (som är mer lika sommardäck, avsedda för våta och torra vägar samt slask) och mönstrets konstruktion lämpar sig bäst för våta och torra vägar, inte för snö och is.

Året-runt-däckens is- och snö-prestanda passar inte för en riktig vinter. I vissa undantagsfall kan du som i dag åker med mellaneuropeiska dubbfria däck köra på året-runt-däck. Men det är en chansning som eventuellt kommer till ett

högt säkerhetsmässigt pris. Bromsprestanda för året-runt-däcken är mycket sämre än för vinterdäcket Nokian Hakkapeliitta R3, på både snö- och isunderlag. Vid ytterligare grepptester fortsätter året-runt-däcken att underprestera på is och snö, de når aldrig upp till en trafiksäker nivå. Det lilla grepp som finns gör bilen betydligt mer svårkörd.

Året-runt-däcken brister även i uppträdande vad gäller stabilitet, stötdämpning och ljudkomfort på torra sommarvägar. Där är de inte i närheten av vare sig sommardäck eller bra mellaneuropeiska dubbfria vinterdäck. Alla tre testade däck går stötigt och vingligt. Samtidigt klarar både Goodyear och Vredestein våta vägar bra, men det är enda tillfället då året-runt-däcken når upp till den nivå de borde ligga på hela tiden. Maxxis har betydligt sämre

egenskaper på vått och skillnaden gentemot de andra två testdäcken är enorm.

Om, eller när, fler trafikanter kör på året-runt-däck kommer det troligtvis bli många fler hårt slitna däck ute på vägarna eftersom säsongsskiftet och därmed kontrollen av däcken försvinner.

En detalj som bör ses över är det svenska undantaget för däcktrycksövervakning TPMS. I dag behöver systemet bara fungera när bilen säljs som ny. Detta för att bilägare ska slippa kostnaden för två omgångar TPMS-sensorer till sommar- och vinterhjul. Med året-runt-däck finns ingen anledning till undantaget och då säsongsskifte, inklusive tryckkontroll, försvinner blir det ännu viktigare med automatisk däcktrycksövervakning.

I ljuset av dessa testfakta har Teknikens Värld svårt att acceptera Volvos beslut om året-runt-däck på nya C40. Volvo säger att däcket ska rulla betydligt lättare, vilket säkert är fallet. Men vad händer med säkerheten? Tidningens inställning till året-runt-däck har förvisso justerats en aning då vissa deltester går bra. Men däcktypen ska fungera på alla underlag året runt. Vilket de inte gör. Så Teknikens Världs rekommendation kvarstår – kör inte på året-runt-däck.

Linus Pröjtz

linus.projtz@mag.bonnier.se

08 Mercedes storlastare finns nu även med eldrift

Det finns inte många elbilar med plats för sju åkande, men nya Mercedes EQV är en av dem. En stor bil med ett stort batteri – och tyvärr också en stor prislapp.

Mercedes V-klass är trots sin storlek oftast en så diskret bil att du knappt lägger märke till den i trafiken. Oftast är den kamouflerad med en taxi-skyld på taket.

Plötsligt ser jag dock modellen överallt i trafiken, som det kan bli när man sitter bakom ratten i en. De flesta verkar rulla skytteltrafik mellan Stockholms innerstad och Arlanda, det blir trots allt mycket billigare än den dyra men miljövänliga tåglinjen Arlanda Express. Men nu kan resenärer stilla sitt miljösamvete när bilen kommer i helt eldrivet utförande.

Dagens generation av V-klass lanserades 2015 och var egentligen aldrig menad att bli elbil. Att elektrifiera en bil i efterhand brukar betyda att kompromisser behöver göras, och EQV är inget undantag.

Batteriet på 90 kilowattimmar är stort för biltypen, men trots det är räckvidden inte särskilt bra. Batterikapaciteten ska räcka till 347 kilometers körning, men i verkligheten blir det omkring 270 kilometer. Att det stora batteriet

inte räcker till kan delvis förklaras av att EQV är en stor och tung bil, tjänstevikten är drygt 2,9 ton, och det märks.

När jag kör över ett farthinder, potthål eller små ojämnheter kan beteendet liknas vid att slänga sig i en odämpad vattensäng och vänta på svallvågen. Det är tur att det finns ställbara armstöd monterade i stolen som håller mig på plats.

Bilen rullar på däck avsedda för elbilar, förstärkta för att klara den extra vikten och med lägre rullmotstånd. Men det tränger in mycket buller i kupén, särskilt från de främre hjulhusen. Oljudet förstärks av den lådformade kupén som fungerar som en resonanslåda. Jag upplever inte alls den höga komfort man kan förvänta sig av en Mercedes som kostar nästan 900 000 kronor.

Till skillnad från V-klass med förbränningsmotor, som är bak- eller fyrhjulsdriven, driver de 204 hästkrafterna från elmotorn på framhjulen. Trots den höga vikten så upplevs motorstyrkan som fullt tillräcklig. Växelväljaren är samma gamla spak monterad på rattstången som Mercedes haft i drygt tio år. Paddlarna monterade på ratten finns kvar, men i stället för att välja växel ställer dessa hur stark motorbromsen och energiåtervinningen ska vara när gaspedalen lättas.

Förarstolen är bekväm och körpositionen är som i en buss, med hög sittposition och god sikt framåt. Snett åt sidorna begränsas sikten av breda takstolpar. I övrigt är bilen trots sin storlek smidig att handskas med tack vare raka karossidor. Styrningen är tung i lägre hastigheter men väl uppe i fart upplevs den välavvägd.

I tider av digitala skärmar känns de konventionella mätartavlorna gammalmodiga, men även uppfriskande enkla. De kompletteras av en låg och bred informationsskärm som styrs med en pekplatta. Liksom V-klass kommer EQV främst att vara en arbetsplats och därför är det irriterande att förvaringsfack och mugghållare är placerade på golvet.

Utrymmet i kupén är nästan slösande stort även i detta utförande som är den mest kompakta EQV-versionen, den finns även som extra lång, vilket ger 23 centimeter extra utrymme. Den eldrivna bagageluckan öppnar stort men långsamt. Det går även att bara öppna glaspartiet manuellt, vilket går snabbare.

Mercedes EQV är en rymlig och bil utan utsläpp för dig med stor familj, men den kommer troligtvis att bli vanligast som taxi. Det är svårt

att blunda för bristerna i komforten, men framför allt för priset som är höga 865 400 kronor. En jämförbar V-klass med 190-hästares dieselmotor kostar från 569 500 kronor.

Robin Törnros

Fakta. Mercedes EQV 300 Lång

Miljö

Koldioxidutsläpp: 0 gram/km.

Elförbrukning vid blandad körning: 2,63 kWh/mil.

Räckvidd: 34,7 mil.

Ekonomi

Pris: 865 400 kronor.

Inköpsbonus: 70 000 kronor.

Fordonsskatt: 360 kronor per år under de tre första åren, därefter 360 kronor per år.

Garantier: Nybil 2 år, vagnskada 3 år, rostskydd 30 år, batteri 8 år/16 000 mil.

Teknik

Motor: Elmotor 204 hk, 362 Nm.

Batterikapacitet: 90 kWh. 11 kW max laddeffekt vid hemmaladdning, 110 kW vid snabbladdning.

Drivning: Framhjulsdrift.

Växellåda: 1-växlad reduktionslåda.

Acceleration 0-100 km/tim: Ingen uppgift.

Toppfart: 160 km/tim.

Digitalt

Pekskärm: 10,25 tum.

App: EQ Ready.

Apple CarPlay/Android Auto: Ja/Ja.

OTA (nätuppdatering): Nej.

Mått/vikt

Längd/bredd/höjd: 514/193/190 centimeter.

Bagagevolym: 1 030–4 630 liter.

Tjänstevikt: 2 916 kg.

Maximal släpvagnsvikt: 750 kg.

Betyg del för del

Köregenskaper 3

Säkerhet 3

Komfort 3

Miljö 4

Ekonomi 2

Totalt 15

Plus

Utrymme.

Eldrift.

Möjlighet att anpassa efter behov.

Minus

Pris.

Vikt.

Komfort.

09 Det behöver du ha koll på innan du bokar hyrbil inför sommaren

Semestertider närmar sig och därmed frågan om färdmedel, inte minst under rådande pandemi. Många är inne på att hyra bil i sommar – något som uthyrningsföretagen märker av.

Se dock över villkoren i hyresavtalet innan du skriver på, så att återlämnandet inte blir en oönskad överraskning.

– Det absolut vanligaste klagomålet från konsumenter handlar om skador på bilen som uthyraren hävdar har orsakats under hyrestiden, säger Henric Jonsson, vägledare vid Hallå konsument, Konsumentverkets rådgivningstjänst för frågor om köp av varor och tjänster.

Det gäller för den som hyr att inte vara stressad när avtalet sluts, för det är den överenskommelsen – hyresavtalet – som utgör regelverk. Henric Jonsson påpekar att det inte finns någon lag för konsumenten att luta sig emot.

– När man hyr bil innebär det juridiskt hyra av lös sak. Det finns ingen direkt lag som reglerar detta, utan avtalet som sluts mellan hyrestagare och uthyrare är bärande fullt ut.

Henric Jonsson anger tre punkter att iaktta innan man sätter sig i bilen och rullar iväg:

1 Läs igenom avtalet noga, gärna innan bilen hämtas ut. Kontrollera vilken försäkring och vilka självriskvillkor som gäller.

2 Undersök bilens skick noga. Dokumentera skador genom att fotografera eller filma dem och sammanställ det i ett protokoll, gärna tillsammans med en medarbetare från uthyrningsföretaget.

3 Gör upp en noggrann plan inför resan, exempelvis hur lång den är tänkt att bli och om fler än en förare ska köra bilen. Det underlättar vid valet av hyresalternativ.

Den osäkerhet inom branschen som följde på pandemiutbrottet i mars förra året ledde till att uthyrarna sålde ut stora delar av fordonsflottan,

en åtgärd lite i panik. När så midsommaren stod för dörren hörde plötsligt många svenskar i semestertankar av sig och ville hyra bil, eftersom reserestriktionerna hade mildrats betydligt. Och vips var läget ett helt annat.

Inför årets sommar är läget mer stabilt. Faktum är att det påminner mer om 2019 än fjolåret, säger Cecilia Saberi, presskontakt hos uthyraren Hertz Sverige.

– I dagsläget är de som bokar bil för hela sommaren klara, kunder som får bättre priser än de senkommande. Det finns samtidigt alltjämt bilar för de som hyr veckovis, säger hon och betonar att den som är osäker inget har att riskera ”eftersom avbokningsavgifterna är obefintliga”.

Möjligheter till spontan bilsemester finns alltså så länge man inte önskar hyra en bil i den större storleken – då borde bokningen redan ha gjorts.

Kalle Holmberg

kalle.holmberg@dn.se

Fakta. Åtta tips när du ska hyra bil

1 Fria mil eller mildebitering. Kontrollera om det är fria mil eller debitering per mil som gäller i hyresavtalet. Fria mil är att föredra om det är långa resor som stundar. Samtidigt hamnar grundhyran då på en högre nivå. Vet du säkert att det blir korta sträckor, exempelvis under tio mil, kan det vara fördelaktigt med milberäknad hyra. Men se upp – skulle det bli mil utöver de

avtalade kommer företaget att ta rejält betalt för det.

Kontrollera vid utlämningen att bilens mätarställning överensstämmer med vad som anges i hyresavtalet.

2 Tillval höjer priset. När uthyraren presenterar avtalet lockas det ofta med tillval av extrautrustning, vilket höjer priset. Det kan handla om barnstolar, gps:er, takräcken och annat. Förarens ålder, antalet förare och om bilen ska korsa nationsgränser är också sådant som kan ge ökade kostnader.

3 Kreditkort krävs oftast. Flertalet biluthyrare kräver att du betalar med ett kreditkort, eller åtminstone deponerar en summa via ett sådant. Den slutliga betalningen kan då ske kontant (vanligt i semesterorter i södra Europa). Genom

ditt kreditkort har du ofta ett visst skydd, exempelvis när eventuell tvist uppstår.

I många hemförsäkringar ingår också skydd som kan göra vissa tillval vid bilbokningen överflödiga.

4 Var aktsam om bilen. Generellt gäller att uthyraren inte får kräva ersättning av dig om du kan visa att du har varit aktsam med bilen. Det har Patent- och marknadsöverdomstolen slagit fast i en dom utfärdad 2019. Kan du visa att uppkommen skada beror på en olyckshändelse eller skadegörelse kan du alltså undgå ansvar.

5 Självriskreducering ett viktigt skydd. Om bilen har skador när du lämnar tillbaka den kan du bli skyldig att stå för kostnaderna som följer av detta. I Sverige brukar en självriskreducering

ingå, det är ett försäkringsskydd som minskar det belopp du måste betala om du skadar bilen.

6 Undvik stress vid återlämning. Situationen kan lätt bli stressig när bilen ska återlämnas, inte minst vid flygplatser. Med hyrbilar stående på kö hamnar en kund i tidsnöd i underläge om kontrollen av bilen drar ut på tiden och om diskussioner uppstår om eventuella skador. Se till att du har gott om tid, begär kvitto på att bilen återlämnats i samma skick som när du hämtade den.

Kundklagomål handlar ofta om efterdebitering för skador på fordon som lämnats tillbaka när hyresföretagets kontor varit stängt.

7 Prövning av tvister. När du och hyrbilsfirman inte kommer överens finns det olika sätt att gå vidare med ärendet för att få en bedömning.

Beroende på om företaget är baserat i Sverige eller något annat land finns det olika instanser där tvister kan prövas.

Är hyrbilsföretaget baserat i Sverige kan du vända dig till Allmänna reklamationsnämnden (ARN). Nämnden bedömer ditt ärende och lämnar en rekommendation om hur tvisten ska lösas. Det kostar inget att få sitt ärende prövat av ARN.

Finns hyrbilsfirman i ett annat EU-land finns möjlighet att pröva ärendet hos det alternativa tvistlösningsorganet ECRC (European Car Rental Conciliation Service). Även denna process är kostnadsfri. Exempel på företag som förbundit sig att följa beslut tagna av ECRC: Avis, Alamo, Budget Rent a Car, Europcar, Hertz, National Car Rental, Sixt, Firefly och Enterprise rent-a-car.

8 Märkesuthyrare respektive hyrbilsförmedlare. På nätet finns det gott om uthyrare, dels märkesuthyrare som exempelvis Hertz, Avis, Budget, Alamo och OK-Q8, dels hyrbilsförmedlare som Holiday Drive, Holiday Autos, Auto Europe och Rentalcars.com.

Förmedlarna har inga egna bilar, dessa företag fungerar i stället som mellanhand och erbjuder bilar från ett urval märkesföretag.

Att hyra direkt av en märkesuthyrare innebär att avtalet sluts med en part, medan hyra av bil via förmedlare betyder att två avtal sluts – en tudelning som kan medföra komplikationer om något går snett. Förmedlarnas svaga punkt är ofta (undantag finns) att svensk kundtjänst saknas.

10 App ska varna bilister för tåg

Trafikverket vill kunna varna bilister för tåg på obevakade järnvägsövergångar med hjälp av en app. I slutet av året hoppas man på att ha fått fram en prototyp för att kunna testa.

– Med hjälp av modern teknik och digitala lösningar hoppas vi kunna varna trafikanter, säger utredaren Torbjörn Biding till SVT.

Redan i dag finns navigeringssystem i vissa bilar som varnar för obevakade övergångar. Planen är nu att få dessa att varna för annalkande tåg, och även skapa en app. I Sverige finns 3 500 obevakade övergångar.**TT**

10 84

kilometer i timmen uppmätte gotländsk polis när en man i 40-årsåldern på elcykel stoppades i mars. I rättslig mening räknas ett så snabbt fordon som motorcykel. Mannen har erkänt att han ”kopplat om några kablar”, och hävdar att fordonet ska klassas som moped. En sådan får dock gå i högst 45 kilometer i timmen. Eftersom mannens körkort dragits in döms han av tingsrätten till dagsböter för grov olovlig körning, skriver Helagotland.

TT

10 Han lyckades stoppa p-avgifterna i Stuvsta

Simon Westberg stoppade de nya p-avgifterna runt Stuvstas och Huddinges och pendeltågsstationer, åtminstone tillfälligt. Regeringens slarvfel i trafikförordningen gör att ingen kommun längre har rätt att utfärda parkeringsförbud.

– Varför ska vi betala tio kronor i timmen för att stå på gator som är tomma, frågar Simon Westberg.

De nya skyltarna om parkeringsavgift som sattes upp i mitten av april på gatorna runt Stuvsta station i Huddinge ska nu täckas över. Efter Simon Westbergs överklagan upphävdes kommunens parkeringsförbud och p-avgifter av länsstyrelsen.

Inte för att länsstyrelsen hade synpunkter på om avgifterna var motiverade eller inte. Utan för att man upptäckt att trafikförordningen som skrevs om i december förra året inte längre tillåter kommuner att utfärda parkeringsförbud. Därmed kan man inte heller avgiftsbelägga gatorna.

– Den nya förordningstexten innebär att kommuner inte längre har rätt att utfärda parkeringsförbud. Om det är avsiktligt eller ett misstag vet jag inte, det får regeringskansliet svara på. Men eftersom det inte finns någon

laglig grund för beslutet så har länsstyrelsen upphävt det, säger enhetschef Karin Hultman.

Enligt infrastrukturdepartementet är förändringen av punkt 16 i trafikförordningens tionde kapitels första paragraf ett olyckligt misstag.

– Genom ett förbiseende fick bestämmelsen oavsiktligt en annan ordalydelse än den avsedda. Så snart regeringskansliet blev uppmärksammat på förhållandet påbörjades ett revideringsarbete, skriver Susanna Broms, kansliråd på infrastrukturdepartementet, i ett mejl.

När trafikförordningen kan vara korrigerad är oklart.

– Regeringen förväntas fatta beslut så snart som möjligt och vi hoppas att ändringen kan träda i

kraft i början av sommaren, exakt när kan jag tyvärr inte svara på, skriver Susanna Broms.

De boende i Stuvsta som protesterat mot parkeringsavgifterna har tillfälligt räddats av regeringens slarv. Men de menar att grundproblemet kvarstår och att parkeringsavgifterna inte behövs för trafikens ordnande i området. Simon Westberg guidar oss runt på regnvåta öde villagator i området kring - Stuvsta station.

– Det står ju inte en enda bil här. Det finns inget behov av parkeringsavgift. Ingen använder de här gatorna för infartsparkering. Varför ska vi betala tio kronor i timmen för att stå på gator som är tomma, säger Simon Westberg.

Redan 2017 gav kommunfullmäktige grönt ljus att införa parkeringsförbud och avgifter i

områden inom 600 meters radie från Huddinges och Stuvstas pendeltågsstationer.

Försöksprojektet, som skulle ha pågått under ett år, inleddes i april.

– Folk trodde inte det var sant när skyltarna dök upp. Bakom överklagan står villaägarna, och både fastighetsägarföreningen och pensionärsföreningen är kritiska till beslutet, säger han.

Även kommunens egen inventering inför försöket visar att beläggningen på de flesta gator i Stuvsta är låg, till skillnad från gatorna kring Huddinge centrum, och inte motiverar avgift. Protesterna gäller även avgiftens storlek, dubbelt så hög som i exempelvis Bromma.

– Det blir 1 400 kronor i månaden för den som inte har parkeringsplats. Vissa boende väljer nu

att ta bilen till jobbet i stället för att åka med SL, för att det kostar mer att ha bilen stående här på dagarna.

Huddinge kommun har pausat försöket med p-avgifter, och samtliga skyltar ska täckas över i väntan på regeringens beslut.

– Vi måste utfärda nya föreskrifter för de gamla är ju upphävda. De kan ju också överklagas och ska då prövas igen av länsstyrelsen, säger Nicholas Nikander (L), kommunalråd med ansvar för samhällsbyggnad och fysisk planering.

Enligt kommunalrådet har försöket tillkommit på grund av att boende i området kring stationerna upplevt parkeringsproblem.

– Vi fick en hel del synpunkter om att folk inte kommer fram ordentligt på gatorna. Därför

fattade vi beslut om avgifter på försök för att få till en bra trafiksituation. Om man inför avgift på bara en gata så flyttar problemet till en - annan.

Nicholas Nikander menar att avgiften är satt i paritet med närliggande kommuner och att även dessa kommer att analyseras när försöket väl kan genomföras.

– Vi tittade på hur det såg ut i kringliggande kommuner, som Haninge och Stockholm. Vi har ju även de två första timmarna gratis och avgift bara mellan 8 och 17 på vardagar, det går inte att jämföra rakt av, men det är också något vi ska utvärdera i försöket.

De som överklagat hoppas att ni tar tillfället i akt och skrotar avgiftsförsöket helt.

– Jag kan inte säga att försöket ska genomföras till varje pris, men jag kan inte heller säga att med anledning av det här så blåser vi av det, vi får se avvakta regeringens beslut innan vi kan ta ställning till hur vi går vidare.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

11 Hållbara fordon fokus för Scanias nye vd

Hållbarhetsarbetet blir prio ett för den nye Scania-vd:n Christian Levin. Lastbilarna - behöver hållbart stål och där kan bolagets förre vd bli en nyckelperson.

– Där ska vi få hjälp från min kompis och föregångare Henrik i att få det till marknaden, säger Christian Levin.

Lastbilstillverkaren Scanias nye vd Christian Levin tillträdde för bara sex dagar sedan. Han får börja sin andra vecka på jobbet med att

leverera en kvartalsrapport som han beskriver som otroligt bra i en svår tid.

– Det är lite som att komma hem, säger han efter två års tjänstgöring som operativ chef i ägarbolaget Traton.

Han har innan det jobbat för Scania sedan examensarbetet 1994.

Vad blir ditt huvudfokus som vd?

– Det är att ta vid det fantastiska jobb som Henrik Henriksson och hela ledningen gjort med att ställa om transportsystemet mot hållbarhet. Inte ändra strategin som ligger men säkra att vi har förmåga att leverera på den, säger Christian Levin.

Ett första steg är att Levin redan stuvat om i organisationen som han menar annars riskerar bli för långsam.

Det är inte ett problem i dag men bolaget behöver bli mer flexibelt och snabbare, konstaterar han.

– Det handlar om att snabbt kunna byta riktning, att kunna stänga ner projekt som var rätt fram till i dag men som för framtiden är fel. Att kunna starta nya projekt och reagera på ändrade kundbehov eller ny lagstiftning med väldigt hög hastighet, säger Christian Levin.

Kommer Scania bli fossilfritt under din tid som vd?

– Det är min absoluta ambition. Det första steget är att vi ska tillverka fordonen fossilfritt. Där ska vi få hjälp från min kompis och

föregångare Henrik i att få det till marknaden, säger Christian Levin.

Föregångaren Henrik Henriksson lämnar Scania efter 23 år i bolaget för att bli vd på nysatsningen H2 Green Steel, som ska utveckla och producera fossilfritt stål år 2024.

Just stål utgör ett av de största koldioxidavtrycken i bolagets produktion. Ska det bli koldioxidneutralt som ambitionen är så behövs grönt stål.

Scania har därför ett delägarskap i H2 Green Steel, men det behöver inte nödvändigtvis vara därifrån stålet kommer i framtiden.

– Vi kommer upphandla det på samma premisser som vi upphandlar allt annat i full konkurrens med alltifrån kvalitet, leveranstider,

pris och allt som vi annars väger in, säger Christian Levin.

Den andra stora utmaningen är själva fordonen och driften av dem.

Christian Levin ser stora utmaningar med att få fram el, och framför allt grön el, till vägarna där transporterna kommer behöva laddas. Det kräver betydligt större effekt än vanlig persontrafik och den finns i dag inte vid vägarna.

– Där har vi en dialog med regeringen som till fullo förstår det här, men det är långa processer att få på plats. Men lyckas inte det så spelar det egentligen ingen roll om vi får fram fordonen. Det måste ju ske i samma takt, förklarar Levin.

Tidigare var Scania mer inriktat på vätgasdrift, men enligt den nye vd:n är det främst batterifordon som gäller framöver.

– Det beror egentligen på ganska enkel fysik. Energiförlusten av att först göra vätgas och sedan göra om vätgas till elenergi på fordonet är väldigt stora, vilket de inte är vid batteridrift, säger Christian Levin, och förklarar:

– Tittar man från elproduktionen fram till fordonets framdrift är det ungefär 75 procent som är användbar i ett elfordon men det är bara 25 procent som är användbart i ett vätgasfordon. Det är väl inte så många som vet det men så är det.

Volvo och tyska Daimler gick nyligen ihop i ett samarbete om vätgasutveckling. Christian Levin vill inte säga att Volvo har en övertro på

vätgasen, men han konstaterar att Scania inte tror lika mycket på den som Volvo gör.

– De har pratat mycket om det. Jag konstaterar att de tror sannolikt lite mer på det än vad vi gör. Men vi båda är naturligtvis överens om att både vätgas och batterifordon kommer att behövas, säger Christian Levin.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Ökad efterfrågan

Scaniaägaren Traton vittnar om en stark efterfrågan – orderingången under första kvartalet ligger 51 procent över fjolårets.

Tratons försäljning har ökat med 31 procent jämfört med samma period i fjol. Rörelsevinsten tredubblades till 516 miljoner euro.

Scania har en ökad efterfrågan på bussar och lastbilar, beställningarna var nära 40 000, mot knappt 21 000 under samma period i fjol.

Rörelseresultatet för Scania blev 409 miljoner euro, mot 256 miljoner i fjol. TT

11 Alfa Laval köper vädertjänst

Alfa Laval har köpt Storm Geo, ett företag som gör väderprognoser och datatekniklösningar.

Köpet är en del av Alfa Lavals strategi mot lösningar som ska minska koldioxidutsläpp för kunderna, skriver företaget i ett pressmeddelande.

Köpet ska slutföras under andra kvartalet i år.

TT

11 ”Låt trafikskolorna ta över uppkörningen”

Hur tänker Trafikverket komma till rätta med de subjektiva omdömen som då och då förhindrar personer att få körkort? Det senaste exemplet jag själv känner till är en person som har tagit ganska många lektioner hos en auktoriserad, godkänd och välrenommerad körskola.

Hen har dessutom mellan körlektionerna sett till att få mängdträning genom att tillsammans med handledare genomföra en godkänd

introduktionsutbildning och således fått tillstånd även till privat övningskörning. Det handlar alltså inte om en person som har tagit lätt på körkortsutbildningen.

För en tid sedan ansåg körskolan att personen var färdig för körkortsprov. Teoriprovet klarades med glans, men hen kuggades vid körprovet.

Kuggningen togs dock emot med gott mod. Nya lektioner bokades och ytterligare mängdträning som byggde på lektionerna genomfördes. Sammantaget genomfördes sex ytterligare lektioner på körskolan och lika många körningar genomfördes privat.

Såväl körskolan som den privata handledaren ansåg att personen nu körde både trafiksäkert och tryggt och nytt körprov bokades. Döm om

allas förvåning när personen kuggades även denna gång och det med svävande subjektiva omdömen i stil med ”osäker” och ”otillräckligt avstånd” (i trafiktät tätortsmiljö!).

Naturligtvis blir en person i en omprovssituation lite nervös och orolig för att inte klara sig. Detta borde Trafikverkets inspektörer ta hänsyn till i sin bedömning. Jag vill inte ens tänka tanken att det skulle ha någon betydelse att den aktuella personen är utlandsfödd, utan hoppas att alla våra statliga myndigheter har kommit längre än så.

Själv fick jag mitt körkort för många år sedan med ett så enkelt körprov att jag nästan skäms att berätta om det. Det är alltså ingen hemlighet att det ställs olika krav på olika personer vid körprovet. När ska vi få körprov som är lika

objektiva som teoriproven och som inte lämnar utrymme för subjektiva omdömen?

Det vore bättre att ge godkända trafikskolor examinationsrätt med någon form av överinseende av exempelvis Trafikverket. Då skulle examinationen bygga på en helhetsbedömning av elevens kunskaper och förmågor.

Ett godkännandesystem med betyg som bygger på lärarnas helhetsbedömning av elevens kunskaper och förmågor har vi ju sedan länge när det gäller både grundskola och gymnasieskola. Där skulle ingen drömma om att återgå till exempelvis forna tiders studentexamen.

Ing-Marie Littmann, Hammarö

**Hälso- och sjuk-
vård och hushål-
lens problem
hanteras av social-
departementet.
Coronakrisen och
hushållens pro-
blem**

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratraktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- [Folkhälsa och sjukvård](#)
- [Funktionshinder](#)
- [Socialförsäkringar](#)
- [Socialtjänst inklusive äldreomsorg](#)

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- [Socialdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)
- [Överenskommelser inom sjukvård och omsorg](#)

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

[Lena Hallengren](#)

Socialminister

[Ardalan Shekarabi](#)

Socialförsäkringsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Statens budget](#)
- [För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19](#)
- [Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset](#)
- [Statens överenskommelser med SKR](#)
- [Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien](#)
- [Trygghet och livskvalitet för äldre](#)
- [Hållbara pensioner](#)
- [Vård i rörelse 2020](#)
- [Prenumerera på nyheter från regeringen](#)

Aktuellt från Socialdepartementet

Socialdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/>

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
21 mars 2018 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
06 februari 2015 från [Socialdepartementet](#)
- **Läkemedelsverket (LV)**
06 februari 2015 från [Socialdepartementet](#)
- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Provinsialläkarstiftelsen**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Systembolaget Aktiebolag**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- 19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Pensionsmyndigheten**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Myndigheten för delaktighet**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Försäkringskassan**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Folkhälsomyndigheten**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

E-hälsomyndigheten

19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

- **Barnombudsmannen (BO)**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Arvsfonden**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Alkoholsortimentsnämnden**
19 december 2014 från [Socialdepartementet](#)
- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
18 december 2014 från [Socialdepartementet](#)

Lena Hallengren

[SW .7951 Sociologi. Socialvård..](#)

[SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.](#)

Socialminister

[Socialdepartementet](#)

"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- [Folkhälsa och sjukvård](#)
- [Funktionshinder](#)
- [Socialtjänst inklusive äldreomsorg](#)

[SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.](#)

[SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.](#)

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister

[Socialdepartementet](#)

”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- [Socialförsäkringar](#)
- [Spelpolitik](#)

[SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.](#)

[SW .646 Personlig hygien o d, klädvård \(utom tvätt o d\) umgänge o d](#)

[SW .647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.](#)

Från arbetsmarknadsdepartementet

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

[Arbetsmarknadsdepartementet](#)

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- [Arbete mot segregation](#)

- [Barnets rättigheter](#)
- [Bostäder och samhällsplanering](#)
- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Jämställdhet](#)
- [Nyanländas etablering](#)

- [Presskontakter](#)
- [Pressbilder](#)
- [E-post till registrator](#)
- [Kontakt](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[krisinformation.se](https://www.krisinformation.se)

Nya skärpta nationella råd

Från och med den 14 december gäller skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19. Alla i samhället, både individer och verksamhetsansvariga, har en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra

smittspridning. Det gäller också vid firande av högtider.

DELA INNEHÅLLET PÅ DENNA SIDA:

[Twitter](#) [Facebook](#) [E-post](#)

Du har ett personligt ansvar för att skydda dig själv och andra mot spridningen av covid-19. Särskilt viktigt är att du skyddar personer i riskgrupper mot smitta. Från och med 14 december är du skyldig att:

Stanna hemma vid symtom

- Har du **symtom på covid-19** ska du stanna hemma. Du rekommenderas även att testa dig för pågående infektion.

- Läs mer om hur du ska agera om du eller någon i hushållet har symtom eller blivit smittad av covid-19 [här](#).

Begränsa nya nära kontakter

- Samlas aldrig fler än åtta personer samtidigt.
- Umgås bara med personer du normalt träffar, personer du bor med eller några få vänner och närstående utanför hushållet.
- Håll alltid avstånd till andra personer du träffar. Umgås helst utomhus.

Hålla avstånd till andra och undvika platser med trängsel

- Håll alltid avstånd till andra människor. Det gäller både inomhus och utomhus.
- Undvik platser som butiker, köpcentrum och kollektivtrafik om det är trångt.
- Handla ensam och vistas inte i butiker under längre tid än nödvändigt.

Res på ett så smittsäkert sätt som möjligt

- Undvik kollektivtrafik och andra färdmedel där det inte går att köpa platsbiljett.

- Undvik att träffa nya kontakter under resan och på resmålet.
- Säkerställ att du kan isolera dig på ditt resmål eller kan ta dig hem utan att smitta andra om du får symtom på covid-19.

Arbeta hemifrån så ofta du kan

- Kom överens med din arbetsgivare om att arbeta hemifrån när detta är möjligt.
- Om du måste åka till arbetet bör du anpassa dina arbetstider så du kan undvika trängsel i kollektivtrafiken och på arbetsplatsen.

Hålla en god handhygien

- Tvätta händerna regelbundet och noggrant med tvål och vatten.
- Tvätta alltid händerna före måltid och efter toalettbesök samt när du befunnit dig i offentliga miljöer.

Vara försiktig när du besöker personer som är 70+ eller tillhör en riskgrupp

- Var extra noga med att följa alla råd och rekommendationer. Folkhälsomyndigheten har information om [hur du kan umgås på ett säkert sätt](#).
- Besök på äldreboenden ska ske under säkra former. Följ boendets besöksrutiner.

- Om du haft covid-19 under våren är det inte säkert att du fortfarande har en mindre risk att smittas och att smitta andra.

-

Läs mer

- Om ditt personliga ansvar i ["Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19"](#).
- Om hur du kan umgås och resa smittsäkert under jul och nyår på [Folkhälsomyndighetens webbplats](#).
- Om hur du kan skydda dig själv och andra på [Folkhälsomyndighetens webbplats](#).

08 Bostäder handlar om värdighet

Ungefär 460 000 svenska hushåll som lever trångt. De nio mest trångbodda kommunerna ligger i Stockholms län. Och unga människor flyr huvudstaden som just nu har fler ut- än inflyttare.

Samtidigt haglar rapporterna om en på mäklarspråk ”urstark” bostadsmarknad. Veckans siffror från Svensk Mäklarstatistik visar enligt SvD att värdet på en genomsnittsvilla i Storstockholm har ökat med

3 500 kronor om dagen det senaste året. Lägenheterna blir också snabbt dyrare.

Unga människor har inte en chans att ta sig in, i dubbel bemärkelse. Barnfamiljer sitter fast i ettor och tvåor. Medelålders och äldre ser med skräckblandad häpnad hur deras bostad värderas till allt fler miljoner fastän de inte rör ett finger. Åt den som har ska vara givet.

”Man behöver inga rika föräldrar för att köpa en lägenhet, man behöver ett arbete”, sa L-ledaren Nyamko Sabuni i ett sällsamt okänsligt uttalande i onsdagens Aktuellt. Och ja, om man geschwint kunde spara ihop till 300 000 kronor i handpenning på ett vanligt svenskt jobb skulle problemet vara avsevärt mindre. I dag är sådana ord bara önsketänkande.

Bostäder är inte så mycket en politisk fråga som en existentiell. Det handlar om mänsklig

värdighet. Tak över huvudet, mat för dagen och en nypa kärlek utgör väl själva fundamentet i det som bygger ett liv.

Det är svårt att till fullo inse vilka effekterna blir på en ung människas psyke när han eller hon aldrig får möjlighet att starta ett eget liv mellan egna väggar.

En generation hotar att fastna mellan ungdom och vuxenskap. Var finns kriskommissionerna? Vem har idéerna som revolutionerar en pervers bostadsmarknad? Vem kommer med de smarta förslagen om vilka regler och hinder som snarast bör elimineras?

Hur kan detta inte vara en av de största valfrågorna varenda gång?

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

08

Ledare: Slopats patentskydd vaccinerar inte världen

Läkemedelsindustrin lider ingen brist på ovänner. Det är egentligen märkligt, med tanke på hur många livräddande kurer som föds där. Men kritiken är i grunden moralisk, att det skulle vara fel att tjäna pengar på sjuka människor. Att diskussionen återkommer i en dödlig pandemi är inte oväntat.

USA:s president Joe Biden har nu ställt sig bakom ett förslag, ursprungligen från Indien och Sydafrika, om att tillfälligt häva patentskyddet för covidvaccin. EU har också öppnat för ett sådant beslut. Omständigheterna är onekligen speciella. Fast det gäller att hålla ordning på argumenten och vad som i praktiken går att uppnå.

Patenträttigheter är ingen bagatell. Piratkopior av allt från kläder till datorprogram är en lukrativ sektor, inte minst i Kina, som berövar uppfinnare och ägare till varumärken rättmätiga intäkter. Mediciner baseras ofta på mångårig forskning och stora investeringar, där risken för en misslyckad satsning vägs mot möjligheten till avkastning. Läkemedelsbolagen vill inte se att coronatider skapar prejudikat.

I fråga om covidvacciner finns det invändningar mot resonemanget. Utan tvivel har läkemedelsbranschen gjort en rekordsnabb kraftanstängning för att få fram preparat. Men företagen och forskarna har också haft god hjälp av stora statliga anslag och garantier. Dessutom finns ett egenintresse av att samhället börjar fungera igen.

Ett patent genererar vinster, men inte automatiskt fler innovationer. Flera bolag hävdar dock att deras vaccinkoncept också kan användas som bas för utveckling av cancer- och hjärtmediciner. Dessutom finns det alltid skäl att freda känslig teknologi mot auktoritära stater som Kina och Ryssland, och där är medicinsk forskning inget undantag.

Den rika världen har sett till att förse sig med covidvacciner åt de egna medborgarna. Köp och

beställningar uppgår till fyra doser per invånare, långt mer än tillräckligt, även om leveranserna har krånglat i till exempel EU. Fattigare länder har fått nöja sig med en snålare tilldelning, trots att det internationella samarbetet Covax var tänkt att borga för rättvisa.

I Indien pågår ett gigantiskt utbrott av coronasmitta, Brasilien knälar också under bördan. Afrika har knappt fått något vaccin alls. Så länge covid-19 sveper runt världen finns risk för nya, farligare varianter av viruset som inte stannar vid några gränser.

Fast slopade patentregler är ett grumligt botemedel. Vaccin är komplexa produkter, ingen sockerkaka vars recept bara kan skickas vidare till bagare världen över.

En vaccinfabrik är inte byggd i en handvändning. Därtill krävs expertis som hanterar verksamheten och en noggrann kvalitetskontroll som inte kan göras av vem som helst. Läkemedelsföretag i väst har faktiskt gett tillstånd för licenstillverkning, men kvalificerad personal kan inte trollas fram.

Flaskhalsar i produktionen och brist på komponenter tycks vara ett betydligt större hinder än patenträttigheter. Pfizer/Biontechs vaccin sägs kräva 280 ingredienser från 86 företag i 19 länder. De exportstopp som införts här och där underlättar inte direkt den globala kampen.

Vi befinner oss fortfarande i ett pandemiskt nödläge. Det måste gå att tänka mer än en tanke samtidigt. Företag får självklart inte gömma sig bakom patent för att underlåta att sprida vaccin. Framför allt måste den rika världen dela med

sig av doser – ge bort dem – och samtidigt se till att mindre bemedlade länder får logistiska möjligheter att använda sprutorna.

Tempot behöver stegras i både produktion och distribution. Världen måste bli frisk.

DN 8/5 2021

08 ***Coronastrategin har i alla fall lyckats med att sätta Sverige på kartan***

Visst finns det en nedskriven svensk strategi. Den återfinns på Svenska institutets hemsida.

I pandemins början skrev danska Jyllandsposten att i förbuds-Sverige är nu det mesta tillåtet (26/3-20). Som bekant införde

även Sverige en del restriktioner, så helt och hållet stämde det inte. Men just den här kolumnen handlar inte om sanningen, utan bilden av den.

Jyllandsposten fångade ett oväntat skifte i Sveriges profil, från tråkigt trygg till röjigt rebellisk. Detta väckte viss bestörtning i omvärlden, men också nyfikenhet. Borta var nu den stela storebrodern, som hållt ut de minderårigas sprit och propsat på säkerhetsbälte. Vem som tagit hans plats stod ännu inte klart i mars 2020. Men ett var säkert: Han bar ingen cykelhjälm.

Två månader senare utfrågades statsministern om Sverige-bilden. Jo, den var viktig. Nej, den led inte (YLE 20/5-20). ”Det finns en diskussion där några tycker att det är en spännande väg vi valt”, sa Löfven.

Inte klok eller vettig, utan spännande. Som ett vildmarksäventyr, fast ett där vissa inte överlever. En månad tidigare hade statsministern ju redan förberett oss på att vi skulle få räkna de döda i tusental (DN 3/4-20).

Nu har statsministern och socialministern båda förhörts i KU om vad Sverige egentligen haft för strategi. Regeringsbeslut saknas, det finns inte ens några mötesanteckningar. Många har höjt på ögonbrynen. Hur kan man styra landet i en betydande kris om man inte ens har en överenskommen och nedskriven strategi?

Men jag kan lugna de upprörda. Det finns visst en strategi. Den ligger bara inte på regeringens hemsida. Utan på Svenska institutets. ”Strategi för Sverige-bilden 2.0”, som den senaste versionen heter, kom på plats 2017. Givetvis handlar den inte om pandemin. Men kanske

kastar den ändå mer ljus över det senaste året än vad ett aldrig så utförligt dokument inifrån Rosenbad skulle göra.

En anslående liten skrift bryter ned strategin i dess beståndsdelar. Många känns igen från coronadebatten. Först: visionen för ”nationsvarumärket Sverige”. Den går ut på att Sverige bidrar till utveckling i världen ”med något som omvärlden uppfattar som närmast unikt med vårt land: vår starka tradition av frihet och öppenhet”. Detta tar sig också uttryck i ett profilmråde: innovation. ”En av utgångspunkterna är Sveriges öppna samhälle med stor frihet för individen, som skapar en god grund för att tänka nytt”. För säkerhets skull fångas samma tanke också av två kärnvärden, de första som nämns: nytänkande och öppenhet. De andra två, omtänksamhet och

äkthet, visade sig lite knepigare att pricka in just under pandemin, får man gissa.

Strategin har utvecklats av Nämnden för Sverigefrämjande i utlandet, där även utrikesdepartementet ingår. Det påminner mig om när jag i vintras lyssnade på ett långt amerikanskt forskarsamtal med Anders Tegnell, bildsatt med en hjälteaffisch där Obamas ansikte bytts ut mot statsepidemiologens (CSIS 9/12-20). Arrangörerna inledde med att tacka svenska ambassaden för all hjälp med att få samtalet till stånd. Ambassadören i Washington är för övrigt Karin Olofsdotter, som i maj 2020 påstod i Fox News att hon visste att en fjärdedel av stockholmarna redan hade flockimmunitet. Trots att flockimmunitet inte är något som 25 procent kan ha och att andelen med antikroppar i själva verket då låg på 7 procent. Men Fox

News har som bekant sällan något emot att sprida alternativa fakta.

Under året som gått har Tegnell (till en del även hans mentor, Johan Giesecke) deltagit i otaliga långa intervjuer och seminarier runt om i världen om den svenska strategin. Ibland har jag undrat varför detta prioriterats mitt i krisen. Nu ser jag att många av samtalen samarrangerats med svenska ambassader och konsulat. En snabb sökning ger vid handen att detta har skett flera gånger i USA, Brasilien, Hongkong och Sydafrika.

Vilken strategi talar vi ens längre om? Efter ett år av rollbyten är det lätt att bli förvirrad.

Statsministern har låtit som en pr-firma. Omvärldens bild av strategin är ”spännande” och själva innehållet i den, som Löfven påstod i

KU, har alltid varit att minimera smittan. Trots att det både på regeringens egen hemsida och på otaliga presskonferenser i fjol varit tydligt att den egentligen gått ut på att sakta ned smittan, inte slå ut den helt. Utrikesministern har låtit som en statsepidemiolog, när hon bjudit in den utländska diplomatkåren i Stockholm för att berätta hur den riktiga strategin ser ut (Aftonbladet 2/6-20). Och statsepidemiologen har låtit som en svensk diplomat, snarare än en torr expert, när han intervjuats i utländska tidningar och berättat att han och kollegorna diskuterar hur snart turister kan uppmuntras att semestra i Sverige (Times 27/4-20).

Men Folkhälsomyndigheten har nog redan gjort sitt för turismen. Enligt Michael Persson Gripkow, strategisk marknadschef på Visit Sweden, polariserar och intresserar coronastrategin och det kommer att ge fler

turister. Vi har profilerat oss med annorlunda lösningar och den vi tagit till i pandemin har ”satt Sverige på kartan”, menar Sofia Bard på Svenska institutet (Resumé 10/6-20).

Då så. Vildmarkssemester, någon? Överlevnadsutrustning lär numera vara frivilligt. **Gina Gustavsson**

08 ”Inför en rättviseskatt på inkomster över en miljon”

Dagens skattesystem är både ohållbart och orättvist. LO har därför antagit en ny skattepolicy med konkreta förslag för ett mer rättvist och effektivt skattesystem. Vi vill bland annat införa en ny rättviseskatt på inkomster av tjänst över en miljon kronor om året, skriver LO:s ledning och ordförandena i de 14 medlemsförbunden.

DN. DEBATT 210508

En undersköterska i Bräcke och en snickare i Åsele betalar i dag ofta mer inkomstskatt än en person på Östermalm som lever på avkastningen av sin förmögenhet. Den som har en villa i Danderyd betalar samma fastighetsskatt – i kronor och ören – som den med ett radhus i Värnamo. För den som har råd går det att göra avdrag på hemstädning och privata omsorgstjänster till ett värde av 75 000 kronor om året, samtidigt har antalet äldre som en anställd i hemtjänsten besöker på ett arbetspass tredubblats sedan 1980-talet. Sverige behöver en skattereform som gynnar vanligt folk.

Skatter har flera viktiga funktioner. De bidrar till hållbar tillväxt och full sysselsättning genom att finansiera investeringar, utbildning och en aktiv arbetsmarknads- och näringspolitik. De bidrar även till omfördelning – från kapital,

företag och höga arbetsinkomster till låg- och medelinkomsttagare. Skattesystemets mest centrala funktion är dock dess betydelse för att säkra den gemensamma välfärdens långsiktiga finansiering.

I januariavtalet enades regeringen och samarbetspartierna om behovet av en ny omfattande skattereform. Från LO:s sida anser vi att det är hög tid att det arbetet inleds och slutförs. Motiven till detta är tre:

- 1 Skattesystemet har blivit fullt av avdragsmöjligheter och undantag som ofta främst gynnar resursstarka grupper och bäddar för skatteplanering. Exempelen är många: de allt generösare skattereglerna för fåmansbolagen, jobbskatteavdragen, fastighetsskattens omvandling till en regressiv fastighetsavgift, skattelättnader för sparande på

investeringssparkonton och införandet av rutavdrag för köp av hushållsnära tjänster.

2 Skatteuttaget är otillräckligt för att finansiera välfärden och de investeringar som behövs i vår infrastruktur och för att klara klimatmålen. En del av dessa behov kan och bör finansieras med lån men på sikt måste skatteintäkterna också öka. Sedan 1990-talet har omfattande skattesänkningar inte motsvarats av skattehöjningar på andra områden. Totalt har skattekvoten minskat med 7 procentenheter sedan 1990 – vilket innebär cirka 350 miljarder kronor i lägre skatteintäkter.

3 Vi behöver ett skattesystem som i högre utsträckning bidrar till att utjämna inkomstskillnaderna i samhället. Sedan mitten av 1990-talet har den omfördelande effekten av de svenska skatte- och transfereringssystemen

kontinuerligt minskat. Samtidigt har inkomstskillnaderna ökat snabbare i Sverige än i något annat OECD-land. Det förklaras framför allt av ökade och mer koncentrerade kapitalinkomster, parallellt med minskad kapitalbeskattning och en urholkning av trygghetssystemen som drabbat låginkomsttagare hårt.

Dagens skattesystem är både ohållbart och orättvist. LO har därför antagit en ny skattepolicy med konkreta förslag för ett mer rättvist och effektivt skattesystem som bättre ska bidra till finansieringen av behoven i välfärden, vår infrastruktur och klimatomställningen:

Trygga kommunsektorns finansiering och fördela kostnaderna för välfärden mer jämlikt. I många lands- och glesbygdskommuner är

skatten i dag hög samtidigt som behoven i välfärden är stora. Staten måste ta ett större finansieringsansvar för välfärden för att undvika kommunala skattehöjningar av demografiska skäl. Statsbidragen behöver höjas löpande för att möta såväl behovs- som prisökningar. Det kommunala utjämningsystemet bör också omformas så att kommunalskatten blir jämnare mellan olika kommuner.

Byt jobbskatteavdraget mot ett förvärvsavdrag för vanligt folk. Det är genom arbete vi kvalificerar oss till ersättning från arbetslöshets-, sjuk- och föräldraförsäkringen. Vi anser att jobbskatteavdraget bör ersättas med en ny statlig skattereduktion lika för alla former av förvärvsinkomster.

Inför en ny rättviseskatt på inkomster av tjänst över en miljon kronor om året. Skattesystemet ska vara tydligt progressivt för att följa principen om skatt efter bärkraft. Dessutom behöver dagens stora antal skattereduktioner och skatteavdrag stramas åt. De orättvisa rut- och rotavdragen bör exempelvis slopas.

Gör kapitalbeskattningen enhetlig och höj kapitalinkomstskatten till 35 procent. Kapitalinkomstbeskattningen är i dag full av undantag som främst gynnar de rikaste. Det är dags att slopa alla särregler, inklusive den förmånliga beskattningen av fåmansbolagen.

Ersätt den kommunala fastighetsavgiften med en markskatt på småhus och bostadsrätter. Bostäder ska beskattas i proportion till sitt värde och mer likformigt mellan upplåtelseformer. Dagens orättvisa

fastighetsavgift kan ersättas av en mer rättvis schablonskatt baserad på markvärdet. För att skydda normalinkomsttagare bör skatten på permanentbostaden begränsas i förhållande till inkomsten.

Inför en ny arvs- och gåvoskatt på större förmögenheter. Små och medelstora arv bör inte beskattas utan en ny arvs- och gåvoskatt bör ha ett högt grundavdrag, exempelvis 400 000 kronor för arv.

Vi vill understryka att det vore fel läge att höja skattekvoten i nuvarande krishanteringsfas eller i den närmaste återhämtningsfasen. Men på lite sikt måste skatteintäkterna öka i Sverige. Coronakrisen har satt fingret på de stora bristerna i välfärden. Den har också tydliggjort konsekvenserna av de senaste decenniernas ökade inkomstskillnader.

Sverige behöver en nystart efter krisen med såväl omfattande investeringar i välfärden och i vårt infrastruktursystem som investeringar för att klara den nödvändiga omställning som klimatkrisen ställt oss inför.

Vi behöver ett skattesystem som kan möta dessa behov, som gynnar vanligt folk i stället för eliten, och som gör det möjligt för Sverige att återigen bli världens mest jämlika land.

Susanna Gideonsson, LO:s ordförande

Therese Guovelin, LO:s förste vice ordförande

Lisa Bengtsson, LO:s andre vice ordförande

Torbjörn Johansson, LO:s avtalssekreterare

Tobias Baudin, ordförande,
Kommunalarbetareförbundet

Marie Nilsson, ordförande, IF Metall

Linda Palmetzhofer, ordförande, Handels-
anställdas förbund

Johan Lindholm, ordförande,
Byggnadsarbetareförbundet

Valle Karlsson, ordförande, Seko

Tommy Wreeth, ordförande,
Transportarbetareförbundet

Per-Olof Sjöo, ordförande, GS

Malin Ackholt, ordförande, Hotell och
Restaurangfacket

Magnus Pettersson, ordförande,
Fastighetsanställdas förbund

Eva Guovelin, ordförande, Livsmedels-
arbetareförbundet

Urban Petersson, ordförande,
Elektrikerarbetareförbundet

Mikael Johansson, ordförande,
Målareförbundet

Pontus Georgsson, ordförande, Pappers-
industriarbetareförbundet

Jan Granvik, ordförande, Musikerförbundet

08 Störst risk att få biverkning efter dos ett av Astras vaccin

Risken att drabbas av biverkningen med blodproppar och låga nivåer av blodplättar av Astra Zenecas vaccin verkar vara störst efter den första vaccindosen.

– Av de data som vi har tagit del av så är det ett fåtal som har fått den här svåra biverkan efter andra dosen, säger Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten.

Larmet om biverkningarna, där risken att drabbas anges vara en på 100 000 personer, har skapat oro bland personer som ska vaccineras i Sverige.

Från flera håll kommer rapporter om att människor vänder i dörren. Enligt Emma Spak, sektionschef på Sveriges kommuner och regioner, SKR, upplever regionerna skillnader sinsemellan om hur lätt eller svårt det är att vaccinera med Astra Zenecas vaccin.

– De allra flesta väljer att ta vaccinet, men det finns ju också en skepsis som har fluktuerat beroende på hur rapporteringen kring Astra Zenecas vaccin har sett ut.

Finns det någon samlad bild av hur många som väljer att avstå när de erbjuds Astra Zenecas vaccin?

– Nej, det gör det inte. Regionerna jobbar lite olika, en del aviserar när du bokar vilket vaccin du ska få och då är det svårt att avgöra vilka bokningar och avbokningar som bygger på vilket vaccin man blir erbjuden. Vi har ingen samlad statistik, säger Emma Spak.

Enligt Karin Tegmark Wisell verkar det som att risken att drabbas av allvarliga biverkningar är störst efter den första vaccindosen.

– Europeiska läkemedelsmyndigheten EMA har inte gått ut och sagt att risken skiljer sig procentuellt mellan första och andra dosen, men den absoluta merparten av de fall som vi känner till har inträffat efter den första dosen och ett fåtal efter andra dosen, säger hon.

– Det kan ju också bero på att det inte är så många som har hunnit få den andra dosen, men

grunden är ändå att merparten är efter första dosen.

Flera länder har i omgångar helt stoppat, pausat eller begränsat Astra-vaccinet, efter rapporter om potentiellt livsfarliga biverkningar efter vaccinering.

I Sverige rekommenderas användningen numera bara för personer från 65 år. Enligt Folkhälsomyndigheten kan dock den som är under 65 år och redan fått en första dos av Astra Zenecas vaccin även få sin andra dos av samma vaccin om de särskilt önskar det.

Fem regioner – Skåne, Gotland, Gävleborg, Västmanland och Jämtland Härjedalen – vill erbjuda Astra Zenecas vaccin till frivilliga personer under 65 år, enligt en rundringning som TV4 Nyheterna har gjort.

Folkhälsomyndigheten står dock fast vid rekommendationen att vaccinet enbart ska ges till personer som är 65 år och äldre.

– Vi tycker inte att det systematiskt ska erbjudas i regionerna utifrån det kunskapsläge vi befinner oss i i dag, säger Karin Tegmark Wisell till TV4.

I Danmark har vaccinet helt övergetts och i Norge, där vaccinet just nu är stoppat, uppmanar Smittskyddsinstitutet regeringen att göra samma sak. Båda länderna har låg smittspridning och därmed riskerar färre personer att bli allvarligt sjuka.

På fredagen kom beskedet att briter under 40 år kommer att erbjudas ett annat vaccin än Astra Zenecas om det finns tillgängligt. Sedan tidigare har rekommendationen varit att

åldersgrupperna 18 till 29 ska erbjudas Pfizer eller Modernas vaccin i stället. Nu ändras rekommendationen på grund av att riskerna för den mycket ovanliga biverkningen i kombination med att tillgången på vaccin är god.

Storbritannien har gett närmare 30 miljoner doser av Astra Zenecas vaccin och enligt BBC har 242 personer drabbats av den allvarliga biverkningen.

I Sverige misstänks två personer ha avlidit till följd av biverkningar från Astra Zenecas vaccin.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. 15 nya dödsfall

Ytterligare 15 dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats, meddelar Folkhälsomyndigheten. Sammantaget har nu 14 173 smittade personer avlidit i Sverige.

Totalt har 1 007 792 personer i Sverige bekräftats smittade med covid-19.

Så här långt har totalt 3 679 451 vaccindoser getts i landet, baserat på vad regionerna har rapporterat in till det nationella vaccinationsregistret.

2 852 689 personer har fått åtminstone en dos, vilket motsvarar 34,8 procent av den vuxna befolkningen. 826 762 personer har fått två doser, vilket motsvarar 10,1 procent.

Källa: TT

08 Sahlgrenska vädjar om mer personal

Med hundratals luckor på sommarschemat börjar ett mörkt orosmoln torna upp sig över bemanningsfronten på Sahlgrenskas intensivvårdsavdelning.

Nu vädjar sjukhuset till allmänheten efter hjälp.

GÖTEBORG. Västra Götalands nedåtgående smittspridningskurva syns inte på Sahlgrenska sjukhusets intensivvårdsavdelning för covid-patienter – snarare tvärtom. Semestrarna

närmar sig och nu står personalen inför ännu en sommar med osammanhängande ledighet.

– Det är en plågsamt hög nivå när det gäller covid-iva-patienter. Vi bedömer det som orimligt att vi kan tilldela alla fyra veckors sammanhängande semester, säger Anna-Karin Juwel Egeland, ansvarig för bemanningen på iva-avdelningen för covidpatienter.

För att få ihop schemapusslet kommer medarbetare tillfrågas om att flytta sin semester. Det är ännu oklart hur många av de anställda som kommer att beröras, men bedömningen är att det är en ansevärd mängd semesterveckor som behöver flyttas.

– Vi hoppas att vi kan göra detta i dialog med medarbetarna så att det blir bra och då har vi

ersättning för flyttad semester, säger Anna-Karin Juwel Egeland.

Enligt Juwel Egeland inväntar de nu besked från regionen om hur många iva-platser som Sahlgrenska ska erbjuda under sommaren, såväl ordinarie platser som för covidpatienter.

– Förhoppningsvis vet vi nästa vecka, säger hon.

Den som har någon slags vårdbakgrund och kan tänka sig att hoppa in i sommar, en kortare eller längre period, uppmanas att kontakta Sahlgrenska och erbjuda sin hjälp. Särskilt eftersöks sjuksköterskor med specialistkompetens.

– Många har en specialistutbildning, som iva-sjuksköterska eller narkossjuksköterska till exempel, men som i dag jobbar med helt andra saker. Naturligtvis är vi angelägna om att få hit

dem. En vecka eller två, allt för att avlasta våra medarbetare så att de kan tilldelas semester, säger Anna-Karin Juwel Egeland.

Semesterperioden börjar första veckan i juni men för att kunna erbjuda vikarier introduktion och utbildning ser Anna-Karin Juwel Egeland gärna att de får folk på plats så snart som möjligt.

Att krissituationen uppstått så tätt inpå sommaren förklarar hon med dels att sjukhuset tappat medarbetare, men menar också att prognoserna för covidläget såg betydligt bättre ut när de började planera semestrarna vid årsskiftet.

Anna Skoog

anna.skoog@dn.se

08 Nästan 10 000 svenskar dog i covid förra året

Pandemin orsakade 9 520 personers död i Sverige under 2020, slår Socialstyrelsen fast i en rapport. Överdödligheten jämfört med ett normalt år var 3 procent. Men det fanns stora regionala skillnader, där Stockholm drabbades värst.

Hur många som dött i Sverige på grund av pandemin jämfört med andra länder har varit oklart, eftersom det finns olika sätt att rapportera dödsfallen.

Socialstyrelsen lämnade på fredagen sina slutsatser i en rapport till regeringen, som socialministern Lena Hallengren (S) och Mona Heurgren, ansvarig för dödsorsaksregistret på Socialstyrelsen, presenterade på en presskonferens.

Den visar att dödligheten i pandemin var högre i Sverige än i Europa under våren 2020, men att den sedan sjönk successivt, och låg lägre än snittet efter sommaren.

I studien har man jämfört olika länders rapportering, och vilka mått som bör användas för att det ska bli jämförbart.

De mått som Socialstyrelsen fastnat för är överdödlighet jämfört med en tidigare femårsperiod, dödstal i relation till

befolkningsmängd och åldersstandardiserade dödstal.

Man måste också ta hänsyn bland annat till befolkningsökningen från år till år.

Socialstyrelsen menar att det inte går att dra några slutsatser tidigt i en epidemi angående dödligheten eftersom förloppen i länderna är olika. Man ska inte heller använda sig uppgifter från provtagningar, eftersom de varierar mellan länderna.

– Antal dödsfall per 100 000 visar tydligt att Sverige har två perioder 2020 där det är fler dödsfall än normalt, i april och december. De övriga delarna av året hade vi en lägre dödlighet, säger Mona Heurgren, ansvarig för dödsorsaksregistret på Socialstyrelsen.

– En sådan här kurva ser olika ut för olika länder, därför är det viktigt att man tittar på hela året.

Våra nordiska grannländer hade däremot underdödlighet under pandemiåret, då dog alltså färre jämfört med ett normalår.

Just nu ligger dödligheten lägre än normalt även i Sverige.

År 2020 bröts en trend med lägre dödlighet, som drivits av att svenskarna blivit allt friskare och levt längre.

Under 2020 var överdödlighet i Sverige tre procent, slår man fast i rapporten. Covid-19 blev den tredje vanligaste dödsorsaken efter hjärt- och kärlsjukdomar och cancer. Sammanlagt var det 9 520 personer som dog det året med covid-19 som underliggande dödsorsak.

– Det är stora regionala skillnader i Sverige. Stockholm är värst drabbat när det gäller avlidna i covid-19. Det är stora kommunala skillnader också, säger Mona Heurgren.

I en studie som gjorts i Storbritannien som man refererar till i granskningen hamnar Sverige på 18 plats av 26 jämförbara länder.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

08 Ekonomer spår fortsatt stigande villapriser – men lugnare takt

Villapriserna har stigit rekordartat i Sverige det senaste året. Experterna tror att takten man sett under året är i princip omöjlig att återupprepa även om priserna kan fortsätta stiga långsamt.

– Fokuset bör ligga på bostadspolitiken i sin helhet, inte räntepolitiken, amorteringskrav eller bankernas lånekrav, säger Cecilia Hermansson.

DN har tidigare rapporterat att villapriserna på ett år stigit med 20 procent i landet, vilket är den högsta ökningstakten Svensk Mäklarstatistik noterat. Ganska väntat enligt experterna, då pandemin ökat efterfrågan på större boyta när fler tvingats jobba hemifrån. Att ökningstakten fortsätter ett år till ser experterna dock som i stort sett omöjligt.

– Hur det än blir med att återgå till det normala så kommer vi inte att gå igenom den otroliga omställningen vi gjorde under 2020 igen, säger Cecilia Hermansson, forskare i fastighetsekonomi och finans vid KTH.

I och med den kortvariga effekt som pandemin orsakat i villapriserna tror inte John Hassler, professor i ekonomi vid Stockholms universitet, att villamarknaden skulle befinna sig i en bubbla.

– Det är när folk köper för att hoppa på tåget i hopp om att priserna bara ska fortsätta att stiga och stiga som man riskerar en bostadsbubbla. Här finns en annan anledning som ändrat våra preferenser och den är tillfällig.

Ökningen i villapriserna får de senaste tolv månadernas genomsnittliga prisökning på tio procent på bostadsrätter att framstå som en lugn takt. Som helhet har utvecklingen på bostadsmarknaden de senaste åren lett till ökade klyftor mellan de som redan är inne på bostadsmarknaden och de som försöker ta sig in.

– De som har en villa har i många fall kunnat tjäna en miljon på sin affär på bara något år. Samtidigt behöver den som ska in på marknaden ta större privatekonomiska risker och bankernas lånekriterier håller många utanför, säger John Hassler.

Både Hassler och Hermansson tror att bostadspriserna lär fortsätta gå upp men i en långsammare takt och sedan ligga kvar på en hög nivå. Men man höjer ändå ett varningens finger för riskerna som finns med fortsatt ökande priser.

– När priserna ökar så ökar också skuldsättningen. Om då räntan skulle gå upp eller arbetslösheten öka så har vi plötsligt en grupp som inte kan lägga pengar på annat än att betala av lån och räntor och det äventyrar samhällsekonomin, säger Cecilia Hermansson.

Skulle villapriserna bara stiga och stiga så ökar också risken för ett större fall i priserna.

– Att äga en bostad är riskabelt och man måste räkna med att kunna klara av en förlust eller att räntan höjs. Det talar dock för att de svenska hushållen är ansvarsfulla gällande detta men det tål att upprepas, säger Johan Hassler.

Vad som krävs i längden för att få en balanserad bostadsmarknad menar Hassler och Hermansson är stora strukturella förändringar och inte kortsiktiga åtgärder i form av amorteringskrav eller hur riksbanken sätter reporäntan.

– Fastighetsskatten är inte populär bland politikerna men den skulle behöva återinföras för att minska klyftorna och förbättra bostadsmarknadens funktionssätt.

Bostadspriserna sköt i höjden när den togs bort 2008 och det blev förhållandevis mycket billigare att äga en bostad som är högt värderad.

– Det byggs för lite och det är för dyrt att bygga bostäder i Sverige. Det är det som håller ned utbudet, säger John Hassler.

– Jag skulle vilja se ett mer regionalt tänk i stället för att varje kommun ska ansvara för hur mycket det byggs hos dem. Fokuset bör ligga på nationell och regional bostadspolitik i sin helhet. Det är den som kan göra den stora skillnaden, inte räntepolitiken, amorteringskrav eller vad bankerna ställer för lånekrav, säger Cecilia Hermansson.

Markus Botsjö

markus.botsjo@dn.se

09 *Nu får de gamla livet åter*

Först kunde man bara skönja det som en flämtande fackla i fjärran, men nu är det faktiskt här: ljuset. Visst märker ni det?

Långsamt släpper pandemin taget om oss, allt fler får vaccin. Var tionde svensk har vid det här laget hunnit få skyddande antikroppar utan att behöva bli sjuk.

Och de gamla är tillbaka, dem som man knappt sett skymten av på över ett år.

Jag lade märke till det för några veckor sedan. Det var årets första varma dag, jag var på promenad med en vän och vi såg två kvinnor med solglasögon och vårjackor, arm i arm. Den

ena måste ha varit runt de 80, den andra såg ut att kunna vara hennes barnbarn. Jag kommenterade det diskret för mitt sällskap: ”Åh, hon har nog blivit vaccinerad!”

Strax därpå gick vi förbi en frisersalong, i stolen närmast fönstret satt en kvinna som såg ännu äldre ut och fick sina kritvita lockar lagda.

Och nu är de överallt, de till åren komna. Ute i parkerna, på kaféerna dit jag själv ännu inte vågar mig, i mataffären där de numera stryker förbi nära – ibland extra nära, verkar det som, bara för att de kan.

DN berättar om vaccinerade gamla: Jan-Erik som knappt ens vågat gå till tvättstugan under pandemin, äntligen kan han krama sina barnbarn. Ashour som älskar att simma, och som är tillbaka på badhuset. Khdja och Fatima,

som kan ses och fika igen. Och i Göteborgs-Posten rapporteras om den 81-årige Göran: ”Så fort han fått sina två sprutor styrde han permobilen till favoritpuben.”

Jag kan bara tänka mig hur maj 2021 är för dem. Att få återvända till livet, efter ett år av isolering och skräck inför en osynlig mördare. Att kunna gå armkrok i solen, känna den stickande lukten av lägningsvätska hos frissan, än en gång få uppleva bassängens svalka och barnbarnens knubbiga armar och vänners skratt. Det är så fint att jag vill gråta åt det.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

09 Tegnell: Risk för ständiga utbrott om utsatta grupper inte får vaccin

Trots hög vaccinationstäckning finns det svårnådda grupper där antalet vaccinerade är lågt. Landets regioner tar nu fram en lägesrapport som ska presenteras för socialminister Lena Hallengren (S).

– Om vi inte når dessa grupper finns det en risk att det blir ständiga utbrott i

samhällen och delar av städer i höst, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Det finns tydliga skillnader när det gäller hur många äldre som vaccinerats i olika delar av landet, inte minst i de större städerna. I Stockholm är skillnaderna stora. Enligt statistik från Region Stockholm, som sträcker sig till och med den 27 april, har Rinkeby–Kista den lägsta andelen vaccinerade där 64,2 procent av de som är 65 år eller äldre har fått minst en spruta medan Danderyd och Ekerö har 83,1 respektive 82,9 procent vaccinerade.

Folkhälsomyndighetens sammanställning över hur pandemin påverkat hälsoläget i stort i Sverige har också visat att covid-19 slagit hårdast mot redan utsatta grupper och utrikesfödda.

Just nu pågår ett arbete med att sammanställa vilka insatser regionerna har gjort för att nå fram till grupper som visat sig svåra att nå när det gäller vaccinering. Resultatet ska presenteras för socialminister Lena Hallengren på tisdag då också landshövdingar, regiondirektörer och vaccinsamordnare ingår.

I Västra Götaland har regionen försökt nå svårnådda grupper och socialt utsatta genom att förstärka redan befintliga kommunikationsvägar och inte skapa nya nätverk när dessa redan finns:

– Bland annat har vi förstärkt vårdcentraler som arbetar mot socialt utsatta och hälsoenheter som jobbar mot utrikesfödda. Vi har också tagit fram information om vaccination på olika språk, haft webinarier med idrottsledare, religiösa ledare, personer inom

kultur, hälsoguider och andra kontaktpersoner för att ha en dialog och sprida informationen från dessa till andra, säger Kristine Rygge, vaccinsamordnare för Västra Götalandsregionen.

Under nästa vecka satsar regionen också på en mobil enhet som ska erbjuda vaccination i Göteborgsområdet på platser man annars har svårt att nå. Bland annat för hemlösa och papperslösa.

I Skåne har regionen också genomfört en rad åtgärder och bland annat försökt nå grupper som visat sig svåra att nå genom att öppna en drop in-mottagning på vårdcentralen Kryddgården i Rosengård. En satsning som ska pågå till och med oktober.

Statsepidemiolog Anders Tegnell beskriver den grupp som ännu inte fått sin första spruta, trots att de skulle kunnat få den, som ”våldigt heterogen”. Och det handlar inte enbart om personer som inte har svenska som sitt förstaspråk.

– Det finns säkert språkproblem på några ställen men det kan också handla om tillitsproblem, tillgänglighetsproblem och en rad andra anledningar som kan variera mellan de olika grupperna. Tyvärr är det ganska många i vissa grupper som inte fått vaccin, säger Anders Tegnell.

Hur viktigt är det att alla dessa grupper nås och vaccinerar sig?

– Det är jätteviktigt. Dels vet vi att det rör sig om grupper som löper högre risk att bli

allvarligt sjuka, dels är det så att vi kan hamna i ett läge till hösten då vi har ganska många sådana grupper med väldigt låg vaccinationsnivå. Då kommer vi att ha ständiga utbrott i samhällen och delar av städer där de finns trots att vi samtidigt har en relativt hög täckning på befolkningsnivå.

– Det kommer att skapa problem där med mycket lidande och sjukdom, men dessutom riskerar smittan hela tiden att sprida sig till övriga samhället. Det måste vi förbättra så mycket som möjligt.

Anders Tegnell säger att Folkhälsomyndigheten har lyft problemet och sett till att det finns underlag som man kan använda men det sista steget måste regioner och kommuner och kanske länsstyrelser hjälpas åt med att ta.

Trots att Sverige har en vaccinationstäckning på 91 procent för personer över 80 år avlider fortfarande drygt 100 personer till följd av covid-19 varje vecka.

Har vi halkat efter där?

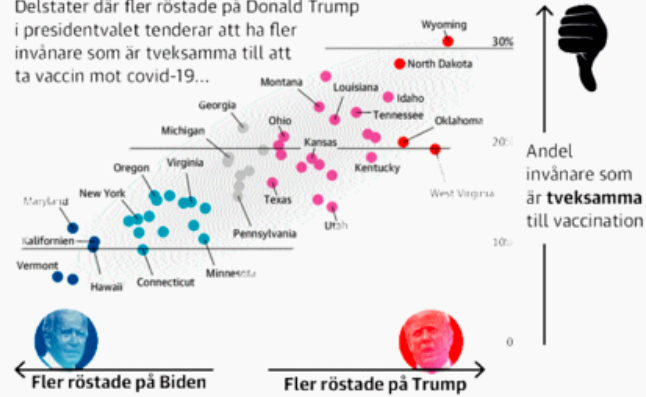
– De som avlider nu är de som ännu inte fått vaccin, och att 91 procent fått vaccin betyder trots allt att det fortfarande är nio procent kvar som inte fått vaccin, säger Anders Tegnell.

Clas Svahn

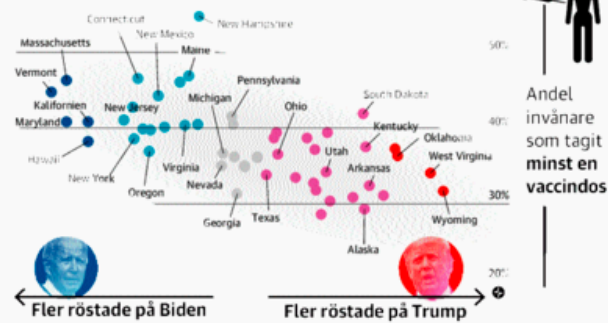
clas.svahn@dn.se

Viljan att vaccinera sig varierar stort

Delstater där fler röstade på Donald Trump i presidentvalet tenderar att ha fler invånare som är tveksamma till att ta vaccin mot covid-19...

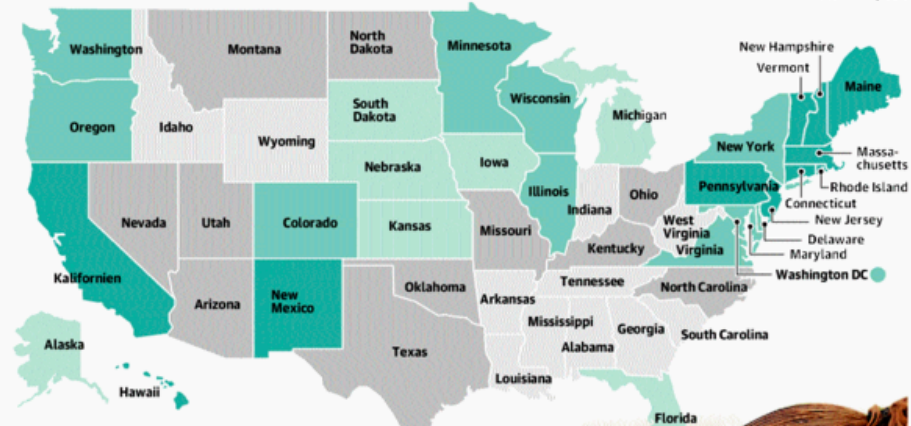
...och i dessa delstater hade färre invånare den 17 april vaccinerat sig än i delstater där många röstade på Joe Biden

Andel invånare som tagit minst en vaccindos (6 maj).

38% 42% 46% 50%

Grafik: Johan Andersson
Foto: Brittany Murray
Källor: NYT, CDC

09 Ipren förvärrar inte covidsymptom

Att ta antiinflammatoriska läkemedel som ibuprofen ökar inte risken för att drabbas hårt av covid-19, enligt en ny studie.

Studien, som publiceras i den medicinska tidskriften Lancet Rheumatology, är den hittills största på området och visar varken på en ökad risk att utveckla en allvarlig form av covid-19 eller att dö av sjukdomen bland personer som tar exempelvis Ipren.

TT-AFP

Tekniker för att hejda uppvärmningen

A Genom att minska mängden utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser

- Minska aktiviteter, t ex energikonsumtionen
- Öka effektiviteten, t ex minska mängden utsläpp per kWh producerad energi.
- Ta bort växthusgaser redan innan de släpps ut, t ex genom att fånga in koldioxid ur skorstenar vid elkraftverk och industrier, och antingen pumpa ner under jord (CCS, carbon capture and storage) eller använda i långlivade material (CCU, carbon capture and usage).

På försöks-stadiet

B Genom att ta bort koldioxid som redan har släppts ut

Med hjälp av fotosyntes:

- 1 Storskalig skogsplantering.
- 2 Kolinlagring i jordbruksmark.
- 3 Bioenergi med koldioxidlagring (BECCS, bio-energy with carbon capture and storage). Träd eller andra växter odlas i värmeverk eller som biobränsel, koldioxiden tas om hand och pumpas ned under jord.
- 4 Biokol, till exempel träkol, produceras och gravs ned.
- 5 Gödsla hav med järn för att öka algproduktion.

Med hjälp av kemiska reaktioner:

- 6 Sprida ut mineraler, som absorberar koldioxid, på land eller till havs.
- 7 Fånga in koldioxid direkt ur atmosfären och lagra under jord (DACCS, direct air CO2 capture and storage).

C Genom att reflektera bort solljus eller öka värmeutstrålningen

- 8 Injicera partiklar i stratosfären.
- 9 Speglar i rymden.

10 Måla ytor ljusare för att reflektera bort mer solljus.

- 11 Förtunna cirrusmoln.
- 12 Göra marina moln ljusare genom att spreja upp saltvatten från fartyg.

Föreslaget men om-debatterat

Föreslaget men om-debatterat

Gräff: Johan Andersson Färla, Maria Günther Kalla, Nature Communications

09 En plan B för klimatet – livsfarlig eller nödvändig forskning?

Att utveckla tekniker som påverkar jordens klimat på global nivå kan bli nödvändigt för att hantera upphettningen, anser vissa forskare. Sådana tekniker kan inte rädda oss, och forskning om dem är livsfarlig, menar andra.

Vad ska vi göra om vi inte lyckas nå målen i Parisavtalet, och begränsa uppvärmningen vid seklets slut till 1,5 grader? ”Att satsa allt på ett kort, nämligen internationella överenskommelser om klimatskatter och utsläppsminskningar, utan att fundera på en plan B är enligt vår mening alltför riskabelt”, skrev astronauten och rymdfartsprofessorn Christer Fuglesang och nationalekonomen John Hassler på DN Debatt i mars förra året.

En plan B skulle vara att utveckla storskaliga tekniska lösningar, så kallad *geoengineering*, som kan hejda uppvärmningen av jorden på andra sätt. Frågan delar forskarvärlden. En del håller med Fuglesang och Hassler om att vi redan nu måste förbereda oss för att sådan teknik kan bli nödvändig. Andra menar att det är livsfarligt, eftersom tekniken är mycket osäker och dessutom tar bort fokus från det

enda som verkligen kan rädda oss: att drastiskt skära ner våra utsläpp av växthusgaser.

– Många ser den här tekniken som en riddare i skinande rustning, som stormar in för att rädda världen från katastrofen. De inser inte att detta i bästa fall bara har potential att påverka klimatproblemet litegrann. Och om vi bara kan påverka problemet lite, är det verkligen värt att börja med detta? Den stora risken med tekniken är att den bromsar den avgörande drivkraften att få ner våra utsläpp till noll, säger Raymond Pierrehumbert, professor i fysik och ledare för Planetary Climate Dynamics group vid universitetet i Oxford.

Fuglesangs och Hasslers plan B är att skicka upp miljontals små parasoll i rymden, som ska skugga jorden för att kyla av klimatet. Det finns också idéer om att påverka moln så att de blir

tunnare och inte håller kvar lika mycket värme, eller vitare så att de reflekterar bort mer ljus från solen. Men det förslag som diskuteras mest är att släppa ut svaveldioxid eller andra ämnen i stratosfären för att minska mängden solljus som kan nå ner till jordytan. Tanken är att efterlikna effekten av stora vulkanutbrott, då moln av rök och aska kan skymma solen och påverka hela jordens klimat.

I sommar planerade en grupp forskare från Harvard i USA ett ballongexperiment vid den svenska rymdbasen Esrange utanför Kiruna, där de skulle testa utrustning som senare skulle kunna användas för att släppa ut partiklar i stratosfären. Många forskare, flera miljöorganisationer och även samerådet var mycket kritiska till det planerade experimentet. I slutet av mars meddelade Swedish Space

Corporation SSC, som driver Esrange, att testflygningen ställs in.

Kritiken handlar om att tekniken är osäker, och att vi inte vet vilka konsekvenser den kan leda till. Partiklarna i stratosfären skulle inte bara filtrera bort solljuset och göra himlen grå. De kan också påverka klimat och vädersystem på helt oanade sätt, med mycket allvarliga konsekvenser för nederbörd och växtlighet. Uppvärmningen kanske skulle stanna av, men tekniken kan inte ha någon effekt alls på försurningen av haven, som också är en följd av våra utsläpp av koldioxid. Dessutom skulle vi bli tvungna att kontinuerligt fortsätta att fylla på med mer partiklar. Till skillnad från koldioxid ligger svaveldioxid och liknande ämnen bara kvar i några år innan de försvinner, och då kommer den samlade uppvärmningen snabbt tillbaka med full kraft.

– Vi skapar bara förutsättningar för en ännu större uppvärmningskatastrof om det här systemet skulle fallera någon gång under de närmaste århundradena. Och det är en situation vi verkligen inte vill försätta oss i, säger Raymond Pierrehumbert.

David Keith, professor i tillämpad fysik och ledare för forskargruppen på Harvard, tycker att mycket av rapporteringen om försöken i svenska medier har varit missvisande.

– Det har varit många felaktigheter. Vi testar inte om solljus kan reflekteras eller inte, och vi försöker inte utveckla tekniker för att sprida ut ämnen. Det är helt enkelt inte sant. Ur vårt perspektiv skulle detta vara ett relativt litet experiment för att minska osäkerheter om hur små partiklar bildas i stratosfären, säger han.

Han är noga med att påpeka att syftet inte är att hitta alternativ till att sluta släppa ut växthusgaser.

– Det här kan inte ersätta utsläppsminskningar. Vi måste fortfarande skära ner våra utsläpp. De här teknikerna ändrar inte på det, säger han.

Men Raymond Pierrehumbert är mycket lättad över att ballongexperimentet i Kiruna ställdes in.

– Det skulle ha varit det första experimentet som faktiskt gjordes i stratosfären som involverade teknik för att släppa ut ämnen. Den här gången skulle de inte ha släppt ut någonting. Men hade de fått göra detta är jag säker på att de hade kommit tillbaka och gjort fler försök. Då skulle de använda den här unika svenska anläggningen, utan att involvera

samebefolkningen eller det svenska civilsamhället, och utan att försöka förena det med Sveriges egna klimatmål. Det är helt oacceptabelt, säger han.

Erik Kjellström, professor i klimatologi på SMHI håller med.

– Det handlar inte om att förbjuda forskning. Men vi måste tänka igenom detta noggrannare, och vad det kan innebära på lite sikt. Denna typ av forskning kan delvis göras inne på labb, om man vill veta vad som händer med partiklarna när de släpps ut i atmosfären. Med hjälp av klimatmodeller kan man också skapa sig en bild av hur klimatet kan påverkas, säger han.

De tekniska och ekonomiska möjligheterna för att skicka upp speglar eller parasoll i rymden ligger mycket långt fram i tiden.

– Men att sprida ut ämnen i stratosfären är tekniskt ganska enkelt. Det är tillräckligt enkelt för att få effekt och skapa stora problem för oss. Men det är inte tillräckligt bra för att komma åt orsakerna till de verkliga problemen, säger Raymond Pierrehumbert.

– Det är oetiskt att börja laborera med klimatet på det här sättet. Vi håller ju redan på med ett jättestort experiment med våra utsläpp av växthusgaser, men det styr vi inte över på samma sätt. Jag tror inte att detta skulle bli bättre, säger Erik Kjellström.

David Keith på Harvard tycker ändå att det är viktigt att forska om detta som en möjlig lösning på klimatkrisen.

– Jag tror inte att detta är den bästa lösningen. Det är för tidigt och för dumt att uttala sig om.

Jag är ingen förespråkare av detta, och jag utvecklar inte den här tekniken. Jag försöker förstå den för mänsklighetens bästa, säger han.

Men Raymond Pierrehumbert menar att småskaliga experiment aldrig kan visa det vi verkligen behöver veta.

– Vi kan aldrig i förväg räkna ut i detalj vilka konsekvenserna skulle bli för regionala vädersystem som monsunen eller nederbörden i Indien, till exempel. Ett litet experiment som det i Kiruna kan inte svara på sådana frågor. Vi skulle inte veta vilka de verkliga konsekvenserna är förrän vi gör detta fullt ut.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

09 Därför är svenskar bostadsfixerade

Ett hem – så mycket mer än bara väggar, tak och varmvatten i kranen. Varför är vi svenskar så fixerade på bostäder?

Förklaringar finns både i vår historia och i nationalromantiken.

Bostadspriserna rusar. Bostadssajten Hemnet börsopteras och stiger som en raket på Stockholmsbörsen. Överallt sitter svenskar böjda mot skärmar och drömmer, funderar och räknar på nya bostäder.

Pandemin har gjort att vi tillbringar mer tid hemma, vilket kan vara en förklaring till att vår bostadsfixering är större än vanligt, tror Håkan Forsell, professor i historia vid Stockholms universitet med inriktning på urban historia. Men vi har varit bostadsinriktade under lång tid.

– Det är nog också klimatet här, vi tillbringar tiden hemma för att det är kallt i Sverige. Under sommaren lever städerna upp en kort tid, men vi bor där vi bor, säger han.

Fast det ligger nog något annat bakom också. Bostäder har växt i betydelse för oss ända sedan efterkrigstiden, tror både Håkan Forsell och Jonas Engman, etnolog vid Nordiska museet.

– Vi knarkar bostäder. Det är något nytt, historiskt sett. Ett slags självförverkligande som

uppkommit under den senmoderna tiden, från 50- och 60-talen, säger Jonas Engman.

Han refererar till de gamla bondhemmen på 1800-talet.

– Där var det ingen som tänkte på bostaden så. Bostaden skulle ge ett bra liv. Men på 1800-talet hade vi en stark religion också som vägledde mot ett bra liv.

När vi har övergett religionen kan bostaden bli som ett slags vägledning mot det goda livet, funderar han. Den har blivit en arena för hur vi uttrycker oss, och laddas med både värderingar, nostalgi och status.

– Vi köper nytt, och river ut och bygger om. Varför, kan man undra. Men det är en del av självförverkligandet. Vi gör bostaden till vår egen. Den är en del av vår sociala karriär.

Bostaden blir mycket mer än sina basfunktioner.

Men det finns också ett tryck utifrån att vara bostadsinriktad, förklarar han. Inget tvång kanske, men något som upptar många av oss.

– Vi pratar så mycket om bostäder ”jag beställde marmorn från Italien”. Tänk bara om man hade berättat för en torpare från 1800-talet att man beställer italiensk marmor. Hemmet hade en starkare pragmatisk betydelse då.

Håkan Forsell pekar också på traditionen av ett vackert hem som funnits sedan förra sekelskiftet.

Som exempel på någon som påverkar oss än i dag nämner han författaren Ellen Key, som var influerad av Arts- and crafts-rörelsen och jugendstilen. Hon skrev om det goda hemmet

och betydelsen av skönhet som vägen mot ett bättre liv, och lät själv bygga sitt hem Strand vid Vättern som ett gott exempel.

Även Svenska Slöjdföreningen har med skriften Vackrare vardagsvara, som förespråkade att livet skulle förgyllas med sköna vardagsting, påverkat vår inställning.

– Där vägs praktiskt taget livets värde i handen, estetiska val blir som livsval, säger Håkan Forsell.

Han berättar också att vi blivit alltmer bofasta under 1900-talet.

– Förr flyttade enklare folk oftare. Det var flytt dagar, eller fardagar, två gånger om året, och ingen kunde räkna med att bo kvar någon längre tid. Det fanns till och med möbeluthyrare, så att man skulle slippa flytta

med sina möbler. Sedan när vi har gått in i industrieran så har hyresbostäderna gjorts tryggare. Det har också bidragit, säger Håkan Forsell.

Han förklarar att fastigheter, och bostäder, också blivit en hårdvara för investering i vår postindustriella värld.

Men att det blivit just bostaden som får stå för vilka vi vill vara kan också spåras till gamla nationalromantiska föreställningar, som ursprungligen härstammar från Tyskland, berättar Jonas Engman.

– Hemmet står för så mycket, som ursprung, familj, hembygd. Ordet finns i så många sammansättningar. Föreställningar om hemmet började formuleras i Tyskland under 1800-talet, med en idé om en folksjäl, berättar han.

Det kom till Sverige, och plockades upp bland annat av Carl Larsson och hans drömlika hembilder som fortfarande lever i vårt minne.

– Det är en längtan tillbaka till något, en poetisk längtan. Begreppet hem har en kraftfull laddning, säger Jonas Engman.

TT

17

procent har villapriserna i Sverige ökat med på tolv månader fram till mars i år. Under samma period har priserna på bostadsrätter gått upp med 8 procent.

Källa: Mäklarstatistik

09 Björn Wiman: Kan vaccinet leda till en ny upplysning?

Medan man själv sneglar avundsjukt på 55-åringarnas försteg på ålderstrappan kommer nya bilder från England. 5 000 människor trängs på en konsert med ett indieband i Liverpool. De dricker öl, stoppar i sig mat på plasttallrik och står i långa toalettköer, utan social distansering eller munskydd. I Sverige förutskickar Folkhälsomyndigheten att

pandemin kan ebba ut i sommar och nyvaccinerade 60-plussare bokar resor som om livet hängde på det: Kanarieöarna, Miami, Thailand.

Business as usual igen: hjul snurrar, lampor blinkar och hela livet är en glad operett.

Eller?

Nyligen skrev den indiska författaren Arundhati Roy en artikel i den brittiska tidningen The Guardian som slår an en mindre munter ton på tillvaron. I en rasande och förtvivlad text ger hon en bild av det okontrollerade coronautbrottet i Indien – en medicinsk och humanitär katastrof på en hittills ny nivå under pandemin, som dagligen förvärras med nya rekordsiffror för både dödsfall och antal smittade. Roy berättar om sjukhuskorridorer

som övergivits av personalen och där det ligger fler döda än levande, om människor som dör av syrebrist i sina hem och på gatorna och om lågorna från bålerna där man bränner döda människor som stiger mot himlen i de stora städerna. Det är inte systemet som har kollapsat, skriver hon, eftersom något ”system” knappast ens existerade. Det som händer är ett brott mot mänskligheten.

Vreden i artikeln är tydligt riktad mot Indiens premiärminister Narendra Modi. Med ett fräsande förakt anklagar Arundhati Roy honom för att ha prioriterat sin hindunationalistiska agenda framför att förbereda landet för den andra våg av smittan som alla visste skulle komma. I stället utropade han Indiens seger mot coronaviruset och skröt om hur hans sätt att hantera pandemin hade ”räddat mänskligheten”.

Sedan gick det som det gick. Arundhati Roy pekar på att den nuvarande katastrofen i högsta grad är en konsekvens av Modis auktoritära styre. Det är ingen slump att tre av de stora länder vars folk drabbats värst av pandemin – USA, Brasilien och Indien – samtliga leds eller letts av faktaresistenta populister som låtit sitt eget ego och sin chauvinism gå före omsorgen om den egna befolkningen.

”Nu är vi instängda med vårt virus och vår premiärminister, med all den dårskap, det vetenskapsförakt, det hat och den idioti som han, hans parti och deras typ av politik står för”, skriver Arundhati Roy. ”Vi behöver hjälp.”

Situationen i Indien ger perspektiv på en fråga som allt fler nu ställer sig. Hur snabbt kommer vi att glömma pandemin? Johan Giesecke – tidigare statsepidemiolog och förgrundsfigur i

Johan Anderbergs nya reportagebok ”Flocken” – svarar i en DN-intervju i veckan att den kommer vara glömd om några år. Johan Anderberg själv antyder att glömskan kommer att infalla fort, som brukar vara fallet efter epidemier.

Men man skulle också kunna anlägga ett lite mer långsiktigt och möjligen mer optimistiskt perspektiv. Kanske blir det inte själva sjukdomen, utan den förestående segern över den som kommer att få de mest djupgående konsekvenserna för vårt sätt att se på oss själva och världen?

Det är i alla fall en tanketråd som den amerikanske medicinhistorikern Frank Snowden har tagit upp. De epidemiska sjukdomar som har lämnat de starkaste avtrycken i människans historia är inte

nödvändigtvis de som har orsakat flest dödsfall, utan de som har föranlett den mest genomgripande reaktionen från samhällets sida. Och ur det perspektivet är coronapandemin – oavsett om man anser att världen blev galen eller ej – en svårutplånlig historisk händelse. Det är kanske inte sjukdomen, utan konsekvenserna av vårt svar på den, som kommer att skrivas in i historieböckerna.

Frank Snowdens eget exempel är kampen mot pesten och smittkopporna. Det var digerdöden på 1300-talet som gav upphov till historiens första institutionaliserade folkhälsoinsatser och det var dessa som ledde fram till den första segern över en mänsklig sjukdom, efter en kamp som varade ända fram till slutet av 1700-talet.

Varför, frågar sig Frank Snowden, blev just 1700-talet upplysningens århundrade, präglad

av optimism, förnuft och framstegstro? Kunde det hänga samman med en ny, brett omfattad känsla av att livet var på väg att bli tryggare och säkrare för de allra flesta, att vi människor kunde styra över våra grundläggande livsvillkor? Och i så fall varför?

Kanske, menar Snowden, just för att människan för första gången i sin historia lyckades nedkämpa två av de farsoter som fram till dess gjort livet bräckligt och osäkert. Snowden tänker sig att nedkämpandet av först pesten och sedan smittkopporna under 1700-talet måste ha haft en extraordinär effekt på den tidens självuppfattning och skapat ett fundament för tilltron till förnuft och vetenskap; med pesten och smittkopporna försvann också det nedärvda hotet om att man när som helst kunde smittas och dö i en nyckfull och fruktansvärd sjukdom.

Människor blev tryggare. De vågade tro att marken höll under deras fötter.

Detta är inte samma sak som att säga att det var segern över pesten som skapade den franska revolutionen. Men det är inte orimligt att tänka sig att nedkämpandet av 1600- och 1700-talets värsta farsoter visade människan att hon var kapabel att övervinna ett allvarligt hot, både genom politiska insatser (pestbekämpningen) och ny medicinsk kunskap (smittkoppsvaccinet). Båda dessa ting var dessutom otänkbara utan den moderna statens och administrationens framväxt; det var genom dem som den moderna människan förstod sin förmåga att ta sitt öde i sina egna händer. Kanske kan denna insikt vara en vägvisare också i dagens existentiella krissituation.

Som sagt. Kanske. Till vidare är det trots allt klokast att ansluta sig till vad den kinesiske partiordföranden Zhou Enlai ska ha sagt när han 200 år efter franska revolutionen tillfrågades om vilka konsekvenser den haft för eftervärlden: "För tidigt att säga".

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se

09 ”Jag längtar efter ett barn till – min partner säger nej”

Hon har stark längtan efter ett barn till, medan hennes partner tycker att han inte räcker till känslomässigt för fler. Nu är båda rädda för hur beslutet ska påverka relationen – hur kan de hantera dilemmat?

Fråga:

Hej! Hur man ska göra när man tänker olika om hur många barn man vill ha? I vår relation är

det jag som önskar mig ett tredje barn. Jag och min partner har ett gemensamt barn och jag har ett barn från en tidigare relation som vi i stort sett har på heltid.

Ibland känner jag att relationen är lite mer på hans villkor. Men hittills har jag varit beredd att kompromissa eftersom jag verkligen älskar honom, ser relationen som värdefull och utvecklande. Jag har också en stor förståelse för att hans liv har ändrats väldigt mycket de senaste åren, jag är tacksam för att han vågat kliva ut ur sin komfortzon många gånger för att kämpa för relationen.

Jag har själv genomgått stora förändringar och känner att jag på något sätt har hittat mig själv på nytt i den nya relationen, särskilt nu i min roll som tvåbarnsmamma. Tidigare i mitt liv har jag alltid definierats mycket genom jobbet och

gjort ”karriär”, men de senaste åren har jag kämpat med att hitta meningen med det. Jag njuter verkligen av att vara hemma med barnen och trots att minsta barnet är under ett år längtar jag redan efter ett till. Jag närmar mig 40 så jag vet att tiden jag har kvar att skaffa fler barn är begränsad. Längtan har upptagit mycket av mina tankar på sistone, jag har dock hållit det mest för mig själv. Jag var rädd för hans svar, eftersom frågan kändes så stor och viktig för mig.

Nu kom den ändå upp – och som jag misstänkte är han verkligen inte alls intresserad av ett barn till. Det handlar inte om ekonomiska problem, det handlar enbart om den känslomässiga delen, att inte räckta till. Han vill inte bli splittrad mellan fler barn och känner att han inte kan ge mer, och det tar jag såklart på stort allvar och försöker förstå.

Nu är vi båda ledsna över att vi tänker så olika och är rädda för hur det påverkar relationen. För hur vi än gör kommer det att kännas - jobbigt. Han vill inte leva med känslan av att han tar denna dröm från mig, men förstår samtidigt inte vad som skulle vara så mycket bättre med ett till barn.

För min del känns det som att jag skulle sörja detta barn en väldigt lång tid framöver och är också rädd för hur det påverkar mina känslor gentemot honom och relationen. Att vara gravid och uppleva moderskapet en sista gång känns nästan som ett kroppsligt behov och att trycka ned den längtan är väldigt svårt. Det handlar inte om att jag ”aldrig kommer få nog”, som min sambo fruktar, jag är säker på att jag inte vill ha fler än tre.

Jag har reflekterat mycket över min längtan och försökt förstå olika delar i det. Om min barndom påverkar eftersom vi var tre syskon? Om corona har bidragit eftersom graviditet och föräldradedighet inte blivit som jag tänkt? Om barnen behöver kompensera något jag saknar i vår parrelation – han är mer ensamvarg och jag gillar att ta hand om andra?

Jag inser att jag ”borde” vara nöjd eftersom jag har mer än andra kan drömma om med mina två friska barn. Men hur jag än vänder och vrider känns det tomt om jag ska ta avsked från drömmen om att bli mamma igen. Och sorgen över detta tar över hur jag upplever och njuter av mina barn just nu. Det känns också ”orättvist” att det är jag som orsakar problemet. Att jag kräver mer och känner mig skyldig för att mina barn inte ”räcker”, men att det är lättare för min sambo eftersom vi inte behöver

ändra någonting för att han ska vara nöjd. Är också rädd för att ansvaret att komma över det här kommer att ligga på mig.

”Dilemma”

Svar:

Hej, frågan om huruvida man ska skaffa ett barn till är något som de flesta par med barn behöver förhålla sig till på ett eller annat sätt. Om man som ni, tycker olika, så kan frågan bli laddad och beslut som fattas kan leda till besvikelse, ilska, bitterhet och sorg. Och för vissa par är frågan helt odramatisk.

Jag tycker att det låter som att ni har en fin och kärleksfull relation med uppriktiga och respektfulla samtal där ni båda kan uttrycka era tankar, känslor och behov. Båda verkar försöka sätta sig in i och förstå den andres perspektiv.

Samtidigt uppger du att det känns som att relationen är lite mer på din partners villkor, och jag uppfattar det som att du upplever att du varit mer kompromissvillig än vad han har varit. När det gäller den här frågan så kan det vara svårt att hitta en kompromiss som känns bra för båda två.

Vad kan man då göra när man tycker olika i en så stor och viktig fråga?

Till att börja med så tycker jag att det är viktigt att man på egen hand reflekterar över och verkligen försöker förstå varför man vill eller inte vill ha ett barn till. Sedan kan man försöka föreställa sig vad det skulle kunna innebära för en själv, sin partner, kärleksrelationen och för barnen, både på kort och på lång sikt.

När man är på det klara med vad man vill, och varför man vill det, så behöver man sätta sig ned med sin partner och försöka förmedla vad man kommit fram till, samtidigt som man lyssnar på och försöker ta till sig partners perspektiv.

I bästa fall så pratar man med varandra tidigt i relationen, om vad man har för behov, önskemål, planer, förväntningar, mål och drömmar när det gäller till exempel barn, boende, karriär. Sedan är det bra om man med jämna mellanrum stämmer av, eftersom man kanske tänker om längs vägen.

Om man inte lyckas fatta ett beslut i barnfrågan som känns okej för båda, kan man kanske låta frågan vila ett tag. Under den tiden kan man fortsätta reflektera på egen hand, innan man återigen sätter sig ned och pratar med sin partner. Och om man då fortfarande inte kan

komma fram till ett beslut så kan det vara en bra idé att gå till en familjeterapeut.

Jag träffar ofta par i just det skedet. När de kommer till mig har de ofta pratat med varandra under en längre tid utan att komma fram till hur de ska göra. För vissa har frågan blivit så laddad att det är svårt att prata utan att känslorna tar över. Och många känner precis som ni, ledsamhet och oro för hur relationen kommer att påverkas på sikt. Det är inte ovanligt att båda har en förhoppning om att jag som terapeut ska få partnern att tänka om.

Min erfarenhet är att vägen fram till beslutet är väldigt viktig. Själva beslutsprocessen i sig, oavsett vad man kommer fram till, kan komma att påverka hur väl man kommer att kunna gå vidare. Det är viktigt att båda känner att partnern verkligen lyssnar, vilket jag tycker att det låter som att ni gör. Om man känner att partnern inte är öppen och inte ens försöker sätta sig in i olika perspektiv, utan benhårt håller fast vid sin uppfattning, är risken stor att

man känner sig överkörd i frågan. Det kan leda till ilska, frustration och bitterhet som kan sitta i väldigt länge.

Om ni inte på egen hand kan hitta en lösning som känns okej, så kan ni gå och prata med en familjeterapeut. Och om ingen ändrar inställning efter det, så kanske ni till slut kommer fram till att ni inte ska skaffa ett barn till, hur sorgligt det än känns för dig. Och när ni väl fattat beslutet så kanske det blir lättare för dig att närma dig sorgen. Det är viktigt att sorgen får ta plats och tid, samtidigt som ni försöker fokusera på allt det fina och positiva ni har. Hur dina känslor för din partner kommer att påverkas kan bara framtiden utvisa. Det viktiga är att ni fortsätter att vårda er relation.

Lycka till!

Daniel Rosenlind

10 Sluta snåla in på de födande

Att föda barn är det farligaste en vanlig kvinna gör här i livet. Det gäller även i välfärdsländer med god medicinsk vård och tillgång till all den senaste tekniken och expertisen. Likväl har politikerna i Region Stockholm fått för sig att förlossningsvården kan man tumma hur mycket som helst på, utan att det märks. Men det som sparats i kronor och öron har mammor och barn fått betala med sin hälsa – och ibland sitt liv. Och de 50 miljoner kronor extra som utlovas nu kan inte kompensera för många års försummelse.

2016 stängde BB Sofia. Tanken var att kliniken skulle ersättas med ett BB på Sankt Görans

sjukhus, men det skjuts ständigt på framtiden. Nu senast motiverade finansregionrådet Irene Svenonius saken med att ekonomin är dålig på grund av pandemin. Hon menar dessutom att en till klinik inte behövs, tvärtom har förlossningsklinikerna nu en överkapacitet (P4 Stockholm 7/6 2020).

Samtidigt, i verkligheten, fick 929 kvinnor ingen plats när de skulle föda, visar regionens egna siffror över förra året. Detta inkluderar alltså bara patienter som inte kunnat hänvisas någon annanstans, för att det har varit fullt överallt. En person fick åka hem och föda, en annan förlorade sitt barn i väntan på en ledig plats. Otaliga har fått föda i skrymslen som saknar medicinsk utrustning, där det inte ens finns smärtstillande.

I statistiken syns inte heller det som numera sker alltför ofta i Stockholm: att kvinnor får en plats och sedan ligger där, skräckslagna och utlämnade, i fruktansvärda smärtor, utan att någon riktigt hinner med dem. Och detta alltså i en region som gjort överskott i ett antal år, nu senast på 6 miljarder kronor.

Jag har tidigare ställt frågan: Varför ska en så rik region snåla in på födande kvinnor? Något svar fick jag aldrig. Så låt oss nu åtminstone vara tydliga med att det inte måste vara så här. Det är ett politiskt val.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

10Ledare: Självklart är värns katt ekonomiskt vansinne nu också

Om moderatledaren Ulf Kristerssons cv skulle innehålla hans politiska position om värns katten skulle det se ut så här: Emot när Göran Persson styrde Sverige. För när Fredrik Reinfeldt gjorde det och för när Kristersson lade

budget i opposition förra mandatperioden.
Emot i riksdagens talarstol efter valet 2018.

Det är ett sådant stigma att associeras med att ha tagit bort värnskatten att Kristersson kunde retas med Stefan Löfven i SVT:s partiledardebatt förra helgen för att det var under statsministerns kommando den äntligen slopades.

Det faktum att det finns ett självklart samband mellan skatters konstruktion och människors beteende förnekas fortfarande emellanåt. Att skatt på vissa sorters plastpåsar får människor att byta till andra sorters plastpåsar, visar sig i faktisk verklighet. Men att motsvarande skulle vara fallet när löntagare märker hur skatten slår mot utbildning, en strävan efter högre befattningar, chefskap och övertid verkar liksom inte sjunka in.

För precis tio år sedan slog två fackliga organisationer på stora trumman. Under rubriken ”Bara valtaktik att behålla den skadliga värnskatten” anklagade ledarna för paraplyorganisationer som i dag vuxit till 2,2 miljoner fackmedlemmar finansminister Anders Borg för att ”bara vara vetenskaplig när det passar honom”.

De slöt upp bakom den dåvarande Långtidsutredningens starka rekommendation att ”skatter som har så snedvridande effekter att de inte genererar några intäkter alls innebär en samhällsekonomisk förlust enligt alla rimliga värderingar av fördelningspolitiska effekter”.

Att V i praktiken hellre sänker resurserna till välfärden än låter en grupp, som partiledaren Nooshi Dadgostar i partiledardebatten felaktigt

beskrev som ”miljonärer”, arbeta mer och betala in mer i skatt, är förstås inte särskilt konstigt.

Ingenting tyder heller på att LO i den skattepolitik med höjda marginalsatser som nu lanseras (DN Debatt, 8/5) tagit till sig att det politiska målet fördelningspolitik inte kan bli verklighet om effekten av en skatt inte medför några statliga inkomster att fördela.

Det S-styrda finansdepartementet beredde så klart i god ordning januariavtalets reform. I pm:et ”Avskaffad övre skiktgräns för statlig inkomstskatt (s k värnskatt)” konstaterades att ”en samlad bedömning är att den lång- siktiga självfinansieringsgraden mest sannolikt är i närheten av 100 procent” efter hand som skattebetalarna får klart för sig vad reformen innebär för deras privatekonomi.

Människor är rationella. Skatter spelar roll. Ett tillskott på arbetade timmar motsvarande 7 000 nya jobb nämns i pm:et som också listar att fler kommer att välja högre utbildning och vidareutbildningar, samt att företagens rekryteringsläge förbättras och konkurrenskraften stärks.

Vilka var organisationerna som läxade upp M om den ekonomiskadliga valtaktiken för tio år sedan? Jo, det var TCO och Saco och det var goda socialdemokrater som var signatörer; Sture Nordh för TCO och Anna Ekström (i dag utbildningsminister) tvekade inte att i rollen som fackliga ledare förklara för medlemmarna vad värnskatten innebar.

I dag är det uteslutet att statsrådet Ekström i offentligheten skulle upprepa det hon skrev för

tio år sedan – att värnskatten var ”ekonomiskt vansinne”.

Vänsterns ideal om att högutbildade ska ha en kontraproduktiv straffskatt används i oneliners av politiker från höger till vänster. Det är en sorg att värdet för Kristersson av att värnskatten är borta tycks finnas i att han kan smeta beslutet på Löfven i en partiledardebatt.

DN 10/5 2021

10 Det är befängd att tänderna fortfarande inte räknas till kroppen

Vad man än tycker om konceptet välfärd kan man undra varför den välfärd vi har ska göra skillnad på de medicinska lotter vi drar vid födseln.

Under de 15 år vi levt tillsammans har sambons ärenden hos tandläkaren kostat henne ungefär

12 000 kronor. Det är någon undersökning om året och en gång lagade hon ett hål. De ocklusala ettorna gonar sällan ner sig för att bli något värre i hennes mun. Själv har jag väl lagt åtminstone 150 000 kronor på tandläkaren under samma period. Om jag i stället hade investerat den årliga mellanskillnaden i några stabila indexfonder hade den portföljen varit värd nästan 300 000 kronor nu. Tänderna är mitt livs sämsta affär. Eller affär och affär, jag drog en dålig lott.

Tänderna som syns när jag ler är raka och hela men bakom mungiporna är varje tand med tuggyta rotfylld eller utdragen och (oftast) ersatt. Det är titanskruvar, implantat, kronor och komposit. Och amalgam men det fick jag gratis som barn.

Det är inte för att jag slarvar med tandborstningen, jag arbetar dagligen med tandtråd och små mellanrumsborstar och en särskilt fluormättad tandkräm i stramt formgiven tub. Det är bara för att jag drog den där lotten. Jag är född med sköra tänder. Eller om det är salivens PH-värde? Jag har inte riktigt förstått det där. Men jag gnisslar tydligen tänder i sömnen också, vilket kanske kan spåras till en obotlig oro över sakernas tillstånd (och tandläkarräkningarna).

Det är inte synd om mig, jag använder mest mitt eget hushåll för att belysa hur stor skillnaden kan vara på de lotter vi drar ur den biologiska tombolan. Även i en välfärdsstat. Sambon drog den dåliga gallans lott och det kostade henne 350 kronor att operera bort den häromåret. Jag drog de dåliga tändernas lott och betalade nyss 13 000 kronor för att rädda ett-fyran efter en

distal fraktur. (Det är ändå en tand som ryms i leendet och det kan liksom inte uteslutas att jag ska träffa människor igen när världen är vaccinerad.)

Jag har nästan alltid råd med mina dåliga tänder. Det är bara det senaste året som jag har känt mig tvungen att skjuta en del orala kostnader framför mig, varför jag plötsligt har en tre tänder lång glugg på vänster sida i underkäken. Men den är gömd i kindmörkret och så fort pandemin lättar ska jag jobba mer och unna mig en titanskruv eller kanske två. Jag tuggar maten till höger så länge.

Löständer är jag för ung för. Det känner jag tydligt. Jag vill ha mina tänder i munnen när jag sover. Så i någon mån betalar jag väl extra för värdigheten som medföljer en hel mun. Om du tycker att den sortens värdighet är

lyxkonsumtion gissar jag att du aldrig behövt vara utan den.

Och om du inte bekymras av att många svenskar med ansträngd ekonomi drar sig för en vanlig undersökning gissar jag att du är dåligt uppdaterad om sambanden mellan tandhälsa och hjärt- och kärlsjukdomar. Vetenskapen har dödat föreställningen om tandvård som en estetisk fråga. Jag tillhör de som har råd att köpa både värdighet och hälsa.

Om du undrar hur det sitter ihop där inne i kroppen kan jag berätta om min vän Fredrik, som låg på sjukhus i 40 dagar sommaren 2019 efter att han bitit sönder en framtand på en olivkärna. Tandläkaren ville ha runt 25 000 kronor för ett implantat och medan Fredrik gick och ängslades över hur han skulle få råd smög en infektion hela vägen från den sargade roten

till hjärtat. Endokardit. Han var nära att dö 27 år gammal. Ärret över bröstkorgen är långt som en gädda. (Nu ler han igen men implantatet kostade till sist runt 40 000 kronor.

Infektionens härjningar i käkbenet tvingade honom till en transplantation av benvävnad också.)

Det är absurt att tänderna fortfarande inte räknas till kroppen. Politiskt alltså. De sitter ju fast i den – rätt hårt, kan jag vittna om efter att ha dragit ut åtta stycken – men de betraktas som något slags accessoarer.

Och vad man än tycker om konceptet välfärd kan man ju undra varför den välfärd vi har ska göra skillnad på de medicinska lotter vi drar vid födseln? Varför ska just den som haft otur att dra de dåliga tändernas lott betala själv medan den som dragit den dåliga gallans lott får sin

vård betald av ”klasskassan”? Även högern borde känna igen en inkonsekvens.

Vi himlar med ögonen åt USA:s primitiva sjukvårdspolitik – och jag säger ”vi” för det är väl bara en särskild sorts flumhöger som försvarar ett system där diabetiker dör för att de inte har råd med insulin och en cancerpatient utan operationstillägg i försäkringen får en räkning på 3,5 miljoner kronor för en avlägsnad tumör – men här tolererar vi i praktiken samma ordning för en avgränsad del av kroppen. Av gammal vana, antar jag. Ett lutherskt missförstånd?

Om någon plötsligt föreslog att diabetes ska lyftas ut ur välfärdspaketet skulle det bli konstig stämning. Det kanske är synd om mig ändå? När jag tänker efter. Rättvist är det i alla fall inte.

Utredningen om jämlik tandhälsa har överlämnat sitt betänkande till regeringen. Där finns flera rimliga och finansierade förslag, som att en undersökning bör kosta 200 kronor, och en riktning mot en framtid där skillnaden mellan vården av tänder och vården av andra kroppsdelar är utkavlad. Men jag förstår inte varför det bara är vänstern som försöker. Ingen borde acceptera att gemensamma resurser fördelas i ett lotteri.

Och förresten kostade Fredriks tid på sjukhus runt en halv miljon. För skattebetalarna.

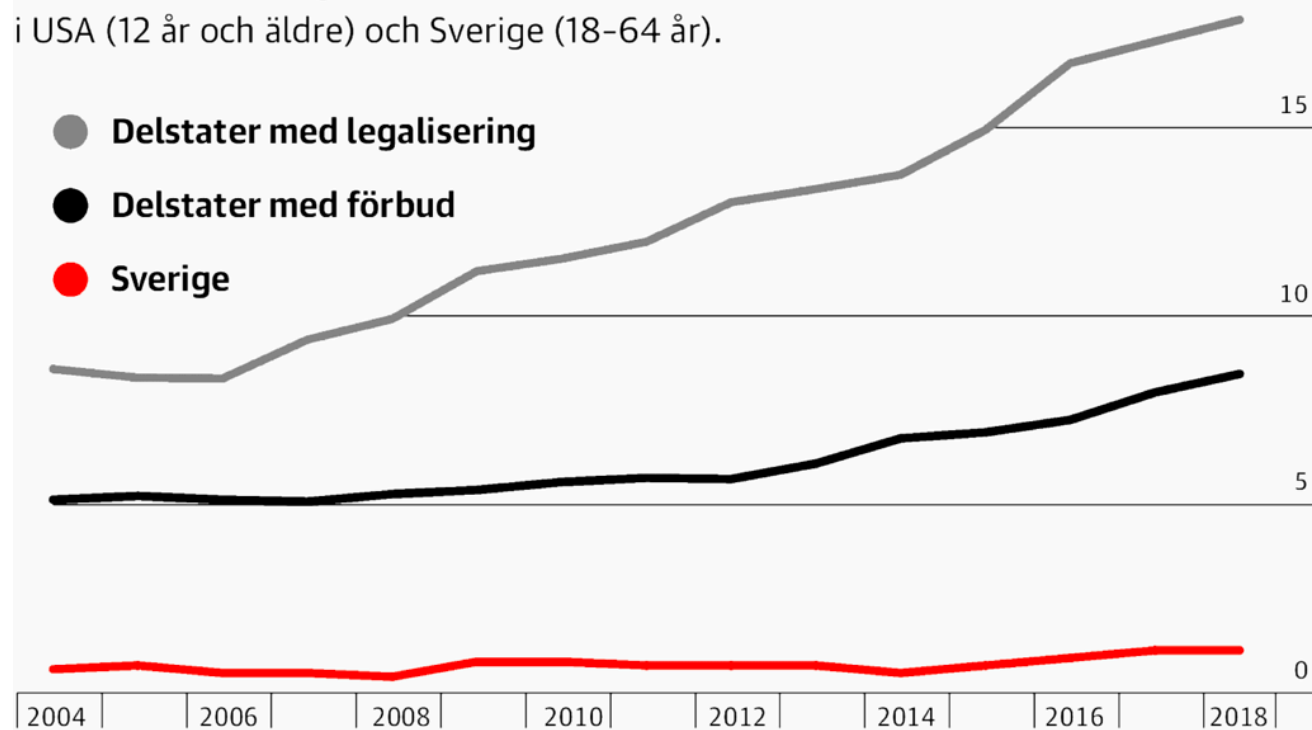
Andrev Walden är journalist och fristående kolumnist på Dagens Nyheters ledarsida.

Andrev Walden

Legaliseringen ökade cannabisanvändningen

(procent)

Cannabisanvändning senaste månaden i delstater
i USA (12 år och äldre) och Sverige (18-64 år).

Grafik: DN Källa: NSDUH, National Survey on Drug Use and Health samt FHM, Folkhälsomyndigheten

10”Legalisering av cannabis ökar konsumtionen och skadorna”

Svensk narkotikapolitik står inför stora utmaningar där såväl narkotika-konsumtion som dödlighet behöver minska. I en ny rapport som undersöker effekterna av legaliseringen av cannabis framför allt i USA kan vi visa att legalisering, utifrån de effekter vi känner till i dag, inte är en modell som löser

problemen, skriver Staffan Hübinette och Peter Moilanen.

DN. DEBATT 210510

De senaste åren har Kanada, Uruguay och ett antal delstater i USA legaliserat cannabis och Mexiko står nu inför samma beslut. Löften om en legalisering har blivit ett sätt att locka väljare och en ny industri och en kommersiell marknad har skapats. En industri som nu har siktet inställt på Europa och Sverige.

Men vad vet vi om effekterna av legalisering?

Narkotikapolitiskt center presenterar i dag en ny rapport som visar hur legaliseringen hittills har påverkat konsumtionen av cannabis och vilka konsekvenser det gett, främst med fokus på de fyra delstater i USA som haft legalisering längst tid.

Med legaliseringen har en ny cannabisindustri snabbt växt fram vars mål, likt tobaks- och alkoholindustrin, är vidgade marknader, ökad konsumtion och ökad vinst. Nya produkter som godis, drycker och mat spetsade med THC (det huvudsakliga aktiva ämnet i cannabis) och nya tekniker och verktyg för att inta cannabis har utvecklats. Samtidigt har produkternas styrka av THC ökat, det vill säga den cannabinoid som är rusgivande och som ger störst skadeverkningar.

Marknadsföringen och reklamen av cannabis är massiv, med kvinnor och unga som främsta målgrupper. Reklamspråket är detsamma som tobaks- och alkoholindustrin länge använt. Cannabis associeras med hälsa, glädje, välbefinnande och framgång. Reklamen pratar om ”rekreationsbruk” och ”medicinskt” bruk –

inte om beroendeframkallande narkotika och skadeverkningar.

Med en allt större produktion, nya produkter och fler butiker ökar utbud och tillgänglighet. Och med en vinstmaximerande industri på en konkurrensutsatt marknad, där en betydande svart marknad kvarstår, sjunker priset.

Resultatet av detta syns tydligt i drogvaneundersökningar, som visar att såväl nivån på cannabis konsumtionen som ökningstakten är generellt högre i delstater som legaliserat i jämförelse med de som har ett förbud.

Ett exempel är Colorado, där konsumtionen av cannabis sedan legaliseringen ökat stort i åldrarna 18–25 år och 26 år och äldre. Användningen bland unga under 18 år

minskade något de första åren efter legaliseringen, för att sedan plana ut och nu öka. Trots den initiala nedgången är konsumtionen sex gånger högre än bland skolelever i Sverige.

I diagrammet ovan syns ökningen av cannabiskonsumtion i de fyra delstater i USA som genomförde en legalisering under åren 2012–2015, jämfört med delstater som fortfarande 2019 hade ett förbud, samt med Sverige. Legalisering är tänkt att göra en svart marknad vit. Men en illegal marknad har visat sig kvarstå, vilket i stället ger två konkurrerande marknader. Alla under åldersgränsen som använder cannabis, och de är många, måste skaffa den olagligt.

Många vuxna föredrar också billigare olaglig cannabis, särskilt frekventa användare som har

mest att tjäna på detta. Att vuxna har rätt att odla ett antal egna plantor – vilket kan liknas vid den svenska så kallade husbehovsbränningen före 1855 – gör att det i praktiken är omöjligt att kontrollera småskalig, illegal odling.

Trots legaliseringen är den illegala marknaden i Colorado fortfarande större, i förhållande till befolkning, än i Sverige där hela marknaden är illegal. Förklaringen är att användningen är låg i Sverige men cirka sex gånger högre i Colorado. Den illegala marknaden i Colorado omfattar därför betydligt fler användare än i Sverige.

Att åldersgränser skulle skydda barn och unga vid en legalisering, vilket förespråkarna hävdar, är en illusion. Tvärtom har det blivit lättare för minderåriga att skaffa cannabis, tillgängligheten

och exponeringen har ökat och därmed även riskerna.

I rapporten ger vi exempel på hur den ökade tillgängligheten, användningen och styrkan i cannabis lett till att antalet cannabisrelaterade skadeverkningar ökat. Det handlar bland annat om fler samtal till giftinformationer sedan små barn exponerats för cannabis i hemmet, fler akutbesök och inläggningar på sjukhus, att fler kvinnor använder cannabis under graviditeten, ett ökat antal dödsfall i trafiken där föraren varit påverkad av cannabis samt en ökning av cannabisrelaterade självmord.

Den normalisering som en legalisering för med sig verkar dessutom förflytta gränsen för vad som anses vara ett problem. Något som lett till att personer med cannabisproblem och

beroende söker vård senare, med allvarligare problematik som följd.

Det går också att dra lärdomar från tobaks- och alkoholindustrin, vilka genererar arbetstillfällen och skatteintäkter, men också bidrar till hälsorisker och skadeverkningar. Att kostnaderna vida överstiger nyttan vad gäller tobak och alkohol är känt sedan länge och de första studier och beräkningar som gjorts för cannabis visar att förhållandet där är detsamma.

Under arbetet med den här rapporten har vi inhämtat och sammanställt information och data från de länder och delstater som genomfört legalisering, men även varit på plats i Colorado och British Columbia. Utifrån rapportens sammanställning är det tydligt att:

Nivån på konsumtionen är högre i delstater som legaliserat och en ökning av konsumtionen sker redan i samband med att diskussionen om en legalisering påbörjas, långt innan ett eventuellt beslut.

Den illegala marknaden är fortfarande stor. Legaliseringen skapar två parallella marknader, vilket ger en större marknad totalt.

Barnperspektivet saknas i debatten kring legalisering, trots att antalet barn som far illa av cannabis ökar.

De långsiktiga konsekvenserna för folkhälsan kommer att visa sig först om några decennier, men redan nu står det klart att en legalisering medför betydande skadeverkningar och negativa konsekvenser.

Svensk narkotikapolitik står inför stora utmaningar där såväl narkotikakonsumtion som dödlighet behöver minska. Rapporten visar dock att legalisering, utifrån de effekter vi känner till i dag, inte är en modell som löser detta.

Vi behöver i stället tala om åtgärder som ryms inom nuvarande lagstiftning men gör stor skillnad för att minska konsumtion, beroende och dödlighet. Det handlar framför allt om att utveckla organiseringen av nuvarande insatser där många vittnar om glapp i systemen kring tidig upptäckt, i samarbetet mellan skola, polis och socialtjänst och i nuvarande vård och behandling. Vi ser också goda resultat på de platser i landet där glappen täppts till och samverkan fungerar.

Vad vi behöver är därmed ett förebyggande arbete värt namnet och en väl fungerande vårdkedja som inte avslutas vid drogfrihet, utan leder vidare till arbete, boende och ett socialt sammanhang. Så utvecklar vi en human, restriktiv narkotikapolitik.

Fakta. Rapporten

Rapporten ”Legalisering och kommersialisering av cannabis” har skrivits av Staffan Hübinette på uppdrag av Narkotikapolitiskt center.

Innehållet bygger på forskning och data från de länder och delstater i USA som infört legalisering.

Rapportförfattaren har besökt Colorado i USA och British Columbia i Kanada och mött forskare, polis, socialtjänst, skolpersonal och

andra personer som följt utvecklingen inför och efter legaliseringen.

Narkotikapolitiskt center är ett narkotikapolitiskt nätverk inom den svenska nykterhetsrörelsen.

Staffan Hübinette, rapportförfattare

Peter Moilanen, chef för Narkotikapolitiskt center

10 Fetmabehandlingar stoppade under pandemin

Förtvivlan är stor. Livet har satts på vänt. Ett stort antal patienter som behandlas för övervikt och fetma har fått sina behandlingar avbrutna under coronapandemin.

– Vi kommer att ha åtminstone två års vårdskuld, säger Erik Uddman, överläkare på obesitasmottagningen på Skånes universitetssjukhus.

MALMÖ. Stolarna är bredare än vanligt. Vågens skala går högre än den på en vanlig badrumsvåg. Men korridorerna är tomma. På

obesitasmottagningen på Skånes universitetssjukhus, SUS, i Malmö är frustrationen stor. Här går runt 200 patienter med fetma och övervikt i olika typer av behandling varje år för att gå ned i vikt och få en långsiktigt hållbar livsstil. När pandemin slog till avbröts allt.

– Det blev tvärstopp, vilket lämnade ett par hundra patienter vind för våg, säger Erik Uddman, överläkare på mottagningen.

För att få remiss till specialistmottagningen i Malmö krävs ett bmi på över 35, alltså det som klassas som fetma, eller ett bmi på över 30 om man också har andra sjukdomar kopplade till sin övervikt. Då erbjuds bland annat gruppbehandling med kbt, fysisk aktivitet, pulverdiet och kostrådgivning. Ibland krävs även läkemedel.

– Målet är att patienter ska kunna gå ned i vikt utan kirurgi, säger Erik Uddman.

Att övervikt och fetma har pekats ut som en riskfaktor för att bli allvarligt sjuk eller dö i covid-19 har knappast undgått någon. Samtidigt har flera av landets överviktsmottagningar tvingats skära ned sin verksamhet. På Skånes största mottagning i Malmö har personalen i olika utsträckning flyttats över till covidvården.

– Tyvärr övergav vi våra patienter, säger Erik Uddman.

Turerna har varit många. Fram till juni förra året kunde mottagningen ta emot vissa patienter, även om gruppbehandlingarna helt avbrutits. I början av hösten fanns en förhoppning om att behandlingarna skulle kunna återupptas. Men det blev kortvarigt och i

november stoppades verksamheten ännu en gång. Många patienter som hade börjat gå ned i vikt har nu gått upp igen. Isolering och oro har inte gjort saken bättre.

– För individen själv kan det leda till försämrat mående, det skapar lidande, säger specialistsjuksköterskan Maria Klintenberg.

– Det har lett till dåliga resultat. Många patienter, som kanske annars hade kunnat undvika det, har fått skickas vidare för kirurgi, säger Erik Uddman.

Problemet är inte unikt för Skåne. Även i Västra Götalandsregionen har obesitasverksamheten skurits ned i och med pandemin. Personalen på regionalt obesitascentrum på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg har fått jobba med andra uppgifter och kön till en första

informationsträff om överviktsbehandlingarna har vuxit kraftigt – från 500 väntande patienter ett vanligt år till runt 1 500 i dag.

– Även i normala fall har vi en kapacitetsbrist, nu har kön trefaldigats mot ett normalt år. Vårdskulden kommer att synas när personerna ska in i behandling sedan, berättar Per-Ove Stotzer, verksamhetschef för specialistmedicin.

Nu finns en oro för hur vårdskulden ska kunna betas av.

– Vi vet inte riktigt hur det blir. För den enskilde är det förstås väldigt jobbigt att vänta, säger Per-Ove Stotzer.

I Stockholm har länets överviktscentrum lånat ut en del personal till annan vård, men har kunnat jobba på i stort sett som vanligt – om än med större andel digitala besök än tidigare.

Däremot har de patienter som skickas vidare för fetmakirurgi fastnat i kö, eftersom den verksamheten lagts på is.

Hos patientföreningen Hobs, Hälsa oberoende av storlek, har telefonen den senaste tiden gått varm. Många har hört av sig med oro och frågor efter att behandlingarna abrupt avbrutits.

– Du står mitt uppe i en behandling som bara stängs ned, samtidigt som du får larmsignaler om att du är i en av de mest allvarliga riskgrupperna, säger generalsekreterare Jenny Vinglid.

Hon tycker att personer med fetma och övervikt lämnats i sticket av vården, trots att de tillhör en riskgrupp.

– Du får inte fortsätta en behandling fast du vill, du ska isolera dig utan vård, och samtidigt läsa

på löpsedlarna att obesitas leder till död i covid-19. Den här målgruppen skuldbelägger sig något enormt, säger Jenny Vinglid.

Att få sin behandling avbruten i detta läge kan få stora konsekvenser, menar hon.

– Det ska ha gått väldigt långt för att patienterna ska söka hjälp. Att då få påbörja en behandling och känna att man äntligen får vård är otroligt viktigt. Plötsligt står du maktlös, ensam och måste isolera dig. Det finns en stor förtvivlan.

Fortfarande finns en bild av att personer med övervikt och fetma bara borde skärpa sig, menar Jenny Vinglid. Sluta äta så mycket, träna mer, gå ned i vikt.

– Man ser det inte som en kronisk och komplex sjukdom, vilket det är. Det återspeglas i att man

har stängt ner den här vården, när man i stället borde ha prioriterat den här målgruppens behandlingar, säger hon.

I korridoren på mottagningen i Malmö suckar läkaren Erik Uddman uppgivet. Antalet remisser som kommer in har ökat kraftigt det senaste året. Samtidigt bedrivs ingen behandling.

– Vi har haft väldigt många nya remisser och har nu fått höja kriterierna rejält. Jag har fått skicka tillbaka många remisser, för vi kommer inte kunna träffa de patienterna det närmaste året, säger Erik Uddman.

Specialistsjuksköterskan Maria Klintenberg beskriver det som att "jobba i motvind".

– Det handlar om patienternas rätt att få vård. Den här gruppen är inte den som skriker högst, säger hon.

Kön till mottagningen var lång redan före pandemin. Framöver krävs en ännu hårdare prioritering av vilka patienter som ska erbjudas vård. Personer som har andra sjukdomar kopplade till fetman kommer att få företräde.

– Vi får titta på det akuta behovet och hur allvarligt sjuk en patient är, säger Maria Klintonberg.

Den vårdskuld som nu byggs upp stressar personalen. Mycket av det arbete som redan hade påbörjats har också gått förlorat.

– Det känns inte bra. Eftersom vi inte kunnat beta av några remisser alls kommer vi ha

åtminstone två års vårdskuld, säger Erik Uddman.

Förutom att det skapar lidande för de drabbade patienterna kan konsekvenserna för samhället bli stora, påpekar han.

– Personer med fetma är väldigt stigmatiserade och har mycket sämre förutsättningar på arbetsmarknaden och i skolan. Sedan kommer följsjukdomar som diabetes, knäbesvär och fertilitetsproblem, säger Erik Uddman och fortsätter:

– Jag tror att regionpolitikerna blir tvungna att ta sats, annars kommer den ökade dödligheten under pandemin att hänga kvar under många år.

Hilda Ärlemyr

hilda.arlemyr@dn.se

Obesitas.

Övervikt och fetma. Det vanligaste sättet att mäta det på är kroppsmasseindex eller bmi – body mass index. Kroppsvikten (kg) divideras med kroppslängden i kvadrat (m²). Undervikt innebär ett bmi under 18,5, normalvikt 18,5–24,9, övervikt 25,0–29,9 och fetma 30 eller högre.

Fakta.

Överviktsmottagningar

Flera medicinska överviktsmottagningar för vuxna finns runt om i Sverige. Därutöver finns mottagningar som riktar sig till barn och unga.

Regionerna har olika kriterier för vad som krävs för att en patient ska kunna få specialistvård för sin övervikt. Ofta krävs ett BMI på över 30 eller 35, som klassas som fetma. Samsjuklighet som diabetes, sömnapné eller knäbesvär spelar också in. Hjälp finns också att få inom primärvården.

Övervikt och fetma i Sverige

Mer än hälften av svenskarna, 52 procent, i åldern 16–84 år uppgav år 2020 att de har övervikt eller fetma. Förekomsten är högre bland män, 57 procent, än kvinnor, 46 procent.

Andelen vuxna med fetma har tredubblats sedan 1980-talet. Det betyder att över en miljon vuxna i dag har fetma.

Källa: Folkhälsomyndigheten

10 Sade upp sig från iva för att få semester

Iva-sjuksköterskan Anna Jonsson vill gärna vara ledig i augusti. Det verkar ingen kunna lova henne. Därför har hon sagt upp sig.

– Nu tickar uppsägningstiden i tre månader. Efter 23 år lämnar jag en arbetsplats där jag verkligen trivts, säger hon.

GÖTEBORG. Den 25 april sätter sig iva-sjuksköterskan Anna Jonsson vid datorn. Det är en söndag och klockan är snart halv sju på

kvällen. I adressraden fyller hon i alla sina chefer, alla i den politiska styrelsen för Sahlgrenska universitetssjukhuset, hela Västra Götalands regionstyrelse och Vårdförbundets representanter.

Mejlet börjar med att hon beskriver sina drygt 20 år i yrket, som tog en skarp vändning när pandemin kom.

"Beslutet om förändrad semester och arbete på covid-iva ledde till att maj och juni 2020 är som borta för mig, jag arbetade, sov och tangerade utmattning."

Nu har det gått ett år till och Anna Jonsson känner att hon måste veta att hon kan vara ledig i år, men ingen verkar kunna ge henne ett sådant löfte. Semestern hon ansökt om är beviljad, men sådant har ändrats förr.

"I nuläget tycks det mig som en uppsägning 1 maj är det enda som fullt ut kan garantera mig min planerade semester."

Men eftersom hon egentligen inte vill sluta, frågar hon mottagarna av brevet:

"Har någon av er förslag på vad jag kan göra för att vara säker på att få semester 2–29 augusti 2021?"

Den moderate ordföranden för Sahlgrenska universitetssjukhuset, Gustaf Josefson, svarar redan nästa morgon.

"Hej Anna, Tack för att du tar dig tid att höra av dig till oss." Josefson nämner att SU kommer att få en något mindre del av covidpatienterna den här sommaren och det kanske kan öka möjligheten att få ledigt. Men något löfte ger han inte.

Senare samma dag svarar Anna att hon inte ser lika hoppfullt på prognosen och berättar att det i skrivande stund saknas sjuksköterskor för 400–600 arbetspass på Civa under semesterperioden.

"För mig en astronomisk summa!"

Två dagar senare återkommer Gustaf Josefson och medger att även han förstått att det fortfarande finns vakanser som måste lösas.

"Just nu är vi alla klämda från alla håll, men jag är fast övertygad om att vi måste ge alla er som arbetat intensivt under ett drygt år med det akuta förutsättningar för återhämtning. Annars ser också jag risker med att vi får ett mycket större bekymmer långsiktigt."

Inte heller denna gång kan Anna Jonsson läsa sig till ett löfte i brevet från politikern. På

kvällen den 1 maj skriver hon ett kort sista besked till Gustaf Josefson:

"Lämnade in min uppsägning 29/4. Tyvärr. Efter 23 år på Civa och drygt 30 i regionen. Tyvärr fick det bli så. Hälsningar Anna"

En vecka senare träffar DN Anna Jonsson under ett pass på Centralintensiven. Frågan om hur sommarschemat ska gå ihop surrar överallt. Det saknas fortfarande 350 pass och sjukhuset vädjar via media att personer ute i samhället med sjukvårdsbakgrund ska komma in och sommarjobba. Anna Jonssons uppsägningstid har börjat ticka, så hon vet att hon är ledig i augusti. Helt enligt plan, men det var inget enkelt beslut.

– Att säga upp sig var stort och vemodigt. Det passar mig dåligt att bara klicka på knappen för

inlämning av uppsägning och det var därför jag skrev till beslutsfattarna först, säger hon.

Gustaf Josefson (M) är berörd av mejlväxlingen de haft.

– Jag lider med personalen och klandrar ingen för att de väljer att göra så här. Anna måste utgå från sig själv. Sammantaget är hela situationen bekymmersam och frustrerande. Vi har pengar men inte personal.

Varför betalar ni inte personalen ännu mer då, för att stanna?

– Det är klart att det kliar i fingrarna och vi har börjat ett arbete för att ge verksamhetscheferna större eget mandat över budgeten, så att de ska kunna satsa så om de ser behov av det, men det är inget som händer över en natt.

Den 2 augusti är Anna Jonsson ledig, precis som hon önskat. Hon gör sin sista arbetsdag 29 juli, det hade hon helst sluppit.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

10 Tusentals lägenheter hyrs ut utan visning

Under pandemin måste bostadssökande acceptera hyresrätter utan att ha fått se dem. På drygt ett år har 17 000 lägenheter i Stockholm förmedlats utan visning.

Anna Lena Olsson är en av tusentals bostadssökande som tackat ja till en hyresrätt utan att först ha fått besöka den.

– Jag fick en chock när jag såg skicket, säger hon till SVT.

– Det stank i hela lägenheten, den fruktansvärda känslan jag fick när jag kom in i lägenheten går inte att beskriva, säger Anna Lena Olsson.

Ungefär 95 procent av de 18 000 lägenheter som Bostadsförmedlingen förmedlade mellan april förra året fram till i dag har inte visats fysiskt, enligt SVT.

– Jag har full förståelse att våra bostadssökande ser det här som problematiskt, säger Christer Edfeldt, vd på Stockholms stads bostadsförmedling.

Det finns sätt att lösa visningar under pandemin på. Vissa fastighetsägare har till exempel haft flera visningstillfällen med ett färre antal personer. Ett fåtal har erbjudit digitala visningar.

Det senaste året har kötiden till en lägenhet i Stockholm minskat. Den genomsnittliga kötiden 2020 var drygt nio år, cirka ett år kortare än året innan. Enligt Bostadsförmedlingen beror minskningen på pandemin.

TT

10 Familjens flyttdröm blev verklighet under pandemin

Paret Hanna Hartikka och Olle Bolling hittade sitt drömhus under pandemin. De bytte 67 kvadrat i Stockholm mot 140 kvadrat i Gävle – till nästan samma pris.

Men det nya livet blev inte helt och hållet som de hade tänkt sig.

4-åriga Harry står på sängen och kastar ner en rulle bubbelplast på golvet. Lillebror Ture, 2, sitter på golvet och leker med Harrys leksaksbilar. Flyttkartongerna står uppradade längs sovrumsväggen i lägenheten i Stureby i Stockholm, några är igentejpade och några är halvfulla. Harrys mamma, Hanna Hartikka, viker ihop en tröja och ber Harry att packa ner sina bilar i en flyttlåda.

Det är en kylig oktoberkväll och i flera månader har familjen förberett sig på att lämna Stockholm. De har packat ner det mesta, men pappa Olle Bolling tror att de kommer tvingas packa hela natten. I morgon går flyttlasset.

– Man tänker att det inte är så långt bort – men farhågan är väl att folk inte ska komma och hälsa på så mycket som de kanske säger, tänker Olle Bolling.

○ ○ ○

Hanna Hartikka och Olle Bolling träffades en varm augustikväll för elva år sedan. De klickade direkt och trots att Hanna hade bestämt sig för att åka i väg till Australien i några månader höll de kontakten. Hon sa upp sin lägenhet, lämnade alla sina saker i Olles lägenhet och drog.

När hon sedan kom tillbaka till Stockholm igen flyttade hon in till Olle i hans lilla tvåa i Stureby. När Hanna blev gravid med Harry började de fundera på att hitta en större bostad.

– Vi har pratat om att vi vill bo i hus och ha trädgård ända sedan vi blev tillsammans. Vi har alltid drömt om att bo lite annorlunda, men då hade vi inte någon ekonomisk möjlighet att köpa ett hus i Stockholm. Vi började titta runt

ändå, men allt kändes så tråkigt, säger Hanna och skrattar.

Flera tankar och idéer har diskuterats genom åren: radhus i Tyresö, köpa tomt och bygga hus i Sundsvall där Hanna är uppvuxen, men de har aldrig fastnat för något. Ingenting har känts helt rätt. Till sist köpte de en större lägenhet längre bort på samma gata i Stureby.

Hanna jobbar som projektledare i Stockholm och i mars förra året började hon jobba hemifrån. Redan från start gick det väldigt bra att arbeta på distans. På hennes arbetsplats pratades det tidigt om att saker aldrig kommer att gå tillbaka till hur det var innan. Det var först då som deras dröm om hus började ta fart på riktigt.

– Det dök upp ett hus på Hemnet som gav mig den där pirriga känslan i magen. Jag bokade in mig på en förhandsvisning innan jag ens hade pratat med Olle, säger Hanna.

Hon lyckades övertala Olle att åka och titta på huset – som ligger i Gävle. Hanna kände att det var rätt sekunden hon kom in i hallen. Olle var mer tveksam.

– För att lyckas övertala honom höll jag en liten presentation där jag la fram flera scenarion för hur vårt liv skulle kunna bli där tillsammans med barnen. För mig kändes det som en helt perfekt kompromiss av allting. Lika långt till Sundsvall, där mamma bor, som till jobbet och alla våra vänner, säger Hanna.

Olle tyckte att huset såg fint ut, men han trodde inte att husköpet skulle bli verklighet.

– Hanna kände starkt för det, men jag gjorde inte det ska jag erkänna. Vi hade pratat så länge om att köpa hus, men nu när det blev verkligt kändes det svårt. Hanna stod på sig och jag kände att jag behövde låta det sjunka in, säger Olle.

Olle gick in och tog en dusch. När han kom ut la de ett bud.

○ ○ ○

Flyttbilen rullar in på gatan i Stureby en halvtimme för tidigt. Hanna tittar ut genom fönstret och ser ett gäng flyttkillar hoppa ur lastbilen. I stället för att i lugn och ro säga hej då till lägenheten och det gamla livet, blir det ett snabbt inpackande av barn i bilen och ett hastigt adjö. Inte som det var tänkt – men när

bilen rullar in framför det nya huset i centrala Gävle är det ett nytt liv som stundar.

– Känslan av att vakna upp första morgonen i det nya huset var att det var så stort. Man kunde inte riktigt fatta att det var vårt, säger Olle.

○ ○ ○

Deras nya hem är byggt på 1700-talet och ligger i centrala Gävle. Det kostade nästan lika mycket som summan de fick för lägenheten i Stockholm. 67 kvadrat utbytt mot 140 kvadrat. Här kan de renovera, inreda och lära känna en helt ny plats.

Hanna fick godkänt av sin chef att börja jobba halvtid hemifrån och halvtid på jobbet när pandemin är över. Men än så länge sköter hon i princip allt hemifrån. Olle sa däremot upp sig

från sin fasta tjänst som mätningstekniker i Stockholm och hade inget nytt när de flyttade.

– Första dagen i nya huset var jag på arbetsintervju och senare fick jag jobbet. Det var skönt för det var inte självklart att det skulle lösa sig. Det har varit speciellt att börja ett nytt jobb under pandemin. Det har varit svårare för mig att komma in i det, och det tror jag att många i min situation har upplevt också. Jag träffar ju inte mina nya kollegor och den biten är ju väldigt stor, säger Olle.

Det plingar på dörren. Olle går och öppnar för hantverkarna som ska slipa golvet i sovrummet. Harry och Ture lägger tågbana därinne. Hannas dator plingar till. Hennes kollegor frågar hur hon har det uppe i Gävle. Hanna svarar att det är okej, men hon känner sig ensam.

– Rent jobbmässigt är det inga problem att sitta hemma, men det finns något i att ta sig till en arbetsplats och träffa sina kollegor. Det saknar jag verkligen.

I Stockholm umgicks familjen till vardags med flera andra familjer i området, ofta ute vid lekplatsen. Att Hanna och Olle skulle sakna sitt sociala liv så pass mycket hade de inte räknat med. Ingen av deras vänner har kunnat hälsa på, eftersom smittspridningen ökade under hösten och vintern.

– Det kom som ett slag i ansiktet att det inte blev så och det är så tydligt att det blev ett avslut där i Stockholm. Det förstärks så mycket, eftersom vi flyttade under en pandemi och inte heller har träffat några nya människor. Då saknar man sina vänner extra mycket, säger Hanna.

I det nya huset kan de fokusera på att renovera, men de har inte hittat några nya människor att umgås med.

– Det sämsta med att ha gjort det här är att huset i sig inte är så socialt, säger Olle.

Men trots att de saknar sina vänner i Stockholm har de landat i att de fattade rätt beslut. I lägenheten behövde familjen komma ut innan klockan 10 på helgen för att inte börja klättra på väggarna. I det nya huset kan barnen leka i trädgården, och det finns mer utrymme för alla att vara. Både Hanna och Olle är övertygade om att deras nya liv kommer att bli annorlunda när pandemin är över.

– Vi hade det jättebra i Stockholm, men vi ville så mycket mer, och vi insåg att våra vänner som bodde i det området kanske inte heller skulle bo

kvar där om fem år. Så när det här huset dök upp kändes det som att det var menat att vi skulle göra det.

Olle skrattar och fyller i.

– Hanna ska ha all heder för att hon låg på mig. Det kändes som en så stor grej från början, men som faktiskt inte har varit det alls.

Madeleine Longo

Fakta. Familjen Hartikka-Bolling

Namn: Hanna Hartikka.

Ålder: 33 år.

Yrke: Projektledare på Arket i Stockholm.

Intressen: Inredning och alla typer av ”fixa-hemma-projekt”, gå på loppisar, löpträna och numera även odla och fixa i trädgård.

Tips för den som vill flytta: ”Att gå på sin magkänsla, om och när det känns rätt och lite pirrigt i magen, så kör! Det är lätt att gå och vänta på ”det perfekta tillfället”, men det kommer liksom aldrig till en. Man måste hoppa på tåget när magkänslan säger att man ska.”

Namn: Olle Bolling.

Ålder: 40 år.

Yrke: Mätningstekniker på Sweco i Gävle.

Intressen: "Hobbyrenovera", konsumera sport och trädgårdsfix.

Tips för den som vill flytta: "Fundera inte så mycket kring hur det kommer bli för det går ändå inte helt att föreställa sig. Vissa saker blir bättre, vissa sämre. Men på det stora hela är en flytt, och det miljöombyte det innebär, något positivt som ger en energi."

Namn: Harry Bolling.

Ålder: 4 år.

Intressen: Djur i havet, mest valar och hajar. Bada, cykla och klättra i träd.

Namn: Ture Bolling.

Ålder: 2 år.

Intressen: Alla typer av byggfordon men hjullastare och grävare är favoriter. Leka kurragömma med storebr

11

”Amorteringskraven hindrar 23 000 unga att köpa bostad”

Amorteringskraven stänger ute sammanlagt 23 000 unga vuxna från att kunna köpa en etta i Stockholms- och Göteborgsområdena i jämförelse med bankernas tidigare egna krav. Det visar vi i vår nya rapport. Unga vuxnas möjligheter att låna till en första bostad påverkas betydligt mer negativt av amorteringskraven än den bild Finansinspektionen ger, skriver Robert Boije.

DN. DEBATT 210511

2016 införde Finansinspektionen (FI) ett amorteringskrav som säger att bolån överstigande 50 procent av bostadens värde ska amorteras med 1 procent per år och med 2 procent per år om belåningsgraden i stället är 70 procent eller mer (amorteringskrav 1). Kravet utvidgades 2018. Om bolånet överstiger 4,5 gånger hushållets bruttoinkomst ska ytterligare 1 procent av lånet amorteras per år (amorteringskrav 2). Under coronapandemin har kraven varit tillfälligt borttagna.

I en debattartikel nyligen (DN 24/3) meddelade FI:s generaldirektör Erik Thedéen att det tillfälliga undantaget för amorteringskraven löper ut i augusti. Det var väntat mot bakgrund av dels förbättringen i svensk ekonomi, dels de – trots pandemin – fortsatt ökande bopriserna

och bolåneskulden och givet det syfte som FI angett för kraven. Amorteringskraven har dock stora bieffekter som FI bortser ifrån. Det senare har vi tittat närmare på i rapporten ”Unga & bolån” som SBAB publicerar i dag. Dessa bieffekter bör ställas mot det av FI angivna syftet, så låt mig börja med några ord om det.

I den beslutspromemoria som låg till grund för införandet av det första amorteringskravet anger FI att syftet är att det ska bidra till att undvika en situation där högt skuldsatta hushåll drar ner sin konsumtion vid stigande räntor eller ökande arbetslöshet, något som kan slå hårt mot svensk ekonomi. Som jag och professorerna John Hassler, Harry Flam och Lars EO Svensson beskrivit (DN 9/11, 2019) finns det inget som helst forskningsstöd för att amorteringskrav uppfyller det syftet. Den slutsatsen har stärkts ytterligare genom två helt

nya artiklar på data från Australien respektive Storbritannien av Lars EO Svensson. Alldeles ny forskning vid Stockholms universitet visar därtill att amorteringskrav som instrument är mycket ineffektiva när det gäller att påverka hushållens konsumtion över tid.

Däremot har amorteringskraven rimligen haft en viss dämpande effekt på belåningsgraderna (bolån/pris) och hushållens skuldkvot (bolån/inkomst) på nytagna bolån. Det har dock skett till priset av att blancolånen med betydligt högre räntor än på bolånen ökat markant och att många fått betydligt svårare att kunna köpa en bostad – framför allt förstagångsköpare. Bolånetaket har också bidragit till detta.

I brist på underbyggda analyser som faktiskt påvisar riskerna med hushållens bolåneskulder hänvisar Thedéen till en allmän

försiktighetsprincip. FI:s tillämpning av en försiktighetsprincip får dock rimligtvis inte ersätta ordentliga analyser som lätt kan göras av FI eller användas för att negligera redan existerande analyser och forskning som talar i annan riktning än den bild FI ”vill” ge. Detta i synnerhet om det finns misstanke om att amorteringskraven har stora negativa bieffekter och dess ursprungliga syfte dessutom inte uppnås. Förekomsten av bieffekter bör dessutom rimligen vägas in inom ramen för en vidare tillämpning av försiktighetsprincipen.

I en debattartikel (DN 18/11, 2018) hävdar Thedéen att amorteringskraven i princip bara formaliserat de krav bankerna själva hade när de infördes och att de bara ökat månadsbetalningen med någon hundralapp för de allra flesta. Thedéen har också hänvisat till

en analys gjord av FI som visar att andelen unga låntagare inte minskat bland nya låntagare.

Det intressanta är dock inte att andelen unga bland de som faktiskt beviljats lån inte har sjunkit utan hur många unga vuxna som inte har kunnat köpa en bostad på egen hand. Som jag och medförfattarna beskrev i ovan nämnda artikel visar flera studier att andelen medlåntagare till unga vuxna ökat mycket kraftigt de senaste åren.

I ett inlägg på Ekonomistas har jag dessutom visat att amorteringskraven bidragit till att månadsbetalningen ökat med tusenlappar i både Stockholm och Göteborg i förhållande till kraven bankerna själva hade på amortering innan de myndighetsreglerade kraven infördes (beräknat för en person som antas kunna köpa bostaden både före och efter att

amorteringskraven infördes). Svenska bankföreningen rekommenderade då att den del av bolånet som översteg en belåningsgrad om 70 procent skulle amorteras ned på 10–15 år. En amortering på 15 år, som till exempel SBAB då tillämpade, ger en årlig amortering på 1,2 procent av lånet per år vid 85 procents belåningsgrad, att jämföra med 2 eller 3 procent med dagens reglerade krav.

Amorteringskraven har således lett till en mycket kraftig ökning i den månatliga boendebetalingen (när tvingande amorteringar som egentligen är ett sparande inkluderas) för framför allt unga förstagångsköpare men även flera andra grupper. De har också bredare samhällsekonomiska kostnader i termer av försämrad rörlighet på arbetsmarknaden och negativa effekter för nyproduktionen. De har vidare en tveksam fördelningsprofil då de ger

högre månadsbetalningar vid lägre inkomst och förmögenhet. Alla unga vuxna har inte föräldrar som kan eller vill hjälpa till med bostadsköpet.

I den rapport som vi publicerar i dag har vi utifrån inkomstfördelningen för personer i åldern 25–29 år räknat på hur många som stängs ute från att kunna köpa en genomsnittlig etta i våra tre storstadslän runt Stockholm, Göteborg och Malmö efter införandet av amorteringskraven. Vi har modellerat både efterfrågan och utbudet på bolån. Till skillnad från tidigare beräkningar som gjorts antar vi att en ung vuxen själv utgår från att den ska klara en boränta på 4 procent, en ränta som ligger betydligt över dagens nivå. Det är det vi bedömer vara en normalränta på sikt. Detta antagande gör att vi kommer fram till mindre negativa effekter av amorteringskraven än tidigare studier samtidigt som de fortfarande

ger en betydligt mer negativ effekt än den bild FI gett.

Belåningsgraden antas vara 85 procent i enlighet med den begränsning som ges av bolånetaket. Vi gör beräkningen med utgångspunkt från att bankerna själva hade krav på 15 års amortering på lånedelar över 70 procent innan amorteringskraven infördes. Vi gör också en alternativ beräkning med ett amorteringsfritt lån eftersom det tidigare var vanligt i Sverige för nya låntagare och det dessutom finns teoretiskt stöd (permanent inkomsthypotesen) för att unga (men också pensionärer) bör amortera mindre än andra.

Våra resultat visar att amorteringskraven stänger ute sammanlagt 23 000 unga vuxna från att kunna köpa en etta i Stockholms- och Göteborgsområdena i jämförelse med

bankernas tidigare egna krav. I Stockholmsområdet är det 10 procent av alla i åldern 25–29 år som stängs ute och i Göteborgsområdet 5 procent. I Malmöområdet utgör inget av de bägge amorteringskraven något hinder till följd av de där betydligt lägre bostadspriserna. Om jämförelsen i stället görs utifrån ett helt amorteringsfritt lån är det 48 000 som stängs ute i våra tre storstadsområden. I det senare fallet utgör även amorteringskraven en restriktion i Malmö.

Resultaten visar tydligt att unga vuxnas möjligheter att låna till en första bostad har påverkats betydligt mer negativt av amorteringskraven än den bild FI ger. Detta måste rimligtvis vägas in i en samlad politisk bedömning av amorteringskraven. Detta inte minst sett även till att det ursprungliga motivet till dem inte håller, de har vidare

samhällsekonomiska kostnader och en tveksam fördelningsprofil.

Robert Boije, chefsekonom på SBAB och doktor i nationalekonomi

11”Vi går på max hela tiden – när tar det slut?”

Varje vecka rapporteras numera hur mycket tillgänglig iva-kapacitet det finns i landet. Än så länge har den aldrig varit noll, inte ens under pandemins allra brantaste stigningar. Men verkligheten bakom siffrorna talar ett helt annat språk. DN har följt arbetet på Sveriges största intensivvårdsavdelning.

Ett, två – tre!

Fyra personer tar i för att lägga en svårt krosskadad patient på sidan. Två läkare

förbereder det första av flera avancerade medicinska ingrepp som ska göras på den här nedsövde mannen i dag – en ryggbedövning. Han har hög feber, oroande rodnader och kraftig smärtpåverkan trots narkosen.

Precis när nålen går in mot ryggmärgskanalen öppnas dörren till salen bredvid, där en undersköterska är ensam med en stökig patient som vill slita av sig syrgasen. Samtidigt upptäcks att en av medicinerna som förberetts för den krossade mannen är av fel volym och måste bytas. Samtidigt kommer jouren och undrar om det är okej att gå på lunch. Samtidigt ringer polisen.

Detta är inget extremläge. Detta är vardag på Civa – centralintensiven på Sahlgrenska i Göteborg.

Anne Knudsen är en av de fyra som står och håller i mannen med EDA-nålen instucken i spinalkanalen. Hon vill också gå på lunch men så kommer det inte att bli. Anne är specialistutbildad intensivvårdssjuksköterska och dessutom skyddsombud på Civa. Ulrika Olsson har precis samma befattningar och är inne på sin lediga dag för att prata arbetsmiljö. När situationen bränner till runt mannen med krosskadorna springer Ulrika in till den nödställda kollegan i rummet intill. Så fort hon är tillbaka får hon rycka in och skriva ut etiketter till provrör. Det är svårt att säga nej när behoven är så stora.

Inne på Civas expedition sitter en tavla med magneter. Röda symboliserar en säng med patient. Gröna, en tom säng. Det finns bara en grön magnet nu runt lunchtid, vilket bekymrar tjänstgörande överläkare Magnus Snäckestränd.

Han har dagpass här på Civa men också bakjour kommande natt.

– Vi tar emot patienter från alla kliniska specialiteter med den gemensamma nämnaren att det föreligger en akut och överhängande risk för patientens liv och hälsa. Överdoser, trafikolyckor, skottskador, hjärtstillestånd... allt som ingen kan planera för. En genomsnittlig natt kommer det in fyra nya sådana patienter, så vi bör helst gå in i natten med fyra gröna pluppar på tavlan.

I samma veva som han säger detta blir en av patienterna på sal 1 erbjuden plats på en medicinsk avdelning. Två gröna prickar lindrar stressen något för stunden i alla fall. För Anne Knudsen som just kommit ut i korridoren är stressen för dagen den blinkande panelen i takhöjd som visar vilken sal som behöver akut

assistans. På sal nio behöver det bäddas om med nytt lakan under en sövd patient. Sal 12 har en inneliggande som ska mobiliseras. På sal 8 behövs minst fem personer för en så kallad plankvändning av en ryggradsskadad patient. Men Anne Knudsen ska också städa den nyss lediga platsen och det måste gå först, för nu är en ny patient med akuta andningsproblem på ingång.

Anne kommer inte hinna göra i ordning allt, för patienten kraschar och måste intuberas akut. Det går bra, men nu är det åter endast en grön magnet på tavlan. Och den är egentligen vikt för ett barn, som än så länge hålls kvar på operation, men som troligen kommer hit senare. Då blir det i så fall noll gröna magneter inför natten.

Fyra tomma bäddar är egentligen inget problem att få fram. Vid sidan av magneterna finns några rutor som bara är överkryssade. Det är fullt utrustade iva-platser som inte kan användas, eftersom de inte kan bemannas. Det finns inga sjuksköterskor.

– Vi gick in i pandemin med en brist på cirka 20-30 sjuksköterskor här på Civa, säger Ulrika Olsson.

– Vi är dessvärre vana vid att jobba med den bristen, sträcker oss i alla ändrar, säger Anne Knudsen.

De berättar om en lojalitet med yrket. Patienter, kollegor, till och med "organisationen" har de känt omsorg om. Men nu ser de hur den tryter. För vissa blev det här året, året då orken tog slut. Fem specialistsjuksköterskor har på kort

tid sagt upp sig från Civa. För schemaläggaren saknades nyligen 600 bemannade pass på sommarschemat. Nu har hon fått ner sjuksköterskeluckorna till 350. Men efter det har ännu en sagt upp sig. Redan nu bygger verksamheten på att många hoppar in och tar extrapass. I helgen som gick fick fem av 20 stanna kvar och jobba dubbelt.

– Jag orkar inte höra på presskonferenserna längre när de talar om tillgänglig iva-kapacitet, säger överläkare Magnus Snäckestränd. Siffrorna är ett luftslott. De bygger ju på att vi jobbar 200 procent. Det är en sådan uppseendeväckande inkompetent skönmålning för oss som är mitt i det!

Just nu finns ingen grön magnet på tavlan, för det opererade barnet har också kommit på plats. Det piper på sal 11 och Anne Knudsen

springer dit. Det blinkar att det kommit rörpost men kansliet är obemannat. Anne kommer att ta den också, så snart hon hinner.

– Det måste bara gå på något sätt, säger Magnus Snäckestrand om nattjouren som väntar honom.

– Annars får gärna de som bestämmer komma ner och berätta vem det är vi inte ska vårda.

Mannen med krosskadorna får en kamera och provtagningstub nerförd i lungorna. Febern är fortsatt hög – 40 grader – och en rodnad sprider sig utmed ena höften. Infektionsnivån är oroande. Då öppnas dörren med ett besked.

– Nu finns det en plats för den här patienten på Tiva.

Mannen med krosskadorna har en helt annan sjukdomsbild än de andra som ligger på Thoraxintensiven – Tiva – och ansvarig läkare på Civa protesterar eftersom hon just gett honom den där ryggbedövningen och utreder hans alarmerande tillstånd.

– Jo, men de har i alla fall en plats ledig och han är den minst dåliga att flytta, blir svaret.

Anne Knudsen är en av dem som är med och tar emot informationen. Monitorn vid hennes sida visar insidan av mannens lungor. Det är nionde dygnet han ligger nedsövd här, det tionde blir på en annan avdelning. Anne har fortfarande inte hunnit äta, men snart går hon av sitt skift.

Några av hennes kollegor är för dagen schemalagda på avdelning 22 som är en av Sahlgrenskas avdelningar för intensivvård av

covidpatienter. Varje skift plockas minst två sjuksköterskor och undersköterskor från den ansträngda verksamheten på Civa för att göra tjänst på 22:an eller 35:an som är sjukhusets covid-ivor. Samma sak från Thorax- och Neurointensiven, två specialister går hela tiden åt till covidvården. Resten av arbetslagen hämtas från anesthesi och operation.

När Anne Knudsen går av sitt pass är det också vaktombyte på 22:an. Ett arbetslag samlas till upprop i konferensrummet. Många av dem har aldrig setts innan. Någon gör sitt första iva-pass på 35 år. Nu ska de rädda liv tillsammans och alla får information om att det finns chips i fikarummet, en gåva från ett stort snacksbolag.

När nya skiftet gått på, kommer det gamla ut. I slussen tas visiren av och spritas. Hårnät och andningsskydd lyfts av i en gemensam, invand

rörelse. Händer spritas. Med de typiska märkena av masken kvar i ansiktet går gruppen mot sofforna och chipsen.

I dag ska de inte skynda hem för högsta ledningen är på ingång för ett stormöte. Även skyddsombuden från Civa tänker sitta med och lyssna. Anne Knudsen har en yoghurt och en croissant i handen. Äntligen något.

Sjukhusdirektör Ann-Marie Wennberg har den största förståelse för de trötta ansikten hon möter i fikarummet vid 22:an. De goda besked hon har med sig är att Sahlgrenska från och med i sommar kommer att få ett ansvar för covidvården som motsvarar Göteborgs befolkning. Tidigare har sjukhuset tagit en större andel av regionens covidsjuka. Inför mötet lovar hon också att försöka omförhandla semesterbonusen som regionen tänkt ge dem

som flyttar sin semester för att fylla luckorna i schemat.

I gruppen hon möter är det många som sitter tysta, men de som pratar orkar inte hålla tillbaka. Narkossjuksköterskan Annika Thor-Andersson undrar om ledningen verkligen förstår hur pressat de har det. Det kan vara ganska roligt ibland att göra nya saker som man inte riktigt kan, säger hon, som ju nu fått hoppa in på en intensivvårdsavdelning utan att vara utbildad för det.

– Men det är just det, att jag *kan* ju inte.

Någon annan tar upp den stora bristen på iva-kompetens, som ju fanns redan innan pandemin och nu har flera av de mest erfarna sagt upp sig.

– Snart finns det inga iva-sjuksköterskor kvar. Hur gör ni då?

Detta är ett akut bekymmer för hela verksamheten och ledningen säger inte emot. Efter mötet sätter sig Ulrika Olsson och Anne Knudsen tillsammans för att prata.

– Vi är ju på samma sida i detta, vi och ledningen, säger Ulrika Olsson. Och jag älskar mitt jobb!

– Men nu går vi på max hela tiden och det är som ett maratonlopp, säger Anne Knudsen. När tar det slut?

På salen där mannen med krosskador låg är sängen numera ombäddad och magneten bytt från röd till grön. Men det är den enda gröna pluppen när natten närmar sig för bakjouren Magnus Snäckestränd.

– Det är en tunnare och tunnare gräns för vad som är medicinskt säkert. Vi är visserligen väl drillade av flera års svår brist på iva-platser, men nu är det näst intill outhärdligt. Ett kvalificerat skitläge, säger han.

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Iva-kapaciteten

I Socialstyrelsens lägesrapport som kommer en gång i veckan redovisas tillgången på intensivvårdsplatser i Sverige.

I april 2020 ökades platserna snabbt till cirka 1 000, varav en tredjedel var belagda.

Under sommarhalvåret var platserna bara hälften så många, cirka 500, men trycket sjönk också och ofta var 40 procent lediga.

Mot slutet av året ökade volymen igen till nästan 800 platser. Cirka 25 procent av dem har varit disponibla.

I april i år ökade trycket ytterligare. Över 80 procent av landets iva-platser fylldes upp. De disponibla platserna har den senaste månaden varierat mellan 14 och 18 procent vilket är den lägsta siffran under hela pandemin.

Mellan 200 och 300 iva-platser tas hela tiden i anspråk av andra patienter. Resten är människor som vårdas på grund av covid-19.

Av

/Kristina Hedberg

/Veronika Ljung-Nielsen

Kristina Hedberg är reporter på DN:s Göteborgsredaktion. Hon skriver ofta personporträtt och har följt många av dem som arbetar i pandemins frontlinje under året som gått, bland annat genom reportageserien Samhällsbärarna.

Veronika Ljung-Nielsen är fotograf på DN:s redaktion i Göteborg. Tidigare i år har hon bland annat gjort reportage om Drottning Silvias Barnsjukhus samt om Skaraborgs sjukhus IVA-avdelning.

11 Fler tror på högre bostadspriser

Andelen hushåll som tror på stigande priser på villor och bostadsrätter fortsätter att öka, enligt SEB:s boprisindikator.

Andelen ökar med 1 procentenhet från förra månaden till 70 procent. Därtill sjunker andelen hushåll som spår kommande fallande priser det kommande året med 2 procentenheter gentemot föregående månad. Andelen uppgår nu endast till 4 procent, vilket är den lägsta nivån som uppmätts i Boprisindikatorns 18-åriga historia, enligt SEB:s privatekonom Jens Magnusson.

Hushållens förväntningar på nivån på reporäntan minskar tydligt och ligger i maj på 0,40 procent, en minskning på 0,13 procentenheter från april.

Reporäntan har legat på 0,0 procent sedan den 8 januari 2020.

TT

11 Bokningsystemet för vaccin överbelastat igen

Region Stockholm gick i måndags vidare i vaccineringsplanen och har nu släppt på tider för stockholmarna födda 1971 eller tidigare. Appen Alltid öppet blev närmast omedelbart överbelastad.

– Det blir ibland segt när alla vill ha tid, då får man försöka lite senare så brukar det gå bättre, säger vaccinsamordnaren Magnus Thyberg.

Från och med i går, måndag, kan personer som fyller 50 i år, eller är födda 1971 och tidigare, boka tid på en vaccinationsmottagning i Stockholm..

Det var förra veckan som regionen inledde fas 4 för allmänheten, till att börja med för personer som var födda 1966 eller tidigare.

Som med tidigare åldergrupper gäller tidsbokning på någon av de 15 vaccinationsmottagningar som finns i länet. Det gör man genom appen Alltid öppet, eller genom telefon.

Vaccinsamordnaren Magnus Thyberg gläds åt att intresset för att vaccinera sig är fortsatt stort. Det bidrar, säger han, till att dämpa smittspridningen vilket behövs då trycket på intensivvården i länet är fortsatt mycket högt.

Under veckan öppnar en ny vaccinationsmottagning i Sparbankshallen i Rimbo, och på onsdag öppnar en mottagning på Zinkensdamms ip på Södermalm. Fler mottagningar kan också komma att öppna framöver, detta kommer att anpassas efter hur vaccintillgången ser ut.

– Vaccinleveranserna är det som begränsar oss väldigt mycket, vi kan inte öppna fler mottagningar om vi inte har tillräckligt med -vaccin. Därför gör vi det stegvis eftersom vi får mer och mer vaccin. Då har vi också möjlighet att anpassa var behoven är störst, säger Magnus Thyberg.

Vaccinkapaciteten ser enligt Thyberg bra ut framöver, i slutet av maj och under sommaren väntas större mängder vaccin anlända.

Appen Alltid öppet, där stockholmarna ska boka tid för vaccination mot covid-19, har drabbats av en rad driftstörningar den senaste tiden. Även nu på måndagen blev appen snabbt överbelastad. Enligt Magnus Thyberg pågår hela tiden ett arbete med att försöka stabilisera och nå en hög bokningskapacitet i appen.

– Det blir ibland segt när alla vill ha tid, då får man försöka lite senare så brukar det gå bättre. Förra veckan var det seghet i appen men ändå 78 000 som lyckades boka tid, så det finns alla möjligheter. Detsamma gäller om man ser att det är fullbokat. Det släpps tider allt eftersom, säger han.

Den här veckan finns sammanlagt 38 000 tider för vaccinering på länets vaccinationsmottagningar, av dem var 5 000 lediga under måndagsmorgonen.

Det är fortfarande inte möjligt att boka sin andra dos i appen, trots att det gått ungefär sex veckor sedan de första vaccinationsmottagningarna öppnade, något DN rapporterade om förra veckan.

– Det är alldeles i närtid, vår ambition är såklart att det ska ske de närmsta dagarna, men vi är måna om att det är en stabil tjänst som vi lanserar, säger Magnus Thyberg.

Är överbelastning i appen ett skäl till att det dröjer?

– Egentligen inte eftersom det just nu är väldigt få som behöver boka dos två, så det är inte en belastningsfråga, utan vi vill ha ett stabilt och säkert sätt för att boka dos två.

Hur åldersindelningen kommer att se ut när regionen går vidare i fas 4 är inte helt fastställt,

inte heller om nästa åldergrupp kommer att släppas på med samma tidsintervall. Det som däremot har ändrats från tidigare faser är att det finns en annan strategi.

– Tidigare har vi prioriterat att en stor andel av den aktuella åldergruppen ska vara vaccinerade men nu är inte ordningen på det sättet. Nu fokuserar vi mer på att många ska boka in sig.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

Kajsa Sjödin

kajsa.sjodin@dn.se

Fakta. Mottagningar

På följande platser finns vaccinationsmottagningarna i Stockholms län:

Kulturarenan Fällan, Johanneshov

Karolinska Universitetslaboratoriet, Solna

Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge.

Kistamässan, Kista

Sabbatsbergs sjukhus, Stockholms innerstad

Torvalla IP, Haninge

Tullportsgatan, Norrtälje

Odengatan 65, Stockholms innerstad

Kommunhuset, Täby

Filadelfiakyrkan vid Sankt Eriksplan,
Stockholms innerstad

Nacka Strandsmässan, Nacka

Bredbyskolan, Rinkeby

Södertälje vaccinationsenhet, Nygatan 18

Zinkensdamms IP, Stockholms innerstad

(öppnar den 12 maj)

12 Storstäderna ligger efter med vaccineringen

Storstadslänen har en lägre vaccinationsgrad än övriga landet. En förklaring kan vara att regionerna misslyckats att nå personer i socio-ekonomiskt utsatta områden. Experter varnar nu för att situationen riskerar att leda till att nya mutationer sprider sig.

– Det är extremt viktigt att vaccinera så många som möjligt, säger virusforskaren Ali Mirazimi.

Det har nu gått snart 20 veckor sedan 91-åriga Gun-Britt Johnsson i Mjölby kavlade upp ärmen för att bli först i Sverige med att ta emot vaccin mot covid-19.

– Det kändes ingenting, var hennes första ord till SVT.

Drygt tre miljoner svenskar har fått sin första dos enligt de senaste siffrorna från Folkhälsomyndigheten. Det motsvarar 37 procent av den vuxna befolkningen.

De flesta regioner i Sverige har nu gått in i fas 4 – massvaccineringsfasen – som inkluderar personer som är 18-59 år och som inte prioriterats i de tidigare faserna.

Men det kanske viktigaste måttet för att utvärdera vaccineringen hittills, vaccinationsgraden, skiljer sig åt mellan olika

regioner. DN har sammanställt data över andelen 70-plussare som fått minst en dos, region för region. Högst är andelen i Västerbotten (94 procent), lägst i Västra Götaland (85 procent). Just storstadslänen - Stockholm, Västra Götaland och Skåne - sticker ut med lägst vaccinationsgrad.

En förklaring skulle kunna vara att regionerna tycks ha haft särskilt svårt att nå ut i socioekonomiskt utsatta områden. Det märks tydligt i data från Region Stockholm. I Rinkeby-Kista är vaccinationsgraden 71 procent i åldersgruppen 65 år och uppåt. I Norrtälje är den hela 21 procentenheter högre, 92 procent. Även andra stadsdelar och kommuner i länet med hög andel utrikesfödda, låg utbildningsnivå och låg inkomstnivå sticker ut. I Skärholmen är andelen 74 procent, i Botkyrka och Spånga-Tensta är den 77 procent.

Det är den socioekonomiska ojämlikheten som ligger till grund för de stora skillnaderna i vaccinationsgraden i storstadsregionerna, enligt Emma Spak, sektionschef på Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Ali Mirazimi, adjungerad professor i klinisk virologi och deltidsanställd på Folkhälsomyndigheten.

En annan orsak enligt Ali Mirazimi kan vara att det är lättare att nå ut i mindre orter.

– Det kanske är lättare att nå ut i en mindre stad och ett mindre samhälle. Bor du i en förort i en storstad så kan det vara så att du håller dig där. En mindre stad är tätare sammankopplad med de centrala delarna, säger han.

Varför skiljer vaccinationsgraden mellan en förort till en storstad med de centrala stadsdelarna?

– Generellt handlar det om socioekonomiska skillnader. Utbildade tar till sig information på ett annat sätt. Det kan ligga en hel del i att man inte lyckats nå ut med lika mycket information till förorterna där det inte bor många svenskfödda, säger Ali Mirazimi.

– Vi har haft lite reklam och det varit en del på tv, det kanske inte är så man når den gruppen. Det är nog det stora skälet till att det ser så olika ut bland annat, fortsätter han.

Han får medhåll från Matti Sällberg, biomedicinsk analytiker och professor vid KI.

– Den information som ges kanske inte har getts via rätt kanaler. Man måste informera människor i rätt kanaler om varför man ska vaccineras, att man ska lita på myndigheterna och att konspirationsteorier inte är relevanta.

Ska vi komma ur den här pandemin då är det vaccinet som gäller, säger han.

Enligt Emma Spak, enhetschef på Sveriges kommuner och regioner, jobbar de berörda regionerna hårt med att öka vaccinationsgraden i de områden där man ser en lägre andel vaccinerade.

– Man vill ha en hög och jämn täckningsgrad i hela landet. Det här måste man jobba med för att man inte ska få områden där vi har sämre täckningsgrad.

– Där regionerna nu har vaccinerat många som är 65 år och äldre, men det fortfarande finns stora skillnader så fortsätter man att erbjuda vaccin till dessa grupper, säger Emma Spak.

Enligt Folkhälsomyndigheten finns det stora risker med att en viss grupp människor eller områden förblir ovaccinerade.

En möjlig konsekvens skulle kunna vara så kallade klusterutbrott, det vill säga större smitta koncentrerat lokalt.

Även Ali Mirazimi lyfter betydande risker med en grupp i befolkningen som är ovaccinerade:

– Om det är alldeles för många grupper som inte vaccinerar sig kan viruset hitta en ny hemmaplan, en ny population – och det kan i sin tur leda till nya mutationer som tar sig ut till det övriga samhället. Det är extremt viktigt att vaccinera så många som möjligt, säger Ali Mirazimi.

I Göteborg pågår ett omfattande arbete för att nå ut till stadens socioekonomiskt utsatta

områden, enligt vaccinsamordnaren i Västra Götalandsregionen Kristine Rygge.

– Vi arbetar för att bygga vidare på de strukturer som finns i vanliga fall och vi har sett att vi kan använda oss av frivilligorganisationer, stiftelser, idrottsföreningar och kommunsamarbeten för att nå ännu fler i områden där man kan tänka sig att informationen inte alltid når fram lika lätt, säger hon.

Magnus Thyberg, Region Stockholms vaccinsamordnare tycker det är svårt att säga vad skillnaderna mellan olika områden beror på.

– Vi ser att det är skillnader, med det svårt att riktigt se botten till skillnaderna. De områdena med låg täckning är i huvudsak de områden där

vi har utmaningar i alla våra folkhälsosatsningar. Där behöver vi vet att det behövdes insatser sedan tidigare. Men det är något vi behöver fortsätta att jobba med.

Finns det någonting ni kunde ha gjort tidigare?

– Det vi tänkte skulle vara en utmaning och såg från början tycker jag är där vi har våra utmaningar nu, jag ser att de lösningar vi har är sånt vi bygger vidare på, snarare än att vi byter spår eller gör något annat, det är något vi kan utveckla, säger Magnus Thyberg.

I går, tisdag, meddelade den politiska ledningen i Region Stockholm att den inom de närmsta veckorna kommer införa mobila enheter i områden med lägre vaccinationsgrad.

Robin Salomonsson

robin.salomonsson@dn.se

Christy Chamy

christy.chamy@dn.se

Sebastian Orre

sebastian.orre@dn.se

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

Kajsa Sjödin

kajsa.sjodin@dn.se

12 Motvilja utmaning för personalen i Rosengård

På Kryddgårdens vårdcentral i Rosengård har personalen en stor utmaning med att många patienter inte vill vaccinera sig mot covid-19.

– Vi måste ha en mer uppsökande verksamhet och jaga folk utifrån vaccinet vi får tilldelat, säger Mehran Redjamand, verksamhetschef för vårdcentralen.

MALMÖ. Det är lunchtid och Mehran Redjamand, verksamhetschef för Kryddgårdens vårdcentral i Rosengård, går mot Rosengårds centrum för att hämta mat. Som vanligt tar han en bunt informationsblad om coronavaccinationen med sig för att dela ut till folk han träffar. På den stora parkeringsplatsen intill köpcentret träffar han 83-åriga Fatima Ibric som sitter på sin rullator.

– Har du vaccinerat dig? frågar Mehran Redjamand och räcker fram en lapp.

– Nej.

– Varför inte då? fortsätter Mehran Redjamand men kommer inte mycket längre på grund av språkförbistring.

Snart dyker 80-åriga Hiba Hadzimujic upp och som hjälpligt översätter från bosniska till

svenska. Han får då reda på att kvinnan varit sjuk och avvaktar besked från sin läkare om hon ska ta vaccinet eller inte.

På en bänk utanför köpcentret stannar Mehran Redjamand till och pratar med två bröder.

– Jag var lite osäker först men sen tänkte jag att man måste vaccinera sig. Jag litar på den svenska vården, säger José Maria Alberti.

Brodern Antonio Alberti håller inte med.

– Det är så många som har dött så jag litar inte på sådana vacciner. Jag tar inte den risken, säger han och tillägger att han mest hämtar information från tidningar på nätet, som the Guardian.

– Vill du ta en lapp om du ångrar dig? försöker Mehran Redjamand.

– Nej.

Mehran Redjamand ger upp och går mot falafelvagnen för att köpa dagens lunch.

– Om hela kroppsspråket och tonläget visar att här kommer man ingenstans, ja då är det inget att göra.

Att Mehran Redjamand och de andra kollegorna informerar boende i området på lunchen är bara ett av många knep som vårdcentralen tar till för att få fler att vaccinera sig.

Andra lösningar är att ta hjälp av föreningar, ringa folk och att ha hälsokommunikatörer som talar arabiska, somaliska och dari.

I nuläget ligger vårdcentralen på en vaccinationstäckning på cirka 65 procent av dem som är över 65 år och äldre. Snittet i Skåne

ligger på närmare 88 procent, enligt statistik från den 10 maj.

– På andra vårdcentraler har de det mycket enklare för folk gör som de ska. Vi måste ha en mer uppsökande verksamhet och jaga folk utifrån vaccinet vi får tilldelat, säger Mehran Redjamand och fortsätter:

– På lördag har jag exempelvis 70 lediga tider.

Just nu pågår vaccinationsfas 3 i Skåne och i nästa vecka inleds den fjärde och sista fasen.

Då är det inte längre vårdcentraler som Kryddgården som håller i vaccinationen utan i stället flera privata aktörer.

– Det kommer inte att finnas någon vaccinationsstation i Rosengård. Där måste det finnas en plan för att nå dem som inte tar sig till

en privat aktör, säger Mehran Redjamand som i samma stund upptäcker att hans falafel hunnit kallna på skrivbordet.

– Så är det ofta för oss.

Hanna Rydén

hanna.ryden@dn.se

12 Experter: Då kan vi nå flockimmunitet

Fakta. Över en miljon har blivit smittade i landet

Vaccinationerna mot covid-19 fortsätter i alla regioner, samtidigt som smittspridningen fortfarande är hög.

När kan Sverige nå så kallad flockimmunitet?

Tre experter svarar.

När tillräckligt många i en befolkning är vaccinerade eller har antikroppar på grund av att de har haft sjukdomen når man så kallad flockimmunitet. Men det finns ingen magisk gräns när det inträffar.

– Vi kommer att börja se effekter på smittspridningen redan när 50–60 procent av befolkningen är vaccinerade. Men för att uppnå flockimmunitet så bör 70–80 procent vara immuna, säger Ali Mirazimi, adjungerad professor i virologi på Karolinska institutet och även sakkunnig hos Folkhälsomyndigheten.

Drygt tre miljoner svenskar har fått sin första dos enligt de senaste siffrorna från

Folkhälsomyndigheten. Det motsvarar 37 procent av den vuxna befolkningen.

Ali Mirazimi pekar på studier från Israel som visar att när 40 procent av befolkningen mellan 16 och 55 år var vaccinerade så började man se tydliga tecken på att samhällsspridningen började gå ner. Det är den så kallade aktiva delen av befolkningen som är problemet vid samhällsspridning av covid-19, menar han.

– De äldre rör sig inte så mycket och håller sig till restriktionerna. Det är de här mellan 18 och 55 år som struntar i restriktionerna som måste bli vaccinerade för att vi ska se effekt. Jag tror att när vi når 40–50 procent av dem så kommer det att börja gå ner, säger han.

Matti Sällberg är professor i biomedicinsk analys vid Karolinska institutet och har en liknande uppfattning.

– Jag skulle gissa på att det krävs cirka 70–80 procent av befolkningen med immunitet totalt, alltså både vaccinerade och som har haft covid, säger han.

En analys av blodgivare som presenterades förra veckan visar att drygt 20 procent redan har antikroppar. Men eftersom Sverige inte gör någon skillnad på de som har haft covid-19 eller inte, när det gäller vaccinering, så innebär det att alla kommer att erbjudas vaccin oavsett om de har antikroppar eller inte. En uppfattning som inte delas av alla.

– Med den brittiska varianten som är mer smittsam behöver vi nog komma upp i en 70–75

procent immuna för att nå flockimmunitet. Men det spelar ju ingen roll om man är immun för att man fått en spruta eller för att man har haft covid. Jag tycker därför att Folkhälsomyndigheten borde ha rekommenderat de som redan har antikroppar att vänta med att vaccinera sig en månad för att prioritera de som har störst effekt av vaccinet. I tider av brist på vaccin tycker jag att man kan avvakta med de som redan har antikroppar, säger Tom Britton, professor i matematik vid Stockholms universitet och flitig debattör i frågor om covid.

Eftersom Folkhälsomyndigheten inte har givit någon sådan rekommendation blir det lite upp till varje individ att själv besluta hur man ska göra.

– Det är svårt att ge rekommendationer, tycker jag, men det är klart, vet man att man har antikroppar behöver man ju inte hänga på låset. Tids nog kan man vaccinera sig, men jag skulle vänta någon månad. Men det är upp till var och en, säger Tom Britton.

Fredrik Hedlund

vetenskap@dn.se

Fakta.

Ytterligare 44 dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats. Sammantaget har nu 14 217 smittade personer avlidit i Sverige. De nyttillkomna dödsfallen i FHM:s statistik har i de flesta fall inträffat flera dagar tidigare på grund av eftersläpning i rapporteringen. Detta innebär att den dagliga uppdateringen visar

inrapporterade dödstal, inte dödstalet för just den dagen.

Totalt har 1 021 604 personer bekräftats smittade med covid-19.

12 Därför använder Sverige inte Janssens vaccin

Fram till september har Sverige kontrakt på fyra miljoner doser av Janssens vaccin. Hittills har ingen dos kommit till användning av de 31 000 som redan finns – och i nuläget ser det ut som att vaccinet inte kommer att användas alls.

– Det kommer inte att påverka våra möjligheter att nå de allra flesta med vaccin på något omfattande sätt, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

I Sverige är vaccinationen med Janssen fortsatt pausad tills vidare. Biverkningarna liknar de som rapporterats om Astra Zenecas – och båda är så kallade virusvektorvaccin. Eftersom Janssens vaccin inte heller rekommenderas till personer under 65 år – och tillgången till Astra-vaccinet är god – har Folkhälsomyndigheten alltså valt att lämna de 31 000 doserna av Janssen-vaccinet orörda.

Flera europeiska länder började efter EMA:s besked att vaccinera med Janssens vaccin i kampen mot coronaviruset, bland andra Nederländerna, Frankrike och Tyskland. I Italien får personer som är över 60 år vaccinet. Men Ali Mirazimi, adjungerad professor i klinisk virologi, samt deltidsanställd på Folkhälsomyndigheten, anser att Sverige valt rätt väg.

– Man måste väga fördelarna mot eventuella risker med allvarliga biverkningar. Fördelen om vi använder Astra och Janssen till alla är att det kommer gå betydligt snabbare, problematiken är att fördelarna mellan nyttan och riskerna inte är lika stora i den yngre åldersgruppen jämfört med den äldre, bedömer våra expertmyndigheter.

– Man kan ta den risken om man bedömer att situationen inte är hanterbar, men en erfarenhet från förra sommaren är att smittspridningen troligtvis går ner och trycket på sjukvården blir mindre. Därför instämmer jag med de bedömningar som har gjorts i Sverige, att det räcker med Pfizer och Moderna till de under 65 år.

Totalt sett har Sverige kontrakt på fyra miljoner doser till och med september. Men som läget ser

ut nu kommer Sverige inte använda sig av Janssen-vaccinet, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Argumenten är flera.

– Det finns samma signaler när det gäller biverkningar som vi har fått av Astra och därför är det framför allt till personer över 65 år utifrån de bedömningar vi har gjort hittills, säger han.

– Dessutom är den här åldersgruppen snart färdigvaccinerad. Vi har leveranser från Astra Zeneca som kommer tidigare än Janssen. Och att föra in ytterligare ett vaccin i programmet innebär rätt mycket extra arbete.

Gör ni och Tyskland, som valt att fullt ut använda Janssen, samma riskbedömning men kommer ändå fram till olika tillvägagångssätt?

– Ja. Norge gör på ett sätt, Danmark gör på ett annat sätt och Tyskland gör på ett tredje sätt. Det beror mycket på hur långt vi har kommit i vaccinationen, men det ligger flera orsaker bakom. Vi har gjort bedömningen att det inte kommer att påverka våra möjligheter att nå de allra flesta med vaccin på något omfattande sätt. Det kanske kommer dröja någon vecka, säger Tegnell.

I Norge har en expertgrupp, som tillsattes för att utreda Astra Zenecas och Janssens vaccin, avrått att de två vaccinen ska finnas med i landets vaccinprogram. Däremot anser både den norska expertgruppen och FHI, den norska folkhälsomyndigheten, att man kan erbjuda vaccinen på frivillig basis.

I Sverige har flera regioner efterfrågat att kunna ge Astra-vaccinet till personer under 65 år för

de som vill, enligt en undersökning som TV4 har gjort. Det är inte aktuellt i dagsläget, menar statsepidemilogen.

– Det är väldigt svårt, frivillig basis är en relativ fråga. Vi har sagt att det är okej att till exempel sjukvårdspersonal som fått en första dos av Astra också tar en andra. Men det här går in i den grundläggande principen som vi har haft, att man inte ska kunna välja vaccin utan man får det som är tillgängligt, säger Tegnell och fortsätter:

– Det blir väldigt konstigt och komplicerat för regionerna att hålla tillgång till vaccin som de inte har en aning om hur många som vill ha. Det kommer finnas brister, som i sin tur kommer leda till irritation och ifrågasättande av programmet. Det finns små vinster och väldigt mycket problem med det förslaget.

I maj väntas en leverans på 331 000 doser från Janssen anlända till Sverige. Men eftersom användningen är pausad kommer vaccinet från framtida leveranser gå in i en gemensam EU-pott och därefter fördelas om bland medlemsländer som fortfarande använder doserna, enligt vaccinsamordnare Richard Bergström.

Samtidigt förs diskussioner om vad som ska göras med vaccinet som redan finns i landet. Hittills har inget beslut fattats.

Sebastian Orre

sebastian.orre@dn.se

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

Bakgrund. Janssens vaccin godkändes – och stoppades

Den 11 mars blev Janssens vaccin godkänt för användning i EU. Vaccinet mot covid-19 är ett av fyra godkända i EU. Knappt en månad senare inledde EU:s läkemedelsmyndighet en granskning av vaccinet efter att det rapporterats om en eventuell koppling mellan Janssens vaccin och ett tillstånd av blodproppar kombinerat med låga nivåer av blodplättar.

Efter utredningen kom EMA fram till att fördelarna överväger nackdelarna, som är den möjliga kopplingen till de sällsynta, men allvarliga biverkningarna.

Flera europeiska länder fortsätter använda Janssens vaccin – men i Sverige är det pausat på obestämd tid och i Norge avråds regeringen från att använda det, och Astra Zenecas vaccin, i landets vaccinprogram.

12 Smittan avtar – men i en långsam takt

Smittspridningen fortsätter att avta i Sverige – men enligt Folkhälsomyndigheten går det långsamt.

– Vi skulle förstås hellre se att det går lite fortare, säger Britta Björkholm, avdelningschef på myndigheten.

Efter Cypern har Sverige den högsta smittspridningen i Europa sett till antalet nya smittade per 100 000 invånare, enligt Folkhälsomyndigheten. Samtidigt fortsätter de nya fallen att minska i landet.

– Vi ser en nedgång i antalet smittade sedan ett par tre veckor, men den är ganska så liten och vi har fortfarande ett väldigt stort antal fall, säger Britta Björkholm.

Än så länge är det för tidigt att säga vilket av Folkhälsomyndighetens framtagna scenarier som smittspridningen ligger närmast.

Myndigheten skulle däremot gärna se en snabbare takt i minskningen.

– Men det här är inte heller någonting som är förvånande. Vi behöver alla hjälpas åt för att öka minskningstakten, säger Britta Björkholm.

Precis som med smittspridningen ser antalet nyinskrivna patienter på intensivvårdsavdelningar ut att börja minska. Belastningen på vården är däremot fortfarande hög.

– Det är en liten minskning i antalet patienter som behöver vårdas på sjukhus jämfört med förra veckan. Men det är väldigt små skillnader och belastningen på sjukhusen och framför allt intensivvården är väldigt hög, säger Taha Alexandersson, ställföreträdande krisberedskapschef på Socialstyrelsen.

Regeringen har tidigare föreslagit lättnader av publiktaket för kultur- och idrottsevenemang från och med den 17 maj – om smittspridningen är på en tillräckligt låg nivå.

– Det kommer ett besked inom kort. Men det finns ingenting jag kan rapportera i dag, säger Britta Björkholm.

Socialstyrelsen presenterade i går en analys om hur vårdköerna har påverkats under pandemin.

– Det vi ser på en övergripande nivå är att sjukvården har visat en stor förmåga att ställa om. Men samtidigt har antalet besök och behandlingar, framför allt i den specialiserade vården minskat och väntetiderna har ökat, säger Natalia Borg, avdelningschef på Socialstyrelsen.

Antalet operationer minskade med en femtedel under perioden mars 2020 till januari 2021 jämfört med samma period året tidigare. Besöken inom specialistvården minskade med 14 procent under perioden – nästan 300 000 möten.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

12 Regeringen vill höja avgifter till pensioner

Socialdemokraterna vill göra högre pensioner till en valfråga om inte de borgerliga partierna går med på att höja avgifterna till pensionssystemet. Det uppger socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S).

– Vi vill ju fortsätta att höja pensionerna efter pensionstillägget som kommer i september och nästa steg är att öka inbetalningarna till systemet, säger han.

I pensionsgruppen som följer upp och föreslår förändringar i pensionssystemet sitter de partier som gjorde upp om systemet för 25 år sedan, förutom Socialdemokraterna även Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna. Efter det att Miljöpartiet blev regeringsparti slöt även MP upp bakom överenskommelsen.

Socialförsäkringsministern hävdar att tilltron till gruppen hänger på att den lyckas göra upp om att höja pensionerna, åtminstone för de som får minst utdelning i dag.

– Vi är helt överens om att vi måste höja pensionerna för dem som har det sämst ställt. Men det allra enklaste sättet är att sänka skatten, det är därför vi gick fram med det i vår senaste budget, säger Maria Malmer Stenergard som företräder Moderaterna i pensionsgruppen.

Avgifterna till systemet ska absolut ses över, framhåller hon. Men avgiftshöjningar har nackdelar av olika slag.

– Det tar decennier innan höjningarna får genomslag. Det hjälper inte dagens fattigpensionärer. Det andra är att det gynnar höginkomsttagare, tillägger Malmer Stenergard.

TT

12 Storstäderna ligger efter med vaccineringen

Storstadslänen har en lägre vaccinationsgrad än övriga landet. En förklaring kan vara att regionerna misslyckats att nå personer i socio-ekonomiskt utsatta områden. Experter varnar nu för att situationen riskerar att leda till att nya mutationer sprider sig.

– Det är extremt viktigt att vaccinera så många som möjligt, säger virusforskaren Ali Mirazimi.

Det har nu gått snart 20 veckor sedan 91-åriga Gun-Britt Johnsson i Mjölby kavlade upp ärmen för att bli först i Sverige med att ta emot vaccin mot covid-19.

– Det kändes ingenting, var hennes första ord till SVT.

Drygt tre miljoner svenskar har fått sin första dos enligt de senaste siffrorna från Folkhälsomyndigheten. Det motsvarar 37 procent av den vuxna befolkningen.

De flesta regioner i Sverige har nu gått in i fas 4 – massvaccineringsfasen – som inkluderar personer som är 18-59 år och som inte prioriterats i de tidigare faserna.

Men det kanske viktigaste måttet för att utvärdera vaccineringen hittills, vaccinationsgraden, skiljer sig åt mellan olika

regioner. DN har sammanställt data över andelen 70-plussare som fått minst en dos, region för region. Högst är andelen i Västerbotten (94 procent), lägst i Västra Götaland (85 procent). Just storstadslänen - Stockholm, Västra Götaland och Skåne - sticker ut med lägst vaccinationsgrad.

En förklaring skulle kunna vara att regionerna tycks ha haft särskilt svårt att nå ut i socioekonomiskt utsatta områden. Det märks tydligt i data från Region Stockholm. I Rinkeby-Kista är vaccinationsgraden 71 procent i åldersgruppen 65 år och uppåt. I Norrtälje är den hela 21 procentenheter högre, 92 procent. Även andra stadsdelar och kommuner i länet med hög andel utrikesfödda, låg utbildningsnivå och låg inkomstnivå sticker ut. I Skärholmen är andelen 74 procent, i Botkyrka och Spånga-Tensta är den 77 procent.

Det är den socioekonomiska ojämlikheten som ligger till grund för de stora skillnaderna i vaccinationsgraden i storstadsregionerna, enligt Emma Spak, sektionschef på Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Ali Mirazimi, adjungerad professor i klinisk virologi och deltidsanställd på Folkhälsomyndigheten.

En annan orsak enligt Ali Mirazimi kan vara att det är lättare att nå ut i mindre orter.

– Det kanske är lättare att nå ut i en mindre stad och ett mindre samhälle. Bor du i en förort i en storstad så kan det vara så att du håller dig där. En mindre stad är tätare sammankopplad med de centrala delarna, säger han.

Varför skiljer vaccinationsgraden mellan en förort till en storstad med de centrala stadsdelarna?

– Generellt handlar det om socioekonomiska skillnader. Utbildade tar till sig information på ett annat sätt. Det kan ligga en hel del i att man inte lyckats nå ut med lika mycket information till förörterna där det inte bor många svenskfödda, säger Ali Mirazimi.

– Vi har haft lite reklam och det varit en del på tv, det kanske inte är så man når den gruppen. Det är nog det stora skälet till att det ser så olika ut bland annat, fortsätter han.

Han får medhåll från Matti Sällberg, biomedicinsk analytiker och professor vid KI.

– Den information som ges kanske inte har getts via rätt kanaler. Man måste informera människor i rätt kanaler om varför man ska vaccineras, att man ska lita på myndigheterna och att konspirationsteorier inte är relevanta.

Ska vi komma ur den här pandemin då är det vaccinet som gäller, säger han.

Enligt Emma Spak, enhetschef på Sveriges kommuner och regioner, jobbar de berörda regionerna hårt med att öka vaccinationsgraden i de områden där man ser en lägre andel vaccinerade.

– Man vill ha en hög och jämn täckningsgrad i hela landet. Det här måste man jobba med för att man inte ska få områden där vi har sämre täckningsgrad.

– Där regionerna nu har vaccinerat många som är 65 år och äldre, men det fortfarande finns stora skillnader så fortsätter man att erbjuda vaccin till dessa grupper, säger Emma Spak.

Enligt Folkhälsomyndigheten finns det stora risker med att en viss grupp människor eller områden förblir ovaccinerade.

En möjlig konsekvens skulle kunna vara så kallade klusterutbrott, det vill säga större smitta koncentrerat lokalt.

Även Ali Mirazimi lyfter betydande risker med en grupp i befolkningen som är ovaccinerade:

– Om det är alldeles för många grupper som inte vaccinerar sig kan viruset hitta en ny hemmaplan, en ny population – och det kan i sin tur leda till nya mutationer som tar sig ut till det övriga samhället. Det är extremt viktigt att vaccinera så många som möjligt, säger Ali Mirazimi.

I Göteborg pågår ett omfattande arbete för att nå ut till stadens socioekonomiskt utsatta

områden, enligt vaccinsamordnaren i Västra Götalandsregionen Kristine Rygge.

– Vi arbetar för att bygga vidare på de strukturer som finns i vanliga fall och vi har sett att vi kan använda oss av frivilligorganisationer, stiftelser, idrottsföreningar och kommunsamarbeten för att nå ännu fler i områden där man kan tänka sig att informationen inte alltid når fram lika lätt, säger hon.

Magnus Thyberg, Region Stockholms vaccinsamordnare tycker det är svårt att säga vad skillnaderna mellan olika områden beror på.

– Vi ser att det är skillnader, med det svårt att riktigt se botten till skillnaderna. De områdena med låg täckning är i huvudsak de områden där

vi har utmaningar i alla våra
folkhälsosatsningar. Där behöver vi vet att det
behövdes insatser sedan tidigare. Men det är
något vi behöver fortsätta att jobba med.

Finns det någonting ni kunde ha gjort tidigare?

– Det vi tänkte skulle vara en utmaning och såg
från början tycker jag är där vi har våra
utmaningar nu, jag ser att de lösningar vi har är
sånt vi bygger vidare på, snarare än att vi byter
spår eller gör något annat, det är något vi kan
utveckla, säger Magnus Thyberg.

I går, tisdag, meddelade den politiska ledningen
i Region Stockholm att den inom de närmsta
veckorna kommer införa mobila enheter i
områden med lägre vaccinationsgrad.

Robin Salomonsson

robin.salomonsson@dn.se

Christy Chamy

christy.chamy@dn.se

Sebastian Orre

sebastian.orre@dn.se

Kristoffer Örstadius

kristoffer.orstadius@dn.se

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

Kajsa Sjödin

kajsa.sjodin@dn.se

12 Motvilja utmaning för personalen i Rosengård

På Kryddgårdens vårdcentral i Rosengård har personalen en stor utmaning med att många patienter inte vill vaccinera sig mot covid-19.

– Vi måste ha en mer uppsökande verksamhet och jaga folk utifrån vaccinet vi får tilldelat, säger Mehran Redjamand, verksamhetschef för vårdcentralen.

MALMÖ. Det är lunchtid och Mehran Redjamand, verksamhetschef för Kryddgårdens vårdcentral i Rosengård, går mot Rosengårds centrum för att hämta mat. Som vanligt tar han en bunt informationsblad om coronavaccinationen med sig för att dela ut till folk han träffar. På den stora parkeringsplatsen intill köpcentret träffar han 83-åriga Fatima Ibric som sitter på sin rullator.

– Har du vaccinerat dig? frågar Mehran Redjamand och räcker fram en lapp.

– Nej.

– Varför inte då? fortsätter Mehran Redjamand men kommer inte mycket längre på grund av språkförbistring.

Snart dyker 80-åriga Hiba Hadzimujic upp och som hjälpligt översätter från bosniska till

svenska. Han får då reda på att kvinnan varit sjuk och avvaktar besked från sin läkare om hon ska ta vaccinet eller inte.

På en bänk utanför köpcentret stannar Mehran Redjamand till och pratar med två bröder.

– Jag var lite osäker först men sen tänkte jag att man måste vaccinera sig. Jag litar på den svenska vården, säger José Maria Alberti.

Brodern Antonio Alberti håller inte med.

– Det är så många som har dött så jag litar inte på sådana vacciner. Jag tar inte den risken, säger han och tillägger att han mest hämtar information från tidningar på nätet, som the Guardian.

– Vill du ta en lapp om du ångrar dig? försöker Mehran Redjamand.

– Nej.

Mehran Redjamand ger upp och går mot falafelvagnen för att köpa dagens lunch.

– Om hela kroppsspråket och tonläget visar att här kommer man ingenstans, ja då är det inget att göra.

Att Mehran Redjamand och de andra kollegorna informerar boende i området på lunchen är bara ett av många knep som vårdcentralen tar till för att få fler att vaccinera sig.

Andra lösningar är att ta hjälp av föreningar, ringa folk och att ha hälsokommunikatörer som talar arabiska, somaliska och dari.

I nuläget ligger vårdcentralen på en vaccinationstäckning på cirka 65 procent av dem som är över 65 år och äldre. Snittet i Skåne

ligger på närmare 88 procent, enligt statistik från den 10 maj.

– På andra vårdcentraler har de det mycket enklare för folk gör som de ska. Vi måste ha en mer uppsökande verksamhet och jaga folk utifrån vaccinet vi får tilldelat, säger Mehran Redjamand och fortsätter:

– På lördag har jag exempelvis 70 lediga tider.

Just nu pågår vaccinationsfas 3 i Skåne och i nästa vecka inleds den fjärde och sista fasen.

Då är det inte längre vårdcentraler som Kryddgården som håller i vaccinationen utan i stället flera privata aktörer.

– Det kommer inte att finnas någon vaccinationsstation i Rosengård. Där måste det finnas en plan för att nå dem som inte tar sig till

en privat aktör, säger Mehran Redjamand som i samma stund upptäcker att hans falafel hunnit kallna på skrivbordet.

– Så är det ofta för oss.

Hanna Rydén

hanna.ryden@dn.se

12 Experter: Då kan vi nå flockimmunitet

Fakta. Över en miljon har blivit smittade i landet

Vaccinationerna mot covid-19 fortsätter i alla regioner, samtidigt som smittspridningen fortfarande är hög.

När kan Sverige nå så kallad flockimmunitet?

Tre experter svarar.

När tillräckligt många i en befolkning är vaccinerade eller har antikroppar på grund av att de har haft sjukdomen når man så kallad flockimmunitet. Men det finns ingen magisk gräns när det inträffar.

– Vi kommer att börja se effekter på smittspridningen redan när 50–60 procent av befolkningen är vaccinerade. Men för att uppnå flockimmunitet så bör 70–80 procent vara immuna, säger Ali Mirazimi, adjungerad professor i virologi på Karolinska institutet och även sakkunnig hos Folkhälsomyndigheten.

Drygt tre miljoner svenskar har fått sin första dos enligt de senaste siffrorna från

Folkhälsomyndigheten. Det motsvarar 37 procent av den vuxna befolkningen.

Ali Mirazimi pekar på studier från Israel som visar att när 40 procent av befolkningen mellan 16 och 55 år var vaccinerade så började man se tydliga tecken på att samhällsspridningen började gå ner. Det är den så kallade aktiva delen av befolkningen som är problemet vid samhällsspridning av covid-19, menar han.

– De äldre rör sig inte så mycket och håller sig till restriktionerna. Det är de här mellan 18 och 55 år som struntar i restriktionerna som måste bli vaccinerade för att vi ska se effekt. Jag tror att när vi når 40–50 procent av dem så kommer det att börja gå ner, säger han.

Matti Sällberg är professor i biomedicinsk analys vid Karolinska institutet och har en liknande uppfattning.

– Jag skulle gissa på att det krävs cirka 70–80 procent av befolkningen med immunitet totalt, alltså både vaccinerade och som har haft covid, säger han.

En analys av blodgivare som presenterades förra veckan visar att drygt 20 procent redan har antikroppar. Men eftersom Sverige inte gör någon skillnad på de som har haft covid-19 eller inte, när det gäller vaccinering, så innebär det att alla kommer att erbjudas vaccin oavsett om de har antikroppar eller inte. En uppfattning som inte delas av alla.

– Med den brittiska varianten som är mer smittsam behöver vi nog komma upp i en 70–75

procent immuna för att nå flockimmunitet. Men det spelar ju ingen roll om man är immun för att man fått en spruta eller för att man har haft covid. Jag tycker därför att Folkhälsomyndigheten borde ha rekommenderat de som redan har antikroppar att vänta med att vaccinera sig en månad för att prioritera de som har störst effekt av vaccinet. I tider av brist på vaccin tycker jag att man kan avvakta med de som redan har antikroppar, säger Tom Britton, professor i matematik vid Stockholms universitet och flitig debattör i frågor om covid.

Eftersom Folkhälsomyndigheten inte har givit någon sådan rekommendation blir det lite upp till varje individ att själv besluta hur man ska göra.

– Det är svårt att ge rekommendationer, tycker jag, men det är klart, vet man att man har antikroppar behöver man ju inte hänga på låset. Tids nog kan man vaccinera sig, men jag skulle vänta någon månad. Men det är upp till var och en, säger Tom Britton.

Fredrik Hedlund

vetenskap@dn.se

Fakta.

Ytterligare 44 dödsfall med bekräftad covid-19 har rapporterats. Sammantaget har nu 14 217 smittade personer avlidit i Sverige. De nyttillkomna dödsfallen i FHM:s statistik har i de flesta fall inträffat flera dagar tidigare på grund av eftersläpning i rapporteringen. Detta innebär att den dagliga uppdateringen visar

inrapporterade dödstal, inte dödstalet för just den dagen.

Totalt har 1 021 604 personer bekräftats smittade med covid-19.

12 Därför använder Sverige inte Janssens vaccin

Fram till september har Sverige kontrakt på fyra miljoner doser av Janssens vaccin. Hittills har ingen dos kommit till användning av de 31 000 som redan finns – och i nuläget ser det ut som att vaccinet inte kommer att användas alls.

– Det kommer inte att påverka våra möjligheter att nå de allra flesta med vaccin på något omfattande sätt, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

I Sverige är vaccinationen med Janssen fortsatt pausad tills vidare. Biverkningarna liknar de som rapporterats om Astra Zenecas – och båda är så kallade virusvektorvaccin. Eftersom Janssens vaccin inte heller rekommenderas till personer under 65 år – och tillgången till Astra-vaccinet är god – har Folkhälsomyndigheten alltså valt att lämna de 31 000 doserna av Janssen-vaccinet orörda.

Flera europeiska länder började efter EMA:s besked att vaccinera med Janssens vaccin i kampen mot coronaviruset, bland andra Nederländerna, Frankrike och Tyskland. I Italien får personer som är över 60 år vaccinet. Men Ali Mirazimi, adjungerad professor i klinisk virologi, samt deltidsanställd på Folkhälsomyndigheten, anser att Sverige valt rätt väg.

– Man måste väga fördelarna mot eventuella risker med allvarliga biverkningar. Fördelen om vi använder Astra och Janssen till alla är att det kommer gå betydligt snabbare, problematiken är att fördelarna mellan nyttan och riskerna inte är lika stora i den yngre åldersgruppen jämfört med den äldre, bedömer våra expertmyndigheter.

– Man kan ta den risken om man bedömer att situationen inte är hanterbar, men en erfarenhet från förra sommaren är att smittspridningen troligtvis går ner och trycket på sjukvården blir mindre. Därför instämmer jag med de bedömningar som har gjorts i Sverige, att det räcker med Pfizer och Moderna till de under 65 år.

Totalt sett har Sverige kontrakt på fyra miljoner doser till och med september. Men som läget ser

ut nu kommer Sverige inte använda sig av Janssen-vaccinet, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Argumenten är flera.

– Det finns samma signaler när det gäller biverkningar som vi har fått av Astra och därför är det framför allt till personer över 65 år utifrån de bedömningar vi har gjort hittills, säger han.

– Dessutom är den här åldersgruppen snart färdigvaccinerad. Vi har leveranser från Astra Zeneca som kommer tidigare än Janssen. Och att föra in ytterligare ett vaccin i programmet innebär rätt mycket extra arbete.

Gör ni och Tyskland, som valt att fullt ut använda Janssen, samma riskbedömning men kommer ändå fram till olika tillvägagångssätt?

– Ja. Norge gör på ett sätt, Danmark gör på ett annat sätt och Tyskland gör på ett tredje sätt. Det beror mycket på hur långt vi har kommit i vaccinationen, men det ligger flera orsaker bakom. Vi har gjort bedömningen att det inte kommer att påverka våra möjligheter att nå de allra flesta med vaccin på något omfattande sätt. Det kanske kommer dröja någon vecka, säger Tegnell.

I Norge har en expertgrupp, som tillsattes för att utreda Astra Zenecas och Janssens vaccin, avrått att de två vaccinen ska finnas med i landets vaccinprogram. Däremot anser både den norska expertgruppen och FHI, den norska folkhälsomyndigheten, att man kan erbjuda vaccinen på frivillig basis.

I Sverige har flera regioner efterfrågat att kunna ge Astra-vaccinet till personer under 65 år för

de som vill, enligt en undersökning som TV4 har gjort. Det är inte aktuellt i dagsläget, menar statsepidemilogen.

– Det är väldigt svårt, frivillig basis är en relativ fråga. Vi har sagt att det är okej att till exempel sjukvårdspersonal som fått en första dos av Astra också tar en andra. Men det här går in i den grundläggande principen som vi har haft, att man inte ska kunna välja vaccin utan man får det som är tillgängligt, säger Tegnell och fortsätter:

– Det blir väldigt konstigt och komplicerat för regionerna att hålla tillgång till vaccin som de inte har en aning om hur många som vill ha. Det kommer finnas brister, som i sin tur kommer leda till irritation och ifrågasättande av programmet. Det finns små vinster och väldigt mycket problem med det förslaget.

I maj väntas en leverans på 331 000 doser från Janssen anlända till Sverige. Men eftersom användningen är pausad kommer vaccinet från framtida leveranser gå in i en gemensam EU-pott och därefter fördelas om bland medlemsländer som fortfarande använder doserna, enligt vaccinsamordnare Richard Bergström.

Samtidigt förs diskussioner om vad som ska göras med vaccinet som redan finns i landet. Hittills har inget beslut fattats.

Sebastian Orre

sebastian.orre@dn.se

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

Bakgrund. Janssens vaccin godkändes – och stoppades

Den 11 mars blev Janssens vaccin godkänt för användning i EU. Vaccinet mot covid-19 är ett av fyra godkända i EU. Knappt en månad senare inledde EU:s läkemedelsmyndighet en granskning av vaccinet efter att det rapporterats om en eventuell koppling mellan Janssens vaccin och ett tillstånd av blodproppar kombinerat med låga nivåer av blodplättar.

Efter utredningen kom EMA fram till att fördelarna överväger nackdelarna, som är den möjliga kopplingen till de sällsynta, men allvarliga biverkningarna.

Flera europeiska länder fortsätter använda Janssens vaccin – men i Sverige är det pausat på obestämd tid och i Norge avråds regeringen från att använda det, och Astra Zenecas vaccin, i landets vaccinprogram.

12 Smittan avtar – men i en långsam takt

Smittspridningen fortsätter att avta i Sverige – men enligt Folkhälsomyndigheten går det långsamt.

– Vi skulle förstås hellre se att det går lite fortare, säger Britta Björkholm, avdelningschef på myndigheten.

Efter Cypern har Sverige den högsta smittspridningen i Europa sett till antalet nya smittade per 100 000 invånare, enligt Folkhälsomyndigheten. Samtidigt fortsätter de nya fallen att minska i landet.

– Vi ser en nedgång i antalet smittade sedan ett par tre veckor, men den är ganska så liten och vi har fortfarande ett väldigt stort antal fall, säger Britta Björkholm.

Än så länge är det för tidigt att säga vilket av Folkhälsomyndighetens framtagna scenarier som smittspridningen ligger närmast.

Myndigheten skulle däremot gärna se en snabbare takt i minskningen.

– Men det här är inte heller någonting som är förvånande. Vi behöver alla hjälpas åt för att öka minskningstakten, säger Britta Björkholm.

Precis som med smittspridningen ser antalet nyinskrivna patienter på intensivvårdsavdelningar ut att börja minska. Belastningen på vården är däremot fortfarande hög.

– Det är en liten minskning i antalet patienter som behöver vårdas på sjukhus jämfört med förra veckan. Men det är väldigt små skillnader och belastningen på sjukhusen och framför allt intensivvården är väldigt hög, säger Taha Alexandersson, ställföreträdande krisberedskapschef på Socialstyrelsen.

Regeringen har tidigare föreslagit lättnader av publiktaket för kultur- och idrottsevenemang från och med den 17 maj – om smittspridningen är på en tillräckligt låg nivå.

– Det kommer ett besked inom kort. Men det finns ingenting jag kan rapportera i dag, säger Britta Björkholm.

Socialstyrelsen presenterade i går en analys om hur vårdköerna har påverkats under pandemin.

– Det vi ser på en övergripande nivå är att sjukvården har visat en stor förmåga att ställa om. Men samtidigt har antalet besök och behandlingar, framför allt i den specialiserade vården minskat och väntetiderna har ökat, säger Natalia Borg, avdelningschef på Socialstyrelsen.

Antalet operationer minskade med en femtedel under perioden mars 2020 till januari 2021 jämfört med samma period året tidigare.

Besöken inom specialistvården minskade med 14 procent under perioden – nästan 300 000 möten.

Gustav Olsson

gustav.olsson@dn.se

12 Regeringen vill höja avgifter till pensioner

Socialdemokraterna vill göra högre pensioner till en valfråga om inte de borgerliga partierna går med på att höja avgifterna till pensionssystemet. Det uppger socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S).

– Vi vill ju fortsätta att höja pensionerna efter pensionstillägget som kommer i september och nästa steg är att öka inbetalningarna till systemet, säger han.

I pensionsgruppen som följer upp och föreslår förändringar i pensionssystemet sitter de partier som gjorde upp om systemet för 25 år sedan, förutom Socialdemokraterna även Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna. Efter det att Miljöpartiet blev regeringsparti slöt även MP upp bakom överenskommelsen.

Socialförsäkringsministern hävdar att tilltron till gruppen hänger på att den lyckas göra upp om att höja pensionerna, åtminstone för de som får minst utdelning i dag.

– Vi är helt överens om att vi måste höja pensionerna för dem som har det sämst ställt. Men det allra enklaste sättet är att sänka skatten, det är därför vi gick fram med det i vår senaste budget, säger Maria Malmer Stenergard som företräder Moderaterna i pensionsgruppen.

Avgifterna till systemet ska absolut ses över, framhåller hon. Men avgiftshöjningar har nackdelar av olika slag.

– Det tar decennier innan höjningarna får genomslag. Det hjälper inte dagens fattigpensionärer. Det andra är att det gynnar höginkomsttagare, tillägger Malmer Stenergard.

TT

12 ”Eskalerande svartsjuka är en varningssignal”

Våld i nära relationer ser sällan ut som på film – det uppstår oftast under en längre process. Det menar experter som forskar om och arbetar med våldsamma män.

Ett varningstecken på att våld kan uppstå i en relation är eskalerande svartsjuka hos förövaren.

Våld i nära relationer förekommer med både män och kvinnor som förövare, och i både hetero- och homosexuella relationer. Men i de

flesta fall är det mannen som står för våldet och kvinnan som blir utsatt.

För omgivningen kan våld i en relation i många fall märkas genom att kvinnan tycks dra sig undan sociala kontakter, som DN skrivit om i en tidigare artikel. Men om det i stället är en manlig förövare som man känner eller är släkt med, hur märks det då? Hur ska man agera gentemot honom? Och finns det några varningstecken som en man bör vara uppmärksam på ifall han själv oroar sig för att bli våldsam?

Susanne Boethius, forskare i sociologi, har gjort studier på män som går i behandling för att de har varit våldsamma i nära relationer. Hon säger att omgivningen inte alltid märker av våldet, och ibland blir förvånad när det uppdagas.

– Men i många fall har man en känsla av att det är någonting som inte stämmer i relationen. I den forskning jag bedriver som delvis fokuserar på sociala nätverkets respons, och då menar jag exempelvis anhöriga, grannar, chefer och kompisar, så har det visat sig att det är vanligt att personer ur det sociala nätverket vet om att det förekommer våld i relationen, eller att man åtminstone misstänker att det är något som inte står rätt till, säger Susanne Boethius.

När en relation övergår till att bli våldsam kan det för omgivningen vara lättare att märka av förändringar i offrets beteende än i förövarens, menar hon.

– Ofta förändras kvinnans sociala liv. Hon är inte lika anträffbar och blir mer isolerad eftersom hon kontrolleras. Hon kanske säger upp sig från sitt jobb, eller följer inte längre med

ut, hon drar sig undan. Men ibland har omgivningen också fått en känsla av att mannen beter sig obehagligt på något sätt, men det är svårt att sätta fingret på vad det är, säger hon.

Psykologen Ulf Calvert är operativt ansvarig på telefonlinjen Välj att sluta, som vänder sig till våldsutövare och deras anhöriga som vill sluta utöva våld mot sin partner. Han har över 25 års erfarenhet av att behandla våldsamma män och menar att det är lika viktigt att prata med mannen som med kvinnan.

– Båda personerna behöver konfronteras, men hur det ska göras beror på hur relationen ser ut. Det måste göras en riskbedömning. Vissa förövare kan bli väldigt våldsamma om de blir påkomna och skammade. Mitt förslag är att man ringer till Välj att sluta eller till Socialtjänsten för råd och stöd, säger han.

Även Susanne Boethius menar att det är viktigt att jobba från två håll:

– Vi måste hjälpa kvinnorna, men vi måste också få de här männen att ta ansvar för sitt våld och sluta vara våldsamma, säger hon.

Hur man ska närma sig en våldsutövande vän, granne, kollega eller släkting beror mycket på vem personen är, framhåller Ulf Calvert. I vissa fall kan det vara bäst att ringa polisen, i andra att berätta om telefonlinjen Välj att sluta.

– Om man bedömer det som säkert kan man gå ihop flera stycken och sedan sätta sig ner och prata med personen på samma sätt som man bemöter en missbrukare. Man berättar om sin oro för hur paret har det. Man säger vad man ser, att man finns där och gärna vill ge stöd för att det här ska upphöra.

Våld i nära relationer sker sällan direkt från relationens start. Forskningen skiljer ibland mellan situationsvåld och kontrollvåld.

Situationsvåld är ett resultat av svårigheter att hantera konflikter och börjar ofta med ett gräl. Det utövas av både män och kvinnor, och ofta av bägge parter i en relation. Män som gör sig skyldiga till situationsvåld har sällan mer patriarkala värderingar än män som inte utövar våld.

Den andra typen av våld, kontrollvåld, är ett medel för att uppnå dominans över en partner. Det kan vara förenat med att övervaka kvinnan och lägga beslag på familjens inkomster, eller att nedvärdera, hota och skrämma henne. I kontrollvåldet, som nästan bara utövas av män, är svartsjuka ett vanligt motiv. Men svartsjuka förekommer enligt Ulf Calvert även i relationer med situationsvåld.

– Är det något som finns med i alla relationer som havererar är det svartsjuka som inte ger med sig. Det kan vara allt ifrån lätt till paranoid svartsjuka. Många relationer har ett mått av svartsjuka i sig från början, innan tillitsfulla band har knutits. Men eskalerande svartsjuka är en varningssignal, liksom ihållande svartsjuka som inte går över, säger Ulf Calvert.

Hur skiljer man mellan normal svartsjuka och svartsjuka som kan leda till våld?

– Det är som att prata om eld ungefär. Lite eld är bara mysigt, men den kan snabbt ta sig farliga former. Initial svartsjuka i anknytningsprocessen ska ge med sig när relationen blir stabilare och tilliten ökar. Om den inte gör det utan fortsätter och dessutom förvärras så är det en väldigt farlig utveckling.

Svartsjuka är inte den enda riskfaktorn för våld, poängterar Susanne Boethius, men även hon varnar för svartsjuka som får för stora dimensioner.

– En möjlig riktlinje för om svartsjukan är destruktiv är om du som är svartsjuk märker att personen du lever med är rädd för dig, eller att svartsjuka ofta leder till konflikter. Vad som är viktigt att känna till är att man kan ringa och få hjälp och råd innan det har gått så långt som till fysiskt våld, säger hon.

I sin avhandling ”Män, våld och moralarbete” (2015) intervjuade Susanne Boethius män som frivilligt sökt behandling för sitt våldsamma beteende. Många av männen hade själva försökt berätta om sitt våldsamma beteende på olika sätt innan de tog kontakt med

någon av de åtta mansverksamheter som ingick i studien.

– Vissa hade sagt vad de hade gjort rakt ut, medan andra hade berättat det mer subtilt eller omskrivet, som ”Jag får vredesutbrott” eller ”Det kan vara jobbigt för min fru”. Ändå fick de sällan några följdfrågor eller något gehör. Det kunde vara på vårdcentralen, för prästen, på studenthälsan, på arbetsförmedlingen eller för någon kompis eller anhörig. Det är viktigt att samhället blir bättre på att fånga upp de här männen.

Hur bör man reagera om man träffar en man som försöker berätta?

– Först bör man uppmuntra till att fortsätta prata. Det är alltid ett första steg. Ställ gärna följdfrågor, ta upp det igen och stäm av med

andra i familjen. Är det någon fara för kvinnan - eller för eventuella barn måste man ringa polisen. Men sedan kan du även själv ringa till de stödlinjer och mansverksamheter som finns för att få råd i det specifika fallet.

Det ser sällan ut som på film eller i tv-serier, - berättar Ulf Calvert – våld i nära relationer uppstår oftast under en längre process.

– Vi behöver göra upp med schablonbilden av den fulla mannen som kommer hem från krogen och slår sin kvinna. Det börjar nästan aldrig med grovt våld, utan med vanmakt, som i sin tur leder till psykiskt våld och sedan successivt övergår i andra typer av våld: att man håller tag i, slänger ner på en soffa, puttar, kränker, luggar eller örfilar.

När mannen själv beskriver våldet sker det med andra förklaringsmodeller än dem vad kvinnan använder, berättar Susanne Boethius.

– I min forskningsstudie uppgav männen främst tre förklaringar till att de använt våld. Det ena är att man lägger ansvaret på kvinnan: det är hon som provocerar, triggas och trycker på vissa knappar. Den andra linjen är att förklara det utifrån relationen, att det är situationen som eskalerar och leder till bråk. Det tredje är att han själv mår dåligt och befinner sig i någon kris, säger hon.

En återkommande mönster som Ulf Calvert har stött på under sina 25 års samtal med män som slår är att våldsutövaren har vissa förväntningar på relationen som inte infrias.

– Det handlar då om orealistiska förväntningar, vilket gör att relationen inte blir speciellt ömsesidig och balanserad. I vissa fall märks det redan i början, genom ett överdrivet romantiskt beteende. Om en ny relation verkar för bra för att vara sann så är den sannolikt inte så bra.

Vad kan en man göra för att förebygga våld i en relation?

– Ökad förståelse för sitt anknytningsmönster är en viktig pusselbit. Man behöver lära sig att prata om relationer, prata om känslor och att adressera sin sårbarhet. Om man har agerat aggressivt ska man inte dra sig undan, utan söka hjälp. Det är svårt att prata om sådant som känns skamligt, men det är därför det finns möjlighet att prata anonymt på Välj att sluta.

På en partiledardebatt i SVT beskrev Jimmie Åkesson nyligen mäns våld mot kvinnor som ett importerat problem – ett resultat av en växande hederskultur och ”medeltida värderingar” från andra länder. Både Susanne Boethius och Ulf Calvert vänder sig mot den karaktäriseringen.

– Vi har forskat om mäns våld mot kvinnor i Sverige i mer än 50 år. Våldsamma män finns i många olika grupper, i olika åldrar och olika samhällsskikt, säger Susanne Boethius.

– Våld mot kvinnor finns överallt. I vår verksamhet har vi alla slags kulturella och sociala grupper: advokater, akademiker, snickare, it-tekniker, invandrare och svenskar, säger Ulf Calvert.

Sverker Lenas

sverker.lenas@dn.se

Fakta. Hit kan du vända dig

Om du är utsatt för våld i en relation, ring polisen på 114 114. Om situationen är akut, ring 112.

Socialtjänsten i din kommun erbjuder stöd till dig som är utsatt eller orolig för en anhörig. Även den som vill sluta utöva våld kan få behandling. Genom Socialtjänsten går det också att få skyddat boende.

Telefonlinjen ”Välj att sluta” är till för dig som vill sluta utöva våld eller som är anhörig till någon som utövar våld.

Telefonnummer: 020-555 666

12 Extrem platsbrist – patienter skickades till andra regioner

Situationen inom intensivvården i Region Stockholm är fortfarande mycket ansträngd med extrem platsbrist på akutsjukhusen. De senaste veckorna har flera intensivvårdspatienter skickats från regionen till sjukhus i andra landsändar. Samtidigt har Karolinska minskat antalet intensivvårdsplatser.

Antalet slutenvårdade covidpatienter i Stockholm har minskat de senaste veckorna, men trycket inom intensivvården är hårt med ett pressat platsläge inom hela regionen.

Vid lunchtid på fredagen fanns inga lediga platser, enligt intensivvårdens platsportal som visade på 100 procents beläggning av totalt 159 platser, varav 88 av patienter med bekräftad covid-19. På tisdagsmorgonen var beläggningen 95 procent och 83 av 145 iva-patienter hade bekräftad covid-19.

Huvudstadsregionen har tvingats skicka patienter till andra regioner för att kunna ge rätt vård. Enligt Karolinska, som har det samordnade ansvaret för intensivvårdsplatserna, har fyra intensivvårdspatienter skickats från Södersjukhuset till andra regioner de senaste

veckorna: en till Gotland, en till Sundsvall, en till Halmstad och en till Lindesberg. Från Södertälje sjukhus skickades veckan innan en intensivvårdspatient till Västerås.

– Det är fullt inom intensivvården, helt fullt. Vi försöker ju alltid att i första hand hitta platser inom regionen och i nästa steg vänder vi oss till den regionala samordnaren som riktar frågan till övriga landet. Att vi måste skicka patienter längre bort är inte önskvärt ur något perspektiv. För närstående kan det vara traumatiskt, säger Anne Kierkegaard, chefläkare på Södersjukhuset.

Vilken betydelse har det ur ett patientsäkerhetsperspektiv att behöva flytta intensivvårdspatienter?

– Vi bedömer noggrant vilka patienter som bedöms klara en flytt. Det är inte heller patientsäkert att ha helt fullt inom intensivvården så att vi inte har platser.

Det är dokumenterat att en flytt av intensivvårdspatienter på grund av resursbrist ökar risken för att avlida.

Anne Kierkegaard säger att i synnerhet den andra och tredje vågen inneburit ett enormt tryck på Södersjukhuset, som befunnit sig i förstärkningsläge sedan i november.

– Vi har ju haft en mycket hög smittspridning i Stockholm och vi har haft ett enormt tryck på Sös.

Även andra sjukhus bekräftar att de har ett högt tryck.

Södertälje sjukhus hade två överbeläggningar inom intensivvården inför helgen. En patient flyttades under fredagen till Karolinska i Huddinge.

– Det finns absolut inga marginaler. I det här läget så måste man prioritera inom intensivvården – men ju mer ansträngd situationen blir så ökar risken att man missar detaljer, och just detaljer är viktiga inom intensivvården, säger David Hellgren Svae, överläkare och intensivvårdschef på Södertälje sjukhus.

Samtidigt som platsbristen ökat har antalet intensivvårdsplatser totalt sett minskat i regionen de senaste veckorna. På tisdagen fanns 153 platser jämfört med 173 den 15 april. Huvudorsaken är att Karolinska dragit ner på antalet intensivvårdsplatser.

Björn Persson, verksamhetschef inom PMI på Karolinska, lämnar en skriftlig kommentar:

– Läget inom intensivvården på Karolinska är pressat och har varit det under en mycket lång tid. Vi har varit tvungna att använda oss av krislägesavtalet under stora delar av det gångna året och har tyvärr ännu inte kunnat återgå till vanlig schemaläggning. Vi reducerar platserna i takt med att intensivvårdspatienterna blir färre samtidigt som vi anpassar oss till behovet av att öka upp antalet operationer för främst cancerpatienter, som ökat kraftigt.

Krislägesavtalet har aktiverats inom intensivvården i Region Stockholm, och på Karolinska och Södersjukhuset schemaläggs sjuksköterskor och undersköterskor sedan länge på 12,5-timmarspass. Samtidigt har Karolinska

lämnat det förhöjda beredskapsläget och återgått till normalläge sedan den 27 april.

Anne Kierkegaard säger att Södersjukhuset under pandemin har fått hjälp från samtliga sjukhus i regionen för att hitta platser. Enbart under 2021 uppges 25 patienter ha flyttats till intensivvårdsavdelningar på andra sjukhus, merparten inom länet.

Medarbetare inom intensivvården på Sös är dock frågande till fördelningen av trycket inom regionen.

– Hur kan det komma sig att Karolinska gått in i normalläge, och vi på Sös befinner oss två nivåer högre? Att skicka patienter är ett nödvändigt ont, och vi undrar hur det kan vara så dålig regional styrning i Region Stockholm,

säger en läkare inom intensivvården på Sös som vill vara anonym.

Johan Bratt, tillförordnad hälso- och sjukvårdsdirektör i Region Stockholm, säger att trycket mot intensivvården varit högt under lång tid och beskriver situationen som mycket oroande.

– Det allra bästa vore att man kunde hantera alla patienter inom regionen. Nu har vi samtidigt vård som inte kan anstå. Då är det här en möjlig lösning. Det handlar om att vissa operationer måste göras innan sommaren, och då måste man balansera intensivvårdsresurserna.

Hur kommer det sig att Region Stockholm inte klarar trycket?

– Vi har under hela pandemin klarat detta och skalat upp och ökat våra intensivvårdplatser. Men vi kan ju inte ha helt fullt inom intensivvården, utan måste ha resurser för att klara operationer, eller om det skulle inträffa olyckor.

Det låter allvarligt, om man som patient eller anhörig måste vara rädd för att bli inlagd på Sös, för att man då riskerar att hamna i Sundsvall?

– Det är bara en patient som skickats till Sundsvall. Men det viktiga nu är att vi gemensamt får ner smittspridningen och får effekt av vaccinationerna. Vi hoppas att nedgången vi nu ser på intensivvården ska hålla i sig, och att trycket kommer att minska.

Regionen beskrev i sin dagliga uppdatering i måndags ett ”oroväckande högt tryck” inom intensivvården, trots en liten nedgång i antalet covidpatienter. Under tisdagsmorgonen hade det totala antalet patienter inom intensivvården minskat något, men på Sös och Danderyd var det fullt.

– I dag är det fullt och jag vet inte om man planerar att flytta en patient under dagen, säger en läkare på Sös-intensiven.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Fakta.

Patienttransporter

De senaste veckorna har fem patienter skickats från sjukhus i Stockholm till andra regioner.

1 april: Södersjukhuset till Visby (Region Gotland).

29 april: Södertälje till Västerås (Region Västmanland).

5 maj: Södersjukhuset till Sundsvall (Region Västernorrland).

6 maj: Södersjukhuset till Halmstad (Region Halland).

7 maj: Södersjukhuset till Lindesberg (Region Örebro).

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Övergripande delar av kulturministrarnas demokrati och kultur läggs i området för riksdag m m

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratrstruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Utbildnings- departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

[Områden](#)

Områden

- [Barn- och ungdomsutbildning](#)
- [Folkbildning](#)
- [Högskola och forskning](#)
- [Studiefinansiering](#)
- [Vuxenutbildning](#)

[Om Utbildningsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Utbildningsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)

- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Anna Ekström](#)

Utbildningsminister

[Matilda Ernkrans](#)

Minister för högre utbildning och forskning

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset](#)

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/>

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
24 januari 2019 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Karlstads universitet**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Skövde**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Halmstad**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Borås**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan Dalarna**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Göteborgs universitet**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Försvarshögskolan**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
23 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Överklagandenämnden för högskolan**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Örebro universitet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Vetenskapsrådet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Uppsala universitet**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)

- **Södertörns högskola**
18 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Stockholms universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Statens skolverk**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Statens skolinspektion**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Skolforskningsinstitutet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Sameskolstyrelsen**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Rymdstyrelsen**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Polarforskningssekretariatet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Mälardalens högskola (MDH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Mittuniversitetet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Malmö universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Lunds universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Luleå tekniska universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Linnéuniversitetet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Linköpings universitet**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)

- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
17 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. Konsthögskolan**
13 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Kungl. biblioteket (KB)**
13 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Konstfack**
12 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Karolinska institutet (KI)**
12 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Institutet för rymdfysik**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan Väst**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
11 januari 2017 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Umeå universitet**
05 februari 2015 från [Utbildningsdepartementet](#)
- **Skolväsendets överklagandenämnd**
05 februari 2015 från [Utbildningsdepartementet](#)

Anna Ekström

Utbildningsminister

[Utbildningsdepartementet](#)

"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- [Barn- och ungdomsutbildning](#)
- [Folkbildning](#)
- [Vuxenutbildning](#)

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning

[Utbildningsdepartementet](#)

”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- [Högskola och forskning](#)
- [Studiefinansiering](#)

[SW .7957 Undervisning o d. Forskning](#)

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

[Områden](#)

Områden

- [Civila samhället och idrott](#)
- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Kultur](#)
- [Medier](#)
- [Ungdomspolitik](#)

[Om Kulturdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Kulturdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)

- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvarigt statsråd](#)

Ansvarigt statsråd

[Amanda Lind](#)

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter](#)
- [Regeringens strategi för romsk inkludering](#)
- [Demokratin 100 år](#)
- [Kulturrådsbloggen](#)

Aktuellt från Kulturdepartementet

Kulturdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/>

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
02 januari 2018 från [Kulturdepartementet](#)
- **Delegationen mot segregation**
02 januari 2018 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
01 juli 2017 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Fängelsemuseum**
02 januari 2017 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
21 november 2016 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för press, radio och tv**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens musikverk**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens konstråd**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens försvarshistoriska museer**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksantikvarieämbetet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Naturhistoriska riksmuseet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Myndigheten för kulturanalys**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Moderna museet**
27 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Konstnärsnämnden**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Institutet för språk och folkminnen**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Forum för levande historia**
24 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Radio**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nordicom**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksteatern**
20 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Valmyndigheten**
05 februari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Zornsamlingarna**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Thielska galleriet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Tekniska museet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Skansen**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Nordiska museet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Arbetets museum**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksförbundet Sveriges museer**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nobelmuseet**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Judiska museet i Stockholm**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
26 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Voksenåsen AS**
21 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
21 januari 2015 från [Kulturdepartementet](#)

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Föreningen Svensk Form**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Utbildningsradion**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Television**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges författarfond**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Stiftelsen Dansens Hus**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens museer för världskultur**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens medieråd**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens maritima museer**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens kulturråd**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens historiska museer**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Statens centrum för arkitektur och design**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sametinget**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Röhsska museet i Göteborg**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Riksarkivet**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Nämnden mot diskriminering**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
19 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Sveriges Författarförbund**
11 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)
- **Bildmuseet i Umeå**
11 december 2014 från [Kulturdepartementet](#)

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

[Kulturdepartementet](#)

”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”

Amanda Linds områden

- [Civila samhället och idrott](#)
  - [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Kultur](#)
- [Medier](#)
- [Ungdomspolitik](#)

[SW 70 Allmänt om konst o kultur.](#)

[SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.](#)

[SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.](#)

[SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.](#)

[SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.](#)

[SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.](#)

[SW 78 Musik \(konserter o d 792\)](#)

[SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.](#)

[SW .7911-7913 Seder och bruk.](#)

[SW .7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.](#)

[SW .792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.](#)

[SW .793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.](#)

[SW .7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.](#)

[SW 796/799 Sport, idrott o d.](#)

[SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.](#)

[SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.](#)

[SW .101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.](#)

[SW .102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning](#)

[SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar](#)

[SW 11/19 Individernas inre verkligheter.](#)

[SW 2 Religiösa verksamheter o d.](#)

[SW .655 Förlagsverksamheter o d.](#)

[SW .659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW .](#)

[657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW 32 Statsvetenskap.](#)

06 Riksdagen sa nej till oberoende granskning av Pisareultatet

Utbildningsminister Anna Ekström (S) ska frågas ut i utbildningsutskottet i dag om varför hon inte lät göra en oberoende granskning av resultaten i Pisaundersökningen när det väcktes misstankar om att de inte gick att lita på.

När frågan kom upp i riksdagen röstade en majoritet nej till en oberoende granskning.

MP och V ansåg att det var något skumt bakom en begäran om en extern granskning.

Enligt Riksrevisionens granskning har inte utbildningsminister Anna Ekström (S) ansträngt sig tillräckligt mycket för att utreda misstankarna om att alldeles för många svenska elever exkluderats från Pisaurvalet.

När Expressen förra sommaren publicerade sin granskning, som pekade på att urvalet var skevt och att Pisa inte gick att lita på, lät Anna Ekström OECD granska den svenska Pisastatistiken.

OECD:s granskning har nu fått hård kritik av Riksrevisionen som menar att den varken är trovärdig eller oberoende. Slutsatserna som OECD drar om att de svenska exkluderingarna är korrekta baseras på felaktiga antaganden om svensk skola, menar revisionen.

En stor del av kritiken mot Anna Ekström handlar i dag om att hon inte lät göra en oberoende granskning.

I samband med att utbildningsministern beställde OECD-granskningen lade L och M fram ett så kallat utskottsinitiativ där de krävde att utredningen skulle göras av en oberoende part och inte av OECD som man menade var part i målet.

Men när riksdagen i slutet av september förra året skulle ta ställning till förslaget så röstades

det ned av en majoritet bestående av S, C, MP och V.

Av riksdagens protokoll från omröstningen framkommer att både S, C, V och MP röstade för att avslå begäran om en oberoende granskning med motiveringen att OECD var bäst lämpat.

MP och V ansåg dessutom att det var något skumt bakom en begäran om en oberoende granskning.

Miljöpartiets skolpolitiska talesperson Annika Hirvonen menade att motivet bakom en extern granskning av Pisa var ”en del i populistiska partiers arbete med att underminera mellanstatliga organisationer” såsom OECD.

”Vi har sett hur Donald Trump i USA underminerar Världshälsoorganisationen och

FN. Jag är på riktigt orolig över om vi har partier i Sveriges riksdag som vill påstå att internationella organisationers undersökningar inte är trovärdiga”, argumenterade Annika Hirvonen.

I dag håller hon fast vid vad hon sa i riksdagen.

– Jag tror att det hos vissa partier finns ett intresse av att visa på att allting är på väg åt fel håll och att dessutom skylla det på invandringen, säger Annika Hirvonen.

Det låter som spekulationer, för att inte säga konspirationsteorier?

– Jag tyckte att man skulle kunna lita på den granskning som OECD gjorde av Skolverkets utförande av OECD:s egen Pisamätning.

– Men jag kan konstatera i efterhand att den granskningen inte gjordes på ett sätt som visade de brister som Riksrevisionen pekar på. Självklart hade det varit bra att ha en mätning som hade varit tillförlitlig, säger Annika Hirvonen.

Även Vänsterpartiets skolpolitiska talesperson Daniel Riazat argumenterade för att avslå begäran om en oberoende granskning.

Syftet med den var att blåsa upp problemen med invandringen, menade han och pekade på Expressens granskning som visade att Pisa-urvalet kunde vara skevt.

Den var gjord av en reporter som hade ”tagit tydlig politisk ställning till fördel för högern i Sverige”, enligt Daniel Riazat.

Menade du att en utomstående granskning skulle kunna användas av högern för att minska invandringen till Sverige?

– Nej, men att man använt sig av en retorik där man enbart pekar ut nyanlända som ett problem, i stället för att fokusera på att man ska kunna lita på de uppgifter som kommer från utbildningsdepartementet och Skolverket, och belysa de problem vi har fått med marknadsskolan och nedskärningarna i skolan.

I samband med att Pisaresultaten presenterades hösten 2019 sade Moderaternas skolpolitiska talesperson Kristina Axén Olin till DN att Pisa gav en förskönande bild av det svenska skolsystemet eftersom så många nyanlända hade exkluderats.

Har det inte visat sig att Axén Olin hade rätt?

– Mitt svar är att jag fortfarande anser att störst fokus ska vara att man kan lita på uppgifterna man får från myndigheterna, säger Daniel Riazat.

När riksdagsledamoten Roza Güclü Hedin (S) argumenterade emot förslaget om en oberoende granskning varnade hon för att det fanns en koppling mellan den kritik som riktas mot uppgången i Pisaresultaten och den kritik som riktas mot S.

”När vi socialdemokrater har makten och resultaten vänder kommer kritiken. I utskottets betänkande, i medier och bland utbildningspolitiker av annan färg än min har det konspirerats, misstänkliggjorts och insinuerats på ett sätt som inte hör hemma i en demokrati”, sade Roza Güclü Hedin.

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

Fakta. Riksrevisionens kritik

Andelen exkluderade elever i Pisa 2018 var för hög och kan inte förklaras av den stora flyktinvandringen 2015.

Andelen nyanlända elever som fick exkluderas på grund av bristande svenskkunskaper ökade endast med en halv procentenhet för Pisa 2018, jämfört med 2015. Felaktiga exkluderingar av andra skäl har också gjorts.

Det går att förklara en exkludering på 6,6 procent, inte de 11,1 procent som undantogs.

De skolor som deltog i Pisa 2018 uppfattade informationen om exkludering på olika sätt och undantog därför elever olika. Skolverket

säkerställde inte och följde inte upp att detta blev korrekt.

Trots ifrågasättanden från medier och politiker om ett missvisande urval gick varken Skolverket eller regeringen till botten med misstankarna.

OECD:s granskning håller inte måttet, bland annat på grund av en felaktig bild av svensk skola.

Kritik mot urvalet fanns även internt på utbildningsdepartementet, trots det hänvisade regeringen till Skolverkets och OECD:s uppgifter om att allt gått korrekt till.

Källa: Riksrevisionen

06 Filmstaden hoppas kunna öppna i slutet av maj

Publikbegränsningarna har påverkat många kulturverksamheter under pandemin. Biografjätten Filmstaden som har hållit helt stängt för publik hoppas nu kunna öppna i slutet av maj.

– Det beror om regeringens nya restriktioner blir verklighet den 17 maj, säger Helena Eklund, marknadschef på Filmstaden.

Efter att regeringen i höstas skärpte publikgränsen till åtta personer beslutade Filmstaden att stänga samtliga biografier. Initialt var stängningen tänkt att vara fram till julhelgen men när smittspridningen gjorde att publiktaket låg kvar sköts också öppningsdatumet för Filmstadens biografier på framtiden.

I förra veckan kom regeringen med förslaget om att öppna för större publik från och med 17 maj, förutsatt att smittspridningen tillåter det. Blir förslaget verklighet innebär det att 50 personer kan tillåtas i publiker inomhus om de har anvisade sittplatser.

Helena Eklund, marknadschef på Filmstaden, säger att de i och med regeringens besked hoppas kunna öppna sina biografier i slutet av maj.

– Vi har alla biljettsystem på plats som vi kommer att anpassa efter de restriktioner det blir. Sedan behöver vi lite heads up eftersom vår personal har varit korttidspermitterade, så det tar ett litet tag att få dem tillbaka.

Samtidigt konstaterar hon att det inte finns något spikat öppningsdatum, utan att det är beroende av att publikbegränsningarna luckras upp något.

– Vi hoppas och håller tummarna, säger Helena Eklund.

Om det inte blir någon förändring från 17 maj, vad gör ni då?

– Blir det väldigt hårda restriktioner och man inte ser nåt nytt potentiellt datum så blir det svårt att öppna. Det beror på vad regeringen ger för budskap, om de känner sig trygga med att

åttagränsen bara är kvar en kortare tid kanske vi öppnar för åtta personer, som en upptrappning.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

06 Kerstin Ekman släpper första romanen på tio år

LITTERATUR. Efter två essäsamlingar och en biografi återvänder Kerstin Ekman till fiktionen. I augusti kommer hennes nya roman ”Löpa varg” som handlar om den pensionerade jägmästaren Ulf Norrstig och hans förändrade relation till jakten och skogen, skriver Bonniers i katalogen över höstens böcker.

”Löpa varg” blir hennes första roman sedan ”Grand final i skojarbranschen” som kom för tio år sedan.

I fjol kom Kerstin Ekman med ”Tullias värld”, en personlig essäbok om Tullia, Ciceros dotter och en ung kvinna i Romarriket. Dessförinnan skrev Ekman två böcker med botaniskt tema ”Då var allt levande och lustigt”, (2015) en biografi om en av Linnés lärjungar, samt ”Gubbas hage” (2018).

TT

06 Inte konstigt att Liljevalchs nybygge kostar en halv miljard, skriver Tomas Lauri

Redan innan nya Liljevalchs konsthall står klar har den hunnit utmärkas till Sveriges fulaste nybygge. Samtidigt har bygget dragit ut på tiden och budgeten skenat, från 130 miljoner kronor till en dryg halv miljard.

Det låter illavarslande, men är inte särskilt konstigt.

Strax före pandemin besökte jag Helsingfors nya konstmuseum Amos Rex, som är jämförbart i storlek med Liljevalchs och dess nya tillbyggnad. Även där har en historisk raritet, Vinterpalatset, byggts till med nya utställningssalar för att klara av att vara en modern kulturarena. En stor skillnad är besluten om budgeten. I Helsingfors sattes prislappen till en halv miljard från första början, en summa som sedan hölls.

Det är svårt att förstå att någon ens kunnat tro på låga 130 miljoner kronor för att rusta upp och bygga ut Liljevalchs, när jämförbara internationella siffror bara finns en internetsökning bort. Liljevalchs chef Mårten Castenfors menar i en kommentar till Dagens

Arena att det inte hade blivit ett ja från politikerna om en halv miljard nämnts.

Mest säger det hela något om Stockholms ovana att bygga nya kulturinstitutioner. Senaste tillskottet är Moderna museet som fyller 23 år.

Jämfört med sina nordiska grannar är Stockholm absolut sämst i klassen. I Oslo har det under 20 år tillkommit en opera, ett Munchmuseum och nu senast det jättelika Deichmanbiblioteket. I Helsingfors har museet Kiasma, Musikhuset och biblioteket Ode blivit av. I Köpenhamn, som är duktigast i Norden, har de förutom ett konserthus, en opera och Skuespilshuset åstadkommit en rad kulturbyggnader i förortererna. Till och med Reykjavik har lyckats få till en stor kulturinstitution med sitt konserthus Harpa.

Även sett till privata initiativ som Bonniers konsthall och Sven-Harrys konstmuseum är Stockholm på efterkälken. Ett museum som Amos Rex är till exempel just ett sådant privat initiativ.

Ofta behövs sponsorer, donationer eller en statlig fond som danska Realdania som stöd för att få till en kulturinstitution i dag. Men att de byggs, trots skyhöga kostnader, handlar om de behov som en växande stad har. Museer, bibliotek och konserthus är heller sällan dåliga investeringar på sikt. De kan stå kvar i flera hundra år och tjäna sin sak som ankare i - offentligheten.

Sedan handlar det förstås om kvaliteten på arkitekturen. Ännu är det tidigt att avgöra hur väl det nya Liljevalchs lyckas. När jag passerade förbi där för en tid sedan var tillbyggnadens tak

täckt, likaså de stora fönster som löper utmed entréplan, bara mellanpartiet med sina ingjutna flaskbottnar var synligt. In kom jag inte.

Arkitekten Gert Wingårdh har rätt här, vänta och se tills allt är klart. Just nu är debatten lite av en ytlig och dum pajkastning om betong, alltför många liknelser vid parkeringsgarage och bunkrar. Om det inte vore för pandemin skulle jag, i väntan på öppnandet i höst, rekommendera en resa till Zürich med några av de senaste årens bästa exempel på betongarkitektur i historiskt känslig miljö.

Tillbyggnaden av Landesmuseum är ett sådant.

Liljevalchs tillskott är samma andas barn. Det ska bli spännande att se om Stockholms första nya kulturinstitution på länge levererar.

Tomas Lauri

07Ledare: Förtroendet för SR är inte ett personalärende

”Jag är inte farlig”. Så lyder rubriken till ett av de inslag där Sveriges Radio granskade islamister som klassats som säkerhetshot och dömts till utvisning från Sverige.

I inslaget, från den 16 december 2019, möter ”P1 morgons” lyssnare en man från Tjetjenien ”med ljusa ögon och mörkt hår”. På hans köksbord ”står frukt och chokladkex”.

Mannen säger att han ”inte håller på med kriminalitet eller något sådant”. Men när han skulle utvisas från Sverige efter att hans asylansökan avslagits bröt han sig ut ur förvaret. När han greps igen hade han tunga vapen och sprängkapslar.

Reportern berättar om LSU, lagen om särskild utlänningskontroll, som gör det möjligt att utvisa utländska medborgare om det är ”särskilt påkallat av hänsyn till rikets säkerhet” eller ”om det kan befaras att utlänningen kommer att begå eller medverka till terroristbrott”.

LSU är en besvärlig lag eftersom proceduren till stora delar är hemlig. Det är Migrationsverket som prövar om det finns grund för utvisning. Om verkets beslut överklagas har regeringen avgörandet, efter yttrande av Migrationsöverdomstolen. Eftersom det handlar om rikets säkerhet får inte ens den anklagade ta del av all bevisning.

Intervjun med mannen från Tjetjenien är ett av ett femtontal inslag där Ekoredaktionen, oftast samma reporter, granskade LSU.

Rapporteringen var kritisk mot lagen, så kritisk

att det finns skäl att tala om kampanjjournalistik. Några av rubrikerna: ”Professor: LSU-process kan strida mot Europakonventionen”. ”Domstolen: Säpos utredning ’problematisks’”. ”Juridiklektor: Rättssäkerheten bör stärkas”.

Ytterligare en rubrik i serien lyder ”Raad ska utvisas trots ’problematisks’ Säpoutredning”. Det är en lång intervju med Raad al-Duhan, sonen till den så kallade Gävleimamen Abu Raad. Båda är dömda till utvisning enligt LSU, men utvisningarna har inte kunnat verkställas.

”Innan utvisningsbeslutet var Raad en känd ungdomsledare”, konstaterar Sveriges Radios reporter och kallar honom ”en sårbar person”.

Samma reporter som gjorde intervjun inledde alltså en relation med Raad al-Duhan – och

fortsatte att rapportera om LSU i Sveriges Radio.

Sajten Dokus avslöjande i veckan om relationen mellan reporter och intervjuobjekt är mycket angelägen journalistik. SR:s hantering av det inträffade är under all kritik.

Ekots chef Klas Wolf-Watz har upprepat att det hela rör sig om ett ”personalärende”. Det är bara delvis sant. Vad som hänt är inte i första hand en fråga för hr-avdelningen. Det är ett grundskott mot trovärdigheten för SR.

”Vi agerade snabbt”, sa Wolf-Watz till Ekot. Men inte tillräckligt. Uppgifterna om relationen har varit kända av SR sedan hösten 2020. Ändå dröjde det till Dokus avslöjande innan Ekot handlade, och då bara genom att tillfoga reportagen, som fortfarande finns på sajten, en

sorts varningstext: ”Ekot har fått kritik för delar av rapportering kring det här ämnet och omständigheterna kring en tidigare anställd. Ta del av den debatten via länkarna nedan.”

Det är lätt att misstänka att det stora krafttaget från SR:s chefer var att hoppas att denna skandal skulle slinka under radarn.

LSU är en kontroversiell lag som kan slå mycket hårt mot enskilda och ställer stora krav på myndigheter och regering. Det är viktigt att den synas, och SR:s granskningar väckte relevanta frågor. Men genom Ekots agerande har rapporteringen förlorat i trovärdighet, och Sveriges Radios förtroende tillfogats allvarlig skada.

DN 7/5 2021

07 Ekström: Regeringen måste kunna lita på sin myndighet

Utbildningsminister Anna Ekström (S) var väl medveten om att Pissrapporten 2018 kunde vara baserat på ett skevt elevunderlag. Ändå fortsatte hon att hänvisa till felaktiga slutsatser från Skolverket och OECD om att resultatet gick att lita på.

– Regeringen måste kunna lita på sina expertmyndigheter, säger Anna Ekström som efter torsdagens utskottsförhör lägger ett stort ansvar på Skolverket.

Oppositionen är mycket kritisk till de förklaringar som Anna Ekström (S) gav när hon på torsdagen kallades till utbildningsutskottet. Den avgörande frågan var hur mycket hon visste om det felaktiga elevurvalet och att Pisa 2018 inte gick att lita på.

Före mötet valde hon att offentliggöra två promemorior där det framkommer att information om att för stor andel elever hade exkluderats från att delta fanns på ministerns eget departement ända sedan hösten 2019.

Moderaternas skolpolitiska talesperson Kristina Axén Olin tycker att det är märkligt att Ekström

inte lyssnade på informationen från de egna tjänstemännen som tagit fram underlaget.

– Hon har valt att i stället lita helt på Skolverket som har utfört provet. Det allvarliga är att hon fått den informationen men ändå fortsatt att hävda något annat i varje debatt, säger Kristina Axén Olin till DN efter mötet.

Även Patrick Reslow, Sverigedemokraternas skolpolitiska talesperson, uppfattar att Ekström mörkat information om det felaktiga elevurvalet.

– Hon försöker skjuta det här mot Skolverket. Det hade varit klädsamt om ministern kunnat stå upp och säga att hon gjorde fel från början, säger Reslow.

Anna Ekström säger att hon ställde hårda frågor och fick trovärdiga svar av Skolverket som

framhärdate i att det inte fanns skäl att ifrågasätta resultaten.

– De frågor jag ställde till Skolverket om exkluderingsgraden fick bra svar. Det gjorde att jag kunde utgå från att den myndighet som hade ansvaret också hade följt regelverket, säger Anna Ekström till DN efter mötet i utbildningsutskottet.

Samtidigt riktar Riksrevisionen hård kritik mot dig för att du inte tog ditt ansvar som minister och var tydligare i dina kontakter med Skolverket?

– Min bedömning är att jag har fullgjort det uppföljningsansvar som finns. I det ansvaret finns det en motsvarande skyldighet från myndighetens sida att hålla regeringen informerad om sådant som regeringen behöver

veta. Regeringen måste kunna lita på sina expertmyndigheter, säger Anna Ekström.

Till DN har Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson sagt att Skolverket följt regelverket. Myndigheten ska ha tagit kontakt med alla deltagande skolor för att få svar på varför så många elever var exkluderade.

Också Skolverket ska ha fått så bra svar att man utgått från att skolorna följt regelverket.

– Skolorna kunde förklara varför de hade exkluderat elever, och det är svårt för oss att ifrågasätta deras bedömningar, sade Fredriksson.

Bör Skolverket utkrävas ett större ansvar för det här?

– Nej, jag har förtroende för Peter Fredriksson. Men i dag har regeringen gett Skolverket ett uppdrag om att förstärka arbetet med att säkra ett högt deltagande vid nästa Pisagenomförande. Jag förväntar mig att Skolverket tar det uppdraget på mycket stort allvar, säger Anna Eriksson.

Den andra stora frågan på torsdagens utskottsmöte handlade om hur mycket vi kan lita på resultaten i Pisa 2018.

– Det finns anledning att sätta frågetecknen, framför allt när det gäller utrikes födda elevers resultat. Men för de elever som gått i svensk skola hela sitt liv känner jag inte alls samma oro för resultaten i Pisa 2018, säger Anna Ekström.

Men måste inte resultaten för 2018 tas bort i den uppåtgående kurvan som visar utvecklingen sedan mätningarna startade för tjugo år sedan?

– Det måste vara OECD som svarar på den frågan. Jag har ingen information om när det kan göras. Men jag har försäkrat mig om att OECD har fått Riksrevisionens rapport, säger Anna Ekström.

Sofia Tanaka

sofia.tanaka@dn.se

Peter Letmark

peter.letmark@dn.se

08 Prydliga portalen plötsligt portad

Kungliga Djurgårdens näst prydligaste portal är plötsligt portad! Den ståtligaste är naturligtvis den koboltblå konungliga gjutjärnsgrinden från 1849, som välkomnar alla besökare vid Djurgårdsbron.

Den näst ståtligaste uppfördes på 1870-talet på Djurgårdsvägen, som entré till Hasselbacken, Djurgårdens mest traditionsrika restaurang. Portalen var strategiskt placerad i fonden av Allmänna gränd.

Den förföll så småningom och avlägsnades. Omkring 1990 byggdes en väl anpassad hotellflygel och i samband med ett kulturhistoriskt återställande av den yttre miljön rekonstruerades portalen 1992.

Men en dag nu i mitten av mars låg den plötsligt i spillror på marken. En vecka senare kom förklaringen: Stadsbyggnadskontoret utlyste samråd om förslag till en ny detaljplan, som innebär en total omgestaltning av Hasselbackens yttre miljö.

Orsaken är att Hasselbacken 2019 köptes av Björn Ulvaeus bolag 3E Property, som också äger grannarna Pop House och Cirkus. På Hasselbacken vill Ulvaeus bygga tre stora byggnadskomplex, som delvis skulle dölja huvudbyggnaden.

Terrassen med murar och rekonstruerade balustrader rivs och görs om till en underbyggd sluttning. Den berömda Bellmanseken får en byggnad alldeles intill – så nära att kronan måste beskäras. Bellmansstatyn (för vilken August Strindberg satt modell) syns inte ens på ritningarna.

Vår världskände sympatiska musiker Björn Ulvaeus är när det gäller stadsplanering lite av en ulv i fårakläder. Hans lyckligtvis stoppade planer på rivning av Allmänna gränds vackra restaurangbyggnad från 1870-talet och hans stora nybygge på Slottsholmen i Västervik (som nagelfors i ”Uppdrag granskning” 2018) bär syn för sägen.

Hasselbackens träportal ersätts nu av en kopia av den kvälls- och nattetid ljusstrålande stålportik, som stod på platsen från 1931 och ett

antal år därefter. Den är i och för sig av intresse, men den gamla portalen borde naturligtvis stå kvar i stället för att – som man nu i efterhand tycks ha beslutat – återuppföras vid Hazeliusbacken.

Samtidigt som Hasselbackens entréportal förvandlades till en brädhög revs på terrassen ovanför en musikpaviljong från 1880-talet, som också den var en välgjord rekonstruktion från 1992. Den beklagliga rivningen gjordes utan rivningslov. När det gäller nybyggnader talar man om svartbyggen. Här är det i stället fråga om en olaglig svartrivning.

På måndag är sista dagen för samrådet om Hasselbackens framtid. Något för intresserade Djurgårdsvänner att begrunda.

Fredrik von Feilitzen

09 Ledare: Den här hanteringen duger faktiskt inte, Ekström

Ledaren är tillfogad en rättelse.

Det lutande Pisatornet kastar en allt längre skugga över utbildningsministern.

Riksrevisionens hårda kritik av hur den senaste Pisamätningen genomfördes, samt av regeringens och Skolverkets uppföljning av

bristerna, var bara början. Den senaste veckan har inte varit bra för Anna Ekström.

Kärnpunkten är att mätningen 2018 inte genomfördes på korrekt sätt. För många elever exkluderades, främst nyanlända. 6,6 procent av eleverna borde undantas enligt reglerna, nu blev det 11,1.

Det är sannolikt att detta gav ett bättre resultat än vad den svenska skolan förtjänar. Men regeringen var snabb med att gratulera sig själv till stor skolframgång.

När en granskning av Expressen skapade tvivel kring mätningen gav Anna Ekström OECD i uppdrag att kontrollera resultaten. Genomgången visade sig vara undermålig. I efterhand är det tydligt att en helt oberoende

granskning hade varit att föredra, vilket krävdes av M och L i utbildningsutskottet.

Fortfarande finns flera viktiga frågor rörande Anna Ekströms agerande kring Pisa 2018. Redan hösten 2019 fanns information på utbildningsdepartementet om att en för stor andel elever sållats bort, enligt två promemorior som departementet offentliggjorde i veckan efter att Expressen avslöjat deras innehåll. Enligt uppgifter från Ekot ska Skolverket också ha informerat ministern om misstankarna innan resultaten publicerades i december 2019.

Utbildningsministern borde inte bara ha varit angelägen om att alla frågetecken rätades ut. Det borde också ha varit tydligt för henne att bristerna i mätningen innebar att den inte kunde uppfylla sin funktion som temperaturmätare för den svenska skolan.

Någon anledning att fira ett gott Pisaresultat fanns inte. Det borde hon ha redogjort för offentligt.

Men ministern är sannerligen inte den enda som har anledning till självkritik.

I veckan kunde DN berätta om vad som hände i riksdagen när Moderaternas och Liberalernas krav på en oberoende granskning debatterades i riksdagen.

Bara tanken på att OECD inte skulle ha gjort en bländande granskning avfärdades av Vänsterpartiet och Miljöpartiet med stor frenesi.

”Vad är motivet bakom de högerpartiers önskemål som kommer till uttryck i detta betänkande? Är syftet verkligen att ta reda på fakta, eller är syftet något helt annat?” undrade

Annika Hirvonen (MP) och fortsatte: ”Vi har sett hur Donald Trump i USA underminerar Världshälsoorganisationen och FN. Jag är på riktigt orolig över om vi har partier i Sveriges riksdag som vill påstå att internationella organisationers undersökningar inte är trovärdiga.”

Daniel Riazat (V) la skulden inte på regeringen utan på det fria skolvalet och Expressen, som avslöjat bristerna: Expressens reporter har ”tagit tydlig politisk ställning till fördel för högern i Sverige”.

Så sent som förra helgen var det statsminister Stefan Löfvens tur att avfärda oron över den svenska Pisahanteringen: ”Vi tar åt oss av kritiken”, sa han i ”Agendas” partiledardebatt. ”Men det är så att vi har en uppåtgående trend. Var inte så sura.”

Det är inte en seriös hantering av bristerna i Pisa 2018. Inte från V:s och MP:s ledande skolpolitiker. Inte från statsministern.

DN 9/5 2021

DN rättar

I ledaren ”Den här hanteringen duger faktiskt inte, Ekström” uppges fel tidpunkt för när utbildningsdepartementet kände till att för stor andel elever exkluderats från Pisa, samt fel innehåll i den information som Skolverket gav utbildningsministern före presentationen av - resultatet. Rätt är att utbildningsdepartementets promemoria upprättades efter att resultaten presenterats, samt att Skolverket informerade om att exkluderingsgraden var hög.

09 ”Kunskap om vår historia riskerar att förloras för alltid”

De kraftigt försämrade ekonomiska förutsättningarna till följd av pandemin riskerar att få långsiktigt negativa effekter för landets nationella museer. Samlingar, kompetens och kunskap om vår gemensamma historia riskerar att gå förlorade för evigt. Nu krävs kraftfulla

insatser från regeringen, skriver 13 chefer för landets centralmuseer.

DN. DEBATT 210509

DN uppmärksammade i en artikel den 4 maj de ekonomiska förutsättningarna för några av landets kulturinstitutioner. Vi välkomnar detta, men det är en komplex bild som kräver fördjupning. Även när publiken och intäkterna uteblir tar det långsiktiga förvaltningsansvaret för museernas byggnader och samlingar aldrig paus. Vi önskar att fler engagerade sig i finansieringen av bevarandet av vårt gemensamma kulturarv.

Trots att institutionerna genomfört stora besparingsåtgärder och regeringen satsat historiska belopp till stöd för kulturen, så räcker inte dessa. I senaste stödpaketet fick endast de

centralmuseer som stod inför akut likviditetskris kompenstation för intäktsbortfall. Utan ytterligare stöd till fler museer och framför allt stärkt långsiktig finansiering som möjliggör fortsatt utveckling, effektiv samlingsförvaltning och nödvändig digitalisering, står stora kulturhistoriska värden på spel.

Våra museer är viktiga samhällsaktörer som har stor påverkan på människors välbefinnande och samhällets utveckling. De är motorer i landets hårt drabbade besöksnäring och bidrar indirekt till att betydande intäkter går tillbaka till statskassan. Vi pratar inte om någon marginell verksamhet, utan en bransch som 2019 besöktes av 19 miljoner fysiska besökare och 2020 hade 216 miljoner digitala besök. Utan resurser för att utveckla museerna kommer våra nationella museer inte att kunna hålla jämna steg med

motsvarande institutioner i omvärlden. Sverige riskerar att tappa i attraktivitet som besöksmål.

Tillsammans förvaltar landets 13 nationella centralmuseiorganisationer omfattande och unika samlingar – så värdefulla att deras betydelse aldrig kan räknas i ekonomiska termer. Kunskap och värden som det tagit decennier eller sekler att bygga upp, ser vi nu kan raseras på kort tid. I spåret av en utdragen pandemi och utan en stabil långsiktig finansiering samt investeringar i infrastruktur riskerar oersättliga kulturhistoriska värden att gå förlorade.

En färsk enkätundersökning, gjord av Centralmuseernas samarbetsråd, visar att centralmuseernas sammanlagda intäktsbortfall under pandemin uppgått till närmare 800 miljoner kronor. Av detta har bara drygt 40

procent eller 334 miljoner, kompenseras genom regeringens olika stödinsatser. Några centralmuseer står trots stora intäktsbortfall helt utan stöd. Samtidigt har de flesta museer fått ökade kostnader för extra bemanning, bokningssystem samt olika anpassningar för att kunna leva upp till pandemilagens restriktioner i samband med återöppnande.

Museerna har uppmärksammats för hur de på ett föredömligt sätt snabbt ställt om till digitalt utbud. Det är en omställning vi är stolta över, då efterfrågan på digitala upplevelser kommer att öka. Men omställningen kräver fortsatta investeringar, samtidigt som intäkterna från museernas butiker, restauranger, konferensverksamheter och skolprogram uteblivit.

Fler än hälften av centralmuseerna har tvingats säga upp personal och 77 procent säger att de i nuläget saknar resurser för att rekrytera nödvändig kompetens eller står inför nya uppsägningar. För exempelvis Vasamuseet är det, trots omfattande coronastöd, osäkert om man ska kunna återbesätta de tjänster som krävs för att återöppna.

Redan före pandemin brottades många museer med stora eftersläpningar i samlingsförvaltning och grunddigitalisering. Digitaliseringen är inte bara avgörande för att bevara kulturarv för eftervärlden, utan även för att tillgängliggöra det för fler. Det är dessutom en förutsättning för effektiv samlingsförvaltning.

Digitalisering av kulturarvet ger stora vinster för samhället, men innebär ingen kostnadsbesparing för kulturarvsinstitutionerna

som fortsatt behöver bevara de fysiska samlingarna, källorna, för kommande generationer. Museerna har inte kompenseras för detta dubbla ansvar som det innebär att förvalta både det fysiska och det digitala kulturarvet.

Kulturminister Amanda Lind talar om vikten av att kulturen ges möjlighet till återstart för att Sverige ska vara en stark kulturnation även efter pandemin. Vi instämmer i detta behov och vill se lika kraftfulla insatser för museerna som har gjorts för att stötta näringslivet och utbildningssektorn.

För att landets nationella museer ska vara ledande och kunna uppfylla sitt viktiga demokratiska uppdrag även i morgon, krävs en bred politisk vilja, vision och strategi för att investera långsiktigt i museisektorn. Ansvaret

för att bevara och utveckla kulturarvet, ytterst på uppdrag av medborgarna, är ett statligt åtagande som sträcker sig bortom covid-19.

Låt oss värna och vårda våra älskade museer – nu och för framtida generationer!

Ann Follin, överintendent, Statens museer för världskultur

Dan Lundberg, generaldirektör, Statens musikverk

Gitte Ørskou, överintendent, Moderna Museet

John Brattmyhr, vd, Stiftelsen Skansen

Kieran Long, överintendent, Statens centrum för arkitektur och design

Lars Amréus, överintendent, Statens maritima och transporthistoriska museer

Magnus Hagberg, överintendent, Statens försvarshistoriska museer

Maria Jansén, överintendent, Statens historiska museer

Niklas Cserhalmi, museidirektör, Stiftelsen Arbetets museum

Peter Skogh, museidirektör, Stiftelsen Tekniska museet

Pär Rådling, tillförordnad överintendent, Naturhistoriska riksmuseet

Sanne Houby-Nielsen, styresman, Stiftelsen Nordiska museet

Susanna Pettersson, överintendent, Nationalmuseum

09 Snabbtest införs på gymnasieskolor

Från och med tisdag införs snabbtester på alla 26 kommunala gymnasieskolor i Stockholm, meddelar Liberalerna i Stockholms kommun.

”Snabbtesterna innebär att man kan upptäcka covid-19 även hos den som inte har symtom och det kan kännas tryggt för den lärare, elev eller förälder som känner oro”, säger skolborgarrådet Isabel Smedberg-Palmqvist (L) i ett pressmeddelande.

TT

09 Almstriden fyller 50 år – Inger var på plats och räddade träden

”Almarna åt folket” ekade ropen i Kungsträdgården i maj 1971. Folket vann. Almarna fick leva och i dagarna firas 50-årsminnet av när gatans parlament vann över politiker och tjänstemän.

Almarna skulle jämnas med marken för att ge plats för en tunnelbaneuppgång och butiksgalleria. Det hade det S-ledda styret i

Stadshuset bestämt med starkt stöd av ledande tjänstemän i tekniska nämndhuset. Men de styrande hade inte räknat med stockholmarnas protester och handlingskraft.

Inger Thunvall Hass, i dag pensionerad informatör, skulle fylla 17 år sommaren 1971. Hon har många minnen från de där majdagarna för 50 år sedan, och särskilt det som hände natten till den 12:e.

Almarnas blad hade börjat slå ut just den natten och det var betydligt bättre väder än det har varit i Stockholm de senaste dagarna.

När vi träffas vid almarna väcks många minnen till liv. Minnen av männen med motorsågar och demonstranterna som rusade fram och slet männen i kläderna.

– Jag tror att det var norrländska skogsarbetare. Bor man i skogen i Norrland så förstår man nog inte hur viktig en träddunge kan vara, en *viss* träddunge. Det hade ju försvunnit så många grönytor där folk bor, i Vasastan och på Kungsholmen. Även om det var små grönytor var de viktiga för dem som bodde där, säger Inger Thunvall Hass, som var med i ”Alternativ stad” och hade deltagit i några demonstrationer före den stora almstriden.

– Jag vet inte hur medveten jag var om miljön egentligen. Jag kände ju till att vi förstörde den och hade sett hur Klara försvann. Dessutom hade jag ju sett Riksgropen gubevars. Den såg ut som ett meteoritnedslag, säger Inger Thunvall Hass, som liksom många andra stockholmare drog sitt strå till stacken veckan innan almarna räddades.

– Det vi tonåringar gjorde innan var att fylla på material och hämta fler telefonlistor till Alternativ stads lilla bokbord utanför planket som hade rests runt almarna.

– Sedan lyckades vi... säger Inger och tystnar.

Med vadå?

...jag tror inte att jag ska berätta hur vi lyckades få veta att de skulle komma 24 timmar innan det var sagt...

Men det måste väl vara preskriberat efter 50 år...

– Ja, men metoden kanske kan användas igen. Då är det väl dumt att avslöja hur vi bar oss åt? Vi lyckades i alla fall få reda på att de skulle komma 24 timmar tidigare än det var sagt och då rullade telefonkedjan igång.

Vad minns du allra bäst?

– Det jag kommer ihåg mest är det avgrundsdjupa panikvrålet när de startade de första motorsågarna, säger Inger och vrålar rakt ut.

Och hur kändes det när ni lyckades med aktionen?

– När almarna var räddade gick jag hem och sov. Då hade jag inte sovit på flera dygn och hade hallucinationer på vägen hem. Jag tyckte att alla pratade om almarna på tunnelbanan och bussen, säger Inger Thunvall Hass, en av de ”sex vaccinerade veteraner” i nätverket Almarna 50 år, som kommer att framträda 11 och 12 maj intill den nyöppnade utställningen i Kungsträdgården.

Budskapet är solklart: ”Vi firar att ett dåligt beslut kunde ändras, det som skulle fällt träden på grund av stora butiksutrymmen under jord.”

Mats Hulth, under många år S-socialdemokraternas starke man i Stockholms stadshus, var 25 år och relativt ny i Stockholms kommunfullmäktige våren 1971. Han var SSU-ordförande och som han säger ”tog en del debatter”, men medger i dag att man tänkte fel.

– Det var inte så många i vårt parti som pratade om almarna, däremot pratade man om tunnelbanan till Tensta och Rinkeby. Det blev nästan en klassfråga, säger Hulth som beskriver beslutet att fälla almarna när almarna är som vackrast var ”ganska knäppt”.

Mats Hulth säger också att hans partikamrater lärde sig en läxa av ”gatans parlament” 1971.

– Vi hade bara lyssnat på dem i vårt eget parti. Här lärde vi oss att lyssna bättre på opinionen. Det innebar en enorm förändring av kommunalpolitiken, en verklig milstolpe, säger Hulth som också lärde sig att inte alltid lita på experter och tjänstemän:

– Alla experter gav oss beskedet att det bara fanns en lösning: Såga ner!

Till och med Holger Blom, den legendariske stadsträdgårdsmästaren, ville fälla almarna eftersom de skymde utsikten mot Strömmen.

Det fanns även experter som hävdade att almarna var illa åtgångna och måste fällas av den anledningen och det hellre förr än senare.

Hur mår almarna i dag, 50 år efter almstriden?

Elisabeth Rosenquist Saidac, stadsträdgårdsmästare i Stockholm, lämnar ett positivt besked:

– De mår fint efter växtbäddsrenoveringen som trafikkontoret genomförde 2018.

Renoveringen innebar att rötterna fick kolmakadam, pimpsten och mykorrhiza, något som gör att vatten och luft når ner till rötterna utan problem.

– Vi har också sett en ökad bladtillväxt efter växtbäddsrenoveringen och just nu håller Neil Ross, en av våra trädexperter, på att starta ett projekt för att undersöka möjligheterna att vaccinera träden mot almsjuka. Den metoden har vi bland annat provat vid Skogskyrkogården, säger stadsträdgårdsmästaren.

Almarna lever i högsta välmåga med andra ord.

Eva-Karin Gyllenberg

eva-karin.gyllenberg@dn.se

09

Språkkronika:

Vi talar allt oftare som vi stavar

Inför 75-årsdagen blev kung Carl XVI Gustaf intervjuad i podden Värvet. Han berättade bland annat om hur krävande det kändes att alltid vara iakttagen. Kungens upplevelse gjorde också avtryck i språket. Vid ett tillfälle talade han om vecker. Men så rättade han sig själv och sa veckor.

Kanske var den här korrigeringen ett utslag av att kungen ständigt känner sig påpassad. Hos landets språkvårdare och i min mejlkorg är klagomål på uttal som kronor, byxor och frågor vanliga. De döms ofta ut som slarviga och slappa.

Men uppfattningen att de här orden bör uttalas kronor, byxor och frågor är ganska färsk. Och den är ett typiskt exempel på hur skriftspråket påverkar talspråket. För inte så länge sedan hade nog uttalet veckor uppfattats som lika högtravande som att i dag säga konungen i stället för kungen.

Under 1800-talet började svenskans stavning bli mer enhetlig och reglerad. Ett välordnat skriftspråk betraktades helt enkelt som vackert. Enhetligheten skulle göra stavningen

funktionell och logisk. Men i många fall återspeglade vägvalen i skriften inte uttalet.

Priset för denna strävan var att stavningen ibland hamnade långt ifrån talet. Ett spår av den här talspråkliga variationen syns i ordet kollega, där pluralformerna kollegor och kolleger finns i ordböckerna.

Även veckor har alltid uttalats på olika sätt. Att kungen korrigerar sig själv i intervjun är ett tecken på att han ser veckor som mer formellt. Förmodligen anpassar han uttalet efter situationen. Min gissning är att han inte hade rättat vecker om bara familjen hade lyssnat.

Kungen är långt ifrån ensam om föreställningen att veckor är det fina uttalet med hög status. Att den här uppfattningen har blivit så stark beror sannolikt på att många ser skriftspråksnormen

som ett slags facit. Skriften betraktas som vårdad och korrekt – trots att den inte återspeglar talets alla variationer. Troligen är det också därför som talet i en rad fall blir allt mer skriftspråkligt. Uttal som missommar och massäck – som länge var dominerande – blir allt sällsyntare. I stället uttalas orden oftare som de stavas: midsommar och matsäck.

Men kungen behöver inte skämmas för att om några vecker fira missommar med massäck. Om någon anmärker på uttalet kan han alltid hävda att han har språkhistorien på sin sida.

Anders Svensson

Chefredaktör på Språktidningen

10DN rättar

Söndagens ledare ”Den här hanteringen duger faktiskt inte, Ekström” uppgav fel tidpunkt för när utbildningsdepartementet kände till att för stor andel elever exkluderats från Pisa, samt fel innehåll i den information som Skolverket gav utbildningsministern före presentationen av - resultatet. Rätt är att utbildningsdepartementets promemoria upprättades efter att resultaten presenterats, samt att Skolverket informerade om att exkluderingsgraden var hög.

10 Catia Hultquist: Så kan vi slippa levande offer i ”Paradise hotel” och andra dokusåpor

Vittnen talar om misstänkta övergrepp som har negligerats och mörkats i säsong

efter säsong. Och de som varit kritiska i produktionen av ”Paradise hotel” har bemötts med tystnad eller riskerat att få sluta. Här är några helt gratis tips inför storstädningen.

År 2021 var inte bara året då metoo hann ikapp toppjurister och SVT. Det var också året då rörelsen bankade på porten till ”Paradise hotel” och tv-branschens mer grottlignande tillhåll.

Sexuella trakasserier, rå jargong, grova tillmälen mot människor framför kameran och bakom. Osäkra arbetsvillkor och osköna chefer. Gränsförflyttningar som ständigt ursäktas med huvudmålet – att ”göra bra tv”. Det är hög igenkänning på de vittnesmål från tv-produktionsbolagen som framkommit i kölvattnet av de misstänkta övergreppen i ”Paradise hotel” (DN 4/5).

För jo, jag har också gjort en sväng i denna arbetsmiljö. Eftersom detta hände sig vid tiden för dokusåpans födelse, trodde jag verkligen att något hade hunnit ändras sedan dess. Men nej. Rapporterna från tidigare tv-anställda i till exempel DN, P3 och Vecko Revyn, är extremt nedslående. De berättar om hur misstänkta övergrepp negligerats och mörkats i säsong efter säsong av ”Paradise hotel”. Att de som deltagit regelmässigt kallats för ”horor” och ”apor” av produktionens överordnade. Och att de som uppmärksammar övergreppen bemöts med tystnad eller riskerar att inte få förnyade kontrakt.

Beskrivningarna leder onekligen tankarna till ett mentalt ”Hunger games”, ett gladiatorspel där unga män och kvinnor offras för att roa publiken. Man kan tycka att något borde ha hänt redan under metoouppropet 2017. Men det

sträckte sig uppenbarligen inte så långt som till dokusåpavärlden – kanske för att cheferna satt kvar i orubbat bo?

Det första ”Paradise hotel” Sverige hade premiär 2005 i TV4, och från 2013 sänds den i TV3 och sorteras numera in under Nordic Entertainment Group, Nent. Konceptet går ut på att unga singlar tävlar om vem som kan hålla sig kvar längst ”i paradiset”, det vill säga ett lyxhotell i Mexiko. Förutsättningen för att få stanna är att de hittar en rumskamrat av det motsatta könet. Vistelsen kryddas med ständigt festande, intriger och kopiösa mängder sprit. Det par som är kvar längst vinner en summa pengar. Programmet kan också leda till berömmelse, som till exempel för Samir Badran eller prinsessan Sofia.

Årets säsong, där två kvinnliga deltagare misstänks ha blivit utsatta för övergrepp, (våldtäkt respektive sexuellt ofredande) spelades in för flera månader sedan. Men det var först i förra veckan som Nent och produktionsbolaget kom till insikt om att man inte bara borde polisanmäla de misstänkta övergreppen utan också stoppa hela säsongen.

Nu ska ”Paradise hotel”-produktionen utvärderas av Nents vd Anders Jensen ”för att se om den kan återkomma i uppdaterad form”. Men när han påstår att det inte finns något i själva konceptet som utgör en grogrund för sexuella ofredanden, undrar jag om han verkligen sett programmet.

”Har vi ställt rätt krav? Till dess att jag är säker på att vi kan göra det så kommer vi inte att fortsätta med den här typen av produktioner.

Nu ska vi säkerställa att vi kan göra det här på bästa sätt”, säger han i TV4.

Jag ser framför mig hur Nent nu tar in svindyra hipsterkonsulter för att processa fram detta ”säkerställande”. Men jag ska ge Anders Jensen några tips alldeles gratis:

- 1). Hyr in en riktig organisationskonsult som går till botten med tystnadskulturen på din arbetsplats.
- 2). Låt någon föreläsa för produktionen om samtycke.
- 3). Ta in intimitetskoordinatorn Malin B Erikson (som bland annat arbetat med sexscenerna i ”Snabba cash”) till nästa säsong.
- 4). Servera endast alkoholfria drinkar.

Ovanstående skulle garanterat leda till en moderniserad, ”hållbar”, variant av ”Paradise hotel”. Jag kan dock inte säkerställa att det leder till det ni i branschen brukar kalla för ”bra tv”.

Catia Hultquist catia.hultquist@dn.se

10 Svenska Tecknare: ”Fördelningen av stöd till konstnärer är hierarkisk”

Föreningen Svenska Tecknare anser att hierarkier styr fördelningen av krisstöden till kulturskaparna. Detta drabbar illustratörer, animatörer, serieskapare och grafiska formgivare som inte anses arbeta konstnärligt.

Sandra Nolgren, verksamhetsledare för Svenska Tecknare, är kritisk till hur det nya krisstödet, det tredje i ordningen, fördelats av Konstnärsnämnden.

Ni anser att det finns hierarkisk sortering av vilka som får krisbidrag. Hur syns det?

– Vi har tittat på kriterierna för att få Konstnärsnämndens stöd. Nämnden har definierat hur man är konstnärligt aktiv. Jobbar man på uppdrag, som våra utövare gör, så kan man inte få stöd, säger Nolgren.

– Men många av våra medlemmar har ju också gått långa utbildningar på Konstfack, Beckmans och andra institutioner. Vi anser att dessa verkligen har konstnärliga yrken.

Hon understryker att stöden från Konstnärsnämnden är mycket värdefulla.

– Men i dag är det medlemmar som vanligen inte har behov av de här stöden som behöver dem nu. Det är den kommersiella delen av den konstnärliga världen som drabbats hårdast av pandemin.

Enligt Svenska Tecknares beräkningar har bara tre procent av krisstipendierna gått till illustratörer.

– Ja, och då har ändå många av våra medlemmar inte ens sökt bidrag eftersom man inte får stödpengar om man arbetar på uppdrag som illustratör, säger Sandra Nolgren.

Sandra Nolgren har varit i kontakt med både Konstnärsnämnden och kulturdepartementet i

denna fråga, men anser att hon inte fått något gehör för sina synpunkter.

Konstnärsnämndens direktör Anna Söderbäck poängterar att det har rått tidsbrist kring de tre krisstöd som hittills delats ut. En omständighet som lett till att nämnden inte kunnat utgå från de sökandes arbetsprover den här gången.

– Normalt bedömer vi den konstnärliga kvaliteten utifrån prover och det samlade konstnärskapet. Men i det här fallet har styrelsen i stället tagit in kriterier som har översatt vad konstnärlig kvalitet är och vad som räknas som yrkesverksam konstnär, säger hon.

Söderbäck anser att många illustratörer inte arbetar i konstnärliga sammanhang. Enligt Konstnärsnämndens uträkning har 86 procent

av de sökande bildkonstnärerna fått stöd och 76 procent av illustratörerna.

Sandra Nolgren understryker dock att det beror på att en stor grupp medlemmar inte har sökt medel. Många har gett upp hoppet om att få stödmedel då de inte anses uppfylla definitionen av vad en yrkeskonstnär är.

– I det här sammanhanget är det så i vissa delar, säger Anna Söderbäck på Konstnärsnämnden. Flera illustratörer är inte verksamma i konstnärliga sammanhang utan är bröllopsfotografer, dokumenterar olika event eller gör illustrationer till årsredovisningar. De faller bort i den definitionen som styrelsen gjort. Även om många av dem är konstnärligt skickliga, tillägger hon.

Hon avvisar att nämnden skapar en hierarki som utesluter många.

– Det är ett missförstånd, jag köper inte att det finns någon hierarki. Men det här har inte varit någon lätt materia att hålla på med – och många sökande *har* ju fått stöd.

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.se

10 Serber hyllar Peter Handke med orden

Nobelpristagaren Peter Handke tog på fredagen emot Republika Srpskas orden av dess president.

När Peter Handke tog emot Nobelpriset i litteratur 2019 var han ett kontroversiellt val och Svenska Akademien kritiserades – bland annat av offer för kriget i Bosnien – för att ha upphöjt en författare som förringat folkmordet i Srebrenica och som stått den krigsbrottsanklagade serbiske ledaren Slobodan Milosevic nära.

Republika Srpska är den av Bosnien-Hercegovinas två delar där majoriteten av invånarna är serber. Dess president Zeljka Cvijanovic gav vid en ceremoni i Banja Luka på fredagen orden till Peter Handke för ”exceptionellt arbete och bidrag inom kultur och andlig utveckling”, rapporterar sajten Balkan Insight och hänvisar till Republika Srpskas nyhetsbyrå SRNA.

”Jag är glad över att vara här. Det är ett stort ögonblick för mig”, sade Handke till nyhetsbyrån.

Författaren kom till utdelningen tillsammans med filmregissören Emir Kusturica.

Torbjörn Ivarsson

torbjorn.ivarsson@dn.se

11 Sexåringar ska sitta i skolbänken

Den senaste tidens Pisa-skandal till trots finns det många ljuspunkter i svensk skola. Fler elever går ut med godkända betyg.

Faktakunskaper är alltmer i fokus. Och för några år sedan blev förskoleklassen obligatorisk, vilket främst gynnar dem som behöver den bäst.

Nu är det dags för nästa steg. På måndagen tog utbildningsminister Anna Ekström (S) emot ”Utredningen om en tioårig grundskola”, som har utrett hur förskoleklassen ska bli nya årskurs ett, varpå lågstadiet alltså blir fyraårigt och dessutom sammanhållet.

Fördelarna är exempelvis att sexåringarna till skillnad från i dag kommer att delta i en verksamhet med tydliga kunskapskrav, samt ha samma rätt till strukturerad undervisning och särskilt stöd som övriga elever i grundskolan. Vidare är det inte orimligt att på sikt se över undervisningstiden ytterligare, men oavsett vilket är det rätt att försöka öka andelen som går ut skolan med godkända betyg genom att rikta in sig på kvaliteten tidigt i utbildningskedjan.

Förra året visade en rapport från Studieförbundet Näringsliv och Samhälle på ett direkt samband mellan att förlänga terminstiden i lågstadiet och chansen att senare i livet arbeta i kvalificerade jobb med bättre inkomst. Att i stället förlänga skolan längre fram – i det historiska exemplet genom att lägga

till ett år vid 13 års ålder – gav inte motsvarande effekt.

Det stödjer tesen att insatserna ska sättas in så tidigt som möjligt, när de grundläggande färdigheterna inom läsning, skrivning och räkning behöver nötas in. Därmed är reformen för sexåringar ett steg på vägen för att skapa bättre förutsättningar för skolan att klara av sitt kompensatoriska uppdrag och utjämna skillnaderna mellan barn med olika bakgrund.

Det är ett skäl så gott som något för att svensk grundskola ska bli tioårig.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

11 Förslag: Förbjud mobiltelefon i klassrum

Mobiltelefoner ska förbjudas i klassrum och i grundskolan ska de kunna omhändertas hela skoldagen. Det är förslag i en promemoria som utbildningsdepartementet nu skickar ut på remiss.

TT

11 Förskoleklassen blir den nya ettan

Hej då förskoleklassen, om ett antal år ska du och dina sexåringar in i grundskolan. 2026 föreslås den första kullen sexåringar börjar.

Förskoleklassen är sedan några år obligatorisk och det innebär att barn har skolplikt från höstterminen det år de fyller sex år. Men förskoleklassen är sin egen skolform och inte en del av grundskolan. Det har sina brister, enligt regeringens utredningsuppdrag.

Det finns till exempel inga uttalade kunskapskrav på barnen i förskoleklassen och de har också färre timmar i skolan än vad lågstadieleverna har.

Men om förskoleklassen får bli årskurs ett i grundskolan, och lågstadiet alltså blir fyraårigt, får sexåringarna samma rätt till strukturerad undervisning och särskilt stöd som grundskolebarnen. Det i sin tur skulle öka förutsättningarna för att fler elever kan lämna grundskolan med godkända betyg, enligt regeringens direktiv.

Att göra grundskolan tioårig kräver dock en hel del förberedelser och tid. Timplanen för lågstadiet måste utökas och undervisningen för sexåringarna – de nya ettorna – anpassas efter deras spring i benen och behov av lek.

Utredningen som på måndagen lämnades över till utbildningsminister Anna Ekström vid en pressträff föreslår att den garanterade undervisningstiden totalt sett ska utökas med 534 timmar i grundskolan och motsvarande skolformer, när grundskolan i stället blir tioårig.

Det motsvarar tre timmar undervisning per skoldag i vad som blir nya årskurs 1.

En viktig fråga är även vilka behörighetskrav som ska gälla för lärare som undervisar sexåringarna.

Av de som nu arbetar i förskoleklassen är hälften förskollärare och de kan behöva fortbildning för att vara behöriga för undervisning av sexåringar i grundskolan. På motsvarande sätt kan lågstadielärare behöva fortbildning för att kunna anpassa

undervisningen till sexåringar. Regeringen bedömer att det behövs övergångsbestämmelser, eftersom det råder sådan lärarbrist.

Utredningen föreslår att de bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 också ska gälla för behörighet att undervisa i grundskolans nya årskurs 1–4.

Det föreslås vidare att en förskollärare som har en anställning i förskoleklass senast 30 juni 2026, och som är behörig att undervisa i klassen enligt gällande bestämmelser, även ska var behörig att undervisa i nya årskurs 1 under en övergångsperiod om fem år.

Utredningen vill även att Skolverket får i uppdrag att tillsammans med lärosäten erbjuda

den fortbildning som ger förskollärare med minst fem års erfarenhet av arbete i förskoleklassen eller nya årskurs 1 behörighet i årskurs 1 och 2

2026 föreslås den första kullen sexåringar börja i vad som blir den nya grundskolan.

– Jag ser fram emot att mer djupgående ta del av förslag i betänkandet. Regeringen och samarbetspartierna är överens om att vi ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag om att införa en tioårig grundskola. Det arbetet påbörjas nu, kan man säga, men den här gedigna utredningen som vi har fått på vårt bord, säger utbildningsminister Anna Ekström (S).

TT

122 000

elever, knappt, gick i förskoleklass läsåret 2019/20.

Knappt 11 procent av förskoleklass eleverna gick i fristående skolor.

Drygt 26 procent av förskoleklass eleverna hade ett annat modersmål än svenska.

Andelen behöriga lärare och förskollärare i förskoleklass var 84 procent.

Källa: Skolverket

11 Duplantis: Försöker tänka positivt att OS kommer bli av

Med tanke på pandemin vill en majoritet av japanerna att Tokyo inte har OS i sommar.

Armand "Mondo" Duplantis är en av spelens allra största stjärnor.

– Jag försöker att tänka positivt och att OS blir av, säger han.

Mondo har landat i Sverige för att förbereda sig inför en säsong som ska nå sin topp tisdagen 3 augusti. Då avgörs OS-finalen i stavhopp.

Med drygt två månader kvar till invigningen fortsätter demonstrationerna, protesterna och missnöjet i Japan mot att spelen genomförs under pandemin.

I helgen var det demonstrationer utanför den nybyggda OS-stadion där Mondo ska vinna guld. 300 000 japaner har skrivit under protestlistor mot att spelen genomförs och i en ny undersökning vill hela 65 procent, en ökning från 59 procent i en tidigare, av de tillfrågade att spelen ställs in.

En som tycker att det känns märkligt att ha OS är japanska tennisstjärnan Naomi Osaka:

– Om spelen utsätter människor för risker och om de känner sig osäkra så borde det definitivt diskuteras, och det nu, sade hon vid en presskonferens i samband med Roms WTA-turnering.

Tokyo har ett nödläge som pågår till slutet av maj och vaccinationen går trögt. I slutet av förra veckan hade bara två procent vaccinerat sig. I Sverige är 10 procent färdigvaccinerade.

Friidrotten är största sporten på OS-programmet och Armand "Mondo" Duplantis är en av friidrottens största profiler. Han blev färdigvaccinerad i USA innan han kom till Sverige.

– Jag försöker att ha ett positivt tankesätt och tror att OS blir av. Det är en hel del som måste göras och det kommer att göras mycket

säkerhetsförebyggande, säger Duplantis om Tokyos OS-förberedelser.

– Jag vill att det (OS) ska bli av men om folk i Japan inte vill att det ska bli av så måste de inte komma.

När DN senare får en egen pratstund med Mondo Duplantis och han fått förtydligat att protesterna inte riktar sig mot just idrottare utan mot alla från utlandet som ska komma till Japan under OS säger han:

– Det kommer att vara så många restriktioner kring vad man får göra och var man får gå, vilka masker man måste bära och man kommer att bli testad varje dag.

Ett sommar-OS är alltid en idrottsbubbla. I år kommer den bubblan att vara betydligt tätare än annars. Ackrediteringarna för aktiva och alla

andra kommer att ge tillåtelse att vistas i OS-områden men knappt på några andra platser.

– Så om det är en massa negativt testade personer som går omkring i samma områden så borde det vara okej, säger Duplantis.

Mondo Duplantis första utomhustävling sker i Ostrava 19 maj. Den sista före OS blir Bauhausgalan i Stockholm, på USA:s nationaldag 4 juli. Förhoppningsvis med publik.

– Det skulle betyda mycket. Särskilt här i Stockholm, jag skulle älska att tävla inför publiken på Stadion.

– Jag har inte haft möjlighet att hoppa inför publik här i Sverige sedan jag slog världsrekordet. Jag har inte haft möjlighet att hoppa inför publik alls sedan världsrekordet. Jag vill visa folk vad jag kan göra.

Johan Esk

johan.esk@dn.se

11 Vasamuseet öppnar igen

Museer. Vasamuseet öppnar dörrarna för besökare igen, efter att ha varit stängt i 200 dagar. Den 19 maj får publiken återigen möjlighet att se regalskeppet Vasa.

”Vi har gott om plats på Vasamuseet och vi kommer att släppa in max 250 samtidiga besökare”, säger Jenny Lind, chef för museet i ett pressmeddelande.

Fjolårets besökssiffror blev de sämsta i museets historia. De utländska turisterna står normalt sett för drygt 90 procent av besökarna och under pandemiåret 2020 uteblev dessa.

TT

11 Bokbranschen startar klimatsamarbete

Bokbranschen. Stora delar av den svenska bokbranschen har inlett ett samarbete för att kartlägga och minska branschens klimatavtryck, skriver Svensk Bokhandel. Bakom initiativet står Förläggareföreningen och bland de organisationer som deltar märks Bokusgruppen, Adlibris, Storytel och Bokhandlareföreningen.

– Man måste koppla ihop hela flödet, från tryck till distribution till återförsäljare till läsare. Nu tar boken dessutom flera vägar, även digitala, varför det finns en poäng i att samla ihop så många led som möjligt, konstaterar Jesper Monthán, ordförande för Förläggareföreningen.
TT

11 *Per Svensson: Ängsliga SR har skänkt sina värsta fiender en underbar present*

En reporter på Ekot inledde en relation med en islamist vars fall hon bevakat. Sveriges Radio gjorde händelsen till ett "personalärende" trots att den är av obestridligt allmänintresse, skriver Per Svensson.

Dagens Eko är egentligen ett lite märkligt namn på ett nyhetsprogram. Ett eko har ju ingen egen

röst. Det repeterar bara vad någon sagt eller ropat.

I tidernas begynnelse var det kanske så man tänkte sig att nyhetsverksamheten i rikets radio skulle bedrivas; ämbetsverket för vidarebefordran av dagens bulletiner. Men sedan lång tid tillbaka är Ekot och andra public service-redaktioner stadiga och omistliga leverantörer av journalistiska avslöjanden och granskningar.

Ändå kan man emellanåt ana att den gamla officiösa självbilden från monopoltiden ännu inte är helt borta. På senare år tycks den ha sublimerats till en ibland närmast parodisk ängslighet för att inte vara ”opartisk”. ”Det var ett helvete”, säger studiegästen. ”Nu är ju inte Hin håle här och kan försvara sig”, påpekar programledaren.

Det kan delvis handla om försök att parera attackerna från alltmer segervissa politiska public service-fiender som ser varje SR-studio som det ”vänsterliberala etablissemangets” egen ekokammare. Mot den bakgrunden blir det ännu svårare än det annars skulle varit att förstå Sveriges Radios agerande i fallet med journalisten och islamisten.

Någon gång i höstas fick ledningen för flaggskeppet Dagens Eko klart för sig att en av redaktionens väletablerade reportrar inlett en ”privat relation” med en av de sex islamister som 2019 utvisats av regeringen. Detta sedan de av säkerhetspolisen bedömts utgöra kvalificerade säkerhetshot (utvisningarna kunde inte genomföras eftersom männen riskerade hårda repressalier i sina hemländer). Reportern hade då under en längre tid bevakat och granskat fallet. Relationen med en av de sex ska

dock, enligt journalisten själv, ha inletts först sedan detta arbete avslutats.

Så vad gjorde SR när relationen blev känd? Man höll saken inom familjen. Reportern lämnade sin anställning, men rapporteringen låg kvar på SR:s webb. Att upplysa lyssnarna om denna vändning i en mycket uppmärksammas nyhetshändelse ansågs av allt att döma inte utgöra en del av public service-uppdraget. Det blev i stället skribenten Sofie Löwenmark och sajten Doku som förra veckan berättade om relationen mellan reportern och islamisten.

När Ekots chef Klas Wolf-Watz i P1-programmet "Medierna" pressades med frågor om vilket intresse som borde väga tyngst för ett public service-bolag, allmänhetens eller reporterns, blev han till sist sitt eget plågade eko. Gång på gång upprepade han att detta varit

ett "personalärende", det vill säga en angelägenhet mellan den anställda och arbetsgivaren. Och det var det förstås. Också.

Men det var framför allt en händelseutveckling av obestridligt allmänintresse. Publiken har rätt att veta om, och när, en journalist som driver en fråga kan tänkas motiveras av andra intressen än de journalistiska.

"Du kan inte bevaka de frågor som du har ett starkt och publikt engagemang i", förklarade Sveriges Radios biträdande programdirektör Olov Carlsson för SVT i vintras. Detta sedan SR-medarbetare, som undertecknat ett upprop där SR kritiserades för brister i sin mångfaldspraktik, fått veta att de inte längre kunde rapportera om exempelvis Black lives matter. Det ingripandet står onekligen i viss

kontrast till tassandet i fallet med reportern och islamisten.

SR har en hel del att förklara. Det finns goda skäl att instämna när Wilhelm Agrell, professor i underrättelseanalys, kräver korten på bordet och en grundlig utredning av händelseförloppet (SvD 9/5).

Det ironiska är ju att det ängsliga public service-bolaget har skänkt alla sina värsta fiender en underbar present. I årtal har de skränat om ”pk-journalister” och ”verklighetsfrämmande medieetablissemang”. Nu tycker de sig höra ekot ge svar.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

11 Här är historien om Hilma af Klints väg till världsberömmelse

Lasse Hallström gör film om Hilma af Klint, Sveriges i dag mest internationellt kända konstnär. Men för allmänheten var hennes nyskapande verk länge okända. Författaren Pirkko Kotirinta har följt den häpnadsväckande väg som hennes verk tog emot berömmelsen.

Sommaren 1944 hade konstnären Hilma af Klint flyttat från Lund till Stockholm och bodde hos sin kusin i Djursholm. En dag i september

åker hon in till stan, och när hon kliver av spårvagnen faller hon och återhämtar sig aldrig.

Den 21 oktober dör hon, och bara fyra dagar senare håller man minnesstund. Bland blommorna finns det bukett från teosoferna i Lund och antroposoferna i Stockholm. Det var samma dag som konstnären skulle ha fyllt 82 år.

Snart efter Hilma af Klints bortgång hörde markägaren av sig: ateljén på Munsö ska tömmas inom tre månader eftersom byggnaden ska rivas. Villa Furuheim, som Hilma hade köpt 1912 fick bli kvar och står där än i dag, ett stenkast från Munsö brygga.

Alla Hilma af Klints esoteriska konstverk fanns kvar i ateljén, konstverk som bara få hade sett under hennes livstid. Dit åker nu den finskfödda

konstnären Olof Sundström. Ett år tidigare hade han varit på besök på Munsö och fotograferat af Klints målningar. Sedan hade de haft kontakt via brev; några av dessa finns kvar i arkivet för Stiftelsen Hilma af Klints verk.

Hilma af Klint hade testamenterat alla sina målningar till sin brorson Erik af Klint. Han lät en snickare på Adelsö bygga träkistor åt konstverken, och Olof Sundström fortsatte att jobba med katalogiseringen. Redan Åke Fant, som på 1970-talet började forska om Hilma af Klints konst, uppmärksammade Sundströms roll i bevarandet av målningarna och Sundströms katalog blev grundläggande för alla kommande utställningar och böcker, även den *catalogue raisonné* som 2022 blir färdig i sju praktfulla delar.

Men vem var egentligen denne Olof Sundström? Uppgifterna har varit mycket knappa – till nu.

Olof Sundström föddes i Helsingfors 1899, där han tog studenten och jobbade som fotograf likt sin far, hovfotografen Eric Sundström. Fadern hade porträtterat så väl Mannerheim som Sibelius och fått titeln hovfotograf efter att ha följt Gustaf V under hans officiella statsbesök i Finland år 1925.

I de brev som Olof Sundström skrev till sina finska vänner från 1930-talet till sin död 1962 berättade han livligt om sitt liv, studier i Goetheanum i schweiziska Dornach tillsammans med sin tyska hustru Margarete, den dramatiska resan från Helsingfors via Torneå till Stockholm under kriget, då ryska bomber föll nära, och den första magra tiden som arbetslös i Stockholm.

Olof och Margarete Sundström var antroposofier och fick arbete i Järna, på en läkepedagogisk anstalt som Hilma af Klint också kände till enligt en av sina anteckningsböcker. Under kvällarna studerade Sundström noga af Klints verk och skrev ner alla detaljer i sin imponerade ”Förteckning över Frk Hilma af Klints efterlämnade verk”, en katalog som omfattar 110 sidor.

Hilma af Klint hade ägnat över 40 år av sitt liv åt att skapa målningarna. Hon kände att hon hade ett budskap till eftervärlden och ville att konstverken skulle bevaras som en helhet. Nu för tiden är Hilma af Klint utan tvekan Sveriges mest kända konstnär internationellt. Vägen dit har dock varit kantad av häpnadsväckande händelser. Konstverken i sina träkistor, tretton stycken sammanlagt, har fått klara en lång resa.

Olof Sundström skrev noggrant upp all möjlig information om målningarna (mått, material, motiv, vilken serie verken tillhörde, när de var framställda och så vidare). Detsamma gjorde han med alla efterlämnade papper – dessutom nämndes detaljerat vad de separata kistorna innehöll. Han inkluderade inte bara målningar och skisser, utan också en stor mängd anteckningsböcker.

Målningarna hade blivit till med inspiration från andevärlden, vilkas meddelanden beskrivs i anteckningsböckerna. Många av dem är kraftigt redigerade efteråt av konstnären själv – en utmaning för konsthistoriker.

Under våren 1945 skrev Olof Sundström till vännerna i Finland om detta speciella arbete. Och när han och Margarete lite senare flyttade till Hacksta i Grillby nordväst om Stockholm

reste några av Hilma af Klints konstverk med, framgår det av brevväxlingen, som bevaras i arkivet i Helsingfors.

Paret Sundström grundade ett privat antroposofisk vårdhem i Hacksta. Arbetet med barn och ungdomar med utvecklingsvariation var mycket givande men också mycket tungt, enligt brev.

Den 26 september 1947 skriver Olof Sundström till sina vänner något extra intressant, kanske rent av historiskt i detta sammanhang. Han berättar att han har organiserat en utställning med 150 av Hilma af Klints verk. ”Vi vänta nu besök på söndagarna någon månad framåt”, skrev Sundström.

Det sannolika är att utställningen var riktad till en liten krets, troligen antroposofer; Sundström

kände till att Hilma af Klint hade skrivit i en av sina anteckningsböcker att hennes esoteriska verk inte fick visas förrän tjugo år efter hennes död. Att konstnären själv hade tagit emot gäster på Munsö för att visa sin esoteriska konst för dem var ett faktum som Sundström också kände till, han hade ju varit där själv. Så han tänkte nog att det var lämpligt och korrekt att visa dem för likasinnade.

Hittills har man trott att Hilma af Klints verk har bevarats i över tjugo år på vinden, i huset på Karlavägen där Erik af Klint bodde. Den berättelsen upprepas till exempel i Halina Dyrschkas fina dokumentär ”Bortom det synliga” från 2019 där Johan af Klint presenterar vinden och undrar hur målningarna har klarat temperaturväxlingar: ”Det är ett mirakel!” Men målningarna har klarat också en källaröversvämning.

Olof och Margarete fortsatte med sitt vårdhem till 1953 då det togs över av Maria Grunert. Under pingsten 1953 blev det översvämning i källaren av huset. Åtminstone en av Hilma af Klints träkistor fanns fortfarande där och måste räddas, vilket tack och lov lyckades. Orsaken till några vattenskador som konservatorn på Moderna museet har noterat i vissa verk härrör troligen från källaren i Helgesta.

Efter källaröversvämningen och temperaturväxlingarna på en vind hamnade träkistorna med konstverken på en gård i Ytter Eneby under 1970-talets början, då inget museum ville ha dem. Där låg de i nästan tjugo år för att sedan få plats i det nybyggda Kulturcentrumet i Järna. Historien om konstverkens år hos antroposoferna har kulminerat i rättsprocesser som fått stor medial uppmärksamhet.

I slutet av 1950-talet blev Olof Sundström erbjuden ett jobb som bibliotekarie i Åbo, varför han och Margarete flyttade till Finland. Hans värdefulla katalog fanns i tre exemplar. En av dem tog han med sig till det nystiftade Donnerska institutet i Åbo. En skickades till Uppsala universitet, som hade tätt samarbete med institutet och en blev kvar i Stockholm hos Erik af Klint, som år 1972 beslöt att grunda en stiftelse för Hilma af Klints verk. Målningarna hade fotograferats och en hel serie diabler skickats också till Donnerska institutet.

Sundström lade grunden till Donnerska institutets bibliotek, vilket i dag är det mest omfattande religionshistoriska biblioteket i Norden. En dag ställde han också Hilma-katalogen i en av hyllorna. Där stod den glömd i många år.

Katalogen hittades av Sixten Ringbom, senare professor i konsthistoria på Åbo akademi och en internationellt respekterad konstvetare. Han blev mycket nyfiken. Ringbom hade blivit intresserad av esoterisk konst, speciellt Vasilij Kandinskijs intresse för teosofi. I biblioteket på Donnerska institutet hittade Ringbom Sundströms katalog, och resten är historia.

Via Sixten Ringbom fick kuratorn Maurice Tuchman i Los Angeles kännedom om Hilma af Klint. Med Ringboms hjälp etablerades kontakt mellan Tuchman och Gustaf af Klint, den dåvarande ordföranden i Stiftelsen Hilma af Klints verk. Tuchman flög med sin fru från Los Angeles till Finland och sedan tillsammans med Sixten Ringbom till Sverige. Där träffade de Gustaf af Klint och fick med egna ögon se Hilma af Klints gåtfulla målningar på en gård i Ytter Eneby.

Där, i den lantliga miljön, lyftes målningarna fram en efter en: abstrakta, fantastiska verk målade av en kvinna som hade dött över 40 år tidigare och som ingen kände till. Tuchman visste att detta skulle bli en sensation. Och så blev det.

Hilma af Klints målningar fördes för första gången till USA 1986 och blev till en del av den epokgörande utställningen ”The spiritual in art. Abstract painting 1890–1985” som Maurice Tuchman var kurator för. Hilma af Klint blev mycket uppmärksammad, och den stora, tunga utställningskatalogen fick stor spridning och inspirerade museifolk och konstnärer internationellt. Åke Fant och Sixten Ringbom skrev var sin artikel till boken – och båda nämnde Sundströms katalog. Det är fortfarande den viktigaste källan till Hilma af Klints konst.

En som fick tag på katalogen var Maaretta Jaukkuri, då utställningschef på Nordiskt konstcentrum i Helsingfors. Hon blev förvånad och nyfiken av de akvareller som en helt okänd svensk konstnär hade gjort och började agera. Inom kort stod stod också hon utanför en viss lada i Ytter Eneby. När konstverk efter konstverk togs fram kunde den finska kuratorn nästan inte tro sina ögon. Upplevelsen var helt osannolik, orealistisk, oförglömlig.

Snart fraktades över hundra målningar av Hilma af Klint från gården nära Järna till Helsingfors för att bli konserverade. Den 5 augusti 1988 öppnades Hilma af Klints soloutställning på Sveaborg där Nordiskt konstcentrum hade sina lokaler.

Målningarna tystade publiken totalt och visades sedan vidare i Norden, men också i New York.

Den finska utställningen ”Hilma af Klintin salaisia kuvia” – Hilma af Klints hemliga bilder – var den första soloutställningen av Hilma af Klint, någonsin.

Pirkko Kotirinta

Pirkko Kotirinta är kulturjournalist på Helsingin Sanomat och författare till den nya boken ”Hilma af Klintin arvoitus” (”Gåtan af Hilma af Klint”).

12 Den ”inkluderande” och teoritunga skolan har misslyckats

Debatten om de svenska Pisaresultaten är viktig men måste kompletteras. Huvudproblemet med den svenska skolan är inte att för många elever undantas när Pisa jämför kunskapsresultat länderna emellan. Det är att för många slutar med för dåliga resultat.

För ett år sedan gick nästan 115 000 elever ut grundskolan. Av dem hade nästan var fjärde –

23,9 procent – misslyckats med att ha uppnått kunskapsmålen i ett eller flera ämnen, enligt Svensk näringslivs sajt Ekonomifakta.

Mer än 14 procent hade underkänt i minst ett kärnämne, vilket innebär att de inte är behöriga till gymnasiet. En elev som inte har avslutad utbildning från grundskolan eller gymnasiet löper stor risk att hamna i ett svårbrutet utanförskap.

”Hur hjälper vi elever med svaga teoretiska förutsättningar och/eller med betydande koncentrationssvårigheter att gå ut årskurs 9 med godkända betyg och med självkänslan i behåll?” Frågan ställdes nyligen i Svenska Dagbladet av fem barnläkare och psykologer.

Artikelförfattarna konstaterar att skolans ämnen, också de praktiska, blir alltmer

teoritunga. Men elevernas hjärnor har, föga förvånande, inte hängt med. De elever som har mindre fallenhet för teoretiska kunskaper – enligt författarna 13–14 procent – får problem. Särskilt om de också dras med koncentrations-svårigheter.

Lägg ihop detta med skolideologin om inkludering – alla ska undervisas tillsammans – så är det inte märkligt att skolan får problem. Rastlösa unga tappar intresset, skapar otrygghet i klassrummet, skolkar och får underkänt. Mer studiemotiverade hålls tillbaka eller används som ”kuddflickor” för att hålla isär stökiga klasskompisar. Och skolresultaten sjunker.

Samma övertro på teorin syns på gymnasiet. Sverige har haft svårt att få till en vettig lärlingsutbildning av den typ som finns i flera europeiska länder, framför allt Tyskland. Vi behöver ett omtag. Skolan borde mer ta sikte på

arbetsmarknaden. Den behöver fånga upp också de elever som inte vill eller kan ägna dagarna åt att sitta stilla och lära sig namnet på Hallands floder, eller problematisera dem.

En SNS-rapport för några år sedan konstaterade att ett svenskt lärlingssystem måste grundas på samverkan – mellan stat, myndigheter och företag, mellan fack och arbetsgivare. Knepigt, men långt ifrån omöjligt för ett land med bra traditioner på området.

En likvärdig skola borde inte betyda att alla elever ska pressas igenom samma smala tratt. Däremot att alla får så stor chans som möjligt att få ett vettigt jobb. Och det oavsett om de vill nöta universitetsbänk eller få en betald, specialsydd utbildning på ett lönsamt exportföretag.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se

***12 Agnes
Lidbeck: Jag
tycker om att
följa hur
framtiden växer
fram – det
känns
hoppfullt, på
något vis***

Staden växer utanför mitt fönster. Huskroppar, vägar. Någon har en plan för allt detta. Men vilken väg blir rätt, vilken krokig? Kanske blir de uppritade drömhemmen just bara drömmar. Det finns alltid hål i det rationella och - planerade.

Det växer fram en stad, en ny stadsdel, utanför mitt fönster. Efter det dryga året som gått av att arbeta hemifrån är jag mer medveten om det än någonsin, mäter dagarna i samma tidsintervaller som bygget där ute pågår.

Vaknar till de första gnisslen från grävskoporna vid sexsnåret, pausar och äter lunch på balkongen i den tillfälliga tystnaden mitt på dagen. Sol eller regn över de stora cementtrummorna, sol eller regn över kabelknippen, sol eller regn över det som ska bli

väg, det som ska bli park, det som ska bli huskroppar.

Jag tycker om att följa hur framtiden byggs, det känns hoppfullt på något vis. Tycker om att tänka på alla de liv som kommer levas i de där lägenheterna som inte finns ännu, annat än som en datorgenererad drömbild på något stadsdelskontor. Tycker om att tänka på hur det som nu är organisation, plan, kommer förvildas och bli något organiskt: hur någon i ett fönster mitt emot kommer välja fula gardiner, hur det kommer dras in grus i vitmålade hallar, hur rådjur kommer äta prydnadsträden och hur det, på någon balkong, kommer stå möbler som borde burits in och förstöras i vätan.

Framför allt tycker jag om att tänka på att de där husen – de som nu existerar som 3D-modeller fyllda av idealiserade människor som

sopsorterar och cykelpendlar och äter syrade grönsaker – kommer stå där långt efter det att jag flyttat ut, eller burits ut med fötterna före. På ett sätt är de levande monument över allt jag kommer glömma, all tid som kommer att ha gått.

Jag tycker om att tänka på att allt det som är stort, viktigt, livsavgörande för mig nu, i stunden, en dag kommer vara bortglömt, lika passé som ett häfte rikskuponger, en SL-remsa, en diskett. Att allt det man håller reda på, för glatta livet, den ena dagen, en annan dag kommer vara sådant som är glömt i botten av en gammal väska. Det gör det så mycket lättare att hålla med mjuk hand i det man tycker om. Att kunna släppa det som varit, att låta det ha haft sin tid: det är kanske ett konststycke som man lär sig med åldern?

Men ett kanske ännu viktigare konststycke är att lära sig att inget går att förutse. Det tänker jag också ganska mycket på, nu när vi går mot löpsedlar som förkunnar att vi ser slutet av pandemin. Att snart är det över. När vänner börjar prata om att snart kommer det gå att planera igen. Att man kommer kunna överblicka: livet, nästa vecka, sommarsemestern.

Jag förstår lockelsen, i att tro, i slutet av varje omvälvande period, att saker och ting kommer att räta upp sig igen. Följa plan igen. Att vi kommer kunna återgå till våra rationella, väl genomtänkta strategier: för livet, för ekonomin, för den allmänt framvällande förbättringen av världen, som vi hoppas på.

Det kan vara svårt att acceptera att det inte finns någon tydlig plan att hålla sig till. Att vi

aldrig vet förrän efteråt vad som fungerade och inte, vad som var värt att spara och inte. Vilken väg som var rätt, och vilken som blev krokig. Att de uppritade drömmen alltid kommer vara dröm; att en riktig stadsdel är full av oväntade genvägar, mystiska blåshål, och julstjärnor i fel färg. Och att det är det som är själva det fina i kråksången. Att aldrig veta vad som är värt något, förrän man förlorat det.

Utanför fönstret rör sig byggjobbarna i färgglada skyddskläder, körsbärsträden slår ut och blommar över. På möjliga balkongmöbler sitter någon och ser på, med sin andra kopp kaffe. Över alltsammans väller molnen, i ständigt nya men av naturlagar styrda formationer.

Agnes Lidbeck

12 En våg av filmer väntar när biograferna kan öppna för större publik

Med ökad vaccinationstakt väcks förhoppningarna om att publiken så småningom kan återvända till biograferna. Kön av filmer som väntar på premiär är lång. ”Som det ser ut nu har vi 25 nya premiärer de första fyra veckorna efter öppning, det är dubbelt så

mycket som vanligt”, säger Filmstadens Helena Eklund.

Coronapandemin har utlöst en kris i filmvärlden som beskrivits som den värsta för branschen sedan andra världskriget. Med helt stängda biografier eller högst begränsat antal i publiken större delen av det senaste året har premiärer flyttats fram och i vissa fall har filmer visats direkt på strömningstjänster i stället för bio.

I Frankrike rapporteras att premiärerna av hundratals utländska och inhemska filmer skjutits på framtiden. Något som skapar ett oerhört tryck på biograferna när de väl får öppna upp för större publik igen. Därför har landets mindre distributörer enats om en gemensam premiärplan när biograferna öppnar i nästa vecka.

Även i Sverige är filmbranschen hårt ansatt av biografernas uteblivna biljettintäkter, men det finns inga planer på någon gemensam överenskommelse för premiärerna här.

– Vi vet att det är många svenska och internationella filmer som skjutit på sina premiärdatum under den här perioden. Det är troligt att det blir väldigt trångt att få plats på biograferna i höst, säger Helena Simonsson, lanseringskonsulent på Filminstitutet.

Nyligen presenterade regeringen ett nytt förslag om att lätta på begränsningarna för allmänna sammankomster något från och med den 17 maj, förutsatt att smittspridningen tillåter det. Om förslaget blir verklighet innebär det att 50 personer kan tillåtas i biopubliken, förutsatt att de har anvisade platser.

Sveriges största biografkedja Filmstaden hoppas på att kunna öppna dörrarna för en begränsad publik i slutet av maj. Helena Eklund, marknadschef på Filmstaden, säger att de första veckorna efter öppning kommer att innebära ett högt premiärtryck.

– Som det ser ut nu har vi 25 nya premiärer de första fyra veckorna efter öppning, det är dubbelt så mycket som vanligt. Så det kommer att finnas mycket att se för dem som väntar, säger hon.

Bland filmerna vars premiärer flyttats finns allt från Bondfilmen ”No time to die” till svenska Colin Nutleys ”Bröllop, begravning och dop – filmen” samt familjefilmen ”Sune – uppdrag midsommar”.

– När alla filmer släpps på är det inget snack om att det blir ont om kapacitet, säger Peter Fornstam, vd för Svenska bio och Biografägareförbundets ordförande, och fortsätter:

– Med en lägre kapacitet så måste man skapa utrymme genom att ge samma film fler salonger, då trycks utsläppstakten ner och håller igen premiärkön.

Katrina Mathsson, verksamhetsledare på Folkets bio och representant för föreningen Filmdistributörerna, konstaterar att köerna hos dem inte är lika långa eftersom deras biografier haft öppet för en begränsad publik under pandemin.

– Vi har sparat på vissa stora filmer men har ändå haft premiärer nästan hela tiden just för

att undvika det här problemet. Å ena sidan har filmerna fått lida med mindre publik, men samtidigt har vi servat mindre biografer som hållit öppet med filmer, säger hon.

Genom att släppa ut filmerna på bio har de också snabbare kunnat komma ut och visas på strömningssplattformar.

– Vilket har betytt ganska mycket för en del av våra filmer, men också för publiken, säger Katrina Mathsson.

Hon säger också att biografutbudet ser väldigt annorlunda ut här än i Frankrike, med storkedjan Filmstaden och dess drygt 250 salonger.

– Vi har dialog med Filmstaden om vilka filmer vi har. Kapaciteten de kan ge oss, med de

vinstkrav som de har efter att ha varit stängda, kommer vara väldigt liten.

Den bilden delar dock inte Helena Eklund på Filmstaden som menar att det är viktigt för dem att visa ett stort utbud av filmer.

– Hur stor publik en film har påverkar ju hur länge vi visar den, men ambitionen är absolut att ha en bredd. Vi har ingen annan strategi än vi haft tidigare. Även under en intensiv öppningsperiod kommer det vara viktigt med bredden, det är inte bara en viss publik med en viss smak som ska få se film, säger Helena Eklund.

Under pandemin har strömning varit ett av få sätt att nå ut till publiken, samtidigt är en films tid på bio viktig för dess spridning.

– Alla tror att man bara kan släppa ut filmerna på streamning, men så enkelt är det inte. Dels tappar man en ganska väsentlig intäkt, dels så tappar man den viktiga exponering som en film får via biograferna, säger Peter Fornstam.

Trots det har flera tänkta biofilmer det senaste året släppts direkt till strömning, som Disneys ”Mulan”, ”Wonder Woman 1984” och inte minst svenska ”Se upp för Jönssonligan”. Något som fick regissören Tomas Alfredsson att be biopubliken om ursäkt.

– Det kan handla om att det finns investerare som vill ha tillbaka sina pengar, banklån att betala tillbaka och så vidare. Därför kan man inte vänta längre på en biopremiär, säger Fornstam.

Biostoppet har inte bara inneburit en pressad situation för biograferna utan påverkar hela näringskedjan. De producenter och distributörer som snabbt får ut sina filmer kan också snabbare påbörja nya projekt.

– Alla vittnar om att produktionerna stått still väldigt mycket. Vi har till exempel rätt mycket svenska dokumentärer, för dem som inte hade hunnit filma klart har det varit jättebesvärligt. För spelfilmer har det varit lite lättare att till exempel spela in i en coronasäkrad studio, säger Katrina Mathsson.

Trots den osäkra situationen som gör det svårt att planera framåt och långsiktigt säger Filminstitutets lanseringskonsulent att det finns framtidshopp i branschen.

– Det finns projekt i gång och en tro på att man ska kunna visa film på biografer och andra plattformar. Jag har inte sett att produktionerna stannat av, men det finns ju så klart andra utmaningar för dem i och med pandemin, säger Helena Simonsson.

Finns det en risk att hösten blir så trång att filmer flyttas ytterligare en säsong?

– Eventuellt kan det bli så. Planeringen för distributörerna är svår när det kommer nya bud hela tiden. Alla svettas nog ganska mycket och funderar var de ska lägga sina premiärer.

I branschen finns också en oro för hur biograferna kommer påverkas av strömningsboomen som fått en skjuts av pandemin, inte minst i de äldre ålderskategorierna som i vanliga fall varit

trogna biobesökare. Samtidigt kanske den gruppen har som störst behov att komma ut till gemensamma kulturupplevelser efter ett långt år utan närkontakt med andra.

– Nu finns det ett enormt sug att se film på bio, men jag tror också att streaming och bio är samexisterande. Det är två helt olika upplevelser att se film hemma eller tillsammans med andra på stor duk, säger Filmstadens Helena Eklund.

Katrina Mathsson på Folkets bio är inne på samma spår:

– Att folk inte skulle hitta tillbaka till biograferna tror jag inte på. Så kort är inte minnet hoppas jag, säger Katrina Mathsson.

– Men det kommer att vara en omställning och ta tid att komma tillbaka till något slags normalitet.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

Uppskjutna filmpremiärer.

Det senaste året har en rad filmer skjutit upp sina premiärer. Här är några av filmerna som flyttat biopremiären, tänkt nytt datum inom parentes:

”Cruella” (28 maj)

”Godzilla vs King” (28 maj)

”Tove” (28 maj)

”Sune – uppdrag midsommar” (11 juni)

”Demon slayer: Kimetsu no Yaiba the movie: Mugen train” (18 juni)

”Croodarna 2: En ny tid” (2 juli)

”Biet Maya och det gyllene ägget” (18 juni)

”Black widow” (7 juli)

”Fast & furious 9” (14 juli)

”No time to die” (8 oktober)

”Top gun: Maverick” (19 november)

Källa: Filmstaden

12

Kulturorganisationer: Så vill vi att den nationella öppningsplanen utformas

**Joppe Pihlgren, verksamhetssamordnare
på branschorganisationen Svensk Live**

Hur har det senaste året påverkat livemusiken?

– Omsättningsmässigt har man tappat 90–95 procent ungefär. Under 2020 försvann ungefär 6 000 spelningar, sen har det gått ett halvt år

till så det kanske snarare rör sig om 9 000 spelningar innan vi kan dra i gång. Det är ett tufft läge.

Vad vill ni se i den nationella planen för återöppning av samhället?

– Vi vill gärna se en tidsplan likt de som finns i Danmark och Storbritannien. Där man kan se vad för typ av utomhusspelningar som kan göras i sommar, hur det kan trappas upp på ett bra sätt så att man kan köra fullt i höst. Det vore jättebra om man kan få besked nu för det behövs framförhållning för att planera föreställningar, shower och turnéer.

Hur ser framtidsutsikterna ut för svensk livemusik nu?

– Biljettbolagen Eventim och Ticketmaster har gjort två stora undersökningar åt oss, där säger

publiken att de längtar och att de kommer gå på konsert minst lika ofta som 2019. För oss gäller det att verksamheterna överlever så att de kan göra det som publiken förväntar sig.

Vad för positiva konsekvenser har pandemin medfört för livemusiken?

– Det har blivit väldigt bra samarbete mellan olika parter som arbetar med de här frågorna. Det fria musiklivet har också synliggjorts, att de finns och gör en jävla massa saker som man kanske inte riktigt har haft ögonen på tidigare. (Som till exempel festivalerna och dess betydelse, som man har tagit mer för givet innan att de finns och någon driver dem.)

**Jeanette Gustafsdotter, -
generalsekreterare Sveriges museer**

Hur har det senaste året påverkat museerna?

– Redan före pandemin var museerna i en utsatt ekonomisk situation och den utsattheten har förstärkts. Under 2019 var antalet besökare högre än någonsin så många hoppades då på en ekonomisk stabilitet. Det senaste året har varit nästan överkligt för väldigt många, det har blivit som en ekonomisk pandemi.

Vad vill ni se i den nationella planen för återöppning av samhället?

– Det absolut viktigaste är väldigt tydliga riktlinjer. Vad gäller för maxantal i lokaler? Per kvadratmeter? Som det är nu är det hela tiden svårt för museerna att tolka reglerna.

Hur ser framtidsutsikterna ut för Sveriges museer?

– Det är kluvet. Å ena sidan är det otroligt tufft ekonomiskt och kompetensmässigt, eftersom

man har behövt säga upp en del anställda. Å andra sidan så har vi haft 216 miljoner digitala visningar på svenska museer under pandemiåret. Det visar hur mycket allmänheten har suktrat efter museernas innehåll. Jag hoppas att allmänhetens intresse kvarstår framåt.

Vad för positiva konsekvenser har pandemin medfört?

– Behovet av kultur har också visat sig väldigt tydligt under pandemin. Suget efter kulturen har vi kunnat läsa spaltmeter om, det är någonting positivt. Nu hoppas man verkligen att det förvaltas så att det verkligen tas om hand på bästa sätt framåt.

Mikael Brännvall, vd Svensk Scenkonst

Hur har det senaste året påverkat scenkonsten?

– Det har varit ett svårt år för scenkonsten. Förra året tvingades Svensk Scenkonsts medlemmar ställa in cirka 12 000 föreställningar och konserter. Uppskattningsvis har medlemmarna sammanlagt förlorat i genomsnitt 50 miljoner kronor per vecka i uteblivna biljettintäkter.

Vad vill ni se i den nationella planen för återöppning av samhället?

– Ofta behövs 6-18 månaders framförhållning och förberedelser innan en produktion kan möta sin publik. Det innebär att arrangörer och frilansare behöver en planeringshorisont att förhålla sig till. En nationell plan borde vara tidsatt och visa vilka olika steg som ska tas för att öppna upp scenkonsten successivt på ett ansvarsfullt sätt.

Hur ser framtidsutsikterna ut för scenkonsten?

– Före pandemin gick det bra för scenkonsten. Under förutsättning att rätt politiska beslut tas inför en återstart, är jag övertygad om att det finns goda förutsättningar för branschen att återhämta sig och utvecklas. Det är nödvändigt med fortsatta kris- och stimulansstöd.

Vad för positiva konsekvenser har pandemin medfört till scenkonsten?

– Krisen har visat kulturpolitiker och beslutsfattare att scenkonsten finns i ett komplext ekosystem med privatteatrar, institutioner, fria grupper, ideella arrangörer samt frilansande konstnärer och tekniker som är ömsesidigt beroende av varandra för att fungera och utvecklas.

Calle Nathanson, vd Folkets hus och parker

Hur har det senaste året påverkat era - medlemmar?

– Pandemin har inneburit ett näringsförbud för våra medlemmar kan man säga och en majoritet av dem har behövt permittera och varsla sin personal. Nu väntar man och hoppas på en öppning.

Vad vill ni se i en nationell plan för återöppning av samhället?

– Det är så långa planeringshorisonter så vi tycker att det är vore mycket bra om regeringen kunde fastslå några datum för när olika steg av öppningen kan göras. Om restriktionerna sedan inte kan lättas vid de datumen på grund av smittspridningen så måste staten och

regeringen gå in med ytterligare krisstöd och garantier.

Hur ser framtidsutsikterna ut för era medlemmar?

– Vi kommer ju att överleva, det tror jag definitivt. Men kulturlivet är ett ekosystem av arrangörer, tekniker och kulturskapare. Många av dem är frilansare och de har tagit väldigt stor skada och bytt bransch, det är ett kompetenstapp som kommer att märkas.

Vilka positiva konsekvenser har pandemin medfört för era medlemmar?

– Den största styrkan är att alla människor känner starkt för att mötas och uppleva kultur. Kulturpolitiskt har det skett en förändring också, fler har fått upp ögonen för de

strukturella problem som alltid funnits, vad det innebär på sikt får man se.

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

12" I höst står Malmö värd för en stor konferens om Förintelsen. Hur det rimmar med den här skandalen kan det vara dags att fundera över."

Aftonbladets Ulrika Stahre (10/4) om de uppenbara likheterna mellan det offentliga konstverket "Way to go", med plakat som hyllar Malmöartister, och skulpturen "Skorna vid Donau" i Budapest, som uppfördes till minne av de människor som sköts och kastades i floden under Förintelsen.

12 Han var författaren som gav det judiska självhatet ett ansikte

Jascha Golowanjuk var länge en av Sveriges mest populära författare – men i är i dag närmast bortglömd. Jessica Haas Forsling påminner om en förebild som visade att kampen *mot* antisemitism också är en kamp *för* en judisk identitet.

För 110 år sedan föddes min mormor i Berlin. Hon lyckades undfly nazismen 1938, strax

innan hennes föräldrar och släkt mördades. Flykten är det yttre narrativet. Den finns dokumenterad i gamla papper och numera i digitala släktträd. Här visar årtal och handlingar hennes öde som röda pins på en Europakarta.

Men det finns också ett för eftervärlden dolt narrativ, en inre och långt mer komplicerad flykt. Den psykologiska mekanismen bakom det judiska självhatet kan liknas vid mobboffret på skolgården som till slut integrerar glåporden i den egna självbilden. Fenomenet har präglat judendomen genom sekler och måste ses som en särskilt sorglig följd av omvärldens fientlighet.

Min mormor växte upp med en närapå hemtam antisemitism. Hennes föräldrar var tysk-judar med betoning på tysk, och hon själv inte vidare religiös. Att hon betraktades av andra som

judinna var ett faktum, men enligt det judiska självhatets logik fanns det judar – och så fanns det *judar*. När min mormor såg någon med särskilt stereotypa drag kunde hon utbrista: ”Han ser ut som hundra judar!”

Det paradoxala judiska självhatet är väldokumenterat. Redan 1930 gav den tysk-judiske filosofen Theodor Lessing ut ”Der jüdische Selbsthass” i vilken han beskriver judars tendens att distansera sig från de egna leden. Boken var tänkt som en varning; Lessing befarade att detta på sikt skulle leda till rotlöshet och slutligen självmord. Jean-Paul Sartre ägnar sig i essän ”Réflexions sur la question juive” (1946) åt att ingående beskriva den kuvade judiska ryggen. Här skildras assimilerade franska judars förhållningssätt som ett svar på ett tärande judehat: ”Detta reflexmässiga beteende är inte nedärvt. Det är

en flyktväg, och det är vi som tvingar juden att fly.”

Historikern Sander L Gilman utforskar fenomenet vidare i nyckelverket ”Jewish self-hatred” från 1986. Han redogör för hur mentaliteten hos de tyska judar som fräntogs möjligheten att assimileras präglades av en rädsla för att hamna i ett ingenmansland – som varken tyskar eller judar. Till slut kom de därmed att acceptera sina egna stereotyper: den böjda näsan och de demoniskt mörka anletsdragen.

Knuten som trycker i bröstet efter generationer av nedtryckt judiskhet är ett mischmasch. Mormors explosiva konflikt insnörd i mammas stolthet och samtidiga rädsla har skapat ett identitetslimbo – jag söker efter klarhet, möjligen försoning. Min innerliga önskan är att

antisemitismen dessa kvinnor fick utstå, med den krökta judiska ryggen som följd, inte ska skapa nackvärk hos mina barn.

I årets första nummer av Judisk Krönika för jag ett samtal med kulturskribenten och kritikern Rebecka Kärde. Vi pratar om det personliga projekt vi föresatt oss, att vända tidigare generationers gömmande och glömmande till en positiv judisk identitet hos oss själva. Rebecka Kärde säger: ”Jag tycker att jag har rätt till utforskandet. Det har ju tagits ifrån många på grund av förtrycket, och är inte nödvändigtvis något som vuxit bort organiskt.”

Hon sätter här ord på något mycket viktigt, smärtsamt och svårdefinierat: Den enskilda individens process inför beslutet att vända ryggen åt sitt arv. Kampen för assimilering kan liknas vid en kvävningssdöd. Det första steget är

att gömma kippan under kepsen, det andra att lägga den på hyllan. Överslätandet döljer ett inåtvänt ursinne, men den krökta ryggen kräver inga polissirener eller samhällsresurser.

Obemärkt förtorkar tradition och kultur medan nya generationer växer upp i en gråskala. Vi är många ättlingar till överlevande från Förintelsen som söker efter färgerna, uttrycken och sederna som förlorades i assimileringen efter andra världskriget.

Jag har aldrig känt mig så nära roten i en judisk assimileringprocess som när jag läser den svensk-judiske författaren Jascha Golowanjuk (1905–1974). Det var mamma som gav mig mormors medfarna exemplar av hans roman ”Främmande fågel”, och jag började läsa den förutsättningslöst. Igenkänningen av den judiska identitetsproblematiken slog mig redan i första kapitlet. Den ryske juden Josef

Silberstein bestämmer sig där för att trots ”sin aversion mot sin egen ras” tilltala en man med ”typiskt judisk näsa och svarta, utstickande ögon”.

Att Jascha Golowanjuk har varit bortglömd i så många år är en gåta. Hans liv var inget mindre än en framgångssaga av Hollywood-kaliber. Med sagoberättarna på torget som läromästare och utan en enda dag i en skolbänk, växte han upp i ett judiskt getto i Samarkand. Denna fond kom sedan att präglade hans svenska författarskap, och tjusa kritiker såväl som breda befolkningslager.

Men resan från gettopojke till uppburen författare och musiker i Skandinavien gick via en lycklig försyn: Ett danskt par valde att adoptera honom som nioåring. Tillsammans med föräldrarna flydde han undan ryska

revolutionen på kamel i öknen, ett actionspackat äventyr som kom att utgöra stoffet till hans kritikerrosade debutroman ”Min gyllene väg från Samarkand” (1937).

Flykten gick till Köpenhamn, varifrån hans framgång som konsertviolinist tog honom till Sverige 1929. Dock gavs han – inte förvånande – svenskt medborgarskap först 1944. I Stockholm kom han snart att ägna sig åt sin verkliga dröm: att skriva böcker. Från debutromanen fram till sin död gav han ut i snitt en bok om året, de flesta bästsäljare; lättlästa och fartfyllda berättelser som toppade både utlåningslistor och försäljningsstatistik. Dåtidens kulturelit, med Karl Gerhard och Albert Engström i spetsen, välkomnade honom in i värmen. Som homosexuell kulturperson med rysk-judiska rötter kom han att ses som ett

pikant och exotiskt inslag på mingel och tillställningar.

Den judiska identitetsdiskussionen lyser som klarast i Golowanjuks författarskap under krigsåren. Då skrev han den självbiografiskt influerade ”Josefsviten”, en trilogi om underbarnet Josef Silberstein som växer upp i Odessas getto i början av seklet. Familjen består av en kuvad mor, våldsam far och flera bröder. I hemmet finns också farmor Miriam, den enda verkligt varma gestalten och judiska kulturbäraren. Som tonåring tvingas han, som en följd av den svåra familjesituationen, i väg på en Europa-odyssé med sin fiol. Trilogin gavs ut vid Wahlström & Widstrand och består av ”Paraplymakarens barn” (1938), ”Josef den lycklige” (1941) och ”Främmande fågel” (1944).

Namndiskussionen rör vid kärnan av den judiska huvudkonflikten. Bröderna ändrar till Josefs dystra begrundan sina namn till förvillande översättningar utan judisk konnotation. Silberstein blir Stein hos den ena, Serebrjanikow hos den andra, och lillebrodern Moses blir till en Max. I "Främmande fågel" beslutar sig Josef för att göra detsamma: "Jag ska ändra mitt namn, tänkte han, så är den sorgen ur världen." I Paris uppgår han i en Pierre, som till skillnad från en Silberstein aldrig stöter på hinder.

Den inre argumentationen för förträngningen av det judiska rör sig mellan ointresset för religion och familjens biologi: "Ingen i min egen familj tror på Gud eller går i synagogan, alla är vi blåögda, farmor Miriam hade också blå ögon. Fånigt att tala om ras. Det är en helt annan sak med de långnästa och svarta.". När

omgivningen härleder hans beteende till det arketypiskt judiska blir svaret omedelbar självrensning: " – Jamen jag har haft det så svårt, klagade Josef och tittade bedjande på sin vän. Grischa brast i skratt. – Nu såg du ut som en riktig jude. – Hu då! Då ska jag skratta jämt."

I slutet av sviten uppnås dock en judisk försoning. Farmodern uppträder i en vision från andra sidan och ber Josef underkasta sig sin tro. På så vis skänker det judiska arvet sinnesfrid över den viktiga debutkonserten. Processerna av den judiska försoningen och det fulländade konstnärskapet kommer således att tangera varandra.

Med läsningen av Jascha Golowanjuk fick jag äntligen lära känna min mormor. Jag förstod att de delade kontext, att hans judiska självbild berättade något om hennes. Den judiskt kuvade

ryggen skildras med alla dess intrikata motsägelser och tidsenliga självklarheter. Det judiska självhatet omvandlades inför mina ögon till en högst mänsklig självbevarelsedrift.

I Sverige 2021 kan den antisemitiska jargongen bland barn och ungdomar vara tärande. Mirjam Katzin, Malmö stads samordnare mot antisemitism, gav i våras ut rapporten ”Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap”. I den blir det tydligt att hatet mot judar leder till en otrygghet som i en del fall resulterar i att den judiska identiteten hålls tillbaka. En mellanstadieelev som intervjuas uttrycker en tankegång som är svindlande lik den hos Golowanjuks alter ego Josef Silberstein: ”Ibland ångrar jag att jag är jude och undrar varför jag behöver vara det, att det är onödigt och sånt.”

Eftersom det judiska självhatet alltid är en konsekvens av omgivningens fientliga attityder,

verkar arbetet *mot* antisemitism samtidigt *för* en positiv judisk identitet. En av de intervjuade förklarar en sådan växelverkan utifrån sin position, men hennes ord skulle lika gärna kunnat beröra judisk assimilering efter andra världskriget: ”De som inte fått möjlighet att ta del av den judiska gemenskapen, de kommer att försvinna allt längre bort från det judiska. Det är ju liksom också en effekt av antisemitismen.”

Trots en effektiv assimileringsprocess kan det uråldriga arvet, likt ett rykte som förs vidare genom viskningar, leva kvar genom generationerna. När vi hör någon berätta om ett avlägset judiskt påbrå bör vi alltid ställa frågan: ”Varför dog det judiska ut i din familj?”

Svaren kan mycket väl finnas hos Jascha Golowanjuk.

Jessica Haas Forsling

12 Skönhet genom en glasruta när Operakören möter Dramaten

Rotundan/Operan Play

R W Williams "Serenade to music"; W
Shakespeare Sonetter samt scen ur
"Köpmannen i Venedig"

Medverkande: Thérèse Brunnander, Hannes
Meidal, Kungliga Operans kör, Martin Virin,
James Grossmith, Tale Olsson.

Våren skimrar grön bakom sångarna i
Operakören: skönhet betraktad genom en
glasruta. Scenen är Rotundan, och såväl Shake-
speares text som musiken och scenografin
fångar tidens dilemma, känslan av
förgänglighet.

Operans streamade halvtimmeskonserter är ett
minimalistiskt koncept – men underbart är som
bekant ofta kort.

Med Ralph Vaughan Williams vackra "Serenade
to music" har man tagit fasta på den intressanta
möjligheten att samarbeta med Dramaten kring
ett smått unikt verk.

Serenaden, som är skriven 1938 för 16 sångsolister och sedan arrangerats för orkester, hör till samma pastorala genre av musikaliskt landskapsmåleri som Frederick Delius "On hearing the first cuckoo in spring" och integrerar textavsnitt ur Shakespeares "Köpmannen i Venedig". Introduktionen till konserten sker med skådespelarna Thèrèse Brunnander och Hannes Meidal, som tar avstamp i ett par sonetter innan de övergår till dialogen ur "Köpmannen".

En fin scen där samtalet om musik mellan Lorenzo och Jessica har en underton av barockens "vanitas"-motiv. Brunnanders Jessica värjer sig mot musikens enorma kraft att skaka om människan – men Meidals Lorenzo påpekar att just det är dess styrka, och varnar för den musiklösa människan med svart, opålitligt sinne.

Ralph Vaughan Williams "Serenad" är en musikalisk hybrid, släkt med renässansens madrigaler och långt ifrån den gängse operakörsrepertoaren.

Varje solist exponeras som om de vore sångfåglar i fraser som skjuts i väg mot kvällshimlen – i många fall glimrande vackert, som en hyllning till musikens "ljuva harmonik" – men några röster är belastade med besvärande vibrato och burkig klang som knappast gynnar textningen och passar lite för bra som illustration till det moraliska förfallet i en värld utan musik.

Bra övning alltså, och man hoppas att pandemiåret har gett operakören tillfälle att jobba upp smidigheten inför att huset öppnar igen – och att samarbetet med Dramaten fortsätter att grönska. **Sofia Nyblom**

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads- departementet och näringsdepartementet

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratrstruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Arbetsmarknads- departementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

[Områden](#)

Områden

- [Arbete mot segregation](#)
- [Arbetsmarknad](#)
- [Arbetsrätt och arbetsmiljö](#)
- [Barnets rättigheter](#)
- [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Jämställdhet](#)

- [Nyanländas etablering](#)

[Om Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Eva Nordmark](#)

Arbetsmarknadsminister

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Genvägar

- [Reformering av Arbetsförmedlingen](#)
- [Ordning och reda på arbetsmarknaden](#)
- [En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020](#)
- [Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck](#)
- [Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter](#)
- [Samlat grepp mot rasism och hatbrott](#)
- [Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter](#)
- [Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik](#)

Arbetsmarknadsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
16 augusti 2018 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsmiljöverket**
07 mars 2016 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
15 oktober 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsdomstolen**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Svenska ILO-kommittén**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Arbetsförmedlingen**
02 februari 2015 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)
- **Medlingsinstitutet**
03 december 2014 från [Arbetsmarknadsdepartementet](#)

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister

[Arbetsmarknadsdepartementet](#)

"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- [Arbetsmarknad](#)
- [Arbetsrätt och arbetsmiljö](#)
- [Nyanländas etablering](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.](#)

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

[Arbetsmarknadsdepartementet](#)

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- [Arbete mot segregation](#)

- [Barnets rättigheter](#)[Bostäder och samhällsplanering](#) [Demokrati och mänskliga rättigheter](#)
- [Jämställdhet](#)
- [Nyanländas etablering](#)

- [Presskontakter](#)
- [Pressbilder](#)
- [E-post till registrator](#)
- [Kontakt](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

Med mera

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.

[Områden](#)

Områden

- [Bolag med statligt ägande](#)
- [Innovation](#)
- [Landsbygd, livsmedel och areella näringar](#)
- [Näringspolitik](#)
- [Regional utveckling](#)

[Om Näringsdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Näringsdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Ibrahim Baylan](#)

Näringsminister

[Jennie Nilsson](#)

Landsbygdsminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation](#)
- [Regeringens strategiska samverkansprogram](#)
- [En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet](#)
- [Ett nationellt skogsprogram för Sverige](#)

Aktuellt från Näringsdepartementet

Näringsdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/>

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
22 november 2017 från [Näringsdepartementet](#)
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
09 april 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Skogsstyrelsen**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Livsmedelsverket (SLV)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
06 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Lernia AB (Lernia)**
05 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Orio AB (Orio)**
05 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Vasallen AB (Vasallen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Transportstyrelsen**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Trafikverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Trafikanalys**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **Tillväxtverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Swedavia AB (Swedavia)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Sjöfartsverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **SJ AB (SJ)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **SAS AB (SAS)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
-
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **PostNord AB (PostNord)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Patentombudsnämnden**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Metria AB (Metria)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Luftfartsverket (LFV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Konkurrensverket (KKV)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Infranord AB (Infranord)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
04 februari 2015 från
- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Bolagsverket**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Apoteket AB (Apoteket)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)

- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
04 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
03 februari 2015 från [Näringsdepartementet](#)
- **Styrelsen för samefonden**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)
- **Lantmäteriet**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)
- **Boverket**
19 december 2014 från [Näringsdepartementet](#)

Ibrahim Baylan

Näringsminister

[Näringsdepartementet](#)

Ibrahim Baylans områden

- [Bolag med statligt ägande](#)
- [Innovation](#)
- [Näringspolitik](#)

[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.](#)

[SW 66/68 Tillverkning av varor.](#)

[SW 66 Tillverkning av kemivaror od.](#)

[SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d](#)

[SW 68 Tillverkning av komplexvaror.](#)

[SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.](#)

[SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.](#)

[SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

[SW 62 Ingenjörsvksamheter \(konstruktion o d\)](#)

Jennie Nilsson

Landsbygdsminister

[Näringsdepartementet](#)

Jennie Nilssons områden

- [Landsbygd, livsmedel och areella näringar](#)
- [Regional tillväxtSW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

[SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.](#)

07 Gröna Lunds utbyggnad stoppas

Mark- och miljödomstolen stoppar Gröna Lunds expansionsplaner och anser att de skadar riksintresset Nationalstadsparken. Gröna Lund meddelar att domen kommer att överklagas.

På torsdagen kom domen som upphäver detaljplanen för ombyggnationen av Gröna Lund. Enligt mark- och miljödomstolen strider den mot miljöbalken, eftersom man varken får utvidga befintliga anläggningar i Nationalstadsparken eller skada riksintresset.

– Domstolen har gjort en helhetsbedömning med hur utbyggnaden gestaltar sig, både åkattraktionernas höjd och utseende och hur det ter sig från vattnet. Det blir för stor förändring av kulturmiljön som skulle skada Nationalstadsparken, säger rådman Peter Winge, rättens ordförande.

Nöjesfältets planer på ett nytt område med höga åkattraktioner har mött protester från ett tjugotal föreningar och privatpersoner. Närboende har bland annat hävdats att åkattraktionerna skulle leda till mycket buller, men det är enligt domstolen inte skäl att upphäva detaljplanen.

Carl-Fredrik Paléus, ordförande i Djurgårdens hembygdsförening, välkomnar domen.

– Vi är jätteglada. De enorma åkattraktionerna är ett ringlande stål som blir en vägg mot vattenrummet, jag kallar det inte Gröna Lund längre utan Stålparken, säger han.

Gröna Lund meddelade redan på torsdagsförmiddagen att man kommer att överklaga domen.

– Jag är besviken men inte nedslagen, vi kommer absolut att överklaga, säger Christer Fogelmarck, vd för Parks and resorts som äger Gröna Lund.

Jessica Ritzén

jessica.ritzen@dn.se

07 ”Utanförskapet kostar Sverige 270 miljarder varje år”

Enligt våra nya beräkningar är utanförskapet i Sverige nu så stort att det motsvarar att cirka 800 000 personer på heltid är borta från arbetsmarknaden. Den totala kostnaden för detta är drygt 270 miljarder kronor per år. Sverige behöver nu reformer för en kraftfull återhämtning av arbetsmarknaden,

skriver Jonas Frycklund och Johan Lidefelt.

DN. DEBATT 210507

Coronapandemin har drabbat Sverige hårt med drygt 14 000 döda och över en miljon smittade. När pandemin till slut klingat av ser de politiska partierna framför sig betydande välfärdssatsningar, för att upprusta en hårt pressad sjukvård och börja beta av den vårdskuld som byggts upp under krisen.

Ibland föreslås skattehöjningar som lösningen på detta behov, en väg som i praktiken är stängd. Möjligheterna att höja skatterna ytterligare är små, konsekvensen skulle bli försämrad konkurrenskraft och dämpad tillväxt. I Sverige har en växande ekonomi gett mer

resurser till välfärden samtidigt som skatteuttaget minskat.

I vägen för de höga välfärdsambitionerna står dock ett växande utanförskap. I coronakrisens spår är Sverige på väg in i en ny utanförskapskris, där allt fler är beroende av sociala ersättningar för sin försörjning.

Baserat på data från SCB kan omfattningen av utanförskapet, mätt i helårsekvivalenter, i dag summeras till cirka 800 000 personer. Det motsvarar nästan var åttonde person i arbetsför ålder.

Detta är en summering av sociala ersättningar på heltid eller deltid, utifrån hur många heltider de motsvarar. Antalet fysiska personer som är i behov av sociala ersättningar för sin försörjning

är alltså ännu högre, men volymen motsvarar 800 000 heltidstjänster.

Att så många människor i arbetsför ålder står utanför arbetsmarknaden innebär en enorm samhällsekonomisk kostnad. Med hjälp av SCB:s simuleringsmodell Fasit har vi beräknat betydelsen för skattebetalarna och statskassan om dessa personer i stället skulle komma i arbete.

Den årliga nettovinsten för statskassan skulle uppgå till cirka 340 000 kronor per person. Den totala kostnaden för dagens utanförskap motsvarar därmed drygt 270 miljarder kronor per år. Det är en summa som motsvarar ungefär hälften av all sjukvård i Sverige.

Att alla som i dag inte jobbar skulle komma i arbete på heltid är inte realistiskt. I stället bör

målet vara att de personer som har arbetsförmåga och kan försörja sig själva också gör det. Även en mindre minskning av utanförskapet med 20 procent skulle sänka de offentliga utgifterna med 54 miljarder kronor per år. Det är mer än vad hela rättsväsendet kostar staten (53 miljarder), och kan också sättas i relation till de samlade försvarsutgifterna (63 miljarder). Utanförskapet är en samhällskostnad som omöjliggör många andra välfärdssatsningar.

Till detta kommer det mänskliga värdet för alla dem som skulle bryta sitt bidragsberoende och komma in på arbetsmarknaden. Med egen försörjning kommer ofta också mening och ett socialt sammanhang.

Redan före pandemin hade Sverige högre arbetslöshet än de flesta EU-länderna, 6,8

procent. Utifrån detta dåliga utgångsläge har Sveriges situation försämrats ytterligare.

Sverige är ett av de länder där arbetslösheten ökat mest under coronakrisen, runt 2 procentenheter mellan mars och december 2020. Detta trots att bnp-nedgången har varit mindre i Sverige än i många andra länder.

Orsaken är strukturella problem på svensk arbetsmarknad. Sverige har under lång tid haft ett större arbetslöshetsgap mellan inrikes och utrikes födda än de flesta länder.

På senare år har gapet ökat ytterligare. Det fjärde kvartalet 2020 var arbetslöshetsgapet mellan inrikes och utrikes födda i Sverige hela 14 procentenheter. Det är dubbelt så mycket som genomsnittet i EU och hela fyra gånger mer än i exempelvis Nederländerna.

Utvecklingen under pandemin följer ett tydligt mönster: Ju svagare förankring på arbetsmarknaden, desto större ökning av arbetslösheten. Allra mest alarmerande är situationen för utrikes födda kvinnor med endast förgymnasial utbildning. Hela 45 procent i denna grupp var arbetslösa 2020.

Detta är illavarslande eftersom tidigare forskning tyder på att i synnerhet just lågutbildade utrikes födda kvinnor riskerar att fastna i långtidsarbetslöshet.

Sedan mars 2020 har antalet personer som varit arbetslösa 6–12 månader ökat med hela 40 procent. Även gruppen som har varit arbetslös längre än 12 månader växer och utgörs i dag av 180 000 personer, många av dem utlandsfödda.

Ungdomar är en annan grupp som tappat mark på ett oroväckande sätt. Sedan pandemins inledningsskede har andelen unga som varit arbetslösa i 6–12 månader ökat med 37 procent och andelen som varit arbetslösa i mer än 12 månader ökat med 18 procent.

När vi fäster blicken på individerna bakom statistiken blir det tydligt att det är bråttom att minska utanförskapet. Det är väl dokumenterat att långa perioder av arbetslöshet i början av arbetslivet kan ha en mycket negativ påverkan på karriär- och löneutveckling längre fram. De ungdomar som har varit arbetslösa under hela eller stora delar av pandemin får en dålig start på sitt vuxenliv.

Nästa år är det val. För varje dag utanförskapet tillåts öka krymper utrymmet för att göra de välfärdssatsningar väljarna förväntar sig. I

stället läggs allt större del av de offentliga resurserna på sociala ersättningar för människor som med rätt politik skulle kunna arbeta. På sikt riskerar utanförskapet att tvinga fram nedskärningar inom sjukvård, äldreomsorg och skola som ingen egentligen önskar.

Den nuvarande mandatperioden har det politiska reformarbetet försumrats. Det finns en rad områden där reformer är nödvändiga. Det Sverige framför allt behöver är reformer som bäddar för en bred och kraftfull återhämtning av arbetsmarknaden: reformer som stärker företagens konkurrenskraft och minskar deras kostnad att anställa, befäster arbetslinjen och gör att fler kan gå från utanförskap till jobb.

Drivkrafterna att arbeta behöver stärkas. Skatten på arbetsinkomster behöver sänkas och de offentliga ersättningssystemen reformeras. Nivåerna i arbetslöshetsförsäkringen behöver återställas till vad som gällde före pandemin.

Drivkrafterna att anställa behöver stärkas. Arbetsgivaravgiften behöver sänkas och riskerna med att anställa minska.

Fler behöver utbildas för jobb. Attraktiviteten för den gymnasiala yrkesutbildningen behöver öka genom grundläggande högskolebehörighet. Skollagen behöver ändras så att arbetsmarknadens behov blir mer styrande för utbudet i gymnasieskolan.

Fler behöver grundläggande gymnasiekompetens. Insatser som förbättrar kunskapsresultaten i grundskolan och leder till

att fler elever lämnar gymnasieskolan med examen måste prioriteras.

Matchning och arbetsförmedling måste fungera. Reformeringen av Arbetsförmedlingen måste fullföljas. Extratjänsterna bör avvecklas och matchningstjänsterna utökas.

Vi vet av tidigare erfarenheter att ett växande utanförskap orsakar stora statsfinansiella problem, sänker tillväxten och skapar personliga tragedier hos människor som fastnar i bidragsberoende.

Men vi vet också att utvecklingen inte är ödesbestämd. Den går att vända med rätt reformer i tid.

Både regering och opposition måste ta det växande utanförskapet på allvar och omgående

formulera en politik som bryter trenden och återställer arbetslinjen.

Jonas Frycklund, biträdande chefekonom,
Svenskt näringsliv

Johan Liddefelt, ekonom, Svenskt näringsliv

08 Verktyg för repression ska inte få miljardkrediter

3D-skrivare är framtiden, anser Siemens Industrial Turbomachinery AB i Finspång, som tillverkar gasturbiner och säljer dem över hela världen. Det ger cirka 3 000 svenska industrijobb och en omsättning på 10 miljarder kronor.

Det fina Finspångsföretaget höll sig framme i en möjlig storaffär nyligen, värd hela 2 miljarder kronor. Men det var ju ganska problematiska affärspartner, insåg man. Turbinerna skulle monteras i en kärnenergianläggning dit även Putinkontrollerade och ryskägda Rosatom levererar till Lukasjenkos motsvarigheter – Minskenergo och Brestenergo.

För att hantera frågor av den här typen har Sverige sedan 88 år tillbaka en myndighet i utrikesdepartementet, Exportkreditnämnden (EKN), som enligt beskrivningen ”främjar svensk export genom att ställa ut olika former av statliga garantier till skydd för utebliven betalning eller andra former av kontraktsbrott”.

Utrikeshandelsminister Anna Hallberg (S) säger i en intervju med TV4 att regeringen vill att exportföretag ska kunna ”agera i svåra länder”, men att nämnden ställer strikta krav på att affärerna inte ska motverka mänskliga rättigheter. Hallberg inskräper också att regeringens syn på det förfuskade presidentvalet och repressionen som tog fart mot demonstranter efteråt är ”kristallklar”.

EKN beställde en analys av affärens etiska dimensioner och gick till beslut den 26 augusti,

17 dagar efter presidentvalet, när protesterna från demokratikämpar var omfattande. EKN gav klartecken.

I ett svar till TV4 om hur EKN kunde landa så förklarar generaldirektör Anna-Karin Jatko att ”situationen i landet analyserades men vid den tidpunkten bedömde EKN att det fanns en möjlighet att den efterfrågade finansieringen skulle kunna vara ett incitament för projekten att följa det internationella regelverket gällande mänskliga rättigheter.” Men skulle det ha fungerat?

Enligt Martin Ugglå i Östgruppen för demokrati och mänskliga rättigheter fungerar de belarusiska bolagen i själva verket på omvänt sätt. De har sparkat medarbetare som deltagit i demonstrationer och har en roll i att upprätthålla regimen förtryck.

Statsråd och generaldirektör var häromdagen i riksdagens näringsutskott för att svara på frågor. EKN har nu pausat affären med hänvisning till läget i Belarus och ”ny information om de bolag som skulle kunna bli aktuella som låntagare”, enligt vad Jatko säger till TT.

Omtaget förefaller självklart. Sverige ska stödja demokratikämparna. Statliga garantier ska inte vara ett smörjmedel i affärer med bolag som är med och upprätthåller Lukasjenkos förtryck.

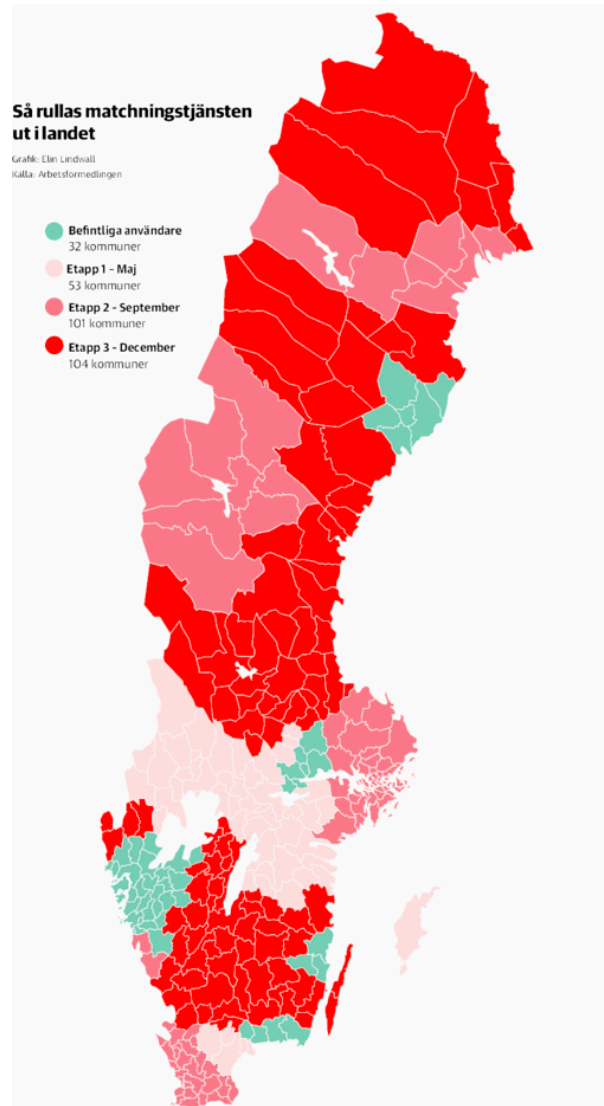
Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

Så rullas matchningstjänsten ut i landet

Gråh: Elin Lindvall
Källa: Arbetsförmedlingen

- Befintliga användare
32 kommuner
- Etapp 1 - Maj
53 kommuner
- Etapp 2 - September
101 kommuner
- Etapp 3 - December
104 kommuner

08 Risk att arbetslösa placeras i fel åtgärd av ny robot

Arbetsförmedlingens test med ett nytt AI-verktyg skapar oro. Personalen flaggar för att roboten sätter arbetslösa i fel åtgärd. Men myndigheten är nöjd med träffsäkerheten. Nu ska tjänsten rullas ut till ytterligare 50 nya kommuner.

I stället för att handläggare på Arbetsförmedlingen gör bedömningen av vem

som är lämplig för den nya matchningstjänsten Krom har myndigheten utvecklat ett AI-verktyg.

AI står för artificiell intelligens och verktyget analyserar på egen hand personen i fråga utifrån hundratals parametrar, och bedömer med hjälp av data om tidigare arbetslösa om personen är rätt för den nya insatsen eller inte.

Tjänsten är till för de som står halvlångt från arbetsmarknaden. De som har lätt att hitta jobb på egen hand ska inte väljas ut. Inte heller ska de som står längst från arbetsmarknaden, som är i behov av mycket hjälp, anvisas till insatsen.

Detta är en del i den stora reformen som pågår där själva insatserna för de arbetslösa ska läggas ut på externa leverantörer, än så länge främst privata företag.

Det senaste året har Krom (Kundval rusta och matcha) testats i 32 kommuner. Om mindre än två veckor ska 50 nya kommuner få tjänsten och till årsskiftet ska den vara i gång i hela landet. Men nu möts projektet av kritik.

Skeptiker inom myndigheten menar att roboten fattar felbeslut som leder till att personer som skulle behöva en annan typ av hjälp hamnar i Krom.

– Det som är olyckligt är att den här roboten går på statistik men den har svårt att ta hänsyn till viktiga mjuka värden, säger Lars Johansson, som är ordförande i ST-fackets regionala sektion mitt inom Arbetsförmedlingen.

Det kan till exempel handla om olika typer av hälsotillstånd eller personliga egenskaper som roboten inte registrerar.

– Sådant som kommer fram först när man träffar en person, säger Lars Johansson.

Maxtiden för en deltagare i Krom är tolv månader. Så nu, när lite mer än ett år har gått sedan projektet startade, börjar de första resultaten komma.

Det är för tidigt att dra några stora slutsatser utifrån dem, menar myndigheten, men Lars Johansson befarar ändå att många arbetslösa är på väg tillbaka till Arbetsförmedlingen utan att ha lyckats under insatstiden.

Totalt har Arbetsförmedlingens område Västerås, som omfattar större delen av Västmanland och där Lars Johansson är verksam, anvisat drygt 3 000 personer till tjänsten sedan start.

Det är överlägset flest bland de sex leveransområden som finns. Av dem har omkring 570 anvisats under projektets inledande månader, mars–juni i fjol, och är därmed nyss eller snart klara med insatsen.

– Myndigheten lyfter fram det som ett utmärkt resultat och det är det ju. Sett till antal anvisningar. Men nu börjar det här första året ta slut och då ser vi hur folk kommer tillbaka till oss, säger Lars Johansson.

Enligt honom är omkring hälften av de västmanlänningar som gick in i tjänsten under de inledande månaderna i fjol på väg tillbaka till Arbetsförmedlingen.

– Det är en tämligen hög siffra, säger Lars Johansson.

Vad händer med dem då?

– Vi har skickat upp den frågan till myndigheten centralt och det första svaret var att de inte visste. Nu svarar de att man ska 'kromas om', man ska in i samma insats igen men man kan byta leverantör om man vill.

Han drar paralleller till den hårt kritiserade åtgärden fas 3, som regeringen Reinfeldt införde och som nu är avvecklad.

– De riskerar att fastna i det här. Om man hela tiden ska köras om så blir det en annan variant på fas 3 fast det är privata aktörer som jobbar den här gången, säger Lars Johansson.

Martin Kruse, ekonomidirektör och tillförordnad förvaltningsdirektör på Arbetsförmedlingen, poängterar att det är för tidigt att dra några slutsatser utifrån de tidiga resultaten.

Underlaget är enligt honom för tunt. Men han säger sig trots det vara försiktigt positiv.

– Vi förväntar oss inte hundra procent i resultat av en sådan här tjänst. Det kan vi så klart inte göra, säger Martin Kruse.

Av de 445 personer som påbörjade tjänsten i maj förra året hade omkring 40 procent gått ut i arbete eller studier när Arbetsförmedlingen mätte resultaten i mars tidigare i år.

Resterande 60 procent kommer tillbaka till Arbetsförmedlingen om inget hänt den sista månaden.

– Utan att konstatera att resultaten är bra så är de jämförelsevis med till exempel Stöd och matchning, som Krom ersätter, något högre procentuellt sett. Dessutom under ett speciellt

år med en svår arbetsmarknad, får man väl också säga, säger han och summerar:

– Just nu, med begränsad information, ser resultaten bättre ut än för tidigare matchningstjänster i alla fall.

Vad gäller det statistiska bedömningsverktyget, AI-roboten, och de felbedömningar facket får rapporter om säger Martin Kruse att träffsäkerheten är hög.

– Det kan mycket väl vara så att i enskilda fall, när man ser individen som blivit bedömd av verktyget och träffar personen, så ser man att det här inte är en person som är lämplig, av olika skäl.

– Frågan är hur ofta verktyget gör fel och där visar våra egna analyser att det är träffsäkert.

Enligt Åsa Johansson, styrelseordförande för ST inom Arbetsförmedlingen, är det inte bara i Västerås och Västmanland som man upplever brister i AI-verktyget. Det kommer signaler även från andra delar av landet.

Det finns enligt henne en spricka mellan myndighetsledningen och facket i synen på hur framgångsrikt verktyget har varit så här långt.

– Ledningen ser det som mer träffsäkert, och vi ser utifrån signalerna vi får hur det inte plockar upp alla som det borde.

Har de inte fog för det de påstår?

– Att det är mer träffsäkert och att man vill begränsa arbetsförmedlarnas möjlighet att göra egna bedömningar, det tycker jag är för dåligt underbyggt, säger Åsa Johansson.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

Bakgrund. Nytt arbetssätt ingick i januariavtalet

I samband med januariavtalet mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna stod det klart att Arbetsförmedlingen ska reformeras i grunden. Utgångspunkten är fristående externa aktörer som baserat på lov (lagen om valfrihetssystem) tar över ansvaret för att matcha och rusta arbetslösa för de lediga jobben.

Arbetsförmedlingen kommer att avgöra vilken insats en inskriven ska ha, och den inskrivne får

sedan välja vilken aktör han eller hon vill ta hjälp av.

Lov har funnits inom Arbetsförmedlingen tidigare, till exempel i matchningstjänsten Stöd och matchning, som ersätts av Kundval rusta och matcha.

Arbetsförmedlingen ska framöver vara mer fokuserad på kontroll av arbetssökande och fristående aktörer, arbetsmarknadspolitisk bedömning och analys.

08 AI-chefen vill att handläggarna ska lägga sig i mindre

Handläggare ifrågasätter AI-verktyget för mycket. Deras avsteg ligger bakom en stor del av felbedömningarna, menar chefen för avdelningen som utvecklat verktyget.

– Vi tror kanske att man behöver förstärka riktlinjerna så att handläggare

ifrågasätter lite mindre, säger Johan Gabrielsson.

Johan Gabrielsson är Arbetsförmedlingens chef för avdelningen Data science och digitala plattformar. Det är den avdelning som utvecklat AI-verktyget som profilerar inskrivna personer och som ligger till grund för om personer anvisas till Krom eller inte.

Han är trots kritiken nöjd med verktygets träffsäkerhet så här långt, säger han och hänvisar till flera interna utvärderingar som myndigheten gjort och till en extern från IFAU (Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering).

– Framför allt har det fungerat bättre, varit mer träffsäkert och mindre diskriminerande än den

tidigare manuella bedömningen som gjordes av våra handläggare, säger Johan Gabrielsson.

Rent formellt är det fortfarande handläggaren som fattar det slutgiltiga beslutet. Det ska göras utifrån vad AI-verktyget rekommenderar, men handläggaren får också göra avsteg från rekommendationen om hen tycker att det är nödvändigt.

Johan Gabrielsson menar att det bland annat är då, när handläggarna gjort avsteg, som det blivit fel i många fall.

– De har bara sin egen kunskap så det är inte konstigt att det (verktyget, reds anm) är mer träffsäkert. Det grundar sig på data från över en miljon historiska profiler, säger han.

– Vi tror kanske att man behöver förstärka riktlinjerna så att handläggare ifrågasätter AI-

profileringen lite mindre och i stället kan använda sin tid till andra aktiviteter, säger han.

I rapporten från IFAU som han nämner, och som DN rapporterat om tidigare, lyfts en brist i AI-verktyget som inte har med mjuka värden att göra. Verktyget tar inte den arbetslöses inskrivningstid i beaktning när det ska bedöma hur långt från arbetsmarknaden personen står. Trots att det är en avgörande faktor.

Att det är på det viset är man medveten om på myndigheten, förklarar Johan Gabrielsson.

– Skulle vi ta hänsyn till inskrivningstid skulle det bli väldigt styrande. Vi vet statistiskt att en som varit inskriven i ett halvår har väldigt mycket svårare att få ett nytt jobb än en som är nyinskriven.

Bör inte det framgå när man profilerar en person?

– Jo, men då kanske man inte ska ha en AI-baserad datadriven lösning för det här.

Verktyget är förberett för att kunna ta sig an även den parametern, och det pågår enligt Johan Gabrielsson diskussioner om huruvida man ska börja värdera inskrivningstid eller inte.

– Det skulle ge en så tydlig effekt att det tar bort vitsen med alla andra hundratals parametrar vi har nu. De övertrumfas.

Om det är en så avgörande faktor, ska man då förbise den för att verktyget ska fungera som ni vill?

– Nej. Absolut. Om vi nu ska fortsätta använda det även på kunder som varit inskrivna en längre tid så borde vi absolut titta på hur vi kan slå på den faktorn i verktyget, alternativt göra en enklare regelbaserad lösning. För det är klart att vi inte borde köra den initiala lösningen som inte tar hänsyn till inskrivningstid. Det håller vi helt med om.

Andreas Lindberg

andreas.lindberg@dn.se

08 Spöknät och plast från havet förvandlas till lyxiga designmöbler

Mer än en fjärdedel av allt avfall från havet består av fiskeredskap.

Spöknäten på den marina återvinningscentralen i Sotenäs blir till 3D-printade designmöbler i Karlshamn. Men enligt fiskaren Sixten Söderberg med 50 år i branschen måste mer göras för att rädda den marina miljön.

– **Vi är på väg mot avgrunden, säger han.**

å det lilla industriområdet insprängt mellan klipporna i den bohuslänska kustidyllen växer sig avfallsberget allt högre.

Det är sopor från havet – fiskets egna sopor.

Hummerburar av skiftande ålder och kvalitet. En trave utländska fiskelådor i hårdplast. Berg av trålar. Och så de gamla spöknäten, som kan ha förlorats under en stormig natt.

– Man blir mörkrädd när man ser vad som kommer upp ur havet, säger Pernilla Lykkeberg, en av de anställda vid den marina återvinningscentralen i Sotenäs.

Hon påminner om instruktionsfilmen från 1960-talet, där svenskarna fick lära sig att sänka

sina sopor ute på djupt vatten och inte nära stranden.

– En del verkar fortfarande tro att saker försvinner bara de hamnar under ytan, säger hon.

Det märkligaste hon hittat insvept bland de gamla näten är en tresitssoffa, men det har blivit rätt många cyklar också.

Anläggningen utanför Kungshamn är Sveriges enda i sitt slag. Hit fraktas i samarbete med organisationen Fiskereturen uttjänta och borttappade fiskeredskap från hela landet. Och de är många. Enligt Havs- och vattenmyndigheten kommer mer än en fjärdedel av det avfall som hittas i havet från fisket. Allt hittar inte vägen till västkusten, men efter en blygsam start 2018 har mängden avfall

växt stadigt och totalt har man tagit emot över 250 ton redskap.

– Ärligt talat börjar vi växa ur kläderna. Det här är vad vi klarar av att hantera, säger Erik Goksøyr, som är projektledare och verksamhetsansvarig.

För fiskare, både de yrkesverksamma och de som har det som fritidssysselsättning, kan det vara komplicerat och kostsamt med återvinningen av redskapen. I bästa fall hamnar de på deponi och eldas upp. I värsta fall blir de kvar i havet.

Gamla sänken läcker bly. Mikroplaster sprids i det ekologiska systemet. Övergivna spöknät som legat i havet i decennier skapar en plågsam död för fiskar och fåglar som fastnar i dem.

Den marina återvinningscentralen erbjuder ett bättre alternativ och är ett gott exempel på hur gamla saker kan få ett nytt liv. Här separeras plast, metall och gummi från näten för hand. Här pågår även i samarbete med med det statliga forskningsinstitutet RISE ett forskningsprojekt kring det marina avfallet.

– Målet är att skapa material som kan användas till nya fiskeredskap eller andra produkter, säger Goksøyr och visar upp en jättelik kvarn, där näten matas in och kommer ut som flingor eller fibrer.

I en gammal pizzaugn experimenterar man med smältning. Redskapen innehåller olika typer av plaster och dessa bör också separeras. En del är så pass intakta att de kan säljas och blir ett sätt att finansiera verksamheten.

Erik Goksøyr är arkitekt med ett specialintresse för cirkulär ekonomi. Hans arbetsgivare, Sotenäs symbioscentrum, en organisation som drivs av Sotenäs kommun, jobbar med innovation, utbildning och sysselsättning. Återvinningscentralen räddar inte bara havsmiljön utan öppnar också dörren till arbetsmarknaden.

Batol Moussa, som med hjälp av en kniv separerar nylon från metall i ett fiskenät, kom med man och fyra barn till Sverige från Aleppo i Syrien 2015. Hon är glad för att ha fått jobb och säger att det är ett bra sätt att lära sig svenska på.

Erik Goksøyr berättar att anläggningen väckt stort intresse även utomlands. EU-kommissionen har gett medlemsländerna direktiv om att ta fram ett producentansvar för

dem som säljer, tillverkar eller importerar fiskeredskap, som innehåller plast. Från 2025 ska de stå för kostnaderna för insamling, transport och behandling samt rapportera hur mycket redskap som släppts ut på marknaden och hur mycket som samlats in.

Därför tror Goksøyr att behovet av marina återvinningscentraler kommer att växa.

– Och fungerar det här cirkulära flödet på fiskeredskap borde det fungera på andra områden och på en mer storskalig nivå. Det är ett arbetssätt som ligger i tiden, säger han.

○ ○ ○

I en annan ände av landet sätter sig Glenn Mattsing tillrätta i en fåtölj med vackra kurvor. Den är tillverkad av fiskenäten från återvinningsanläggningen i Sotenäs. Här i

Karlhamnsföretaget Sculpturs lokaler får de kasserade fiskeredskapen med hjälp av lite fantasi och avancerad industrideknik ett nytt användningsområde.

De 3D-printade stolarna, som görs i begränsad upplaga, säljs för runt 20 000 i designbutiker på fina gatan i Dubai, Los Angeles och Köpenhamn. En QR-kod visar på möbelns ursprung och hur den kan återvinnas.

– När stolen har en historia att berätta finns det folk som är benägna att betala för det. Och att de är tillverkade av gamla fiskenät är sannerligen en bra historia, säger Mattsing.

Fiskenäten, som blivit till pellets vid den testbädd som finns vid anläggningen i Sotenäs, tillförs träflis, en restprodukt från skogen. Sedan matas de in i en industrirobot, som är en

3D-skrivare modell större. Massan hettas upp i en så kallad extruder till knappt 200 grader innan den sprutas ut och blir till en form som teknikern Olle Prim programmerat i sin laptop. En stol tar mellan 90 och 120 minuter att tillverka. Med några knapptryckningar på tangentbordet kan Prim förändra designen och göra varje möbel unik.

– Man kan göra mycket mer än möbler av de gamla fiskenäten och vi använder även andra restprodukter, säger Mattsing.

Från ett kafferosteri kommer en restprodukt från kaffeböner. Efter lite förädling har 3D-printern i Karlshamn bland annat förvandlat den till en kaffestation i en matbutik.

Mattsing är den äventyrslystne biologen och entreprenören som varit sysselsatt i en lång rad

olika projekt. Det var när han beslutade sig för att ro runt Svalbard och gick i land på en av öarna som han insåg att plastskräpet även når dessa stränder. På ett seminarium med Världsnaturfonden hörde han talas om den marina återvinningscentralen i Sotenäs och idéerna började flöda. Skulptur tar sikte på att göra skräp och restprodukter till hårdvaluta.

– Om det finns ett ekonomiskt incitament för att ta hand om skräpet, då kommer den här utvecklingen att explodera, säger Mattsing.

Men att skicka designmöbler på export över hela världen, är det verkligen så miljövänligt?

– Nej, det är förstås vansinne, säger Mattsing och presenterar sin lösning.

– Vårt mål är att sätta upp hubbar över hela världen, där man har sin robot och dit man till

exempel tar sina fiskenät. Sedan skickar vi en fil med mjukvaran och så är det bara att börja tillverka det man vill på plats, säger han.

○ ○ ○

Sixten Söderberg är en av dem som ligger bakom att de gamla fiskenäten kommit upp ur havet. Vi är tillbaka i Bohuslän. I den pittoreska lilla hamnen på Smögen ligger några fiskebåtar av den gamla sorten och vittnar om en svunnen tid. På 1950-talet hade det lilla kustsamhället 420 stycken båtar. Nu är det bara 15 kvar.

Färre och större är dagens melodi.

– Vi är på väg mot avgrunden, säger 79-årige Söderberg.

Det är några år sedan han gick i land efter 50 år som fiskare. Numer är han drivande i

Fiskareföreningen Norden, verksam sedan 1937, och som bland annat arbetar med tillverkning av redskap för hållbart fiske. Stolt visar han upp en rist, där de minsta räkorna selekteras bort och kan återvända tillbaka till havet för att växa till sig.

För de lokala fiskarna har insamling av nät och andra redskap blivit en bisyssla. Efter ett halvt sekel på havet vet Söderberg vad som gömmer sig i djupen och vilken skada alla de plastsopor som ständigt väller in över Bohuskusten skapar.

Han berättar att han under många år som fiskare körde på i full fart som många andra och tänkte att havet är en uteslutad resurs. Så träffade han en marinbiolog som kom att bli hans hustru.

– Och Karin förklarade för mig hur allt hänger ihop. Det var först då jag förstod allvaret, säger han.

Sixten Söderberg är hård i sin dom över hur vi hanterar havsmiljön och pekar på arter som försvunnit i näringskedjan med ödesdigra konsekvenser. Han beskyller i första hand inte dagens yrkesfiskare för utvecklingen, utan menar att de bara följer de regler som finns. I stället riktar han sin främsta kritik mot förvaltarna, politiker och myndigheter, som han inte anser gör tillräckligt. Det stora problemet, menar han, är EU:s lagstiftning och fiskepolitik. Många beslutsfattare varit på besök i Smögen och han har uppvaktat dem, men han upplever det som mycket snack och liten verkstad.

– Vi kan inte vänta längre. Vi måste agera nu, säger han.

Om Söderberg fick bestämma skulle han lagstadga användning av selektiva redskap inom fisket samt öka måttstorleken på fisk och skaldjur, han skulle införa hastighetsbegränsning för motorbåtar och se till att minska beståndet av säl och skarv.

Men framför allt skulle han begränsa antalet dagar då det får fiskas.

– Vi måste komma tillbaka till ett fiskebestånd i balans och därför skulle vi behöva låta havet vila i två dygn varje vecka, säger han och påpekar att hummerfisket är tidsbegränsat och att det ger gott resultat.

Väl medveten om att det finns starka ekonomiska och politiska intressen i fisket tror han ändå att problemen går att lösa – om alla parter sätter sig ner och resonerar.

Insamlade fiskenät är en bra början, men Söderberg vill se mer och snabbare åtgärder.

– Kan du förklara för mig hur jag ska få fler att förstå, säger han undrande.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

08 Nu sätter tredje generationen sin prägel på familjeföretaget

Källby. Dafgårds har gjort sig känt för husmanskosten i frysförpackningar, men hästköttsskandalen 2013 skakade företaget i grundvalarna.

Nu ger en ny generation sig in i den hårda kampen om växtbaserade charkprodukter – och satsar 300 miljoner kronor på en ny fabrik.

Magnus Dafgård kommer jäktandes ut från företagets experimentverkstad. Iklädd vita fabrikskläder, visir och hårnät lutar han sig över en inglasad miniatyrmodell av fabriksområdet.

Det ångar innanför visiret när han pratar – han är både uppspelt och stressad. Snart ska den nya satsningen på veganchark genomgå ett eldprov när en stor kund ska besöka dem för att provsmaka. Då måste alla bitar vara på plats, men allt är inte klart än.

– De här produkterna betar sig inte riktigt som de vi är vana vid. De har andra egenskaper och det är en stor utmaning att få textur och smak att sitta, säger Magnus Dafgård, vice vd för familjeföretaget.

Hans farbror Ulf Dafgård (vd) och kusin Carl Dafgård hjälper till att lista vilka krav de nya

produkterna måste uppfylla. De ska vara hälsosamma och goda, fungera både i mindre och större kök, gå att transportera över hela världen utan att bli dåliga. Och produktionen måste gå att skala upp om det blir succé.

– Vi måste lägga till ett band på tre meter i fabriken, kom Ulf på i sitt kök i går kväll, säger Magnus Dafgård och skrattar till.

På väggen bakom honom hänger foton som vittnar om företagets långa historia. Kungaparet är ett återkommande motiv. Enligt företagssägner var det här, vid Vänerns södra strand, som drottning Silvia fick lära sig ordet köttbulle i samband med ett besök 1976.

Grundaren Gunnar Dafgård hade gjort sig känd för mat som sparade tid både hemma och i storkök: färdigrullade kåldolmar, köttbullar och

pannbiffar som bara behövde stekas på. Med mikrovågsugnen kom sedan produkterna som Dafgårds är mest kända för i dag: de frysta färdigrätterna, Billys panpizza och Gorby's piroger.

Mindre känt är kanske att företaget levererar hel- och halvfabrikat till restauranger, hotell och andra typer av storkök. Eftersom de sektorerna har påverkats mycket av pandemin har Dafgårds varslat på tjänstemannasidan. Men det innebär inte att utvecklingen stannar upp. Små men ständiga förbättringar har varit familjeföretagets paroll sedan första början. Caroline Dafgård Widnersson, grundarens barnbarn, har i dag rollen att ta reda på vad som efterfrågas av restaurangnäringen.

– Hotell och restauranger har haft det enormt tufft under pandemin och många kockar har

sökt sig till andra branscher. Vårt jobb blir att förenkla i våra kunders kök med produkter som är lättare och snabbare att tillaga, säger hon.

En bagare skär upp olika sorters nyframtagna frallor som ska passa de nya behoven. Hon tar en tugga av en mörk ciabatta och konstaterar att den är godkänd.

Det är viktigt att det blir bra. Varje dag får Dafgårds ta emot mejl och samtal från kunder som har åsikter om maten. För mycket smak, för lite smak, för torrt, för liten torskbit. Det brukar vara värdefullt, men den här våren handlar åsikterna även om produkter som kunderna inte ens smakat.

– Det är säkert minst en kund om dagen som hör av sig och vill diskutera vår satsning på köttfritt, säger Carl Dafgård.

Det stoppar inte den tredje generationen från att gasa på. En av fördelarna med att vara ett familjeföretag, konstaterar barnbarnen unisont, är möjligheten att göra sådant de själva vill och tror på.

Doften av kanelbullar övergår till lukten av pizza när Fredrik Dafgård visar runt i fabrikslokalerna. Fabriksområdet är enormt och produktionen till stora delar helt automatiserad. Det krävs till exempel bara tre personer för att tillverka Billys panpizza. Det är en maskin som rullar ut degen, smetar ut tomatsåsen och rullar i väg den till ugnen.

Alla investeringar som familjen velat göra har de sparat sig till, enligt Ulf Dafgård. Det har gjort att de kunnat ”hålla bankerna borta” och växa långsamt och hållbart.

En annan princip som familjen håller fast vid är att det mesta ska göras inom företaget.

Outsourcing fanns inte på kartan för grundaren, och inte heller för tredje generationen, verkar det som. Reklamfilmerna spelas in i Gunnar Dafgårds gamla villa och rockarna som används i fabrikerna tvättas på plats av Dafgårdsanställda.

– Utåt sett kanske det inte uppfattas som så kostnadseffektivt, men på lång sikt är det bäst för oss och Källby. Vi skapar den kompetens som behövs och vill behålla den här. Vi känner också de flesta, det är ju folks föräldrar, syskon och vänner, säger Carl Dafgård.

Kanske, tror barnbarnen Dafgård, finns det mer plats för känslor i ett familjeföretag. På gott och på ont.

Satsningen på vegancharkfabriken verkar vara den tredje generationens hjärtefråga. De säger att de vill göra skillnad, att de inte bara kan fortsätta som de gör. Fredrik Dafgård har klistrat några av företagets målsättningar på sitt anteckningsblock. På en av klisterlapparna står det ”Källby for future” – en tydlig vinkning till Greta Thunbergs rörelse Fridays for future.

Den nya fabriken ska bli 4 000 kvadratmeter stor och investeringen beräknas kosta 300 miljoner kronor. Men vad händer med familjerelationerna om den floppar?

Det enkla svaret är kanske att det är osannolikt. Den stora kunden som ska komma på besök för att provsmaka är inte vem som helst, utan ett företag som öppnar för en enorm global marknad. Men visst har familjen erfarenhet av

mindre lyckade satsningar sedan tidigare.
Barnbarnen utbyter några blickar.

– Nu kommer kanske pappa (Ulf Dafgård, reds. anm.) bli stött, säger Carl Dafgård innan han fortsätter:

– Men en gång satsade vi till exempel stort på att börja producera färskpasta. Det var bara det att alla andra gjorde det samtidigt, så vi fick lägga ner det.

Den gången var det också någon familjemedlems baby. Möjligen bidrog det till att de höll i gång produktionen av färskpasta lite längre än vad som var motiverat, säger de.

2019 hade Dafgårds en omsättning på drygt tre miljarder kronor och gjorde en vinst på 70 miljoner kronor. Det är en framgång som märks. På parkeringen står Teslorna uppradade.

Flaggorna som vajar framför anläggningen vittnar om långväga gäster. I lobbyn ligger en bok om den stora festen som hölls när företaget fyllde 80 år, när de hyrde en hel arena och bjöd in namnkunniga artister.

Men det finns också två mörka händelser i företagets historia. På 80-talet drabbades Dafgårds av en av de största industribränderna i svensk historia, då bland annat tre fryshus och en stor produktionshall försvann upp i lågor.

Den andra katastrofen ligger närmre i tiden. 2013 skakades företaget av en stor skandal när tjeckiska myndigheter meddelade att de hittat hästkött i Ikeas köttbullar, som tillverkats av Dafgårds. Flera företag var inblandade i det som blev känt som ”hästköttsskandalen”, då det uppdagades att leverantörer sålt hästkött märkt som nötkött.

– Det är fortfarande ett stort ärr, säger Carl Dafgård, som hörde om nyheten på radio i Frankrike där han då jobbade.

Han försökte ringa hem, men det var kaotiskt. I stället satte han sig på första bästa flyg och åkte hem för att hjälpa till där det behövdes. Hans uppgift blev att besöka alla leverantörer och göra kontroller.

Familjen upplevde att de blev bovar i dramat, samtidigt som de kände sig lurade själva.

– Det var en törn för stoltheten också. Vi har ju varit så stolta över det här företaget, och över vårt namn, säger Fredrik Dafgård.

I dag har dna-tekniken kommit längre och kan upptäcka om annat kött smugit sig in, ända ner på partikelnivå. Den nya satsningen på vegan-

chark känns ändå extra positiv mot bakgrund av det som hände, menar familjemedlemmarna.

– Det finns ju inget självändamål med att äta djur. Om man kan slå både smaken och konsistensen med andra produkter, så varför inte? säger Caroline Dafgård Widnersson.

Den tredje generationen blickar framåt med stor tillförsikt. Trots att hel- och halvfabrikat länge dragits med dåligt rykte tror Caroline, Carl och Fredrik Dafgård att pandemin bidragit till ett permanent uppsving för deras frysrätter.

– Många kanske inte hade provat dem innan och hade en massa fördomar. Förhoppningsvis upptäcker de att det smakar gott och vill fortsätta, säger Caroline Dafgård Widnersson.

Hon tycker inte att det finns någon motsats mellan att värma frysmat och att lägga ner mycket tid på sin matlagning. Snarare tvärt om.

– Man kan ju äta färdigmat till lunch och ha tid att göra ett långkok till middagen. Vi tänker att man kan få vara två personer samtidigt.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Dafgårds

Dafgårds är ett familjeägt livsmedelsföretag som blivit mest känt för sin frysmat, men som också tillverkar hel- och halvfabrikat för restauranger, dagligvaruhandel och storkök.

Dafgårds grundades 1937 av Gunnar Dafgård. Fabrikerna och kontoren ligger fortfarande kvar

i den lilla orten Källby utanför Lidköping, men i dag jobbar drygt 1 000 anställda på området.

2019 hade företaget en omsättning på drygt tre miljarder kronor och gjorde en vinst på 70 miljoner. Dafgårds ägs av grundarens söner och barnbarn (äger 38 respektive 4 procent var enligt årsredovisningen för 2019).

08 Ericsson sluter fred med Samsung

Ericsson har tecknat ett globalt licensavtal för miljarder med den sydkoreanska mobiljätten Samsung. Därmed upphör alla rättsliga tvister bolagen emellan.

Patent har blivit en allt viktigare intäktskälla för Ericsson. De har höga marginaler och är ett kvitto för att man ligger i den tekniska frontlinjen. Men ett antal licensavtal som skulle ha förnyats vid årsskiftet har lett till rättsliga bråk i flera länder. Inte minst med syd-

koreanska jätten Samsung – företagen har stämt varandra.

– De behöver en licens för våra patent för att sälja sina mobiltelefoner, de har patent för mobil infrastruktur som de håller emot oss, sade Börje Ekholm till DN i samband med den senaste kvartalsrapporten.

Nu meddelar Ericsson att man tecknat ett flerårigt globalt licensavtal med Samsung, som gäller alla mobilsystemspatent, inklusive dem för den nya mobila bredbandstekniken 5G.

Avtalet, vars detaljer är hemliga, gäller retroaktivt från den 1 januari och innebär att alla juridiska tvister företagen emellan upphör.

Ericsson skriver i ett pressmeddelande att man också kommit överens med Samsung om

tekniskt samarbete i projekt för att utveckla den öppna standardiseringen inom mobilindustrin.

Den svenska telekomjätten har i dag drygt 57 000 patent i sin portfölj och tror att intäkterna kommer att stiga framöver genom en allt större satsning på forskning och utveckling. Ericsson uppger att intäkterna från patent blir uppemot 2,5 miljarder kronor under det andra kvartalet, inklusive värdet av det nya avtalet.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

09 Ministerns oro: Stor risk att många människor drabbas hårt

Det finns en risk för att långtidsarbetslösheten biter sig fast på en hög nivå efter pandemin. Därför krävs omfattande insatser under många år, enligt arbetsmarknadsminister Eva Nordmark.

– När långtidsarbetslösheten ligger på så hög nivå så finns det stor risk att många människor drabbas hårt, säger hon.

DN har i ett par artiklar beskrivit hur långtidsarbetslösheten vuxit kraftigt och hur pandemin har slagit mot landets kommuner. Arbetsförmedlingen bedömer att över 200 000 personer kan vara registrerade som långtidsarbetslösa senare i år.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) beskriver situationen som jätteallvarlig och varnar för att de som står långt från arbetsmarknaden kan få det tufft att komma tillbaka.

– Vi är mitt i den värsta krisen på svensk arbetsmarknad i modern tid. När långtidsarbetslösheten ligger på så hög nivå så

finns det stor risk att många människor drabbas hårt och att det tar tid att komma tillbaka, säger Eva Nordmark.

Hon framhåller att regeringen lagt fram en rad förslag och åtgärder för att stävja utvecklingen, till exempel mer pengar till utbildning och ett så kallat intensivår för att få in fler utrikes födda på arbetsmarknaden.

– Det finns en matchningsproblematik som fanns redan innan pandemin. Vi har en utmaning med att vi har en grupp människor som inte har den kunskap och erfarenhet som efterfrågas av arbetsgivarna. De allra flesta som är långtidsarbetslösa står långt från arbetsmarknaden och gjorde det redan innan pandemin. Nu har det blivit ännu tuffare för dem, säger Eva Nordmark.

Långtidsarbetslösheten låg på en hög och jämn nivå under hela 2010-talet och började växa strax innan pandemin slog till för drygt ett år sedan. Eva Nordmark pekar på att det skulle ha sett ännu värre ut om inte regeringen infört korttidsarbete, som gjort att många undvikit att bli uppsagda.

Hon lyfter fram tre andra åtgärder som hon tror fungerar: klassisk arbetsmarknadspolitik med matchningstjänster och arbetsmarknadsutbildningar, subventionerade anställningar och utbildning.

– Jag är av den djupa övertygelsen att vi behöver mer utbildning i arbetsmarknadspolitik och mer jobbfokus i utbildningsutbudet.

Varför skulle de här åtgärderna hjälpa när tidigare insatser inte har gjort det?

– Det där är en otroligt viktig fråga för Sverige. Vi skulle behöva mer arbetsmarknadsforskning och att bredda den. Det vi måste göra här och nu är att hantera en växande långtidsarbetslöshet och bidra med effektiva insatser.

– Vi måste göra allt som står i vår makt för att ge de här människorna rätt förutsättningar att kunna ta sig tillbaka till arbetsmarknaden eller till studier. Det kan vi aldrig ge upp om.

När regeringen tillträdde för sex år sedan var långtidsarbetslösheten 2,9 procent, nu är den 3,5 procent. Går det att kalla det för något annat än ett misslyckande?

– Det är väldigt viktigt att konstatera att vi är mitt i en pandemi.

Men uppgången började tidigare?

– Absolut. Vi såg att när extratjänsterna drogs ned så började vi se den här utvecklingen.

– Sen har vi en integrationsskuld. Vi gjorde många insatser under förra mandatperioden som gjorde att etableringstiden kortades år för år. I och med pandemin har många utrikes födda och unga förlorat sina jobb. Nu är vi i ett läge där vi behöver fortsätta det här arbetet.

Över 80 procent av de arbetslösa bedöms som konkurrenssvaga – för hur många av dem är det realistiskt att komma i arbete?

– Många av dem som var arbetslösa redan innan pandemin har en jättesvår situation. Det

här är individer som kan vara i behov av mångåriga insatser. Vi behöver också ställa krav på individen att anstränga sig och göra rätt för sig.

Vad finns det för jobb för en lågutbildad person med bristande språkkunskaper som är utom-europeiskt född?

– Det är helt klart så att vår arbetsmarknad kräver en utbildning. Kraven har ökat på löntagarna de senaste decennierna. Det handlar om att ge människor bättre förutsättningar genom till exempel utbildning eller subventionerade anställningar.

Hur ser du på risken att långtidsarbetslösheten permanentas på en hög nivå?

– Det finns en stor risk för det. Vi ser att de som går till jobb har en kort arbetslöshet. Man är

inne ett tag och sedan går man ut på arbetsmarknaden. När vi är mitt i en kris är det tuffare konkurrens om jobben, och om du har varit arbetslös innan så är det svårare. Kön blir längre till de lediga jobben.

Moderaternas ekonomisk-politiska talesperson Elisabeth Svantesson håller med om att det finns en stor risk att långtidsarbetslösheten biter sig fast.

– Därför måste man göra mer för att färre ska bli långtidsarbetslösa men också se till att den som blivit det är aktiv och får stöd och hjälp att komma tillbaks, säger hon.

I sin skuggbudget föreslår Moderaterna bland annat en jobbpremie till dem som varit arbetslösa i mer än ett år. Elisabeth Svantesson

anser att regeringen bör göra mer för att få ner långtidsarbetslösheten.

– Om man fortsätter som man alltid gjort så kommer kurvan att fortsätta peka uppåt. Det vi efterlyser nu handlar mycket om integrationsinsatser: mer språkutbildning och att fler måste göra sig anställningsbara. De problemen borde regeringen ha gjort mer åt tidigare, säger hon.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Långtidsarbetslöshet

Arbetsförmedlingen beskriver långtidsarbetslösheten utifrån den internationella definitionen: utvecklingen av

antalet inskrivna arbetslösa 16–64 år som varit utan arbete i mer än 12 månader.

I Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning används en annan definition: personer som varit arbetslösa en sammanhängande period på mer än 27 veckor.

I denna artikel utgår DN från Arbetsförmedlingens definition.

Just nu är 182 000 personer registrerade som långtidsarbetslösa hos Arbetsförmedlingen.

09 Flera yrken under livet på väg att bli det nya normala

Hundratusentals står arbetslösa och i flera branscher riskerar jobben att försvinna för gott, enligt Arbetsförmedlingen. Att ha flera yrkeskarriärer kan bli det nya normala, menar forskaren Kristina Elfhag.

Arbetslösheten i Sverige fortsätter att vara hög och aldrig tidigare har antalet långtidsarbetslösa varit så många. Enligt Arbetsförmedlingens senaste bedömning

kommer i genomsnitt 434 000 personer att vara inskrivna som arbetslösa under 2021 vilket motsvarar en arbetslöshet på 8,3 procent.

Samtidigt konstaterar myndigheten i sin utgiftsprognos att pengarna inte räcker till för att bromsa antalet nya långtidsarbetslösa på grund av att anslagen till de olika arbetsmarknadspolitiska programmen har minskat.

Men flera inskrivna påbörjar trots det arbete eller studier – 6 800 personer fick ett jobb och 550 personer började studera sista veckan i april, visar Arbetsförmedlingens siffror.

Pandemin har särskilt drabbat branscher såsom handel och hotell- och restaurangverksamhet. Vissa jobb försvinner i effekterna av covid-19 och kommer heller inte tillbaka efter krisen till

följd av en strukturomvandling på arbetsmarknaden som snabb digital transformation.

Hur påverkar det oss då när vi tvingas byta bransch mitt i livet? Det kan vara en utmaning, berättar Kristina Elfhag som är psykolog och forskare vid Karolinska institutet. I många fall hänger vår identitet ihop med arbetet.

– Det kan vara ovant att tvingas släppa sin vanliga roll och känslan av att behärska ett område. Men just det blir också berikande. Gamla strukturer som vi lutat oss mot faller, och vi får upptäcka tillvaron på nytt. Då kan vi hitta nya sidor av oss själva och inse att vi är mer än den vi trott oss vara.

Vår identitet är något som ändras under livsutvecklingen med start i tonåren där vi

formas av särskilt gruppsammanhang, förklarar hon.

– En yrkesidentitet blir senare viktig när vi växer in i samhällskulturen och hittar vår plats. Men en färdig identitet låser också fast oss, säger hon och fortsätter:

– Att gå vidare i vuxenutvecklingen innebär att få perspektiv på och släppa behovet av att vara någon genom att ingå i en grupp, som yrkesgruppen. Vi kan forma en mer unik identitet och hitta ett eget spår i livet.

Enligt Kristina Elfhag finns det ofta ett motstånd mot förändring inom oss.

– Står vi still i en livsform för länge kanske livet till slut börjar skava. Det är signaler att lyssna till. Många försöker i stället fly, kanske till överdriven shopping, missbruk av alkohol, mat

eller sociala medier. Eller så går man in i en depression.

– Corona och distansarbete har skakat loss flera ur sin arbetssituation. Det blir som en knuff vidare i livet då man annars inte hade kommit loss utan missat mycket av livet och sina möjligheter. Byte av jobb är nu i flera fall påtvingat, men egentligen är det nog i den riktningen vi behöver gå, säger hon.

Johan Westerman, doktor i sociologi vid Stockholms universitet, har undersökt sambandet mellan jobbyten och nivån av lärande senare i livet. Resultatet visar att det är positivt för lärandet att byta jobb.

I undersökningen jämförde han vuxna svenskar som antingen bytt jobb fler än två gånger eller stannat på samma arbetsplats hela tiden under

en tioårsperiod. De som bytt jobb lärde sig mer senare i livet.

31-åriga Olli Pettersson känner att jobbytet under pandemin har varit fördelaktigt. Han var föräldraledig när viruset fick flera restauranger och butiker att gå i konkurs – liksom hans hantverksbryggeri.

– Just då, i april, kände jag mig ganska trygg med mina 12 år av erfarenhet i restaurangbranschen. Jag hade bra kontakter, bland annat på Silja Line där jag tidigare jobbat. Men jobbet på färjan försvann också på grund av pandemin, säger Olli Pettersson.

Det var då småbarnsföräldern fick höra om skolspåret och Beredskapslyftet på Engelska skolan, en pilotutbildning för att öka

personaltätheten i grundskolan under coronakrisen.

– Sanningen är den att jag alltid drömt om att jobba med kunskap och barnens utveckling i skolan. Men jag har bara en gymnasial utbildning i grunden, sen har livet hänt och jag hoppade på diverse restaurangjobb. Jag blev överlycklig för det var som ödelagt att det skulle hända mig, säger Olli Pettersson.

I samband med att han påbörjade snabbspåret, där flera personer med olika yrkesbakgrund möttes, sökte han även in till ämneslärarprogrammet höstterminen 2020 för att byta bana i livet.

– Vi fick tillräckligt med verktyg för att kunna vikariera på Engelska skolan. Jag kände att jag hade med mig en del kunskaper sedan tidigare i

hur man möter människor. Men jag var tvungen att läsa upp matten för att få behörighet till högskolan, den tentade jag av på en månad.

Olli Pettersson känner att han har förändrats efter att han blev av med jobbet.

– Det är klart att identiteten hänger lite ihop med ens yrke. Jag är så tacksam över att detta hände mig för att ju äldre man blir desto lättare är det att fastna i ett ekorrhjul och hitta på nya orsaker till varför man inte ska byta spår. Men nu följer jag magkänslan och struntar i logiken, säger han.

Malin Öhman, 27, var en av flera SAS-anställda som skolades om till vårdpersonal i fjol. Steget från SAS-uniform till sjukvårdsmundering var stort, berättar hon.

– Det var ett ganska unikt arbete då vi startade upp en ambulansenhet som höll till i Älvsjömässan. Jag körde hem patienter från sjukhuset, från hemmet till sjukhuset eller mellan två sjukhus. Det var verkligen jätteberikande och ett tag funderade jag på en framtid inom ambulanssjukvård.

Men hennes dröm hade sedan länge varit att arbeta inom it och systemvetenskap. Redan under hösten 2019 påbörjade hon sina studier parallellt med yrket som flygvärdinna.

– Jag har tidigare erfarenheter från yrken där jag jobbat med människor, både från SAS, tidigare serviceyrken och nu slutligen som ambulansförare där jag även lärt mig vad stresstålighet innebär. Nu vill jag utmana min analytiska förmåga då jag älskar

programmering och är lite av en nörd, säger hon.

Höstterminen 2020 och framåt har hon därför enbart ägnat åt studier.

– Det är så kul att utmana sig själv på olika vis, intellektuellt och socialt. Pandemin har lärt mig att svänga om snabbt även om jag alltid har varit en person som velat testa nya saker på grund av att man får en större världsbild och flera perspektiv.

– I dag är jag 27 och vill jobba med data och it, men det finns inget som säger att jag kommer att göra det tills jag är 80 år. För mig är det viktigt att inte bli så enspårig eller trångsynt utan att vara öppen för flera perspektiv, det tror jag att flera kan lära sig av vid jobbyten.

Shan Raja, 30, är nyutbildad ekonom och såg framför sig att det förmodligen var ekonomi han skulle jobba med resten av livet. Han hade ingen aning om att sommarvikariatet som ungdomsledare skulle få honom på helt andra tankar.

– Jag hade ett jobb som redovisningsassistent som jag blev av med och av en ren slump fick jag ingå i ett projekt där tanken var att jag skulle jobba med gymnasieungdomar i tre veckors tid. Men det blev tre veckor till och sedan ett feriejobb under sommaren. Jag var helt frälst trots att jag aldrig tidigare hade trott att det skulle vara något för, att jobba med ungdomar.

Det har han pandemin att tacka för, säger han.

– Tidigare har jag arbetat med ekonomer som kan vara lite fyrkantiga av sig. Med ungdomarna

fick jag genast bra kontakt och även med personalen på Fryshuset där jag har mitt extrajobb i dag. Det är faktiskt så att jag jobbar på den ungdomsgård där jag själv hängde som liten och jag ser mig själv i ungdomarna.

– De får mig att lära mig mer om mig själv och de behöver i sin tur ha en vuxen att anförtro sig till. En som har varit i deras sits och som kan hjälpa dem, säger han.

För ett par veckor sedan fick Shan Raja ett erbjudande om jobb inom ekonomibranschen. Han tog det men håller samtidigt hårt i arbetet med ungdomarna.

– Pandemin har inneburit en enorm personlig utveckling för min del och har fått mig att omvärdera vad som är viktigt i livet. Det är relationerna. Men det är svårt att ta det där

första steget som jag kanske inte hade gjort utan corona.

– Nu jobbar jag 200 procent och arbetar som ungdomsledare direkt efter att jag avslutat ekonomijobbet på dagarna. Jag har insett att jag aldrig vill släppa jobbet som ungdomsledare, jag kommer alltid att ingå i sådana projekt vid sidan av kontorsjobbet även om min situation just nu inte är riktigt hållbar, säger han.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

11 Fortsatt lägre arbetslöshet

Arbetslösheten sjönk förra veckan med ytterligare cirka 4 400 personer till 421 650. Det innebär att 8,1 procent av arbetskraften är inskrivna som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen, jämfört med 8,2 procent veckan dessförinnan.

521 personer varslades om uppsägning, enligt myndighetens veckosiffror.

TT

11 Icas försäljning minskade

Icas försäljning minskade med 1,7 procent under april jämfört med samma månad förra året. Ica sålde för 10,8 miljarder kronor.

För årets första tre månader var försäljningen 42,1 miljarder kronor, en ökning med 1,5 procent jämfört med samma period i fjol.

TT

12 Riskkapitalisten Harald Mix lovar fler nya jobb i norra Sverige

Riskkapitalisten Harald Mix vill vara med och revolutionera stålindustrin, en av världens stora klimatbovar. Nu rullar pengarna in till hans 25-miljardersprojekt som ska skapa uppemot 2 000 nya jobb i Boden.

– Vi börjar utan gammal ryggsäck och vill bygga världens mest effektiva gröna stålverk.

Harald Mix senaste projekt, H2 Green Steel, ritar en cirkel tillbaka till uppväxten i Dalarna. Som tonåring jobbade han en sommar med att lossa koks på Domnarvets järnverk i Borlänge.

– Jag hjälpte till att lasta av de 30 järnvägsvagnar som kom från Luleå, vi skulle ta fram varje vagn till en tippficka. Koksen fastnade ofta, vi fick bryta loss den med ett armeringsjärn. Otroligt lortigt!

Harald Mix for och pluggade i USA och började arbeta som managementkonsult där. Väl hemma igen var han med och grundade först riskkapitalbolaget som i dag heter IK, därefter Altor. Där är han vd sedan 20 år.

Altor förvaltar i dag mer än 80 miljarder kronor i fem olika fonder. Investeringarna är bland annat pensionsfonder, försäkringsbolag och välgörenhetsstiftelser. Bland Altors svenska innehav märks investmentbanken Carnegie, researrangören Ving, säkerhetsföretaget Gunnebo och gymkedjan Sats.

Harald Mix drog alltså vidare från Dalarna – men koksen blev kvar, som ett pulserande hjärta i världens järnframställning.

Fast nu ska den bort från en bransch som är en av världens mest klimatstörande.

Stålproduktionen står för cirka 22 procent av Europas industriutsläpp, lika mycket som alla flygplan som på ett år lämnar EU.

Och det är två svenska företag som tar täten med det fossilfria stålet. Det ena är SSAB, som

driver Hybritprojektet med LKAB och Vattenfall. Det andra är uppstickaren H2 Green Steel, som har gått från idé till lansering på lite mer än ett år.

– Vi ska kunna använda det allra bästa i varje steg av produktionsprocessen och kunna producera stål på en extremt konkurrenskraftig kostnadsnivå, hävdar Harald Mix.

Men varför? Har du blivit grön med åren eller är det för att pengarna finns här?

– Om man följer klimatförändringarna så inser man att detta måste vi ta tag i. Och kan jag med 30 års erfarenhet av bolagsbyggande vara med och påverka detta så är ju det spännande.

– Efter trafiken är det dags att ta sig an utsläppen från industrin, och vi kan inte subventionera oss ur det här. Det är en stor

utmaning men också en möjlighet att bygga helt nya företag.

Och du tror att det går att få tillräcklig avkastning på investeringen?

– Ja. Om man ska ställa om tillverkningen av 1 000 miljoner ton stål baserad på masugnprocessen under de kommande 20–30 åren motsvarar det en marknad på 1 000 miljarder dollar!

Allt började egentligen för drygt fem år sedan när Stefan Jansson, som jobbat på ett av Altors portföljbolag, kom på besök. Han ville ha, och fick, finansiell hjälp för att starta ett företag kring energilagring och reservkraft med litiumbatterier för mobilnätens basstationer.

Det var grunden till Polarium, som nyligen rankades som Nordens snabbast växande

företag av affärstidningen Financial Times. Det var också starten för Vargas Holding, ett investmentbolag som Harald Mix äger med Carl-Erik Lagercrantz.

Problemet för Polarium att få stabila leveranser av pålitliga litiumbatterier från Asien födde frågan varför det inte fanns några stora batterifabriker i Europa, som den som Teslagrundaren Elon Musk byggde i amerikanska Nevada. Svaret blev – Northvolt i Skellefteå, ett av Sveriges mest omsusade industriprojekt i modern tid.

Och då är vi framme vid ett styrelsemöte med Northvolt för drygt ett år sedan, där en av huvudägarna, Volkswagen, presenterade sin uthållighetsstrategi och hur man kan styra mot målen i Parisavtalet.

– De talade om att ta beslut på vetenskaplig basis och om att också räkna på det utsläpp som orsakades innan bilen blev en bil. Produktionen av ett ton stål ger närmare två ton koldioxid! Här fanns ett problem, jag och Calle blev nyfikna på om det gick att bygga en affär på detta.

Problemetets kärna ligger egentligen i förädlingen av malmen, som innehåller järnoxid, alltså järn och syre. När man reducerar den till råstål används i dag koks för att ta bort syret. Restprodukten är koldioxid. I det som kallas fossilfritt stål används i stället vätgas och kvar blir vanligt vatten.

Ut åker masugnen, med sekellånga traditioner, in kommer den nya råvaran järnsvamp, ljusbågsugnar och vätgas som spjälkas ur vatten med hjälp av el i en så kallad elektrolys.

Hybrit har en pilotanläggning i gång i Luleå, år 2026 ska det finnas en industriell fabrik för jästsvamp i Gällivare – och SSAB förbereder verket i Oxelösund för kommersiell tillverkning. Redan i år levererar man dock fossilfritt stål till lastbilstillverkaren Volvo, som planerar att använda det i serietillverkning nästa år.

H2 Green Steel jobbar enligt samma grundidé, att ersätta koks med vätgas, men vill göra annorlunda:

– Vi satte oss med ett vitt papper och undrade om vi inte kunde bygga världens mest effektiva gröna stålverk. Vi inspirerades av de amerikanska ”minimills”, små integrerade stålverk, och fick klart för oss att det finns en marknad för ett premiumstål.

Harald Mix fortsätter:

– Vi bär inte på den ryggsäck som dagens aktörer har. Vi behöver inte riva bort något gammalt, utan börjar från noll. Vår fabrik ska bli integrerad, från produktion av järnsvamp till färdig produkt som skeppas till kunderna. Och så bygger vi världens största produktionsenhet för grön vätgas. Den produktionen kan på sikt bli ett eget affärsben, efterfrågan kommer att öka dramatiskt.

Vilka ser ni som kunder?

– Bilindustrin, vitvarubranschen, möbelföretagen.

Ser ni er som konkurrenter till Hybrit?

– Nej. Vi vänder oss framför allt till andra typer av kunder, i andra geografier och med andra produkter än SSAB. När det gäller lastbilar kan vi vara en kompletterande leverantör.

– Vi tävlar inte med någon om att vara först, men klart är att om Europa ska klara sina klimatmål måste omställningen i stålindustrin ske mycket snabbare än vad dagens aktörer har som ambition.

Häromveckan hade H2 Green Steel så kallat samråd med Bodens invånare, ett led i den miljöprövningsprocess som nu ska dra i gång. Företaget hoppas kunna lämna in en komplett ansökan till i sommar och kunna ta första spadtaget i början av nästa år.

– Planen är att börja tillverka stål under första halvåret 2024 och att inom ett år ha nått en produktion på 2,5 miljoner ton. Därefter växer vi upp mot 5 miljoner årston, beroende på marknadsutvecklingen. Vi har tidigare sagt att det kan ge 1 500 jobb, men det kan snarare bli fler, uppemot 2 000 när det färdigbyggt.

Var hittar ni era anställda?

– Här får man tänka som med Northvolt, som i dag har anställda från 86 länder. Det kommer inte att räcka att hitta kompetensen lokalt. I dag är trenden att folk ger sig av, men en spännande teknisk arbetsgivare borde kunna dra folk – och i Luleå har vi ett av världens ledande tekniska universitet.

Lastbilstillverkaren Scania har gått in med 100 miljoner i projektet. Därifrån plockades också den nye vd:n, Henrik Henriksson. Andra investerare är bland andra Kingspan, världens största tillverkare av isolerade byggnadspaneler av stål, Cristina Stenbeck, Spotifygrundaren Daniel Ek och Imas, en stiftelse inom Ikeasfären.

När företaget lanserades i vintras hade man en grundplåt på 500 miljoner kronor för att komma i gång med förberedelserna.

– Nu är det snarare 750 miljoner, det har tillkommit investerare vilket gör att vi kan accelerera processen.

Kalkylen säger att det behövs 25 miljarder för att få fabriken färdig för stålproduktion.

– Vi har ännu inte gått ut brett, men vi tänker oss stora internationella investerare och då talar vi om betydligt större belopp per intressent än i första omgången.

Europeiska investeringsbanken, EIB, har lånat ut mer än 3 miljarder till Northvolt?

– Jo, vi pratar med dem, men inga officiella beslut är fattade.

H2 Green Steel ska bygga sin fabrik i Norra Svartbyn strax norr om Boden. Energibehovet vid full produktion beräknas till 12 terawattimmar, nästan lika mycket som kraftverken i den intilliggande Luleälven producerar på ett år.

På frågan om hur bolaget ska säkra så mycket fossilfri kraft, börjar Harald Mix tala om elbalanser:

– Sverige har i dag ett stort överskott på energi och vi exporterar 15 terawattimmar till Finland. Inom tre fyra år tillkommer 15 terawattimmar vindenergi i vardera Sverige och Finland, dessutom ytterligare 15 terawattimmar när det försenade reaktorn i Olkiuloto drar igång.

– Vi pratar om 45 terawattimmar i ertillskott, Finland kommer att kunna exportera i stället

och norra Sverige skulle må bra av ökad konsumtion.

Kan ni kalla er en grön ståltillverkare, om elen kan komma från kärnkraftverk?

– Jag tror inte att man helt och hållet kan följa var elektronerna kommer ifrån. Och vi har aldrig talat om något annat än *fossilfri* produktion.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

Fakta. Harald Mix, vd för Altor

Ålder: 61.

Utbildning: Brown university, Harvard business school.

Karriär: Booz Allen, First Boston, IK, Altor.

Familj: Fru och tre barn.

Bor: Stockholm.

Fritidsintressen: Skidåkning, cykling, löpning.

”Ser fram emot att äntligen få umgås mer med familj och vänner när pandemin klingar av.”

Fakta. Det svenska stålet ska bli grönt

Stålintustrin står för cirka 8–9 procent av de globala koldioxidutsläppen, och utmanas av de klimatmål som inte minst EU har satt upp.

SSAB, den största svenska utsläpparen, driver projektet Hybrit tillsammans med gruvbolaget LKAB och energiföretaget Vattenfall. Här används vätgas i stället för koks för att ta bort

syret ur järnmalmen. En pilotfabrik är i gång i Luleå, till 2026 byggs en industriell anläggning för 10 miljarder i Gällivare.

H2 Green Steel använder samma teknik, men bygger för 25 miljarder ett helt nytt stålverk i Boden, som ska kunna ge minst 1 500 nya jobb. Företaget, med förre Scaniachefen Henrik Henriksson som vd, ska före sommaren lämna in ansökan om miljötillstånd. starten är planerad till 2024. Bland de första finansörerna märks, Vargas Holding, Altor, Scania, Cristina Stenbeck och Spotifygrundaren Daniel Ek.

12 ”Allt digitalare arbetsliv kräver ny lag om personlig integritet”

Efter pandemin kommer sannolikt mycket av de digitala arbetssätten att leva vidare. För att vi ska kunna tillägna oss de fördelar som finns med dessa krävs tydliga regler om personlig integritet i arbetslivet. I en skrivelse till

regeringen kräver vi i dag att en utredning om en arbetsrättslig lag tillsätts, skriver Therese Svanström, TCO.

DN. DEBATT 210512

Pandemin har inneburit en snabb utveckling av digitala arbetssätt. Många av TCO-förbundens medlemmar som i vanliga fall arbetar på kontor har under mer än ett år arbetat hemifrån. Fysiska möten har ersatts med olika videotjänster och än mer av det som sker på en arbetsplats går via it-systemen. När restriktionerna hävts och rekommendationen att de som kan ska jobba hemifrån tagits bort kommer de allra flesta att återgå till kontoret, men mycket av de digitala arbetssätten kommer sannolikt att leva vidare.

Större möjligheter att kunna jobba på distans eller att ersätta jobbresor med digitala möten har fördelar för många arbetstagare. Men precis som i andra situationer måste man även se de risker som finns. En sådan är den personliga integriteten.

Arbetsplatsen är sedan länge en plats där en mängd uppgifter om oss som individer samlas in. Inpasseringar och inloggningar i system registreras liksom uppgifter om sjukfrånvaro och vård av sjuka barn. I samband med rekrytering sker tester och arbetsgivare begär utdrag från belastningsregistret, drogtester genomförs och kameraövervakning blir allt vanligare både i samhället och på våra arbetsplatser. Allt detta sker dessutom i ett sammanhang där det på grund av arbetstagarens beroendeförhållanden till

arbetsgivaren ofta är väldigt svårt eller omöjligt att säga nej.

Samtidigt som digitala verktyg kan underlätta vårt arbete så innebär de också att fler personuppgifter, ibland känsliga sådana, skapas, lagras och behandlas. En statlig utredning uppmärksammade häromåret riskerna med att stora mängder data om arbetstagare hanteras i flera led och lagras i molntjänster utomlands (SOU 2016:41).

Även om den svenska arbetsmarknaden ofta präglas av en stor tillit mellan arbetsgivare och arbetstagare finns möjligheter till nära övervakning ofta inbyggda i it-systemen. Önskan att mäta personalens prestationer finns både i privat och offentlig sektor. Pandemins snabba utveckling av digitala arbetssätt ökar därför riskerna för den personliga integriteten.

Ökningen av e-handeln, vilken är beroende av snabba transporter som ofta kan följas i realtid, har gjort frågan om hur positioneringstjänster ska kunna användas för att övervaka arbetstagare än mer aktuell.

Pandemin har även fört upp frågor som vad en arbetsgivare kan kräva i form av hälsotester eller vaccinationsintyg. Dessa kommer sannolikt inte att försvinna helt när pandemin klingar av och behöver vara lösta innan liknande situationer uppstår igen, till exempel vid lokala utbrott av smittsamma sjukdomar eller en svår influensasäsong.

Mycket av den kontroll och övervakning som sker i arbetslivet är motiverad och ofta önskvärd även ur den anställdes perspektiv. It-system behöver vara driftssäkra och skyddade mot intrång. Alkohol- och drogtester som görs av

säkerhetsskäl i verksamheter där misstag kan få farliga konsekvenser för liv och hälsa är en trygghet både för allmänheten och för de anställda. Den lag som säger att personer som ska arbeta med barn ska kunna visa upp utdrag ur belastningsregistret kom till med stöd från lärarnas fackliga organisationer för att skydda barnen. Men det måste finnas tydliga regler som bestämmer av vilka skäl och på vilket sätt kontroll och övervakning får ske, något som inte finns i dag.

Rättsläget är komplext och bygger på en sparsam rättspraxis från Arbetsdomstolen och en fläckvis reglering av saker som kameraövervakning. För den som jobbar i offentlig sektor har även regeringsformens förbud mot bland annat kroppsliga ingrepp, som till exempel blodprov och hemlig avlyssning betydelse, medan motsvarande

skydd inte finns för privatanställda. Mycket är i stort sett oreglerat, till exempel arbetsgivares möjligheter att av en arbetssökande eller anställd kräva utdrag ur Försäkringskassans eller polisens register, ställa integritetskränkande frågor vid arbetsintervjuer eller genomföra medicinska undersökningar eller alkohol- och drogtestar på privatanställda.

Vad gäller personuppgifter så har allmänna regler om dataskydd (GDPR) betydelse. Ett stort problem i detta sammanhang är att omfattande behandling av känsliga personuppgifter i dag kan baseras på arbetstagarens samtycke, trots att beroendeförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare skapar en maktobalans som gör det mycket svårt för arbetstagaren att säga nej.

Frågan om personlig integritet i arbetslivet har utretts flera gånger på uppdrag av regeringar av olika kulör, bland annat i betänkandena Personlig integritet i arbetslivet (SOU 2002:18) och Integritetsskydd i arbetslivet (SOU 2009:44). Behovet av en samlad lagstiftning om integritet i arbetslivet har senast lyfts av Integritetskommittén i sitt slutbetänkande Så stärker vi den personliga integriteten (SOU 2017:52). Inget har dock hänt.

Arbetslivet efter pandemin kräver en arbetsrättslig lag om personlig integritet i arbetslivet. Bara så kan vi på ett tydligt och rättssäkert sätt skilja motiverade åtgärder som utförs på sätt som minimerar intrånget i den personliga integriteten från integritetskränkande åtgärder.

En sådan lagstiftning måste innehålla regler om:

medicinska undersökningar samt alkohol- och drogtestar, inklusive regler för om och när man kan ställa krav på vaccinintyg;

när arbetsgivare får kräva att arbetssökande och anställda lämnar utdrag ur belastningsregistret och andra register;

lämplighets- och personlighetstester vid rekrytering och befordran;

kontroller av arbetstagare inklusive kameraövervakning, gps-positionering, prestationsmätning, biometriska uppgifter samt e-post, sociala medier och internetanvändning.

Flera av dessa kräver regler om insamling, behandling och användning av personuppgifter.

Här måste Sverige utnyttja den uttryckliga möjlighet som GDPR ger att ha särskilda regler för arbetslivet. Personuppgiftsbehandling i arbetslivet ska aldrig kunna grundas enbart på arbetstagarens samtycke, utan måste kunna motiveras av objektiva skäl.

Lagstiftningen måste omfatta såväl privat som offentlig sektor och gå att anpassa till olika branscher genom kollektivavtal. På så vis blir den en del av ett väletablerat regelsystem på arbetsmarknaden.

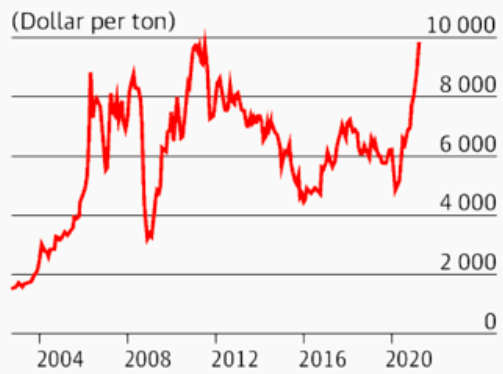
I en skrivelse till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, justitieminister Morgan Johansson och it-minister Anders Ygeman kräver TCO i dag att en utredning om en lag om personlig integritet i arbetslivet tillsätts. Genom att ta tillvara det arbete som tidigare utredningar på området har gjort kan utredningstiden kortas.

Frågan om samtycke som grund för personuppgiftsbehandling i arbetslivet bör ges förtur och snabbtredas.

Genom tydliga regler om personlig integritet i arbetslivet skyddar vi inte bara arbetstagarnas personliga sfär. Det är också en förutsättning för att skapa den tillit som låter oss fånga fördelarna med digitala arbetssätt och förtroende för den kontroll och övervakning som är nödvändig för att skapa ett säkert arbetsliv och hindra olyckor.

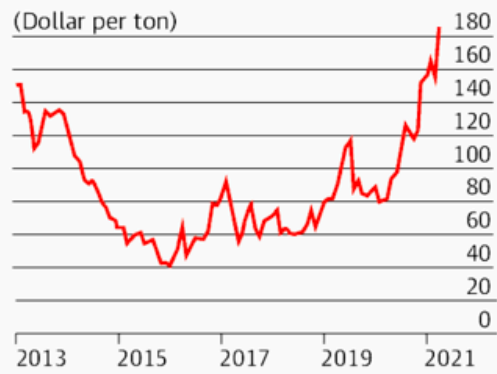
Therese Svanström, TCO:s ordförande

Kopparpriset på ny toppnivå

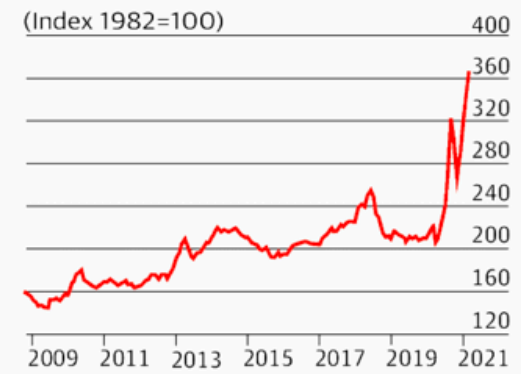
Källa: Business Insider

Mer än fördubblat järnmalmpris

Källa: Bloomberg

Timmerpriserna i USA har skenat

Källa: U.S. Bureau of Labor Statistics

12 Inflationsspöket säger bu – varför blir ingen rädd?

Priset på alltifrån trävirke till järnmalm och spannmål stiger snabbt.

Världsekonomin håller på att bli stekhet, och allt blir svindyrt. Ändå är det osannolikt att återhämtningen efter pandemin leder till en riktig inflationschock.

Kommentar

Inflation kallas det när priset på varor och tjänster stiger. Nu har oljepriset nästan fördubblats sedan i höstas, och järnmalmen är dyrare än någonsin förr. I hela världen är det huggsexa om timmer, koppar, spannmål och datachip. Företagen som räds ännu högre priser hamstrar det de behöver.

Världsekonomin har börjat lägga pandemin bakom sig. I år väntas USA ha den snabbaste tillväxten sedan Kalla kriget tog slut. Även svensk ekonomi kan studsa tillbaka snabbt – enligt Nordeas nya prognos från i veckan blir det 4,5 procent tillväxt i år.

Det är en ketchupeffekt efter viruskrisen, och överallt råder det brist. Priserna skenar.

Ändå är det knappt någon finansminister eller centralbankschef som verkar oroad över att inflationen är på väg att bli ett riktigt problem. I Sverige tror ingen prognosmakare att inflationen ens når upp till Riksbankens mål på 2 procent, vare sig i år eller under 2022.

Inflationsspöket skramlar och säger bu. Men ingen är rädd. Varför inte?

Ett skäl är att stigande råvarupriser helt enkelt inte är samma sak som inflation.

Världsmarknaderna för metaller och bränslen fladdrar hit och dit. Ibland går priserna upp eller ned, rejält, utan att vanliga människor märker skillnaden.

De senaste decennierna har Europa och USA haft väldigt låg inflation och det beror mycket på att de varupriser som konsumenterna betalar

har blivit oerhört trögrörliga. Det beror i sin tur på att konsumentföretagen har blivit större, medan marknaderna globaliserats.

En del av vårens rekordpriser kommer visserligen att visas i butikerna. Redan i sommar kan det bli lite dyrare med mat. Men det räcker inte för att inflationen i stort ska bli ovanligt hög, eller permanent.

USA:s centralbankschef Jerome Powell talar ofta om övergående inflation.

Den tanken är central även för Riksbanken, och erfarenheten kommer inte minst från finanskrisen 2008. Kopparkrisen, för att ta ett exempel, sjönk som en sten under själva krisfasen. Men det steg sedan som en raket till rekordnivåer under 2009 och 2010.

Därefter hade amerikansk ekonomi också en period med ganska hög inflation, kring 4 procent. Det var tillfälligt. Kopparkrisen gick ned igen, och någon spiral av ständigt ökade konsumentpriser blev det aldrig.

Sådana historier har också förstärkt intrycket av att inflationsspöket – åtminstone som det visade sig under 1970-talet – inte finns längre. Lönebildningen fungerar till exempel helt annorlunda. Svenskar kommer att få blygsamma löneökningar framöver, och det har bestämts i långa, centrala avtal som bygger på att inflationen är låg.

För 50 år sedan var det tvärtom. Avtalen skapade inflationen. Förväntningar blev självuppfyllande. Det är också skälet till att amerikanska Fed, euroländernas ECB och

Riksbanken är så besatta vid människors inflationsförväntningar. Hittills är de stabila.

Att återhämtningen efter viruskrisen skapar riktiga inflationsproblem är därför osannolikt. Men inte omöjligt.

Hittills har världsmarknaderna lidit brist på råvaror som är kopplade till byggande och pryltillverkning.

Men vad händer när smittrestriktionerna släpps och människor kan köpa tjänster ohämmat igen? Efterfrågan flyttas till restauranger, hotell och upplevelser. Det är inflationsbenägna branscher.

Världens börser har inget emot lite inflation, men gillar inte tanken på räntehöjningar. De är nervösa av flera skäl.

Vad menar egentligen amerikanska Fed med
”övergående” inflation?

Vad händer med räntorna om Jay Powell
plötsligt tycker att den kan bli permanent?

Om inflationsspöket finns är det
aktiemarknaderna den skrämmer.

Carl Johan von Seth

carljohan.vonseth@dn.se

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratrstruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

[Områden](#)

Områden

- [Bostäder och samhällsplanering](#)
- [Ekonomisk politik](#)
- [Finansmarknad](#)
- [Kommuner och regioner](#)
- [Konsumentpolitik](#)
- [Offentlig upphandling](#)
- [Skatt och tull](#)
- [Spelpolitik](#)
- [Statlig förvaltning](#)

[Om Finansdepartementet](#)

Relaterad navigering

- [Finansdepartementets delar i statens budget](#)
- [Rättsliga dokument](#)
- [Utredningar och kommittéer](#)
- [Myndigheter med flera](#)
- [Remisser](#)
- [Organisation](#)
- [Kontakt](#)

[Ansvariga statsråd](#)

Ansvariga statsråd

[Magdalena Andersson](#)

Finansminister

[Lena Micko](#)

Civilminister

[Åsa Lindhagen](#)

Finansmarknadsminister, biträdande finansminister

[Genvägar](#)

Genvägar

- [Statens budget](#)
- [Prognoser för den ekonomiska utvecklingen](#)
- [Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet](#)
- [För företagare med anledning av covid-19](#)

Aktuellt från Finansdepartementet

Finansdepartementet

<https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/>

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
07 september 2018 från [Finansdepartementet](#)
- **Upphandlingsmyndigheten**
25 november 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Trygghetsstiftelsen**
25 juni 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
19 maj 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statistiska centralbyrån**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens skaderegleringsnämnd**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens Personadressregisternämnd**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Resegarantinämnden**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Kammarkollegiet**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Fastighetsmäklarinspektionen**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
06 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Första AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Tredje AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Tullverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sparbankernas säkerhetskassa**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Skatteverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Skatterättsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)

- **Sjätte AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Sjunde AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Riksgälden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Länsstyrelserna**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Lotteriinspektionen**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Krigsförsäkringsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Konsumentverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Kronofogdemyndigheten**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Konjunkturinstitutet**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Forskarskattenämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Fjärde AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Finanspolitiska rådet**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Finansinspektionen**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Ekonomistyrningsverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Bokföringsnämnden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Arbetsgivarverket**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Andra AP-fonden**
05 februari 2015 från [Finansdepartementet](#)
- **Statskontoret**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens överklagandenämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)

- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens servicecenter**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens fastighetsverk (SFV)**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens ansvarsnämnd**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Fortifikationsverket**
19 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)
- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
18 december 2014 från [Finansdepartementet](#)

Magdalena Andersson

Finansminister

[Finansdepartementet](#)

"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- [Ekonomisk politik](#)
- [Skatt och tull](#)

[SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.](#) (Tull)

[SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.](#)

Lena Micko

[SW .657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)
[SW .6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.](#)

Civilminister

[Finansdepartementet](#)

”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- [Kommuner och regioner](#)
- [Konsumentpolitik](#)
- [Offentlig upphandling](#)
- [Statlig förvaltning](#)

Åsa Lindhagen

[SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.](#)

[SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.](#)

Länsstyrelser hör till regeringen

Finansmarknads- och bostadsminister,
biträdande finansminister

[Finansdepartementet](#)

”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Åsa Lindhagen områden

- [Bostäder och samhällsplanering](#)
- [Finansmarknad](#)

[SW .657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.](#)

[SW .643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.](#)

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

- 301 **Inrikes DN-artiklar 8 - 12 maj 2021**
- 302 Riksdagen och politiska partier
- 367 Statsrådsberedningen och statsministern
- 375 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.
- 413 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet
- 500 Infratrstruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi
- 566 Hälsa- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem
- 733 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.
- 831 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.
- 911 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.
- 919 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna. - 939

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding.

Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

[Länsstyrelsernas webbplats](#)

- [Facebook](#) [Twitter](#)
- [LinkedIn](#) [E-post](#)

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- [Finansdepartementet](#)
- [Statlig förvaltnin](#)
-

De 21 Regionerna

De 290 Kommunerna

Regeringens ministrar styr inte kommuner och regioner men har något inflytande genom länsstyrelserna. Det inflytandet är oklart. Regeringen har inflytande över kommuner och regioner genom statliga myndigheter men myndigheterna är självständiga och regeringen styr dem bara genom allmänna instruktioner.

Därför behövs ett område för länsstyrelser, kommuners och regioners verksamheter.

[Frånhttp://winnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf](http://winnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf)

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Winnell 1 maj 2019:

Människornas verksamheter och grunderna för planering av
framtiden för världen och Sverige.

<http://winnell.com/omr40zp.pdf>

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

[Länsstyrelsernas webbplats](#)

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra senaste nyheter](#) [Läsa mer om oss](#) [Besöka ett naturreservat](#) [Våra remisser](#) [Ring rätt telefonnummer vid kriser](#)

Dalarnas län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Kontakta oss](#) [Sök i Länsstyrelsens diarium](#) [Hitta publikationer](#)
[Hitta ett naturreservat](#) [Läs om landshövding och länsledning](#)

Gotlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Få utflyktstips](#) [Kontakta oss](#) [Anmäla bristande djurhållning](#)
[Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet](#) [Jobba hos oss](#)

Gävleborgs län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla bristande djurhållning](#) [Söka solcellsstöd](#) [Titta i vårt diarium](#) [Veta mer om motortrafik i naturen](#) [Veta mer om hotade arter \(ÅGP\)](#) [Läsa våra nyheter](#)

Hallands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra nyheter](#) [Söka jobb](#) [Söka stöd till solceller](#) [Läsa våra kungörelser](#) [Kontakta oss](#) [Ansöka om strandskyddsdispens](#)
[Anmäl för miljöprovning av vattenkraft](#)

Jämtlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Evenemang på gång](#) [Kungörelser](#) [Aktuella jaktbeslut och domar](#) [Komplettering eller yttrande i ärende](#)

Jönköpings län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Evenemang på gång](#) [Kungörelser](#) [Aktuella jaktbeslut och domar](#) [Komplettering eller yttrande i ärende](#)

Kalmar län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter](#) [Kontakta oss](#) [Anmäla att djur far illa](#) [Söka karta eller geotjänster](#) [Läsa fiskeregler](#) [Ansöka om medborgarskap](#)
[Publikationer](#)

Kronobergs län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla vattenkraft till miljöprovning](#) [Ta del av kungörelser](#) [Anmälan om vattenverksamhet](#) [Söka stöd till solceller](#) [Kolla lediga jobb](#)

Norrbottnens län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Jobba hos oss](#) [Veta mer om årets älgjakt](#) [Söka i diariet](#) [Läsa våra senaste nyheter](#) [Veta mer om landshövdingen](#)

Skåne län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Söka solcellsstöd](#) [Överklaga kommuns beslut](#) [Ansöka om tillstånd för djurverksamhet](#) [Söka stiftelser och stipendier](#) [Ansöka om medborgarskap](#)

Stockholms län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Registrera stiftelse](#) [Anmäla att djur far illa](#) [Kontakta Länsstyrelsen](#) [Jobba hos oss](#)

Södermanlands län

[Privat Företag](#) [Förening](#) [Lantbruk och landsbygd](#) [Stat och kommun](#) [Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra senaste nyheter](#) [Jobba hos oss](#) [Veta mer om Länsstyrelsen](#) [Anmäla vattenverksamhet](#) [Ansöka om tillstånd för djurverksamhet](#) [Ansöka om förprovning av djurstallar](#)

Uppsala län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter](#) [Söka jobb](#) [Läsa kungörelser](#) [Skaffa en digital brevlåda](#) [Söka stöd för naturvård](#) [Överklaga kommunens beslut](#)
[Hyra boende i naturreservat](#)

Värmlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Se om vi har lediga tjänster](#) [Läsa om nya regler för vattenkraft 2019](#) [Hitta ett naturreservat](#) [Läsa nyheter](#) [Söka energistöd](#) [Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019](#)

Västerbottens län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Anmäla bristande djurhållning](#) [Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning](#) [Söka i Länsstyrelsens diarium](#) [Läsa våra nyheter](#) [Ladda ner en publikation](#)
[Jobba hos oss](#)

Västernorrlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Besöka ett naturreservat](#) [Läsa våra publikationer](#) [Hitta en författning](#) [Söka i vårt diarium](#)

Västra Götalands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse](#)
[Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata](#)

Örebro län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö](#)

Östergötlands län

[Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck](#)

[Bygga och bo](#)
[Djur och natur](#)
[Jakt och fiske](#)
[Livshändelser](#)

[Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer](#)
[Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigselförrättare](#)
[Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön](#)

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725

SFS nr: 2017:725

Departement/myndighet: Finansdepartementet K

Utfärdad: 2017-06-22

Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)

Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · [Visa fulltext](#)

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Winnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

<http://winnell.com/omr36-39zzzq.pdf>

Innehåll:

Sida

3	Sveriges regioner.
10	Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016: För varje län har lagts till: * Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB. * Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB. * Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016. * Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB. * Svenskt Näringslivs hemsidor för länen. * Arbetsförmedlingarna i länen. * Handelsbanken
11	1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
29	2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
55	3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
74	4) Gotlands och Stockholms län.
84	5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106	6) Blekinge och Skåne län.
119	Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)
121	1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.
144	2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.
177	3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.
200	4) Gotlands och Stockholms län.
212	5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.
246	6) Blekinge och Skåne län.
267	Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.
277	Några kommentarer den 14 maj 2016.
280	Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.
293	Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.
294	Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
297	Utvecklingens krafter
298	Systemet för mänskliga verksamheter
301	Den fundamentala påverkanskedjan
303	Sven Winnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
305	Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.
307	Näringslivet.
308	Svenskt Näringsliv
317	Arbetsförmedlingen
324	Handelsbanken

[Från SKR.se 28 dec 2019](#)

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- [Lediga jobb](#) [Remisser](#) [Styrelsehandlingar och beslut](#) [Styrelse och beredningar](#) [Kansliorganisation](#) [Om SKR](#)

Mer från SKR

- [Kurser och konferenser](#) [Rapporter och skrifter](#) [Cirkulär](#) [Webbsändningar](#) [Nyhetsbrev](#) [Press](#) [Lärande exempel](#) [Bloggar](#)

Kommuner, regioner

- [Kort om kommuner och regioner](#) [Kommuner, lista](#) [Fakta kommuner och regioner](#) [Regioner, lista](#)

Hjälp

[English pages](#)

[Lättlästa sidor](#)

[Webbkarta](#)

[A-Ö index](#)

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.

[Sök i webbhandboken](#)

[Om webbhandboken](#)

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlemsorganisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.

[SKR:s medlemmar](#)

Sveriges största arbetsgivarorganisation

SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.

[Arbetsgivarfrågor](#)

Det går att göra skillnad

SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.

[Internationellt](#)

[Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner](#)

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner

Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna

Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.

[Så styrs regionerna](#)

Så styrs kommunerna

Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.

[Så styrs kommunerna](#)

Kommungruppsindelning

Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.

[Kommungruppsindelning](#)

Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.

[Länsregister](#)

[Kommunkoder](#)

[Kommunindelning, karta från SCB \(PDF, nytt fönster\)](#)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner

Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.

[Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter](#)

Antal anställda i kommuner och regioner

Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exakta och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.

[Personalstatistik](#)

Rena fakta om kommuner och regioner

Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.

Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfälliga fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.

Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.

[Välfärden i siffror](#)

Läs vidare

[Därför är självstyrelse bra](#)

[Styra Sverige, så fungerar det](#)

[Lista på kommuner som återtagit benämningen stad](#)

[Stads- och kommunhistoriska institutet](#)

[Kartor, SCB:s webbplats](#)

Informationsansvarig

- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och Regioner SKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroendevalda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR

[Adress och övrig kontaktinformation](#)

08-452 70 00

info@skr.se

- [Facebook](#)
- [Twitter](#)
- [YouTube](#)
- [RSS](#)
- [Prenumerera på webbinnehåll](#)
- [SKR:s webbhandbok](#)
- [Om webbplatsen](#)
- [Kakor](#)
- [Personuppgifter - GDPR](#)
- [Förbättra webbplatsen](#)

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning

Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnäring-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna

För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner

A1. Storstäder - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. Pendlingskommun nära storstad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad

B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.

B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner

C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.

C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.

C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).

C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

[Översiktstabell och lista på indelning 2017 \(Excel, nytt fönster\)](#)
[Classification of Swedish municipalities 2017 \(engelsk översättning\)](#)
[\(PDF, nytt fönster\)](#)

Publikationer

[Kommungruppsindelning 2017 \(PDF, nytt fönster\)](#)

**[https://skr.se/tjanster/
omwebbplatsen/omkakor/
webbkarta.16.html](https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html)**

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

I systemet för mänskliga verksamheter ligger verksamheterna för demokrati i område 3 :

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter. 15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.

SW 32 Statsvetenskap.

SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.

SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

SW .351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

SW .352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

SW .353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

SW .354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.

SW 37 ...om utbildning o d.

SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.

SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

Områdena 31-34 innehåller politiska vetenskaper som inte för politik utan bara studerar politiker och politik.

Området 35 innehåller verksamheter som förtroendevalda i allmänna val ägnar sig åt: folkvalda församlingar på olika nivåer. FN EU, riksdagar, kommuner och folkvalda regioner

Områdena 36-39 innehåller verksamheter som försöker påverka de förtroendevalda, i första hand politiska partier, politiska organisationer och personer.

Den svenska regeringen och kommunerna och regionerna ska ägna sig åt att undersöka vad som har gjorts, görs, kan göras och bör göras och vilka beslut som bör fattas. Riksdagen beslutar om vad de tre kategorierna ska ägna sig åt.

Kommunerna har lag för sina verksamheter och ska sörja för kommuninånarnas välfärd. Regionerna har vissa av delar av välfärden under sitt beskydd, huvudsakligen sjukvård och kommunikationer. De kan komma i konflikt med kommunerna när gränserna är suddiga.

För regeringen gäller att den ska se till välfärden i hela landet och kommer i konflikt med kommuner och regioner, bland annat ifråga om problem med coronasjukan, men mycket ifråga om socialtjänst för barn, gamla och personer med problem. Hushållen ska ha goda förhållanden och ha god service ifråga om gemnesamma saker, som utredningar, försvar, vägar, tillgång till bostäder, skolor, socialtjänst, handel och kulturella verksamheter o s v..

FN och dess organisationer, EU m m har krav på svenska förhållanden som den svenska regeringen måste beakta. Regeringen har mycket att bestyra och ska anpassa sig till både problem under och över regeringens nivå.

Regeringen består av departement och ministrar enligt följande :

Systemet för mänskliga verksamheter utom område 3

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter

20 områden:

Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar

SW .101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.

SW .102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning

SW .103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.

SW .104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband

SW .105 Övergripande om forskning

SW .106 Övergripande om ekonomiska verksamheter

SW .107 Övergripande filosofier om utbildning o d.

SW .108 Samhällskunskap.

SW .109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.

SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.

SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.

SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.

SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.

SW 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.

SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.

SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.

5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.

SW 21 Allmän religionsvetenskap.

SW 22/28 Kristna religioner.

SW 29 Icke kristna religioner o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.

3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

SW 40 Systemvetenskap. Infostruktur.

SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.

11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.

SW 51 Matematik.

SW 52 Astronomi, rymdforskning.

SW 53 Fysik o d.

SW 54 Kemi o d.

SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.

SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.

SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet

SW 58 Botanik.

SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter. 30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW .641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.

SW .643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW .644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.

SW .645 Användning av inventarier o d.

SW .646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)

SW .647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

SW .648 Städning-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

SW .649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

SW .651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

SW .6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

SW .6525-6529 Militära verksamheter.

SW .654 Telekommunikationsverksamheter.

SW .655 Förlagsverksamheter o d.

SW .656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

SW .657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

SW .658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

SW .659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.

SW 66 Tillverkning av kemivaror od.

SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d

SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.

SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.

SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.

SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.

SW .7911-7913 Seder och bruk.

SW .7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

SW .792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

SW .793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

SW .794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

SW .7951 Sociologi. Socialvård..

SW .7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

SW .7957 Undervisning o d.

SW .7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

SW .7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

12 områden:

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.

SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.

SW 84 Fransk skönlitteratur o d.

SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.

SW 86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d.

SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.

SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.

SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade sakkärlära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

12 områden:

SW 9 Sakkärlära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.

SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.

SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.

SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.

SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.

SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forskningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I område 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergripande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forskningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydelse för demokratin.

I Sven Winnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzy6.pdf>

gjordes en genomgång av regionerna med följande slutsats

Slutsats

Det kan vara lämpligt att ha

290 kommuner,

6 stora självständiga regioner,

21 länsstyrelser samt

6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.